PREFACE.

1. In this volume, I intend to treat of letters and their changes There is no grander subject for the student of science—none more interesting to the student of language The immense power which man now wields over matter and force—which is daily astonishingly increasing and which has contributed so much to widen his material comforts is not a little due to the most wonderful medium of thought, which has enabled us to utilize the labours of our forefathers, to thoroughly test and fully and correctly store up our knowledge, and to accurately convey it to others. It is this invaluable inheritance which has unapproachably raised us above other animals It is this inestimable boon which props up our social organization and makes it spiritual and God-reaching. Its influence is greater, greater the scale of civilization In the most civilized countries, it directs our destinies and moulds our movements What this language is—how it has grown and developed is necessarily of the deepest human interest and must command the sympathies of the most materialistic man.

2. Thanks to the disinterested labours of great western scholars, much progress has been made in the study of these profound questions. We have come to recognize resemblances even in the face of distant nationalities separated by forms, sounds, and systems and to form some idea of the different states of civilization in the different stages of human progress. But we have scarcely advanced beyond the threshold of the grand museum of philology—we have hardly formed even a rough idea of its outlines and the variety of its contents. We see लग of Sanskrit is the same as लग्ना of Hindustani—lego of Latin and so on. But what is this लग् ? through what stages (if any) it has passed ? and how it has come to possess the senses assigned to it—questions like these are utterly unsolved and we are completely shut out from the truths directly and indirectly underlying their solution.

3. It will be asked what is the good of these enquiries ? Whether we can arrive at any definite results and if so whether we shall be gaining by such discoveries ? To the first objection, I reply it is too hasty to prejudge a question. If workers have hitherto failed, it is partly due to the imperfect materials at their command and partly to filling up the long gaps by their own imagination. Their very errors ought to make us more cautious to draw more from facts and less from

imagination. It is never easy to discover truths. But the honest searchers deserve as much sympathies as the fortunate discoverers, who have immensely profited by the labours of their predecessors. The second objection is easily met. If we can satisfactorily prove the evolution of any one language from the simplest elements of animal life, we prove the evolution of every language—we see more clearly the connection and inter-dependence of different languages and have a firmer grasp of human life—its origin, course, objects, and end. There are philosophers who see no good except in material comforts and who would, if they could, put down with a high hand all classical studies. They forget that mind is the seat of all pleasure—that there are purer and loftier pleasures than matter can ever afford—and that so long as man and mind are constituted as they now are, knowledge will ever continue to be the most prolific source of human happiness.

4. For the most minute and impassioned study of these questions, no language is comparable to Sanskrit. From the earliest times, we have a long unbroken series of able grammarians devoting their whole attention to their thorough consideration. They trace back all words and expressions to roots and affixes, which do not altogether amount to three thousand. No better explanation could be given of grammatical compounds,

which owe their origin after a language is formed and play such an important part in all the growing languages. In the literature of India, their influence has been so great that any superficial observer may conclude Sanskrit to be the most artificial language in the world. But it is only in the domain of thought that these inventions are principally to be met with. In all that concerns our household affairs—in all that surrounds us in nature—in all the remnants of earliest thought, Sanskrit to be expressive must use primitive compounds which have withstood the wear and tear of ages and are still used with slight modifications in all the vernaculars of India. And the reason is obvious. Side by side with the few Sanskrit-cherishing people, there have been all along a vastly larger population clinging to to the old names and associations, whose influence Sanskrit has never been able to shake off. The question of the origin and formation of the primitive words brings us at once to the question of the origin and nature of the so-called roots and affixes. Hindu grammarians are silent on these points. But no question is of more vital importance in the study of language.

5. Fortunately from the earliest times, long before the distinction of roots and affixes was made, we have on some of these points the calm speculations of the most meditative of our Vedic seers. Language

was comparatively so transparent in those days, they had so exceptional advantages of studying the peculiarities of local speech, their views are put forward in such simple unbiassed and often hesitating way that one at once feels the utter absence of dogmatism in their views and the best way they shew us of approaching these questions. To Panini and his forgotten predecessors is due the great credit of reducing the difficulties and apparent mysteries of language to a great minimum. To the still earlier philosophers is due the great credit of dissecting some of these fundamental forms and shewing up the simplest elements of which they are composed. Their views are based on the grand principle of diversity of words from similarity of analogous sounds, which is so easy to understand and so clearly seen in all the spoken dialects of the world. Man can modify but can not upset nature Panini is theoretically supreme but not even he and his most enthusiastic followers have been able to shake off the influences of nature The theory of these changes is tacitly recognized by them in the artificial false etymologies of hundreds of pairs of words and is openly avowed and amply illustrated by some of the lexicographers who never question his authority. To understand the origin and development of language—to see how man

has risen from animal life with his noble endowments we should most patiently study the nature of these changes with all the light of written and unwritten literatures of India. We should carefully examine the theoretical exponents and professed registrars of words and minutely study not only the most copious and diversified literatures of our country but also the inexhaustible little-changing sacred repositories of popular speech. The journey is full of ups and downs and often lies over unbroken barren tracts, but the gorgeous panorama which awaits at the end and unveils our ignorance must excite the enthusiasm of the dullest soul.

6. One is appalled at the first sight of Sanskrit. There is no end of words—no end of roots—no end of new words that can be derived from every one of these roots. But P*an*ini and other grammarians have reduced their original nnmber to about three thousand. Older philologists have derived some of these roots from simpler roots. Examine the remainder by the test of analogous sounds and you will find that the original sounds are only about a hundred, about twenty being natural human sounds—the animal expression of internal feelings and the rest imitative sounds formed on the analogy of the cries of birds and beasts and the noise of the motion of natural objects.

There can be no end to imitative sounds. Every language shews constant additions from new experiences and new additions to our knowledge. The purely human sounds also receive large additions and modifications from these constant additions to our imitative sounds. But their original diversity is extremely limited and sounds similar to those which explain the origin and development of Sanskrit probably explain the origin and development of every language in the world. Different languages may have differently originated. But their origin must be as simple as that of Sanskrit.

7. The evidence on which these views are based are so vast and complicated that even under the most favourable circumstances, I can not hope to give it a systematic shape for several years to come. Some of its departments are, however, broadly marked and capable of separate and independent treatment. In this part, I submit for the consideration of the learned world the best direct and indirect lexicographical evidence we possess. I shall shew in the body of my work the light they throw on the multiplicity of words from similarity of sounds and similarity of characters. I shall corroborate the direct evidence by copious unmistakable citations from other authoritative writers. But in all disputed points not admitting of direct

demonstration, indirect and circumstantial evidence is more valuable, as entirely free from the prejudices and weaknesses from which even the most literal minds are not free. I accordingly earnestly invite the serious attention of my readers for the careful consideration of the most important inferences we are enabled to draw not only from the texts here put forward, but often from the mistakes and various readings which I have endeavoured to note.

8. Sanskrit lexicography is broadly divisible into Vedic and general and special vocabularies. The first is too important to be silently passed over. It is the nucleus of the various Vedic commentaries and the best history of the growth of our earliest ideas. It will have my earnest examination in the general introduction. The other kosas either treat of names of things (नाममाला) or of words used in many senses (नानार्थकोष). Many of the important words of the former kosas necessarily come under the latter. Their other words are mostly *either indisputed or unimportant.* I shall have occasion to refer to important words of this class under the rules of Panini and the greater part in the body of my work. It is the नानार्थ or homonymous words as treated in our best kosas that I now present before the public. I do so, partly for lexicographical purposes to give in ori-

ginal the views of our highest authorities. But my principal object is historical to shew how words and senses multiply. A careful examination will shew that in every grmmatical word, every sense is clearly traceable to the original idea or ideas conveyed by the root or the component parts of the word and wherever any sense is not so traceable, it is clearly due to mistakes of writing and in a few cases to misconception or misuse and very rarely to arbitrary use. The same remarks apply to primitive and foreign words, although in such cases there is a greater veil over their history. It will also reveal that many words are nothing but different forms of the same sounds or similar forms of different sounds. The former owe their origin to natural causes: the latter to clerical mistakes. I shall shew in the body of my work what use can be made of these materials.

9. I have selected for this purpose the following kosas : (1) the N*a*n*a*rtha Varga of Amara's N*a*mal*im*g*a*nush*a*sana—A.—अ. ; (2) Vishva Prak*a*sha of Maheshvara—Vis—वि.; (3) Hema candra's Anek*a*rthasa*m*graha—Hem.—हे. ; (4) Anek*a*rtha *kanda* of Hal*a*yudha's Abhidh*a*na Ratnam*ala*; (5) N*a*n*a*rtha Varga of Purusottama Deva's Trik*a*n*da* shes*a*—Tri.—त्रि. ; (6) N*a*n*a*rtha of his H*a*r*a*v*a*li—Har.—हा. ; (7) Medinikara's* N*a*n*a*r-

* The ई of मेदिनी is short under P. vi. 3. 63. like Kali Dasa.

thashabdakosa = Med. = मे. ; (8) Anekarthadhvanimanjari (Nanarthadhvanimanjari in Wilson no. 249 in the Bodleian collection) of a Mahaxanaka = Anek. = अने. ; and (9) Matrka Nighantu = Mat. = मा. I shall also give extracts from (10) Shashvata = Sha = शा. ; (11) Ekaxara = Eka. = ए. ; and (12) Avyaya = Avy. = अव्य. kosas. Most of these are of high authority and Vishva, Hema, and Medini are the fullest Nanartha kosas we possess No other kosa older or later which I have been able to read in original or from second hand quotations can be compared to these in fulness of exposition. Besides there are very few new facts to be gathered from other kosas, as they have been generally compiled not from the unlimited fields of Sanskrit literature but from the manuscripts of the older kosas in all their mistakes. Extracts from some of these kosas will be given in the notes, whenever there is anything new or interesting.

10. Amara is the oldest of those kosas and of high authority all over India. Its Nanartha Varga is not as full as in the special Nanartha kosa, but is of considerable importance in tracing back the senses of words. Its arrangement is simply by final consonants

---

Dharanidhara, etc The kosa is often called Medini, but Medini appears to be the more correct spelling : "घट शतगाथाकोषप्रथयनविख्यातकौशलेनायम् । मेदिनिकरेण कोष: मायकरसूनुना रचित: ॥" Mallinatha always calls Dharani and not Dharani.

without any attempt at further classification. The Avyayas or indeclinable words are placed in a separate class, arranged according to final consonants although not shown as such in the printed editions. No rule has been followed in arranging meanings so that it is often difficult to know without extraneous evidence which meanigs refer to which words.

11. The next in age and by far the most complete Nanartha kosa is the Vishva Prakasha generally known as Vishva. Its arrangement is first by final consonants, divided into monosyllables, dissyllables, &c., ultimate consonants being regarded as a separate syllable, as e. *g.* अर्थिन् under three syllables, यक्षराज् under four syallables, and so on. The final arrangement is by affixes, words with the same affix being always grouped together. The only difficulty in finding out a word is to find out the group to which it belongs. The arrangement of significations is also much superior to Amara's as the first notice of a word always precedes the senses specified under it, there being only one or two apparently unintentional exceptions in the whole work. But the language is occasionally obscure—the genders of words are not generally stated in words—and accurate manuscripts are extremely rare.

12. Professor Horace Wilson has shewn Maheshvara belonged to the first half and Hema Candia to

the second half of the twelfth century. The first has left us some account of himself and the date of his work. Hema Candra's date is fixed by external evidence. The verse in Keshava's Kalpadru quoted in § 33. 7. corroborates the view of that illustrious scholar. The arrangement in Hema Candra is quite different. The first classification is by syllables, next by final consonants, and lastly by initial letters more or less alphabetical. The language is not quite so obscure—the arrangement of interpretations is excellent—and the nominative is always used to indicate gender.

13. Professor Wilson was of opinion this Nanartha is spurious and a mere transcript of Vishva. He wrote 'finally with the exception of the arrangement which is peculiar to it, the second division of the Abhidhana Chintamani is precisely the same as the Vishva Cosa, following that in every word and interpretation, and repeating its obscurities and mistakes: one of these works must therefore be a transcript of the other, and as there is every reason to believe the originality of Maheshvara's work, it follows that the Nanartha part of Hema Candra's vocabulary is borrowed from the Vishva'.* *It is difficult to understand* whether this opinion was based on a careful comparison of the two texts or a mere cursory examination of some of the

* Preface to Dictonary first edition P. 32.

words treated in both. The arrangement is acknowledged to be different. I have shewn how completely the two classifications differ. Maheshvara's idea of syllable is peculiar, as already described: Hema Candra's is strictly grammatical. Maheshvara follows the modern alphabet and regards क्ष as a different letter coming after ह. Hema Candra takes the grammatical view and brings it under क. The style is also entirely different. Hema Candra is as usual terse and vigorous. Maheshvara is prolix and profuse, indulging here and there in the most difficult metres, approached by Rabhasa and Dhara*n*i alone. There are hundreds of instances in which they disagree both as to words and interpretations and probably not a hundred cases in which they entirely agree. The use of the same uncommon expressions under a few difficult words seems to shew that Hema Candra had the use of the Vishva in compiling his N*a*n*a*rtha. But it is impossible to regard the latter as a transcript of the former. I can not also agree as to the spuriousness of Hema Candra's N*a*n*a*rtha Sa*m*graha. The style is the same as of the general section and every manuscript which ends in it concludes with the words 'अभिधानचिन्तामणौ नाममालायां सामान्यकाण्डः षष्ठः,' shewing by the use of the words सामान्यकाण्ड or general section, there is another section or sections to the work.

14. Halayudha gives a full account of himself in the preface to his Brahmana Sarvasva.* He belonged to the court of Laxmana Sena and was therefore a contemporary of Hema Candra. The first Laxmana Sena is, however, placed in the latter half of the 11th century, in whose case Halayudha would be anterior even to Maheshvara. His work is to some extent original, but very meagre. Its arrangement is quite arbitrary and among the indeclinables, the Nanartha and Ekartha words are mixed up, as *e. g.* "परितः सर्वतो विष्वक् समन्ताच्च समन्ततः" along with "प्रत्यक्षसदृशोः साक्षात्". The wording is also bad, often conveying by implication what ought to be stated in plain words.

15. Purusottama Deva is regarded in Bengal as a descendant of Halayudha and can not have flourished before the latter half of the 13th century. The internal evidence of his Varna Deshana corroborates this view. Wilson regarded him as anterior to Maheshvara, but it was a mere surmise. His Trikanda Shesa is a supplement to Amara and is arranged exactly alike. His Haravali is a collection of rare words and its Nanartha part is divided into two sections—the first of half-verses containing 54 words and the second of feet containing 72 words. Both of these works are

---

* बाल्ये ख्यापितराजपण्डितपदः श्वेतांशुबिम्बोज्ज्वलच्छत्रोत्सिक्तमहामहत्तमपदं दत्त्वा नवे यौवने। यस्मै यौवनशेषयोग्यमखिलक्ष्मापालनारायणः श्रीमाल्लक्ष्मणसेनदेवनृपतिर्धर्माधिकारं ददौ॥१४॥

of considerable authority among our Pandits. But with the exception of one or two new words in the *Haravali*, not of any importance,* there is nothing new in the Nanartha sections of either of these kosas. On the other hand, there are good many omissions of most important and difficult words. It may be argued from this that Purusottama preceded Maheshvara, but it only goes to show that he was not sufficiently acquainted with Vishva. Purusottama's Dvirupa kosa as will be shewn in §35 appears to be entirely borrowed from Maheshvara's Shabdabheda and arguments might be adduced from his Varna Deshana that he was generally acquainted with Vishva. Purusottma Deva must not, however, be confounded with another grammarian Purusottama Bhattacarya, the author of the Ratnamala, who flourished in the 16th century.

16. Medini's work succeeded the Kosas described above, as they are all mentioned in it. He is himself quoted in the Pada Candrika, whose date Colebrooke has fixed as 1431 A. D. Medini, therefore, must have flourished before the 15th century and I assign him to the latter half of the 14th century, as Purusottama Deva from the degree of his relationship

* As e. g., कूटपाकल. This is nothing but पाकल, which is better explained in the other Kosas. पवन = पाकस्थान is the literal sense. The General sections are however important, as reproducing the views of Vopalita and other old kosakaras.

to Halayudha could not have flourished before the first half of that century. The work of Medini is as full as of Maheshvara and Hema Candra. There are some additions, but on the other hand there are some omissions. The arrangement of words is midway between Vishva and Hema Candra. They are arranged first according to the final consonants and next according to syllables as in Vishva, but the final arrangement is more or less alphabetical as in Hema Candra. Ultimate consonants are regarded as separate syllables as in Vishva and words like अर्चिन् must be looked for under three syllables and so on. In one manuscript, words in च are separately arranged after ड as in Vishva, but this may be due to recasting. The arrangement of interpretations is as good as in Hema Candra, the explanations never preceding and always continuing till a second word begins. The genders of words are often expressed in words, but this is not always an advantage as in the case of feminine words it is of much more importance to know the form of the stem. The language is not more perspicuous than of Hema Candra, as it teems with difficult and ambiguous terms. Medini names many other sources, but it is doubtful whether he knew them all personally. It is the custom among Hindu writers to refer to authorities noted by preceding writers of the same class

and I have grounds to think Medini perhaps shared this failing to enhance the value of his work. With the exception of a few words and a few interpretations which are due to Medini himself,* every line of his work is clearly traceable to the kosas already described and specially to Vishva. Nine-tenths of his work are its mere reproduction word per word or with the most immaterial changes. Some of the differences as for instance in प्रतीहार and प्रतीहारी are due to Medini's desire to improve, but really his inability to understand his guide. I can not for a moment compare him with Maheshvara either in erudition, general ability, or originality of mind, but he was probably sincere in his own estimation of Maheshvara when he called Vishva 'बहुदोष' or 'very faulty'.

17. Anek*a*rtha or N*a*n*a*rtha Dhvanimanjar*i* is a comparatively recent work with words arranged in three sections of verses, half-verses, and feet. It is to a great extent an original collection containing both new words and new meanings. Some of these meanings are the etymological senses of the words described, but are rarely to be met with in use. A few words are doubtful, although defensible. This ko*s*a

---

* Take for instance मग = द्वीप, more correctly described as a people by a later writer. This apparently refers to the Mags, with whom in Medini's time communication appears to have been only by sea.

has not been made much use of by the modern lexicographers.*

18. The *Matrka* kosa describes the letters of the mediæval alphabet containing अं and अः after औ and ळ and क्ष after ह. It appears to be a very modern vocabulary probably of the seventeenth century and is based on the mystic literature of the time and not of practical importance. But it vividly shews the additions to our words and meanings from purely artificial inventions.

19. Of the three other kosas from which extracts have been given, the Ekaxara kosa and the Avyaya kosa are very modern and unimportant. The first describes the meanings of the letters and a few monosyllables: the second of indeclinables. The Nanartha Samuccaya of Shashvata is a much older and far more important kosa. It is mentioned by Medini and its name Nanartha Samuccaya seems to have been borrowed by Dharani (§ 33.3), who is himself mentioned by Medini. Shashvata must have, therefore, lived in or before the 12th century. The arrangement of words is by verses, half-verses, and feet. The language is generally perspicuous and as

* Since the above was written, I find the verse-section agrees much with Gada Simha's Nanartha kosa. Gada Simha is a well-known grammarian. His age would determine the age and obligations of this Arpanaka.

the words explained are often repeated over and over, the verses like those of Anekartha make a deep impression on the memory. The kosa has recently been edited by Professor Zacharœ of Greifswald. But I have not drawn much from it, as there is not a single new word or new sense in this collection and it is useless to enlarge the already bulky size of this volume.

20. My alphabetical arrangement of these kosas is based on the following editions and manuscripts:

(*i.*) Vishva Prakasha. Vis.—Benares Edition Samvat 1930. Full of typographical errors and very unreliable. Vis. A.—a copy belonging to Pandit Mukundarama Shastri. All his kosa manuscripts are complete, written in excellent hand, and accompanied with more or less marginal notes and except the *Haravali*, are to a very great extent correct and reliable. Vis. B.—an old but incomplete fragment belonging to another Benares Pandit. The handwriting is bad, but the text is pretty correct. Vis. C.—the Benares College copy. Written in very good hand and pretty correct. Although these three manuscripts belong all to Benares, they are apparently of different families and differ in most material points. I. 1539—India Office 1539 (Colebrooke). Complete and very fair. I. 1937—do 1937 (Taylor). Does not contain Shabdabheda Prakasha. Very fair. I. 246c—do 246c belonging to the same family as I. 1539. I. 3225—do 3225. Boldly written but not complete. Several lacunae. Vis. O.—Oxford no 415, apparently a copy made for Wilson from I. 1539.

(*ii.*) Hema Candra. Hem.—Benares Edition. Pretty correct as far as it goes, but a few lines wanting here and there. 1807—Calcutta edition of 1807, the original of the Benares edition. Hem. A.—Benares College manuscript. Has some lacunæ, but generally supplies the omissions in

Hem. Abruptly ends in the beginning of the Avyaya Section. Written in excellent hand. I. 2053 — India Office 2053. Old reliable copy. Wanting a page or two at the end. I. 2533—do 2533. Clearly written but very incomplete, ending in the middle of the dissyllables in र. Accompanied with division of words and their explanations in vernacular. I. 2698—do 2698. Belongs to the same family as the Calcutta and Benares Editions.

(iii.) Medini. Med.—Benares edition. Full of mistakes. 1807 — Calcutta edition of 1807, the original of the Benares edition. Med. A. —a copy belonging to Pandit Mukundarama Shashtri. Med. B. — Pandit Somanatha Sharma's edition. Careful but admittedly based on Wilson's Dictionary and not therefore always reliable. Med. C. — the Benares College manuscript in Bengali characters. Probably copied from a copy with marginal quotations from Vishva, as some of the verses are exactly the same and differ from the readings of the first four. I. 2810 — India Office 2810. Arranged for Sir Charles Wilkins. I. 2835 — do 2835. With English explanations of good many meanings by Capt. Fell.

(iv.) Amara. A.—Bombay edition of 1877. 1807—Calcutta edition. A. A.—a very old Bengali copy belonging to a Benares Pandit. Amara is the kosa most studied all over India and the disputed points have been noted by its principal commentators.

(v.) Trikanda Shesa. Tri.—Benares Edition. 1807—Calcutta edition of 1807, the original of the Benares edition. Very fair. Tri. A. — a copy belonging to Pandit Mukundarama Shastri. I. 993 — India Office 993 belonging to the same family as the printed editions. I. 1575 — do 1575. Of a different family but with several lacunæ.

(vi.) Haravali. Har.—Benares edition. 1807—Calcutta edition. Har. A.—a copy belonging to Pandit Mukundarama Shashtri. I. 1577c. — India Office 1577c. Of the same family as the printed editions. Not one of these is wholly reliable.

(*vii.*) Halayudha. Hal. — Benares edition. Full of errors, but they are obvious. India Office no 588 is not better. There is also Aufrecht's edition.

(*viii.*) Anekartha. Anek. — Benares edition. Anek. A. — Mukundarama's copy. Anek. B. — another Benares Pandit's copy. I. 2544 — India Office 2544. Incomplete and not reliable. Wilson no 249 in the Bodlian collection has not been made much use of.

(*ix.*) Matrka. Mat. — Benares edition. Mat. A. — Mukundarama Shastri's copy. I. 2544 — India Office 2544. None of these wholly reliable.

(*x.*) Shashvata. Sha. — a full and pretty correct copy belonging to a Benares Pandit. I have since compared with Prof. Zachariæ's edition and in the two or three cases of difference of readings, I stand by my original.

(*xi.*) Ekaxara kosa. Eka — Benares edition. Very fair.

(*xii.*) Avyaya kosa. Avy — Benares edition. Full of mistakes. But my references are very few.

21. The first principle I have endeavoured to follow in editing these kosas is to strictly follow the exact views of the authors so far as they can be ascertained from the works themselves. In the principal centres of Sanskrit learning, transcripts are generally made by the writer class without the least knowledge of Sanskrit. At Benares, for instance, copying is considered the province of the ignorant and the most moderate Pandit will take it as an insult if he was offered such an employment. Even where Pandits do copy, they are liable to all the errors of ordinary copyists. It is accordingly most unsafe to base any definite conclusions

even when manuscripts agree, much more when there is great difference in their readings. Since the days of* Wilson and R*adhak*anta Dev, kos*a*s have not been much studied in the original transcripts. We owe a great deal to the German Dictionary and T*aran*atha Tarkav*a*caspati's V*a*caspatya for copious illustrations and other improvements. But as regards kos*a*s, the latter has added nothing new and the former has drawn only from the printed editions. As these are not always reliable, I have had to tread the whole ground anew but whether with success the public can alone judge. I have already explained the arrangement of the kos*a*s. In most of them, the final consonants are clearly specified. We also generally know the initial consonants in Hema Candra and Medini and the form of the affixes in Vishva. In the kos*a*s,

* Although there are instances in which Wilson differs from the Shabdakalpadruma, there are so many coincidences of omission and commission that I am inclined to think the same Pandits worked for both. Take for instance, मरुहायन. It is in all the kosas, but not found in either. Take again रोड़. It is in all the editions and transcripts of Medini, but not found in Wilson or Druma. Hundreds of similar instances will be found in my notes. Kalpadruma is fuller and much more copious, but the foundation is the same. Both the works exhaustively treat Medini, but the same attention does not appear to have been paid either to Vishva or Hema Candra. In many ways, however, both of them have been of great assistance to me and I have the pleasure publicly acknowledge it.

arranged according to verses, half-verses, and feet, we also know how far a word runs—what are its interpretations—and whether there have been any interpolations. *I have steadily kept in view these principles* to determine the forms of words and the lengths of their explanations.

22. A few illustrations will suffice. Vishva notices a word ग्रामीन in words ending in न not ण. Hence it must be ग्रामीन, whether the manuscripts write ग्रामीण or ग्रामीन. Medini also notices the same word in the same class in the same senses. There is stronger evidence in this case, as he notices also a word ग्रामीण in words ending in ण, which agrees with ग्रामीन only in the ordinary sense. *ग्रामीण is noticed by Hema Candra in the ordinary sense in the general part 3,165 and* ग्रामीणा by Amara in the special sense in 2,4,94. ग्रामीण or ग्रामीन is not found in the *Nanartha* portions of Hema Candra, Amara, and the other kosas I have consulted. We have therefore the authority of both Vishva and Medini for a word ग्रामीन differing from ग्रामीण in all the special senses and I know of no evidence whatever for coupling ग्रामीण with the special senses of ग्रामीन. Yet ग्रामीन is altogether omitted in all our Sanskrit Dictionaries and is only noted as a rejected reading in the German Dictionary. It may be said ग्रामीन is grammatically wrong and ग्रामीण

has therefore been substituted for ग्रामीन. But in that case this ought to have been definitely mentioned to enable us to know on whom the responsibility lies. ग्रामीण as a secondary (तद्धित) derivative is formed under IV. 2.94 and as no special mention is made of the dental न like आचार्यभोगीन under V. 1,9., the commentators give only the former form under IV. 2.94. But there are so many fictions connected with *Panini* that he may be quoted to defend every form we meet. In this case, we are simply to say that ग्रामीन in these senses comes under क्षुभ्नादि VIII. 4.39 and the critics are shut up. Then again there can be a compound ग्रामीन with इन when the न will be dental under the general rules of P*a*nini. But these are grammatical arguments which have no force in historical discussions. If we wish to know what is grammar, we ought to rise above its technicalities and take into considera-tion all the unmistakable evidence whether favourable or hostile.

23. Next take the case of ब and व*. Here the lexicographers differ so much that it is most interesting to study their views to see the connection of the two sounds. Take for instance हिविड. According to

* I am glad to find my views have the support of so great an autho-rity as Purusottama Deva. See the passage from his Varna Deshana [illegible] note.

Amara, Vishva, and Medini, the final consonant is ब*. It is व only according to Hema Candra. We do not know anything about it either in the H*a*r*a*vali or in the Anek*a*rtha. There is no allusion to हिजिह्व in any of our big dictionaries. Take again बर. and other words derived from the same root. According to Hema Candra, it is ब as he always puts them after the labials. According to Medini, it is व, as he always puts them after words beginning in प and before words beginning in भ.† There is no root बृ or वृ in the P*a*ninean Dh*a*tup*ā*th*a* according to M*a*dhava. But Vopadeva gives a root बृ different from वृ and in the same sense. In some cases, as for instance बक्र and बर्बर, the positive evinence of the kos*a*s is all for spelling with ब not व and yet the analogous forms वक्र and वर्वर are alone met with in our modern dictionaries.

24. The next principle I have followed is to take the assistance of extraneous evidence, when the authorities themselves are not clear and such evidence

---

* u. s. I. 154 does not at all clear the point as there is nothing in the S*a*tra to shew whether it is ब or व. Y*a*ska derives विह्वा from ह्व or हृ but the spelling of हृ is disputed, some asserting ब and others व.

† In a few cases, Shabdakalpadruma notices the distinction and summarily dismisses Medini's views as wrong. The subect deserves much more consideration.

has therefore been substituted for ग्रामीन. But in that case this ought to have been definitely mentioned to enable us to know on whom the responsibility lies. ग्रामीण as a secondary (तद्धित) derivative is formed under IV. 2.94 and as no special mention is made of the dental न like आचार्यभोगीन under V. 1.9., the commentators give only the former form under IV. 2.94. But there are so many fictions connected with Panini that he may be quoted to defend every form we meet. In this case, we are simply to say that ग्रामीन in these senses comes under क्षुभ्नादि VIII. 4.39 and the critics are shut up. Then again there can be a compound ग्रामीन with इन when the न will be dental under the general rules of Panini. But these are grammatical arguments which have no force in historical discussions. If we wish to know what is grammar, we ought to rise above its technicalities and take into consideration all the unmistakable evidence whether favourable or hostile.

23. Next take the case of व and ब*. Here the lexicographers differ so much that it is most interesting to study their views to see the connection of the two sounds. Take for instance हिञ्जिब. According to

* I am glad to find my views have the support of so great an authority as Purusottama Deva. See the passage from his Varna Deshana § 36 note.

निष्ठान, there can of course be such a word, but it will be grammatically neuter and we know of no use of this word in the senses specified in the kosas.

25. Where neither of these principles apply, I have compared the manuscripts and given the readings best supported by presumptive evidence. Take for instance हेरुक. This is the reading in Shabdakalpa Druma and Wilson and it has been followed both by the German lexicographers and by Professor Monier Williams. I do not, however, find a single illustration of हेरुक in any of these works. There is no such word in Childers' Pali Dictionary and I do not know how it is defended. हेतुक for हेरुक is, however, found in several manuscripts. This reading has been noted in the German Dictionary. It explains the origin of the several senses specified and I know of its use in some of these senses. I also find that the *Nagri* तु is often written like रु (तुवर is in several manuscripts spelt रुवर) but I do not remember the opposite confusion of रु with तु. When we therefore find तु in some manuscripts and रु in others for the same word, it is proper to conclude that the proper spelling is तु not रु. Hence I give हेतुक not हेरुक. I cannot say that there is no word हेरुक, but until its existence and use are clearly proved, we must be slow to admit it in our lists.

26. Take another instance हिपड़न, where I agree

is not opposed to their declared views. Take, for instance, अभिनिष्टान. This word is spelt अभिनिष्ठान in most of the manuscripts and hence it is derived from स्था both in the Shabdakalpadruma and in Wilson's Dictionary. Our Pandits never admit their ignorance and are consequently never slow to invent etymologies and explanations without the least hesitation. If they had been more candid, our labours would have been much narrowed. This spelling and this etymology have been followed in the second edition of the Kalpadruma and all the editions of Wilson, including that of Pandit Ram Jasan of Benares. Yet I have no hesitation in giving अभिनिष्टान for अभिनिष्ठान. P*a*nini's viii. 3, 86, and V*a*m*a*na's illustrations leave no doubt on the point. It has also the sanction of all the independent modern lexicographers. The German Dictionary has the indisputable credit of being the first to give the right spelling of the word and of noting अभिनिस्तान as an optional form. Dr. Goldstücker is more profuse on this word and questions the correctness of the form अभिनिस्तान. The present edition of K*a*shik*a* openly applies optionally to the rule but Bha*tt*oji seems to be opposed to it and this position has been taken up by Pandit T*a*r*a*n*a*tha Tarkav*a*caspati in his great lexicon. I shall have my say on this question when discussing that rule. As regards अभि-

निष्ठान, there can of course be such a word, but it will be grammatically neuter and we know of no use of this word in the senses specified in the kosas.

25. Where neither of these principles apply, I have compared the manuscripts and given the readings best supported by presumptive evidence. Take for instance हेरक. This is the reading in Shabdakalpa Druma and Wilson and it has been followed both by the German lexicographers and by Professor Monier Williams. I do not, however, find a single illustration of हेरक in any of these works. There is no such word in Childers' Pali Dictionary and I do not know how it is defended. हेतुक for हेरक is, however, found in several manuscripts. This reading has been noted in the German Dictionary. It explains the origin of the several senses specified and I know of its use in some of these senses. I also find that the *Nagri* तु is often written like र (तुवर is in several manuscripts spelt रुवर) but I do not remember the opposite confusion of र with तु. When we therefore find तु in some manuscripts and र in others for the same word, it is proper to conclude that the proper spelling is तु not र. Hence I give हेतुक not हेरक. I cannot say that there is no word हेरक, but until its existence and use are clearly proved, we must be slow to admit it in our lists.

26. Take another instance छिण्डन, where I agree

about the word itself but not about its imports. Here under the senses, some manuscripts read लेखन and some खेलन. Shabdakalpa Druma gives लेखन and Wilson renders it by writing. This has been followed in the two succeeding lexicons. In the Dhatupatha, I read 'खिडि गत्यनादरयोः' and as लेखन = writing can not be connected with either of these senses, I prefer खेलन which follows from them and is itself the origin of the sense रत. I am emboldened to do so as I do not find any evidence adduced in support of the sense लेखन. Even if this reading is correct, I very much doubt whether it stands here for writing, as लेखन is also used in other senses.

27. Take a more difficult case of तुङ्गीश. Manuscripts of Vishva give different readings—some 'पचौशे सार्धचन्द्रकल्पयोः' joined to तुङ्गीश and others 'पचौशस्तार्धचन्द्रकल्पयोः'* In Medini and Hema Candra, there is no word पचौश and तुङ्गीश's meanings are restricted to the first two senses specified in Vishva. I do not find पचौश in any Sanskrit Dictionary, but I find two more senses in Wilson under the authority of the Shabda Ratnavali. This is repeated both in the German Dictionary and in the the Vacaspatya. I find from the India Office copy that this is exactly correct 'सूर्ये हिमकरेऽपि च'

* This last in the reading, among others of India office No. 1539. I. 1037 reads पचाश or पचेश.

being the second half of the verse. But still the question is what has become of पक्षीश? Has it been inadvertently omitted or the line in Vishva deliberately corrected by the light of the Shabda Ratn*a*vali? If it is an inadvertent omission, I have nothing to say. But if it is a deliberate correction, I must remind my readers that Mathuresha is a very modern writer and that it is far more likely that his line is based on some misreadings in Vishva. In the present case, no lexicographer has yet been able to quote any illustrations in support of the extra senses and they do not readily flow fiom the etymology, while पक्षीश is unquestionably applied to Ga*d*uia as the chief of birds and to K*rsna* as the master of the bird Gadura.

28. This by itself may not be convincing to our readers But the evidence I have already adduced shews how slow we ought to be to take for granted even what is found in what at first sight may appear our best authorities. I adduce a better illustiation. Under A 3. 5. 42 the iecent commentator Maheshvara writes कुवलं चोत्पले मुक्ताफलेऽपि वदरीफले। कुड्मले मुकुरे पुंसि न द्वयो र्नरकान्तर इति मेदिनी'. There can be no doubt he quotes the whole verse as applying to कुवल as there is no कुड्मल in A. 3 5.42. and the second line would have been entirely omitted if he thought it did not apply

to कुवल. The second line is, however, generally read कुड्मलो मुकुले...... and this is the view from Wilson downwards. If we regard मुकुरे = मुकुले as is occasionally the case or substitute मुकुले for मुकुरे as generally found, the absurdity of Maheshvara's reading is apparent as कुड्मल is the same as मुकुल 'कुड्मलो मुकुलोऽस्त्रियाम्' A. 2. 4. 16, 'कुड्मले मुकुलम्' Hem. IV.192. The fact of कुड्मल coming after कुवल is no reason to regard it as a sense, as Medini's arrangement is not strictly alphabetical and we find कुटिल after कुड्मल and so on.

20. To understand all this clearly, we must remember how the kosas have been compiled. The first was necessarily an original collection founded on actual facts. The Vedic Nigha*n*t*u for instance contains words, most of which have been and all of which I believe can be traced back to the Vedas. But that systematic and thorough examination, which we owe to modern science and European scholars was unknown in those days. People preferred their personal knowledge which was incomparably superior to ours to that tabular exhaustive classification which we consider indispensable in all such discussions. Hence even in the Nigha*n*t*u, although we can not question the correctness of a single word inserted, the interpretations should be often received with great caution, as based on a few passages without copious

comparison of all the passages bearing on such words Some of the mediæval kosas are also original collections containing grammatical words, whose existence we have no reason to doubt and popular words which are still found in the popular dialects But most of them are nothing but re-casting of older kosas without even sufficient examination of manuscripts. They stereotype a good many words, which owe their origin simply to mistakes of copying and *their* own misconceptions.

30. Take for instance Medini's पावन and पाचन. In the older kosas Vishva and Hema Candra, we have only one word पावन. But व and च resemble in *Nagari* and some of the manuscripts probably contained पाचन for पावन. Or it may be Kara thought the older compilers were faulty and he wanted to improve on them. Hence he introduces a different word पाचन in the place of the last two lines of Vishva's पावन with the addition of a new sense दृषमूल्यादि. Now पाचन=digestive is the medical term for दृषमूल्यादि. Here he is quite right. पापचिह्न is the literal sense. We can have no objection to it. The senses अनल and हरितकी are defensible, but not in strict accordance with Hindu ideas, fire and myrobalans being regarded more as purifiers than as digesters. But how the purifying expiations (प्रायश्चित्त) can be regarded as digestive? The

two ideas have no connection whatever and until any clear instances can be brought forward to shew the application of पाचन to expiations, I must regard it as an invention and clear mistake of Medini. I admit many words and many senses owe their origin to mistakes and misconceptions and when these words and these senses are generally accepted, we are bound to admit them in our lists. But even in their case, we must thoroughly examine and if possible clearly trace up their origin if we have the least wish to successfully grapple the question of the origin of the primitive sounds.

31. Where the external evidence is clear but not convincing, I have not allowed it to outweigh the evidence of the manuscripts. Take for instance उडुम्बर. Under A. 2.4.22, Maheshvara observes मेदिन्यां टवर्गतृतीयमध्यः। त्रिकाण्डशेषेऽप्येवमेव. It is quite true उडुम्बर is also spelt उदुम्बर. The sounds are similar. The *Nagari* characters are also similar. But there is nothing in Medini or Trik*anda* Shesa to shew that they are spelt with ड not द and in the Benares editions and some of the manuscripts they are clearly spelt with द not ड Where the manuscripts have been my only guide, I have based my conclusions on individval considerations. As for instance झलरी, झझरी. This is the reading of a few manuscripts and also of Maheshvara

under A. 3. 5. 10. as printed (there is nothing to shew what were his actual views): But a good many read झर्झरी, झिर्झरी. I prefer this reading as the word is imitative and the fuller forms are much more consonant to the genius of Sanskrit. But the rejected readings are all entered in the notes.

32. The difficulties of the kosas are known only to those who have worked through them. The manuscripts are generally so corrupt that it is often difficult to distinguish the words from their imports and it is almost impossible to present a correct text of any of the great Nanartha kosas without comparison with corresponding passages in the cognate kosas. The alphabetical arrangement I have made, if correct, besides enabling us to compare the various kosas and see how far they are indebted to each other, entirely removes the above-mentioned difficulty. I have compared the words of my compilation with the first edition of Wilson's Dictionary and wherever I have differed from that distinguished scholar either in words or in interpretations, I have given my authorities in the notes and as far as possible shewn on what evidence his views were based.* I have not given the numbers of the verses, as the system of numbering is

* *In some of these cases as e. g.* [illegible] *and* [illegible], *I have been anticipated* by the German Dictionary, but I believe there are numerous cases in which I am not in one either with it or with the *Vacaspatya.*

not uniform—most of the printed editions are not complete wanting verses here and there—and those who know the arrangement of the kosas as already described will feel little difficulty in finding out the proper place of words.* Stems are shewn according to the views of the kosakaras e. g. राज्ञी is separately shewn from राजन् as the latter will be found among the नान्त's and the former among the ञान्त's, प्राच् is twice shewn under Medini as it is twice given once among the चान्त words and again under the चान्त indeclinables.† When words are differently spelled by different kosakaras, they are separately shewn in their proper places except in the case of ब and व, which are shewn in the same place both to save space and specially to exhibit together the views of the different authors.‡ If two or more words are described together, the passage is quoted under one of the words and references made to

this word under the other words.* Sometimes the same remar k is made for more than one word in which case the remark is given un der the word to which it propperly appertains and an extract within brackets is given under the other words.†

33. The kosakaras moreover use so many rare and ambiguous terms that it is not always easy to understand them even if we get a correct text of their works. Som etimes different kosakaras use different synonymous terms and in such cases the kosas are mutual commentaries. In many instances, however, they use the same expressions and it is by no means always easy to interpret them correctly. The great work of Wilson is generally reliable in such cases. Where I have differed, I have briefly noted the grounds or authorities on which I rely. In these notes, I have made the use of the following works :—

(1) Shabda Ratnavali. (a) India Office 1512. Wanting a few pages in the beginning of the Nanartha section. (b) Oxford No. 439 The general section. (c) Oxford No. 440. The Nanartha section wanting a few pages at the end. My quotations are chiefly from I. 1512.

---

* Take e. g. A. 'बुधज्ञौ पण्डितेऽपि' i. e. बुध and ज्ञ also denote a Pandit or 'हर्षेऽप्यामोदवन् मदः' i. e. मद like आमोद denotes also joy.' I do not know whether Cintamani Shastri understands the last passage differently as आमोद of this passage is not entered in his index (ज्ञ is given as ज्ञ॒ध).

† As e. g. A. 3. 233. 'अतिशये त्वमी'. This अतिशये applies to every one of the following four नान्त words.

Begins 2—8 'आसीत् क्ष्मातलमण्डले न्पकुले स सेवित श्रीयुतै भूपाल श्रिलमानधाम रति य कीर्त्ति प्रतापोज्ज्वल । यद्वीर्य्यप्रतापचण्डदहने कल्पान्तसूर्य्यप्रभे प्रत्यर्थि क्षितिपालकै (का) रणभुवि क्षोभाकुला ये रते ॥ तस्यैव (?) जगदेकवीरतनुज ख्यातो जगन्मण्डले रैयासान- महीपति स्थिरमतिराशाकर सो (करसो ?) त्सव । यस्मै हार्दयभूमिपैश्चिरतर तोषण्ण सुचण्ड- प्रभे श्रीयेन प्रतिदे यपाल (न) विभौ स सेव्यमानोऽभवत् ॥ एतस्मादजनि प्रतापमिहिर सत्कीर्ति- श्रीतद्वृति दीनश्रीपविभूपति सुर्महिम श्रीरामदेव स्वयम् । भूपाश्वानमलन्द एव न्पति श्रीमान् महीमण्डल यास्ति हार्दयभूमिपै पुनरिद भूमण्डले सतो ॥ तस्याज्ञावशत सुधारसमयीं सत्- काव्यसन्तोषिणीम् । नानातन्त्रविचारसारललिता ज्ञानप्रदामोज्ज्वलाम् । धीरश्रीमधुरेय एष तनुते श्रीशब्दरत्नावलीम्' Ends 'भूपश्रीमथनन्द पश्चि(?) समस्तख्यातो चिर जीवता श्रीमद्दुसँ भराय सज्जनमति() श्रीहृदयदासोऽपि च । याख्या(ख्या)मर्थ विभागत क्षितिपते श्रीशब्दरत्नावली नित्य सत्कृतिपोषणी शुभकरी यत्नेन निर्वाहिता ॥ शाकाब्दे रसदोषवाधव (सैन्धव) धरामाने धरा- निर्जर कोऽप्ये तामलिखत्तु कोविदम (क) ता' श्रीशब्दरत्नावलीम्' The last line is corrupt It probably refers to the date of the transcript and not of the work Colebrooke says it was composed in Shaka 1588 = A. D 1666 I have not seen this verse, but he can not be far from the truth Shabdaratnavali is not quoted by Rayamukuta or Mallinatha, but is quoted by the more modern commentator Maheshvara in his Amara Viveka It is the best modern kosa I have seen, both the general and the Nanartha parts being fuller than in most kosas and generally reliable. The arrangement of the Nanartha part is like Medini's and the facts are a good deal borrowed from it The Nanartha part is called Nanartha-shabda Nirupana in Mitra's catalogue

(2) Nanartha Samgraha of AjayaPala I 809 in Bengali characters and O 427 in Nagari characters It is a small kosa and the arrangement is by initial letters but not otherwise alphabetical. Begins 'जयन्ति शम्भो पदपङ्कजाङ्गुरा नखा' नवचन्द्रमरीचि कोमला । विनम्रदेवासुरमौलिषु श्रिय वहन्ति ये प्रस्फुटमालतीस्रज ॥ बोधाय पूर्वकविमन्था- नकारादग्रादिभि पदै । क्रमादजयपालेन क्रतो नानार्थ स ग्रह ॥' Ends 'इति श्रीअजयपाल- कृतो नानार्थ स ग्रह ' स is placed in a seperate class after ह Both the mss. are incorrect and full of mistakes Ajaya is mentioned by Medini and quoted by Ujjvala Datta and others He must have therefore lived in or before the 13th century

(3) Nanartha Samuccaya (or sara) of Dharani Dasa I 1511 This is the only ms in Europe and by no means reliable Begins 'विप्रविप्राणदेहाव भृत-

नाथाय वेधसे। द्वितीय सर्वलोकानां नमस्ते सर्ववेदिने॥ यस्य ज्ञानदयासिन्धो पारा (परा) र्घे कफला गुणाः। स चेतु करोतु कल्याणं सर्ववित् परमेश्वर॥ या ते भवतु सुमि (मी) ता वागर्थ प्रतिपत्तये। हेतवे सर्वभूतानां सर्वशुक्ला सरस्वती॥ इ देवं प्रणम्याद्धौ सर्वस्य जगतो गुरुम्। समा(हृ) त्यान्यतन्त्राणि क्रियते नाम (शब्द) समुच्चय॥ पादे-पादद्वयं श्लोकैरने-कार्थ समुच्चय। एष कान्तेन वर्गेण कवि(धी)नां सुखहेतवे॥ एकद्वित्रिचतुःपञ्चषड्वर्णा क्रमशस्त्विह। शब्दाः पादेषु ना(चा) र्धेषु श्लोकेषु प्रतिसम्भवे॥ कचिदेषां विपर्यासो लिङ्गा-र्थव्यासुरोधतः। यथेष्ट (भोगि) भोगिन्यो यथा विवरदन्वयो॥ यो नानार्थ समुद्दिष्ट व्याहावेव (व्याहावेवात्र) सर्वत। स्पष्टाय लिङ्गभेदाय कचिदात्तिरित्यते॥', Ends 'इत्यने-कार्थ सारोऽयं समाप्ता (प्त)। पूर्वाचार्याभिधानेभ्य सारमाकृष्य यत्नत। अतो भट्टधरादेन वर्णक्रमसङ्ग्रह॥ खलवत्समरस्रोऽभि द्वपर्णीभास (सु) राभिरुन्नतरपरिमूर्भास गद्गदोनाभिवाणि (ह तरपरिभूतोन्नद्गदोषाविलानि)। परिकलति (परलति) शलिलानि सत्कृयान्तायतास (सत्कृयन्तो नितान्त) ल (क) तरुफलसमाभा सज्जनास्ते जयन्ति॥ इति धरणिकोष समाप्त

It will be observed 'यस्य ज्ञानदयासिन्धो' and 'समाहृत्यान्यतन्त्राणि' are borrowed from Amara, 'वागर्थ प्रतिपत्तये' from Raghuvamsha, and 'सर्वशुक्ला सरस्वती' from the Puranas The name *Nanartha Samuccaya* occurs also in Shashvata. The arrangement is first by final letters and next into foot, half-verse, and verse sections Words of two syllables with final consonants are regarded as trisyllables as in Vishva and Medini and unlike the other koshas, when a feminine word changes its final such as पक्षिणी, it is found along with the masculine stem such as पक्षिन् षान्त's are placed separately after हान्त's and अव्यय's after षान्त's The double arrangement does not facilitate the finding of words, unless one can guess to which sub-sections they would belong Dharani seems to have been fully acquainted with Vishva He is not named by Keshava, but mentioned by Medini and later writers I would assign him to the 13th century

(4) *Nama Linganushasana* of *Jatadhara* I 217 'भागीरथी जलमयीं जगता-मधीशं मन्दोदरीरघुपती पितरौ च मत्वा। हिरण्योयविप्रकुलज स जटाधरोऽस्मावाचार्य एतद्-करोदभिधानतन्त्रम्॥ श्रीचन्द्रशेखरगिरिप्रभवास्ति चाटि (चट्ट in the concluding verses ट्ट does not differ much form ट्ट Hence चट्ट in Aufrecht's catalogue.) ग्रामे फणीति तटिनी निकटे प्रतीचे। उत्पत्तिभूमिरपि देवकटाभिधानो ग्रामोऽस्ति यस्य पितृभूमि-रतिप्रसिद्ध It is arranged like Amara with a *Nanartha* section in the third *kanda* 'जटाधरकवेरस्मिन् नामलिङ्गानुशासने। काण्डस्तृतीय पर्याप्त सामान्याख्य कविप्रिय' Chittagong is called *Catigrama* according to the Mahomedan derivation, from *Cati*

-lamp or *Cattagrama* according to the Hindu derivation, after which we have a temple of *Catteshvara* in the town Candrashekharagiri is locally known and is the same as the Sitakund range in Hunter's series Phani is apparently the Pheni and Devakada may be the modern Ramgar. I fully agree with Wilson. 'The vocabulary of Jatadhara, is for the most part a mere transcript of the Amara kosa, and it is the impudent transcript, for the author acknowledges no authority, he probably thought the remoteness of his position screened him from detection' In Mitra's catalogue, this work is called Abhidhana tantra and it is described as a supplement to Amara The date of the work is not given, but as Jatadhara is now not known in Chittagong, it must be 150 to 200 years old.

(5) Bhuri prayoga kosa of Padmanabha Bhatta India office no 2816 = the Nanartha section alphabetically arranged Oxford no 436 wanting a few pages in the beginning. This work is described in Mitra's catalogue, but it is not a commentary on Amara as stated therein It contains a few new words, but neither part is of much importance. Padmanabha quotes Ujjvala Datta and is not mentioned by Rayamukuta As his followers date from the 17th century, he seems to have belonged to the 16th century His work is little studied and is not quoted in the Amara Viveka

(6) *Nanartha Ratnamala* Oxford 441-3 The author is styled Irugapa in the concluding description and by Wilson, but he is described Nirupama and Nirupa in the introductory verses 'अस्ति श्रीमान् निरुपमदण्डनाथ प्रचण्डभो । भारं हरिहरक्षोणीपो धत्ते कूर्मादिदुर्वहम् । बुद्ध्या कृपाप्रसन्नाय यस्य विन्यस्य मोदते ॥ श्रीमन्निरुपमदण्डेशो नात्यल्प नातिविस्तरम्' If Nirupama, Dandanatha, and Dandesha are descriptive titles, the name of the author is Nirupa. In Burnell's catalogue, I find a *Nanartha Ratnamala* by Dandinatha Bhaskara But I can not say whether it is this work It appears to me of very little importance and the Oxford copies are full of mistakes I consulted them simply because it is one of Wilson's authorities He surmises the author belonged to the second half of the 13th century

Wilson also notes Sl abda Mala as one of his authorities It is a small kosa containing a Nanartha section and seems to be a very inferior production

Oxford 437 begins 'जगदीश' हरिं नत्वा श्रीरामेश्वरशर्मणा। मन्दार्थवादिकोशोऽयं शब्दमाला वितन्यते.' Mitra notices another Shabdamala by a Gopinatha.

(7) Kalpadru of Keshava Oxford 433. This is a kosa of synonymous words and treats of similar forms much more fully than any kosa I have yet seen. My quotations are not numerous as this is the only codex I have been able to consult and it is not very reliable. The introductory verses are 'काव्यशास्त्रनिघण्टुभिश्च प्रभवम् ... महेशादृत्र विजयन्ते जिनादयः॥ समालोक्य मतान्येषां कल्पद्रुरखिलार्थदः। क्रियते केशवेनायं नामप्रकृतिबोधनः।' Mahesha seems to refer to Maheshvara—the author of Vishva and Jina to Hemacandra. As Keshava is quoted by Mallinatha, these references to Maheshvara and Hemacandra shew he lived in the 13th century A. D. The omission of his name in Medini is natural, as there is no Nanartha section in the Kalpadru. There is a copy of this work in the Berlin library and another at Tanjore (Namakalpadruma in Burnell's catalogue). Bühler notices a Laghu Nighantu Sara by a Keshava, but it must be a different work.

(8) Xira Svami's commentary on Amara. 2 to 4 "यद्यप्यभिनवद्रो योऽर्थार्थिभिरमरकोष एव बुधाः। ... नामपारायणं कुर्मः॥ अभिधानकृतो विपरीतारस्य यत्र विभ्रान्ता। नामानि तानि ... " Ends "इति भट्टक्षीरस्वामिकृते ... अमरकोशोद्घाटने सामान्यकाण्डस्तृतीयः" It will be seen from the second verse that the author claims his Nama Parayana to be the first commentary on the Amara kosa, his 'विपरीतारः' apparently referring to general commentators. It is concise but probably the best commentary on Amara. Of 'नानार्थाधि,' he simply says 'अभिधानशास्त्राणि विद्वाद्यथायथनानि च.' I. 2776 is one of the best written and most accurate codex procurable. Xira Svami is, I believe, quoted in some of Bhoja Raja's works and must therefore be of the tenth century at the latest. Prof Aufrecht, however, quotes a passage (u. s. Preface p 16.) that Bhoja is quoted by Svami. This would bring the latter down to the eleventh century, but the genuineness of this and similar quotation is doubtful. A Nama Parayana is also mentioned by Vishvakara 'यद्यप्यपूर्वतया किञ्चित् नामात्र प्रतिभाति च। तत् तदन्विष्यतां सद्भिर्नामपारायणादिषु.' but whether it is this work or the Panineam commentary I can not say. But although there may be

doubts as to what *Nama Parayana* is alluded to by Maheshvara, there can be no doubt he was acquainted with this commentary as in several instances he has followed Xira Svami's as opposed to later interpretations on Amara Amarakos-odghattana or-ghatana as Burnell calls is merely a descriptive title

(9) Raya mukuta's commentary It is the most copious commentary on Amara, I 511-2 are very good mss "The author writes 'बृहस्पतिः' पण्डितसार्व-भौमपदवीं गौडावनीवासवाद्य प्राप्य प्रथितो बृहस्पतिरिति ख्यातोकवाचस्पति । कोषस्यास्य निर्मितस्य विविधव्याख्यामदोषानुरु कानन्द' पदचन्द्रिका स कुरुते टीकामिमां कीर्तये ॥ इयं योऽमरटीकार्थसारसाराय निर्मिता । यतोऽसिलिखितोऽर्थोऽस्या न ऐयो सज्जना बुधैः" Ends 'इति महिन्तापनीयकविचक्रवर्ति राजपण्डितसार्वभौमकविचूडामणिमहाचार्यरायमुकुटमणिश्रीमद्-बृहस्पतिकृतायाममरकोषपञ्जिकायां पदचन्द्रिकाव्याख्यायां लिङ्गादिसङ्ग्रहवर्गः समाप्तः'. Rayamukuta appears to be the appellation So also from the verse 'रायमुकु-टाभिख्यामभिख्यावतीम्' He belonged to *Rahda* or Burdwan division (राढ़ायामपि) and as already stated lived in the 15th century Bühler calls him Rajamukuta and the Bombay Pandits are not apparently aware of the Raya families of Bengal

There are various other commentaries on Amara The following are in the India office library (3) *Vyakhya Sudha*. It is variously ascribed to Bhanuji Dixita and Ramashrama or more correctly Ramabhadrashrama I have compared two such manuscripts and I find both begin 'पद्मश्रीवल्लभं नत्वा गिरं भट्टो-जिदीक्षिताम् । कामरे सिद्धे व्याख्या सुविस्तरमतानुगाम् and while one ends 'श्रीमद्वर्ग-मन सोहृदयीम होभदविद्यावापित्रीकोर्ति सिद्धे वाचया श्रीभट्टोजिदीक्षितात्मजश्रीभानुजिदीक्षित-विरचितायाममरटीकायां व्याख्यासुधायां (the name ■ भानु for भानुजि at the end of the third kanda and भानुजि at the end of the first and second *kanda*s It is therefore apparent जि has been left out by mistake in the first case and the name is Bhanuji not Bhanu) the other has at the end of the first two *kanda*s (the

called Sharada Sundari (5) Bharata Sena Mallika's Mugdha Bodhini (इति वैद्य हरिहरखानव मोहवंगोराङ्गमल्लिकात्मजश्रीभरतसेनकृतायाममरकोषटीकायां मुग्धबोधिन्यां'... ..). This work is 100 to 150 years old. It is much quoted in the Shabdakalpadruma. Some erroneously call him Bharata Malla (मल्ली टीका in one copy) (6) Nayanananda's Kaumudi (incomplete विचार्य शब्दशास्त्राणि नयनानन्दशर्मणा। यत्नादमरकोषस्य कौमुदी परितन्यते). There is a copy of it in the Paris Library (see the catalogue by Hamilton and Langles: the author is called Nayanananda Deva) (7) Amara Panjika by Narayana Vedantavagisha. श्रीनारायणपादपद्मयुगलं भाव्य ... यत्नेनामरपञ्जिका वितनुते ... Ends श्रीनारायणवेदान्तवागीशरचितायाममरकोषपञ्जिकायां' .. (8) Shabdartha Sandipika by Narayana Vidyavinodacarya (तदुद्भवः प्रथितोऽभवत् कविवरो नारायणो नामतस्तेनेयं क्रियते हिताय सुधियां शब्दार्थसन्दीपिका) (9) Nila Kantha's Subodhini (इति श्रीनीलकण्ठशर्मविरचितायां सुबोधिन्यां लिङ्गादिसंग्रहवर्गं प्रकाशं) (10) Lokanatha's Padamanjari (incomplete): वाग्देवतचरणौ ... (?)। श्रीलोकनाथशर्मा तनुते पदमञ्जरीमचिरात् (11) Raghunatha Cakravarti's Trikanda Cintamani (this is the name in Mitra's catalogue the I O copy is incomplete) रघुनाथशर्मा। श्रीलक्ष्मण... विमलामरकोषटीकाम् (12) Rama (Rama ? natha's Trikanda Viveka (incomplete) ... वारं वारं विचार्य ... अमरटीका (रमानाथ ?) विद्वज्जनानन्दकृते विदध्मः (13) Another Rama or Ramanatha' (complete, but no commencing and concluding verses) This is not the same as the preceding, as their explanations differ 12 श्रीरा ... 13 श्रीरा पण्डिता, etc (14) Shrirama Tarkavagisha's Amara Tika (the author is often called simply Rama (15) Rameshvara's Pradipamanjari (a few leaves wanting) मत्वा रमेश्वरः श्रीरमेशुशर्मणा। रचयतेऽमरकोषस्य टीका प्रदीपमञ्जरी Colebrooke calls Pamashrama (16) Vaisarya Kaumudi by Rama Prasada Tarkalamkara (begins abruptly) (17) Laxmana's in Sanskrit and Canarese: कर्णाटकानां बोधाय लक्ष्मणोऽहं यथामति। करोम्यमरकोषस्य शब्दार्थं मङ्गाय...

(10) My quotations are, however, chiefly from (18) Maheshvara's Amara Viveka as enlarged by Raghunatha Shastri. This has been printed in Bombay. There is no preface to this work, but as it quotes from the Shabda Ratnavali, it can not be more than 100 to 150 years old. It is chiefly based on Rayamukuta

In Burnell's catalogue, I find (19) *Tika* Sarvasva by Sarvananda. As Sarvananda is one of Rayamukuta's authorities, this work dates before the 15th century. Ujjvala Datta's Sarvasva apparently refers to उपाध्या-यसर्वस्व, I.3. (20) Padavivrti by Lingaya Suri. (21) Gurubalabodhini in Telugu. Mitra notices (22) Budhamanohara by Mahadeva. This is probably the same as Vidvanmanohara in the Oude catalogue. Colebrooke refers to (23) Vyakhya Pradipa by Acyuta Upadhyaya, which I may have missed in the I. O. collection. Among the authorities of Rayamukuta (24 to 31), Subhuti Candra, Sarvadhara, Abhinanda, Rajadeva, Kalinga, Dravida, Haradatta, Madhava appear to be commentators on Amara. Hadda or Hatta Candra appears to be an independent kosakara. Kalinga and Dravida may be, however, descriptive and not proper names. Hara and Madhava are also mentioned by Medini.

(11.) Two commentaries on Hema Candra's *Samanya Kanda* are noticed:—Ballabha's in the Oude and Mahendra Suri's in Bühler's catalogue. I had myself the use of a very old copy of the first (?) at Benares and have quoted from it in one or two places. I was also told of a commentary on Medini as procurable, but I had no occasion to refer to it. Buhler notices a commentary on Halayudha. Brief notes (not regular commentaries) on Trikanda Shesa and *Haravali* are procurable and to some extent printed. I am not aware of any commentary on Vishva.

(12.) There are many other kosas like the minor kosas of my collection. India Office 1195 is Nanartha Dhvani Manjari of Durga Simha '[illegible] । [illegible] नानार्थध्वनिमञ्जरीयमभिहिता श्री-मद्दुर्गसिंहेन' The verses, however, agree more with Shashvata and Ana-

of the letters of the alphabet beginning with ओं and ending in क्ष and including क्ष and त्र after औ and लृ (written ऌ etc) after ऋ It is more copious than the *Matrka Nighantu*, but not of practical importance The following verses will illustrate the work ओंकारं वर्तुलं तारं वामं च हंसकारणम्। मन्त्राद्यं प्रणवं सत्यं बिन्दुशक्तित्रिदैवतम्॥ सर्वजीवोत्पादकं च पञ्चदेवं ध्रुवं त्रिकम्। सावित्री त्रिशिखं ब्रह्म त्रिगुणं गुणजीवकम्॥ आदिबीजं वेदसारं वेदबीजमतः परम्। पञ्चरश्मि त्रिकूटं च त्रितारं भवनाशनम्॥ गायत्रीबीजपञ्चांशौ मन्त्रविद्याप्रभुः प्रभुः। अक्षरं मातृकासूर्वं चानादिवाहन (न ?)मोक्षदौ॥अ श्रीकण्ठ हरं ब्रह्म ललाटं चैकमात्रकः। पूर्णो दीर्घश्च मोचो सारस्वतप्रियं वद It is noticed in Mitra's catalogue Buhler notices an *Ekaxara Namamala* by Amara Simha (?) I can not say whether it is the same as my Ekaxara Burnell notices also*Nama Matrka Nighantu* by Varada Raja and *Varna Dipika* In the India Office, there are also Ekavarnartha Samgraha, Varna Prakasha kosa, the last a very old copy from Tippera.

(13) I have also quoted second hand from the following kosas (1). *Vyadi*, (2) *Vacaspati*, (3) *Bhaguri*, (4) Rantideva, (5) *Sahasanka* or Vikramaditya, (6) Shabdarnava, (7) Utpalini, (8) *Samsaravarta* (in one copy Samsararnava), (9) Vopalita, (10) Rabhasa, (11) Rudra, (12) Rajashekhara, (13) Vaijayanti or *Jadava*, (13) *Tarapala*, (14) *Damodara*, (16) Dharmadasa (apparently the same as Medini's Dharma), (17) *Amaramala*, (18) Durga, (19) Ratna kosa, (20) *Hatta* Candra, (21) Shabda Tarangini, (22) Madhava, (23) *Namamala* and (24) Govardhana. Of these *Jadava's* Vaijayanti is noticed by Burnell, and *Prthvidharacarya's* Ratna kosa by Buhler Vopalita is probably the proper reading for वोपालित and पालित of some copies 'दक्षमारस्तस्रविश्वगुरिनौपालित इति ..' Hal, 'बोपालितपालितौ अमोरत्नम् इति बोपालितो पालित, u s IV 1 Much of the *Trikanda* Shesa is said to be borrowed from Vopalita Some of the quotations from Shabdarnava agree exactly with Hema Candra's Abhidhana Cintamani and the latter apparently owes much to the former Durgadasa's Shabdamaharnava under ब च व क्षिप्र .. probably refers to this kosa Dr Rajendra Lal Mitra, however, notices a very recent Shabdarnava by Kashinath Basak

Durga of this list must not be confounded with Durga Simha already alluded to, as the work of the latter is a *Nanartha kosa* while that of the former is a *Namamala*. Madhava has been already noticed as one of the authorities of Rayamukuta. He must not be confounded with the celebrated minister, and my quotations shew he was an independent kosakara as well. Namamala of my list probably refers to Bhoja's work noticed by Burnell. Our Govardhana is probably the author of the *Namavali* noticed in the Bikaneer catalogue.

Most of the old kosas have been much used by Keshava. The *Katya* or *Katyayaniya* kosa is also noticed in the printed Vararuci kosa or more correctly Lingavishesavidhi : इह तु कैश्चित्कोषलक्षणं कात्यायनीयं मतं व्यासेन वरिष्ठदत्तस्त्रिभिर्द्वाभ्यां लिङ्गं विदधात् । यथान्यकविप्रवीरैरपि बहु च यद्दृष्टिपथं यद् बहुशब्दानुशासनादिषु चरितं पूर्वेऽभिधानात् तम् ॥ It will be seen from this that the author can not be the old Vararuci. Burnell notices an Aindra *Nighantu* by Vararuci, but whether it is the old Vararuci kosa I can not say. This *Nighantu* may be the same as Indra kosa noticed by Mitra. Burnell notices Jaimini Nighantu, Shabdacintamani by Vyasa Vitthalacarya, and Samyaminamamala by Shankara. I do not remember meeting Ananda kosa, Dandi kosa, and Vatsyayana kosa in any of the catalogues, although other works connected with these names are well known.

Burnell notices (1) Shabda Ratnakara by *Vamana* Bhatta, (2) *Agastya* Vyakaranokta Shabda Samgraha Nighantu, (3) Rajakosa Nighantu, (4) Prayukta Padamanjari by *Kalidasa*, (5) Suprasidha Padamanjari by *Murari*, (6) Pada Candrika by *Mayura*, (7) Nighantukarkadhyaya of *Balhikeya* Mishra (8) Sanjivani, (9) Kavijanasevadhi, (10) Sakalagrantha Dipika (11) Namasamgraha Nighantu by *Bhargavacarya*, (12) Hanuman Nighantu, (13) Shabda Candrika by *Vana* Kavi (14) *Balaprabodhika* by Nathira (?) Kavi, (15) *Girvana Bhasa Bhusana* by *Trivikramacarya*, (16) Kavi Darpana Nighantu by Rama, (17) Shlesartha Padasamgraha by Shriharsa, (18) Shabda Dipika, (19) Bhuvana Pradipika by *Sarvabhauma* Mishra, (20) Shabdartha Nirnaya by *Kavi Raxasa*, (21) Dasha Dipa Nighantu by *Vedantacarya*, (22) *Sanmukha* Vrtti Nighantu, (23) Kavi *Dipika* Nighantu by *Vikramaditya* (24) Kavijivana by Dharma Raja, (25) Sarasashabdasarani, (26) Shabdaratna Samanvaya, (27) Shabdasara Nighantu, (28) Kavi Manjari by Ballabha, (29) Shabdikavidvatkavi Pramodaka by *Venkata*, (30) Deshya Nighantu by *Raja* Candra He also notices another Hema Candra But this is doubtful The Brhadabhidhana Cintamani of Aufrecht's catalogue is the same as the Abhidhana Cintamani with a few extra verses

In Mitra's catalogue I find (1) Deshiya Rajashekhara kosa by *Panchanana* Bhattacarya, (2) Linga Prakasha by *Sareshvara*, (3) Linganushasana *Tika* by Mukunda Sharma (probably a commentary on Amara), (4) Komala Kosa Samgraha by Partha Svami, (5) *Parasika* Prakasha by Vihari *Krsna* Dasa, (6) Shighrabodhini *Namamala* by Pandita Vitthala, (7) Vyakosa, (8) Shiva kosa, (9) Kalpataru kosa (10) Vaisvakalbidhana by Devaki-Nandana Kaviraja, (11) Sarasvatabhidhana and (12) *Unadi* Kosa by Rama Sharma The last has been used by Radhakant Dev and Wilson The Unadi Kosa printed at Benares is different Dr Mitra makes much of *Sarasvatabhidhana* But it is a mere fragment, worthless, and very modern A copy of this is in India Office No 1331 and I saw another copy probably at Oxford

In the other catalogues, I find one (1) Padma Kosa in the Oude catalogue, (2 3) Mahakhandana and Sadhya Kosa in Buhler's catalogue, (4 5) Loka Prakasha by Kshemendra and Namasamgrahamala by Appa (Appya) ? Dixita in Weber's catalogue, and (6 9) Asalati Prakasha, Shiva Kosa by Shiva Datta (probably the same as Mitra's Shiva Kosa), Shabda Candrika by Cakrapani Datta, and Shabdartha Kalpataru by Venkata in Aufrecht's catalogue I find nothing new in Bonn, Tubingen, and Westergaard's catalogues Oppert's appears to me to be too clumsy for general use

In the India Office, there is a Shabda Sagara or Shabdabdhi by Govinda Sharma, son of Rupa Narayana Cakravarti It is a Unadi Kosa

There are many special kosas such as the Sarasvati Nighantu (medical) published in Ceylon, and Grahabhidana, Naxatrabhidhana noticed by Mitra Some of these special vocabularies such as the Raja Nighantu have been made use by Radhakant Dev and Wilson and I shall have to refer to them in other parts of my work.

Names of many other useful kosas may be collected from various commentaries Under p I 2 36, Vamana quotes from Nanartha Kosa 'इच्छार्थ'भि-प्रायार्थे छन्दो वेदे च छन्दसि' This is one of the oldest It is not any of my kosas as a comparison will shew It is not Dharani nor Ajaya, as the latter gives छन्दस 'छन्द वृत्तौ गायत्र्यादौ' and छन्द 'छन्द अभिप्राये वशे' In the Madhaviya Dhatu Vritti I find Kriya Nighantu or Imports of Verbs as e g, under यत x 202 'यतो प्रयत्ने निराकारे यातनोद्योगपस्कृतौ' In the Dhatu Dipika after the Dhatu Nirnaya similar quotations are ascribed to Bhatta Malla and in one place his work is called Shabdanuvrtti (see वृत्) In the Katantra Manorama, it is in some places also styled Nanartha Ratneshvara in his commentary on the Sarasvati Kanthabharana quotes from Deshya Kosa—a Sanskrit dictionary of Prakrta words This is different from the printed Prakrta Deshinama mala Aruna Datta Sajjana, Bharata Mala, and other names might be added to this list But it should be remembered that some names are due to errors e g Vijaya for Ajaya under A c 2 1 15 (so probably Acala

I have excluded printed kosas from this list. The most important special kosas such as the Dhanvantari Nighantu have not yet been published.

34. A careful study of these kosas will reveal how words multiply and significations grow. Exclude the foreign imports and eliminate the mistakes and misconceptions that have been great factors in enlarging the bounds of language and note in the case of coined words the inventions of men, every word with more than one signification will shew how one idea grows out of another and how the human intellect has developed. Examine the remaining words by the principle of analogous sounds, analyze them according to the principles of grammar, and again examine these elements by the principle of analogous sounds, the field of original sounds and original ideas will be narrowed within the smallest compass. If we patiently make these investigations, not taking for granted what we see in this or that authority however great or however old, taking into consideration whatever indisputable evidence we may procure whether from the highest or the obscurest sources, not giving up as utterly insoluble where we may not find out or may not see the intermediate links, it is not too much to anticipate that some hundred years hence we shall be able to prove satisfactorily how language is formed and how Sanskrit has grown step by step. I hope I shall

be able to make a very small contribution to this noble work in examining the roots of the Sanskrit language.

35. Most of my Hindu readers, who still believe in the immutability of sounds and the divine origin of Sankrit, will be perhaps shocked at the views here propounded. That they are not openly professed by our great grammatical authorities I readily admit. But it will be too much to say that they had no recognition among our Hindu philologists. The earliest speculations of our most revered seers do not openly avow but decidedly tend towards these views and the Dvir*u*pa ko*s*as of some of our most eminent lexicographers are nothing but a succinct exposition of multiplicity of words through similarity of sounds. There are many such Dvir*u*pa ko*s*as. R*a*dh*a*k*a*nt Dev and Wilson made use of Bh*a*rata Sena's recent work. Puru*s*ottama Deva's work has been printed at Benares. Burnell notices Dvir*u*pa ko*s*a by Shr*i*har*s*a and Tri*r*upa ko*s*a by Bilhana. I select the second part of Vishva Prak*a*sha entitled Shabdabheda Prak*a*sha. It is older than any of the preceding ko*s*as and of much more authority.

36. This part is not yet published. But it is found in all complete copies of Vishva as Vis. A., Vis. C., I 1539, I. 246c, Vis. O. It is also separately

found, although some of these copies are doubtful.* Of the copies I have consulted, the first three are referable to different branches of the same family. Vis O. appears to be an unrevised copy of I. 1539, as the same mistakes and some additional lacunæ are found in it together with the transcriber's confounding in several places the *Nagari* letters ऋ and ॠ. This work is divided into four sections (1) the proper Shabdabheda corresponding to Dvir*u*pa ko*s*a of others, (2) Bak*a*rabheda, (3) Sak*a*rabheda corresponding to *U*smaviveka of others, and (4) Lingaprak*a*sha. A comparison of the first part with Dvir*u*pa ko*s*a of Puru*s*ottama (I argue from the Benares edition and Benares copies) will clearly prove that the former is an impudent imitation of the latter. Most of the verses agree word for word, but while the Shabdabheda is fuller and systematic, the Dvir*u*pa ko*s*a begins abruptly and ends abruptly without any clear connection between some of the intermediate verses. This is the most important section of the Shabdabheda Prak*a*sha and I have endeavored to corroborate the

---

* E. g. Oxford No 249 is probably a plagiarism, as it is not attributed to Maheshvara—differs in some places both in the verses and their arrangement and ends abruptly. Mitra notices Shabdabheda Prakasha by Shiva (Shiva Dasa in the Oude catalogue), but the opening verses agree with Maheshvara's

views of Vishva by copious citations from other kosakaras. The author's views in the other sections can not be authoritative, as our authorities differ a great deal on these points. But as these views are clearly expressed, we can easily compare them with other clearly-expressed views and deduce our own conclusions.*

---

* Of similar works, Purusottama Deva's *Varna Deshana* has latterly obtained very high celebrity. There are two fragments of this work in England,—India Office 1475, and I. 1511 (called here *Varna Viplava Nasha*). I quote from the first 'श्रीपुरुषोत्तमदेवस्य देशनेयं' नियम्यताम् । वर्णविप्लवनाशाय व्यासेन गरीयसी ॥ अत्र हि प्रयोगे ऽस्वच्छदृश्वना' श्रुतिसाधारणमात्रेण व्यवहृता' क्षुरप्रप्रमादौ षकारखकारयो', सिंहसिंघाणकादौ हकारघकारयोः, यथातिजोषादौ यकारजकारयो', वैमपूर्वकादौ व(ब)कारमकारयो', वेदमाभन्दनादावोष्ठ्यदन्त्योष्ठ्यवकारयो, कोषकोषादौ षकारषकारयोः, धूसरोपरादौ सकारशकारयो', तथा गौडादिलिपिसाधारण्यात् हिण्डीरगुड्डादौ डकारडकारयोर्भोमाय उपजायन्ते तासद्विवेचनाय क्वचिद् धातुपारायणे धातुवृत्तिपूजादिषु प्रयुक्तलिखनेन नवित्रोपदेशेन धातुप्रत्ययोणादिव्याख्यालिखनेन क्वचिदागमवचनेन श्लोकादिदर्शनेन वर्णदेशनेयं मारभ्यते'. I am glad to find that the principles I have followed in determining the spelling of words have the support of such a distinguished authority. He writes " तत्र चन्द्रगोमिकृतलिङ्गकारिकासु पवर्गान्तमकरणे पुंसि निम्बाम्र(चम्प(?))कदम्बा: स्त्रीलिङ्गे कुटुम्ब पुंस्त्रीयो र्बिम्ब स्त्रियामम्बाऽम्बिका चेति दर्शितं अतएव निम्बादीनां पवर्गान्तनिश्चय: । अमरसिंहादिभिस्तामनेकार्थ वर्गेऽपि पवर्गान्तप्रकरणे गन्धर्वपूर्वकम्बु द्विजिह्वासालम्बनितम्बप्रलम्बस्तम्बविम्बकादम्बजम्बूादय अत एवौष्ठ्यान्तत्वमेषाम् .... " It quotes among others, from the Sparsha *Karikas* and Govardhaniya *Unadi Vrtti* and some of the quotations from the latter agree with Ujjvala Datta's. It begins with a desultory discussion of the derivation of a few words and ends with sections on the sibilants and य and ज Sakarabheda, Jakarabheda, and Vakarabheda noticed by Mitra appear to be parts of this work.

Mitra also notices an *Usmaviveka* by Gadasimha The verses given do

37. I am indebted to the whole of my establishment for the preparation of this part in some shape or other. But it will be injustice to myself if I were to deny the immense amount of time and labour that has cost me in carefully considering every particle of evidence connected with this vast subject. In some cases, especially about the forms of words, the evidence is sometimes so contradictory that I have had to give the various views without being always able to pronounce a decided opinion. In the Shabdabheda again, I have met words and forms whose correctness is doubtful but in which the copies agree and I have no positive evidence to condemn. In some cases, especially about the significations of words, the texts as I have found them appear to be faulty without ample materials for correcting them.* I am alone responsible for these and other imperfections. The

---

not enable me to judge whether it is the same as quoted by the commentator Maheshvara. Ujjvala Datta's quotation from Shabdabheda under u..s I. 28 agrees with Maheshvara's from *Usmaviveka* under A. 50., but not with our Shabdabheda. The Varsaviveka, quoted by the same commentator, appears to be a kosa illustrating in verse rare stems such as आयु for आयुस्, and rare forms such as अर्चिष for अर्चिस.

* There have been also errors in passing through the press. It is particularly requested that the corrections noted in the end are made before any use is made of the Kosas.

great grammarian and lexicographer Purusottama Deva writes 'काव्यादीनामनन्तत्वात् शब्दादीनां विशेषतः । क्व कदा केन किं दृष्टमिति को वेदितुं क्षमः'. It has been impossible to satisfactorily explain all the difficulties I have met. That there will be many errors even in those parts I consider correct is more than probable. But it will be my greatest satisfaction if I have been able to add a few truths to our knowledge and to open up an endless field for the consideration of our countrymen. In addition to those scholars named in the 10th volume, I have the pleasant duty of expressing my obligations to Mr. Bendall, the keeper of Oriental books in the British Museum, to Mr. Nicholson the Bodleian librarian at Oxford, and especially to Dr. Reinhold Rost, the learned and obliging librarian of the India Office, who has taken the greatest interest in my labours and has always warmly assisted me both by lending and finding out manuscripts and books for me.

London, June. 6, 1883. A. B.

Since the above was in print, I have been favoured with Prof. Zachariae's careful Beitrage zur Indischen Lexicographie (Greifswald – September 1883). I learn from it Mahendra Suri's commentary on Hema Candra covers the Nanartha section and the first verse is 'परमात्मानमानम्य निजानेकार्थसङ्ग्रहे । वक्ष्ये टीकामनेकार्थकैरवाकरकौमुदीम्,

In another k*and*a, the commentator writes, 'श्रीहेमसूरिशिष्येण श्रीमन्महेन्द्रसूरिणा। भक्तिनिष्ठेन टीकेयं तन्नाम्नैव प्रतिष्ठिता." This settles the genuineness of this part, which I have proved on other grounds. Prof. Zachariæ shews Mahendra quotes from the Vishva Prak*a*sha. This goes to corroborate my assertion that Vishva preceded Hema Candra if Mahendra's statement that he was a disciple of Hema Candra is correct. Ballabha's commentary preceded Mahendra's, as Ballabha is quoted by Mahendra. Mahendra is also stated to quote from Mankha and Hugga, whose works I know only from second-hand quotations. Prof. Zachariæ forcibly points out some of, the mistakes in the Shabdakalpadruma, as e. g. under संग्राम, सूद, स्थिरदंष्ट्र, but I must refer the reader for these to the original brochure. I shall however make use of his mss. in the notes which are not yet printed.

Chittagong, Dec. 9. 1883

ABBREVIATIONS.

—:o:—

अ., A. = अमर.

अज, Aj. = अजय.

अने., Anek. = अनेकार्थध्वनिमञ्जरी.

अव्य., Avy. = अव्ययकोष:

ए., Eka. = एकाक्षर.

के., Ka. = केशव.

ज., Jat. = जटाधर.

त्रि., Tri. = त्रिकाण्डशेष.

द., Dan. = दण्डनाथ.

ध., Dha. = धरणि.

मा., Mat. = मातृका.

मे., Med. = मेदिनि (नी).

वि., Vis. = विश्व.

शब्द., Shab. = शब्दरत्नावली.

शब्दकल्प or Druma = शब्दकल्पद्रुम.

शा., Sha. = शाश्वत.

स्वामी., Svami. = क्षीरस्वामी.

ह., Hal. = हलायुध.

हा., Har. = हारावली.

हे., Hem. = हेमचन्द्र.

B. and R. = German Dictionary.

Taranatha, *Vacaspatya*, or *Vac.* = *Taranatha's Vacaspatya*.

W. = Wilson's Dictionary.

—

KOSA ADDITIONS.

अज. हरच्छागाद्युप्रता अजाः, अने.

अञ्जसा. सतेत्र शीघ्रे तथाञ्जसा, ह.

अति. प्रकर्षे लङ्घनेऽप्यति, अ.

अन्तर. स्यादन्तरोऽन्तभवेऽधमे, वि.

अभिरूप. अभिरूपो बुधे कान्ते; अने.

अम्बर. अम्बरं नागभिद् गन्धद्रव्यं च, त्रि.

अर्ति. v. आर्ति.

अलीक. असत्यविप्रियेऽलीके, अने.

अववाद. v. अपवाद.

आङ्. v. आ.

उडुम्बर. v. उदुम्बर.

उत. उताप्यर्थविकल्पयोः, अ.

उररि. विस्तारेऽङ्गीकृतावूरी कथ्यते उररी तथा, ह.

कक्षावेक्षक. v. कक्ष्यावेक्षक.

कच्चित्. कच्चित् प्रश्नविकल्पयोः, वि.

कम्. v. क.

काण्ड. प्रस्तावे सङ्घाते कुत्सायामायुधे काण्डम्, ह.

कुब्ज. v. कुञ्ज.

कूट. कूटाख्याऽनृतचन्द्रायोघनमायोत्कटादिषु, अने.

गह्वर. ध्वनौ धने च दम्भे च गह्वरो (रं) गहनेऽपि च, अने.

चाल. चालश्छदिषि कम्पने, वि.

चास. चासः सुवर्णचूडे स्यात् प्रभेदे किष्कुपर्वणः, वि.

नागर. ना पिङ्गे नागरं शुण्ठ्याम्, वि.

पचीम्र. पचीम्रस्तार्चन्द्रसूर्ययोः, वि.

परिबर्ह. परिबर्हः परीवारे पार्थिवोचितवस्तुनि, हे.

परिवाह. परिवाहोऽम्बूच्छ्राये राजार्हवस्तुनि, हे.

परीरण. अथ परीरणः। दण्डे कूर्मे पटशाटे, हे.

परीष्टि. परीष्टिः परिचर्यायां प्राकाम्येऽपि गवेषणे, वि. परीष्टिः परीक्षामतिचर्ययोः, हे.

पर्ब (र्व) रीण. v. पर्परीण.

पार्वती. पार्वती द्रुपदात्मजा। सल्लकी जीवनी गौरी, हे.

पुरस्तात्. प्राचर्यां पुरस्तात् प्रथमे पुरार्थेऽग्रत इत्यपि, अ.

प्रचेतस्. प्रचेतास्तु मुनौ हृष्टे स्यात् प्रतीचीपतावपि, वि. प्रचेता वरुणे मुनौ। हृष्टे, हे.

वक्षथ. वक्षथः भिककालयोः, हे.

विड़ाल. विड़ालो दृमदंशके। पक्षिभेदेऽक्षिगोले च, हे. (Mahendra).

विस्रम्भ. v. विश्रम्भ.

नानार्थसंग्रहः।

अ. अशब्दः स्यादभावेऽपि स्वल्पार्थप्रतिषेधयोः। अनुकम्पायाञ्च तथा वासुदेवे त्वनव्ययम्, मे. अ स्वल्पार्थेऽप्यभावेऽपि, हे. अ स्यादभावे स्वल्पार्थे विष्णावेव त्वनव्ययः, वि. श्रीकण्ठः केशवश्चापि निहन्तिश्च स्वरादिकः। अकारो मातृकाद्यश्च वात इत्यभिधीयते, मा.

अः. अः स्यात्त्वैव महेश्वरः, ए. अनन्तश्च महासेनोऽनिरुद्धो रसवर्णकः। कन्यास्तननिभः सर्गो विसर्गश्चान्तिमः स्वरः, मा.

अं. अं स्याच्च परमं ब्रह्म, ए. अङ्कुरो व्योमरूपश्च मधुरश्च-चन्द्रसंज्ञकः।, अनुस्वारस्तथा बिन्दुर्नक्रारश्च शिवोऽव्ययः, मा.

अंश. अंशो विभाजने प्रोक्त एकदेशेऽपि वस्तुनः, हे.

अंशु अंशुः प्रभाकिरणयोर्ना, मे. अंशु लेशे रवौ रश्मौ, वि. अंशुः सूत्रादिसूक्ष्मांशे किरणे चण्डदीधितेः, हे.

अंशुक. अंशुकं स्वल्पवस्त्रे स्याद् वस्त्रमात्रोत्तरीययोः, मे. अंशुकं सूक्ष्मवस्त्रे स्याद् वस्त्रमात्रोत्तरीययोः, वि अंशुकं सूक्ष्मवाससि। उत्तरीये वस्त्रमात्रेऽपि, हे.

अंशुमत् अंशुमान् भास्करे शालपर्ण्यामंशुमती स्मृता, मे. अंशुमान् भास्करे शालपर्ण्यामंशुमती मता, वि.

अंस अंसः स्कन्धे विभागे च, वि. अंसः स्कन्धे विभागे स्यात्, हे.

अंहति. अंहतिस्त्यागे रोगेऽप्यभे स्त्रियौ, मे अंहतिस्त्यागरो-गयोः, वि. हे

अक. अकं पापदुःखयोः, मे. अकं पापे च दुःखे च, वि. अकं दुःखाघयोः, हे.

अकूपार. अकूपारः कूर्मराजे महोदधौ, मे. अकूपारः समुद्रेऽपि कूर्मराजेऽपि कीर्त्तितः, वि. अकूपारः कूर्मराजसमुद्रयोः, हे. अकूपारः कमठेऽम्बुधौ, त्रि.

अक्ष. अक्षो ज्ञातार्थशकटव्यवहारेषु पाशके। रुद्राक्षेन्द्राक्षयोः सर्पे बिभीतकतरावपि॥ चक्रे कर्षे पुमान् क्लीवं तुत्थे सौवर्च्चलेन्द्रिये, मे. अक्षः कर्षे तुषे चक्रे शकटव्यवहारयोः। आत्मज्ञे पाशके चाक्षं तुत्थ-सौवर्चलेन्द्रिये, वि. अक्षो रथस्यावयवे व्यवहारे बिभीतके। पाशके शकटे कर्षे ज्ञाने चात्मनि रावणौ। अक्षं सौवर्चले तुत्थे हृषीके सत्रात्, हे. अथाक्षमिन्द्रिये। ना द्यूताङ्गे कर्षचक्रे व्यवहारे कलिद्रुमे, अ. अक्षो बिभीतको वृक्षः पाशकोऽक्षोऽक्षमिन्द्रियम्। अक्षो रावणिरित्युक्तः ख्यात-मक्षन्तु निम्नगम्, अने. आचारे नयनादौ द्यूतविशेषे रथावयवे। अक्षं बिभीतकेऽपि प्रयुज्यते प्रज्ञैः प्राज्ञैः, श.

अक्षत. अक्षतं न द्वयोः षण्डे लाजेषु त्रिष्वहिंसिते। यवेऽपि क्वचित्, मे. अक्षतं चापि लाजेषु क्लीबमक्षतावपि। अहिंसितेऽपि च, वि. अक्षतं सत्रादहिंसिते। षण्डे लाजेषु, हे. सत्राक्षाजेऽपि चाक्षतम्, त्रि.

अक्षमाला. अक्षमालाऽक्षसूत्रे सत्रादरुन्धत्यामपि स्त्रियाम्, मे. अक्ष-मालाऽक्षमाला सत्रादरुन्धत्यामपि स्मृता, वि. अक्षमाला त्वक्षसूत्रे वशिष्ठस्त्र च योषिति, हे.

अक्षर. अक्षरं ब्रह्मवर्णयोः पुंसि शङ्करे, मे. अक्षरं ब्रह्मवर्णयोः, वि. अक्षरं सत्रादपवर्गे परमब्रह्मवर्णयोः। गगने धर्मतपसोरध्वरे मूल-कारणे, हे. अक्षरन्तु मोक्षेऽपि, अ.

अक्षीव. अक्षीवं वशिरे शिग्रौ नाऽमत्ते पुनरन्यवत्, मे. अक्षीवं वशिरे विद्याद्‌मत्तोऽक्षीवमन्यवत्, वि. अक्षीवं वशिरे मदवर्जिते, हे.

अग. अगः स्यान्नगवत् पृथ्वीधरपादपयोः ...

भानौ नगवत् पवनाशने, वि. अगः स्यान्नगवत्तरौ । शैले सरीसृपे भानौ, हे. शैलद्रुमौ नगावगौ, अ.

अगस्ति. अगस्तिः कुम्भयोनौ च वङ्गसेनतरौ पुमान्, मे. अगस्तिर्वङ्गसेने स्यादगस्तिः कुम्भसम्भवे, वि. अगस्ति द्रुमुन्योः, हे.

अगस्त्य. अगस्त्यः कुम्भयोनौ स्यात् वङ्गसेनतरावपि, मे. अगस्त्यो मुनौ द्रुभेदे, हे.

अगाध. अगाधमतलस्पर्शं त्रिषु खड्गे नपुंसकम्, मे. अगाधो विवरेऽस्थाघे, वि. अगाधोऽस्थावरन्ध्रयोः, हे.

अगुरु. अगुरु क्लीबं जोङ्गकशिंशपयो र्वाच्यवल्लघुनि, मे. अगुरुः स्यात् शिंशपायां जोङ्गकेऽपि लघुन्यपि, वि. अगुरुस्त्वगरौ लघौ । शिंशपायाम्, हे. ह्रस्वे लघुनि चागुरु, त्रि.

अगौकस्. अगौकाः पुंसि शरभे पक्षिपञ्चास्ययोरपि, मे. अगौकाश्च नगौकाश्च शरभे सिंहपक्षिणोः, वि. नगौकोवदगौकसः । विहङ्गसिंहशरभाः, हे.

अग्नि. अग्नि र्वैश्वानरेऽपि स्याच्चित्रकाख्यौषधौ पुमान्, मे.

अग्निमुख. भवेदग्निमुखो देवे विप्रे भल्लातके स्त्रियाम्, मे. अग्निमुखो द्विजे देवे भल्लाते चित्रके क्वचित्, वि. अग्निमुखो द्विजे । भल्लाते चित्रके देवेऽपि, हे.

अग्निशिख. अथाग्निशिखमुद्दिष्टं कुसुम्भे कुङ्कुमेऽपि च । लाङ्गलिक्याख्यौषधौ च विशल्यायाञ्च योषिति, मे. अग्निशिखा लाङ्गलिक्यां कुङ्कुमेऽग्निशिखं मतम्, वि. अग्निशिखं तु कुङ्कुमे । अग्निशिखा लाङ्गलिक्याम्, हे.

अग्निहोत्र. अग्निहोत्रोऽग्निहविषोः, मे, वि. अग्निहोत्रोऽनले हव्ये, हे. हविर्वह्नी चाग्निहोत्रौ, त्रि.

अग्र. अग्रं पुरस्तादुपरि परिमाणे पलस्य च । आलम्बने समूहे च प्रान्ते च स्यान्नपुंसकम् । अधिके च प्रधाने च प्रथमे चाभिधेयवत्, मे. अग्र-

मालम्बने ज्ञाते परिमाणे पलसत्र च। प्रान्ते पुरस्तादधिके प्रधाने प्रथमोद्वयोः, वि. अग्रं पुरः प्रथमेऽधिके। उपयर्यालम्बने श्रेष्ठे परिमाणे पलसत्र च। भिक्षाप्रकारे सङ्घाते प्रान्ते, हे. अग्रतः पुरोऽधिकमुपर्यग्राणि, श्र. श्रेष्ठेऽप्यग्रः, लि. अग्रं प्रधानमूर्द्ध्वञ्च पुरस्तादग्रमिष्यते। अग्रमभ्यधिके द्दष्टं परिमाणे पलसत्र च, धा.

अग्रजन्मन्. अग्रजन्मा द्विजे जेत्रष्ठभ्रातरि ब्रह्मणि स्मृतः, मे, वि. अग्रजन्माऽग्रजे विप्रे, हे, लि.

अग्रतस्. अग्रतः प्रथमे चाग्रे, मे. अग्रतः प्रथमाग्रयोः, वि, हे. प्राचग्रां पुरस्तात् प्रथमे पुरार्थेऽग्रत इत्यपि, अ.

अघ. अघन्तु व्यसने दुःखे दुरिते च नपुंसकम्, मे. अघन्तु व्यसने प्रोक्तमघं पातकदुःखयोः, वि. अघं दुःखे व्यसनैनसोः, हे. अंहोदुःखव्यसनेष्वघम्, श्र. पापव्यसनयोरघम्, अने.

अङ्क. अङ्को रूपकभेदाङ्कचिह्नरेखाजिभूषणे। रूपकांशान्तिकोत्सङ्गस्थाने, मे. अङ्को भूषारूपकलक्ष्मसु। चित्राजौ नाटकादग्रंशे स्थाने क्रोडेऽन्तिकागसोः, हे. अङ्कः स्थानेऽन्तिके मन्तौ रूपकोत्सङ्गलक्ष्मसु। नाटिकादिपरिच्छेदे चित्रयुद्धे च भूषणे, वि. उत्सङ्गचिह्नयोरङ्कः, श्र. रूपकान्तिकयोश्चाङ्क, लि. युद्धोत्सङ्गयोरङ्कः स्यादङ्को लेख्यलक्ष्मणोः, काने.

अङ्कति. अङ्कतिः स्यादग्निहोत्रे ज्वलनाम्बुजयोनिषु, वि. अङ्कतिः पुंस्यग्निहोत्रिब्रह्मायक्रिषु, मे. अङ्कति वह्निवेधसोः। अग्निहोत्रिणि, हे.

अङ्कपाली. अङ्कपाली परीरम्भे धात्रीवैदिकयोः स्त्रियाम्, मे. अङ्कपाली स्मृता कोटरा धात्रिकापरिरम्भयोः, वि. अङ्कपाली परीरम्भे धात्रा कोटरामुपमातरि, हे.

अङ्कुर. अङ्कुरो रुधिरे लोम्नि पानीयेऽभिनवोद्भिदि, मे. अङ्कुरो रुधिरे रोम्णि पानीयेऽभिनवोद्भिदि, वि. अङ्कुरो रोम्णि सलिले रुधिरेऽभिनवोद्गमे, हे. अङ्कुरो रोम्णि रुधिरे वारिण्यभिनवोद्भिदि, लि.

अङ्ग. अङ्गं गात्रे प्रतीकोपाययोः पुंभूम्नि नीवृति, क्लीवैकत्वे

त्वप्रधाने त्रिष्वङ्गवति चान्तिके, मे. अङ्गं गात्रान्तिकोपायप्रतीकेष्वप्रधानके। अङ्गा देशविशेषे स्युरङ्ग सम्बोधनेऽव्ययम्, वि अङ्गमन्तिकगात्रयोः। उपसर्जनभूते सप्रादभ्युपायप्रतीकयोः। अङ्गो नीवृद्विशेषे सप्रात्, हे. शरीरोपायप्रधानेष्वङ्गं पुंभूम्नि नीवृति। सम्बोधनेऽङ्गाव्ययं सप्रात्, अने. अङ्ग सम्बोधने हर्षे सङ्गमासूययोरपि, मे. अङ्ग सम्बोधने हर्षे पुनरर्थे च कीर्तितम्, वि. अङ्ग सम्बोधने हर्षे पुनरर्थे, हे. पुनरर्थेऽङ्ग भोऽर्थे च, त्रि. अङ्ग त्वामन्त्रणे, ह.

अङ्गज. अङ्गजं रुधिरेऽनङ्गकेशपुत्रमदेषु ना, मे. अङ्गजं रुधिरेऽनङ्ग पुत्रकेशमदेऽङ्गजः, वि. अङ्गजो मन्मथे सुते। मदे केशे सुन्दरे च, हे. सप्रादङ्गजः स्मरे केशे पुत्रे रक्ते नपुंसकम्, त्रि. अङ्गजो मन्मथे पुत्रे शोणितं क्वचिदङ्गजम्, शा.

अङ्गद. अङ्गदः कपिभेदे ना केयूरे तु नपुंसकम्। अङ्गदा याम्यदिग्दन्तिहस्तिन्यामपि योषिति, मे. अङ्गदः कपिभेदे सप्रात् केयूरेऽङ्गदमिष्यते। अङ्गदा याम्यदिग्दन्तिहस्तिन्यां समुदाहृता, वि. अङ्गदस्तु वालिजे। अङ्गदन्तु केयूरं सप्रादङ्गदा याम्यदिग्गजी, हे. वामनेऽथो स्त्रियां क्लीबं केयूरे नाऽङ्गदः कपौ, त्रि.

अङ्गन. अङ्गनं प्राङ्गणे याने कामिन्यामङ्गना मता, मे, वि. अङ्गनं प्राङ्गणे यानेऽप्यङ्गना तु नितम्बिनी, हे.

अङ्गार. अङ्गारस्तुल्मुके न स्त्री पुंलिङ्गस्तु महीसुते, मे. अङ्गारोऽलातभौमयोः, वि, हे. अलातेऽस्त्रो कुजेऽङ्गारः, त्रि.

अङ्गारक. अङ्गारकः कुजेऽपि स्यादुल्मुकांशे कुरुण्टके। भवेदङ्गारिका चेक्षुकाण्डे किंशुककोरके, मे. अङ्गारकं कुजे विद्यादुल्मुकांशे कुरुण्टके। अङ्गारिकेक्षुकाण्डे स्यात् कोरके किंशुकस्य च, वि. अङ्गारक उल्मुकांशे महीपुत्रे कुरुण्टके। अङ्गारिका त्विक्षुकाण्डे किंशुकस्य च कोरके, हे.

अङ्गारिणी. अङ्गारिणी हसन्त्याश्च भास्करत्यक्तदिश्यपि, मे, वि. अङ्गारिणी पुनः। भास्करत्यक्तदिग्हसन्त्योः, हे.

अङ्गारित. अङ्गारितन्तु दग्धे स्यात् पलाशकलिकोद्गमे। इसन्त्यां च लतामात्रे नदीभेदे च योषिति, मे. अङ्गारितं पलाशीयकलिकोद्गमदग्धयोः, वि. अङ्गारितन्तु भक्षिते। पलाशकलिकोद्भेदे, हे.

अङ्गुलि(ली). अङ्गुलिः करशाखायां कर्णिकायां गजस्य च, मे, हे, वि.

अङ्घ्रि. अङ्घ्रि र्ना पादमूलयोः, मे. अङ्घ्रिः पादद्रुमूलयो', हे. अङ्घ्रिः स्यात् पादमूलयोः, त्रि. अङ्घ्रिः स्यात् पादवृक्षयोः, वि.

अचल. अचला वसुधायां स्यादचलः शैलकीलयोः, मे, वि. अचलस्तु गिरिकीलयोः। अचला भुवि, हे. शैलेऽचलोऽचला भूमौ, त्रि.

अच्युत. अच्युतस्तु हरौ पुंसि त्रिषु स्थिरे, मे. अच्युतस्तु स्थिरे स्याद्गरुड़ध्वजे, वि. अच्युतो द्वादशस्वर्गे केशवाभ्रष्टयोरपि, हे.

अच्छ. अच्छः स्फटिकभल्लूकनिर्मलेष्वच्छमव्ययम्। आभिमुख्ये, मे. वि. अच्छो भल्लूके स्फटिकेऽमले। अच्छाऽभिमुखेऽव्ययम्, हे. प्रसन्ने भल्लुकेऽप्यच्छः, श.

अज. अजश्छागे हरिब्रह्मविधुस्मररूपे हरे, मे. अजो हरौ हरे कामे विधौ छागे रघोः सुते, वि. अजश्छागे हरे विष्णौ रघुजे वेधसि स्मरे, हे. अजा विष्णुहरच्छागाः, श. अजस्तु ब्रह्मविष्णुस्मरेष्वपि, त्रि.

अजित. अजितो ना हरौ त्रिषु। अनिर्जिते च,मे. अजितः कमलापतौ। अनिर्जिते च, वि. अजितस्तीर्थकृद्भेदे बुद्धे विष्णावनिर्जिते, हे.

अजिर. अजिरं प्राङ्गणे वाते विषये दर्दुरे तनौ। स्त्री चण्ड्यास्, मे. अजिरं प्राङ्गणे वाते विषये दर्दुरे तनौ, वि. अजिरं दर्दुरे काये विषये प्राङ्गणेऽनिले, हे. अजिरं विषये कायेऽपि, श.

अञ्जन. अञ्जनं कज्जले चाक्तौ सौवीरे च रसाञ्जने। पुंसि जेष्ठादिग्गजयोरञ्जना वानरीभिदि। अञ्जनी लेप्यनार्य्यां च, मे. अञ्जनं कज्जले चाक्तौ सौवीरे च रसाञ्जने। अञ्जनो दिग्गजे जेष्ठग्रामञ्जना-

प्यनिलस्त्रियाम्। अञ्जनी लेपनार्यां स्मृतात्, वि. अञ्जनं मसी। रसाञ्जनेऽक्तौ सौवीरेऽप्याञ्जनो दिग्गजद्विजे। अञ्जना हनुमन्मातर्यञ्जनी लेपयोषिति, हे.

अज्ञ. स्मृतादज्ञो जड़मूर्खयोः, मे. अज्ञस्तु जडमूर्खयोः, वि. अज्ञस्त्रिषु जड़े मूर्खे, त्रि.

अञ्जलि (ली). अञ्जलिस्तु पुमान् हस्तसम्पुटे कुड़पेऽपि च, मे. अञ्जली कुड़पे विद्यादञ्जलिः करसम्पुटे, वि. अञ्जलिस्तु कुड़पे करसम्पुटे, हे.

अञ्जसा. अञ्जसाशब्द आख्यातस्तत्त्वतूर्णार्थयोरपि, मे. अञ्जसा तत्त्वतूर्णयोः, वि. अञ्जसा शीघ्रतत्त्वयोः, अव्य.

अट्ट. अट्टं भक्ते चतुष्के ना चौमेऽत्यर्थे गृहान्तरे, मे. अट्टं भक्ते चतुष्के च चौमेऽत्यर्थं गृहान्तरे, वि. अट्टो हट्टाट्टालकयो र्भृशे। चतुष्कभक्तयोः, हे. अत्यर्थचौमयोरट्टः, त्रि.

अणि. अणिराणिवदक्षाग्रकीलाश्रिसीमसु द्वयोः, मे. अणिराणिवदक्षाग्रकीले स्मृताद्श्रिसीमयोः, वि. अणिराणिवदश्रौ स्मृतात् सीमन्यक्षाग्रकीलके, हे. कीलमागश्रा श्रिसीमासु स्मृतादाणिवदणि र्द्वयोः, त्रि.

अणु. अणु र्व्रीहिविशेषे स्मृतात् पुंसि सूक्ष्मेऽभिधेयवत्, मे. अणु व्रीहिसूक्ष्मयो, वि. अणु र्व्रीह्यल्पयोः, हे. सूक्ष्मे व्रीह्यन्तरेऽप्यणुः त्रि. व्रीहावप्यणुरिष्यते, च.

अणुक अणुको निपुणाल्पयोः, मे, त्रि अणुको निपुणेऽल्पे च, हे.

अण्ड. अण्डं मुष्के च पेश्यां स्मृतात्, मे. अण्डं खगादिकोशे स्मृतात् मुष्के वीर्येऽपि च क्वचित्, वि. अण्डं पेशीकोशमुष्कयोः, हे. मायत्रफकोषयोरण्डम्, त्रि.

अण्डज अण्डजो मृगनाभौ स्मृतात् सरटेऽस्त्री खगे भषे, मे. अण्डजः सकलाके स्मृतात् खगे मीने भुजङ्गमे। कन्यूर्यामण्डजा प्रोक्ता, वि अण्डजः स्मृतात्सरटेऽस्त्री खगे भषे। अण्डजा तु मृगीनाभौ, हे. अण्डजः

खगमीनयोः, त्रि.

अखडीर. अखडीरः पुरुषे शक्रे, मे. वि. अखडीरः शक्रनरयोः, हे. शक्रोऽपि पखडश्चाखडीरो, त्रि.

अतस् अतो भवेत् कारणापदेश निर्देशयोरपि। पञ्चम्यर्थे, वि. अतो हेतोरपदेशवत्। निर्देशे पञ्चम्यर्थे च, हे. अत इतुत्रचत्रते हेतौ, ह.

अति. अतिशब्दः प्रशंसायां प्रकर्षे लङ्घनेऽपि च। नितान्तासम्प्रतिघेपवाचकोऽपेरप दर्शितः, मे, वि

अतिगण्ड. अतिगण्डो योगभेदे दृढ्गण्डे तु वाच्यवत्, मे.

अतिथि. अतिथि. कुशपुत्रे सत्रात् पुमानागन्तुके त्रिषु, मे. अतिथिः कुशपुत्रेऽपि कोपे माघुणिकेऽपि च, वि. अतिथिः कुशनन्दने। गृहागते, हे. अतिथिः कुशपुत्रेऽपि, त्रि.

अतिबल. अथातिबलः प्रबले त्रिषु स्त्री त्वोषधीभिदि, मे. अतिबला बलाभेदे प्रबलेऽतिबलो मतः, वि. अतिबलः सत्रात् प्रबलेऽतिबला तु बलाभिदि, हे.

अतिमुक्त अतिमुक्तस्तु निःसङ्गे वासन्त्यां तिनिशेऽपि च, मे. अतिमुक्तस्तु निष्फले। वासन्तिकायां तिनिशे, हे. अतिमुक्तस्तु वासन्त्यां तिनिशे निष्फलेऽपि च, वि.

अतिवेल. अतिमात्रे पत्रतिवेलम्, ह.

अतिसर्ज्जन अथातिसर्ज्जनं दाने वधेऽपि च नपुंसकम्, मे अतिसर्ज्जनं वधदानयोः, हे. अतिसर्ज्जनमाम्नातं परिवर्ज्जनदानयोः, वि.

अतत्रय अतत्रयोऽतिक्रमे दण्डे विनाशे दोषकृच्छ्रयोः, मे अत्ययोऽतिक्रमे दोषे विनाशे दण्डकृच्छ्रयोः, हे. अत्ययोऽतिक्रमे कृच्छ्रे दोषे दण्डेऽपि, च दोषे चागमे दण्डे च सत्रादतत्रय इति स्मृतिः, अने. अत्ययः शब्दः प्राज्ञैः कृच्छ्रे चातिक्रमे च निर्दिष्टः, ह.

अत्याहित अत्याहितं महाभीतौ जीवानपेक्षकर्म्मणि, मे, वि अत्याहितं महाभये जीवनिरपेक्षकर्म्मणि, हे. अत्याहितं महाभीतिः कर्म्म जीवान-

येपि च, अ.

अलग्ग. अलग्गो नीलिकायां स्त्री कालकण्ठखगे पुमान्, मे. अलग्गा नीलिकायां स्यादलग्गश्चित्रमेखले, वि. अलग्गश्चित्रमेखले। अलग्गा तु नीलिकायाम्, हे.

अथ. अथाथो संशये स्यातामधिकारे च मङ्गले। विकल्पानन्तरप्रश्नकार्त्स्न्यारम्भसमुच्चये, मे. अथोऽथ स्यातां समुच्चये। मङ्गले संशयारम्भाधिकारानन्तरेषु च। अन्वादेशे प्रतिज्ञायां प्रश्नसाकल्ययोरपि, हे. अथो अथ च संप्रश्ने मङ्गलारम्भयोरपि। अनन्तरे च कार्त्स्न्ये च संशये च प्रकीर्तितः, वि. मङ्गलानन्तरारम्भप्रश्नकार्त्स्न्येष्वथो अथ, अ. अथानन्तरकलत्राणसंप्रश्नादिषु कथ्यते, रु.

अथकिम्. अङ्गीकारेऽपि चाथकिम्, हा.

अथर्वन्. अथर्वा ब्राह्मणे पुंसि वेदे तु स्यान्नपुंसकं, मे. अथर्वा ब्राह्मणे वेदे त्वथर्वं परिकीर्तितं, वि.

अथो. v. अथ. अथो इति तथा प्रोक्तं नानाश्रुपगमादिषु, रु.

अदस्. अदः परस्मिन्नत्र स्यात्, मे. अदः परस्मिन्नत्रापि, वि. अदोऽत्र च परत्र च, हे.

अदिति. अदिति र्भूदेवमात्रोः (स्त्रियां), मे. अदिति र्वसुधायां स्यात् अदिति र्देवमातरि, वि. अदिति र्भुवि। देवमातरि पार्वत्यां, हे.

अद्धा. असंशये भवेदद्धा, रु. स्फुटेऽवधारणे सत्त्वे चाद्धा प्रोक्ता मनीषिभिः, अज.

अद्रि. अद्रिः शैलद्रुमार्के ना, मे. अद्रिः शैलद्रुमार्केषु, वि. अद्रिस्तु पर्वते। सूर्ये शाखिनि, हे. अद्रयो द्रुमशैलार्काः, अ. अद्रिः प्रोक्तो रवावपि, रु. शैलोऽद्रिरंशुमानिन्द्रः, धने.

अधम. अधमः स्यान्नरस्य हीने, मे. अधमः कुत्सिते न्यूने, वि. अधमो न्यूनगर्ह्ययोः, हे. अधमौ न्यूनकुत्सितौ, अ

अधर. अधरस्तु पुमानोष्ठे हीनेऽनर्हे च वाच्यवत्, मे. अधरो

दन्तवसनेऽनूर्द्ध्वं हीनेऽधरोऽन्यवत्, वि. अधरोऽनूर्द्ध्वहीनौष्ठेषु, हे. अधस्ता-दपि चाधरः, अ. ओष्ठे नीचेऽपि चाधरः, त्रि.

अधि. अधि स्यादधिकारे चापीश्वरे च निगद्यते, मे.

अधिक्षिप्त. अधिक्षिप्तः प्रणिहिते कुत्सिते भर्त्सिते त्रिषु, मे. अधि-क्षिप्तः प्रणिहिते तथा निर्भर्त्सितेऽपि च, वि. अधिक्षिप्तौ निहितभ-र्त्सितौ, हे.

अधिवास. अधिवासो निवासे स्यात् संस्कारे धूपनादिभिः, मे. अधिवासो निवासे च संस्कारे धूपकादिभिः, वि. अधिवासः स्यान्निवासे संस्कारे धूपनादिभिः, हे. अधिवासौ स्थानसंस्क्रिये, त्रि.

अधिष्ठान. अधिष्ठानं पुरे चक्रे प्रभावेऽध्यासनेऽपि च, मे, वि. अधिष्ठानं प्रभावेऽध्यासने नगरचक्रयोः, हे. अधिष्ठानं चक्रपुरप्रभावाध्यासने-ष्वपि, अ.

अष्टपत्र. अष्टपत्रा तटिनीभेदे प्रगल्भे वाच्यलिङ्गकं, मे. अष्टपत्रस्तु प्रगल्भे स्यात् अष्टपत्रा निम्नगाभिदि, वि. अष्टपत्रः प्रगल्भके। अष्टपत्रा निम्नगाभेदे, हे.

अध्यक्ष. अध्यक्षोऽधिकृते पुंसि स्यात् प्रत्यक्षेऽभिधेयवत्, मे. अध्य-क्षोऽधिकृते प्रोक्तः प्रत्यक्षेऽध्यक्षमिष्यते, वि. अध्यक्षोऽधिकृते त्वक्षे, हे. प्रत्यक्षे-ऽधिकृतेऽध्यक्षः, अ. समक्षेऽधिकृतेऽध्यक्षः, अने.

अध्यारूढ. अध्यारूढं समारूढेऽप्यधिके चाभिधेयवत्, मे. अध्या-रूढं समारूढेऽप्यधिके चापि भेद्यवत्, वि. अध्यारूढः समारूढेऽप्यधिके, हे.

अध्यूढ. अध्यूढा कृतसापत्न्यनार्याम् अध्यूढ ईश्वरे, मे. वि. अध्यूढा कृतसापत्न्ययोषित्यध्यूढ ईश्वरे, हे.

अध्वन्. अध्वा ना पथि संस्थाने स्यादवस्कन्दकालयोः, मे. अध्वा वर्त्मनि संस्थाने स्यादवस्कन्दकालयोः, वि. अध्वा कालवर्त्मनोः। संस्थाने स्यादवस्कन्दे, हे. भवादध्वा कालवर्त्मनोः, त्रि.

अध्वर. अध्वरः सावधाने स्यात वसुभेदे क्रतौ पुमान्, मे.

आध्वरो वसुभेदे स्यात् सावधाने क्रतावपि, वि

अनघ अनघो निर्मलापापमनोज्ञेष्वभिधेयवत्, मे. अनघो निर्मलापापमनोज्ञेषु च भेद्यवत्, वि. अनघः स्यान्निष्पापे मनोज्ञे निर्मलेऽपि च, हे

अनङ्ग अनङ्गो मदनेऽनङ्गमाकाशमनसोरपि, मे अनङ्गो मदनेऽनङ्गमाकाशमनसोः स्मृतम्, वि अङ्गहीनेऽप्यनङ्गं खे चित्तेऽनङ्गस्तु मन्मथे, हे. अनङ्ग. खे स्मरे पुमान्, त्रि

अनन्त अनन्ता च विशल्यायां शारिवादूर्वयोरपि। कणादुरालभापथ्यापार्वत्यामलकीषु च। विश्वम्भरागुडूच्योः स्यात् अनन्तं सुरवर्त्मनि। अनन्तः केशवे शेषे पुमाननवधौ त्रिषु, मे अनन्तः शेषविष्णोः स्यादनन्तं सुरवर्त्मनि। अनन्तश्चाप्यनवधौ वाच्यवत् समुदाहृतः। अनन्ता शारिवादूर्वाविशल्यालाङ्गलीषु च। अनन्ता हैमवत्यां च गुडूच्यां च निरूप्यते, वि अनन्तं खे निरवधावनन्तः सीर्यलाङ्गिदि। विष्णौ शेषेऽप्यनन्ता तु गुडूची भू दुरालभा। विशल्या लाङ्गली दूर्वा शारिवा हैमवत्यपि, हे अप्यनन्तोऽनवधावपि, अ शेषे विष्णावनन्तो ना गुडूचीदूर्वयोः स्त्रियाम्। क्लीवं खे, त्रि.

अनय अनयस्तु विपद्दैवाशुभयो व्यसनेऽपि च, मे. अनयो व्यसने दैवे अशुभे चापदि स्मृत, वि अनयोऽशुभे दैवे स्यात् विपद्व्यसनयोरपि, हे व्यसनान्यशुभं दैवं विपदित्यनयास्त्रयः, अ

अनल अनलो वसुभेदेऽग्नौ, मे अनलो वसुदेवेऽग्नौ, वि अनलोऽनिले। वसुदेवे वसौ वह्नौ, हे

अनिमि(मे)ष अनिमिषो मत्स्यदेवयोः, मे अनिमिषः सुरे मत्स्ये, वि सुरमत्स्यावनिमिषौ, अ सुरमीनावनिमिषौ, अने अनिमिषः सुरमत्स्ययोः, हे

अनिरुद्ध अनिरुद्ध उषानाथे पुंसि चाबन्धनेऽन्यवत्, मे अनिरुद्ध उषानाथे चरे चानर्गलेऽन्यवत्, वि, अनिरुद्धश्चरे पुष्पचापसूनावनर्गले, हे

अनिल अनिलो वसुवातयोः, मे, वि.

अनीक. अनीकोऽस्त्री रणे सैन्ये, मे, वि, त्रि अनीकं रणसैन्ययोः, हे.

अनीकस्थ. अनीकस्थो रणगते हस्तिशिक्षाविचक्षणे। राजरक्षिणि चिह्ने च वीरमर्दलकेऽपि च, मे. अनीकस्थो रणस्थले गजशिक्षाविचक्षणे। राजरक्षिषु चिह्ने च वीरमर्दलकेऽपि च, वि. अनीकस्थो रक्षिवर्गेऽप्युत्खले वीरमर्दले। चिह्ने गजशिक्षके च, हे.

अनीकिनी. अनीकिनी स्त्रियां सेनामात्रसेनाविशेषयोः, मे.

अनु. अनु हीने सहार्थे च पश्चात्सादृश्ययोरपि। लक्षणेत्थम्भूताख्यानभागवीप्सास्वनुक्रमे। आयामे च समीपे च, मे. अनु हीने सहार्थे च पश्चात्सादृश्ययोरपि। आयामे च समीपे च लक्षणाद्यनुक्रमे, वि. अनु लक्षणवीप्सेत्थंभूतभागेषु सन्निधौ। सादृश्यायामहीनेषु पश्चादर्थसहार्थयोः, हे. पश्चात्सादृश्ययोरनु, अ.

अनुकर्ष. अनुकर्षो रथाधःस्थदारुण्यप्यपकर्षणे, मे. अनुकर्षोऽनुकर्षणे। अनुकर्षो रथस्याधःस्थिते दारुणि चेष्यते, वि. अनुकर्षोऽनुकर्षणे। रथस्याधो दारुणि च, हे.

अनुतर्ष. अनुतर्षः सुरापानपात्रे तृष्णाभिलाषयोः, मे, वि. अनुतर्षोऽभिलाषे स्यात् तृषाचषकयोरपि, हे. अभिलाषोऽनुतर्षः स्यात् पानेच्छाऽपि, त्रि.

अनुत्तर. अनुत्तरं त्रिषु श्रेष्ठे प्रतिजल्पविवर्जिते, मे. अनुत्तरः स्मृतः श्रेष्ठे प्रतिजल्पविवर्जिते, वि अनुत्तरं पुनः। निरुत्तरे च श्रेष्ठे च, हे. स्यादनुत्तरः। एषां विपर्यये श्रेष्ठे, अ. ए. उत्तर. श्रेष्ठावाचत्रावनुत्तरौ, त्रि.

अनुपम. भवेदनुपमा सुप्रतीकेभ्यां स्त्री त्रिपूत्तमे, मे. अनुपमः सुन्दरेऽप्यथ। सुप्रतीकस्य योषायां भवेदनुपमाऽपि च, वि. अनुपमस्तु भवेदयं। उपमारहितेऽनुपमेभ्यां, हे.

अनुबन्ध अनुबन्धस्तु बन्धे स्यात् दोषोत्पादे विनश्वरे। मुख्यानुयायिनि बाले प्रकृतस्यानुवर्त्तने। अनुबन्धी तु हिक्कायां तृष्णायामपि योषिति, मे. अनुबन्धः प्रकृत्यादौ दोषोत्पादे विनश्वरे। मुख्यानुयायिनि शिशौ प्रकृतस्य निवर्त्तने। अनुबन्धी च हिक्कायां तृष्णायामपि कथ्यते, वि. अनुबन्धः प्रयोगिणि। मुख्यानुयायिनि शिशौ प्रकृतस्यानुवर्त्तने। दोषोत्पादेऽनुबन्धी तु हिक्कायां तृष्यपि क्वचित्, हे. दोषोत्पादेऽनुबन्धः स्यात् प्रकृत्यादिविनश्वरे। मुख्यानुयायिनि शिशौ प्रकृतस्यानुवर्त्तने, ध, शा.

अनुभाव. अनुभावः प्रभावे स्यान्निश्चये भावबोधके, मे. अनुभावः प्रभावे स्यात् निश्चये भावसूचने, वि. अनुभावो भावसूचने। प्रभावे निश्चये, हे. अनुभावः प्रभावे च सतां च मतिनिश्चये, अ.

अनुमति. अथानुमतिरूनेन्दुपूर्णिमानुज्ञयोरपि (स्त्रियां), मे. अनुमतिः स्यादूनेन्दुपूर्णिमानुज्ञयोरपि, वि. अनुमतिः स्यादनुज्ञापौर्णमासीविशेषयोः, हे. पूर्णिमाभेदेऽनुमतिः सम्मतावपि, नि.

अनुवासन. अथानुवासनं स्नेहवस्तिधूपनयोरपि, मे. स्यादनुवासनं स्नेहकर्मधूपनयोरपि, वि. अनुवासनं। स्नेहने धूपने, हे.

अनुशय. भवेदनुशयो द्वेषे पश्चात्तापानुबन्धयोः, मे, वि. अनुशयः पश्चात्तापे दीर्घद्वेषानुबन्धयोः, हे. अथानुशयो दीर्घद्वेषानुतापयोः, अ. द्वेषेऽप्यनुशयः स्मृतः, ह.

अनुपन्न. कारुण्येऽप्यनुपन्नः स्यात्, ह.

अनुष्टुभ्. अनुष्टुप् स्यात् सरस्वत्यां छन्दोभेदे च योषिति, मे. वाणी छन्दोऽप्यनुष्टुभौ, नि.

अनूक. अनूकं तु कुले शीले पुंसि स्याद् गतजन्मनि, मे. अनूकं तु कुले शीलेऽप्यनूको गतजन्मनि, वि. अनूकमन्वये। शीलेऽनूको गतजन्मनि, हे. शीलान्वयावनूके, अ. अनूकमन्वये शीले, ह.

अनूचान. अनूचानो विनीते स्यात् साङ्गवेदविचक्षणे, मे, वि.

अनूचानः साङ्गवेदकोविदे विनयान्विते, हे. विनीते विस्रम्भे चानूचानः, त्रि. अनूचानं वदन्त्यार्या विनयावनतं रतम्। साङ्गे प्रवचनेऽधीति-द्विजोऽनूचानसंज्ञकः, भा.

अनूप. अनूपो महिषे नाम्बुप्रायदेशे तु वाच्यवत्, मे. अनूपं महिषे विद्याज्जलप्राये तु वाच्यवत्, वि. अनूपस्तु सैरिभे जलप्राये, हे. सजले महिषेऽनूपः, त्रि.

अनृत. अनृतं स्यादसत्येऽपि, मे, वि. अनृतं कर्षणेऽलीके, हे. स्यादसत्येऽनृतम्, त्रि.

अनेडमूक. अनेडमूक उद्दिष्टः शठे वाक्श्रुतिवर्जिते, मे. अनेडमूकमिच्छन्ति वाक्श्रुतिविवर्जिते, वि. (अन्धेऽप्यनेडमूकः स्यात्, भा.)

अन्त. अन्तः स्वरूपे नाशे ना न स्त्री प्रान्तेऽन्तिके त्रिषु, मे. अन्तः प्रान्तेऽन्तिके नाशे स्वरूपेऽतिमनोहरे, वि. अन्तः स्वरूपे निकटे प्रान्ते निश्चयनाशयोः। अवयवेऽपि, हे.

अन्ततस्. अन्ततोऽवयवोत्प्रेक्षाचाप्यर्थेषु भासने, हे. अन्ततः प्रोक्तं पश्चादर्थे च भासने। संभावनावयवयोरन्ततःपदमिष्यते, वि.

अन्तर्. अन्तः स्वीकारमध्ययोः, मे, हे. अन्त मध्ये तथा प्रोक्ते स्वीकारार्थेऽपि दृश्यते, वि.

अन्तर. अन्तरमवकाशावधिपरिधानान्तर्धिभेदतादर्थ्ये। छिद्रात्मीय-विनावहिरवसरमध्यात्मसदृशेषु, मे. अन्तरं तु परीधाने भेदे रन्ध्रा-वकाशयोः। आत्मान्तर्धिविनात्मीयवहिर्मध्यावधिष्वपि। तादर्थ्येऽवसरे चोक्तम्, वि. अन्तरं रन्ध्रावकाशयोः। मध्ये विनार्थे तादर्थ्ये विशेषे-ऽवसरे विधौ। आत्मीयान्तःपरीधानान्तर्धिवादेषु, हे. अन्तरमवकाशा-वधिपरिधानान्तर्धिभेदतादर्थ्ये। छिद्रात्मीयविनावहिरवसरमध्येऽन्तरात्मनि, अ. रन्ध्रे वस्त्रे विना मध्ये व्यवधानेऽन्तरात्मनि। वहिर्योगेऽवकाशे च विशेषेऽवसरेऽन्तरम्, अने. वस्त्रमध्ये तथा छिद्रे व्यवधानेऽन्तरात्मनि। अवकाशे वहिर्योगे विशेषेऽवसरेऽन्तरम्, त्र.

अन्तरा. अन्तराऽपि विनाऽर्थे स्यान्मध्यार्थनिकटार्थयोः, मे. वि. अन्तरा पुनः। नानार्थे सन्निधौ मध्ये, हे.

अन्तरेण. अन्तरेण पदं विद्याद्विनामध्यार्थयोरपि, मे. वि. अन्तरेणान्तर्विनार्थयोः, हे.

अन्तशय्या. अन्तशय्या मृतौ भूमिशय्यायां पितृकानने, मे, वि. अन्तशय्या भूशय्या पितृवनं मृतिः, हे.

अन्तावसायिन्. अन्तावसायी श्वपचे मुनिभेदे च नापिते, मे. वि. अन्तावसायी श्वपचे मुनौ, हे. अन्तावसायी चाण्डाले मुनिभेदे च नापिते, त्रि.

अन्तिक. अन्तिकं निकटे वाच्यलिङ्गं स्त्री सातलौषधौ। चुल्ल्यां ज्येष्ठभगिन्यां च नाट्योक्त्या कथ्यतेऽन्तिका, मे. अन्तिकं पुनः। पार्श्वेऽन्तिका तु चुल्ल्यां स्यात् सातलाख्यौषधेऽपि च। नाट्योक्तौ ज्येष्ठभगिनी अन्तिका प्रोच्यतेऽपि सा, हे. अन्तिकं निकटे चुल्ल्यामन्तिका सातलौषधे। तथा ज्येष्ठभगिन्याश्च नाट्योक्तौ कीर्त्यतेऽन्तिका, वि. अन्तिकं निकटं चुल्लि नाट्योक्तौ चाग्रजाऽन्तिका, त्रि.

अन्तेवासिन्. अन्तेवासी शिष्ये स्याच्चाण्डाले प्रान्तगेऽपि च, मे. अन्तेवासी भवेत् शिष्ये चाण्डाले प्रान्तगेऽपि च, वि. अन्तेवासी पुनरन्त्यजे। शिष्यप्रान्तगयोश्चापि, हे. अन्तेवासीति शिष्ये च नापितेऽपि तथा स्मृतः, धने.

अन्तर्गत. अन्तर्गतं विस्मृते स्यात् मध्यप्राप्ते च वाच्यवत्, मे. अन्तर्गतं विस्मृते स्यात् मध्यप्राप्ते च कथ्यते, वि. अन्तर्गतं पुनः मध्यप्राप्तविस्मृतयोः, हे.

अन्त्य. अन्त्यस्तु पुंसि मुस्तायामन्तीद्भूतेऽधमे त्रिषु, मे. अन्त्यस्त्वन्तभवेऽधमे, हे.

अन्दू. अन्दूः स्त्रियां स्यान्निगडे प्रभेदे भूषणस्य च, मे. अन्दूः स्यात् बन्धनद्रव्ये प्रभेदे भूषणस्य च, वि. अन्दूः स्यान्निगडे भूषाभेदे, हे.

अन्ध. अन्धः स्यात्तिमिरे दृष्टिहीनेऽन्धः समुदाहृतः, वि. अन्धोऽन्धकारेऽचिवर्जिते, हे. अन्धं तमस्यपि, ध. अन्धः स्यात् तिमिरे क्लीबं चक्षुर्हीनेऽभिधेयवत्, मे.

अन्धिका. अन्धिका द्यूतभेदे च रजन्यामपि योषिति, मे. अन्धिका कैतवेऽपि स्यात् सर्षपीसिद्धयोरपि, हे. अन्धिका कैतवे सिद्धे सर्वर्यामपि कथ्यते, वि.

अन्न. अन्नं भक्ते च भुक्ते स्यात्, मे. स्यादन्नं भुक्तभक्तयोः, वि. त्रि. अन्नं भक्तेऽथिते, हे.

अन्य. अन्यः सदृशेतरयोः, मे. हे. अन्यो भिन्नासमानयोः, वि. भिन्नासमानयोरन्यः, त्रि.

अन्यथा. अन्यथा वितथार्थे स्यात् अन्यथा च परार्थके, वि. अन्यथा पुन वितथे चापरार्थे च, मे.

अन्वासन. अन्वासनं स्नेहवस्तावुपासनावसुशोचने, मे, वि. अन्वासनं स्नेहवस्तौ सेवायामनुशोचने, हे.

अन्वाहार्य. अन्वाहार्यममावस्याश्राद्धमिष्टेश्च दक्षिणा, हे.

अप. अप स्यादपकृष्टार्थे वर्जनार्थवियोगयोः। विपर्यये च विकृतौ चौर्ये निर्देशदर्पयोः, मे. अप स्यादपकृष्टार्थे वर्जनार्थवियोगयोः। विपर्ययेऽपि विकृतौ चौर्ये निर्देशदर्पयोः, वि. अप स्तेयेऽपकृष्टे वर्जने मुदि। विपर्यये वियोगे च निर्देशे विकृतावपि, हे.

अपचिति. भवेदपचितिः पूजाव्ययनिष्कृतिहानिषु। (स्त्रियां), मे. भवेदपचितिः पूजाव्ययहानिषु निष्कृतौ, वि. अपचितिर्व्यये हानौ पूजायां निष्कृतावपि, हे. घ्यर्चयोरपचितिः, ध.

अपत्य. आपत्यं पुत्रयो मतं, मे. वि.

अपदेश. अपदेशः पुमान् लक्ष्ये निमित्तव्याजयोरपि, मे. अपदेशः स्मृतो लक्ष्ये निमित्तव्याजयोरपि, वि. अपदेशस्तु कारणे। व्याजे लक्ष्ये, हे. पदे लक्ष्ये निमित्तेऽपदेशः स्यात्, ध.

अपभ्रंश. अपभ्रंशस्तु पतने भाषाभेदापशब्दयोः, मे. अपभ्रंशोऽपशब्दे स्याद्भाषाभेदावपातयोः, वि. अपभ्रंशो भाषाभेदापशब्दयोः। पतने, च, हे. अपभ्रंशो कुपतने भाषाभेदापशब्दयोः, त्रि. पतने स्यादपभ्रंशो भाषाभेदापशब्दयोः, श.

अपर. अपरं गजपश्चार्द्धं स्याज्जरायौ तु योषिति। इतरस्मिन्नपि तथाऽर्वाचीनेऽप्यन्यलिङ्गकः, मे. अपरं त्वधुनार्थे स्यात् पश्चाद्गात्रे च दन्तिनाम्। अर्वाचीनेऽपरं प्राज्ञ जरायौ चापरामपि, वि.

अपराजित. अपराजित ईशाजेप्यन्तरे नाऽजिते त्रिषु। गिरिकर्णीजयादुर्गाशणपर्णीषु योषिति, मे. स्यादपराजितो विष्णौ श्रीकण्ठे चापराजिता। श्वेताजयन्तीदुर्गास्वनिर्जिते त्वभिधेयवत्, वि. अपराजितोऽच्युते हरे। अजितेऽपराजिता तु दुर्गा श्वेता जयन्त्यपि, हे.

अपलाप. अपलापः प्रेमपङ्कपे, मे, वि. अपलापस्तु प्रेमापङ्कवयोः, हे.

अपवर्ग. स्यादपवर्गस्त्यागे मोक्षे कार्य्यावसानसाफल्ये, मे. अपवर्गस्त्यागमोक्षयोः। क्रियावसानसाफल्येऽप्यपवर्गः प्रयुज्यते, वि. अपवर्गस्त्यागमोक्षयोः। क्रियावसानसाफल्येऽपि, हे. अपवर्गस्त्यागमोक्षयोः, त्रि.

अपवर्जन. अपवर्जनं तु दाने निर्वाणत्यागयोरपि, मे. अपवर्जनं निर्वाणे परित्यागे विश्राणिते, हे.

अपवाद. अपवादस्तु निन्दायामाज्ञाविस्रम्भयोरपि, वि मे. अपवादो तु निन्दाज्ञे, श. अपवादस्तु निर्देशे निन्दाविस्रम्भयोरपि, हे.

अपटु. अपटुः पुंसि काले च वामे स्यादन्यलिङ्गकः, मे. अपटुः कालवामयोः, वि. अपटु (च) निरवद्ये स्यात् शोभमानेऽपि च स्मृतं, वि. अपटु, (च) निरवद्ये च शोभनार्थे च दृश्यते, मे अपटु चारौ निर्दोषे च, हे.

अपसर्जन. अपसर्जनमाम्नाते परिवर्जनदानयोः, मे.

अपसव्य. अपसव्यं त्रिलिङ्गन्तु दक्षिणप्रतिकूलयोः, मे अपसव्यं

दक्षिणप्रतिकूलयोः, वि. अपसव्यन्तु दक्षिणे। प्रतिकूले, हे.

अपह्नव. अपह्नवस्तु पुंलिङ्गः स्मृत स्नेहापलापयोः, मे. अपह्नवोऽपलापे च स्नेहे चापह्नवो मतः, वि. अपह्नवः स्नेहापलापयोः, हे.

अपाङ्ग. अपाङ्गमङ्गहीने स्यात् नेत्रान्ते तिलकेऽपि च, मे. अपाङ्गमङ्गहीने स्यात् नेत्रान्ते तिलकेऽपि च, वि. अपाङ्गो नेत्रान्तपुण्ड्रयोः, हे. अपाङ्गस्तिलकेऽपि च, अ.

अपाचीन. अपाचीनमपार्थ्ये विपर्यस्ते च वाचप्रवत्, वि. अपाचीनं विपर्यस्तेऽपाग्र्ये, हे. v. अवाचीन.

अपान. अपानन्तु गुदे क्लीवं पुंसि स्यात्तस्य मारुते, मे. अपानं तु गुदे प्रोक्तमपानस्तस्य मारुते, वि. अपानं गुदेऽपानस्तद्वायौ, हे.

अपावृत. अपावृतस्तु पिहिते स्वतन्त्रेऽपि च याचप्रवत्, मे. अपावृतः स्वतन्त्रे स्यात् पिहिते चाप्यपावृतः, वि. अपावृतोऽपरायत्ते पिहिते, हे.

अपि. अपि सम्भावनाप्रश्नशङ्कागर्हासमुच्चये। तथायुक्तपदार्थेऽपि कामकारक्रियासु च, मे. अपि सम्भावनाप्रश्नशङ्कागर्हासमुच्चये। तथायुक्त पदार्थेषु कामचारक्रियासु च, वि. अपि सम्भावनाशङ्कागर्हणार्हसमुच्चये। प्रश्ने युक्तपदार्थेषु क्रियाकारक्रियासु च, हे. गर्हासमुच्चयप्रश्नशङ्कासम्भावनास्वपि, अ.

अपोगण्ड अपोगण्डस्तु वलिभे विकलाङ्गे शिशावपि, मे. अपोगण्डस्तु शिशुके विकलाङ्गेऽतिभीरुके, वि. अपोगण्डोऽतिभीरौ स्यात् शिशोरविकलाङ्गयोः, हे.

अप्रतिरथ भटे पुंस्यप्रतिरथं यात्रामङ्गलसाम्नि च, त्रि.

अब्ज अब्जोऽस्त्री शङ्खे ना निचुले धन्वन्तरौ च हिमकिरणे। क्लीवं पद्मे, मे. अब्जो धन्वन्तरौ चन्द्रे निचुले शङ्खपद्मयोः। अब्जं सप्रात्, वि अब्जो धन्वन्तरौ चन्द्रे शङ्खेऽब्जं पद्मशङ्खयोः, हे. अब्जौ शङ्ख-[illegible]

अब्द. अब्दः संवत्सरे शारिवाहमुस्तकयोः पुमान्, मे. अब्दः संवत्सरे मेघे गिरिभेदे च मुस्तके, वि. अब्दः संवत्सरे मेघे मुस्तके गिरिभिद्यपि, हे. अब्दौ जीमूतवत्सरौ, धा.

अब्धि, अब्धि र्ना सरसि वारिधौ, मे. अब्धिः समुद्रे सरसि, वि. अब्धिः सरसि सागरे, हे.

अभय. अभया स्त्री हरीतक्यामुशीरे च नपुंसकं। निर्भये वाच्यलिङ्गः स्यात्, मे. अभयं स्यादुशीरे च पथ्यायामभया स्त्रियाम्। निर्भये वाच्यवत् प्रोक्तं, वि. अभयमुशीराभीत्योरभया तु हरीतकी, हे.

अभाव. अभावो मरणेऽसत्त्वे, मे. अभावः स्यादसत्तायामभावो निधनेऽपि च, वि. अभावः पुंस वर्त्तते। असत्तायाम्, हे. मृतावसत्त्वे अभावः, त्रि.

अभि. अभीत्यभूतकथने चाभिमुख्याभिलाषयोः, मे. अभीत्यभूतकथनेऽप्यभि वीप्साभिमुख्ययोः, वि. अभि वीप्सालक्षणयोरित्यंभूताभिमुख्ययोः, हे.

अभिख्या. अभिख्या त्वभिधाने स्यात् शोभायाञ्च यशस्यपि, मे. अभिख्या कीर्त्तियशसोरभिख्या नामशोभयोः, वि. अभिख्या तु शोभायां कीर्त्तिसंज्ञयोः, हे. अभिख्या नामशोभयोः, अ. स्यादभिख्या यशस्यपि, त्रि. अभिख्येति समाख्याता कीर्त्तौ कान्तौ च नामनि, अने.

अभिग्रह. अभिग्रहोऽभिग्रहणेऽभियोगेऽपि च गौरवे, मे. अभिग्रहोऽभियोगेऽभिग्रहणे गौरवेऽपि, वि. अभिग्रहस्तु गौरवे। अभियोगेऽभिग्रहणे, हे.

अभिजन. भवेदभिजनः ख्यातौ जन्मभूम्यां कुलध्वजे। कुलेऽपि च पुमान्, मे. अभिजनः कुले ख्यातौ जन्मभूम्यां कुलध्वजे, वि. अभिजनः कुले। कुलध्वजे जन्मभूमौ, हे. कुलेऽप्यभिजनो जन्मभूम्यामपि, अ. कुले ख्याते चाभिजनः, त्रि.

अभिजात. अभिजातः कुलीने स्यात् न्याय्यपण्डितयोस्त्रिषु, मे.

अभिजात: स्मृतो न्यायेत्र कुलीनप्राप्तरूपयोः, वि. अभिजातः कुलोद्भवे। न्यायेत्र प्राप्ते, हे. अभिजातस्तु कुलजे बुधे, अ. न्यायेत्र कुलीनबुधयोरभिजातपदं विदुः, शा.

अभितस्. अभितः शीघ्रसाकल्यसम्मुखोभयतोऽन्तिके, मे, वि. अभितोऽभिस्तत्रकात् स्मरयोः। समयोभयतः शीघ्रे, हे. समीपोभयतः शीघ्रसाकल्याभिमुखेऽभितः, अ.

अभिनिष्टान. अभिनिष्टानोऽपत्रचरमान्तेऽपि सत्राद्विसर्जनीये च, मे. अभिनिष्टानशब्दोऽपि विसर्जनीयेऽक्षरे मतः, वि. अभिनिष्टानस्तु वर्णे विसर्गे, हे. वर्णमात्रे विसर्गे चाभिनिष्टानः, त्रि.

अभिनीत. अभिनीतं त्रिषु न्यायेत्र संस्कृतामर्षिणोरपि, मे. अभिनीतो भवेन्न्यायेत्र संस्कृतामर्षिणोरपि, वि. अभिनीतस्तु न्यायेऽमर्षिणि संस्कृते, हे. युक्तेऽतिसंस्कृतेऽमर्षिण्यभिनीतः, अ.

अभिपन्न. अभिपन्नोऽपराद्धेऽभिग्रस्ते चापद्गते त्रिषु, मे. अभिपन्नोऽपराद्धेऽभिद्रुते ग्रस्ते विपद्गते, वि. अभिपन्नोऽपराद्धोऽभिग्रस्तव्यापद्गतावपि, अ.

अभिमर. भवेदभिमरो युद्धे वधे स्वबलसाध्वसे, मे. अभिमरो वधे युद्धे तथा स्वबलसाध्वसे, वि. अभिमरो वधे। स्वबलसाध्वसे युद्धे, हे.

अभिमर्द. अभिमर्दस्तु पुंसि स्यात् अवमर्दे सम्पराये च, मे. अभिमर्दो रणमद्ययोः, वि. अभिमर्दः मद्ययुद्धयोः, हे.

अभिमान. अभिमानोऽर्थादिदर्पेऽज्ञाने प्रणयहिंसयोः, मे. अभिमानः स्मृतो ज्ञाने वर्गे प्रणयहिंसयोः, वि. अभिमानस्त्वहङ्कृतौ। हिंसायां प्रणये ज्ञाने, हे. अभिमानोऽर्थादिदर्पे ज्ञाने प्रणयहिंसयोः, अ. गर्वविज्ञप्तिहिंसासु प्रणये चाभिमानवाक्, शा.

अभियुक्त. अभियुक्तः परै रुद्धे तत्परेऽप्यभिधेयवत्, मे. अभियुक्तः परै रुद्धे तथा स्यादतितत्परे, वि. अभियुक्तः परै रुद्धे तत्परे, हे.

अभिरूप. अभिरूपो बुधे रम्ये, मे, वि. बुधमनोज्ञयोः, अ. v. सुरूप.

अभिशस्ति. अभिशस्तिः स्त्री लोकापवादे प्रार्थनेऽपि च, वि. अभिशस्तिः पुन र्लोकापवादे प्रार्थनेऽपि च, हे. अभिशस्तिः प्रार्थनापवादयोश्च (स्त्रियां), मे. अभिशापप्रार्थनयोरभिशस्तिपदं विदुः, शा.

अभिषङ्ग. अभिषङ्गः पुंलिङ्गः पराभवाक्रोशशपथेषु, मे अभिषङ्गस्तु शपथे स्यादाक्रोशे पराभवे, वि अभिषङ्गः पराभवे। आक्रोशे शपथे च, हे. शापे त्वभिषङ्गः पराभवे, श. शपथेऽप्यभिषङ्गः स्यात्, लि. संसर्गेऽभिभवे क्रोशेऽप्यभिषङ्गः प्रकीर्त्तितः, रु. आक्रोशशापाभिभवेष्वभिषङ्गपदं विदुः, शा.

अभिषव. भवेदभिषवः स्नाने मद्यसन्धानयज्ञयोः, मे, वि. अभिषवः क्रतौ मद्यसंधानस्नानयोरपि, हे. यागे च मद्यसन्धाने स्नाने चाभिषवः पुमान्, लि.

अभिष्य(ष्य)न्द. अभिष्यन्दोऽतिवृद्धौ स्यात् आस्रावेऽक्षिगदेऽपि च, मे, वि. अभिष्यन्द आस्रावनेत्ररोगातिवृद्धिषु, हे.

अभिहार. अभिहारोऽभियोगे च चौर्य्ये सन्नहनेऽपि च, मे. अभिहारः सन्नहने चौर्य्यप्रमदापयोरपि, हे. अभिहारोऽभियोगे च चौर्य्ये सन्नहने, श. अभिहारः सन्नाहे स्यादभियोगे परस्वहरणे च, र

अभीक. अभीकः कामुके क्रूरे निर्भये त्रिषु ना कवौ, मे अभीकः कामुके क्रूरे कवौ च भयवर्जिते, वि. अभीको निर्भये कर्मे, हे. अभीकस्त्वभयकामिनोः, लि.

अभीक्ष्ण. अभीक्ष्णन्तु भृशे नित्यतदा,त्मक्रिययोस्त्रिषु, मे अभीक्ष्णं तु तथा पौनःपुन्ये स्यात् सन्ततेऽपि च, वि अभीक्ष्णं तु भृशं नित्यं, हे. अभीक्ष्णस्तु भृशे नित्ये, लि अभीक्ष्णम् (अ) मुहुरत्यान्ते शीघ्रप्रकर्षयोरपि, मे, वि. अभीक्ष्णं शीघ्रप्रकर्षयोः। पौनःपुन्ये सन्तते च, हे.

अभीशु अभीशुः प्रग्रहे रश्मौ ना, मे. अभीशु. प्रग्रहे रश्मौ, वि, श. अभीशुः प्रग्रहरोचिषोः, हे

अभ्यागम. अभ्यागमो विरोधाभिघाताभ्युद्गमनान्तिके, मे, अभ्या,-

गमोऽन्तिके घाते विरोधाभ्युद्गमाजिषु, वि. अभ्यागमः समरेऽन्तिके। घाते रोधेऽभ्युपगमे, हे. अभ्यागमो विरोधे च, त्रि.

अभ्यास. अभ्यासोऽभ्यसनेऽन्तिके, मे, वि. योग्यायामन्तिकेऽभ्यासः, त्रि.

अभ्युपगम. अभ्युपगमस्तु पुंसि स्वीकारेऽन्तिकसमागमे च, मे. अभ्युपगमः स्वीकारे समीपागमनेऽपि च, वि. अभ्युपगमः समीपागमने स्वीकृतावपि, हे.

अभ्र. अभ्रं मेघे च गगने धातुभेदे च काञ्चने, मे. अभ्रं नभःस्वर्ण-वलाहकेषु, वि. अभ्रन्तु त्रिदिवे गगनेऽम्बुदे, हे. स्यादभ्रं व्योममेघयोः, त्रि. उपर्यभ्रम्बोधरे स्वर्णे त्रिदुरभ्रं विपश्चितः, अने.

अमति. अयामतिः पुंसि हिमदीधितिकालयोः, मे. अमतिः काल-चन्द्रयोः, वि. अमतिः कालदण्डे च, हे.

अमर. अमरश्छिद्रगेऽप्यस्थिसंहारे कुलिशद्रुमे। स्त्री गुडूच्यमरा-वत्योः स्थूणादूर्वाजरायुषु, मे. अमरश्छिद्रगेऽप्यस्थिसंहारे कुलिशद्रुमे। दूर्वामरावतीस्थूणागुडूचीष्वमरा मता, वि. अमरः सुरे। स्नुहीवृक्षे-ऽस्थिसंहारेऽप्यमरा त्वमरावती। स्थूणा दूर्वा गुडूची च, हे. अमरा नाभि-नालायां गुडूच्यामपि, त्रि.

अमरपुष्प. अमरपुष्पस्तु केतके चूतकाशयोः, हे.

अमल. अमलन्त्वभ्रके क्लीवं लक्ष्म्यां स्त्री निर्मले त्रिषु, मे. अमला लक्ष्म्याममलं विशदेऽभ्रके, वि.

अमा. अमाऽन्तिकसहार्थयोः, मे. अमा सहार्थान्तिकयोः, वि. स्यादमा सन्निधानेऽर्थे सहार्थे, हे सहार्थान्तिकयोरमा, त्रि.

अमृत. अमृतं यज्ञशेषे स्यात् पीयूषे सलिले घृते। अयाचिते च मोक्षे च ना धन्वन्तरिदेवयोः। अमृता मागधीपथ्यागुडूच्यामलकीषु च, मे. अमृतं यज्ञशेषे स्यात् पीयूषे सलिले घृते। अयाचिते च मोक्षे च धन्वन्तरिसुपर्वणोः॥ स्यादमृतोऽमृता पथ्यागुडूच्यामलकीषु च, वि. अमृतं यज्ञशेषेऽम्बुसुधामोक्षेष्वयाचिते। अभ्रकाञ्चनयोर्गन्धौ

स्वे स्वादुनि रसायने। घृते ह्यये गोरसे चामृतो धन्वन्तरौ सुरे। अमृताऽमलकीपथ्यागुडूचीमागधीषु च, हे. अन्न, च घृतामृते, श्र. मोक्षः सुधा यज्ञशेषोऽयाचितं वारि चामृतं। अमृता तु गुडूच्यां स्यात् हरितक्यामलक्यपि, त्रि. अमृतं वारि विज्ञेयं देवभोज्यन्तथामृतम्, अने.

अमोघ. अमोघं सफले वाच्यवत् स्त्री पथ्याविडङ्गयोः, मे. अमोघः सफलेऽमोघा पुन. पथ्याविडङ्गयोः, हे. अमोघः सफलेऽमोघा विडङ्गाभययोः स्मृता, वि.

अम्बर. अम्बरे व्योमवाससी, अने. अम्बरं न द्वयो र्व्योम्नि सुगन्धेन्तरवस्त्रयोः, मे. अम्बरं वाससि व्योम्नि कार्पासे च सुगन्धके, वि. अम्बरं व्योमवस्त्रयोः। कार्पासे सुरभिद्रव्येऽय रदच्छदकषाययोः, हे. अम्बरं व्योम्नि वाससि, श्र.

अम्बरीष. अम्बरीषं रणे भ्राष्ट्रे क्लीवं पुंसि नृपान्तरे। नरकस्य प्रभेदे च किशोरे भास्करेऽपि च॥ आम्रातकेऽनुतापे च, मे. अम्बरीषं रणे भ्राष्ट्रेऽप्यम्बरीषो नृपान्तरे। मार्तण्डे खण्डपरशौ आम्रातककिशोरयोः, वि. अम्बरीषो नृपे सूर्ये युधि भ्राष्ट्रकिशोरयो.। आम्रातके खण्डपरशौ, हे.

अम्बष्ठ अम्बष्ठो देशभेदेऽपि विप्राद्वैश्यासुतेऽपि च। अम्बष्ठा चाम्ललोण्यां स्यात् पाठायूथिकयोरपि, मे, वि. अम्बष्ठो विप्रतो वैश्यातनये नीवृदन्तरे, हे अम्बष्ठा स्यादम्ललोण्यां पाठायूथिकयोरपि। वैश्याद्विजन्मजेऽम्बष्ठः पाठायूथिकयोः स्त्रियां, त्रि.

अम्बिका. अम्बिका पार्वतीमातो धृतराष्ट्रस्य मातरि, मे. अम्बिकोमापाण्डुमात्रो र्देवताभिदि मातरि, हे अम्बिका पार्वतीपाण्डुजनन्योरपि मातरि, वि गौर्य्यां मातरि चाम्बिका, त्रि.

अम्बुज. अम्बुजो निचुले पुंसि कमले तु नपुंसकं, मे. निचुलेऽपि चाम्बुजः, त्रि

अम्ल अम्लो रसस्य भेदे स्यात्, अम्ली चाङ्गेरिकौषधौ, मे. अम्लो

रसमभेदे सप्रात् अम्ली चाङ्गेरिकौषधी, वि. अम्लो रसेऽम्लवेतसे, अम्ली चाङ्गेर्यम्राम्, हे.

अम्लान. अम्लानो महासहायां नान्यलिङ्गस्तु निर्मले, मे. अम्लानो भिण्टिकाभेदे वाच्यवन्निर्मले स्मृतः, वि. अम्लानस्त्वमले भिण्टीभेदे, हे.

अम्लिका. अम्लिका तिन्तिड़ी चाम्लोद्गारचाङ्गेरिकासु च, मे. वि. अम्लिका तिन्तिड़ीकाम्लोद्गारचाङ्गेरिकासु च, हे.

अयन. अयनं पथि भानोरप्युदग्दक्षिणतो गतौ, मे. अयनं पथि भानोः सप्रात् उदग्दक्षिणतो गतौ, वि. अयनं पथि गेहेऽर्कस्योदग्दक्षिणतो गतौ, हे.

अयि. अयि प्रश्नानुनययोस्तथा सम्बोधनेऽपि च, मे. अयि प्रश्नानुनययोः, वि. अयि प्रश्नेऽनुनये सप्रात्, हे. अयि प्रश्ने सानुनये, ध.

अये. अये क्रोधे विषादे च सम्भ्रमे स्मरणेऽपि च, मे. अये क्रोधविषादयोः संभ्रमे स्मरणे च, हे. अये क्रोधे विषादे च संभ्रमे स्मरणेऽपि च, वि.

अयोग. अयोगो विधुरे कूटे विश्लेषे कठिनोद्यमे, मे. वि. अयोगः कठिनोद्यमे। विश्लेषे विधुरे कूटे, हे. अयोगो विधुरेऽपि च, त्रि.

अर. अरं शीघ्रे च चक्राङ्गे शीघ्रगे पुनरन्यवत्, मे, वि. अरो जिनेऽरं चक्राङ्गे शीघ्रशीघ्रगयोरपि, हे.

अरणि. अरणिर्वह्निमन्थे ना द्वयो र्निर्मन्थदारुणि, मे. अरणिर्वह्निमन्थेऽपि स्मृतो निर्मन्थदारुणि, वि.

अरत्नि. अरत्नि र्ना सप्रकोष्ठततकनिष्ठिकरेऽपि च। कफोणावपि, मे. अरत्निः कफोणौ हस्ते सप्रकोष्ठतताङ्गुलौ, वि. अरत्निः कूर्परे पाणौ सप्रकोष्ठतताङ्गुलौ, हे.

अरर. अररं छदकपाटयोः, मे. अररं कपाटे छदनेऽपि च, वि.

अरविन्द. चक्रमप्यरविन्दं सप्रादरविन्दं सरोरुहम्, अने.

अराल अरालः कुटिले सर्जरसे समदद्न्तिनि, मे, वि. अरालः समदद्विपे। वक्रे सर्जरसे चाथ, हे अरालः सर्जवक्रयोः, त्रि.

अरिष्ट. अरिष्टो लशुने निम्बे फेनिले काककङ्कयोः। अरिष्टमशुभे तक्रे सूतिकागार आसवे। शुभे मरणचिह्ने च, मे. अरिष्टो लशुने निम्बे फेनिले कङ्ककाकयोः। अरिष्टं सूत्यगारेऽन्तचिह्ने तक्रे शुभेऽशुभे, हे, अरिष्टं सूतिकागारे तक्रेऽपि च पुमांस्त्वयम्। काके निम्बे च लशुने, लि. अरिष्टमशुभेऽपि निर्दिष्टं, ह. अरिष्टं तु शुभाशुभे, अ. अरिष्टं गृहमितुरङ्गमरिष्टो दृषभासुरः। काकनिम्बावरिष्टौ च अरिष्टं क्षेममीरितम्, धने. अरिष्टः फेनिले निम्बे लशुने काककङ्कयोः। अरिष्टं सूतिकागारे तक्रे चिह्ने शुभाशुभे, वि

अरुण. अरुणोऽव्यक्तरागेऽर्के सन्ध्यारागेऽर्कसारथौ। निःशब्दे कपिले कुष्ठभेदे ना गुणिनि त्रिषु। अरुणाऽतिविषाश्यामामञ्जिष्ठात्रिवृतासु च, मे. अरुणोऽव्यक्तरागे स्यात् सन्ध्यारागेऽर्कसारथौ। निःशब्दे कपिले कुष्ठे द्रव्ये वाच्यवदिष्यते। अरुणाऽतिविषाश्यामामञ्जिष्ठात्रिवृतासु च, वि. अरुणोऽर्केऽनूरुपिङ्गयोः। सन्ध्यारागे कुष्ठभेदे निःशब्दाव्यक्तरागयोः। अरुणा त्रिवृताश्यामामञ्जिष्ठातिविषासु च, हे. अरुणो भास्करेऽपि स्याद्वर्णभेदेऽपि च त्रिषु, अ. अरुणो भास्करेऽनूरौ मञ्जिष्ठाऽतिविषाऽरुणा। त्रिष्वारक्ते व्याकुलेऽपि, लि.

अरुष्कर. अरुष्करो व्रणकृति त्रिषु भल्लातके पुमान्, मे. अरुष्करो व्रणकृति भल्लाते वाच्यवत्करः, वि. अरुष्करः व्रणकरे भल्लातकफलेऽपि च, हे. व्रणकार्यंत्र्यरुष्कर', अ.

अरे. अरे प्राकत्यसूययो', मे.

अर्क अर्कोऽर्कपर्णे स्फटिके रवौ ताम्रे दिवस्पतौ, मे, वि. अर्को द्रुभेदे स्फटिके ताम्रे सूर्ये च विडौजसि, हे अर्कः स्फटिकसूर्ययो', अ. शक्रार्कपर्णयोश्चार्क', त्रि अर्कौ स्फटिकभास्करौ, धने

अर्गट. अर्गटोऽस्त्रर्गलेऽर्गले, वि

अर्गल अर्गलं त्रिषु कल्लोले दण्डेऽन्तरकपाटयोः, मे. स्त्र्यादर्गलस्तु कल्लोले दण्डे चान्तःकपाटयोः, वि स्त्र्यादर्गलं तु कल्लोले परिघेऽपि, हे.

अर्घ. अर्घः पूजाविधौ मूल्ये, मे, वि, हे. मूल्ये पूजाविधावर्घः, अ. अर्चनामूल्ययोरर्घः, ध.

अर्घ्य. अर्घ्यमर्घस्य योगे स्यात् अर्घार्थेऽपि च वाच्यवत्, मे. अर्घ्यमर्घार्थयोग्ययोः, वि. अर्घ्यमर्घार्थमर्घार्हं, हे.

अर्चा. अर्चा पूजाप्रतिमयोः, मे, वि. अर्चा पूजा प्रतिमाऽपि च, हे. प्रतिमापूजयोरर्चा, लि.

अर्चिस्. अथार्चिर्मयूखशिखयोर्न ना, मे. अर्चिर्मयूखशिखयोः, वि, हे. ज्वालाभासौ न पुंस्यर्चिः, अ.

अर्जुन. अर्जुनः ककुभे पार्थे कार्त्तवीर्यमयूरयोः। मातुरेकसुतेऽपि स्यात् पुंलिङ्गो धवलेऽन्यवत्॥ नपुंसकं तृणे नेत्रगदे चाप्यर्जुनी गवि। उषायां बाणदानयां कुट्टिन्यामपि च क्वचित्, मे. अर्जुनः ककुभे पार्थे कार्त्तवीर्यमयूरयोः। मातुरेकसुते च स्यादर्जुनो धवलेऽन्यवत्। अर्जुनं तु तृणे नेत्रगदे चाप्यर्जुनी गवि। उषायां करतोयायां कुट्टन्यामपि च क्वचित्, वि. अर्जुनं तृणे सिते। नेत्ररोगेऽर्जुनः पार्थे हैहये ककुभद्रुमे। मातुरेकसुते चार्जुन्युषा गौः कुट्टनी सरित्, हे. अथ हैहये। पार्थे द्रुमे मयूरे ना अर्जुनस्त्रिषु भास्वरे। अर्जुनी गवुत्रमायाश्च, लि. शुक्लो धर्मोऽर्जुनो नाम पाण्डवोऽपरर्जुनो मतः। अर्जुनस्तृणजातिः स्यात् अर्जुनः ककुभो द्रुमः, धने.

अर्थ. अर्थो विषयार्थनयोर्धनकारणवस्तुषु। अभिधेये च शब्दानां निवृत्तौ च प्रयोजने, मे. अर्थः प्रकारे विषये वित्तकारणवस्तुषु। अभिधेयेऽपि शब्दानां निवृत्तौ च प्रयोजने, वि. अर्थो हेतौ प्रयोजने। निवृत्तौ विषये वाच्ये प्रकारवस्तुवस्तुनि, हे. अर्थोऽभिधेयरैवस्तुप्रयोजननिवृत्तिषु, अ. स्यादर्थो विषयेऽपि च, लि. निवृत्तावभिधेयेऽर्थो धने प्रोक्तः प्रयोजने, धने. अभिधेयाभिप्रायप्रयोजनद्रव्यार्थवेष्वर्थं, ह.

अर्थपति. अर्थपतिः पुंलिङ्गो धनादिनाथे च नरनाथे, मे. अर्थपतिः कुबेरः स्यात् ईश्वरेऽर्थपतिस्तथा, वि

अर्थिन् अर्थी पुमान् याचके स्यात् सेवके च विवादिनि, मे. अर्थी स्यात् याचके यक्षे सेवके च विवादिनि, वि. अर्थिनौ याचकसेवकौ, हे.

अर्थ्य. अर्थ्य शिलाजतुन्यथर्यों बुधे न्याय्ये च वाच्यवत्, मे. अर्थ्यं शिलाजतुन्यर्थ्यः संप्रार्थ्ये न्याय्यविज्ञयोः, हे. आत्मवाननपेतोऽर्थादर्थ्यौ, अ. अर्थ्यं शिलाजतुन्यथर्यों बुधे न्याय्ये तु वाच्यवत्, वि.

अर्दित. अर्दितं याचितेऽपि स्यात् वातव्याधौ च हिंसिते, मे. अर्दितं याचिते ज्ञेयं वातव्याधौ च हिंसिते, वि. अर्दितं तु वातव्याधीहतेऽर्थिते, हे. अथार्दितं प्रार्थिते हते, त्रि.

अर्ध. अर्धं समांशे खण्डे ना, मे. अर्ध. खण्डे समांशेऽर्धम्, वि. अर्धः खण्डेऽर्धं समांशे च, हे. खण्डे ना समभागेऽर्धम्, लि.

अर्धचन्द्र. अर्धचन्द्रो नखक्षते। गलहस्ते बाणभेदे स्यान्त्रिष्टति तु स्त्रियां, मे. अर्धचन्द्रस्तु चन्द्रके। गलहस्ते बाणभेदेऽप्यर्धचन्द्रा त्रिवृद्भिदि, वि. अर्धचन्द्रस्तु गलहस्तेन्दुखण्डयोः। चन्द्रके बाणभेदे चार्धचन्द्रा त्रिवृताभिदि, हे. गलहस्तेऽर्धचन्द्रः, लि.

अर्धपारावत. अर्धपारावतश्चित्रकण्ठे तित्तिरिपक्षिणि, वि, मे. अर्धपारावतश्चित्रकण्ठे खगात् तित्तिरावपि, हे.

अर्धेन्दु. अर्धेन्दुरर्धचन्द्रे स्यात् गलहस्तनखाङ्कयोः। अर्धेन्दुः स्यादतिप्रौढ़स्त्रीयोन्यङ्गुलियोजने, मे. अर्धेन्दुश्चन्द्रशकले गलहस्तनखाङ्कयोः। अर्धेन्दुः स्यादतिप्रौढस्त्रीगुह्याङ्गुलियोजने, वि. अर्धेन्दुः स्यादतिप्रौढस्त्रीगुह्याङ्गुलियोजने। गलहस्ते नखाङ्केऽर्धे चन्द्रे, हे.

अर्भक. अर्भकः कथितो बाले मूर्खेऽपि च कृशेऽपि च, मे. अथार्भकः। डिम्भे मूर्खे कृशे भ्रूणे, वि.

अर्य. अर्यः स्यात् स्वामिवैश्ययोः, मे. अर्यः स्वामिनि वैश्ये च, वि. स्यादर्यः स्वामिवैश्ययोः, हे, अ.

अर्यमन अर्यमा तु पुमान् सूर्ये पितृदेवान्तरेऽपि च, मे. अर्यमा सूर्यभ

च्छाया सूर्येऽ च पितृदेवते, वि. अर्यमा पितृदेवते। तरणौ सूर्यभ-च्छायां, हे.

अर्वत्. अर्वतौ कुम्भदास्याश्च वडवायाश्च योषिति, मे. अर्वन् कुत्सि-तेऽन्यवत्। अर्वती तु कुम्भदास्यां वाम्यां च परिकीर्त्तिता, वि. अर्वन्ता-वश्वकुत्सितौ। अर्वती कुम्भदास्याश्च, त्रि.

अर्वन्. अर्वा तुरङ्गमे पुंसि कुत्सिते वाच्यलिङ्गकः, मे. अर्वा च कुत्सिते वाहे, वि. अर्वाऽश्वेऽधमे, हे. अश्वतुरङ्गयोरर्वा, त्रि.

अर्बुद. अर्बुदो मांसकीले स्यात् पुंवत् दशकोटिषु। महीधर-विशेषे ना, मे. अर्बुदो मांसकीले स्यात् दशकोटिषु चार्बुदः, शैलेऽर्बुदः, वि. अर्बुदः पर्वते मांसकीलके दशकोटिषु, हे. चार्बुदो हन्ति संख्यायां, त्रि.

अर्शोघ्न. अर्शोघ्नो भल्लमूलकं स्यात्। अर्शोघ्नः सूरणेऽपि च, मे, वि.

अर्हत्. अर्हंस्तु क्षपणे बुद्धे पुंसि मान्येऽन्यलिङ्गकः, मे. अर्हन् स्यात् पूज्ये तीर्थकरेऽपि च, हे. अर्हन् पूज्ये जिनेऽपि च, वि.

अर्हन्त अर्हन्तश्चापि सुगते क्षपणेऽपि च दृश्यते, मे.

अलका. अलका कुबेरपूर्यामस्त्रियां चूर्णकुन्तले, मे. अलका चूर्णकुन्तलाः। अलका तु कुबेरस्य नगर्यां, हे.

अलङ्कार. अलङ्कारस्तु हारादावुपमादावलङ्कृतौ, मे. अलङ्कार-सूपमादौ हारकेयूरकादिषु, वि. अलङ्कारः कटकादिषु। उपमादौ, हे.

अलम्. अलम् भूषणपर्याप्तिशक्तिवारणवाचकम्... निरर्थके। शक्तौ, मे. अलं भूषणपर्याप्तिवारणेषु निरर्थके। अलं शक्तौ च निर्दिष्टं फलत्राणे च सुधीभिः च, वि. मङ्गलं च निरर्थके। अलङ्करणसामर्थ्यपर्याप्तिव्य-वधारणे, हे. अलं भूषणपर्याप्तिशक्तिवारणवाचकम्, अ.

अलम्बुष. अलम्बुषः प्रभञ्जे च छर्दने रावणानुगे। अलम्बुषा तु मुण्डीर्यां भग्नधाराप्रभाकरे, मे. अलम्बुषः। छर्दनेऽलम्बुषा मोक्ता मुण्डीरोदकवेगयोः, वि. अलम्बुषः छर्दनेऽलम्बुषा स्यात्पयस्योषिति। मुण्डीरीरे, हे.

अलर्क. अलर्को धवलार्के स्यात् योगोन्मादितकुक्कुरे, मे. अलर्को ऽपि धवलार्के योगोन्मादितशुन्यपि, हे. अलर्को धवलार्के स्यात् योगोन्मादिनि शुन्यपि, वि.

अलस. अलसा हंसपद्यां ना पादरोगद्रुभेदयोः। क्रियामन्दे त्रिषु, मे. अलसः पादरोगे स्यात् क्रियामन्दे द्रुमान्तरे। अलसा हंसपद्यां च, वि. अलसः स्याद् द्रुमभेदे पादरोगे क्रियाजडे। अलसा तु हंसपद्यां, हे.

अलि. अलिः सुरापुष्पलिहोः पुंसि, मे. अलिः सुरापुष्पलिहोः, हे, त्रि, वि.

अलिन्. अथाली स्याद्वृश्चिके भ्रमरे पुमान्, मे. अली वृश्चिक-भृङ्गयोः, वि. भृङ्गवृश्चिकयोरली, त्रि.

अलिपक. अथालिपको भृङ्गकोकिलकुक्कुरे, मे. भवेदलिपको भृङ्गे कोकिले रक्तशिखण्डके, वि. अलिपकः पिके भृङ्गे, हे.

अलिमक. भवेदलिमको भेके पिकेऽलौ पद्मकेसरे। मधूकेऽपि, मे. अलिमकः पिके भेके मधूके पद्मकेसरे, वि. अलिमको भेककोकिलौ, त्रि. अलिमकः पद्मकेसरे। मधूके कोकिले भेके, हे.

अलीक. अलीकमप्रियेऽपि स्यात् दिव्यसरोरु नपुंसकं, मे. अलीक-मप्रिये भाले वितथे, हे. अलीकमप्रिये प्रोक्तमलीकमनृतेऽपि च, वि. अलीकं त्वप्रियेऽनृते, अ.

अव. अवालम्बनविज्ञानवियोगव्याप्तिशुद्धिषु, वि अवालम्बनविज्ञानवियोगव्याप्तिशुद्धिषु, हे.

अवगीत. अवगीतन्तु निर्वादे दुष्टगर्हितयोरपि, मे. अवगीतं विगर्हिते। मुहुर्दृष्टेऽपवादे च, हे. अवगीतं जन्ये स्याद्गर्हिते त्रिषु, अ. अवगीतन्तु निर्वादे मुहुर्दृष्टे विगर्हिते, वि.

अवग्रह. अवग्रहो वृष्टिरोधे प्रतिबन्धे गजालिके, मे. अवग्रह इति स्यातो वृष्टिरोधे गजालिके। स्वतन्त्रताभिनिवेशेऽपि प्रतिबन्धेऽप्यवग्रहः, वि

अवग्रहस्तु प्रानभेदे गजालिके। प्रतिबन्धे दृष्टिरोधे, हे. अवग्रहः स्यात् प्रकृतिभावदृष्टिविबन्धयोः, त्रि. गजसङ्घेऽप्यवग्रहः, हा.

अवग्रहण. अवग्रहणमित्येतत् प्रतिरोधेऽप्यनादरे, मे. अवग्रहण-मित्याद्यः प्रतिरोधेऽप्यनादरे, वि. अवग्रहणं रोद्धायां रोधने, हे.

अवट. अवटः स्यात् खिले गर्त्ते कूपे कुहकजीविनि, मे, वि. अवटः कूपबिलयोर्गर्त्ते कुहकजीविनि, हे. गर्त्ते कूपे खलेऽवटः, त्रि. अवटाख्यौ कूपगर्त्तौ, काने.

अवट्ट. अवट्ट गर्त्तान्धुखाटास्, हे.

अवतंस. अवतंसो न स्त्रियां स्यात् कर्णपूरे च शेखरे, मे. पुंसुत्तंसावतंसौ द्वौ कर्णपूरे च शेखरे, अ.

अवतार. अवतारोऽवतरणपुष्करिण्यादितीर्थयोः, मे. वि. अवतारस्तु नद्यादितीर्थेऽवतारणेऽपि च, हे अवतारस्तु तीर्थेऽवतरणेऽपि च, त्रि.

अवतारण अवतारणं भूताद्यिग्रहे वस्त्राञ्चलेऽर्चने, मे. अवतारणं भूतादिग्रहे वस्त्राञ्चलार्चने, वि. अवतारणं वस्त्राञ्चलार्चने भूतावेशे, हे.

अवदात. अवदातः सिते गौरे विशुद्धेऽप्यन्यलिङ्गकः, मे. अवदातं सिते पीते विशुद्धे प्रवरेऽपि च, वि. अवदातस्तु विमले मनोज्ञे सित-पीतयोः, हे. अवदातः सिते पीते शुद्धे, अ.

अवदान. अवदानं खण्डने स्यादितिवृत्ते च कर्मणि, मे. अवदान-मितिवृत्तकर्मखण्डनयोरपि, वि. अवदानमितिवृत्ते खण्डने शुद्धकर्मणि, हे. इतिवृत्तेऽवदानं स्यात् कर्मखण्डनयोः, त्रि.

अवधि. अवधिस्त्ववधाने स्यात् सीम्नि काले बिले पुमान्, मे. अवधि-स्त्ववधाने स्यात् सीम्नि काले बिलेऽपि च, वि. अवधिः स्यादवधाने काल-सीमबिलेष्वपि, हे. अवधिः सीमकालयोः, त्रि. अवधिरवटेऽपि, ह.

अवध्य. अवध्यमवधार्ये स्यादनर्थकवचस्यपि, मे, वि, हे.

अवध्वंस. अवध्वंसः परित्यागे निन्दनेऽप्यवचूर्णने, मे, वि. अवध्वं-सस्तु निन्दायां परित्यागेऽवचूर्णने.

अवध्वस्त. अवध्वस्तः परित्यक्ते निन्दितेऽप्यवचूर्णिते, मे. वि. अवध्वस्तस्तु चूर्णिते। त्यक्तनिन्दितयोश्चापि, हे.

अवन. अवनं रक्षणे प्रीतौ, वि. अवनं प्रीतौ च रक्षणे, मे. अवनं रक्षणप्रीत्योः, हे.

अवर. अवरं गजान्त्यजङ्घादिदेशेऽपि चरमे त्रिषु, मे. अवरं चरमेऽन्यवत्। गजान्त्यजङ्घादेशे च भवान्यामवरा मता, वि. अवरं चरमेऽवरा तु गौरीगजजङ्घान्त्यदेशयोः, हे.

अवरोध. अवरोधस्तु शुद्धान्ते तिरोधाने रुपौकसि, हे. अवरोधस्तिरोधाने राजदारेषु तद्गृहे, मे. अवरोधस्तिरोधाने शुद्धान्ते राजवेश्मनि, वि.

अवरोह. अवरोहोऽवतरणेऽप्यारोहे च लतोद्गमे, मे. अवरोहोऽवतरणे तरोरङ्के लतोद्गमे, वि. अवरोहस्तु लतोद्गमे। तरोरङ्केऽवतरणे, हे. अवरोहोऽवतरणे त्रिदिवे च लतोद्गमे, त्रि.

अवलग्न. अवलग्नोऽस्त्रियां मध्ये त्रिषु स्यात् लग्नमात्रके, मे. अवलग्नो मध्यलग्नयोः, वि, हे.

अवलेप. अवलेपस्तु गर्वे स्यात्क्षेपने भूषणेऽपि च, मे. अवलेपस्तु गर्वे स्यात् लेपने भूषणेऽपि च, वि. अवलेपो गर्वलेपयोः। भूषणेऽपि, हे. अवलेपः सङ्गगर्वयोः, त्रि.

अवलोकित. अवलोकितो ना लोकनाथे त्रिषु निरीक्षिते, मे. स्यादवलोकितो बुद्धे प्रेक्षिते त्ववलोकितम्, वि. अवलोकितमीक्षिते। अवलोकितस्तु बुद्धे, हे.

अवश्यम्. अवश्यम् नित्यप्रयत्नयोः, मे. अवश्यं नित्ययत्नयोः, वि. अवश्यं निश्चयनित्ययोः, हे.

अवश्याय. अवश्यायस्तु नीहारेऽप्यभिमानेऽपि पुंस्ययं, मे. अवश्यायो हिमे गर्वे, वि. अवश्यायो हिमे दर्पे, हे.

अवष्टब्ध. अवष्टब्धोऽधिष्ठिते स्यादाक्रान्ते पायसंश्रिते, मे. अव-

ष्टब्धमदूरे सन्नाद्याक्रान्ते च विलम्बिते, वि. अवष्टब्धमविदूरे समाक्रान्ते-ऽवलम्बिनि, हे, अथावलम्बितः। अविदूरोऽप्यवष्टब्धः, अ.

अवष्टम्भ. अवष्टम्भः सुवर्णे च स्तम्भप्रारम्भयोरपि, मे वि. अवष्टम्भस्तु काञ्चने। संरम्भारम्भयोः स्तम्भे, हे. स्वर्णारम्भाववष्टम्भौ, त्रि.

अवसर. अथावसरः पुमान्। प्रस्तावे मन्त्रभेदे च वर्षणे चापि कीर्तितः। उपलादौ, मे. अवसरो वर्षप्रस्तावयोरपि, वि. अवसरो वत्सरे घणे, हे. प्रस्तारेऽवसरो वर्षे च, त्रि.

अवसाय. अथावसायः शेषे स्यात् समाप्तौ निश्चयेऽपि च, मे.

अवसित. अवसितस्त्वृद्धे ज्ञातेऽप्यवसानगते च वाच्यलिङ्गं स्यात्, मे. भवेदवसितं ज्ञाते गतौ ऋद्धावसानयोः, वि. अवसितं गतौ। ऋद्धे ज्ञातेऽवसाने च, हे. गते ज्ञातेऽप्यवसितम्, त्रि.

अवस्कर. अवस्करोऽपि वर्चस्के गुह्ये, मे. अवस्करो गूथगुह्ययोः, वि. अवस्करो गूथगुह्ययोः, हे. गुह्येऽप्यवस्करः, अ. गुह्यकेऽप्यवस्करः, ऊ.

अवहार. अवहारः पुमांश्चौरे दूरतयुद्धादिविग्रहे। निमन्त्रणोपनेतव्यद्रव्ये ग्राहाख्ययादसि, मे. अवहारः स्मृतश्चौरे दूरतयुद्धादिविश्रमे। निमन्त्रणोपनेतव्यद्रव्ये ग्राहाख्ययादसि, वि. अवहारस्तु युद्धादिविश्रामे ग्राहचौरयोः। निमन्त्रणोपनेतव्ये, हे. नक्रे चौरे चावहारः स्यात्, त्रि.

अवाचीन. अवाचीनमवागर्थे विपर्यासे च वाच्यवत्, मे, v. अपाचीन.

अवि. अवि र्नाथे रवौ मेषे शैले सुषिककम्बले, मे. अविः शैले रवौ मेषे मेषस्तु षिककम्बले। ऋतुमत्यामविः प्रोक्ता, वि. अवि र्मूषिककम्बले। मेषे रवौ पर्वते च, हे. अवयः शैलमेषार्काः, अ. अविशब्दो रवौ मेषे पर्वतेऽपि निगद्यते, अने.

अवीचि. अवीचि र्नरकासुमर्त्यः, वि. अवीचिस्त्वतरङ्गे नर-कान्तरे, हे.

अवीर. अवीराऽपतिपुत्रायां स्त्री सत्त्वरहिते त्रिषु, मे.

अवेल. अवेलस्त्वपलापे स्यादवेला पूगचूर्णके, वि. मे. अवेलस्तु

स्वादपङ्कये। अवेला तु पूगचूर्णे, हे. अनेलश्चपलाये स्यादवेला पूगचूर्णके, वि. अवेला पूगचर्विते, मे.

अव्यक्त. अव्यक्तो हरौ स्मरहरे पुमान्। परमात्ममहदाद्योः क्लीबं स्यादस्फुटे त्रिषु, मे. अव्यक्तं प्रकृतावात्मन्यव्यक्तोऽस्फुटमूर्खयोः, वि. अव्यक्तः परमात्मनि मूर्खे स्मरे हरेऽपि निर्दिष्टः, हे.

अव्यय. अव्ययो निर्व्यये सर्पे चारटीपथ्ययोः स्त्रियां, मे. अव्यथा तु हरीतक्यां पन्नगे निर्व्यथेऽपि च, वि. हरीतक्यपि चाव्यथा, त्रि..

अव्यय. अव्ययोऽस्त्री शब्दभेदे ना विष्णौ निर्व्यये त्रिषु, मे. अव्ययः शब्दभेदेऽपि निर्व्यये परमेश्वरे, हे.

अशनि. अशनिः स्त्रीपुंसयोः स्यात् चञ्चलायां पवावपि, मे. अशनिः पविविद्युतोः, वि. अशनि र्वज्रविद्युतोः, हे. वज्रे विद्युति चाशनिः, त्रि.

अश्विर. अश्विरो वीतिहोत्रे स्यात् राघवे भास्करे पुमान्, मे. अश्विरो राघवे वह्नौ अश्विरस्तापनेऽपि च, वि. अश्विरोऽर्के राघवेऽग्नौ, हे.

अशोक. अशोकस्त्रिषु निःशोके पुंसि कङ्केल्लिपादपे। स्त्रियान्तु कटुरोहिण्यां पारदे स्यान्नपुंसकं, मे. अशोको वञ्जुले माने द्रुमनि शोकयो र्मतः। अशोका कटुरोहिण्यामशोकं पारदे स्मृतं, वि. अशोको कङ्केल्लिवञ्जुलौ। निःशोकपारदौ चाप्यशोका तु कटुरोहिणी, हे.

अश्मन्त अश्मन्तमशुभे चुल्ल्यां मरणेऽनवधावपि। क्षेत्रेऽपि, मे, त्रि अश्मन्तमशुभे क्षेत्रे चुल्याञ्चानवधौ मृतौ, हे. त्रिष्वनवधौ अश्मन्तं मरणेऽशुभे। चुल्ल्याञ्च, त्रि.

अश्मन्तक. स्यादश्मन्तकमुद्याने मल्लिकाच्छदनेऽपि च, मे, त्रि, वि. अश्मन्तकं मल्लिकाच्छदि। चुल्याञ्च, हे.

अश्व अश्व. पुंजातिभेदे च तुरगे च पुमानयं, मे. अश्वः पुंभेदवाजिनोः, वि.

अश्वतर. भवेदश्वतरो नागान्तरे वेगसरेऽपि च, मे. अश्वतरो वेसरे च नागराजान्तरेऽपि च, वि. अश्वतरो नागभेदे वेसरे, हे

अश्वत्थ. अश्वत्थः पिप्पलद्रौ स्यादश्वत्था पूर्णिमातिथौ, मे. अश्वत्थो गर्द्दभाण्डे स्यात् पिप्पले पूर्णिमातिथौ, वि. अश्वत्थः पिप्पले गर्द्दभाण्डके। आश्वत्थी पौर्णमास्यापि, हे.

अश्वारोह. अश्वारोहाश्वगन्धायां स्त्रियां त्रिष्वश्ववाहके, मे. अश्वारोहाश्वगन्धायामश्वारोहोऽश्ववारके, वि. अश्वारोहोऽश्ववारके। अश्वारोहाश्वगन्धायां, हे.

अश्वीय. अश्वीयमश्वसङ्घाते क्लीवमश्वहितेऽन्यवत्, मे. आश्वीयमश्वसङ्घातेऽश्वीयमश्वहितेऽन्यवत्, वि. आश्वीयमश्वनिवहे तथाश्वस्य हितेऽपि च, हे.

अष्टापद. अष्टापदोऽस्त्री कनके शारिणां फलकेऽपि च। अष्टापदी चन्द्रमल्लयां शरभे मर्कटे पुमान्, मे. अष्टापदं स्यात् कनके शारीणां फलकेऽपि च। अष्टापदश्च शरभे चन्द्रमल्लयां च मर्कटे, वि. अष्टापदश्चन्द्रमल्ली लूतायां शरभे स्मृतौ। कनके शारिफलके, हे. अष्टापदं शारिफले सुवर्णेऽस्त्री पशौ पुमान्, त्रि. शरभोऽष्टापदो ज्ञेयः स्वर्णमष्टापदं स्मृतम्। अष्टापदं शारिफलं कृमिजातिरुदाहृतः, धने.

असन. असनं क्षेपणे क्लीवं पुंसि स्याज्जीवकद्रुमे, मे.

असि. असिः खड्गे नदीभिदि, हे.

असिक्नी. असिक्नी स्यादवृद्धान्तःपुरप्रेष्यानदीभिदोः, मे. असिक्नी स्यादवृद्धान्तःपुरप्रेष्यस्त्रियां धुनौ, वि.

असिपत्र. असिपत्रः खड्गकोषे पुमानिषौ च नारके, मे. असिपत्रो भवेत् कोशकारे च नरकान्तरे, वि. असिपत्रो नरकान्तरे। कोशकारे, हे.

असुर. असुरा रजनीराश्योरसुरो देवारिभास्करयोः, मे. असुरा रजनीराश्योरसुरो दानवे रवौ, वि. असुरः सूर्यदैत्ययोः। असुरा रजनीराश्योः, हे.

असृज्. असृक् स्यात् योगभेदे ना रक्तेऽपि स्यान्नपुंसकं, मे.

अस्त. अस्तं क्षिप्तेऽप्यवसिते त्रिषु ना पश्चिमाचले, मे. अस्तं क्षिप्ते गते मोक्षमस्तः पश्चिमभूधरे, वि. अस्तः क्षिप्ते पश्चिमाद्रौ, हे. क्षिप्ताद्रिभे-

दयोरस्त., त्रि

अस्तु अस्तु सत्रादस्यनुज्ञानेऽप्यसूयापीडयोरपि। प्रतिक्षेपे प्रशंसायां प्रकर्षे लक्षणेऽपि च। असम्भत्यर्थ उद्दिष्टं, मे अस्तु पीडानिषेधयोः। असूयायामनुज्ञायां, हे अस्तु सत्रादस्यनुज्ञानेऽप्यसूयानोदयोरपि, वि

अस्त्र अस्त्रं प्रहरणे चापे करवाले नपुंसक, मे अस्त्रं प्रहरणे चापे वि अस्त्रं चापे प्रहरणे, हे

अस्र अस्रः कोणे कचे पुंसि क्लीबमस्रुणि शोणिते, मे अस्र कोणे शिरसिजे चास्रमस्रुणि शोणिते, वि अस्र. शिरसिजे कोणे सत्रादस्रं शोणितेऽस्रुणि, हे सत्रादस्र रुधिराश्रुणी, त्रि अस्रा. कचा अपि, अ

अस्रप अस्रपा तु जलौकायां डाकिन्यां राक्षसे तु ना, मे

अह अह प्रशंसाक्षेपयो र्नियोगे च विनिग्रहे, मे V आह.

अहल्या. अहल्या त्वप्सरोभेदे आर्यत्रायां गौतमस्य च, मे सत्रादहल्याऽप्सरोभेदे गौतमस्य च योषिति, वि अहल्या गौतमयोषिति। अप्सरोभेदेऽपि, हे

अहह अहहेत्यद्भुते खेदे परिक्लेशप्रकर्षयो। सम्बोधनेऽपि च, मे अहहेत्यद्भुते खेदे, हे अहहेत्यद्भुते खेदे, अ, त्रि अहह सत्रादद्भुते परिक्लेशप्रकर्षयो, वि

अहार्य अहार्यः पर्वते ना सत्रादहर्तव्ये तु वाच्यवत्, मे

अहि अहि र्वृत्रासुरे सर्पे पुंसि, मे अहि र्वृत्रासुरे सर्पे, वि अहि सर्पे वृत्रे यमे, हे अहि र्वृत्रेऽपि, अ अहि दैत्यविशेषः सत्रात् सूर्योऽप्यहिरहिघ्नः। भुजङ्गोऽहिः समाख्यात. सिंहिकासुतरप्यहि, काने अहिरपुत्रदरावर्त्त, हा

अहिद्विष् अहिद्विट् गरुडे शक्रे मयूरे नकुले पुमान्, मे

अहिभुज् अहिभुक् केकितार्क्ष्ययोः, वि अहिभुक् शिखिनि तार्क्ष्ये पुंसि, मे केकितार्क्ष्यावहिभुजौ, अ

अहो अहो धिगर्थे शोके च करुणार्थविषादयो। सम्बोधने प्रशंसायां

विस्मये पादपूरणे। असूयायां वितर्के सम्रात्, मे. अहो धिगर्थे शोके च करुणार्थविषादयोः, हे, वि.

अहोवत. अहोवतानुकम्पायां खेदामन्त्रणयोरपि, हे. अहोवतानुकम्पायां खेदे सम्बोधनेऽपि च, वि, मे.

आ. आ प्रगृह्यं स्मृतौ वाक्येऽनुकम्पायां समुच्चये। आङ्सीमायामभिव्याप्तौ क्रियायोगेषदर्थयोः, मे. आ प्रगृह्यं स्मृतौ वाक्ये। आङ्सीमाया मभिव्याप्तौ क्रियायोगेषदर्थयोः, वि. सम्राट्आ स्मरणवाक्ययोः। आङीषदर्थेऽभिव्याप्तौ क्रियायोगेऽवधावपि, हे. आङीषदर्थेऽभिव्याप्तौ सीमार्थे धातुयोगजे। आ प्रगृह्यः स्मृतौ वाक्ये, अ. आकारस्तु पितामहः। पूजायामपि माङ्गल्ये आकारः परिकीर्तितः, ए. नारायणस्तथानन्तो मुखदन्तो गुरुस्तथा। विष्णुणयत्रा तथा शेषो दीर्घ आकार एव च, मा.

आकर. आकरो निवहोत्पत्तिस्थानश्रेष्ठेषु कथ्यते, मे, वि. आकरो निवहे खनौ, हे.

आकर्ष. आकर्षो दूरत इन्द्रिये। पाशके शारिफलके कोदण्डाभ्यासवस्तुनि। आकर्षणेऽपि पुंसि सम्रात्, मे. आकर्षः शारिफलके पाशके दूरत इन्द्रिये। आकर्षणेऽपि चाकर्षः कोदण्डाभ्यासवस्तुनि, वि. आकर्षः पाशके धन्वाभ्यासाङ्गे दूरत इन्द्रिये। आकर्षो शारिफलके, हे. दूरतेऽक्षे शारिफलकेऽप्याकर्षः, अ. दूरताचशारिफलकाक्षयोऽप्याकर्षसंज्ञकाः, ह.

आकलन. सम्रादाकलनमाकाङ्क्षा परिसंख्यानबन्धने, मे. आकलनं विबन्धे स्यादाकाङ्क्षापरिसंख्ययोः, वि. आकलनं परिसंख्याकाङ्क्षयो र्बन्धनेऽपि च, हे. आकलनं विबन्धपरिसंख्ययोः, त्रि.

आकल्प आकल्पः कल्पने वेशेऽपि, मे. आकल्पः कल्पने वेशे, वि. स्यादाकल्पस्तु मण्डने। कल्पने च, हे. आकल्पो वेशकल्पने, त्रि.

आकल्पक. आवस्यकतमोमोहग्रन्थ्युत्कलिकामुदोः, मे, वि, हे.

आकार. आकार इङ्गिताकृत्योः, मे, हे. आकारः संस्थितीङ्गयोः, वि. आकाराविङ्गिताकृती, अ.

आकृति. आकृतिस्तु स्त्रियां रूपे सामान्यवपुषोरपि, मे. आकृतिः कथिता रूपे सामान्यवपुषोरपि, वि. आकृतिस्तु जातौ रूपे वपुष्यपि, हे. आकृति र्जातिरूपयोः, त्रि.

आक्रन्द. आक्रन्दः क्रन्दने स्थाने मित्रदारुणयुद्धयोः। त्रातर्यपि च पुंसि स्यात्, मे. आक्रन्दो दारुणरणे मित्रे त्रातरि रोदने, वि. आक्रन्दो दारुणरणे सारावरुदिते नृपे, हे. आरावे रुदिते त्रातर्याक्रन्दो दारुणे रणे, अ.

आक्षेप. आक्षेपो भर्त्सनाकृष्टिकाव्यालङ्कृतिषु स्मृतः, मे, वि. आक्षेपः परिभर्त्सने। काव्यालङ्करणाकृष्ट्योः, हे. आक्षेपो भर्त्सनाकृष्ट्योः, त्रि.

आक्षेपक. आक्षेपकोऽनिलव्याधौ व्याधे निन्दाकरेऽपि च, मे, वि. आक्षेपको व्याधे निन्दके वातरुज्यपि, हे.

आखनिक, आखु. भवेदाखनिकश्चौरे शूकरे मूषकेऽपि च, मे. आखनिकश्चौरे कोले च मूषके, वि. आखनिकस्त्वाखुरिव किरावुन्दरुचौरयोः, हे.

आख्यात. आख्यातं भाषिते तिङि, मे, वि. आख्यातं भाषिते त्यादौ, हे. आख्यातं तिङि भाषिते, त्रि.

आगम. आगमः शास्त्र आगतौ, मे. आगमः शास्त्र आयाते, वि. आगमस्त्वागतौ शास्त्रे, हे. शास्त्रमायातमागमः, त्रि.

आगस्. आगोऽपराधे पापे स्यात्, मे. आगः पापापराधयोः, वि. आगः स्यादेनोवद्धे मन्तो, हे. पापापराधयोरागः, अ.

आग्रह. आग्रहोऽनुग्रहासक्त्योराक्रमे ग्रहणेऽपि च, मे. आग्रहोऽनुग्रहासक्त्योराक्रमे ग्रहणेऽपि च, वि. आग्रहोऽनुग्रहे ग्रहे। आसक्त्याक्रमयोश्च, हे. सक्तौ स्नेहे चाग्रहः स्यात्, त्रि.

आघ्रात. आघ्रातं शिङ्घिते क्रान्ते, मे. आघ्रातं हिंसिते घ्रातेऽपि, वि. आघ्राते ग्रस्तशिङ्घिते, हे.

आचित. आचितः शकटोन्मेये पलानामयुतद्वये। पुंलिङ्गः संगृ-

चीतेऽपि च्छन्नेऽपि स्यात् त्रिलिङ्गकः, मे. आचितः शकटोन्मेये पलानामयुतद्वये। वस्त्रेऽपि संगृहीते स्यात्, वि. आचितं। छादिते शकटोन्मेये पलानामयुतद्वये। संगृहीते, हे. आचितः शकटोन्मेयेऽपि, त्रि.

आच्छादन. आच्छादनं सम्पिधाने वस्त्रे प्रहतिमात्रके, मे. आच्छादनं सम्पिधाने स्मृतं वस्त्रे प्रवारणे, वि आच्छादनन्तु वसने सम्पिधानेऽपवारणे, हे. आच्छादने सम्पिधानमपवारणमित्युभे, अ.

आच्छुरितक. स्यादाच्छुरितकं हासनखराघातभेदयोः, मे. स्यादाच्छुरितकं हासनखाघातप्रभेदयोः, वि. स्यादाच्छुरितकं हासनखघातविशेषयो, हे. स्यादाच्छुरितकं हासविशेषे च नखक्षते, त्रि.

आजि. आजिः स्त्री समभूमौ च सङ्ग्रामे, मे. आजिः समावनौ युद्धे, वि. आजिः क्षणे समच्छायां युधि, हे. समे क्ष्मांशे रणेऽप्याजिः, अ. आजिः स्यात् समभूभागः सङ्ग्रामोऽप्याजिरुच्यते, अने.

आडम्बर. आडम्बरस्तूर्यरवे संरम्भे गजगर्जिते, मे. आडम्बरः समारम्भे गजगर्जिततूर्ययोः, वि. आडम्बरस्तु संरम्भे वृंहिते तूर्यनिःस्वने, हे. आडम्बरस्तूर्यरवे गजेन्द्राणां च गर्जिते, अ. आडम्बरो गजारावस्तूर्यरागश्च कथ्यते, अने आडम्बरो गजानां गर्जिते पटहरवे प्रपञ्चे च, श्र.

आढ़क. आढ़की तु तुवर्यां स्त्री परिमाणान्तरे त्रिषु, मे. आढ़कं मानभेदे स्यात् तुवर्यामाढ़की मता, वि. आढ़क. प्रस्थचतुष्टये। आढ़की तुवरी, हे.

आणि. v. अणि.

आतङ्क. आतङ्को रोगसन्तापशङ्कासु मुरजध्वनौ, मे, वि. आतङ्को रुजि शङ्कायां सन्तापे मुरजध्वनौ, हे. रुक्तापशङ्कास्वातङ्कः, अ.

आतञ्चन. आतञ्चनं प्रतीवापजवनाप्यायनेषु च, मे. वि. आतञ्चनं स्याज्जवने प्रीणनप्रतिवापयो, हे. आतञ्चनं प्रतीवापजवनाप्यायनार्थकं, अ.

आतर्पण. आतर्पणं प्रीणने स्यात् मङ्गलालेपनेऽपि च, मे. आत-

पैण्य सौचित्ये विद्यादालेपनेऽपि च, वि.

आतिथ्य. स्यादातिथ्यमतिथ्यर्थे तिलिङ्गमतिथौ पुमान्, मे. आतिथ्यमातिथेये स्यात् आतिथ्यश्चातिथावपि, वि. आतिथ्योऽतिथौ तद्योगेऽ, हे.

आत्मन्. आत्मा पुंसि स्वभावेऽपि प्रयत्नमनसोरपि। धृतावपि मनीषायां शरीरब्रह्मणोरपि, मे. आत्मा देहमनोब्रह्मस्वभावधृतिबुद्धिषु। प्रयत्ने चापि, वि. आत्मा चित्ते धृतौ यत्ने धिषणायां कलेवरे। परमात्मनि जीवेऽर्के हुताशनसमीरयो। स्वभावे, हे. आत्मा यत्नो धृति बुद्धिः स्वभावो ब्रह्म वर्ष्म च, अ. आत्मा मनोऽपि, त्रि. आत्मेति ब्रह्मवाग्देहे मनोयत्नधृतिष्वपि, अने.

आत्मभू. आत्मभूर्ना विधौ कामे, मे. आत्मभूर्वेधसि स्मरे, वि. आत्मभूर्ब्रह्मणि मन्मथे, हे. कामे ब्रह्मणि चात्मभूः, त्रि.

आत्मयोनि. आत्मयोनिः पुमान् कामदेवे च परमेष्ठिनि, मे. आत्मयोनि विधौ कामे, वि. आत्मयोनिः स्मरे वेधसि, हे.

आत्मवीर. आत्मवीरः प्राणवति श्यालके च विदूषके, मे. आत्मवीरः प्राणवति श्यालपुत्रे विदूषके, वि. आत्मवीरो बलवति श्यालपुत्रे विदूषके, हे.

आत्माधीन. आत्माधीनः सुते प्राणाधारे श्याले विदूषके, हे.

आत्रेय. आत्रेयी पुष्पवत्यां स्यात् नदीभेदे च ना मुनौ, मे, त्रि आत्रेयो मुनिभेदे स्यात् आत्रेयी सरिदन्तरे। आत्रेयी पुष्पवत्यां च, वि. आत्रेयो मुनिरात्रेयी पुष्पवत्यां सरिद्भिदि, हे.

आथर्वण. आथर्वणः पुरोहिते। अथर्वब्रह्माह्मणे च, र. आथर्वणोऽप्यथर्वब्रह्मणेऽपि पुरोधसि, वि. आथर्वणो नाऽथर्वब्राह्मणे च पुरोधसि, मे.

आदर्श आदर्शो दर्पणे टीकाप्रतिपुस्तकयोरपि, मे, वि. स्त्रादादर्शस्तु टीकायां प्रतिपुस्तके। दर्पणे, हे. टीकादर्पणयोरादर्शो, त्रि.

आदान. आदानं ग्रहणेऽपि स्यादलङ्कारे च वाजिनां, मे. आदानं ग्रहणे विद्यादलङ्कारे च वाजिनां, वि. आदानं वाजिभूषणे । ग्रहणे, हे.

आदित्य. आदित्यो भास्करे देवेऽपि, मे. आदित्यस्त्रिदशे रवौ, वि. आदित्यस्त्रिदशार्कयोः, हे. आदित्यो भास्करे सुरे, त्रि.

आदिष्ट. आदिष्टमादेशिते त्रिषु । आज्ञामोच्छिष्टयोः क्लीबम्, मे.

आदीनव. आदीनवः पुमान् दोषे परिक्लिष्टदुरन्तयोः, मे. आदीनवो दोषे परिक्लिष्टदुरन्तयोः, वि. आदीनवः पुन दोषे परिक्लिष्टदुरन्तयोः, हे.

आदृत. आदृतः सादरेऽर्चिते, मे, वि, हे. आदृतौ सादरार्चितौ, अ.

आधार. आधारश्चाधिकरणेऽप्यालवालाम्बुधारणे, मे, वि. आधारो जलधारणे । आलवालेऽधिकरणे, हे.

आधि. आधिः पुमान् चित्तपीडाप्रत्याशाबन्धकेषु च । व्यसने चाप्यधिष्ठाने, मे. आधि मानसपीडायां प्रत्याशायां च बन्धके । व्यसने चाप्यधिष्ठाने, वि. आधि र्मनोऽर्तौ व्यसनेऽधिष्ठाने बन्धकाशयोः, हे. बन्धकं व्यसनं चेतः पीडाऽधिष्ठानमाधयः, अ. प्रत्याशायाम्याधिरुच्यते, त्रि.

आध्मात. आध्मातः शब्दिते दग्धे वातकुम्भेदसंयुते, मे. आध्मातं पवनव्याधौ दग्धशब्दितयोरपि, वि. आध्मातः शब्दितदग्धयोः । वातरोगे, हे.

आनक. आनकः पटहे भेर्यां मृदङ्गे ध्वनदम्बुदे, मे, वि. आनकः पटहे भेर्यां ध्वनन्मेघमृदङ्गयोः, हे. भेरी पटहमानकौ, अ.

आनद्ध. आनद्धं मुरजादौ च क्लीबं स्यात् संहते त्रिषु, मे. आनद्धं बद्धमात्रे स्यादानद्धं मुरजादिके. वि. आनद्धं बद्धमुरजादि, हे. आनद्धं वाद्यबद्धयोः, त्रि.

आनर्त्त आनर्त्तो देशभेदेऽपि नृत्यस्थाने जने रणे, मे, वि. आनर्त्तो

जनपदे जने। समरे सूत्रशालायां, हे आनर्त: समरे सूत्रस्याननीवृद्धि-शेषयो, श

आपत्ति आपत्तिरापदि। प्रापणेऽपि च योषित् स्यात्, मे आपत्तिः प्रापणे दोषे, वि आपत्ति प्राप्तिदोषयोः। आपद्यपि, हे

आपन्न आपन्न सविपत्तौ च प्राप्ते वाच्यवदीरित, मे आपन्नः सविपत्तौ स्यात् प्राप्ते वाच्यवदीरितः, वि आपन्न सापदि प्राप्ते, हे

आपात आपातः पुंसि पतने तदात्वे च प्रकीर्त्तित, मे आपातस्तदात्वे पतनेऽपि च, वि आपात पतने काले, हे अंग्रे तदात्वे चापात, त्रि

आप्त आप्तो लब्धे सत्सत्यमयोः, मे आप्तो लब्धे च सतेत्र च, हे आप्त सत्ये च लब्धे च, वि कथिताप्ता जटायाश्च, श आप्तौ लब्धस्थितौ, त्रि

आप्ति आप्ति स्त्री योगसम्भासत्योः, मे आप्ति संवरणप्राप्तयोः, वि आप्ति सम्बन्धलाभयो, हे

आप्लुत आप्लुत स्नातके स्नाते, मे, हे आप्लुतः स्नातके स्नातेऽपि, वि

आबन्ध(न्त्र) आबन्धो दृढबन्धे स्यात् प्रेमालङ्कारयो र्द्वयोः, मे आबन्धो दृढबन्धे स्यात् प्रेमालङ्कारयोरपि, वि अलङ्कारोऽपि चाबन्ध, त्रि आबन्धो भूषणे प्रेम्णि बन्धे, हे

आभील आभीलं नद्यो त्कच्छ्रे वाच्यलिङ्गं भयानके, मे आभीलं चापि रुच्छ्रे च स्यादाभीलं भयानके, वि आभीलं भीषणे रुच्छ्रे, हे, त्रि

आभोग आभोगो वरुणच्छत्रे पूर्णतायत्नयोरपि, मे, वि आभोगः परिपूर्णत्वे वरुणच्छत्रयत्नयोः, हे पूर्णत्वयत्नावाभोगौ, त्रि

आम् आ ज्ञाने निश्चयस्मृतयो, मे आं स्यादवधृतिस्मृतयो, हे आ स्मृतौ चावधारणे, वि

आम आमो रुक्कुत्सिते पुंसि स्यादपकेऽन्यलिङ्गकः, मे

आमो रोगे तद्विशेषे आमोऽपक्वे तु वाच्यवत्, वि. आमोऽपक्वे रोगभेदे रोगे च, हे.

आमिष. आमिषं पुंनपुंसकम्। भोग्यवस्तुनि सम्भोगेऽप्युत्कोचे पललेऽपि च, मे. आमिषं पलले लोभे सम्भोगोत्कोचयोरपि। आमिषं सुन्दराकाररूपादिविषयेषु च, वि. आमिषं पले। सुन्दराकाररूपादौ सम्भोगे लोभसञ्चये, हे. उपादानेऽप्यामिषं स्यात्, अ. अथामिषं। सम्भोगोत्कोचमांसेषु, त्रि. लोभे कामगुणे रूपे आमिषाख्या तु भोजने, श.

आमोद. आमोदो गन्धहर्षयोः, मे, वि, हे, त्रि. ए. मद.

आम्नाय. आम्नायो निगमेऽपि च। उपदेशेऽपि, मे. आम्नायः कुल आगमे। उपदेशे च, हे. वेदोपदेशावाम्नायौ, त्रि.

आयति. आयतिस्तु स्त्रियां दैर्घ्ये प्रभावागामिकालयोः, मे. आयतिः सङ्गमे दैर्घ्ये प्रभावागामिकालयोः, वि. आयतिः स्यात् प्रभावोत्तरकालयोः। दैर्घ्ये सङ्गेऽपि, हे. स्यात् प्रभावेऽपि चायतिः, अ. दैर्घ्ये भाविकाले चायतिः त्रि.

आयत्ति. आयत्तिस्तु स्त्रियां स्नेहे वशित्वे वासरे बले, मे. आयत्तिः स्याद् बले स्नेहे वशित्वे वासरेऽपि च। मर्यादायां तथायत्तिः, वि. आयत्ति र्वासरे स्नेहे वशित्वे स्थाम्नि सीम्नि च, हे.

आयस्त. आयस्तस्तेजिते क्षिप्ते क्लेशिते कुपिते हते, मे, वि. आयस्तः क्लेशिते तेजिते हते। क्रुद्धे क्षिप्ते, हे. आयस्तस्तेजिते क्षिप्ते, त्रि.

आयुष्मत् आयुष्मान् योगभेदे ना वाच्यवच्चिरजीविनि, मे. आयुष्मान् योगभेदे स्यात् आयुष्मांश्चिरजीविनि, वि.

आयोग. आयोगो व्यापृतौ गन्धमाल्योपहाररोधयोः, मे, वि. आयोगो गन्धमाल्योपहारे व्यापृतिरोधयोः, हे. आयोगो व्यापृतावपि, त्रि.

आयोधन. आयोधनं वधे युद्धे, वि. आयोधनं युद्धे वधेऽपि च, मे. आयोधनं समरे वधे, हे.

आर. आरः क्षितिसुतेऽर्कजे। आरा चर्मप्रभेदिन्यां, वि. आरा

चर्मप्रभेदिन्यां पुंसि भौमे शनैश्चरे, मे. आरो रीतिः शनि भौम आरा चर्मप्रभेदिनी, हे. आरः शनैश्चरे भौमे, त्रि

आरघ आरघो रचने हस्तिकुम्भाधश्च, हे. आरघं रघणीये स्यात् शीर्षमर्मणि दन्तिनां, वि.

आरम्भ. आरम्भस्तु त्वरायां स्यात् उद्यमे वधदर्पयोः, मे, वि. आरम्भस्तु वधदर्पयोः। त्वरायामुद्यमे चापि, हे. आरम्भ उद्यमे दर्पे, त्रि.

आरात्. आराद्दूरे समीपे च, मे. आराद्दूरसमीपयोः, वि, हे, च.

आराधन. आराधनञ्च पचने प्राप्तौ सन्तोषणेऽपि च, मे. आराधनं तोषणे स्यात् प्राप्तौ च पचनेऽपि च, वि. आराधनं पाकप्राप्त्योः साधने तोषणेऽपि च, हे. आराधनं साधने स्यादवाप्तौ तोषणेऽपि च, अ.

आरु. आरुः पुंसि तरौ भेदे तथा कर्कटदंष्ट्रिणोः, मे. आरु-स्तरुविशेषे स्यात् आरु. कर्कटदंष्ट्रिणोः, वि.

आरोह. आरोहस्त्ववरोहे च वरारोहाकटावपि। आरोहणे गजारोहे दीर्घत्वे च समुच्छ्रये, मे. आरोहो दैर्घ्यमानयोः। आरोहणे नितम्बे च समुच्छ्रयनिपादिनोः, वि. आरोहो दैर्घ्य उच्छ्रये। आरो-हणे गजारोहे स्त्रीकट्यां मानभिद्यपि, हे. श्रोणप्रामण्यारोहो वरस्त्रियाः, अ. आरोहस्तु नितम्बे स्यात् दीर्घत्वे च समुच्छ्रये, त्रि.

आरोहणं. आरोहणं स्यात् सोपाने समारोहे प्ररोहणे, मे, वि. आरोहणं प्ररोहणे। समारोहे सोपाने च, हे.

आर्त्तव. आर्त्तवं स्त्रीरजे पुष्पे क्लीबं स्यादृतुजे त्रिषु, मे. आर्त्तवं त्वृतुसम्भूते स्त्रीरज.पुष्पयोरपि, वि. आर्त्तवमृतुजे। नारीरजसि पुष्पे च, हे. स्याद्रजः पुष्पमार्त्तवं, त्रि.

(अर्त्ति) आर्त्ति. आर्त्तिः पीड़ाधनुष्कोट्योः, मे, अ, वि. धर्त्तिस्त्वटनि-पीड़योः, हे.

आर्द्र. आर्द्रा नक्षत्रभेदे स्यात् स्त्रियां क्लिन्नेऽभि— —

आर्द्रा नक्षत्रभेदे स्यात् आर्द्रं क्लिन्नेऽभिधेयवत्, वि.

आर्य. आर्यः साधौ सौविदल्लेऽप्यार्योमारुत्तभेदयोः, वि. आर्यौ सज्जनसंविदौ। आर्योमाच्छन्दसोः, हे. आर्यः स्यात् सौविदल्लेऽपि, रु.

आल. आलं स्यादनल्पहरितालयोः, हे.

आलान. आलानं करिणां बन्धस्तम्भे रज्जौ च न स्त्रियां, मे.

आलि. आलि विशदाशये। त्रिषु स्त्रियां वयस्यायां सेतौ पंक्तौ च कीर्तिता, मे. आलिस्तु विशदाशये। आलिः पंक्तौ च सख्यां च सेतौ च परिकीर्तिता, वि. आलिः सख्यावलीसेत्वनर्थेषु विशदाशये, हे. आली सख्यावली अपि, अ. आलिः सेतुः सखी, त्रि. आलिः सहचरी ज्ञेया पङ्क्तिरालिरुदाहृता, अने.

आलीढ. आलीढं पदन्यासे ऽशिते त्रिषु, मे.

आलु. आलु र्गलन्तिकायां स्त्री क्लीवं मूले च भेलके, मे, त्रि. आलु-र्गलन्तिकायां च कन्दभेदे च भेलके, वि. आलु र्गलन्तिकायां स्यात् आलु भेल-ककन्दयोः, हे.

आलोक. आलोकस्तु पुमान् द्योते दर्शने वन्दिभाषणे, मे. आलोको दर्शने द्योत आलोको वन्दिभाषणे, वि. आलोको दर्शने वन्दिभाषणो-द्द्योतयोरपि, हे. आलोकौ दर्शनद्योतौ, अ.

आवर्त. आवर्तश्चिन्तने वारिभ्रमे चावर्तने पुमान्, मे. आवर्त आवर्तने स्यात् चिन्तने चाम्भसां भ्रमे, वि. आवर्तः पयसां भ्रमे। आव-र्तने चिन्तने च, हे. आवर्तश्चिन्तनेऽपि च, त्रि.

आवाप. आवापो भाण्डपवने परिक्षेपालवालयोः, मे, वि. आवापः पानभेदालवालयोः। प्रक्षेपे भाण्डपवने, हे.

आविद्ध. आविद्धो वाच्यवल्लिङ्गः स्यात् कुटिले च पराहते, मे. आविद्धो वाच्यवत् ज्ञेयः कुटिले च पराहते, वि. आविद्धः क्षिप्तवक्रयोः, हे. आविद्धं प्रहृतं वक्रं, त्रि.

आवेशन. आवेशनं शिल्पिशाले भूतावेशप्रवेशयोः, मे. आवेशनं शिल्पगृहे भूतावेशप्रवेशयोः, वि. आवेशनं भूतावेशे प्रवेशे शिल्प-

वेश्मनि, हे. आवेशनं शिल्पगेहे। भूतावेशे, त्रि.

आशय. आशयः स्यादभिप्राये पनसाधारयोरपि, मे. आशयः स्यादभिप्राये मानसाधारयोरपि, वि. आशय आश्रये। अभिप्रायपनसयोः, हे. आधारेऽप्याशयः प्रोक्तः, रु.

आशर. आशरस्तु पुमान् वैश्वानरे च रजनीचरे, मे.

आशा. आशा तृष्णादिशोः स्त्रियां, मे, त्रि. आशा तृष्णादिशोः प्रोक्ता, वि. आशा ककुभि तृष्णायाम्, हे. आशा तृष्णाऽपि चायता, अ.

आशाबन्ध. आशाबन्धः समाश्वासे पुंसि मर्कटजालके, मे. आशाबन्धः समाश्वासे तथा मर्कटवासके, वि. आशाबन्धः समाश्वासे मर्कटस्य च वाससि, हे.

आशितम्भव. आशितम्भवमन्नाद्ये तृप्तावप्याशितम्भवा, मे. 'आशितम्भवमन्नाद्ये तृप्तावप्याशितम्भवः, वि. आशितम्भवः। अन्नादौ तृप्तौ च, हे.

आशिस्. आशी र्दन्ते भुजङ्गानां। हितस्याशंसने स्त्री स्यात्, मे. आशीरुक्ता हिताशंसापन्नगानदंष्ट्रयो', वि. आशी र्हितैषणा। उरगस्य च दंष्ट्रायां, हे. आशी र्हिताशंसाहिदंष्ट्रयोः, अ.

आशु. आशु धान्यान्तरे ग्रीष्मेऽपि, मे. आशु व्रीहौ च सत्वरे, वि. आशुस्तु व्रीहिशीघ्रयोः, हे.

आशुग. आशुगो मारुते बाणेऽपि, मे, वि. आशुगोऽर्के शरे वायौ, हे. आशुगो वायुविशिखौ, अ.

आश्रम. आश्रमो ब्रह्मचर्यादौ वानप्रस्थे वने मठे। अस्त्रियां, मे. आश्रमो ब्रह्मचर्यादिचतुष्केऽपि मठेऽपि च, वि. आश्रमो व्रतिनां मठे। ब्रह्मचर्यादिचतुष्के, हे. मठादौ ब्रह्मचर्यादिचतुष्के चाश्रमोऽस्त्रियां, त्रि.

आश्रयाश. आश्रयाशः पुमान् वह्नौ लिप्वाश्रयनाशके, मे. आश्रयाशो हुतवहे भवेदाश्रयनाशके, वि आश्रयाशस्तु वह्नावाश्रयनाशके, रे.

आश्रव आश्रवोऽङ्गीकृतौ क्लेशे माऽन्यवद्वचनस्थिते, मे आश्रवः

स्यात् प्रतिज्ञाने क्लेशे च वचनस्थिते, वि. आश्रवो वचनस्थिते। प्रतिज्ञायां च क्लेशे च, हे. आश्रवोऽङ्गीकृतौ वश्ये, त्रि.

आश्वास. आश्वासः पुंसि निर्वृतौ। आख्यायिकापरिच्छेदे. मे. आश्वासो निर्वृतौ मतः। आख्यायिकापरिच्छेदे, वि. आश्वासः सत्रात् निर्वृतौ। आख्यायिकापरिच्छेदे, हे. आख्यायिकापरिच्छेदे चाश्वासो निर्वृतावपि, त्रि.

आषाढ़. आषाढ़ो व्रतिनां दण्डे मासे मलयपर्वते। स्त्री पूर्णिमायां, मे. आषाढ़ो व्रतिनां दण्डे मासे मलयपर्वते, वि,त्रि. आषाढ़ो मलयगिरौ व्रतिदण्डे च मासि च, हे.

आस्. आस् स्मरणेऽप्याकरणे कोपसन्तापयोरपि, मे. आः सत्रात् सन्तापकोपयोः, वि. आः सन्तापप्रकर्षयोः, हे. आस्तु सत्रात् कोपपीड़योः, अ.

आसक्ति. आसक्तिः सङ्गमे लाभे स्त्रियां, मे. आसक्तिः सङ्गमे लाभे, हे. आसक्तिः सङ्गलाभयोः, वि.

आसन. आसनं विष्टरे हस्तिस्कन्धे यात्रानिवर्तने। आसनो जीवकतरावासनी पण्यवीथिका, हे आसनं द्विरदस्कन्धे पीठे यात्रानिवर्तने। आसनी विपणौ स्त्रियामासनो ना तु जीवके, मे. आसनं द्विरदस्कन्धे पीठे यात्रानिवर्तने। आसनी पण्यवीथ्यां सत्राद् आसनो जीवकद्रुमे, वि.

आसन्द. आसन्दो वासुदेवे सत्रात् खट्वाभेदे च योषिति, मे.

आसार. आसारः सत्रात् प्रसरणे वेगवृष्टौ सुहृद्बले, मे, त्रि. आसारः सत्रात् प्रसरणे वेगवर्षे सुहृद्बले, वि. आसारो वेगवद्वर्षे सुहृद्बलप्रसारयोः, हे.

आसुतीवल. आसुतीवल आख्यातः कन्यापालकयज्वनोः, मे. आसुतीवलः। शौण्डिके यज्वनि, हे. दन्त्या शौण्डिकयासुतीवलः, त्रि. आसुतीवल इतराख्या कन्यापालकयज्वनोः, वि.

आस्कन्दन. आस्कन्दनं तिरस्कारे रणे संशोषणेऽपि च, मे, वि.

आस्कन्दन' तिरस्कारे संशोषणसमीकयो., हे

आस्था आस्था त्वालम्बनस्थानयत्नापेचासु योषिति, मे आस्था चालम्बनस्थानयत्नापेचासु वर्त्तते, वि आस्था यत्नालम्बनयोरास्थानापेचयोरपि, हे आस्थानीयत्नयोरास्था, श्र अपेचाऽलम्बन' चास्था, त्रि

आस्पद आस्पद' पदकृत्ययो, मे आस्पद' तु पदे कृत्ये, वि आस्पद' कृत्यपदयोः, हे प्रतिष्ठा कृत्यमास्पद', श्र

आस्फोत. आस्फोतन्तु पुमानर्कपर्णे सप्रात् कोविदारके। आस्फोता गिरिकर्णत्रा च वनमल्लत्रा च योषिति, मे आस्फोतः कोविदारार्कपर्णयोः। आस्फोता गिरिकर्णत्रा च वनमल्लत्रा, हे आस्फोतश्चार्कपर्ण सप्रादास्फोत. कोविदारके। आस्फोता गिरिकर्णत्रा सप्राद्वनमल्लत्रा च विश्रुता, वि

आस्त्र आस्त्र' मुखे च तन्मध्ये तद्भवे च स्त्रिया स्थितौ, मे आस्त्र' यक्रे वक्रमध्ये स्थितावास्त्रा च विश्रुता, वि आस्त्र' मुखभवे मुखे। मुखान्तरास्त्रा तु स्थित्यां, हे

आह आह चेपनियोगयोः, मे आह चेपे नियोगे च, हे आहशब्दो नियोगार्थे चेपार्थेऽपि निगद्यते, वि

आहत नाहत' गुणिते चापि ताडिते च मृषार्थके। सप्रात् पुरातनवस्त्रेऽपि, मे आहतन्तु मृषार्थके। आहत गुणितेऽपि सप्रात् ताडिते नाभितेऽपि च। सप्रात् पुरातनवस्त्रे च, वि आहत' तु मृषार्थके। गुणिते ताडिते चापि, हे आहतं गुणिते हते। मृषोक्ते च, त्रि

आहव आहवो युद्धयज्ञयो., मे आहव सङ्गरे यज्ञे, वि आहव समरे यज्ञे, हे आहवौ यागसङ्गरौ, त्रि

आहार आहारः सप्रादाहरणे भोजने च पुमानय', मे आहारो भोजने हारे भवेदाहरणेऽपि च, वि आहारो हार आहरणेऽन्ने, हे

आहो आहो प्रश्ने विचारे च, मे आहो प्रश्नविचारयो', हे आहो स्वाहो हाहेतो परिप्रश्नविचारणे, वि

आह्निक. आह्निकं दिननिर्वर्त्ये त्रिलिङ्गमथ न द्वयोः। नित्यक्रियाभोजनयोर्ग्रन्थे प्रकरणस्य च, मे. आह्निकं दिननिर्वर्त्ये भोजने नित्यकर्मणि, वि. आह्निकं स्मरात् पुनरह्निर्वर्त्ये नित्यकर्मणि। भोजने ग्रन्थभागे च, हे. आह्निकं दिननिर्वर्त्ये सत् क्लीवं नित्यकर्मणि, त्रि. भोजनेऽपि तथाह्निकं, हा.

इ. इ भेदे च रुषोक्तौ चापाकरणानुकम्पयोः, मे. इ खेदे च रुषोक्तौ च कामदेवे त्वनव्ययं, वि. इः स्मरात् क्रोधे प्रकोपोक्तौ, हे. माधवः सूक्ष्मसंज्ञश्च विद्या दक्षिणलोचनम्। गन्धर्वः पाञ्चजन्यश्च इकारश्च मखाङ्कुरः, मा.

इक्षुगन्धा. इक्षुगन्धा कोकिलाक्षे क्रोष्ट्र्यां काशे च गोक्षुरे, मे, वि. इक्षुगन्धा काशक्रोष्ट्रीकोकिलाक्षेषु गोक्षुरे, हे.

इक्ष्वाकु. इक्ष्वाकुः कटुतुम्ब्यां स्त्री सूर्यवंश्यनृपे पुमान्. मे इक्ष्वाकुः कटुतुम्ब्यां च सूर्यवंश्यनृपेऽपि च, वि. इक्ष्वाकुः कटुतुम्ब्यां नृपान्तरे, हे

इङ्ग. इङ्गः स्मरादद्भुते ज्ञाने जङ्गमेङ्गितयोरपि, मे, वि. इङ्गः स्मरादिङ्गितेऽद्भुते। ज्ञानजङ्गमयोश्चापि, हे. जङ्गमेङ्गितयोरिङ्गः, त्रि.

इङ्गित. इङ्गितन्तु चेष्टायां गमनेऽपि च, हे.

इज्या. इज्या दानेऽध्वरेऽर्चायां सङ्गमे स्त्री गुरौ त्रिषु, मे. इज्या दानेऽध्वरेऽर्चायां सङ्गे चेज्यो गुरौ मतः, वि. इज्या दाने सङ्गेऽध्वरेऽर्चने, हे. इज्या स्मरात् सङ्गमे दाने यागेऽर्चायां गुरौ पुमान्, त्रि.

इडा. इडा तु बुधयोषिति। सौरभेय्याञ्च वचने वसुमत्यामपि स्त्रियां, मे. इडा वाचि गवि क्षौणायिडा च बुधयोषिति, वि. इडेलावत् स्वर्गनाडीभूवाग्गोषु बुधस्त्रियां, हे. गोभूवाचस्त्विडा इलाः, अ. इडा वर्षे च पानीये भूमौ वाक्प्रसरे मता, अने नाडीस्वर्गक्षितिष्विडा, रु.

इत. इतं ज्ञाने गते त्रिषु, मे इतं गते स्यादिज्ञाने, वि.

इतर. इतरोऽन्यत्र पामरे, मे. इतरः पामरेऽन्यस्मिन्, वि, हे. इतरस्त्वन्यनीचयोः, अ.

इतस्. इतो यतश्च नियमे पञ्चम्यर्थविभागयोः, वि. इतो यतश्च

भागवत् पञ्चस्यर्थे नियमे च, हे.

इति. इति प्रकरणे हेतौ प्रकाशादिसमाप्तिषु। निदर्शने प्रकारे सन्नादनुकर्षे च सम्मतम्, वि. इति स्वरूपे सान्निध्ये विवचानियमे मते। हेतौ प्रकारप्रत्यक्षप्रकाशेऽप्यवधारणे। एवमर्थे समाप्तौ सन्नात्, हे. इतिशब्दः स्मृतो हेतुप्रकारादिसमाप्तिषु, ह. इति हेतौ प्रकाशने। निदर्शने प्रकारे सन्नात् परकृत्यनुकर्षयो। समाप्तौ च प्रकरणे, मे. इति हेतुप्रकरणप्रकाशादिसमाप्तिषु, श्र.

इतिकथा. भवेदितिकथाऽपार्थवाचश्रद्धेयनष्टयोः, मे. भवेदितिकथा नष्टधर्मेऽपार्थे वचस्यपि। अश्रद्धेये,वि. इतिकथा व्यर्थभाषणे। अश्रद्धेये नष्टधर्मे, हे.

इतिह. इतिहः सन्नात् सम्प्रदाये, ह

इत्वर. इत्वर्यसतत्यां पथिके क्रूरकर्मणि च त्रिषु, मे. इत्वरो दुर्विधे नीचे पथिकक्रूरकर्मणोः, वि. इत्वरः क्रूरकर्मणि। पथिके दुर्विधे नीचे सन्नादित्वर्यभिसारिका, हे.

इदानीम्. इदानीम् वाक्यभूषायां सम्प्रत्यर्थे च दृश्यते, मे. इदानीं साम्प्रतं वाक्यालङ्कारे, हे इदानीं वाक्यभूषायां सम्प्रतर्थे च वर्त्तते, वि

इद्ध. इद्धमातपदीप्तयोः, वि. इद्धमातपदीप्तयोः, मे.

इध्म. इध्म ? समिद्भिदि। कामे वसन्ते काष्ठे सन्नात्, हे.

इन. इनः पत्यौ नृपार्कयोः, मे. इनः सूर्ये नृपे पत्यौ, वि. इनः प्रभोऽर्के, हे. इनः सूर्ये प्रभौ, श्र.

इन्दीवर. इन्दीवरं कुवलये भवतीवर्यपि योषिति, मे. इन्दीवरं कुवलये वर्यामिन्दीवरी मता, वि. इन्दीवरं नीलोत्पलमिन्दीवरी शतावरी, हे.

इन्दुलेखा. इन्दुलेखाऽमृतासोमलताशशिकलासु च, मे, वि. इन्दुलेखेन्दुखण्डयेः। गडूचीसोमलतयोः, हे इन्दुलेखा गुडूच्यास्व पुंसि, स्त्रि.

इन्द्र. इन्द्रः प्रकादित्रभेदयोगभेदान्तरात्मसु। इन्द्रा फणिज्झके स्त्री सन्नात्, मे इन्द्रः शचीपतावन्तरात्मन्यादित्ययोगयोः। इन्द्रा फणि-

ज्जके, वि. इन्द्रः शक्रेऽन्तरात्मनि। आदितेय योगभेदे च स्यादिन्द्रा तु फणिज्जके, हे. इन्द्र आत्मनि वासवे, त्रि. शब्दादिविषयाः पञ्च प्रसिद्धा इन्द्रसंज्ञया। ज्येष्ठ इन्द्र. समाख्यातो देवराड् इन्द्र उच्यते, अने. इन्द्राणी करणे स्त्रीणां पौलमीसिन्धुवारयोः, वि, मे. इन्द्राणी शचयां निर्गुण्ड्यां स्त्रीकरणेऽपि, हे. स्यादिन्द्राणीन्द्रयोषिति स्त्रीबन्धे सिन्धुवारे च, त्रि.

इन्द्रिय. इन्द्रियन्तु हृषीके रेतसि स्मृतं, मे. इन्द्रियं च हृषीके स्याद् इन्द्रियं रेतसि स्मृतं, वि. इन्द्रियन्तु चक्षुरादिषु रेतसि, हे. हृषीके रेतसीन्द्रियं, त्रि.

इभ्य. इभ्या करेणुधनिनयोः स्त्रियांमाढ्ये च वाच्यवत्, मे. इभ्य आढ्ये करेण्वां तु भवेदिभ्या तु सल्लकौ, वि. इभ्यो धनवतीभ्या तु करेण्वां सल्लकीतरौ, हे.

इरा. इरा भूवाक्सुराम्बुषु, मे. इरा वारिसुराभूमिभारतीषु प्रयुज्यते, वि इराऽश्मानाक्सुराभूमिषु, हे. इरा भूवाक्सुरासु स्यात्, स्व इराशब्दो बुधैः ज्ञेयो भुवि वाच्यधनेऽम्भसि, इ.

इरिण इरिणं शून्यमूषरम्, अ. V. ईरिण.

इला. इला कलत्रे सौम्यस्य धरित्र्यां गवि वाचि च, मे, वि. इलोर्वी वाक् बुधस्त्री गौः, हे. इला भूवाग्बुधाङ्गनाः, त्रि. इला भूमिर्मता गौश्च, अने. इला वाग्धरयोरपि, इ.

इल्वल. इल्वला तारकाभेदे ना भेदे दैत्यमत्स्ययोः, मे. इल्वला-स्तारकाभेदे इल्वलो दैत्यमत्स्ययोः, वि. इल्वलो मत्स्यदैत्ययोः। इल्वला-स्तारकाभेदे, हे

इष्ट. इष्टमाशंसितेऽपि स्यात् पूजिते प्रेयसि त्रिषु। स्यतन्त्री पुमान् क्लीवं संस्कारे क्रतुकर्मणि, मे. इष्टमीप्सिते क्रतुकर्मणि। पूज्ये प्रेयसि संस्कारे योगे, हे. इष्टमाशंसिते पूज्यतमे प्रियतमेऽन्यवत्। इष्टं संस्कारयोगे च यागे च क्रतुकर्मणि, वि. क्रताविष्टं प्रिये त्रिषु, त्रि.

इष्टगन्ध. इष्टगन्धः सुगन्धौ स्यात् त्रिषु क्लीवन्तु वालुके, मे. इष्ट-

गन्ध सुगन्धिः सप्रात् इष्टगन्धं तु वालुके, हे

इष्टि इष्टि र्मताऽभिलाषेऽपि संग्रहश्लोकयागयोः, मे. इष्टिः स्त्रादभिलाषेऽपि संग्रहश्लोकयागयोः, वि अथेष्टि र्मखेच्छयोः। संग्रह-श्लोके, हे इष्टि र्यागेच्छयोः, अ

इष्म इष्मः कामवसन्तयोः, वि

इष्वास. इष्वास कार्मुके पुमान्। त्रिषु सप्रात् धन्विके चेयोः, मे. इष्वासो धन्विधनुषो, त्रि इष्वासो धन्वधन्विनोः, हे

इस् इः सप्रात् खेदे प्रकोपोक्तौ, हे

ई ई विषादेऽनुकम्पायां लक्ष्म्यां पुनरनव्ययम्, मे ई क्रोधे दुःख-भावने। प्रत्यक्षे सन्निधौ चापि, हे ई दुःखभावने कोपे लक्ष्म्यामीः स्यादनव्ययम्, वि ई दुःखभावने क्रोधे प्रत्यक्षे सन्निधावपि, ह गोवि-न्दस्य त्रिमूर्त्तीश मान्ति सप्राद् वामलोचनम्। शशिहास्यं तथा माया ईकारोऽपि सुरेश्वरः, मा

ईक्षण ईक्षणं दर्शने दृग्, मे ईक्षण दर्शने दृशौ, वि. चक्षु-र्दर्शनमीक्षणं, त्रि

ईति ईति र्डिम्बे प्रवासेऽतिवृष्ट्यादिषट्सु च स्त्रियां, मे. ईतिः प्रवासे डिम्बे स्यादतिवृष्ट्यादिषट्सु च, वि ईतिरजन्ये प्रवासे, हे. ईति-र्डिम्बप्रवासयो, अ

ईरिण ईरिणं ऊषरे शून्ये, मे ईरिणं शून्य ऊषरे, वि, हे.

ईश ईषा लाङ्गलदण्डके। ईश. प्रभौ महादेवे, मे ईशः प्रभौ शङ्करे स्याद् ईषा लाङ्गलदण्डके, वि ईश. स्वामिनि रुद्रे च सप्रादीषा हल-दण्डके, हे प्रभुशङ्करयोरीशः स्त्रियां लाङ्गलदण्डके, त्रि

ईशान ईशानं ज्योतिषि क्लीबं पुंलिङ्गः सप्रात् त्रिलोचने, मे.

ईश्वर ईश्वरो मन्मथे शम्भौ नाट्ये स्वामिनि चान्यवत्। ईश्वरी चेश्वरोमायां, मे ईश्वरो विभवैराढ्ये शम्भौ स्वामिनि मन्मथे। पार्वत्या-मीश्वरामाङ्गः, वि ईश्वरः स्वामिनि शिवे मन्मथेऽपीश्वराऽद्रिजा, हे.

गौरीश्वरा शिवा स्वामिकन्दर्पेऽपीश्वरः पुमान्, त्रि

ईस् ईस् दुःखभावने कोपे, मे

ईहा ईहोद्यमवाञ्छयो, मे स्त्रयादीहोद्यमवाञ्छयो, हे ईहा वृद्यमवाञ्छयो, त्रि, वि

ईहामृग ईहामृगस्तु पुंसि स्यात् कोकरूपकभेदयो, मे ईहामृग स्याद्रूपकान्तरे। वृके जन्तौ च, हे ईहामृगो वृके जन्तौ प्रभेदे रूपकस्य च, वि नाट्ये ईहामृगो वृके, त्रि

उ उ सम्बोधनरुषोक्त्योरनुकम्पानियोगयो। पदपूरणे च पादपूरणेऽपि च दृश्यते, मे उ सम्बुद्धौ रुषोक्तौ च प्रश्नुवादीत्यनव्ययम्, वि उ रोषोक्त्यामन्त्रणार्थके, हे नामरेशस्तथा विष्णुरिन्द्रिका च गजाङ्कुश। दवकर्णश्च विजय उकारो मन्मथाधिप, मा उकार शङ्कर, प्रोक्त उकारश्चापि लक्षणे, ए

उक्त उक्तमेकाक्षरे छन्दस्युक्तं स्याद्भाषितेऽपि च, वि उक्तमेकाक्षरच्छन्दस्युक्तं स्याद् भाषिते त्रिषु, मे

उग्र उग्र शूद्रासुते क्षत्राद् रुद्रे पुंसि त्रिपूत्कटे। स्त्री वचाछुद्रयो, मे उग्रः शूद्रासुते क्षत्रात् श्रीकण्ठे चोत्कटेऽन्यवत्। उग्रा वचाच्छिक्किकायो, वि उग्र क्षत्रियतः शूद्रां सूनावुत्कटरुद्रयो। उग्रा वचाच्छिक्किकयो, हे उग्रोऽन्त्यजे शिवेऽतुग्रश्चे, त्रि

उग्रगन्धा उग्रगन्धाजमोदाया वचाया छिक्किकौषधौ, मे, वि उग्रगन्धा वचाचैत्रवान्योश्छिक्किकौषधे, हे उग्रगन्धे वचाचैत्रयमानिके, त्रि

उचित उचितन्तु भवेन्न्यस्ते मिते ज्ञाते समञ्जसे, मे उचितं प्रोक्तमभ्यस्ते मिते ज्ञाते समञ्जसे, वि उचितं विदितेऽभ्यस्ते मिते युक्तेऽपि, हे

उच्चटा रसोनस्य प्रभेदे स्याद् उच्चटा दम्भचर्ययोः, वि उच्चटा दम्भचर्यायां प्रभेदे लशुनस्य च, हे

उच्चिङ्गट उच्चिङ्गटस्तृणगतकर्कटे कोपनपुंस्ये, मे . उच्चिङ्गटो

मीनभेदे तथा कोपनपूरुषे, वि उच्चिङ्कटः कोपने मीनभिद्यपि, हे.

उच्छ्रित. उच्छ्रितं त्रिषु सञ्जाते समुन्नद्धप्रवृद्धयोः, मे. सप्रादुच्छ्रितन्तु सञ्जाते समुन्नद्धप्रवृद्धयोः, वि. उच्छ्रितं वृद्धजातयोः। प्रवृद्धे सप्रात्, हे. जातोन्नद्धप्रवृद्धाः स्युरुच्छ्रिताः, अ.

उच्छ्वास. उच्छ्वासः प्राणनेऽपि च। आख्यायिकापरिच्छेदेऽप्याश्वासेऽपि पुमानयं, मे. उच्छ्वास प्राणनाश्वासगद्यबन्धगुणान्तरे, वि. उच्छ्वासः प्राणने श्वासे गद्यबन्धान्तरेऽपि च, हे.

उज्जृम्भित. उज्जृम्भितं त्रिषूत्फुल्ले चेष्टायां तु नपुंसकम्, मे. उज्जृम्भितं तु चेष्टायामुत्फुल्ले चाभिधेयवत्, वि. उज्जृम्भितमुत्फुल्ले चेष्टितेऽपि च, हे.

उज्ज्वल. उज्ज्वलो दीप्तश्रृङ्गारविशदेषु विकाशिनि, मे, वि.उज्ज्वलस्तु विकाशिनि। श्रृङ्गारे विशदे दीप्ते, हे.

उडुप. उडुपं तु प्लवेऽस्त्रियां। चन्द्रे पुंसि, मे. उडुपस्तु प्लवे चन्द्रे, वि. उडुपः प्लवशशिनोः, हे. चन्द्रे नाऽस्त्रयुडुपः प्लवे, त्रि.

उड्डीश. उड्डीशो ग्रन्थभेदे सप्रादुड्डीशश्चण्डिकापतौ, मे, वि. उड्डीशः चण्डीशे शास्त्रभिद्यपि, हे.

उत्. उत् सप्रात् प्रश्ने वितर्के च, मे.

उत उताप्यर्थविकल्पयोः। समुच्चये वितर्के च प्रश्ने च पदपूरणे, मे. उत प्रश्ने वितर्के सप्रात् उताप्यर्थविकल्पयोः, वि. उत प्रश्नवितर्कयोः। समुच्चये विकल्पे च, हे.

उताहो. उताहो परिप्रश्नविचारयोः, मे. V. आहो.

उत्कट. उत्कटस्तीव्रमत्तयोः, मे, त्रि, हे.

उत्कलिका. कथितोत्कलिकोत्कण्ठाहेलासलिलवीचिषु, मे. उत्कलिका तु हेलायां तरङ्गोत्कण्ठयोरपि, हे. भवेदुत्कलिकोत्कण्ठाहेलासलिलवीचिषु, वि. स्त्रियामुत्कलिका हेलोत्कण्ठासलिलवीचिषु, त्रि. विद्यादुत्कलिकाशब्दमुत्कण्ठावीचिवाचकम्, श.

उत्क्षेपण. उत्क्षेपणन्तु व्यजने धान्यमर्दनवस्तुनि, मे, वि. उत्क्षेपणमुद्वमनम्। व्यजनं धान्यमलनवस्तु, हे.

उत्तंस. उत्तंसः कर्णपूरेऽपि शिखरेऽपि च न स्त्रियां, मे. उत्तंसः कर्णपूरे सम्रात् शेखरे च वतंसवत्, वि. उत्तंस. शेखरे कर्णपूरे चापि वतंसवत्, हे. V. अवतंस.

उत्तप्त. उत्तप्तं शुष्कमांसेऽथ त्रिषु तप्ते परिप्लुते, मे. उत्तप्तं शुष्कमांसेऽपि सन्तप्ते च परिश्रवे, वि. उत्तप्तं चञ्चले शुष्कमांससन्तप्तयोरपि, हे. उत्तप्तं शुष्कमांसेऽपि, त्रि.

उत्तम. उत्तमा दुग्धिकायां त्रिषु च भद्रके, मे. उत्तमा दुग्धिकायां सम्राट् उत्कृष्टे चोत्तमोऽन्यवत्, वि. उत्तमा दुग्धिकौषधौ। उत्तमं तु प्रधाने सम्रात्, हे.

उत्तर. उत्तरा दिग्विशेषे च स्नुषायामर्जुनस्य च। विराटस्य सुतेना सम्राट्दूर्ध्वोदीचप्रोत्तमे त्रिषु। नपुंसकं प्रतिवाक्ये, मे. उत्तरं प्रतिवाक्ये सम्राट् ऊर्ध्वोदीचप्रोत्तमेऽन्यवत्। उत्तरस्तु विराटस्य तनये दिशि चोत्तरा, वि. उत्तरं प्रवणोर्ध्वयोः। उदीचप्रतिवचसोरुत्तरस्तु विराटजे, हे. उपर्युदीचश्रेष्ठेष्वप्युत्तरः, अ.

उत्तान. उत्तानमगभीरे सम्राट् ऊर्द्धासप्रशयिते त्रिषु, मे. उत्तानं सम्राडगम्भीरे तथा सुप्तोन्मुखेऽन्यवत्, वि. उत्तानः सुप्तोन्म,उगभीरयोः, हे. अगम्भीरेऽपि चोत्तानः, त्रि.

उत्ताल. उत्ताल उत्कटे श्रेष्ठे विकराले प्लवङ्गमे, मे. उत्ताल उत्कटे। श्रेष्ठेऽपि विकरालेऽपि सम्राडुत्तालः प्लवङ्गमे, वि. उत्तालस्त्वरिते कपौ। श्रेष्ठोत्कटकरालेषु, हे. उत्तालमुच्चतेऽपि, छ.

उत्थान. उत्थानमुद्यमे तन्त्रे पौरुषे पुस्तके रणे। प्राङ्गणोल्लसहर्षेषु मलवेगेऽपि न द्वयोः, मे. उत्थानमुद्यमे तन्त्रे पौरुषे पुस्तके रणे। प्राङ्गणोल्लसहर्षेषु मलवेगेऽपि कीर्तितं, वि. उत्थानं सैन्ये पौरुषे युधि पुस्तके। उद्यमोल्लसहर्षेषु वास्तन्तोऽङ्गनचैत्ययोः। मलोत्सर्गे, हे. उत्थानं पौरुषे

तल्पे सन्निविष्टोद्गमेऽपि च, अ.

उत्थित. उत्थितं सप्रात् विपूत्पन्ने प्रोद्गते वृद्धिमत्यपि, मे. उत्थितं वृद्धियुक्ते च प्रोद्यतोत्पन्नयोरपि, वि. उत्थितं। वृद्धिमत्प्रोद्यतोत्पन्नेषु, हे. उत्थितास्त्वमी। वृद्धिमत्प्रोद्यतोत्पन्नाः, अ.

उत्पतन. सप्रादुत्पतनमुत्पत्तौ तथोर्ध्वगमनेऽपि च, मे. उत्पतनं समुत्पत्तौ तथोर्ध्वगमने स्मृतं, वि. सप्रादुत्पतनमुत्पत्तौ। उत्पत्तौ, हे.

उत्पल. उत्पला तुपचर्यायां क्लीवं कुष्ठप्रसूनयोः, मे.. उत्पलं मांसशून्ये सप्रात् कुष्ठेन्दीवरयोरपि, वि. उत्पलं कुष्ठभेदे। इन्दीवरे मांसशून्ये, हे. उत्पलं नलिनं प्रोक्तमुत्पलं कुष्ठमुत्तमम्, अने.

उत्पलपत्र. भवेदुत्पलपत्रं तु तद्दले स्त्रीनखक्षते, वि. उत्पलपत्रं तूत्पलदले स्त्रीणां नखक्षते, हे.

उत्प्रेक्षा. उत्प्रेक्षाऽनवधानेऽपि काव्यालङ्करणान्तरे, मे. उत्प्रेक्षाऽनवधाने सप्रात् काव्यालङ्करणेऽपि च, वि.

उत्पुष्ठ. उत्पुष्ठं करणे स्त्रीणामुत्तालेऽपि विकस्वरे, मे. उत्पुष्ठः करणे स्त्रीणाम् उत्ताले च विकस्वरे, वि. उत्पुष्ठः स्त्रीकरणान्तरे। विकस्वरोत्तालयोः, हे.

उत्सर्ग:. उत्सर्गः पुंसि सामान्ये न्याये च तत्यागदानयोः, मे. उत्सर्गो वर्जने सप्रागे सामान्यन्यायदानयोः, वि. उत्सर्गस्त्यागदानयोः। वर्जने सामान्यविधौ, हे. उत्सर्गो न्यायदानयोः। सामान्येऽपि, त्रि.

उत्सव. उत्सवो मह उत्सेके इच्छाप्रसरकोपयोः, मे, वि. उत्सवोऽमर्षे महेऽपि च। इच्छाप्रसर उत्सेके, हे. उत्सेकामर्षयोरिच्छाप्रसरे मह उत्सवः, अ.

उत्सादन. उत्सादनं समुल्लेखोद्वाहनोद्वर्तनेषु च, मे, वि. उत्सादनं समुल्लेखोद्वर्तनोद्वाहनेषु च, हे.

उत्साह उत्साहस्तु दामे सूत्रे, मे, वि.

उत्सेध. उत्सेधस्तूच्चये न स्त्री क्लीवं संहननेऽपि च, मे. उत्सेधः

स्योच्छ्रये काये, वि. उत्सेध उच्छ्रये । संहननेऽपि, हे. उत्सेधः काय उन्नतिः, श. कायेऽप्युत्सेध इष्यते सद्भिः, ह.

उद्. उत् प्रकाशे विभागे च प्राबल्याऽस्वास्थ्यशक्तिषु । प्राधान्ये बन्धने भावे मोचे लाभोर्ध्वकर्मणोः, मे. उत्प्रकाशे वियोगे च प्राबल्यास्वास्थ्यशक्तिषु । प्राधान्ये बन्धने भावे मोचे लाभोर्ध्वकर्मणोः, वि. उत्प्रधाने प्रकाशे च प्राबल्यास्वास्थ्यशक्तिषु । विभागे बन्धने मोचे भावे लाभोर्ध्वकर्मणोः, हे.

उदच्(ञ्च्). उदग् दिग्देशकालेषु वाचयवत् त्रितयेऽव्ययम्, मे. प्रागुदक्प्रतगित्येते दिग्देशे कालतोऽव्ययम् । प्राचयोदीचप्रतीचयानां वाचकं सप्तादनव्ययम्, वि.

उदण्डपाल. उदण्डपालः पुंसि मत्स्यात् सर्पविशेष प्रभेदयोः मे, वि. उदण्डपालो मत्स्याहिभेदयोः हे.

उदन्त. उदन्तः साधुवार्त्तयोः, मे, वि. उदन्तः साधौ वार्त्तायां, हे.

उदय. उदयस्तु पुमान् पूर्वपर्वते च समुन्नतौ, मे. उदयः पूर्वपर्वते चोन्नतावपि, वि. उदयः पर्वतोन्नत्योः, हे. उदयोऽद्रावुन्नतौ च, त्रि.

उदयन. उदयनमुदये क्लीबं वत्सेशागस्त्ययोः पुंसि, मे. भवेदुदयनो वत्सराजेऽगस्त्यमुनावपि, वि. उदयनस्तु वत्सराजे घटोद्भवे, हे.

उदर. उदरं जठरे युधि, मे, वि. उदरं तुन्दरणयोः, हे.

उदरथि. भवेदुदरथिः पुंसि समुद्रे च विवस्वति, मे. उदरथिः समुद्रे च विवस्वति, वि. उदरथि विवस्वति । अब्धौ, हे.

उदर्क. उदर्कः एष्यत्कालीनफले मदनकण्टके, मे. उदर्कः एष्यत्कालीयफले मदनकण्टके, वि, त्रि. उदर्कः उत्तरकालफले मदनकण्टके, हे.

उदर्चिस्. उदर्चिरुत्प्रभे वाच्यलिङ्गः पुंसि हुताशने, मे. उदर्चिरुत्प्रभे वह्नौ, वि, त्रि. उदर्चिरुत्प्रभेऽग्नौ च हे.

उदात्त. उदात्तस्तु स्वरान्तरे । दयात्यागादिसम्पन्ने काव्या-

त्तो दात्मश्तोः, वि. उदात्तो दात्मश्तो हृद्ये च खगभिदपि, हे.

उदान. उदान उदरावर्त्ते वायुभेदे भुजङ्गमे, मे. उदानोऽप्युदरावर्त्ते मरुत्सर्पविशेषयो, वि. उदानः पवनान्तरे। सर्पभिदुदरावर्त्ते, हे.

उदार. उदारो दात्मश्तो दक्षिणेऽप्यभिधेयवत्, मे, वि. उदारो दक्षिणो महान् दाता, हे. उदारो दात्मश्तोः, अ. उदारो दक्षिणस्थूलौ, लि. उदाराख्यौ महद्दयौ, अने.

उदास्थित. उदास्थितः प्रतीहारे भ्रष्टप्रावसिते चरे, मे. उदास्थितः प्रतीहारेऽध्यक्षे च प्रणिधौ चरे, वि. उदास्थितचरे द्वाःस्थेऽध्यक्षे, हे. उदास्थितचरे द्वाःस्थे, लि.

उदित. उदितं तूक्त उद्गते, मे. उदितं प्रोक्त उद्गते, वि, लि उदितं बहूतोक्तयोः, हे.

उदुम्बर. उदुम्बरस्तु देहल्यां दृक्षभेदे च पण्डके। कुष्ठभेदेऽपि च पुमान् ताम्रे तु स्यान् नपुंसकं, मे. उदुम्बरस्तु देहल्यां दृक्षजातौ च पण्डके। उदुम्बरं स्मृतं ताम्रे कुष्ठभेदेऽप्युदुम्बरः, वि. उदुम्बरः कुष्ठभेदे देहल्यां पण्डके तरौ। उदुम्बरं ताम्रे, हे. द्रुमे भेदेऽप्युदुम्बरः, लि

उदूखल. उदूखलं गुग्गुलौ स्यादुलूखलेऽपि न द्वयो., मे. v. उलूखल.

उदूढ. उदूढमूढे स्थूले स्यात्, मे. उदूढ ऊढे स्थूले स्यात्, वि. उदूढः पीवरोढयोः, हे.

उद्गाहित. उद्ग्राहितमुदीर्णे स्यात् बद्धग्राहितयोस्त्रिषु, मे. उद्ग्राहितमुपन्यस्ते बद्धग्राहितयोरपि, वि, हे.

उद्ग. उद्ग स्यात् देहजानिले। अग्नौ हस्तपुटे ग्रासेऽपि, मे. उद्गः स्यात् पावके हस्तपुटके देहजानिले, वि. उद्गो हस्तपुटे वह्नौ शाखायां देहजानिले, हे.

उद्घात. उद्घातस्तु पुमान् पादस्खलने समुपक्रमे। पवनाभ्यासयोगस्य कालभेदे च कीर्त्तितः। उत्तुङ्गे मुद्गरेऽपि स्यात्, मे. उद्घातः कथ्यते ·

पादस्खलने समुपक्रमे। पवनाभ्यासयोगाय कुम्भकादित्रयेऽपि च। उद्‌ङ्गे मुद्गरेऽपि स्यात्, वि. उद्घातः समुपक्रमे। मुद्गरेऽभ्यासयोगाय कुम्भकादित्रयेऽपि च। पादस्खलन उद्‌ङ्गे, हे.

उद्दन्तुर. उद्दन्तुरस्त्रिषूत्तुङ्गे करालोत्कटदन्तयोः, मे. उद्दन्तुरः स्यात्तुङ्गे करालोत्कटदन्तयोः, वि. उद्दन्तुरः कराले स्यादुत्तुङ्गोत्कटदन्तयोः, हे.

उद्दाम. उद्दामो वन्धरहिते स्वतन्त्रे च प्रचेतसि, मे.

उद्धरण. स्यादुद्धरणमुद्गारवान्तान्नोन्मूलनेष्वपि, मे. उद्धरणं समुद्गारवान्तान्नोन्मूलनेष्वपि, वि. स्यादुद्धरणमुन्नये। भुक्तोज्झितोन्मूलनयोः, हे. उन्मूलनेऽप्युद्धरणं, त्रि.

उद्धव. उद्धवो यादवभिदि मखे च क्रतुपावके, मे. उद्धवो मातुले विष्णोरुत्सवे क्रतुपावके, वि. उद्धवः केशवमातुले। उत्सवे क्रतुवह्नौ च, हे.

उद्धान. उद्धानमुद्गमे वाच्यलिङ्गं चुल्ल्यां नपुंसकं, मे. उद्धानमुद्गमे चुल्ल्यां, वि. उद्धानमुद्गमे चुल्ल्यां, हे. चुल्ल्यामुद्धानमुद्गमे, त्रि.

उद्धार. उद्धारश्चोद्धृतावृणे, मे, वि. उद्धारः स्यादृणोद्धृत्योः, हे.

उद्धृत. उद्धृतं स्यात् त्रिषूत्क्षिप्ते परिभुक्तोज्झितेऽपि च, मे. क्षिप्ते मुष्टेऽपि चोद्धृतं, त्रि. उद्धृतं स्यादुत्तुलिते परिभुक्तोज्झितेऽपि च, हे स्यादुद्धृतं तु तुलिते परिभुक्तोज्झितेऽपि च, वि.

उद्धट उद्भटः कच्छपे सूर्ये, मे. V. समुद्भट.

उद्यान उद्यानं स्यान्निःसरणे वनभेदे प्रयोजने, मे, हे. उद्यानं वनभेदे स्यात् निःसृतेऽपि प्रयोजने, वि. स्यादुद्यानं निःसरणे वनभेदे प्रयोजने, च प्रोक्तं विपिनमुद्यानमुद्याने गमनं स्मृतं, धने.

उद्रथ उद्रथो रथकीले स्यात्ताम्रचूडाख्यपक्षिणि, मे.

उद्वर्तन उद्वर्तनमुत्पतने विलेपने घर्षणे क्लीवं, मे. उद्वर्तनं चोत्पतनेऽप्यथारूढौ विलपने, वि. उद्वर्तनं विलेपने। अथाढ्यत्वात्पतने, हे.

उद्वान्त. उद्वान्तो निर्मदगजे पुमानुद्गमिते त्रिषु, मे. उद्वान्त

उद्गीर्णे निर्मदे द्विपे, हे. उद्दान्तो निर्मदगजे समुद्गीर्णे च वाचयवत्, वि.

उद्घाटन. उद्घाटनं प्रणीते सम्रात् रज्ज्वामुद्घाटनी मता, मे. उद्घाटनं द्विधीतेत्र सत्रात् रज्ज्वामुद्घाटनी मता, वि. उद्घाटनं द्विधीतेत्र सत्रादुद्घाटनी वराटके, हे.

उद्वेग. उद्वेगं क्रमुकीफले। उद्वेगोऽपुत्रद्वाञ्छलकोद्वेजनोद्भ्रमनेषु च, मे,वि. उद्वेगं पूगिकाफले। उद्वेगस्तूद्वेजने सत्रात् स्तिमिते शीघ्रगामिनि। उद्वाहौ च भयेऽपि सत्रात्, हे. फलं पूगस्य चोद्वेगं, त्रि.

उन्न. उन्नं क्लिन्ने च सुवृत्ते, मे. उन्नं क्लिन्ने दयापरे, हे. उन्नं क्लिन्ने च सूरणे, वि.

उन्नति. उन्नतिस्तार्क्ष्यदारेषु समृद्धावुदयेऽपि च, वि. उन्नतिस्तार्क्ष्ययोषिति। उदये च समृद्धौ, हे.

उन्मत्त. उन्मत्त उन्मादवति धूस्तूरमुचुकुन्दयोः, मे, वि. उन्मत्तो मुचुकुन्दे सत्रात् धत्तूरोन्मादयुक्तयोः, हे. सत्राद् धूस्तूरेऽपि चोन्मत्तः, त्रि.

उन्माथ. उन्माथः कूटयन्त्रे सत्रान् मारणे घातके पुमान्, मे. उन्माथः कूटयन्त्रे सत्रान् मारणे घातकेऽपि च, वि. उन्माथो मारणे कूटयन्त्रघातकयोरपि, हे, उन्माथः कूटयन्त्रेऽपि, त्रि.

उप. उप सत्रादधिकार्थे च हीनार्थासन्नयोरपि, मे. उपसामर्थ्यदाक्षिण्यदोषाख्यानात्ययेषु च। आचार्यकरणे दाने व्याप्त्याचारम्भपूजयोः। उद्योगेऽपि च लिप्सायां मरणार्थोपमार्थयोः। उप हीनेऽधिके प्रोक्तोऽभ्यासन्नेऽप्युप कीर्त्तितः, वि. उपासन्ने हीनेऽधिके सादृश्यप्रतियत्नयोः। तद्योगव्याप्तिपूजासु प्रकाशारम्भदानयोः। दक्षिणाचार्यकरणदोषाख्यानात्ययेषु च, हे.

उपकार. उपकारस्तोपसक्तौ विकीर्णकुसुमादिषु, मे. उपकारस्तूपसक्तौ विकीर्णकुसुमादिषु, हे.

उपकारिका. उपकारिकोपकर्त्र्यां पिष्टभेदे नृपालये, मे. उपकारिका। पिष्टभेदे गृहे राज्ञामुपकर्त्र्यामपीष्यते, वि.

उपकार्य. उपकार्या राजसद्मन्युपकारोचितेऽन्यवत्, मे, वि. उपकार्य्या राजगेहमुपकारोचितापि, च, हे.

उपक्रम. उपक्रमस्तूपधायां ज्ञात्वारम्भे च विक्रमे। चिकित्सायां, मे. उपक्रमः स्त्रियामुपधाचिकित्सारम्भविक्रमे, वि. उपक्रमस्तु विक्रमे। उपधायां तदाद्याचिख्यासाचिकित्सयोरपि। आरम्भे, हे. उपायपूर्व आरम्भ उपधा चाप्युपक्रमः, अ.

उपगम. उपगमः स्वीकारेऽन्तिकसर्पणे, मे. उपगमः पुनः। अङ्गीकारेऽन्तिकगतौ, हे. अङ्गीकृतावुपगमः समीपगमनेऽपि च, त्रि.

उपग्रह. उपग्रहः पुमान् बन्द्यामुपयोगेऽनुकूलने, मे. उपग्रहो बन्द्यामुपयोगेऽनुकूलने, वि. उपग्रहोऽनुकूलने। बन्द्युपयोगयोश्च, हे.

उपचार. उपचारस्तु सेवायां व्यवहारोपचर्ययोः, हे.

उपचित भवेदुपचितं दग्धे सम्बद्धे वाचलिङ्गकं, मे. भवेदुपचितं दिग्धे सम्बद्धे च समाहिते, वि. उपचितः समाहिते। बद्धे दग्धे, हे.

उपताप. उपतापस्त्वरायां स्यादुत्तापगदयोरपि, मे, वि. उपतापो गदे तापे, हे.

उपदंश. उपदंशो विदंशे च मेढ्ररोगान्तरेऽपि च, मे. उपदंशोऽवदंशे स्यात् मेढ्ररोगेऽपि वर्त्तते, वि. उपदंशोऽवदंशे स्यात् मेहनस्यामयेऽपि च, हे.

उपधान. उपधानं विषे गेण्डौ प्रणयेऽपि नपुंसकम्, मे. उपधानं विशेषे च गेण्डुके प्रणयेऽपि च, वि. उपधानं तु गेण्डुके। व्रते विषे च प्रणये, हे. अथ गेण्डुके। विशेषे चोपधानं, त्रि.

उपधि. उपधिः पुंसि व्याजरथाङ्गयोः, मे. उपधि र्व्याजचक्रयोः,वि,हे.

उपधूपित. उपधूपित आसन्नमरणे परिधूपिते, मे, वि. उपधूपित आसन्नमरणे धूपितेऽपि च, हे.

उपनाह. उपनाहो व्रणालेपपिण्डे वीणानिबन्धने, मे, वि. उपनाहो वीणानिबन्धने। व्रणलेपनपिण्डे च, हे.

उपनिषद्. भवेदुपनिषद् धर्मे वेदान्तविजने स्त्रियां, मे. भवेदुपनिष-द्धर्मे वेदान्तेऽपि रहस्यपि, हे. उपनिषत्तु वेदान्ते रहस्यधर्मयोरपि, हे. धर्मे रहस्युपनिषत् स्यात्, अ. रहस्ये स्यादुपनिषत् समीपे सदनेऽपि च, त्रि.

उपप्लव. उपप्लवः सैंहिकेये विप्लवोत्पातयोरपि, मे, वि. उपप्लवौ राहूत्पातौ, हे, त्रि.

उपरक्त. उपरक्तो व्यसनार्त्ते राहुग्रस्तेन्दुसूर्ययोः, मे. उपरक्तः सैंहिकेये सङ्कुचे व्यसनातुरे, वि. उपरक्तस्तु स्वर्भानौ व्यसनातुरे। राहु-ग्रस्तार्कशशिनोः, हे. व्यसनार्त्ते चोपरक्तः, त्रि.

उपराग. उपरागस्तु पुंसि स्यात् राहुग्रस्तार्कचन्द्रयोः। दुर्णये ग्रह-कल्लोले व्यसनेऽपि निगद्यते, मे. उपरागः परीवादे राहुग्रस्तार्कचन्द्रयोः। दुर्नये ग्रहकल्लोले, वि. उपरागो राहुग्रस्तार्कचन्द्रयोः। विगाने दुर्णये राहौ, हे. उपरागस्तु ग्रस्तार्केन्द्वोश्च दुर्नये, त्रि.

उपल. उपलः प्रस्तरे रत्ने शर्करायान्तु योषिति, मे. उपलः प्रस्तरे रत्ने शर्करायां स्मृतोपला, वि. उपलो ग्रावरत्नयोः। उपला तु शर्करायां, हे. उपला शर्कराऽपि च, अ.

उपलब्धि. उपलब्धि र्मतौ प्राप्तावपि ज्ञाने च योषिति, मे. उपलब्धि-र्मतौ प्राप्तौ ज्ञाने चापि प्रयुज्यते, वि. उपलब्धि र्मतौ प्राप्तौ, हे. उप-लब्धि र्मतिप्राप्त्योः, त्रि.

उपसत्ति. उपसत्तिः सङ्गमाप्ते सेवायामपि योषिति, मे. उपसत्तिः सङ्गमे च सेवायां प्रतिपादने, वि. उपसत्तिः सङ्गमाप्ते प्रतिपादन-सेवयोः, हे.

उपसम्पन्न. उपसम्पन्नमुद्दिष्टं निहते च सुसंस्कृते, मे. जानीया-दुपसम्पन्नं निहते च सुसंस्कृते, वि. उपसम्पन्नं पर्य्याप्ते संस्कृतप्राप्तयो-र्मृते, हे.

उपसर्ग. उपसर्गः पुमान् रोगभेदोपसर्गयोरपि, मे. उपसर्गः स्मृतो

रोगभेदोपप्लवयोरपि, वि. उपसर्गं उपद्रवे। मादौ च रोगभेदे च, हे.

उपस्थ. उपस्थः श्रोफसि क्रोडे तथा मदनमन्दिरे, मे. उपस्थो मेढ्र उत्सङ्गे भगे पायौ च कथ्यते, वि. उपस्थः पायुमेढ्राङ्कयोनिषु, हे.

उपस्पर्श. उपस्पर्शः स्पर्शमात्रे स्नानाचमनयोरपि, मे, वि. उपस्पर्श-स्त्वाचमनस्नानयोः स्पर्शमात्रके, हे.

उपस्पर्शन. सत्रादुपस्पर्शनं स्पर्शे स्नानाचमनयोरपि, मे, वि. सत्रा-दुपस्पर्शनं स्नाने स्पर्शाचमनयोरपि, हे.

उपह्वर. उपह्वरं समीपे सत्रादेकान्तेऽपि नपुंसकम्, मे. उपह्वरं समीपे सत्रादेकान्ते चापुत्रपह्वरम्, वि. उपह्वरं रहसि सन्निधौ, हे. रहोऽन्तिकमुपह्वरे, ग्र. उपह्वरं रहःस्थानं समीपं सत्रादुपह्वरं, ग्ने. उपह्वरं सन्निधाने, ह.

उपांशु. उपांशु जपभेदे सत्रादुपांशु विजनेऽव्ययं, मे, वि, हे.

उपाकृत. उपाकृतोऽध्वरहतपशूपद्रुतयो मतः, वि. उपाकृत उपद्रवे। मन्त्रेण मोचितपशौ, हे. उपाकृतोऽध्वरहतपशौ नोपद्रुते त्रिषु, मे.

उपाधि. उपाधि धर्मचिन्तायां कुटुम्बव्यापृते च्छले। विशेषणे पुंसि,मे. उपाधि धर्मचिन्तायां केतवेऽपि विशेषणे। कुटुम्बव्यापृतेऽपि सत्रात्, वि. कुटुम्बव्यापृते धर्मचिन्तायाञ्च विशेषणे। उपाधिः, त्रि. उपाधिस्तु-धर्मध्याने विशेषणे। कुटुम्बव्यापृते च्छद्मनि, हे.

उपाय. उपायः सामभेदादौ सचेतोपगतौ पुमान्, मे. उपायः साम-भेदादावुपायः सत्रादुपागतौ, वि.

उपासन. उपासनं शराभ्यासेऽपुत्रपास्त्वासनेऽपि च. मे. उपासनं शराभ्यासे शुश्रूषायां च चिंसने, वि. सत्रादुपासनमासने। शुश्रूषायां शरा-भ्यासे, हे. शराभ्यासेऽपुत्रपासनं, त्रि.

उपाहित. उपाहितोऽनलोत्पाते पुमानारोपिते त्रिषु, मे. उपाहि-तोऽग्न्युत्पाते आहिते चापुत्रपाहितः, वि. उपाहितः पुनः। आरोपितेऽन-

लोत्पाते, हे. वज्रुत्पातेऽप्युग्रपाहितः, त्रि.

उपोढ़. उपोढ़ो निकटोढ़योः, मे, वि. उपोढ़ ऊढ़े निकटेऽपि, हे.

उम्. उं रोषेऽङ्गीकृतावपि। प्रश्नेऽपि स्मृतात्, मे. उं प्रश्नेऽङ्गीकृतौ रोषे, हे. उं प्रश्नेऽङ्गीकृते रोषे, वि.

उमा. उमाऽतसी हैमवतीहरिद्राकीर्तिकान्तिषु, मे, वि. उमो नगरघट्टयोः। उमा गौर्यां हरिद्रायां कीर्तिकान्त्यतसीषु च, हे. उमा दुर्गाऽतसी चाय, त्रि.

उररि (री) उररुररयूररी च विस्तारेऽङ्गीकृतौ त्रयम्, मे. ऊरयूरी चोररी च विस्तारेऽङ्गीकृतौ त्रयम्, अ. उररी चोररी चोरी विस्तारेऽङ्गीकृतौ त्रयम्, वि. ऊर्यूररी चोररी च विस्तारेऽङ्गीकृतावपि, हे.

उरस्. उरो वक्षसि च श्रेष्ठेऽपि, मे. उरः श्रेष्ठे च वक्षसि, वि. उरो वक्षसि मुख्ये स्मृतात्, हे.

उरी. उर्यूरी चापुरभौ शब्दौ विस्तारेऽङ्गीकृतावपि, मे. v. उररी.

उर्वरा. उर्वरा सर्वसस्याढ्यभूमौ स्याङ्गभिमातके, मे, वि. उर्वरा तु भूमात्रे सर्वसस्याढ्यभुव्यपि, हे.

उल (लु) प. उलपो न स्त्री गुल्मिन्यां ना तृणान्तरे, मे. उलपस्तृणभेदे स्यात् गुल्मिन्यामुलपं मतम्, वि. उलुपस्तु गुल्मिनीतृणभेदयोः, हे. तृणभिद् गुल्मिन्युलुपम्, त्रि.

उलूक. उलूकः पुंसि काकाराविन्द्रे भारतयोधिनि, मे. उलूकः कुरुयोधे स्यात् पेचके जम्भभेदिनि, वि. उलूकः स्यात्तु काकारावीन्द्रे भारतयोधिनि, हे.

उलूखल. उलूखलं गुग्गुले स्यात् कण्डन्यर्थेऽप्युलूखलं, वि. उलूखले गुग्गुलोदूखले, हे. v उदूखल.

उल्लाघ. उल्लाघोऽपि शुचौ दक्षे दृष्टनीरोगयोस्त्रिषु, मे. उल्लाघस्तु शुचौ दक्षे दृष्टनीरोगयोरपि, वि. उल्लाघो निपुणे हृष्टे शुचि-

उल्लिखित. सत्राद्रुल्लिखितमुत्कीर्णे तनूकृते च वाचव्रवत्, मे. उल्लिखितं समुत्कीर्णं वाचव्रवच्च तनूकृते, वि. उल्लिखितं तनूकृते। उत्कीर्णं, हे.

उष. उषा वाणसुतारात्र्योरुषः कामिनि गुग्गुलौ। रात्रिशेषे उषाथान्तु केचिदाहुस्तदव्ययं, मे. उषा वाणसुतारात्र्योरुषः कामिनि गुग्गुलौ, वि. उषा बाणात्मजा निशा, त्रि. उषा निशि। वाणपुत्र्यां च, हे. उषा रात्रौ तदन्ते च, मे, हे. उषा रात्रौ तदन्ते स्यात् अलाबव्ययमप्युषा, वि.

उषस्. उषः प्रत्यूषमपि क्लीवं पिटप्रस्वाश्च योषिति, मे. उषः प्रभाते सन्ध्यायां, वि. उषः सन्ध्याप्रभातयोः, हे.

उषित. उषितं युप्रषिते दग्धे, मे, वि. उषितं व्युषिते मुष्टे, हे. अथ दग्धे सत्राद्रुषितं स्थितवत्यपि, त्रि.

उष्ट्र. उष्ट्री कर्कर्यां करभे पुमान्, मे. उष्ट्री गोलकिकायां स्यात् करभस्य च योषिति, वि. उष्ट्री वन्द्भाण्डे करभस्त्रियां, हे.

उष्ट्रिका. उष्ट्रिका कृत्तिकाभाण्डभेदेऽपि करभस्त्रियाम्, मे, वि. उष्ट्रिका मृद्भाण्डभेदे करभस्य च योषिति, हे. मृद्भाण्डेऽप्युष्ट्रिका भवेत्, श. मृद्भाण्डेऽप्युष्ट्रिका, त्रि.

उष्ण. उष्णो ग्रीष्मे पुमान् दक्षाशीतयोरन्यलिङ्गकः, मे. उष्णः स्यादातपे ग्रीष्मे दक्षे, वि. उष्णा ग्रीष्मदक्षातपाह्निमाः, हे. उष्णं दक्षेऽपि नातपे, त्रि.

उष्णीष. उष्णीषन्तु शिरोवेष्टे किरीटे लक्षणान्तरे, मे, वि. उष्णीषं लक्षणान्तरे। शिरोवेष्टे किरीटे च, हे. उष्णीषः शिरोवेष्टकिरीटयोः, श. उष्णीषो मूर्द्धवेष्टनेऽप्युक्तः, रु.

उष्मक उष्मकस्तु निदाघे स्याद् आतुरे चिप्रकारिणि, मे, वि. उष्मको घर्म उद्युक्तातुरयोः, हे.

उस्र. उस्रो रूपे च किरणेऽप्युस्त्राऽर्ज्जुनप्रपत्रिलयोः, मे. उस्रा गवुप्रपचितायामुस्त्रस्तु किरणे. षून्नः, वि. उस्रा गव्युपचित्रयोः। उस्रो मयूखे स्यात्, हे. उस्रो दीप्तौ गवि स्त्रियाम्, त्रि.

ऊ. ऊ वाक्यारम्भरक्षानुकम्पास्वपि च दृश्यते, मे ऊ वाक्यारम्भ ऊ रक्षारक्षवूतिष्वनव्ययम्, वि अर्थौघो दीपिका वामश्रवणं मधुसूदनः। इन्द्रश्चापः षण्मुखश्च ऊकारो रक्षणाधिपः, मा. रक्षणे चापि ऊकार ऊकारो ब्रह्मणि, ए.

ऊति. ऊतिः स्त्री रक्षणे स्यूतौ, मे. ऊतिः स्यूतौ च रक्षणे, वि. स्यादूतिः स्यूतिरक्षयोः, हे.

ऊन. ऊनं हीने स्त्रणोद्योगे, वि.

ऊम्. ऊं प्रश्ने रोषवाचि च, हे. ऊं रुषोक्तौ प्रच्छायां, मे. ऊं प्रश्ने च रुषोक्तौ च, वि.

ऊररी, ऊरी. v. उररी, उरी.

ऊर्ज ऊर्जस्तु कार्त्तिकोत्साहबलेषु प्राणनेऽपि च, मे. ऊर्जः कार्त्तिके बले, हे. उत्साहकार्त्तिकायूर्जौ, त्रि. ऊर्जो बले महोत्साहे, वि.

ऊर्णा. ऊर्णा मेषादिलोम्नि स्याद् भ्रून्तरावर्त्तके भ्रुवोः, मे, वि. ऊर्णा भ्रूमध्यगावर्त्ते मेषादीनाञ्च लोमनि, हे. ऊर्णा मेषादिलोम्नि स्यादावर्त्ते चान्तरा भ्रुवोः, श.

ऊर्णायु ऊर्णायुः चणभङ्गे स्यात् मेषकम्बलमेषयोः, वि ऊर्णायुरविकम्बले। ऊर्णनाभे च मेषे च, हे. ऊर्णायु र्ना चणभङ्गे मेषकम्बलमेषयोः, मे.

ऊर्द्ध्व. ऊर्द्ध्वं स्यादुच्छ्रिते तुङ्गे चोपरिष्टादपि स्मृतम्, मे, वि. स्यादूर्द्ध्वन्तु समुच्छ्रिते। उपर्युन्नतयोः, हे.

ऊर्मि. ऊर्मिः स्त्रीपुंसयोः पीडायां वेगभङ्गप्रकाशयोः। उत्कण्ठावस्त्रसङ्कोचलेखयोरपि कीर्त्तिता, वि. ऊर्मिः पीड़ाजवोत्कण्ठाभङ्गप्रकाशवीचिषु। वस्त्रसङ्कोचलेखायां, हे. ऊर्मिः स्त्रीपुंसयो र्वीचिप्रकाशे वेगभङ्गयोः। वस्त्रसङ्कोचरेखायां वेदनापीड़योरपि, मे. पीड़ायां वीचिवेगयोः। वस्त्रसूक्ष्मे च रेखायाञ्चोर्मिः स्त्रीपुंसयो र्मतः, त्रि.

ऊर्मिका. ऊर्मिका चाङ्गुलीये स्याद् वस्त्रभङ्गतरङ्गयोः मे. ऊर्मिका पुनः। उत्कण्ठायां भृङ्गनादे वस्त्रभङ्गेऽङ्गुलीयके। वीच्यां च, हे

ऊर्मिका चाङ्गुलीये स्याद् वस्त्रभङ्गतरङ्गयोः। तथोद्वात्कलवेऽपि स्यादूर्मिका मधुपध्वनौ, वि.

ऊर्वरा. v. उर्वरा.

(ऊष. ऊषः चारमृदि प्रोक्तं प्रभातेऽपि पुमानयम्। तत्सन्ध्यायां च रन्ध्रे च चन्दनद्रौ स्ववोविले, मे.)

ऊषण. ऊषणं मरिचे क्लीवं कणायामूषणा स्त्रियाम्, मे. ऊषणं मरिचे ख्यातं कणायामूषणा भवेत्, वि. अथोषणा। कणोषणं तु मरिचे, हे.

ऊष्मन्. ऊष्माणस्तु निदाघोष्णा ग्रीष्माः शषसहा अपि, हे.

ऋ. ऋशब्दो गर्हणे वाकेऽत्र देवाख्यायां त्वनव्ययम्, मे. ऋ कुत्सावाक्ययोः, हे. ऋ वाक्ये चापि कुत्सायामदितावश्च त्वनव्ययम्, वि. देविका दचनासा च भारभूतिस्त्रिविक्रमः। देवमाता रिपुश्चैव ऋकारं तपनस्तथा, ना.

ऋक्ष. ऋक्षः पर्वतभेदे स्याद्भल्लूके शोणके पुमान्। क्षतवेधनेऽन्यलिङ्गं नक्षत्रे पुंनपुंसकं, मे. ऋक्षोऽद्रिभेदे भल्लूके शोणके क्षतवेधने। ऋक्षमुक्तं च नक्षत्रे, वि. ऋक्षस्तु स्यात् नक्षत्राच्छभल्लयोः। महीधरविशेषे च शोणके क्षतवेधने, हे. भल्लूके शोणके चर्चा नक्षत्रे पुंनपुंसकम्, त्रि.

ऋक्षर. ऋक्षरं वारिधारायामृक्षरस्त्वृत्विजि स्मृतः, मे, वि. ऋक्षरं वारिधारायामृक्षरः पुन ऋत्विजि, हे.

ऋण. ऋणं देये जले दुर्गे, हे.

ऋत. ऋतमुञ्छशिले जले। सत्येऽत्र दीप्ते पूजिते स्यात्, मे. ऋतं शिलोञ्छे पानीये पूजिते दीप्तसत्ययोः, हे. ऋतमुञ्छशिले तोये दीप्ते सत्येऽभिपूजिते, वि. ऋतमुञ्छशिले सत्येत्र, त्रि.

ऋति. ऋतिः कल्याणवर्त्मनोः। जुगुप्सास्पर्धयोः स्त्री स्यात्, मे. ऋतिः कल्याणवर्त्मना, त्रि ऋति गतौ जुगुप्सायां स्पर्धामङ्गलयोरपि, वि. ऋति जुगुप्साकल्याणगतिस्पर्धासु, हे.

ऋतु. ऋतुर्वर्षादिषट्सु च। आर्तवे मासि च पुमान्, मे. ऋतुः। स्त्रीणां पुष्पे वसन्तादौ, हे. ऋतुः स्त्रीकुसुमे मासि वसन्तादिषु धीरयोः, वि. ऋतुरङ्गनारजस्यपि, ह. ऋतुः स्त्रीकुसुमेऽपि च, श.

ऋद्ध. ऋद्धं सम्पन्नधान्ये च सुसमृद्धे च वाच्यवत्, मे. ऋद्धं त्वतिसमृद्धे स्यात् सम्पन्नार्थे तु वाच्यवत्, वि. ऋद्धं समृद्धे सिद्धान्ते, हे.

ऋद्धि. ऋद्धिस्तु स्यादौषधीभेदे समृद्धावपि योषिति, मे. ऋद्धिः सम्पदि चौषधे, त्रि.

ऋषभ. ऋषभस्त्वौषधान्तरे। स्वरभिद्वृषयोः कर्णरन्ध्रकुम्भीरपुच्छयोः। उत्तरस्थः स्मृतः श्रेष्ठे स्त्री नराकारयोषिति। शूकशिम्ब्यां शिरालायां विधवायां क्वचिन्मता, मे. ऋषभः स्वरभेदे स्यात् अष्टवर्गौषधे वृषे। श्रेष्ठार्थे च वराहस्य पुच्छे रन्ध्रे च कर्णयोः। ऋषभी शूकशिम्ब्यां स्यात् नराकारस्त्रियामपि। विधवायां शिरालायां, वि. ऋषभः स्यादादिजिने वृषभे भेषजे स्वरे। कर्णरन्ध्रे कोलपुच्छे श्रेष्ठे चाद्युत्तरे स्थितः। ऋषभी तु शूकशिम्ब्यां पुरुषाकारयोषिति। विधवायां शिरालायां, हे. ऋषभो श्रेष्ठवृषभौ, त्रि.

ऋषभध्वज. ऋषभध्वज एषोऽपि शङ्करे चार्हदन्तरे, मे. ऋषभध्वजशब्दोऽसौ शङ्करे चार्हदन्तरे, वि. ऋषभध्वजः प्रथमजिनेन्द्रे शशिशेखरे, हे.

ऋषि. ऋषिर्वेदे वसिष्ठादौ दीधितौ च पुमानयम्, मे. ऋषिर्वेदे वसिष्ठादौ दीधितावपि पठ्यते, वि. ऋषिर्वेदे मुनौ, हे. ऋषिर्वेदेऽपि, त्रि.

ऋष्यप्रोक्ता. ऋष्यप्रोक्ता शतावर्यतिबलाशूकशिम्बिषु, मे. ऋष्यप्रोक्ता शतावर्यां शूकशिम्ब्यां बलाभिदि, वि. ऋष्यप्रोक्ता शूकशिम्ब्यां शतावर्यां बलाभिदि, हे.

ॠ. ॠ वाक्यारम्भरक्षायां वध-प्रत्योरनव्ययम्। देवमातरि दनौ चापि भैरवे दनुजे गतौ, मे. अतिथौघो-वामनश्च गोधिका यवनासिका।

दैत्यमाता च देवश्च ऋकारस्त्रिपुरान्तकः, मा. ऋकारो दनुजप्रसूः, ए.

लृ. लृकारो देवतामायां भुवि क्षुधे च कीर्तित, मे. श्रीधरस्य परः स्थाणु र्दक्षगण्डस्त्रिवेदकः। एकाङ्घ्रि र्वक्त्रदण्डश्च व्योमर्धि र्लृ स्वरः स्मृतः, मा

लॄ. लॄकारो देवनार्यां सप्राज् नार्यामन्यपि मातरि, मे. लॄमोक्षेशो हरः सूक्ष्मो वामगण्डः कुवेरदृक्। अर्द्धर्चा नीलचरणो लॄकारश्च त्रिकूटकः, मा.

ए. ए स्मृतावव्ययस्तयानुकम्पामन्त्रणह्वृतिषु, मे. ए आमन्त्रणाह्वानयो', हे. एरैग्रव्यौ तु हे्हैवत् स्मृत्यामन्त्रणह्वृतिषु, वि. भिण्टीशः पद्मनाभश्च शक्तिः सूक्ष्मोऽस्नतो भग। ऊर्द्धोऽष्टग कामरूप एकारश्च त्रिकोणकः, मा.

एक. एकं संख्यान्तरे श्रेष्ठे केवलेतरयोस्त्रिषु, मे. एकन्तु केवले श्रेष्ठ इतरस्मिंश्च वाच्यवत्, वि. एकोऽन्य केवलः श्रेष्ठः संख्या, हे. एके मुख्यान्यकेवलाः, अ.

एककुण्डल. एककुण्डल आख्यातो बलभद्रे धनाधिपे, मे. एककुण्डल इत्येष सौनन्दिनि धनाधिपे, वि. एककुण्डलो बलभद्रे किम्पुरुषेश्वरे, हे. वैश्रवणेऽपि एककुण्डलः, ह.

एकपद.- एकपदं तत्काले नपुंसकं वर्त्मनि स्त्री सप्रात्, मे. एकपदं सप्रात्तत्काले पद्व्यामेकपद्यपि, वि. एकपदं तदात्वे सप्रादेकपदी तु वर्त्मनि, हे.

एकाग्र. एकाग्र्यन्यलिङ्गं सप्रादेकतानेऽप्यनाकुले, मे. एकाग्रमेकताने सप्रादेकाग्रं चाप्यनाकुले, वि. अनाकुलेऽपि चैकाग्रः, अ. एकाग्री तद्गताव्यग्री, हे

एकाष्ठीला. एकाष्ठीला पनतिक्तिकौषधौ पुंसि वकपुष्पे, मे. एकाष्ठीलामपि प्राङ्ः शिवमल्ल्यौषधीभिदो', वि.

एडमूक एडमूकोऽन्यलिङ्गः सप्रात् शठे वाक्श्रुतिवर्जिते, मे. एडमूकः स्मृतो धीरैः शठे वाक्श्रुतिवर्जिते, वि एड़मूकोऽनेड़मूकस्तु निर्वाणीश्रुतिके शठे, हे

एत. एतः कर्बुरे आगते, मे, त्रि, हे एतावागतकर्बुरौ, त्रि.

एधतु एधतुः पुरुषेऽग्नौ ना, मे. एधतुः पुरुषे वह्नौ, वि. एधतु र्नरि पावके, हे.

एनस्. एनः पापापराधयोः, मे, त्रि. एनोऽपराधे कलुषे, वि. V. आगस्.

एव. अथैव चौपम्ये नियोगे वाक्यपूरणे। अवधारणे च चानियोगे च विनिग्रहे, मे. ईषदर्थे परिभवेऽप्येवौपम्येऽवधारणे, वि. एवौपम्ये परिभवे ईषदर्थेऽवधारणे, हे.

एवम्. एवं प्रकारे स्यादङ्गीकारेऽवधारणे। अर्थप्रश्ने परस्ताद्युपमाप्रश्नयोरपि, मे एवं प्रकारोपमयोरङ्गीकारेऽवधारणे, वि एवं प्रकारेऽङ्गीकृतेऽवधारणे समन्वये, हे. इवेत्यमर्थयोरेवम्, अ.

एषणी. एषणी व्रणमार्गानुसारिण्यां च तुलाभिदि, मे.

ऐ. ऐशब्दो दृश्यते हूतौ स्मृत्यामन्त्रणयोरपि, मे. आनाय्यतो भौतिकश्वाधरो दामोदरस्तथा। वागीशो वर्मभयदः ऐकारस्त्रिपुरस्तथा, ना. V. ए.

ऐणेय. ऐणेयमेणीचर्माद्यौ रतबन्धभिदि स्त्रियाः, वि ऐणेयमेणीत्वगादिके। रतबन्धभिदि स्त्रीणां, हे

ऐन्द्रि ऐन्द्रिः काके जयन्ते ना, मे. ऐन्द्रिः काकजयन्तयोः। ऐन्द्रिः काकजयन्तयोः, वि. ऐन्द्रिरिन्द्रसुते काके, हे.

ऐरावत. ऐरावतोऽभ्रमातङ्गे नारङ्गे लकुचद्रुमे। नागभेदे च पुंसि स्यात् विद्युत्प्रदीप्तिद्रोः स्त्रियाम्। नपुंसकं महेन्द्रस्य ऋजुदीर्घशरासने, मे. ऐरावतोऽभ्रमातङ्गनारङ्गलकुचादिषु। ऐरावतं महेन्द्रस्य ऋजुदीर्घशरासने। ऐरावती स्यात्तडिति सरिद्भेदेऽपि लक्ष्यते, वि. ऐरावतो नागरेऽपि, त्रि. ऐरावतोऽङ्गे नागरङ्गे लकुचे त्रिदशद्विपे। ऐरावतन्तु शक्रस्य ऋजुदीर्घशरासने। ऐरावती विद्युद्विद्युद्द्रोः शताह्रदायता, हे.

ओ. ओ सम्बोधन आह्वाने स्मरणे चानुकम्पने, मे. सद्यो-जातो वासुदेव ऊर्द्धदन्तस्त्रिमात्रकः। आप्यायनीमन्त्रनाथ ओकारो नगसंज्ञकः, मा.

ओकस्. ओक आश्रयमात्रे च मन्दिरे च नपुंसकम्, मे. ओकः सद्मनि चाश्रये, वि. ओकस्तु सद्मनि। ओकास्त्वाश्रयमात्रे स्यात्, हे. ओकः सद्माश्रयश्चौकाः, अ.

ओघ. ओघो वेगे जलस्य च। वृन्दे परम्परायाञ्च द्रुतवृत्त्योप-देशयोः, मे. ओघो वृन्दे पयोवेगे द्रुतवृत्तउपदेशयोः। ओघः परम्परायां च, वि. ओघः प्रवाहः सङ्घातो द्रुतवृत्तं परम्परा। उपदेशश्च, हे. ओघो वृन्देऽम्भसां रये, अ. ओघः स्याद् द्रुतवृत्तेऽत्र च, त्रि. ओघः पूरोऽथ वेगश्च, अने.

ओजस्. ओजो दीप्तावष्टम्भे प्रकाशबलयोरपि, मे. ओजो दीप्तिप्रकाशयोः। अवष्टम्भे बले धातुतेजसि, हे. ओजो दीप्तौ बले, अ. ओजस्तेजसि धातूनामवष्टम्भप्रकाशयोः। ओजो बले च दीप्तौ च, वि. बलदीप्तौ तथौजसी, अने.

ओड्र. ओड्राः पुंभूम्नि नीवृति। ओड्रः स्यात्तु जवापुष्पे, मे. ओड्रा जनपदान्तरे। ओड्रो जने जवापुष्पे, हे. ओड्रो जने जपापुष्पे ओड्रा जनपदान्तरे, वि.

ओदन. ओदनं न स्त्रियां भक्ते बलायामोदनी स्त्रियाम्, मे.

ओम्. ओमुपक्रमे। प्रणवे चाप्युपगमे चायाकृतौ च मङ्गले, मे. ओमेवं प्रणवार्थयोः, त्रि. ओं प्रणवेऽङ्गीकृतावपि, हे. ओमित्यनुमता मोक्तं प्रणवे चाप्युपक्रमे, वि

ओल्ल. ओल्लस्तु शूरणे पुंसि स्यादार्द्रे वाच्यलिङ्गकः, मे. ओल्ल आर्द्रे च शूरणे, वि. आर्द्रशूरणयोरोल्लः, त्रि.

औ. औशब्दः कथितो भूतौ तथा सम्बोधनेऽपि च। स्त्री तु विश्व-म्भरायां स्यात् पुमांस्तु निस्वने स्मृतः, मे. सद्बर्णोऽनुग्रहेणो सुरारि-

व्यापिनी तथा। अथो दन्तगतो मायी हसिंहाङ्गमथेश्वरः, मा.

औचित्य. औचित्यमुचितत्वे स्यात् सत्येऽपि च नपुंसकम्, मे. औचित्यं सत्ययोगयोः, वि.

औदुम्बर. औदुम्बरः यमदेवे रोगभेदे नपुंसकम्, मे. औदुम्बरः यमदेवे रोगभेदे च कथ्यते, वि. औदुम्बरो यमे रोगभेदे, हे.

औशीर. औशीरं शयनासने चामरदण्डेऽप्युशीरजे प्रोक्तम्, मे. औशीरमाख्यचमरदण्डे च शयनासने, वि. औशीरं शयनासने। उशीरजे चामरे च, हे. औशीरश्चामरे दण्डेऽप्यौशीरं शयनासने, अ.

अं, अः. v. अ.

क. को ब्रह्मणि समीरात्मयमदक्षेषु भास्करे। कामग्रन्थौ पक्षिणि च पततिपार्थिवे तथा। मयूरेऽग्नौ न पुंसि स्यात् सुखशीर्षजलेषु कम्, मे. को ब्रह्मात्मानिलार्केषु मदने सर्वनाम्नि च। पावके च मयूरे च सुखशीर्षजलेषु कम्, वि. कोधीशो धातृसंघस्य चञ्चौ कहिकरादिगः। वर्णादिसो यादवेश. ककारः कामगः स्मृतः, मा. को ब्रह्मण्यात्मनि रवौ मयूरेऽग्नौ यमेऽनिले। कं शीर्षेऽम्बु सुखे, हे. मारुते वेधसि ब्रध्ने पुंसि कः कं शिरोऽम्बुनोः, अ. क आत्मा च सुखञ्च कम्, त्रि. कशब्दः सुखपादम्बु-ब्रह्ममस्तकवाचकः, श मूर्ध्नि चित्ते जले काये सुखे ब्रह्मणि मारुते। कामे काले सुवर्णे च कशब्दो द्रविणे ध्वनौ, अने.

कंस. कंसोऽस्त्री तैजसद्रव्ये कांस्ये मानेऽसुरे तु ना, मे. कंसो दैत्यान्तरे स्मृतः। कांस्ये च कांस्यपात्रे च मानभेदेऽपि कीर्त्तितः, वि. कंसस्तैजसमानयोः। पानपात्रे दैत्यभेदे, हे. कंसो मानेऽसुरान्तरे। तैजसे तस्य पात्रे च, त्रि.

ककुद्(द). ककुत् स्त्री ककुदोऽप्यस्त्री श्रृङ्गे राजध्वजे वरे, मे. ककुदत् ककुदं श्रेष्ठे वृषाङ्गे राजलक्ष्मणि, वि. ककुदवत् ककुत् श्रेष्ठे वृषाङ्गे राजचिह्ने, हे. प्राधान्ये राजलिङ्गे च वृषाङ्गे ककुदोऽस्त्रियाम्, अ. राजलिङ्गवृषाङ्गयोः। स्त्री ककुत्, त्रि. प्रधाने राजलिङ्गे च ककुदाख्या

प्रकीर्तिता, अने. ककुदं शृङ्गे विदुः प्रधानेऽपि । ह.

ककुभ्. ककुप् स्त्रियां प्रवेणीदिक्शोभासु चम्पकस्रजि, मे. ककुप् शोभादिशोः शास्त्रे प्रवेण्यां चम्पकस्रजि, वि. आशासंज्ञे ककुप् प्रोक्ता, अने.

ककुभ. ककुभो रागभेदेऽपि वीणाङ्गेऽर्जुनपादपे, मे, वि. ककुभो वीणाप्रसेवे रागभेदेऽर्जुनद्रुमे, हे. वीणाप्रसेवे ककुभो रागभेदेऽर्जुनद्रुमे, त्रि.

कक्ष. कक्षा स्यादन्तरीयस्य पश्चादञ्चलपल्लवे। स्पर्धापदे ना दोर्मूले कच्छवीरुत्तृणेषु च, मे. कक्षो दोर्मूलकच्छयोः। सैरिभे च तृणे कक्षः शुष्ककाननवीरुधोः। कक्षा प्राङ्गणिकाकाञ्चीप्रकोष्ठगजरज्जुषु। स्पर्धापदपरीधानपश्चादञ्चलपल्लवे। रथभागेऽपि कक्षा स्यात्, वि. कक्षो वीरुधि दोर्मूले कच्छे शुष्कवने तृणे। पापे कक्षा त्विभरज्ज्वां काञ्च्यां गेहप्रकोष्ठयोः। भित्तौ साम्ये रथभागेऽन्तरीयपश्चिमाञ्चले। उद्ग्राहिण्यां च, हे. कक्षां तु तृणवीरुधौ, अ. कक्षस्तु दोर्मूले शुष्ककानने। कक्षा वरत्राप्रकोष्ठस्पर्धोद्ग्राहणिकासु च, त्रि. कक्षा तु भवनान्तर्भूमेखलागजरज्जुषु, अने. कक्षः स्यात् कच्छवीरुधोः। कक्षा गुह्यपिधाने काञ्च्यङ्गे गेहप्रकोष्ठे च, ह.

कक्ष्या. कक्ष्या बृहतिकायां स्यात् काञ्च्यां मध्येभबन्धने। हर्म्यादीनां प्रकोष्ठे च, मे. कक्ष्या बृहतिकायां स्यात् कक्ष्या मध्येभबन्धने। हर्म्यादीनां प्रकोष्ठे च, वि. कक्ष्या गृहप्रकोष्ठे स्यात् सादृश्योद्योगकाञ्चिषु। बृहतिकेभनाड्योश्च, हे. कक्ष्या प्रकोष्ठे हर्म्यादेः काञ्च्यां मध्येभबन्धने, च.

कक्षावेक्षक. कक्षावेक्षक उक्तश्च शुद्धान्तोद्यानपालयोः। रङ्गाजीवे कवौ पिङ्गे द्वाःस्थे, मे. कक्षावेक्षकः शुद्धान्तपालकोद्यानपालयोः। द्वाःस्थे पिङ्गे कवौ रङ्गाजीवे, हे. कक्षावेक्षकमिच्छन्ति शुद्धान्तोद्यानपालयोः। द्वारपाले कवौ पिङ्गे रङ्गाजीविन्यपि क्वचित्, वि.

कङ्क. कङ्कः कङ्कद्विजे ख्यातो लोहपृष्ठकृतान्तयोः, मे, वि. खगे यमे छद्मविप्रे कङ्कः, त्रि. कङ्को ब्राह्मणलिङ्गिनि। लोहपृष्ठे यमे, हे.

कङ्कण. कङ्कणं करभूषायां सूत्रमण्डनयोरपि, मे. कङ्कणं शेखरे

ह्रस्वत्वमण्डनयोरपि, वि. कङ्कणं करभूषणे। मण्डने ह्रस्वत्वे च, हे. ह्रस्वत्वेऽपि कङ्कणम्, त्रि.

कङ्कर. कङ्करं कुत्सिते तक्रे, हे, वि. V. कच्चर.

कच. कचः केशे गुरोः सुते। बन्धे शुष्कव्रणे पुंसि करिण्यां तु कचा स्त्रियाम्, मे. कचः केशे गुरोः पुत्रे बन्धे शुष्कव्रणे कचः। कचा करिण्यां, वि. कचः शुष्कव्रणे केशे बन्धे पुत्रे च गीष्पतेः। कचा करेणौ, हे. इभ्यां स्त्री गुरुपुत्रे ना केशे शुष्के व्रणे कचः, त्रि. कचो गीष्पतिसुतेऽपि, श.

कचाकु. कचाकुस्तु दुराधर्षे दुःशीले च विलेशये, वि.

कच्चर. कच्चरं कुत्सिते वाच्यलिङ्गं तक्रे नपुंसकं, मे. V. कङ्कर.

कच्चित्. कच्चित् स्यात् प्रश्नकामयोः, श. कच्चित् कामप्रवेदने। प्रश्ने हर्षे मङ्गले च, मे.

कच्छ. अथ कच्छः स्याद् अनूपे तुन्नकद्रुमे। नौकाङ्गे पुंसि वाराह्यां चीरिकायान्तु योषिति, मे. अथ कच्छः स्याद् अनूपे तुन्नकद्रुमे। नौकान्ते परिधानस्य पश्चाद्दलपल्लवे। कच्छा तु चीरिकायां च वाराह्यां च निगद्यते, वि कच्छो द्रुभेदे नौकाङ्गेऽनूपप्राये तटेऽपि च। कच्छान्तु देशे कच्छा स्यात् परिधानापराञ्चले। चीर्यां वाराह्यां, हे. परिधानाञ्चले कच्छो जलप्रान्ते त्रिलिङ्गकः, अ. वाराही चीरिका कच्छा कच्छोऽनूपे द्रुमान्तरे, त्रि.

कच्छप. कच्छपो मल्लकोभेदे कूर्मे कुद्रुमदान्तरे। पुंसि निध्यन्तरे कूर्मे मल्लबन्धान्तरेऽपि च, मे. कच्छपो मल्लकोभेदे कूर्मे कुद्रुमदान्तरे। मल्लबन्धविशेषेऽपि कच्छपः, वि. कच्छपो मल्लबन्धके। कमठे कच्छपी वीणा, हे. कूर्मी वीणाभेदश्च कच्छपी, अ.

कच्छुर. कच्छुरा शूकशिम्ब्यां च शठीदुःस्पर्शयोरपि। कच्छुरः पुंश्चले वाच्यलिङ्गः स्यात् पामरेऽपि च, मे. कच्छुरः पुंश्चले पामासहिते कच्छुरा शठी। दुःस्पर्शा शूकशिम्बी तु, हे. कच्छुरा शूकशिम्ब्यां स्यात् शठीदुःस्पर्शयोरपि। कच्छुरं वाच्यवत् प्राक्तः पामरे पुंश्चलेऽपि च, वि.

कुशरीरे च शठप्राज्ञ कच्छुरा पामरे विष, त्रि.

कञ्चुक. कञ्चुको वारवाणे स्यात् निर्मोके कवचेऽपि च। वर्धापक-गृहीताङ्गस्थितवस्त्रे च चोलके। कञ्चुकोपधिभेदे, मे. कञ्चुको वारवाणे सर्पान्निर्मोके कवचेऽपि च। वर्द्धापकगृहीताङ्गस्थितवस्त्रे च चोलके। औषधौ कञ्चुकी च, वि. कञ्चुकश्चोलवस्त्रयोः। वर्धापकगृहीताङ्गवसने वारवाणके। निर्मोके, हे. अथ कञ्चुकः। निर्मोके चोलके वारवाणे, त्रि.

कञ्चुकिन्. कञ्चुकप्यन्तःपुराध्यक्षे पिङ्गेऽह्नौ जोङ्गकद्रुमे, मे. कञ्चुकी भुजगे पिङ्गे मचक्ले जोङ्गकद्रुमे, वि. कञ्चुकी जोङ्गकतरौ महल्ले पन्नगे विटे, हे. अथ कञ्चुकी। स्थापत्ये वर्मिते सर्पे, त्रि.

कञ्ज. कञ्जः केशे विरिञ्चौ च कञ्जं पीयूषपद्मयोः, मे. कञ्जः केशे विरिञ्चे च कञ्जः पीयूषपद्मयोः, वि. कञ्जो वेधसि केशे च कञ्जं पीयूषपद्मयोः, हे. कञ्ज. केशे विधौ कञ्जः कञ्जं पीयूषपद्मयोः, अने.

क(ञ्ज)ञ्जार. कञ्जारो जठरे सूर्ये विरिञ्चौ वारणे मुनौ, मे, वि. कञ्जारः कुञ्जरे सूर्ये जठरे द्रुहिणे मुनौ, हे.

कट. कटः श्रोणौ द्वयोः पुंसि किलिञ्जेऽतिशये शवे। समये गज-गण्डे च पिप्पल्यां तु कटी मता, मे. कटः श्रोणौ क्रियाकारे कलिञ्जेऽ-तिशये शवे। समये गजगण्डे च पिप्पल्यां च कटी मता, वि. अथ कटो गजगण्डे कटौ भ्रमम्। शवे शवरथौषधोः क्रियाकारश्मशानयोः। कि-लिञ्जे समये चापि, हे. अयथे च क्रियाकारे किलिञ्जशवयोः कटः, त्रि. समयेऽपि कटः स्मृतः, र.

कटक. कटकोऽस्त्री नितम्बेऽद्रेर्दन्तिनां दन्तमण्डले। सामुद्र-लवणे राजधानीवलययोरपि, मे. कटकस्त्वद्रिनितम्बे वाहुभूषणे। सेनायां राजधान्याञ्च, हे. कटकं वलये सानौ राजधानीनितम्बयोः। सामुद्रलवणे दन्तमण्डले दन्तिनामपि, वि. राजधान्यां नितम्बेऽद्रे-र्वलये कटकोऽस्त्रियाम्, त्रि सेनायामपि कटकम्, र. स्कन्धावारेऽपि कटकः, श।

कटखादक. अथ कटखादकः। खादके काचकलसे बलिपुष्टे च जम्बुके, मे, वि. अथ कटखादकः। खादके काचकलसे शृगाले बलिपुच्छयोः, हे.

कटभङ्ग. कटभङ्गस्तु सस्यानां हस्तच्छेदे नृपात्यये, मे, वि कटभङ्गो नृपात्यये। हस्तच्छेदे च सस्यानां, हे. हस्तच्छेदे तु सस्यानां कटभङ्गो नृपात्यये, लि.

कटप्रू. कटप्रूः पुंसि राक्षसे। विद्याधरे महादेवे तथा स्यादक्षदेवने, मे. कटप्रूः स्यान्महानटे। विद्याधरे रक्षसि च कटप्रूरक्षदेवने, वि. कटप्रूरक्षदेवने। विद्याधरेऽक्षपे रुद्रे, हे.

कटभी. कटभी वृक्षभेदेऽपि ज्योतिष्मत्यामपि स्त्रियाम्, मे.

कटम्भर. कटम्भरा प्रसारण्यां रोहिण्यां गजयोषिति। कलम्बिकायां गोलायां वर्षाभूस्नुषयोरपि, मे, वि. कटम्भरा प्रसारिण्यां गोलायां गजयोषिति। कलम्बिकायां रोहिण्यां वर्षाभूस्नुषयोरपि, हे. गोधाकलम्बिकादन्तिवधूषु च कटम्भरा, ध्रा.

कटाह. कटाहः कूर्मकर्परे। द्वीपस्य च प्रभेदे स्यात्तैलादेः पाकभाजने। जायमानविषाणाग्रमहिषीशावकेऽपि च, मे. कटाहो घृततैलादिपाकपात्रे च खर्परे। कटाहः कूर्मपृष्ठे च स्तूपे च महिषीशिशौ, वि. कटाहः स्यात् कूर्मपृष्ठे कर्परे महिषीशिशौ। तैलादिपाकपात्रे तु, हे. स्तूपे च पाकपात्रे च कटाहो महिषीशिशौ, वि. कटाहो निरयेऽपि च, ध्रा.

कटित्र. कटित्रं रसनायाञ्च चर्माङ्गे कटिवाससि, मे. कटित्रं रसनायां स्यात् चर्माङ्गे कटिवाससि, वि. कटित्रं तु कटिवस्त्रे रसनाचर्मभेदयोः, हे.

कटु. कटुः स्त्री कटुरोहिण्यां लताराजिकयोरपि। नपुंसकमकार्ये स्यात् पुंलिङ्गे रसमात्रके। त्रिषु तद्वत्सुगन्धयोश्च मत्सरेऽपि खरेऽपि च, मे. कटुः सुगन्धे तीक्ष्णे स्यादकार्ये मत्सरे रसे। कटुः

प्रियङ्गुकटुकाराजिकास्वथ दूषणे। कटु प्रोक्तम्, वि. कटुकार्य्ये रसे च दूषणे च कटू रसे। तिक्ते प्रियङ्गुसुरभिकटुकाराजिकास्वपि, हे. रसे कटुः कटुकार्य्ये त्रिषु मत्सरतीक्ष्णयोः, अ. अप्रियेऽपि कटुः, त्रि.

कटुक. कटुका कटुरोहिण्यां स्त्रियां व्योषे नपुंसकम्, मे. कटुकं कटुरोहिण्यां व्योषेऽपि कटुकं स्मृतम्, वि. कटुकं कटु। कटुरोहिणीव्योषयोः, हे.

कटुकन्द. कटुकन्दः पुमान् शिग्रौ शृङ्गवेररसोनयोः, मे. कटुकन्दं विदुः शिग्रौ शृङ्गवेररसोनयोः, वि. कटुकन्दः शृङ्गवेरे शोभाञ्जनरसोनयोः, हे. कटुकन्दस्तु शृङ्गवेररसोनयोः, त्रि.

कठ. कठो मुनौ तदाख्यातवेदाध्येतृकयोः स्वरे, मे. कठः स्वर ऋषौ भेदे स्यात्तदध्येतृवेदिनोः, वि. कठो मुनौ स्वरे ऋषौ भेदे तत्पाठिवेदिनोः, हे.

कठिन. कठिनमपि निष्ठुरे स्यात् स्तब्धेऽपि त्रिषु नपुंसकं स्थाल्याम्। कठिनी खटिकायामपि कठिना गुड़शर्करायां च, मे. कठिनं निष्ठुरे स्थालप्रां शर्करायां गुड़स्य च। कठिना खटिकायां तु कठिनीति प्रयुज्यते, वि. कठिनं निष्ठुरोखयोः। कठिनी तु खटिका स्यात् कठिना गुड़शर्करा, हे.

कठिल्लक. कठिल्लकस्तु पर्णासे वर्षाभूकारवेल्लयोः, मे, वि. कठिल्लकस्तु वर्षाभ्वां पर्णासे कारवेल्लके, हे. पुनर्नवाकारवेल्लपर्णासेषु कठिल्लकः, त्रि.

कडार. कडारः पिङ्गले दासे, मे, वि. कडारो दासपिङ्गयोः, हे.

कण. कणा जीरककुम्भीरमक्षिकापिप्पलीषु च। कणोऽतिसूक्ष्मे धान्यांशे, मे. कणोऽतिसूक्ष्मे धान्यांशे स्तम्बजीरकणादिषु, वि. कणो धान्यांशलेशयोः। कणा जीरकपिप्पल्योः, हे. कणोऽतिसूक्ष्मे धान्यांशे, अ. पिप्पल्यां जीरके कणा, त्रि.

कणिका. कणिका कथ्यतेऽत्यन्तसूक्ष्मवस्त्वग्निमन्थयोः, मे, वि. कणिका सूक्ष्मवस्तुनि। अग्निमन्थे, हे.

कर्णोचि. कर्णोचिः पुष्पितलतागुञ्जयोः शकटे स्त्रियाम्, मे.

कणीचिः पुष्पितलतागुञ्जयोः शकटेऽपि च, वि, हे

कणेरु कणेरुस्तु गणेरुवत्। वेश्याभौकर्णिकारेषु, हे. कणेरुः सप्रादृशावेश्याकर्णिकारे गणेरुवत्, वि. कणेरु. कर्णिकारे च करिणी-वेश्ययो. स्त्रियाम्, मे.

कण्टक कण्टको न स्त्रियां चुद्रशत्रौ मत्स्याद्रादिकोकसे। नैयोगिकादि-दौषोक्तौ सप्राद् रोमाञ्चद्रुमाङ्गयो, मे कण्टक. चुद्रवैरिणि। वेणौ द्रुमाङ्गे रोमाञ्चे, हे. कण्टक. चुद्रशत्रौ च कर्मस्थानकदोषयो.। रोमाञ्चे च द्रुमाङ्गे च कण्टको मकरेऽपि च, वि रोमाञ्चे चुद्रशत्रौ च द्रुमाङ्गे कण्टकोऽस्त्रियाम्, त्रि

कण्ठ. कण्ठो गले सन्निधाने ध्वनौ मदनपादपे, मे, वि कण्ठो ध्वनौ सन्निधाने ग्रीवायां मदनद्रुमे, हे. अथ सुध्वनौ। ग्रीवादेशेऽपि कण्ठः सप्रात्, त्रि. कण्ठो ध्वनि गल कण्ठः, अन्ने स्वरेऽपि कण्ठ आ-ख्यात., हा

कण्ठाल. कण्ठाला तु द्वयो द्रौणीप्रभेदे ना क्रमेलके, मे.

कण्व. कण्वं पापे मुनौ पुंसि, मे कण्वं पापे मुनौ विदु, वि कण्वो मुनौ कण्वं तु कल्मषे, हे.

कत्तृण. कत्तृणं तृणभिद्धश्नोः, मे. कत्तृणं तृणभेदेऽपि वारिपर्णश्च कत्तृणम्, वि. कत्तृणं रौहिषं कुम्भी, हे.

कथम्. कथं हर्षे च गर्हायां प्रकारार्थे च सम्भ्रमे। प्रश्ने सम्भा-वनायाञ्च, मे. कथं प्रश्ने सम्भ्रमे च प्रकारार्थे च सम्भवे, वि. कथं प्रश्ने प्रकारार्थे सम्भ्रमे सम्भवेऽपि च, हे.

कथाप्रसङ्ग. कथाप्रसङ्गो वातूले विषवैद्ये च वाचवत्, मे, वि. कथा-प्रसङ्गो वार्तायां विषसत्र च चिकित्सके, हे. कथाप्रसङ्गो वातूले विषवैद्येऽपि वाचवत्, त्रि.

कदन. कदनं मर्दपापयोः, मे. कदनं मर्दने पापे, वि.

कदम्ब कदम्बं निकुरम्बे सप्रान् नीपसिद्धार्थयोः पुमान्, मे. कदम्ब-

गाङ्गः सिद्धार्थे नीपेऽपि निकुरम्बके, वि. कदम्बः सर्षपे नीपे कदम्बं निकुरम्बके, हे. वृन्दे कदम्बो नीपे ना, त्रि. कुमालकः कदम्बः स्यात् कदम्बः सर्षपः स्मृतः। कदम्बो वृषभे दृश्ये कदम्बो निगणः पुमान्, अने.

कदर. कदरः श्वेतखदिरे क्रकचव्याधिभेदयोः, मे. कदरः श्वेतखदिरे क्षुद्ररोगेऽपि भावितः, वि. कदरः श्वेतखदिरे क्रकचक्षुद्ररोगयोः हे.

कदल. कदलाकदली रम्भा कदलीकदली पुनः। रम्भावृद्धेऽथ कदली पताकामृगभेदयोः। कदला डिम्बिकायाञ्च शाल्मलीभूरुहेऽपि च, मे. कदली हरिणान्तरे। रम्भायां वैजयन्त्यां च, हे. कदली ध्वजरम्भयोः, त्रि. कदली वैजयन्त्यां च रम्भायां हरिणान्तरे। कदली शाल्मलीशाखीडिम्बिकासु च कथ्यते, वि. कदली करिवैजयन्त्यां च, हु.

कद्रु. कद्रुस्त्रिषु स्वर्णपिङ्गे नागानां मातरि स्त्रियाम्, मे. काद्रूमातरि नागानां कद्रुः कनकपिङ्गले, वि. कद्रुः कनकपिङ्गे स्यात् कद्रूः स्यान्नागमातरि, हे. कद्रुस्त्रिषु कडारे स्यात् कद्रूः स्त्री नागमातरि, त्रि.

कनक. कनकं हेम्नि पुंसि स्यात् किंशुके नागकेशरे। धत्तूरे काञ्चनारे च कालीये चम्पकेऽपि च, मे. कनकं हेम्नि कनको नागकेसरे। धत्तूरे चम्पके काञ्चनारकिंशुकयोरपि, हे. कनकं चम्पके स्वर्णे किंशुके नागकेसरे। धुस्तूरे काञ्चनारे च कालीयेऽपि कचिन्मतम्, वि. कनकं धुस्तूरे नागकेसरे। चम्पके किंशुके हेम्नि, त्रि.

कनिष्ठ कनिष्ठोऽतियुवात्यल्पाऽनुजे स्त्री दुर्बलाङ्गुली, मे. कनिष्ठोऽल्पेऽनुजे यूनि कनिष्ठा दुर्बलाङ्गुली, वि. कनिष्ठोऽल्पेऽनुजे यूनि कनिष्ठा त्वन्तिमाङ्गुली, हे. कनिष्ठोऽतियुवाल्पयोः, ध.

कनीनिका. कनीनिका तारकाक्ष्णः स्यात् कनिष्ठाङ्गुलावपि, मे. वि. कनीनिकाक्षितारका। स्यात् कनिष्ठाङ्गुलिरपि, हे.

कनीयस्. कनीयानतियूनि स्याद् अत्यल्पानुजयोस्त्रिषु, मे. कनो-

यानतुजेऽत्यन्ये कनीयानतियूनि च, वि कनीयानतुजेऽल्पके । अतियूनि, हे (अतिशये) कनीयांस्तु युवाल्पयो, श कनीयाननुजेऽल्पे च, ति

कन्तु. कन्तुः कामकुसूलयो, हे

कन्था कन्था स्मृण्मयभित्तौ च तथा प्रावरणान्तरे, मे कन्था स्मृण्मयभित्तौ स्यात् कन्था प्रावरणान्तरे, वि कन्था पुरे प्रावरणे, हे

कन्द कन्दोऽस्त्री सूरणे ससत्रमूले जलधरे पुमान्, मे कन्दस्तु सूरणे ससत्रमूले जलधरेऽपि च, वि कन्दोऽब्दे सूरणे ससत्रमूले, हे कन्दोऽस्त्री सूरणे मूले, त्रि मूले कन्दलिके कन्द कन्दो वारिद उच्यते, अने

कन्दर कन्दरस्त्वङ्कुशे पुंसि गुहायां न नपुंसकम्, मे कन्दरो विवरेऽङ्कुशे, वि कन्दरः स्यादङ्कुशाद्वारणयोः, त्रि कन्दरोऽङ्कुशे । विवरे च गुहायाञ्च, हे

कन्दराल कन्दरालः पुमान् गर्दभाण्डे अश्वतरावपि, मे कन्दराल स्यात् पर्कटीगर्दभाण्डयोः, वि कन्दरालो जटिद्रुमे । गर्दभाण्डे, हे

कन्दल कन्दलं त्रिषु कपालेऽप्युपरागे नवाङ्कुरे । कलध्वनौ कन्दली तु मृगगुल्मप्रभेदयोः, मे कन्दलन्तु कपाले स्यादुपरागे नवाङ्कुरे । कलध्वनौ कन्दली तु मृगद्रुमविशेषयोः, वि कन्दलन्तु नवाङ्कुरे कलध्वनौ । उपरागे मृगभेदे कलापे कन्दली द्रुमे, हे

कन्धर कन्धरो वारिवाहे स्याद् ग्रीवायां कन्धरा मता, मे कन्धरो वारिवाहे स्याद् ग्रीवायामपि कन्धरा, वि कन्धरोऽम्बुदे। कन्धरा तु शिरोधौ स्यात्, हे

कन्या कन्या कुमारिकानार्योरोषधीराशिभेदयो, वि, मे कन्या नार्यां कुमार्यां च राश्योषधिविशेषयो, हे

कपर्द कपर्द खण्डपरशो र्जटाजूटे वराटके, मे, वि कपर्दः पार्वतीभर्तु र्जटाजूटे वराटके, हे शिवजूटे वराटेऽपि कपर्दः, त्रि,ह कपर्दो हरजटाजूटः स्यात् कपर्दस्तु काकिणी, अने

कपर्दक कपर्दको वराटे स्याज्जटाजूटे च धूर्जटेः, मे,वि

कपाल कपालोऽस्त्री शिरोऽस्थि स्याद् घटादेः शकले व्रजे, मे,

कपालं शिरसोऽस्थि सव्राद्, घटादिशकले व्रजे। कुष्ठरोगविशेषे च, वि. कपालं कुष्ठभेदे घटादिशकले गणे। शिरोऽस्थनि, हे. शिरसोऽस्थि, कपालोऽस्त्री घटादेः शकले व्रजे, त्रि. कपालमुक्तं घटादिशकलेऽपि, ह.

कपि. कपि र्ना सिल्हके शाखामृगे च मधुसूदने, मे.

कपिल. कपिला रेणुकायाञ्च शिंशपागोविशेषयोः। पुण्डरीककरिण्यां स्त्री वर्णभेदे त्रिलिङ्गकम्। नाऽनले वासुदेवे च मुनिभेदे च कुक्कुरे, मे. कपिलो मुनिभेदे सव्रात् पावके चारसत्वपे। कपिला शिंशपायां च रेणुकागोविशेषयोः। पुण्डरीककरिण्यां च लिङ्गे तु कपिलोऽन्यवत्, त्रि. कपिलो वह्निपिङ्गयोः। कुक्कुरे मुनिभेदे च कपिला शिंशपातरौ। पुण्डरीककरिण्यां च रेणुकागोविशेषयोः, हे. कपिला शिंशपाकौन्त्योः कपिलोऽग्नौ मुनौ शुनि, त्रि.

कपिलधारा. भवेत् कपिलधाराख्या स्वर्णदीतीर्थभेदयोः, वि. कपिलधारा त्रिदशापगायां तीर्थभिदयपि, हे.

कपिश. कपिशस्त्रिषु श्यावे स्त्री माधव्यां सिल्हके पुमान्, मे. कपिशः सिल्हके श्यावे माधव्यां कपिशी मता, वि. कपिशौ सिल्हकश्यावौ कपिशा माधवी सुरा, हे.

कपिशीर्ष. प्राकाराग्रेऽपि कपिशीर्षः, ह.

कपीतन. कपीतनं गर्दभाण्डे शिरीषाम्रातकेषु च। अश्वत्थे च, वि. कपीतनो गर्दभाण्डे शिरीषाम्रातकेषु च। अश्वत्थे च,मे. कपीतना गर्दभाण्ड-शिरीषाम्रातपिप्पलाः, हे. शिरीषाम्रातकेऽश्वत्थगर्दभाण्डे कपीतन, त्रि.

कपोत. कपोत सव्रात् नितकण्ठपारावतविहङ्गयोः, मे. कपोतः पारावते सव्रात् कवकाख्यविहङ्गमे, वि. कपोतः पक्षिमात्रेऽपि, त्रि.

कबन्ध. कबन्धोऽस्त्री क्रियायुक्तमपमूर्धकलेवरे। क्लीबं जले पुंसुदरे राहुरक्षोविशेषयोः, मे. कबन्धमुदरे रक्षोविशेषेऽपि विधुन्तुदे, वि. कबन्धमुदके रुण्डे कबन्धो राहुरक्षसोः, हे राहौ शिरःशून्यकाये कबन्धः क्लीबमम्बुनि, त्रि विशिरस्के नरे नीरे कबन्धः खेचरेऽपि च, अने.

कम्. कं पादपूरणे तोये मस्तके च सुखेऽपि च, मे कं सुखं वारिशिरसोः, हे. कं शिरःसुखवारिषु, वि कं पानीयं शिरः प्रोक्तम्, अने कं वारिणि च मूर्धनि, अ.

कमठ कमठः कच्छपे पुंसि भाण्डभेदे नपुंसकं, मे. कमठः कच्छपे भाण्डभेदे च कमठं मतम्, वि. कमठः कच्छपे दैत्यविशेषे मुनिभाजने, हे.

कमण्डलु. कमण्डलुः सत्रात् करके न स्त्री ना प्लक्षपादपे, मे. कमण्डलुः सत्रात् करके पर्कटीपादपेऽपि च, वि कमण्डलु पर्कटिकुण्डके, हे पर्कट्याश्च कमण्डलुः, त्रि

कमन कमन. कामुके कामेऽभिरूपेऽशोकपादपे, मे वि कमनोऽशोकपादपे। कामिकामाभिरूपेषु, हे.

कमल कमलं सलिले ताम्रे जलजे क्लोम्नि भेषजे। मृगभेदे तु कमलः कमला श्रीवरस्त्रियोः, वि,मे सत्रात् कुरङ्गेऽपि कमलः,ग मृगे जले च कमलम्, त्रि कमलं क्लोम्नि भेषजे। पङ्कजे सलिले ताम्रे कमलस्तु मृगान्तरे। कमला श्रीवरनार्योः, हे.

कम्पन कम्पनं न द्वयोः कम्पे कम्प्रे सत्रादभिधेयवत्, मे

कम्बल कम्बलो नागराजे सत्रात् सास्नाप्रावारयोरपि। कृमावपुत्रस्तरासङ्गे सलिले तु नपुंसकम्,मे कम्बलो नागराजे सत्रात् सास्नाप्रावारयोः कृमौ। कम्बलश्चोत्तरासङ्गे कम्बलं सलिले मतम्, वि कम्बलः कृमिसास्नयोः। नागप्रभेदे प्रावारे वैकक्ष्येऽत्र कम्बलं जले, हे प्रावारेऽपि च कम्बलः, ध्या सास्नायामपि कम्बलः, त्रि इन्द्रियं कम्बलं प्रोक्तं कम्बलो रोमजः पटः। कम्बलं तु गवां सास्ना कम्बलं कम्बलं विदुः, अने

कम्बि कम्बिर्दर्वी च वंशस्य शलाकायां स्त्रियामपि, मे कम्बिर्दर्वी च वंशस्य शलाकायामपीष्यते, वि कम्बि वंशलतादर्व्योः, हे

कम्बु. कम्बु, शङ्खे स्त्रियां पुंसि शम्बूके-वलये गजे, मे कम्बुः शम्बूकगजयोः ग्रीवानलकशङ्खयोः, वि कम्बु. वलयशङ्खयोः। गजे शम्बू-

के कर्पूरे ग्रीवायां नलकेऽपि च, हे. कम्बुर्नां वलये शङ्खे, अ. गजग्रीवा-विले कम्बुः, त्रि.

कम्बोज. कम्बोजो हस्तिभेदेऽपि शङ्खदेशविशेषयोः, मे. कम्बजो हस्तिभेदे सप्राच्छङ्खदेशविशेषयोः, वि. कम्बोजो नीवृदन्तरे। शङ्खहस्ति-भेदयोश्च, हे. कम्बोजो देशशङ्खयोः, त्रि.

कर. करो वर्षोपले रश्मौ पाणौ प्रत्यायशुण्डयोः, मे. करो वर्षोपले पाणौ शुण्डाप्रत्यायरश्मिषु, वि. करः प्रत्यायशुण्डयोः। रश्मौ वर्षोपले पाणौ, हे. बलिहस्तांशवः कराः, अ. करो हस्तः करो रश्मिः करः कर्षकवेतनम्, धने.

करक. करकस्तु पुमान् पक्षिविशेषे दाडिमेऽपि च। द्वयो मेघोपले न स्त्री करे चापि कमण्डलौ, मे. करको दाडिमे पक्षिभेदे करे कमण्डलौ। लट्वाकरञ्जयो र्वर्षोपले च, रे. कमण्डलौ च करकः, अ. करकस्तु करङ्के स्याद्दाडिमे च कमण्डलौ। पक्षिभेदे करे चापि करका च घनोपले, वि. वर्षोपले स्त्री करका करङ्के करकोऽस्त्रियाम्। कुसुमे दाडिमे पक्षिभेदे च करकः पुमान्, त्रि.

करङ्क. करङ्को मस्तके शस्ये नारिकेलफलास्थनि, मे, वि.

करज. करजः स्यात् व्याघ्रनखे करञ्जनखयोः पुमान्, मे. करजस्तु करञ्जे स्यात् नखे व्याघ्रनखेऽपि च, वि. करजो नखदन्तयोः, रे. नखे करञ्जे करजः, त्रि.

करट. करटो गजगण्डे स्यात् कुसुम्भे निन्द्यजीवने। एकादशा-हादिश्राद्धे दुर्दुरूटेऽपि वायसे। करटो वाद्यभेदे, मे. करटः करिगण्डे स्यात् कुसुम्भे निन्द्यजीविनि। काके वाद्ये दुर्दुरूटे नवश्राद्धे, हे. करटो गजगण्डे स्यात् कुसुम्भे निन्द्यजीविनि। एकादशाहश्राद्धेऽपि दुर्दुरूटेऽपि वायसे। करटो वाद्यभेदेऽपि, वि. काकेभगण्डौ करटौ, अ. करटो वाद्यगण्डकुदिमटो, त्रि. करटः कातरो ज्ञेयः करटो ध्वाङ्क्ष उच्यते, धने

करण. करणं हेतुकर्मणोः। वाणिजादौ हस्तलेपे नृत्यगीतप्रभेदयोः। क्रियाभेदेन्द्रियक्षेत्रकायसंवेशनेषु च। कायस्थे साधने क्लीबं पुंसि शूद्राविशोः सुते, मे. करणं क्षेत्रगात्रयोः। गीताङ्गहारसंवेशभित्सु कायस्थसंहतौ। वर्णानां स्पष्टतादौ च योगिनामासनादिषु। हृषीके साधकतमे वाणिजादौ स्तनादिषु। करणः शूद्राविट्पुत्रे, हे. करणं साधकतमं क्षेत्रगात्रेन्द्रियेष्वपि, अ. सप्तान्, साधने गीतनृत्यभेदे कायस्थकर्मणि। करणं पुंसि सङ्कीर्णे, त्रि. करणं कार्येऽपि, ह. करणं कारणं विद्यात् क्षेत्रं करणमिष्यते। करणो जातिभेदः स्यात् करणानीन्द्रियाणि च, अने. करणं साधनक्षेत्रकायकायस्थकर्मसु। गीताङ्गहारसंवेशक्रियाभेदेन्द्रियेषु च। वालवादौ च करणः स्मृतः शूद्राविशोः सुते, वि.

करण्ड. करण्डो मधुकोशासिकारण्डेषु दलाढके, मे. कारण्डो मधुकोशेऽसौ कारण्डवे दलाढके, हे. कारण्डवे करण्डः स्यात् मधुकोषे दलाढके, हा. v. कारण्ड.

करभ. करभो मणिबन्धादिकनिष्ठान्तोष्ट्रतत्सुते, मे. करभो मय उष्ट्रके। अङ्गुलेश्च कनिष्ठाया मणिबन्धस्य चान्तरे, हे. करभोऽथ करोष्ट्रयो, त्रि. शूकरोष्ट्रौ च करभौ, अने. मणिबन्धकनिष्ठकयो र्मध्यविभागेऽपि करभ, ह. करभो मणिबन्धादिकणिष्ठान्ते तथोष्ट्रके। करभः, वि.

करवीर. करवीरः कृपाणे स्यात् दैत्यभेदाश्वमारयोः। करवीर्यदितिश्चेष्ठगवीपुत्रवतीषु च, मे. करवीरोऽश्वमारः स्यादङ्गुष्ठः करवीरकः, अने. करवीर. कृपाणे स्यात् दैत्यभेदाश्वमारयो। श्रेष्ठगव्यां पुत्रवत्यामदितौ करवीर्यपि. वि. करवीरो हयमारे कृपाणे दैत्यभिद्यपि। करवीरी पुत्रवत्यां सद्गव्यामदितावपि, हे.

करहाट. करहाटः शिफाकन्दे पद्मस्य मदनद्रुमे, मे. करहाटः पद्मकन्दे पुष्पद्रुमविशेषयोः, हे. करहाटोऽब्जकन्दे स्यात् पुष्पवृक्षप्रभेदयोः, वि.

कराल. करालो दन्तुरे तुङ्गे भीषणे चाभिधेयवत्। सर्जरसतैले ना क्लीबं स्यात् कुठेरके, मे. करालो दन्तुरे तुङ्गे करालं च कुठेरके।

करालो घूणतैलेऽपि करालो भीषणेऽन्यवत्, वि करालो रौद्रतुङ्गोरुघूण-तैलेषु दन्तुरे। करालं तु कुठारे स्यात्, हे करालो दन्तुरे तुङ्गे, अ करालो घूणतैलेऽपि, त्रि

करीर करीरो वंशाङ्कुरेऽस्त्री द्रुमभिद्घटयोः पुमान्। करीरी चीरि-कायाञ्च दन्तमूले च दन्तिनाम्, मे वंशाङ्कुरे करीरोऽस्त्री तरुभेदे घटे च ना, अ द्रुमभेदे करीरः स्याद्, घटे वंशाङ्कुरेऽपि च, अने करीरः कलशे द्रुमभेदे वंशाङ्कुरेऽपि च। करीरी चीरिकायां च दन्तमूले च दन्तिनाम्, वि करीर. कलशे वंशाङ्कुरद्रुमविशेषयो, हे वंशाङ्कुरे करीर द्रुमविशेषेऽपि कथयन्ति, श,

करुण करुणस्तु रसे द्रुमे कृपायां करुणा मता, मे, वि करुणो रसद्रुमयो। करुणा तु कृपायां स्यात्, हे

करेणु करेणु र्गजयोषायां स्त्रिया पुंसि मतङ्गजे, मे करेणु र्गज-हस्तिन्योः कर्णिकारेऽपि च क्वचित्, वि करेणुस्तु मतङ्गजे। द्विरदस्य च योषायां कर्णिकारतरावपि, हे करेणुरिभ्या स्त्री नेभे, अ करेणु र्गज-हस्तिन्योः, श

कर्क कर्कः कर्कतने वह्नौ शुक्लाश्वे दर्पणे घटे, मे, वि कर्कः श्वेताश्वे दर्पणे घटे। कर्कतनेऽग्नौ राशौ च, हे

कर्कट कर्कटो विष्कम्भरे। राशिभेदे कुलीरे स्त्री वालुङ्क्यां शाल्मलीफले, मे अथ कर्कटः। कुलीरे करणे स्त्रीणां राशौ खगेऽथ कर्कटी। शाल्मलीफलवालुङ्क्योः, हे कर्कट करणे स्त्रीणां राशिभेदकुलीरयोः। शाल्मलीफलवालुङ्क्यो कर्कटी कर्कटः खगे, वि कुलीरे कर्कटो राशौ, त्रि

कर्कर कर्करो भाण्डभेदे ना दर्पणे कठिने त्रिषु, मे कर्करो दर्पणे दृढे, वि कर्करो दृढदर्पणौ, त्रि कर्करो मुकुरे दृढे, हे.

कर्करेटु कर्करेटुः शृगो गृध्र कर्करेटुरमर्षण, अने

कर्कश कर्कशः काशमर्दस्य कम्पिल्लेऽप्यसौ पुमान्। त्रिषु साह-सिके क्रूरे दृढामसृणनिर्दये, मे कर्कश परुषे क्रूरे कृपणे निर्दय दृढे।

द्यूतौ साहसिके कासमर्द्दकम्पिल्लयोरपि, वि. कर्कशो निर्द्दये क्रूरे कम्पि-ल्लकृपाणयोः। द्यूतौ साहसिके कासमर्द्दके परुषे दृढे, हे. स्यात् कर्कशः साहसिकः कठोरामसृणावपि, ध.

कर्कोटक. कर्कोटकः स्यान्मालूरकाद्रवेयमभेदयोः, मे, वि. कर्कोटकोऽहौ विल्वे च, हे.

कर्चूर. V. कर्बूर.

कर्ण. कर्णः स्यात्सुते सुवर्णालौ श्रुतावपि, मे, वि. कर्ण-श्चम्पापतौ श्रुतौ, हे. श्रुतिराधेययोः कर्णः, त्रि. पार्थारौ श्रवणे कर्णः, अने.

कर्णपूर. कर्णपूरः शिरीषे स्यात् नीलोत्पलवतंसयोः, मे. कर्ण-पूरोऽवतंसे स्यात् नीलोत्पलशिरीषयोः, वि. कर्णपूरः स्याच्छिरीषे नीलो-त्पलवतंसयोः, हे. अशोकपल्लवेऽपि च। कर्णपूरः, त्रि.

कर्णिका. कर्णिका करिहस्ताग्रे करमध्याङ्गुलावपि। कमुकादि-च्छटाग्रेऽञ्जवराटे कर्णभूषणे, मे. कर्णिका कर्णभूषणे। बीजकोशे सरोजस्य करमध्याङ्गुलावपि। कुट्टिन्यां हस्तिहस्ताग्रे, हे. कर्णिका करि-हस्ताग्रे करमध्याङ्गुलावपि। कमुकादिच्छटाग्रे च कर्णिका कर्णभूषणे। बीजकोशे सरोजस्य कुट्टन्यामपि कुत्रचित्, वि. कर्णिका कर्णभूषणे। करि-हस्तेऽङ्गुलौ पद्मबीजकोश्याम्, अ. करमध्याऽङ्गुलौ च स्यात् कर्णिका, त्रि.

कर्णिकार. कर्णिकारः सुमानारग्वधद्रौ च द्रुमोत्पले, मे. कर्णि-कारश्च सम्पाके कर्णिकारो द्रुमोत्पले, वि. कर्णिकारस्तु कृतमाले द्रुमो-त्पले, हे.

कर्ण(र्णा)न्दु. कर्णान्दुस्तुत्चिलिकायां कर्णपाल्यामपि स्त्रियाम्, मे. कर्णान्दुस्तुत्चिलिकायां कर्णपाल्यामपीरिता, वि. कर्णान्दुः स्यात् कर्णपालुस्त-तुत्चिलिका, हे.

कर्तन. कर्तनं न द्वयोश्छेदे नारीणां तूलनिर्मितौ, मे. कर्तनं छेदने प्राहुः नारीणां तूलसेवने, वि. कर्तनं योषितां तूलसेवने च्छेदने-ऽपि च, हे.

कर्तृ. कर्ता तु कारके वाच्यलिङ्गो ना परमेष्ठिनि, मे.

कर्हट. कर्हटः करहाटे स्यात् पद्मपङ्कारयोरपि, मे, वि.

कर्पर. कर्परः स्यात् कपाले च शस्त्रभेदकटाहयोः, मे, वि. कर्परस्तु कटाहे स्यात् शस्त्रभेदकपालयोः, हे. कपाले च कटाहे च शस्त्रभेदे च कर्परः, त्रि.

कर्बर. कर्बरः कथितो व्याघ्रे शिवायामपि कर्बरी, मे, वि.

कर्बुर. कर्बुरं सलिले हेम्नि कर्बुरः पापरक्षसोः। कर्बुरा कृष्णावृत्तायां शबले पुनरन्यवत्, मे. कर्बुरं काञ्चने जले। कर्बुरो राक्षसे पापे शबले, हे कर्बुरं सलिले हेम्नि कर्बुरं पापरक्षसोः। कर्बुरा कृष्णवृत्तायां किर्मीरे कर्बुरोऽन्यवत्, वि. कर्बुरा राक्षसे पापे कर्बुरं शबले जले, त्रि.

कर्मन्. कर्म व्याप्ये क्रियायां च, वि. कर्माऽस्त्री व्याप्यक्रिययोः, मे. कर्म कारकभेदे स्यात् क्रियायां च शुभाशुभे, हे.

कर्मकर. अथ कर्मकरो भृत्ये वेतनाजीविनि त्रिषु। कीनाशे पुंसि मूर्वायां बिम्बिकायामपि स्त्रियाम्, मे. कर्मकरस्तु कीनाशे भृत्ये वेतनजीविनि। कर्मकरी तु मूर्वायां बिम्बिकायामपि क्वचित्, वि. - कर्मकरोऽन्तके। भृतिजीविनि भृत्ये च, हे.

कर्मकार. कर्मकारी तु बिम्बिका। मूर्वा च, हे. v. कर्मकर.

कर्मफल. अथ कर्मफलं कर्मरङ्गकर्मविपाकयोः, मे. विदुः कर्मफलं कर्मरङ्गकर्मविपाकयोः, वि. कर्मरङ्गतरौ कर्मफलं दुःखे सुखेऽपि च, त्रि.

कर्मार. कर्मारो जातिभेदे च स्वदिरारि च पुंस्त्वयम्, मे.

क(र्चू)र्बूर. कर्चूरः स्यात् पुमान् शट्यां सुवर्णे तु नपुंसकम्, मे. कर्चूरं शटीकाञ्चनयोर्मतम्, वि.

कर्ष. कर्षो ना कर्षणे मानप्रभेदे पुंनपुंसकम्, मे. कर्षः कर्षणमानयोः, वि कर्षः कर्षणे मानभिदपि, हे.

कर्पू कर्पूः पुमान् करीषाग्नौ स्त्रियां कुलेऽष्टिखातयोः, मे कर्पूः करीषदहने कुल्यायामपि चेष्यते, वि कर्पूस्तु तुषाग्नौ कपिकुल्ययोः, हे कर्पूर्वार्ता करीषाग्निः कर्पूः कुल्याभिधायिनी, श्र

कल कला स्यान्मूलरे वृद्धौ शिल्पादावंशमात्रके। षोडशांशे च चन्द्रस्य कलनाकालमानयो.। कलं शुक्रे त्रिष्वजीर्णे नाव्यक्तमधुरध्वनौ, मे कलं शुक्रे कलोऽजीर्णेऽप्यव्यक्तमधुरध्वनौ। कला स्यान्मूलरे वृद्धौ शिल्पादावंशमात्रके। षोडशांशे च चन्द्रस्य कलनाकालयोः कला, वि कलं त्वजीर्णरेतसोः। अव्यक्तमधुरध्वाने कला स्यात् कालशिल्पयोः। कलने मूलरे वृद्धौ षोडशांशे विधोरपि, हे कला शिल्पे कालभेदेऽपि, श्र अंशे वृद्धावपि कला, त्रि, सौधावयवविज्ञानगमनेषु कला मता, श्रने

कलकण्ठ. कलकण्ठः कलध्वाने हंसे पारावते पिके, मे वि कलकण्ठः पिके पारावते हंसे कलध्वनौ, हे

कलकल कलकल उक्तः कोलाहले तथा सर्जनिर्यासे, मे भवेत् कलकलः सर्जरसे कोलाहलेऽपि च, वि कलकलः पुमः। कोलाहले सर्जरसे, हे. धूनकेऽपि कलकलः, त्रि

कलङ्क कलङ्कोऽङ्केऽपवादे च कालायसमलेऽपि च, मे, वि कलङ्कोऽङ्कापवादयोः, श्र, हे कलङ्कं लाञ्छने दोषे, ह

कलत्र कलत्रं श्रोणिभार्ययोः। दुर्गस्थाने नृपादीनाम्, मे, वि. कलत्रं श्रोणौ भार्यायां दुर्गस्थाने च भूभुजाम्, हे कलत्रं श्रोणिभार्ययोः, श्र

कलधौत कलधौतं सुवर्णे स्याद्रजते च नपुंसकम्, मे कलधौतं रूप्यहेम्नोः कलधौतं कलध्वनौ, वि कलधौतं रूप्यहेम्नो कलधौतः कलध्वनौ, हे. कलधौतं रूप्यहेम्नोः. श्र रजते कलधौतं स्यात्, कलधौतं च काञ्चने, श्रने कलधौतं शातकुम्भेऽपि, ह

कलध्वनि कलध्वनिः पुमान् पारावते पिकमयूरयोः. मे कलध्वनिः कोकिले स्यात् पारावतमयूरयो, वि कलध्वनि. परभृते पारावतकलापिनोः, हे

कलम. कलमः पुंसि लेखन्यां शालौ पाटच्चरेऽपि च, मे. कलमो लेखनीचौरशालिकाचाटकेषु च, वि. कलमः शालिचौरयोः, हे. कलमा लेखनीचौरशालय, त्रि.

कलम्ब. कलम्बो शाकभेदे स्यात् कदम्बशरयो पुमान्, मे. कलम्बः सायके नीपे नाले शाके कलम्बरपि, वि. कलम्बो नालिकाशाके स्यात्कनीपपादपे, हे. कलम्बः शरनालयोः, त्रि.

कलविङ्क. कलविङ्कः पुमान् ग्रामचटकेऽपि कलिङ्गके, मे. कलविङ्कः स्मृतो ग्रामचटकेऽपि कुलिङ्गके, वि.

कलह. कलहं युद्धवाटे ना खड्गकोषे च भण्डने, मे. कलहं खड्गकोषे सम्राद् भण्डने युद्धवाटयोः, वि. कलहो भण्डने खड्गकोषे समरवाटयोः, हे. खड्गकोषे च कलहं, त्रि.

कलहंस कलहंसस्तु कादम्बे राजहंसे नृपोत्तमे, मे, वि. कलहंसो राजहंसे कादम्बे नृपसत्तमे, हे.

कलानुनादिन्. कलानुनादी रोलम्बे कलविङ्के कपिञ्जले, मे, वि. कलानुनादी चटके चञ्चरीके कपिञ्जले, हे.

कलाप कलाप संहतौ बर्हे काञ्च्यां भूषणतूणयो.। चन्द्रे विदग्धे व्याकरणभेदेऽपि कथ्यते बुधैः, मे. कलापो भूषणे बर्हे तूणीरे संहतेऽपि च, वि. कलापो बर्हतूणयो। संहतौ भूषणे काञ्च्याम्, हे. कलापो भूषणे बर्हे तूणीरे संहतावपि, त्रि.

कलापिन्. कलापी तु मयूरवर्हिणयोः पुमान्, मे. कलापी तु मयूरवर्हिणयोरपि, वि. कलापी प्लक्षकोकिलयोः, हे.

कलि कलिः सम्रात् कलहे शूरे कलिरन्त्ययुगे युधि, वि. कलि र्विभीतके शूरे विवादेऽन्त्ययुगे युधि, हे. कलहेऽपि कलिशब्दः, श. कलिः स्त्री कलिकायां ना शूराजिकलहे युगे, मे. चतुर्थेऽपि युगे कलिः, श. कलिः कलहकालयोः, अने.

कलिकार कलिकारस्तु धूम्याटे करञ्जे पीतमलके, मे. त्रि. कलि-

कारः करञ्जे सप्तात् धूम्याटे पीतमस्तके, वि. कलिङ्कारस्तु धूम्याटे पीतमुण्डकरण्डयोः, हे.

कलिङ्ग. कलिङ्गः पूतिकरञ्जे धूम्याटे भूम्नि नीवृति। न द्वयोः कौटजफले मल्लिलायान्तु योषिति, मे. कलिङ्गो नीवृदन्तरे। पूतीकरञ्जे धूम्याटे सप्तात् कलिङ्गा नितम्बिनी। कलिङ्गं कौटजफले, हे. कलिङ्गः पूतिकरञ्जे धूम्याटे नीवृदन्तरे। कलिङ्गं कौटजफले कलिङ्गा योषिति स्मृता, वि. देशे कलिङ्गो धूम्याटे कलिङ्गं कौटजे फले। त्रिषु विदग्धे दक्षे च, त्रि. धूम्याटश्च कलिङ्गः स्यात् कलिङ्गो देश उच्यते, अने.

कलित. कलितं विदिताप्तयोः, मे, वि, त्रि. कलितं वेदिताप्तयोः, हे.

कलुष. कलुषन्त्वाविले पापे, मे. कलुषं चाविलैनसोः, वि. कलुषं त्वाविलांहसोः, हे. अथाविले। पापे च कलुषं, त्रि.

कल्क. कल्कोऽस्त्री दृततैलादिशेषे दम्भे विभीतके। विट्किट्टयोश्च पापे च त्रिषु पापाशये पुमः, मे. कल्कः पापाशये पापे दम्भे विट्किट्टयोरपि, वि. कल्कोऽस्त्री शमलैनसोः दम्भेऽपि, श. कल्को विभीतके तैलादिशेषे च, त्रि. चारिष्टपिष्टकौ कल्कौ, अने. कल्कोऽघविष्ठयोः। दम्भे पापिनि किट्टे च, हे.

कल्प. कल्पः शास्त्रे विधौ न्याये संवर्त्ते ब्रह्मणो दिने, मे, त्रि. कल्पः स्यात् प्रलये न्याये शास्त्रे ब्राह्मदिने विधौ, वि. कल्पो विकल्पे कल्पद्रौ, संवर्त्ते ब्रह्मवासरे। शास्त्रे न्याये विधौ, हे. न्याये तुल्ये विधौ काले दिवसे दण्डे च कल्पवाक्, अने.

कल्पना. अथ कल्पना। करिणः सज्जनायां स्त्री. क्लीवं कॢप्तौ. च. कल्पने, मे. कल्पनं कर्त्तने कॢप्तौ सज्जनायां तु कल्पना, वि. कल्पने कॢप्तिकर्त्तने। कल्पनेभसज्जनायाम्, हे. कॢप्तौ छेदे च कल्पनम्, त्रि.

कल्मष. कल्मषं किल्बिषे क्लीवं पुंसि सप्तान्तरकान्तरे, मे.

कल्माष. कल्माषो यातुधाने च कृष्णपाण्डुरकृष्णयोः, मे. कल्माषो राक्षसे कृष्णे कल्माषः कृष्णपाण्डुरे, वि. कल्माषो राक्षसे कृष्णे शबले, हे.

कल्य. कल्यं प्रभाते क्लीवं स्यात् कल्यो वाक्श्रुतिवर्जिते। सज्जनीरोगदक्षेषु कल्याणवचनेऽपि च। उपायवचनेऽपि स्यात् त्रिषु मद्येत्र च योषिति, मे. कल्यं सज्जे प्रभाते च कल्यो नीरोगदक्षयोः। कल्या कल्याणवाचि स्यात् कादम्बर्यामपि स्मृता, वि. कल्यं प्रभाते मधुनि सज्जे दक्षे निरामये। कल्या कल्याणवाचि स्यात्, हे. श्वस्तनदिनेऽपि कल्यम्, श. कल्यौ सज्जनिरामयौ, प. कलासु कुशलः कल्यः कल्यो दक्षो निरामयः। कल्यं कालविशेषश्च कल्यं मद्यञ्च कीर्त्तितम्, धने.

कल्याण. कल्याणमक्षयस्वर्गे मङ्गलेऽपि नपुंसकम्, मे. कल्याणमक्षये स्वर्गे कल्याणं मङ्गलेऽपि च, वि. कल्याणं हेम्नि मङ्गले, हे. कल्याणं काञ्चने शुभे, त्रि.

कल्लोल. कल्लोलः पुंसि हर्षे स्यात् उल्लोलवैरिणोरपि, मे. कल्लोलो हर्षे उल्लोले कल्लोलः परिपन्थिनि, वि. कल्लोलोऽरौ हर्षवीचयोः, हे. कल्लोलौ शात्रवोल्लोलौ, त्रि.

कवच. कवचो गर्द्दभाण्डे च सन्नाहे पटहेऽपि च, मे. कवचो गर्द्दभाण्डे स्यात् सन्नाहे पटहेऽपि च, वि. कवचस्तु तनुत्राणे पटहे नन्दिमादपे, हे.

कबन्ध. कबन्धं सलिले मोक्षमपमूर्धकलेवरे, वि. v. कबन्ध.

कबर. कबरं लवणेऽम्ले स्त्री पृथ्वीतुल्लोकयान्तरे। कबरुर्मायां मा स्य.पापयो र्भेजान्तरे, मे. कबरी केशपाकविशेषयोः। कबरं लवणेऽम्ले च, वि. कबरं लवणाम्लयोः। कबरो केशविन्यासशाकयोः, हे.

कवि. कवि र्वाल्मीकिशुक्रयोः। सूरौ काव्यकरे पुंसि खलीने स्यात्तु योषिति, मे. कविः काव्यकरे सूरौ कवि र्वाल्मीकिशुक्रयोः। कवी खलीने कथिता, वि. कविः काव्यस्य कर्तरि। विचक्षणे दैत्यगुरौ स्यात् कवी तु खलीनके, हे. खलीने स्त्री कविः पुंसि काव्यकर्त्तृशुक्रसूरिषु, त्रि.

कशा. कशा स्यादश्वताडन्यां रज्जौ मुखे गुणेऽपि च, हे.

कशिपु. कशिपु र्भक्ताच्छादनयोरेकोक्त्या पृथक्तयोः पुंसि, मे. एकोक्त्या कशिपु भक्ताच्छादने च द्वयोः पृथक्, वि. कशिपु र्भोजनवस्त्रयो-रेकैकस्मिन् द्वयोश्चापि, हे. कशिपु त्वन्नमाच्छादनं द्वयम्, श. रभसः कशिपु-राख्यातः प्रावारः कशिपु र्मतः, धाने..

कशेरु. कशेरुः पृष्ठकीकसे । तृणजातौ कन्दभेदे, हे. कशेरुः कज्जले कन्दे पृष्ठसन्नास्थ्नि, कशेरुका, धाने.

कश्मल. कश्मलः स्यात् पिशाचेऽपि कश्मलो मोह उच्यते, धाने.

कश्य. कश्यं त्रिषु कशार्हे स्यात् क्लीबं मद्याश्वमध्ययो., मे. कश्यं मद्ये तुरङ्गाणां कश्यं मद्यकशार्हयोः, वि. कश्यं कशार्हमद्ययोः । अश्व-मध्ये, हे. कश्यं कशार्हे मद्ये च, त्रि. मद्याश्वमध्ययोः कश्यम्, धाने.

कषाय. कषायो रसभेदे च निर्यासे च विलेपने । अङ्गरागे च न स्त्री स्यात् सुरभौ लोहिते त्रिषु, मे. कषायो रसभेदे स्यादङ्गरागे विलेपने । निर्यासेऽपि कषायोऽथ सुरभौ लोहितेऽन्यवत्, वि. कषायः सुरभौ रसे । रागवस्तुनि निर्यासे क्रोधादिषु विलेपने । वर्णे, हे. निर्यासेऽपि कषायोऽस्त्री, श. कषायः सुरभौ रसे, त्रि. कटुतिक्तकषायास्तु सौरभ्येऽपि प्रकीर्तिताः, ह.

कष्ट. कष्टन्तु गहने कृच्छ्रे, मे. कष्टं गहनकृच्छ्रयोः, हे, वि. कष्टं तु कृच्छ्रगहने, श.

कांस्य. कांस्यं वाद्यान्तरे पानपात्रे स्यात्तैजसान्तरे, मे. कांस्यं तु तैजसद्रव्ये वाद्यभित्पानपात्रयोः, वि. कांस्यं तैजसवाद्ययोः । पान-पात्रे मानभेदे, हे.

काक. काकः स्याद् वायसे द्वीपभेदे पीठसर्पिणि । शिरोऽवक्षालने मानप्रभेदद्वीपभेदयोः । काका स्यात् काकनासायां काकोलीकाकजङ्घयोः । रक्तिकायां मलपूं च काकमाची च योषिति । काकं सुरतबन्धे स्यात् काकानामपि संहतौ, मे. काकः स्यात् पीठसर्पिणि । द्वीपमानप्रभेदेषु शिरोऽवक्षालने द्विजे । काकं काकसमूहे स्याद्रतबन्धे च योषिताम् । काका

तु काकजङ्घायां काकोलीकाकनासयोः। काकोदुम्बरिकाकाकमाचिका-रक्तिकास्वपि, हे. काकः स्यादायसे ध्वमभेदे पीठसर्पिणि। शिरोऽवक्षालने मानविशेषद्वीपभेदयोः। काकं स्त्रीरतबन्धे स्यात् काकानामपि संहतौ। काका स्यात् काकनासायां काकोलीकाकजङ्घयोः। रक्तिकायां मलपाख्य काकमाचयाश्च कीर्त्तिता, वि. अथ द्रुमान्तरे। द्विके धृष्टे च काकः स्यात्, त्रि.

काकरुक काकरुको नग्नदम्भस्त्रीजितोलूकभीरुषु। नि स्वे, मे. काकरुक उलूके स्यान्नि.स्वे स्त्रीजितदम्भयोः, वि. काकरुको दिगम्बरे। उलूके स्त्रीजिते दम्भे भीरुके निधनेऽपि च, हे. पेचकस्त्रीजितौ काकरुकौ, त्रि.

काकिणी. काकिणी पणतुर्यांशे मानदण्डे च दृश्यते। कपर्दैक-वराटयोः स्यादुन्मानस्यांशकेऽपि च, मे. काकिणी पणतुर्यांशे मानदण्डे च काकिणी। कपर्दैकवराटयोः स्यादुन्मानांशकेऽपि च, वि. काकिणी मानदण्डस्य तुरीयेऽंशे पणस्य च। कपर्दिकायां वराटे च, हे.

काकिनी. काकिनी पणपादेऽपि मानपादवराटके, मे.

काकोल काकोलो विषभेदे स्याद् द्रोणकाककुलालयोः, वि. काकोलो मौकुलौ विषे।. कुलाले, हे. काकोलं नरकान्तरे। ना कुलाले द्रोणकाके विषभेदे तु न स्त्रियाम्, मे. काको विषश्च काकोलौ, त्रि.

काची. काची तुवरिकायाञ्च सौराष्ट्र्यामपि स्त्रियाम्, मे.

काच. काचः शिक्येऽत्र मणौ नेत्ररोगभेदे मृदन्तरे, मे. काचस्तु मणौ शिक्ये मृदन्तरे। नेत्ररोगेऽपि, वि काचोऽक्षिरोगे शिक्ये मणौ मृदि, हे काचाः शिक्यमृद्दृग्रुजः, अ.

काचवलिक राजपट्टस्य कारस्य गुडके काचवर्त्तिकः, वि.

काचिघ काचिघः काञ्चनेऽपि स्यात् छेत्खण्डे कूपकेऽपि च, मे. 'काचिघः काञ्चने प्रोक्तः छमण्डे मधिकेऽपि च, विं काचिघम्तु मृदिके स्यात् 'मागकुम्भे दमण्डके, हे काचिघौ काञ्चनोन्दुके, त्रि

काञ्चन. काञ्चनः काञ्चनारे सप्रात् चम्पके नागकेशरे। उदुम्बरे च धत्तूरे हरिद्रायां च काञ्चनी। क्लीबेऽब्जकेशरे हेम्नि, मे. काञ्चनः काञ्चनारे सप्रात् चम्पके नागकेसरे। उदुम्बरे च पुन्नागे हरिद्रायां च काञ्चनी। काञ्चनं हेम्नि किञ्जल्के, वि. काञ्चनं हेम्नि किञ्जल्के काञ्चनो नागकेशरे। उदुम्बरे काञ्चनारे पुन्नागे चम्पकेऽपि च। काञ्चनी तु हरिद्रायां, हे. काञ्चनन्तु हेम्नि नागकेसरे काञ्चनी निशा, लि.

काञ्ची. काञ्ची सप्रान् मेखलादाम्नि प्रभेदे नगरस्य च, मे. काञ्ची सप्राम्मेखलादाम्नि गुञ्जायां नीरदन्तरे, वि. काञ्ची गुञ्जामेखलयोः पुर्य्यां, हे. देशभेदेऽपि काञ्ची सप्रात्, लि.

काण. काणः काकैकचक्षुषोः, मे, वि.

काण्ड. काण्डः स्तम्बे तरुस्कन्धे बाणेऽवसरनीरयोः। कुत्सिते वर्गभिन्नाड़ीदण्डे रहसि न स्त्रियाम्, मे. काण्डं नाले तरुस्कन्धे बाणेऽवसरनीरयोः। कुत्सिते रहसि स्तम्बे काण्डं वर्गेऽपुप्रदाण्डलम्, वि. काण्डो नालेऽधमे वर्गे द्रुस्कन्धेऽवसरे शरे। रहःश्लाघास्वपु स्तम्बे, हे. काण्डोऽस्त्री दण्डबाणार्ववर्गावसरवारिषु, च. काण्डो वाथस्तुला काण्डः काण्डः सङ्गात इष्यते। काण्डः कालो बलं काण्डं काण्डो मूलं तरोरपि, धने. काण्डः शरो जलं काण्डम्, धने.

कात्यायन. कात्यायनो वररुचौ विशेषे च मुनेः पुमान्। कात्यायवस्त्रे विधवार्द्धजरत्प्रमयोः स्त्रियाम्, मे. कात्यायनो वररुचौ गौर्यां कात्यायनी मता। काषायवस्त्रविधवार्द्धजरत्प्रामपौत्यते, वि. कात्यायनो वररुचौ कात्यायनी तु पार्वती। कषायवस्त्रविधवार्धवृद्धमहिलाऽपि च, हे. सप्रात् कात्यायन्यर्धवृद्धागौर्यौ वररुचौ नरि, लि.

कादम्ब. कादम्बः सप्रात् पुमान् पक्षिविशेषे सायकेऽपि च, मे. कादम्बः कलहंसेष्वोः, वि, हे. कादम्बो शरपक्षिणौ, लि.

कादम्बर. कादम्बरन्तु दध्यग्रे मद्यभेदे नपुंसकम्। स्त्री वारुणीपरभृता-भारतीशारिकासु च, मे. कादम्बरं तु दध्यग्रे मद्यभेदे च सीधुनि। काद-

स्वरो परभ्रताभारतीसारिकासु च, वि. कादम्बरं दधिसरे शीधुमद्य-प्रभेदयोः। कादम्बरी कोकिलायां वाणीशारिकयोरपि, हे.

कानन. काननं विपिने गेहे परमेष्ठिमुखेऽपि च, मे, वि. काननं तु ब्रह्मास्ये विपिने गेहे, हे.

कानीन. कानीनः कन्यकाजातसमये व्यासकर्णयोः, मे, वि. कानीनः कन्यकासुते। कर्णे व्यासे, हे.

कान्त. कान्ता नार्यां प्रियङ्गौ स्त्री शोभने त्रिषु ना धवे। लोहे च चन्द्रसूर्यायःपर्यायान्तःशिलासु च, मे. कान्तो रम्ये प्रिये प्रावृषि कान्ता प्रियङ्गुयोषितोः, हे. कान्तोऽश्मनि गृहे चारौ कान्ता तु फलिनीस्त्रियोः, वि. कान्तस्तु प्रियरम्ययोः, त्रि.

कान्तार. कान्तारोऽस्त्री महारण्ये विले दुर्गमवर्त्मनि। पुंसि स्यादिक्षुभेदे च, मे. कान्तारमुपसर्गादौ वने दुर्गमवर्त्मनि। इक्षुप्रभेदे कान्तारः, वि. कान्तारं दुर्गवर्त्मनि। महारण्योपसर्गयोः काननेक्षु-विशेषयोः, हे. महारण्ये दुर्गपथे कान्तारं पुंनपुंसकम्, श. कान्तारं काननं प्रोक्तं कान्तारः पाकशासनः। इक्षुभेदश्च कान्तारः कान्तारो दुर्भरो दरः, धने. दुर्गमार्गेऽपि कान्तारम्, रु.

कान्ति. कान्तिः शोभेच्छयोः स्त्रियां, मे. कान्तिः शोभाभिला-षयोः, वि. कान्तिः शोभाकामनयोः, हे. अथ कान्ति र्द्युतीच्छयोः, त्रि. V. विभ्रम.

कार्पटिक. कार्पटिकोऽन्यमर्मज्ञे छात्रे पुंसि पठे त्रिषु, मे. का-र्पटिकोऽन्यमर्मज्ञे छात्रे सत्रात् कालदेशनि, वि.

कापथ. कापथः कुत्सितपथे उशीरे क्लीबमिष्यते, मे.

कापोत. कापोतो रुचके क्लीबं कपोतौघेऽञ्जनान्तरे, मे. कापोत-मञ्जने स्त्रज्ञां कपोतानां च संहतौ, वि.

काम. कामः स्मरेच्छयोः पुमान्। रेतस्यपि निकामे च कामेऽपि स्यान्नपुंसकम्, मे. कामः स्मरेऽभिलाषे च कामं रेतोनिकामयोः।

भव्यय त्वम्यनुज्ञायाम्, वि. कामं याढ़ेऽनुमतिरेतयो:। कामः स्मरेच्छाकामेष्वु, हे. इच्छामनोभवौ कामौ, अ. रेतोनिकामकामेष्वु कामं पुंसि स्मरेच्छयो:, त्रि.

कामकूट. कामकूटस्तु वेश्याया: प्रियविभ्रमयो: पुमान्, मे. कामकूटौ वेश्याविभ्रमेष्टौ, हे. कामकूटस्तु वेश्याया: प्रियविभ्रमदो मतः, वि.

कामगुण. अथ कामगुणो रागे विषयाभोगयोरपि, मे. कामगुणः स्मृतो रागे विषयाभोगयोरपि,वि. कामगुणो रसौ। विषयाभोगयोश्चापि,हे.

कामचारिन् कामचारी कामुके स्यात् स्वच्छन्दकलविङ्कयो:, मे. कामचारी तु कमने स्वच्छन्दकलविङ्कयो:, वि. कामचारी कलविङ्के स्वेच्छाचारिणि कामुके, हे.

कामद. कामदा कामधेनौ स्त्री कामदातरि वाच्यवत्, मे. कामदा धेनुकायां स्यात् वाच्यवत् कामदोग्धरि, वि.

कामम् काममाज्ञमतौ स्मृतम्। प्रकामे चाप्यसूयायां तथानुगमनेऽपि च, मे. काममसूयानुगमे प्रकामेऽनुमतावपि, हे. कामं प्रकामेऽनुमतावसूयानुगमेऽपि च, वि.

कामल. कामला रोगभेदे या ना ना मरुवसन्तयो:। कामुके वाच्यलिङ्गः, मे. कामलः कामुके रोगे मरुदेशवसन्तयो:, वि. कामलः कामिरोगो.। मरुदेशे ऽवसन्ते च, हे. कामलः कामुके मधौ, त्रि.

कामि. कामि नौ कामुके रत्यां स्त्री, मे. कामि. स्यात् कामुके रत्याम्, वि.

कामिन्. *कामिनी भीरुवन्द्यो:। कामी तु कामुके चक्रवाके पारावतेऽपि च*,मे. कामिनी भीरुवन्द्यो:। कामी स्यात् कामुके चक्रवाके पारावतेऽपि च, वि. कामी स्यात् कमने चक्रवाके पारावतेऽपि च, हे. कामिन। स्त्रैणचक्रौ च, त्रि. वन्दाागमपि कामिनी, अ.

कामुक. कामुकः कमनेऽशोकमाधवे चातिमुक्तके, मे, वि. कामुकास्तु काम्यशोकातिमुक्तकाः, हे.

काम्बोज. काम्बोजोऽश्वान्तरे सोमवल्के पुन्नागपादपे। काम्बोजी माषपर्ण्यां च वलक्षखदिरे स्त्रियाम्, मे. काम्बोजः पुनरश्वानां भेदे पुन्नागपादपे। वलक्षखदिरे चापि काम्बोजी माषपर्णिका, हे. काम्बोजस्तुरंगे सोमवल्के पुन्नागपादपे। काम्बोजी माषपर्ण्यां च हिङ्गुपर्ण्यामपि क्वचित्, वि.

काय. कायः कदैवते मूर्त्तौ सङ्घे लक्ष्यस्वभावयोः। कायो मनुष्यतीर्थेऽपि, वि. कायः कदैवते मूर्त्तौ सङ्घे लक्ष्यस्वभावयोः। कायं मनुष्यतीर्थं च, हे. कायः कदैवते मूर्त्तौ सङ्घे लक्ष्यस्वभावयोः। मनुष्यतीर्थे कायं स्यात्, मे. कायः स्वभावे लक्ष्ये च सङ्घे मूर्त्तौ कदैवते, त्रि. शरीरोत्सेधयोः कायः, धने.

कायस्थ. कायस्थः परमात्मनि। नरजातिविशेषे ना हरितक्यान्तु योषिति, मे. कायस्थोऽपि स्वजातेः स्यात् प्रभेदे परमात्मनि। कायस्था तु हरितक्यामामलक्यां च दर्शिता, वि. कायस्थोऽक्षरजीवकः। परमात्मा च कायस्था हरितक्यामलक्यपि, हे.

कार. कारो वधे निश्चये च वलौ यत्ने यतावपि। तुषारशैलेऽपि पुमान् स्त्रियां दूतीप्रसेवके। सुवर्णकारिकायां च बन्धनागारबन्धयोः, मे. कारो वधे निश्चये च वलौ यत्ने यतावपि। कारस्तुषारशैले च कारा दूती प्रसेवके। बन्धने बन्धनागारहेमकारिकयोरपि, वि. कारो बलौ वधे यत्ने हिमाद्रौ निश्चये यतौ। कारा बन्धनशालायां बन्धे दूतीं प्रसेवके। स्वर्णहेमकारिकायां च, हे. कारा पीड़ाबन्धशाले, त्रि. कारो वधे निश्चये च, धने.

कारक. कारिका नटयोषिति। स्तौ विवरणश्लोके शिल्पयातनयोरपि। नपुंसकं तु कर्मादौ कारकं कर्त्तरि त्रिषु, मे. कारकं कर्तृकर्मादौ कारिका यातना नटी। स्तौ विवरणश्लोकनापितादिककर्म च, हे. कारिका नटयोषिति। स्तौ विवरणश्लोके यातनायाञ्च कारिका। नापितादिकशिल्पेऽपि, वि. कारकः कर्त्तरि प्रोक्तः कर्मादावपि कारकम्, वि.

कारिका यातनाकृत्योः, श. व्याख्याश्लोकेऽपि कारिका, त्रि

कारण. कारणं करणे हेतुवधयोश्च नपुंसकम्। स्त्री यातनायाम्, मे. कारणं करणे हेतुवधयोरपि कारणम्। कारणा यातनायां च, वि. कारणं यातने हेतौ करणे कारणा पुनः। यातना, हे. वधे हेतौ च कारणम्, त्रि.

कारण्ड कारण्डो मधुकोशासिकारण्डवद्लाढ़के, वि v. कारण्ड.

कारन्धमिन्. कारन्धमी कांस्यकारे धातुवादरतेऽपि च, मे, वि. कारन्धमी धातुवादनिरते कांस्यकारिणि, हे. धातुवादरते कांस्यकारे कारन्धमी नरि, त्रि.

कारवी. कारवी मधुराद्दीप्यत्वक्पत्रीकृष्णजीरके, मे, वि. कारवी कृष्णजीरके। दीप्ये मधुरात्वक्पत्र्योः, हे.

कारि. कारिः स्त्रियां क्रियायां स्यात्वाच्यलिङ्गस्तु शिल्पिनि, मे. कारिः क्रियायामाख्याता नापितादिकशिल्पिनि, वि. कारिः शिल्पक्रियाऽपि च, हे.

कारु कारु विश्वकर्मणि ना त्रिषु कारकशिल्पिनोः, मे. कारुः कारकशिल्पिनोः। विश्वकर्मणि शिल्पे च, वि. कारुस्तु कारके शिल्पे विश्वकर्मणि शिल्पिनि, हे. कारु कारकशिल्पिनोः, त्रि.

कारुज कारुजः शिल्पिनां चित्रे वामलूरे गजार्भके मे. कारुजः शिल्पिनां चित्रे कलभे नागकेशरे। स्वयंजाततिले फेने वल्मीके गैरिकेऽपि च, वि कारुजः कलभे फेने वल्मीके नागकेशरे। गैरिके शिल्पिनां चित्रे स्वयंजाततिलेऽपि च, हे.

कार्पट. कार्पटो जतुकार्यिणोः, मे, वि, हे.

कार्मण. कार्मणं मन्त्रतन्त्रादियोजने कर्मठेऽपि च, मे कार्मणं मन्त्रतन्त्रादियोजने कर्मकारके. वि. कार्मणं मन्त्रादिसाधने कर्मकारके, हे.

कार्मुक कार्मुकं धनुषि स्यान् ना त्वेषो. कर्मक्षमेऽन्यवत्, मे. अथ कार्मुकं। वंशे कार्मुकमिष्वासे कर्मठे, हे. कार्मुकं वंशधनुषोः

कर्मशक्तौ तु वाचत्रवत्, वि. वेणौ ना कार्मुकं चापे, त्रि.

कार्यत्र. कार्यत्र हेतौ प्रयोजने, मे, वि, हे. कार्यं युद्धे तथा स्मृत्ये, ञने.

कार्यपुट. सप्रात् कार्यपुटः चपणोन्मत्तानर्थकरेषु च, मे. कार्यपुटोऽनर्थकरे चपणोन्मत्तयोरपि, हे. कार्यपुटस्तु चपणोन्मत्तानर्थकरेष्वपि, वि. उन्मत्ते चपणेऽनर्थकरे कार्यपुटध्वनिः, हा.

कार्षापण. कार्षापणोऽस्त्री कार्षिके पणषोड़शकेऽपि च, मे. कार्षापणः कार्षिके स्यात् पणषोड़शकेऽपि च, वि. कार्षापणः सुकार्षिके। पणषोड़शके, हे.

काल. कालो मृत्यौ महाकाले समये यमकृष्णयोः। काला तु कृष्णत्रिवृतामञ्जिष्ठानीलिकासु च। काली गौर्यां चारकीटे कालिकामातृभेदयोः, मे. कालो मृत्यौ महाकाले समये यमकृष्णयोः। कृष्णत्रिवृति काला तु नीलीमञ्जिष्ठयोरपि। काली गौर्यां चारकीटे कालिकामातृभेदयोः। नवाम्बुवाहपङ्क्तेऽपि परिवादेऽपि च क्वचित्, वि. कालः पुनः कृष्णवर्णे महाकालकृतान्तयोः। मरणानेहसोः काली कालिकाचारकीटयोः। मातृभेदोमयो र्नव्यमेघौघपरिवादयोः। काला कृष्णात्रिवृन्नील्योर्मञ्जिष्ठायां, हे. कृतान्तानेहसोः कालः, घ. कालः स्यान्मृत्युरकृष्णयोः, त्रि. उत्पत्ते च प्रकोष्ठे च मुहूर्त्ते नियमे तथा। कालशब्दो व्यवस्थायां समयेऽपि निगद्यते, ञने. निमेषादौ यमे वर्णे कालो मृत्यौ च कीर्त्यते। कालाः शङ्करकाचारसिद्धान्तसमयाः स्मृताः, ह.

कालकण्ठ. कालकण्ठश्च दात्यूहे कलविङ्के च खञ्जने। मयूरे पीतसारे च स्यात् खण्डपरशौ पुमान्, मे. कालकण्ठस्तु दात्यूहे कलविङ्के च खञ्जने। सितापाङ्गे-हरे पीतसारके नीलकण्ठवत्, वि. कालकण्ठनीलकण्ठौ पीतसारे महेश्वरे। दात्यूहे ग्रामचटके खञ्जरीटे शिखावले, हे. दात्यूहे कालकण्ठः स्यात् शिवखञ्जनयोरपि, त्रि.

कालञ्जर. कालञ्जरो योगिचक्रमेलके भैरवे गिरौ, मे. वि. काल-

श्वरो भैरवाद्रौ योगिचक्रश्च मेलके, हे.

कालपृष्ठ. कालपृष्ठं कर्णचापे पुंसि कङ्कविहङ्गमे, मे. कालपृष्ठं भवेत् कर्णचापे कोदण्डमात्रके। कालपृष्ठस्तु सारङ्गविशेषे कङ्कपक्षिणि, वि. कालपृष्ठन्तु कोदण्डमात्रके कर्णधन्वनि। कालपृष्ठो मृगभेदे कङ्के, हे.

कालस्कन्ध. कालस्कन्धस्तमाले स्यात् तिन्दुके जीवकद्रुमे, मे, वि. कालस्कन्धस्तु तिन्दुके। तमाले जीवकद्रौ च, हे.

कालानुसार्य. कालानुसार्यं शैलेये कालीये शिंशपाद्रुमे, मे. कालानुसार्यं कालेये शैलेये शिंशपाद्रुमे, वि. कालानुसार्यस्तु शैलेये कालेये शिंशपातरौ, हे.

कालिङ्ग. कालिङ्गो भूमिकर्कारौ दन्तावलभुजङ्गयोः। कालिङ्गी राजकर्कट्याम्, मे, वि. कालिङ्गस्तु भुजङ्गमे। द्विरदे भूमिकर्कारौ कालिङ्गी राजकर्कटी, हे.

कालिका. कालिका चण्डिकाभेदे कार्ष्ण्यक्रमवृश्चिकपत्रयोः। क्रमदेयवस्तुमूल्ये धूसरीनवमेघयोः। पटोलशाखारोमालीमांसीकाकीशिवासु च। मेघावली च, मे. कालिका योगिनीभिदि। स्वर्णादिदोषे मेघाल्यां सुराशौर्यंश्च नवाम्बुदे। क्रमदेयवस्तुमूल्ये कार्ष्ण्यवृश्चिकपत्रयोः। रोमाल्यां धूसरीमांस्योः काकीपटोलशाखयोः, हे. कालिका योगिनीभेदे कार्ष्ण्ये गौर्यश्च घनावली। क्रमदेयवस्तुमूल्ये धूसरीनवमेघयोः। पटोलशाखारोमालीमांसीकाकीषु कालिका। तथा वृश्चिकपत्रेऽपि, वि. मेघजाले च कालिका, श्र. रोमावलीमेघमालाकरटीषु च कालिका, शा. कृष्णत्वे च हिमान्याश्च गौरीकाल्योश्च कालिका, त्रि.

कालेय. कालेयो दैत्यभेदे स्यात् कालखण्डे नपुंसकम्, मे. कालेयो दैत्यभेदे स्यात् कालेयं कालखण्डके, वि. कालेयस्तु दैत्ये कालेयं कुङ्कुमं यकृत्, हे.

कारक. कारकं लकुचाकौ स्यात् पौतमद्रककयोः, मे, वि. कारकः कुक्कुटे काके पौतमुण्डे, हे.

कावेरी. कावेरी स्त्रियां सरिद्भेदे पण्यनारीहरिद्रयोः, मे, वि. कावेरी तु हरिद्रायां वेश्यायां सरिदन्तरे, हे.

काव्य. काव्यं ग्रन्थे पुमान् शुक्रे काव्या स्त्रियां पूतनाधियोः, मे. काव्यं ग्रन्थे शुक्रे काव्यः काव्या स्यात् पूतनाधियोः, वि. काव्यं ग्रन्थे काव्यः शुक्रे काव्या स्यात् पूतनाधियोः, हे. काव्यं प्रबन्धे शुक्रे ना, त्रि. काव्या तु पूतना ज्ञेया काव्यं ग्रन्थनिबन्धनम्, अने.

काश. काशी वाराणसीपुरे। न स्त्रियां तृणभेदे स्यात्, मे. काश-तृणे स्यात् सवर्थो वाराणस्यां तु काश्यपि, वि. काशस्तृणे रोगभेदे, हे.

काश्मीर. काश्मीरं कुङ्कुमे प्रोक्तं टङ्कपुष्करमूलयोः, वि. काश्मीरं कुङ्कुमेऽपि स्यात् टङ्कपुष्करमूलयोः, मे. काश्मीरं पौष्करे मूले टङ्ककुङ्कुमयोरपि, हे.

काश्मीरज (कश्मीरज). काश्मीरजं पुनः। कुष्ठकुङ्कुमयोः स्त्रीवे-ऽतिविषायान्तु योषिति, मे. काश्मीरजाख्याऽतिविषाकुष्ठकुङ्कुमपौष्करे, वि. कश्मीरजं कुष्ठे कुङ्कुमे पौष्करेऽपि च। कश्मीरजाऽतिविषायां, हे.

काश्यप. काश्यप उक्तो मुनिस्मृगयो र्भेदे च काश्यपी क्ष्मायाम्, मे. काश्यपः स्यात् मुनौ मानभेदे भूमौ तु काश्यपी, वि. काश्यपो मुनिमीनयोः। काश्यपूर्वग्राम्, हे.

काष्ठ काष्ठा दारुहरिद्रायां कालमानप्रकर्षयोः। स्थानमाले दिशि च स्त्री दारुणि स्त्रियानपुंसकम्, मे. काष्ठा दारुहरिद्रायां कालमानप्रकर्षयोः। स्याद् दिशि स्थानमाले च काष्ठमाख्यातमिन्धने, वि. काष्ठं दारुणि काष्ठा तु प्रकर्षे स्थानमालके। दिशि दारुहरिद्रायां कालमानप्रभिद्यपि, हे. काष्ठोत्कर्षे स्थितौ दिशि, अ. काष्ठा कालेऽपि, त्रि. काष्ठा निशा ककुप् काष्ठा काष्ठा प्रोक्ता वसुन्धरा। काष्ठा कालविशेषः स्यात् काष्ठं दारु निगद्यते, अने.

कासमर्द. पटोलेऽपि कासमर्दः, हा.

काष्ठु काष्ठु निकृष्टवाचि स्त्रियां नपा शस्त्रायुधे स्त्रियाम्, मे.

कासू: शक्त्यायुधे रुजि। बुद्धौ विकलवाचि स्यात्, हे. कासू विकल-वाचि स्यात् कासू: शक्त्यायुधेऽपि च, वि.

काहल. काहला वाद्यभाण्डस्य भेदे चाप्सरसां भिदि। काहलौ तु तरुणश्री स्यात् काहलश्वरणायुधे। शब्दमात्रेऽपि पुंलिङ्गस्त्रिषु शुष्के भृशे खले, मे. काहलं तु स्याद् भृशे चाव्यक्तवाचि च। शुष्के च वाद्यभेदे च काहली तरुणस्त्रियाम्, हे. काहली तु तरुणीं स्यात् काहलं भृशशुष्कयोः। वाद्यभाण्डविशेषे तु काहला काहलः खले, वि.

किंशारु. किंशारु र्ना सस्यशूके विशिखे कङ्कपक्षिणि, मे. किंशारुः सस्यशूकेऽपि विशिखे कङ्कपक्षिणि, वि. किंशारु र्धान्यशूके शरेऽपि च, हे. किंशारु सस्यशूकेषु, श.

किंस्वित्. किंस्वित् प्रश्ने वितर्के च, वि

किङ्किणी. किङ्किणी क्षुद्रघण्टिका, अने.

किञ्च. किञ्चारम्भे च साकल्ये, मे, वि. किञ्च तु। साकल्यारम्भयोः, हे.

किट्टाल. किट्टालः पुंसि ताम्रस्य कलशे लोहगूथके, मे. किट्टालस्ताम्रकलशे किट्टालो लोहगूथके, वि. किट्टालस्तु लोहगूथे ताम्रस्य कलशेऽपि च, हे.

किण. व्रणचिह्ने घुणे किणः, श.

किण्व. किण्वं बीजे च श्रीधुनः। पापे, मे. किण्वं पापे सुराबीजे, वि, हे.

कितव. कितवस्तु पुमान् मत्ते वञ्चके कनकाह्वये, मे. कितवो धूर्तवन्मत्ते वञ्चके कनकाह्वये, वि. कितवः कनकाह्वये। मत्ते च वञ्चके चापि, हे. कितवौ मत्तवञ्चकौ, वि

किन्नु. किन्नु प्रश्नवितर्कयोः, मे, वि..

किम्. किम् कुत्सायां वितर्के च निषेधप्रश्नयोरपि, मे. किं स्याद्वितर्के प्रश्ने च क्षेपे निन्दाप्रकारयोः, वि. किं क्षेपनिन्दयोः प्रश्ने वितर्के, हे.

किं प्रश्नेऽपि च कुत्सायाम्, वि. किम् प्रश्ने कुत्सितेऽपि च, हे. किं इच्छायां जुगुप्सने, अ.

किमु. किमु सम्भावनायां स्याद् विमर्शे चापि दृश्यते, मे. किमु सम्भावनायां स्याद् विमर्शे च किमु स्मृतम्, वि. किमु सम्भावनायां विमर्शे, हे.

किमुत. किमुत प्रश्नवितर्कयोः। विकल्पेऽतिशयेऽपि स्यात्, मे. किमुतातिशये प्रश्ने विकल्पे च प्रयुज्यते, वि. किमुत प्रश्नवादयोः। विकल्पेऽतिशये चापि, हे.

किम्पाक. किम्पाको महाकालफलाख्ययोः, मे. किम्पाको द्रुमभिदज्ञे, हे. किम्पाकः फलमूर्खयोः, वि.

किम्पुरुष. अथ किम्पुरुषो लोकभेदकिन्नरयोः पुमान्, मे. किम्पुरुषः किन्नरे स्यात् लोकभेदेऽपि, वि. किम्पुरुषस्तु किन्नरे लोकभिद्यपि, हे.

किरात. किरातो म्लेच्छभेदे स्याद् भूनिम्बेऽल्पतनावपि। स्त्रियां चामरधारिण्यां कुट्टिनीदुर्गयोरपि, मे. स्यात् किरातस्तु भूनिम्बे म्लेच्छे चाल्पतनावपि। मन्दाकिन्यां किराती स्यात् कुट्टन्यामपि दृश्यते, वि. किरातः स्यादल्पतनौ भूनिम्बम्लेच्छयोरपि। किराती कुट्टनी गङ्गा, हे. किरातौ म्लेच्छभूनिम्बौ, त्रि.

किरि. किरिः शूकरलोडयोः, धने.

किर्मी. किर्मी पलाशे शालायां हेमपुत्रकाश्च योषिति, मे. किर्मी पलाशे शालायां लोहपुत्रकासुदीरिता, वि.

किर्मीर. किर्मीरो नागरङ्गे च कर्बुरे राक्षसान्तरे, मे. किर्मीरः कर्बुरे दैत्यराक्षसान्तरयोरपि, वि. किर्मीरः शबले दैतेय, हे.

किल. किलशब्दस्तु वार्तायां सम्भाव्यानुशयार्थयोः, मे. किलशब्दस्तु वार्तायां सम्भाव्यानुनयार्थयोः, वि. वार्तासम्भाव्ययोः किल, ह. वार्तायामरुचौ किल, त्रि. वार्तासम्भाव्ययोः किल, अ.

किल्बिष. किल्बिषं पापरोगयोः। अपराधेऽपि, मे. किल्बिषं

वृजिने रोगेऽप्यपराधेऽपि किल्बिषम्, वि किल्बिषं पापे रोगेऽपराधे च, हे अपराधेऽपि किल्बिषम्, अ

किशोर अथ किशोरोऽश्वसत्र शावके। तैलपर्ण्यौषधौ च सत्रात् तरुणावस्थसूर्ययोः, मे किशोरस्तरुणावस्थे हयशावकसूर्ययोः। तैलपर्ण्याम्, वि किशोरो हयशावके। सूर्ये यूनि, हे

किष्कु किष्कु र्हयो वितस्तौ च प्रकोष्ठेऽपि करेऽपि च, मे किष्कुः प्रकोष्ठे हस्ते च वितस्तौ कुत्सितेऽपि च, हे किष्कु र्हस्ते वितस्तौ च, अ किष्कु, र्वितस्तौ हस्ते च प्रकोष्ठे कुत्सितेऽपि च, वि किष्कुः प्रकोष्ठेऽपि, त्रि

किष्कुपर्वन् किष्कुपर्वा सुमानिची वेणौ पोटगलेऽपि च, मे. किष्कपर्वा भवेद्वेणाविक्षौ पोटगलेऽपि च, वि किष्कुपर्वा पोटगले शरादिमुत्वचिसारयोः, हे

कीकट कीकटः कृपणे निःस्वे त्रिषु पुंभ्न्नि नीवृति, मे कीकटः कृपणे निःस्वे देशभेदे तुरङ्गमे, हे कीकटस्तुरगे निःस्वे देशभेदे मितम्पचे, वि

कीकस कीकसः कृमिजातौ स्यात् पुंसि कुल्ये नपुंसकम्, मे. कीकसः कृमिजातौ सत्रादस्थ्नि, कीकसमिष्यते, वि कीकसस्तु क्रिमौ कीकसमस्थनि, हे कीकसो वानरो भित्तु कीर्तितं चास्थि कीकसम्, रुने

कीचक कीचको दैत्यभिद्वातहतसस्वनवंशयोः, मे कीचको दैत्यभेदे स्यात् शुष्कवंशे द्रुमान्तरे, वि कीचको ध्वनिमद्वंशे दैत्यभेदे द्रुमान्तरे, हे वंशे दैतेत्र च कीचक., त्रि

कीटक कीटकः क्रिमिजातौ ना निष्ठुरे पुनरन्यवत्, मे कीटक कृमिभेदे सान्निष्ठुरे कीटकोऽन्यवत्, वि कीटको निष्ठुरे कृमौ, हे

कीनाश कीनाश कर्षकक्षुद्रोपांशुघातिषु वाच्यवत् । यमे ना, मे कीनाशः कर्षके क्षुद्रे कृतान्तोपांशुघातिनोः, वि कीनाश क्षुद्रयमयो कर्षकोपांशुघातिनोः, हे कृतान्ते पुंसि कीनाशं क्षुद्रकर्षकयोस्त्रिषु, अ. कीनाशश्च कपटः सत्रात कीनाशो यमकर्षकौ, धमे

कीर कीर. शुके पुंश्चि नीवृति, मे. कीरो जनपदे शुके, वि कीरः शुके जनपदे, हे काश्मीरमशुकौ कीरौ, अने

कीर्ण कीर्णं दत्ते च विक्षिप्ते हिंसितेऽप्यभिधेयवत्, मे कीर्णं छन्ने परिक्षिप्ते हिंसिते कीर्णमिष्यते, वि कीर्ण. क्षिप्ते हते च्छन्ने, हे

कीर्त्ति कीर्त्तिः प्रसादयशसो र्योषित्, मे कीर्त्तिः प्रसादयशसो र्विस्तारे कर्द्दमेऽपि च, वि कीर्त्ति र्यशसि विस्तारे प्रासादे कर्द्दमेऽपि च, हे

कील कीलो लेशे द्वयोः शस्त्रज्वालाकफोणिशङ्कुषु, मे कीला कफोणिनिर्घाते शङ्कौ ज्वाले तु कीलवत्, वि कीलोऽग्नितेजसि। कफोणितम्भयो शङ्कौ कीला रतहतावपि, हे शङ्कावपि द्वयोः कीलः, अ कफोणिघाते ज्वाले च कीलावत् कील दृश्यते, त्रि

कीलाल कीलालं रुधिरे तोये, मे, हे शोणितेऽम्भसि कीलालम्, अ क्षीरे पुष्परसे तोये मद्ये मण्डे हतेऽस्त्रजि। समस्तर्थेषु कीलालं प्रवदन्ति मनीषिणः, अने कीलालं रुधिरे जले, र, वि

कीश कीशो दिगम्बरे कपौ, मे कीशो दिगम्बरे प्रोक्त कीशः शाखामृगेऽपि च, वि कीश कपौ दिगम्बरे, हे दिगम्बरे कपौ कीशः, त्रि

कु कु पापे चेषदर्थे च कुत्सायां च निवारणे, मे वि कु पापीयसि कुत्सायामीषदर्थे निवारणे, हे पापकुत्सेषदर्थे कु, अ

कुकूल कुकूलं शङ्कुसङ्कीर्णे श्वभ्रे ना तु तुषानले, मे कुकूलं शङ्कुसङ्कीर्णे श्वभ्रे पापि तुषानले। कुकूलं स्यात्, वि कुकूलन्तु तुषानले। शङ्कुसंयुक्तगर्त्ते च, हे कुकूलं शङ्कुभिः कीर्णे श्वभ्रे ना तु तुषानले, अ कुकूल शङ्कुगर्त्तेऽपि तुषाग्नौ च निगद्यते, हे

कुक्कुट कुक्कुटस्त्वत्तचर्य्याया पुंसि स्यात् चरणायुधे। निषादशूद्रयो पुत्रे तृणोल्कायाञ्च कुक्कुभे, मे कुक्कुट कुक्कुभे ताम्रचूडे वह्निकणेऽपि च। निषादशूद्रयो पुत्रे, हे कुक्कुटस्ताम्रचूडे स्यात् कुक्कुभेऽग्निकणेऽपि च। निषादशूद्रयो पुत्रे तालमध्ये तु कुक्कुटी, वि

कुक्कुर कुक्कुर सारमेये ना ग्रन्थिपर्णे नपुंसकम्, मे कुक्कुरो

वकपुष्पे सन्नाद् ग्रन्थिपर्णेऽपि कुक्कुरस्, वि. कुक्कुरं ग्रन्थिपर्णके। कुक्कुरः श्वा, हे.

कुचन्दन. कुचन्दनञ्च पत्नाङ्गे द्रुभेदे रक्तचन्दने, मे,वि. कुचन्दनं वृक्षभेदे पत्नाङ्गे रक्तचन्दने, हे

कुचेल कुचेला विद्धकर्ण्यां स्त्री वाच्यवत् तु कुवाससि, मे. कुचेला विद्धकर्ण्यां सन्नास् कुचेलस्तु कुवाससि, वि. कुचेलः स्यात् कुवाससि। कुचेला विद्धकर्ण्यां च, हे

कुज. कुजा कात्यायनीदेव्यां कुजो नरकभौमयोः, मे. कुजः सन्नान्नरकारयोः, वि. कुजो द्रुमे। आरे नरकदैत्ये च, हे.

कुञ्ज कुञ्जोऽस्त्रियां निकुञ्जेऽपि हनौ दन्तेऽपि हस्तिनाम्, मे, कुञ्जो निकुञ्जेऽपि हनौ दन्ते च दन्तिनाम्, वि. कुञ्जो हनौ दन्तिदन्ते निकुञ्जे च, हे. कुञ्जो दन्तेऽपि न स्त्रियाम्, अ हनौ कुञ्जः, रु.

कुञ्जर कुञ्जरोऽनेकपे केशे स्त्री धातक्याञ्च पाटलौ, मे. कुञ्जरोऽनेकपे केशे धातक्यामपि कुञ्जरा, वि. कुञ्जरोऽनेकपे केशे कुञ्जरा धातकीद्रुमे। पाटलायां, हे.

कुट. कुटः कोटे पुमानस्त्री घटे स्त्रीपुंसयो गृहे। कुटी स्यात् कुम्भदास्यां च सुरायां चित्रगुच्छके, मे. कुटः कोटे शिलाकुट्टे गेहे घटे कुटी सुरा। चित्रगुच्छः कुम्भदासी, हे. कुटः कोटे घटे गेहे शिलाकुट्टकपूरुषे। सन्नात् कुटी कुम्भदास्यां च सुरायां चित्रगुच्छके, वि. कुम्भे कुटो ना भवने द्वयो', त्रि.

कुटज कुटजो वृक्षभेदे स्याद् अगस्त्यद्रोणयोरपि, मे, वि. कुटजोऽगस्त्ये द्रुभेदे द्रोणे, हे.

कुटन्नट. कुटन्नटन्तु कैवर्त्तीमुस्तके पुंसि शोणके, मे कुटन्नटस्तु श्योनाके कैवर्त्तीमुस्तकेऽपि च, वि अथ कुटन्नटः। शोणके कैवर्त्तीमुस्ते, हे.

कुटप. कुटपो मानभेदे स्यात् कुटपो निष्कुटे मुनौ, वि.

कुटपो मुनौ। निष्कुटे मानभेदे च, हे.

कुटार. कुटारं मैथुने विद्यात् कुटारं केवलेऽपि च, वि. कुटारं केवले रते, मे, हे.

कुटिल. कुटिला त्वापगायां स्त्री भुग्ने तु वाच्यलिङ्गकः, मे. कुटिलं वाच्यवक्रे स्यात् कुटिला सरिदन्तरे, वि. कुटिलं भङ्गुरे कुटिला नदी, हे.

कुठार. कुठारु र्ना द्रुमे कीशे, मे. कुठारुः पादपे कीशे, वि. कुठारु र्द्रुकीशयोः, हे.

कुड्मल. कुड्मलो मुकुले पुंसि न द्वयो र्नरकान्तरे, मे.

कुड्य. कुड्यं भित्तौ विलेपने, वि, मे.

कुणप. कुणपो पुनः। विट्सारिकायां कुणपः पूतिगन्धौ शवेऽपि च, मे, वि कुणपः पूतिगन्धिनि। शवे, हे. विट्सार्यां स्त्री कुणपः शवे, त्रि,

कुणि. कुणिस्तुन्नकवृक्षे ना कुकरे त्वभिधेयवत्, मे. कुणिस्तुन्नकवृक्षेऽपि कुणिः स्यात् कुकरेऽन्यवत्, वि कुणिः कुकरवृक्षयोः, हे.

कुण्ठ. कुण्ठोऽकर्मण्यमूर्खयोः, मे, वि. कुण्ठोऽकर्मण्ये मूर्खे च, हे.

कुण्ड. कुण्डमग्न्यालये मानभेदे देवजलाशये। कुण्डी कमण्डलौ जारात् पतिवत्नीसुते पुमान्। पिठरे तु न ना, मे. कुण्डं देवजलाधारे पिठरेऽथ कमण्डलौ। कुण्डी कुण्डः स्मृतो जारात् पतिवत्नीसुतेऽपि च, वि. कुण्डो जाराज्जीवत्पतेः सुते। कुण्डी कमण्डलौ देवतोयाशये स्थाल्याम्, हे. कुण्डं स्थालीरन्ध्रो जारजे ना। कुण्डी कमण्डलौ, त्रि

कुण्डकीट. कुण्डकीटस्तु चार्वाकवचनाभिज्ञपूरुषे। पतितब्राह्मणीपुत्रदासीकामुकयोरपि, मे. कुण्डकीटस्तु जारतः। विप्रीपुत्रे दासीरतौ चार्वाकेऽतिविशारदे, हे. कुण्डकीटस्तु चार्वाकवचनाभिज्ञपूरुषे। जारजब्राह्मणीपुत्रदासीकामुकयोरपि, वि. पुंश्चले कुण्डकीटः स्याज्जाराच्च ब्राह्मणीसुते. त्रि

कुण्डल. कुण्डलं कर्णभूषायां पाशेऽपि वलयेऽपि च। काञ्चनद्रुगुडूच्योः स्त्री, मे. कुण्डलं वलये पाशे कुण्डलं कर्णभूषणे। गुडूच्यां काञ्चनद्रौ च कुण्डली समुदीरिता, वि. कुण्डलं वलये पाशे माटङ्के कुण्डली पुनः। काञ्चनद्रौ गुडूच्यां च, हे. कुण्डलं मण्डलं ज्ञेयं कुण्डलं कर्णभूषणम्, अने.

कुण्डलिन्. कुण्डली वरुणे केकिभोगिनोश्च सकुण्डले, मे, वि. कुण्डली वरुणे सर्पे मयूरे कुण्डलान्विते, हे.

कुतप. कुतपोऽस्त्रियां द्विहित्रे वाद्ये च्छागलकम्बले। कुशे दिनस्याष्टमांशे ना सूर्येऽग्नौ, मे. कुतपः स्यात् कुशे वाद्ये तपने च्छागकम्बले। कुतपो भागिनेये स्याद् अष्टमांशे दिनस्य च, वि. कुतपस्तु छागकम्बलदर्भयोः। वैश्वानरे दिनकरे द्विजन्मन्यतिथौ गवि। भागिनेयेऽष्टमांशेऽह्नो वाद्ये, हे. (कुतपो छागरोमोत्थपटे चाह्नोऽष्टमेंऽशके, अ.) धान्येऽह्न्येऽष्टमांशेऽह्नः कुतपश्छागकम्बले, त्रि. कुशे काले तिले च्छागे कम्बले सलिलेऽम्बरे। दौहित्रे ऽग्निपात्रेऽग्नौ कुतपाख्या प्रवर्तते, अने. कुतपो दर्भऽपराह्णे च, च

कुतस्. कुतः प्रश्ने पञ्चम्यर्थे च निन्दने, वि.

कुतूहल. कुतूहलं कौतुके स्यात् प्रशस्तेऽपि च दृश्यते, मे. कुतूहलं कौतुके स्यात् प्रशस्तेऽपि कुतूहलम्, वि. कुतूहलं प्रशंसने, हे.

कुथ. कुथः स्त्रीपुंसयोर्वर्णकम्बले पुंसि बर्हिषि, मे. कुथः प्रदेष्यिकुशयोः, वि. कुथः स्यादास्तरदर्भयोः, हे. कुथः कम्बलबर्हिषोः, त्रि. कुथा कथ्या समाख्याता कुथः स्यात् करिकम्बलः। कुथः कुशः कुथः कीटः प्रासःस्थायी द्विजः कुथः, अने.

कुद्दाल. कुद्दालः स्यात् पुमान् भूमिदारणे युगपत्रके, मे. कुद्दालो युगपत्रे स्यात् कुद्दालो भूमिदारणे, वि. कुद्दालो भूमिदारणे। युगपात्रे, हे.

कुनटी. कुनटी मनःशिलायां नेपाल्यामपि योषिति, मे.

कुन्त. कुन्तो गवेधुकायां स्यात्। प्रासायुधे च कुन्ती गुग्गु-लुद्रुमयोश्च शल्लक्याम्, श. कुन्तः प्रासे चण्डभावे क्षुद्रजन्तौ गवेधुके। कुन्ती पाण्डुप्रियायाश्च शल्लक्यां गुग्गुलद्रुमे, वि.

कुन्तल. कुन्तलश्चषके वाले यवे पुंस्त्रि नीवृति, मे. कुन्तलः स्याद् यवे देशे केशलाङ्गलयोरपि, वि. कुन्तलो हलकेशयोः। कुन्तलाः स्युर्जनपदे, हे. देशे केशे च कुन्तलः, त्रि. कुन्तलो देशपर्यायः कुन्तलः केशवाचकः। कुन्तलः स्वत्वधारश्च कुन्तहस्तोऽपि कुन्तलः, धने.

कुन्ताम. कुन्तामं काचभाजने। गोलके च, वि.

कुन्त्या. कुन्त्या भूमिः समाख्याता कुन्त्या कुन्तकदम्बकम्, धने.

कुन्द. कुन्दो माघ्येऽस्त्री मुकुन्दभ्रमिनिधन्तरेषु ना, मे. कुन्द-चक्रभ्रमी माघ्ये निधिभेदे सुरद्विषि, वि. कुन्दोऽच्युते निधौ। चक्र-भ्रमौ च माघ्ये च, हे. पुष्पे क्लीवं भ्रमौ कुन्दः, त्रि.

कुमार. कुमारः स्यात् शुके स्कन्दे युवराजेऽश्ववारके। बालके वरुणद्रौ ना न द्वयो जात्यकाञ्चने। कुमारी श्वेततनयानवमाल्यो-र्नदीभिदि। सहाऽपराजिताकन्याजम्बुद्वीपेषु च स्त्रियाम्, मे. कुमारो बालके स्कन्दे युवराजेऽश्ववारके। शुके च वरुणद्रौ च कुमारं जात्य-काञ्चने। कुमारी रामतरणीनवमाल्यो र्नदीभिदि। कन्याऽपराजितागौरी-जम्बुद्वीपेषु च स्मृता, वि. कुमारोऽश्वानुचारके। युवराजे शिशौ स्कन्दे शुके वरुणपादपे। कुमारं जात्यकनके कुमारी त्वपराजिता। नदी-भिद्रामतरणी कन्यका नवमालिका। जम्बुद्वीपविभागश्च, हे. जम्बु-द्वीपसहाकन्याः कुमार्योऽथाश्ववारके। बालके कार्तिकेये च कुमारो भर्तृदारके, त्रि.

कुमुद्. कुमुत् त्रिषु स्यात् कृपणे कैरवे तु नपुंसकम्, मे. स्यात् कुमुत् कृपणेऽन्यवत्। कुमुदेऽपि कुमुत् प्रोक्तं, वि

कुमुद. कुमुदं कैरवे रक्तपद्मे स्त्री कुम्भिकोपभौ। गम्भार्यां पुंसि दिङ्नागनागमाचात्वदशन्तरे, मे. कुमुदं कैरवे रक्तपद्मे कुमुदः कपौ।

दैत्यान्तरे च दिङ्नागनागयोरपि कीर्त्तितः। कुमुदा कुम्भीगम्भार्योः, वि. कुमुदः कपौ। दिङ्नागनागयो दैत्यविशेषे च सितोत्पले। कुमुदा कुम्भीगम्भार्योः, हे. स्त्री गम्भार्यां क्लीवमब्जे दिङ्नागे कुमुद. कपौ, त्रि.

कुमुद्वत्. कुमुद्वान् कुमुदभाये देशे सत्राद्याचरलिङ्गक। कुमुद्वती कुमुदिन्यां कुमुपत्न्यां च योषिति, मे. कुमुद्वती कैरविण्यां दयितायां कुमुदस्य च, हे. कुमुद्वती कुमुदिन्यां कुमुपत्न्यां कुमुद्वती, वि.

कुम्भ. कुम्भो राश्यन्तरे हस्तिमूर्द्धांशे राक्षसान्तरे। कार्मुके वारनार्याश्च घटे क्लीवन्तु गुग्गुलौ। स्त्रियामुखाकट्फलयोः पृश्निकायाश्च पाटलौ, मे. कुम्भः सत्रात् कुम्भकर्णस्य सुते वेश्यापतौ घटे। राशिभेदे द्विपाङ्गे च कुम्भं त्रिवृति गुग्गुले। कुम्भी तु पाटलावारिपर्णीपिठरकट्फले, वि. कुम्भो वेश्यापतौ घटे। द्विपाङ्गे राक्षसे राशौ कुम्भं त्रिवृति गुग्गुलौ। कुम्भ्युखायां पाटलायां वारिपर्ण्यां च कट्फले, हे. कुम्भो घटेभमूर्द्धांशौ, श्र. कुम्भो वारस्त्रियाः कान्ते रक्षोराशिभभेदयोः, त्रि.

कुम्भकार. कुम्भकारो कुलत्थ्याश्च पुंलिङ्गो घटकारके, मे. कुम्भकारी कुलाल्यां सत्रात् कुम्भकारः कुलालके, वि. कुम्भकारः कुलालेऽङ्गौ कुम्भकारी कुलत्थिका, हे.

कुम्भयोनि. कुम्भयोनिरगस्त्ये सत्राद् वशिष्ठद्रोणयोः पुमान्, मे. कुम्भयोनिरगस्त्ये सत्राद् अर्जुनस्य गुरावपि, वि. कुम्भयोनि द्रोणेऽगस्त्यौ, हे.

कुम्भिल. कुम्भिलः श्यालमीने च चौरे श्लोकार्थचौरयोः, मे. कुम्भिलः श्यालके चौरे श्लोकच्छायाहरे झषे, वि. कुम्भिलश्चौरश्यालयोः। श्लोकच्छायाहरे श्याले, हे.

कुम्भीनस. कुम्भीनसः क्रूरसर्पे स्त्रियां लवणमातरि, मे. कुम्भीनसो विषज्वालाकुलदृष्टिभुजङ्गमे। कुम्भीनसी जनन्यां च लवणाख्यस्य रक्षसः, वि. कुम्भीनसस्त्वहौ कुम्भीनसी लवणमातरि, हे.

कुरण्ट, कुरण्टक, कुरवक. V. कुरण्ट, कुरुण्टक, कुरुवक.

कुरु. कुरुर्देशान्तरे भक्ते पुमान् पुंभूम्नि नीवृति, मे. कुरुः श्रीकण्ठजाङ्गले।. ओदने नृपभेदे च, वि. कुरुः स्यादोदने भूपभेदे श्रीकण्ठजाङ्गले, हे.

कुरण्ट. कुरण्टो दारुपुत्रां ना झिण्टाम्लानप्रभेदयोः, मे. कुरण्टो झिण्टिकाभेदे कुरण्टो दारुपुत्रिका, हे. कुरण्टी दारुपुत्रां च कुरण्टो झिण्टिकान्तरे, वि.

कुरण्टक. कुरण्टकः पीतपुष्पाऽम्लानझिण्टिकयोः पुमान्, मे.

कुरबक. कुरबकः शोणाऽम्लानझिण्टिप्रभेदयोः, मे. ख्यातः कुरबकः शोणाऽम्लानझिण्टीप्रभेदयोः, वि. कुरबकः शोणाऽम्लानाऽरुणा पीता च झिण्टिका, हे.

कुरुविन्द. कुरुविन्दं रत्नभेदे मुस्ताकुल्माषयोः पुमान्, मे. कुरुविन्दस्तु मुस्तायां कल्माषव्रीहिभेदयोः। हिङ्गुले पद्मरागे स्यात् मुकुरे च समीरितः, वि. कुरुविन्दः पद्मरागे मुकुरव्रीहिभेदयोः। कुल्माषे हिङ्गुले मुस्ते, हे.

कुर्वत्. कुर्वन् कर्मकरे भृतेत्र, वि.

कुर्वाण. कुर्वाणो भृत्यकारकयोस्त्रिषु, मे. कुर्वाणो भृत्यकारकयोरपि, वि.

कुल. कुलं जनपदे गोत्रे सजातीयगणेऽपि च। भवने च तनौ क्लीबं कारुकार्यैर्षभो कुली, मे. कुलं जनपदे गृहे। सजातीयगणे गोत्रे देहेऽपि कथितं कुलम्, शि. कुलं कुल्यगणे देहे जनपदेऽन्वयेऽपि च, हे. कुलं गोत्रे गणे देहे, वि. कुलं सङ्घः कुलं गोत्रं शरीरं कुलमुच्यते, अने.

कुलक. कुलकन्तु पटोले स्यात् सम्बद्धश्लोकसंहतौ। पुंसि वल्मीककाकेन्दुकुलश्रेष्ठेषु कथ्यते, मे. कुलकं पद्यादिश्लोकसमन्वये पटोलके। कुलकः कुलप्रधाने वल्मीके काकतिन्दुके, हे. कुलकन्तु पटोले स्यात् श्लोकसम्बद्धगुच्छके। कुलकः स्यात् कुलश्रेष्ठे वल्मीके काकतिन्दुके, वि. अथ स्यात् कुलकं श्लोकैकार्थपटोलयोः। कुलको नाकुकाकेन्दू, त्रि.

कुलाय. कुलायस्तु पुमान् स्थानमात्रे स्यात् पक्षिवासदे, मे. कुलायः पक्षिनिलयस्थानयो र्नीडवन्मतः, वि. कुलायः पक्षिणां स्थानगेहयोः, हे. कुलायः स्थाननीड़योः, त्रि.

कुलाल कुलालः कुक्कुभे कुम्भकारेऽक्षो त्वक्षनान्तरे, मे. कुलालः कुम्भकारे स्यात् कुक्कुभे कौशिकेऽपि च, वि. कुलालो घूकपक्षिणि। कुक्कुभे कुम्भकारे च, हे.

कुलिक. कुलिको नागभेदे स्याद् द्रुमभेदे कुलसत्तमे, मे, वि कुलिकस्तु कुलश्रेष्ठे द्रुमनागविशेषयो, हे.

कुलिश. कुलिशो न स्त्री दम्भोलौ ना भषान्तरे, मे. कुलिशो मत्स्यभेदे स्याद् दम्भोलौ कुलिशं स्मृतम्, वि. कुलिशो मत्स्यभित्पव्योः, हे.

कुल्माष. कुल्माषं काञ्जिके यावके पुमान्, मे. कुल्माषो यावके प्रोक्तः कुल्माषं काञ्जिकेऽपि च, वि. कुल्माषं स्यात्तु काञ्जिके। कुल्माषोऽर्द्धस्विन्नधान्ये, हे कुल्माषं काञ्जिके यावके स्यात्, त्रि.

कुल्य. कुल्यं स्यात् कीकसेऽप्यष्टद्रोणीशूर्पामिषेषु च। कुल्या पयःप्रणाल्यां च नद्यां जीवन्तिकौषधौ। कुलोद्भवे कुलहिते त्रिषु मानेत्र पुनः पुमान्, मे. कुल्यं कुलोद्भवेऽस्मातेः कुलस्यातिहितेऽपि च। कुल्यं स्यात् कीकसेऽप्यष्टद्रोणीशूर्पामिषेषु च। पयःप्रणालीसरितो. कुल्या जीवन्तिकौषधौ, वि कुल्यं तु कुलजेऽस्थनि। सूर्पामिषाष्टद्रोणेषु कुल्या सरिति सारणौ, हे. कुल्या कुलस्त्रियामपि, त्रि.

कुवल. कुवलं चोत्पले मुक्ताफलेऽपि बदरीफले, मे, वि. कुवलं बदरीफले। मुक्ताफलोत्पलयोश्च, हे. कुवलं बदरोत्पले, त्रि.

कुवेर. कुवेरः स्यात् पुंसि नन्दीवृक्षे पुण्यजनेश्वरे, मे. कुवेरस्तु नन्दीवृक्षे धनाधिपे, वि. कुवेरस्तु धनदे नन्दीपादपे, हे. कुवेरस्तु नन्दीवृक्षैकपिङ्गयोः, त्रि

कुञ्ज कुञ्जो हस्तिदन्ते ना गुल्मे स्याद् वाच्यलिङ्गकः, मे.

कुञ्जो नुग्रज...योः, हे. ...थ कुञ्जोऽपि नुग्रजे स्यात् पादपान्तरे, वि. कुञ्जो नुग्रजे द्रुमान्तरे, त्रि.

कुश. कुशो रामसुते दर्भे योक्त्रे द्वीपे कुशं जले। कुशी फालेऽपि वल्गायां कुशा पापिष्ठमत्तयोः। कुशो वाच्यवदा स्यातः, वि. कुशो रामसुते दर्भे पापिष्ठे योक्त्रमत्तयोः। कुशी लोहविकारे स्यात् कुशा वल्गा कुशं जले, हे. कुशमप्सु च, च. कुशी फाले कुशा रज्ज्वां त्रिषु पापिष्ठमत्तयोः। योक्त्ररामसुतद्वीपे ना दर्भेऽस्त्री कुशं जले, मे.

कुशल. कुशलः शिक्षिते त्रिषु। क्षेमे च सुकृते चापि पर्याप्तौ च नपुंसकम्, मे. कुशलः शिक्षिते क्षेमपर्याप्तिसुकृतेषु च। कुशलम्, वि. कुशलं क्षेमपुण्ययोः। पर्याप्तौ कुशलो विज्ञे, हे. पर्याप्तिक्षेमपुण्येषु कुशलं शिक्षिते त्रिषु, अ. पर्याप्तौ शिक्षिते पुण्ये क्षेमे च कुशलध्वनिः, धने.

कुशिक. कुशिको मुनिसर्जयोः, मे. कुशिको मुनिभेदे स्यात् फाले सर्जे विभीतके, हे. कुशिकः स्यान्मुनौ तैलशेषे सर्जाक्षयोः, वि. कुशिको मुनौ। फाले, त्रि.

कुशीलव. कुशीलवस्तु वाल्मीकौ नटयाचकयोरपि, मे, वि. कुशीलवस्तु चारणे। प्राचेतसे याचकेऽपि, हे.

कुषाकु. कुषाकुः कपिवह्न्यर्के ना परोत्तापिनि त्रिषु, मे. कुषाकुर्मर्कटे भानौ परोत्तापिनि पावके, वि.

कुष्ठ. कुष्ठं रोगे पुष्करेऽस्त्री, मे. कुष्ठो रोगे सुगन्धे च, वि. कुष्ठं भेषजरोगयोः, हे. कुष्ठं रोगौषधीभिदोः, त्रि.

कूष्माण्ड कुष्माण्डः प्रमायां स्त्री पुंसि कर्कारौ च गणान्तरे। भ्रूणान्तरे, मे. कूष्माण्डो गणभेदे स्याद् भ्रूणे कर्कारुकेऽपि च। कूष्माण्डी चौषधीगौर्योः, वि. कूष्माण्डो गणकर्कारू कूष्माण्डप्रावधिकौषधी, हे. कूष्माण्डो फलभिद्गणो, त्रि.

कुसीद. कुसीदं जीवने रक्षया क्लीबं त्रिषु कुसीदके, मे. कुसीदं जीवने रक्षया कुसीदश्च कुसीदके, वि. कुसीदं रद्धिजीवने। रद्धयाजीवे, हे.

कुसुम. कुसुमं स्त्रीरजोनेत्ररोगयोः फलपुष्पयोः, मे, हे. कुसुमं पुष्पफलयो. स्त्रीरजोनेत्ररोगयोः, वि. कुसुमं स्त्रीरजः पुष्पम्, त्रि कुसुमं पुष्पमित्याहुः कुसुमं रज उच्यते, अने.

कुसुम्भ कुसुम्भं हेमनि महारजने ना कमण्डलौ, मे. कुसुम्भो हेमनि महारजने च कमण्डलौ, त्रि. कुसुम्भं तु शातकुम्भे स्यात् लङ्कायां कमण्डलौ, हे. स्यात् महारजने क्लीवं कुसुम्भं करके पुमान्, अ.

कुस्थान. कुस्थानं समरे मस्तेत्र, अने.

कुहन. कुहनं मृत्तिकाभाण्डविशेषे काचभाजने। कुहना दम्भचर्यायामीर्षालौ कुहनं लिङ्, मे. कुहना दम्भचर्यायामीर्षालौ कुहनः पुनः, वि. कुहनो मूषिके सर्पे कुहना दम्भकर्मणि, हे.

कुहर. कुहरं गह्वरे छिद्रे क्लीवं नागान्तरे पुमान्, मे. कुहरः कोटरे छिद्रनागराजविशेषयोः, वि. कुहरं गह्वरे छिद्रे, हे.

कुहरित. भवेत् कुहरितं क्लीवं पिकालापे रतध्वनौ, मे. कुहरितं पिकालापे रटिते रतनिस्वने, वि कुहरितन्तु रटिते पिकालापे रतस्वने, हे.

कुहू. कुहूः स्त्री कोकिलालापनष्टेन्दुकलदर्शयोः, मे. कुहूः स्यात् कोकिलारावनष्टेन्दुकलदर्शयोः, वि कुहू नष्टेन्दुदर्शे स्यात् क्वणिते कोकिलस्य च, हे

कूट. कूटोऽस्त्री निश्चले राशौ लोहमुद्गरदम्भयोः। मायाद्रिशृङ्गयोस्तुच्छे सीरावयवयन्त्रयोः। अनृते च, मे. कूटं पूर्द्वारदन्त्रयोः। मायादम्भाद्रिशृङ्गेषु सीराङ्गेऽनृततुच्छयोः। निश्चलेऽयोघने राशौ, हे. कूटं यन्त्रेऽनृते राशौ निश्चले लोहमुद्गरे। मायाद्रिशृङ्गयोस्तुच्छे सीरावयवदम्भयोः। पुरद्वारे च शंसन्ति, वि मायानिश्चलयन्त्रेषु कैतवानृतराशिषु। अयोघने शैलशृङ्गे सीराङ्गे कूटमस्त्रियाम्, अ

कूटपाकल पित्तज्वरे कुलालस्य पवने कूटपाकलः, श.

कूप. कूप. कूपकम्भ्याने गर्तान्तःशरष्ट्रिके, मे. कूपः कूपदण-

स्तम्भस्थानगुणवृक्षके, वि कूपो गर्त्तोऽन्धौ गुणवृक्षके। स्तम्भाने कूपके, हे गुणवृक्षेऽपि कूप, त्रि

कूपक कूपको गुणवृक्षे सरात् तैलपात्रे कुकुन्दरे। उदपाने-ऽसुत्रताया च कूपिकाऽम्भोगतोपले, मे, वि कूपको गुणवृक्षे सराम् तैलपात्रे कुकुन्दरे, हे गुणवृक्षेऽपि कूपकः, त्रि

कूर्च कूर्चमस्त्री भ्रुवो मध्ये कठिनश्मश्रुकैतवे, मे कूर्चो विकत्थने। श्मश्रुणि दम्भे भ्रूमध्ये, हे कूर्चो विकत्थने मधेत्र भ्रुवोः श्मश्रुणि कैतवे, वि कूर्चमस्त्री भ्रुवो मध्येत्र श्मश्रुकैतवयोरपि, त्रि

कूर्चिका कूर्चिका सूचिकायां च तूलिकायाञ्च कुड्मले। कपाटो-द्घाटके चौरविज्ञातत्रपि योषिति, मे कूर्चिका चौरविज्ञतौ कुञ्चि-कायाञ्च कुड्मले। आलेख्यकूर्चिकासूचयोः, हे कूर्चिका सूचि-कायाञ्च तूलिकायाञ्च कुड्मले। कपाटांकुशके चौरविज्ञातावपि कूर्चिका, वि सूचयाञ्च कूर्चिका, त्रि

कूर्पर कूर्पर सरात् कफोणौ च जानुदेशे च पुंसयम्, मे, कूर्परो जानुनि प्रोक्त कफोणावपि कूर्परः वि कूर्परौ जानुकफोणी, हे

कूल अथ कूल तटे स्तूपे सैन्यपृष्ठतडागयो., मे कूलं स्तूपे तडागे च सैन्यपृष्ठप्रतीरयोः, वि कूलं तटे सैन्यपृष्ठे तडागस्तूपयोरपि, हे

कूलक कूलकं न स्त्रियां स्तूपे पुंसि सरात् ह्रसिपर्वते, मे कूटक ह्रसितैले च प्रतीरस्तूपयोरपि, वि

कूव(व)र कूवरस्त्रिषु चारौ ना कुजकेऽस्त्री युगन्धरे, मे कूवरः कुब्जके चारौ कूबरश्च युगन्धरे, वि कूवरः पुनः। कुब्जे युगन्धरे रम्ये, हे

कूष्माण्ड १ कु ाण्ड

हक हक कण्ठे सयोदरे, भाने

• हकवाकु हकवाकुर्मयूरेऽपि सरटे चरणायुधे, मे, वि हकवा-कु ताम्रचूड मयूरकसामयोः हे ... त्रि

कृच्छ्र. कृच्छ्रमाख्यातमभीले पापसान्तपनादिनोः, मे, वि. कृच्छ्रं-मं ऽहसि। कष्टे सान्तपने, हे.

कृत. कृतं युगेऽनर्थं सत्राद् विहिते हिंसिते त्रिषु, मे. पर्याप्तेऽपि कृतं स्यात्, ह कृतं पर्याप्तयुगयो र्विहिते हिंसिते फले, हे. युगपर्याप्तयोः कृतम्, ध. कृतं युगेऽपि पर्याप्ते विहिते हिंसिते फले, वि.

कृतघ्न. कृतघ्नः कुक्कुरे पुंसि मर्यादिन्यभिधेयवत्, मे. कृतघ्नः कुक्कुरेऽपि च, वि, त्रि.

कृतान्त कृतान्तो यमसिद्धान्तदैवाकुशलकर्मसु, मे, ध, वि. कृतान्तोऽशुभकर्मणि। सिद्धान्तयमदैवेषु, हे.

कृति. कृतिः करणहिंसयोः, वि, मे.

कृतिन् कृती स्यात् पण्डिते योग्ये, मे, वि. कृती योग्ये बुधे, हे. कृतिनौ योग्यपण्डितौ, त्रि

कृत्त. कृत्तन्तु वेष्टिते छिन्ने, मे, वि कृत्तं छिन्ने वेष्टिते च, हे.

कृत्ति. कृत्तिश्चर्मत्वचो र्भूर्जे कृत्तिकायां द्वयं स्त्रियाम्, मे. कृत्ति-श्चर्मत्वचो र्भूर्जे कृत्तिकायाञ्च कीर्त्तिता, वि.

कृत्य. कृत्या क्रियादेवतयोस्त्रिषु विहितकार्ययोः, मे. कृत्यं विहितकार्ययोः। कृत्या तु देवताभेदे कृत्या खन्यादिषु स्मृता, वि कृत्यो विहितेऽपि कार्ये च कृत्या सत्राद्देवता क्रिया, हे कृत्या क्रियादेवतयोस्त्रिषु भेद्ये धनादिभिः, ध.

कृत्रिम. कृत्रिमं लवणभेदे ना सिह्लके रचिते त्रिषु, मे कृत्रिमं रचिते प्रोक्तं सिह्लके लवणान्तरे, वि कृत्रिमं लवणभेदे कृत्रिमः कृत-सिह्लयोः, हे.

कृत्स्न. कृत्स्नं सर्वाम्बुकुक्षिषु, मे. कृत्स्नं कटे समस्ते च, वि.

कृप. कृपो द्रोणश्यालके सत्राद् द्रोणपत्नी कृपी मता। कृपा दयायां, मे. कृपा दयायां व्यासपत्नी कृपी भारतपूरुषे, वि

कृपण. कृपणस्तु क्रिमौ पुंसि मन्दकुत्सितयोस्त्रिषु, मे. कृपणः कुत्सिते कृमौ, वि.

कृपाण. कृपाणः खड्गे च्छुरिकाकर्त्तर्योरपि योषिति, मे. कृपाणोऽसौ कृपाणी तु च्छुरिकायां च कर्त्तरौ, वि. कृपाणी कर्त्तरी च्छुरी। कृपाणोऽसौ, हे.

कूपीट. कूपीटमुदरे तोये, मे. कूपीटमुदरे जले, हे, त्रि. कूपीटमुदरे नीरे, वि. उदरे जले कूपीट, रु.

कूपीटपाल. कूपीटपाल उद्दिष्टः केनिपातसमुद्रयोः, मे. कूपीटपालमिच्छन्ति केनिपातसमुद्रयोः, वि. कूपीटपालस्तु केनिपाते जलनिधावपि, हे. कूपीटपालमिच्छन्ति केनिपाते च वारिधौ, श.

कृमि. कृमि र्ना क्रिमिवत् कीटे लाक्षायां कृमिले खरे, मे. कृमिः स्यात् क्रिमिवत् कीटे लाक्षायां कृमिले खरे, वि. क्रिमिः कृमिर्वल्लाक्षायां कीटे, हे. लाक्षायां च तथा कृमिः, रु.

कृमिकण्टक. कृमिकण्टकन्तु चित्राविडङ्गोडुम्बरेषु च, मे. सम्रात् कृमिकण्टकं चित्राविडङ्गोडुम्बरेषु च, वि. कृमिकण्टकश्चित्रायामुडुम्बरविडङ्गयोः, हे.

कृषक. कृषकः पुंसि फाले स्यात् कर्षके त्वभिधेयवत्, मे. कृषकौ फालकर्षकौ, हे, त्रि. कृषकः कर्षके फाले, वि.

कृषि. कृषि र्गोत्रविशेषः स्यात् कृषिः कालः कृषिः कषिः। कृषिराढक इत्युक्तः कृषि र्वैखानसो मुनिः, अने.

कृष्टि. अथ कृष्टिः स्याद् आकर्षे स्त्री बुधे पुमान्, मे. कृष्टिः सम्रात् कर्षणे बुधे, वि कृष्टिः कर्षणधीमतोः, हे. कृष्टिः कर्षे बुधे पुमान्, त्रि.

कृष्ण. कृष्ण मतत्रयसीपुत्रे वायसे केशवेऽर्जुने। कृष्णा सम्राट् द्रौपदीनीलीकणाद्राक्षासु योषिति। मेचके वाच्यलिङ्गः सम्रात् क्लीबे मरिचनीलयोः, मे. कृष्णम् मेचके। व्यासेऽर्जुने कोकिले च कृष्णं मरिचनीलयोः। कृष्णा तु द्रौपदीनीलीद्राक्षागम्सु कणत्रये। वाच्य-

वन् मेचके कृष्णे, वि. कृष्णः काके पिके वर्णे विष्णौ व्यासेऽर्जुने कलौ। कृष्णा तु नील्यां द्रौपद्यां पिप्पलीद्राक्षयोरपि। कृष्णन्तु मरिचे लोहे, हे. कृष्णो वर्णे हरौ व्यासे कृष्णं मरिचलोहयोः। पिप्पली द्रौपदी कृष्णा, त्रि. मरिचेऽपि भवेत् कृष्णम्, हा.

कृष्णवर्त्मन्. कृष्णवर्त्मा पुमानग्नौ दुराचारे विधुन्तुदे, मे. कृष्णवर्त्मा हुताशे स्यात् दुराचारे विधुन्तुदे, वि. कृष्णवर्त्मा विधुन्तुदे। दुराचारे हुताशे च, हे.

कृष्णवृन्त. कृष्णवृन्ता पाटलायां माषपर्ण्यांश्च योषिति, मे. कृष्णवृन्ता पाटलायां माषपर्ण्यां च भाषिता, वि. कृष्णवृन्ता माषपर्णी पाटलाख्यद्रुमेऽपि च, हे.

कृष्णसार. कृष्णसारा शिंशपायां पुंसि स्नुह्यां मृगान्तरे, मे. कृष्णसारः स्नुहीवृक्षे शिंशपामृगभेदयोः, वि. कृष्णसारः शिंशपायां मृगभेदे स्नुहीतरौ, हे. शिंशपायां कृष्णसारा स्नुह्यांश्च, त्रि.

केतन. केतनन्तु निमन्त्रणे। गृहे केतौ च कृत्ये, मे. केतनं लाञ्छने कार्ये गेहे चोपनिमन्त्रणे, वि. केतनं सदने चिह्ने कृत्ये चोपनिमन्त्रणे, हे. अथ केतनं कृत्ये केतावुपनिमन्त्रणे, अ.

केतु. केतुर्ना रुक्पताकाविग्रहोत्पातेषु लक्ष्मणि, मे. केतुर्द्युतिपताकयोः। ग्रहोत्पातादिचिह्नेषु, हे. ग्रहभेदे ध्वजे केतुः, अ. केतुर्द्युतौ पताकायां विग्रहोत्पातलक्ष्मसु, वि. केतुर्ग्रहोत्पातचिह्ने, त्रि. केतुर्ग्रहविशेषश्च ध्वजे चैव उदाहृतः, धने.

केदार. केदारोऽद्रौ शिवे क्षेत्रे भूमिभेदालवालयोः, मे. केदारः पर्वते शम्भौ क्षेत्रभेदालवालयोः, वि. केदारः क्षेत्रभिद्यालवाले शङ्करशैलयोः, हे.

केनार. केनार पुंसि नरके शिरःकपालसन्धिषु, मे. केनारः कुम्भिनरके शिरःकपालसन्धिषु, वि, हे.

केवल. केवलः कुहने पुमान्। नपुंसकन्तु निर्णीते यावत्रयच्चैक-

कृत्स्नयोः। केवलो ज्ञानभेदे, मे. केवलो ज्ञानभेदे सप्रात् केवलश्चैक-
कृत्स्नयोः। निर्णीते केवलं चोक्तं केवलः कुहने क्वचित्, वि. केवलं त्वेक-
कृत्स्नयोः। निर्णीते कुहने ज्ञाने केवलो ग्रन्थमित्यपि, हे. निर्णीते केवल-
मिति त्रिलिङ्गं त्वेककृत्स्नयोः, अ.

केश. केशः सप्रात् पुंसि वरुणे क्लीवेरे कुन्तलेऽपि च, मे. केशो दैत्यान्तरे वाले क्लीवेरे च प्रचेतसि, वि. केशः शिरसिजे पाशपाणौ क्लीवेरदैत्ययोः, हे. केशो वालप्रचेतसोः, त्रि.

केशट. केशटो हर्यत्रजौकणे, मे. केशटः शोषके विष्णौ, वि. त्रि.

केशव. केशवोऽजे च पुन्नागे पुंसि केशवति त्रिषु, मे. केशवो वासुदेवे सप्रात् पुन्नागे केशवत्यपि, वि. केशवः केशसंयुते। पुन्नागे वासुदेवे च, हे. केशवः केशवान् विष्णुः, त्रि.

केशिन्. अथ केशी केशवति त्रिषु। दैत्ये ना चौरपुष्प्यां स्त्री, मे.

केसर. केसरं हिङ्गुनि क्लीवं किञ्जल्के न स्त्रियां पुमान्। सिंहसटायां पुन्नागे बकुले नागकेसरे, मे. केसरं हिङ्गुनि प्रोक्तं केसरो नागकेसरे। सिंहसटायां पुन्नागकिञ्जल्कबकुलेष्वपि, वि. केसरो नागकेसरे। तुरङ्गसिंहयोः स्कन्धकेशेषु बकुलद्रुमे। पुन्नागवृक्षे किञ्जल्के सप्रात् केसरन्तु हिङ्गुनि, हे. सिंहसटासु पुन्नागे बकुले नागकेसरे। केसरः पुंसि किञ्जल्के न स्त्री हिङ्गुनि न द्वयोः, त्रि.

केसरिन्. केसरी तुरगे सिंहे पुन्नागे नागकेशरे, मे, वि. केसर्यश्वेऽपि पुन्नागे नागकेसरसिंहयोः, हे. अश्वे पुन्नागेऽपि च केसरी, त्रि.

कैतव. कैतवं तु च्छले द्यूते, मे, त्रि, वि. कैतवं द्यूतदम्भयोः, हे.

कैरव. कैरवः कितवे रिपौ। नपुंसकश्च कुमुदे चन्द्रिकायां तु कैरवी, मे. कैरवः कितवे रिपौ। कैरवं कुमुदे चोक्तं चन्द्रिकायां च कैरवी, वि. कैरवः कितवे शत्रौ कैरवं सितपङ्कजे। कैरवी तु चन्द्रिकायां, हे.

कैवर्त. कैवर्त्तोऽपि च कैवर्तः कैवर्तः सलिलेचरः. धाने.

कोक　कोकश्चक्रे वृके जेत्रष्ठर्गां खर्जूरीद्रुमदर्दुरे, मे　कोको वृके चक्रवाके खर्जूरीद्रुमभेकयो, हे　कोकश्चक्रे वृके जेत्रष्ठर्गां खर्जूरीद्रुमभेकयोः, वि　कोकश्चक्रे वृकेऽपि च, त्रि.

कोकनद　अथ कोकनदं रक्तं कुमुदे रक्तपङ्कजे, मे　भवेत् कोकनदं रक्तकैरवे रक्तपङ्कजे, वि　कोकनदन्तु रक्तायो। अम्भोजन्मकुमुदयोः, हे

कोङ्कण　कोङ्कणा. स्त्रराष्ट्रजनपदे कोङ्कणं त्वायुधान्तरे, हे　कोङ्कणो देशभेदे स्त्रराष्ट्रभेद तु कोङ्कणाः, वि

कोटि　कोटिः स्त्री धनुषोऽग्रेऽस्त्रौ संख्याभेदप्रकर्षयोः, मे कोट्टरत्कर्षाटनीसंख्याः, हे　स्त्रीत् कोटिरस्त्रौ चापाग्रे संख्याभेदप्रकर्षयोः, वि आर्तुप्रत्कर्षाश्रयः कोटयः, म कोटि संख्यापि, त्रि कोटिरुत्कर्षसंख्ययाः, इ

कोटिर　कोटिर पुंसि नकुले शक्रगोपकशक्रयोः, मे　कोटिरं शक्रगोपे च शक्रे च नकुलेऽपि च, वि　कोटिरः शक्रगोपे स्त्रीत् नकुले पाकशासने, हे

कोट्टार　कोट्टारो नागरे कूपे पुष्करिण्याश्च पाटके, मे, वि, हे, हा　कोट्टारौ कूपनागरौ, त्रि

कोण　कोणो वाद्यप्रभेदे स्त्रीत् वीणादीनाञ्च वादने। एकदेशे गृहादीनामस्त्रौ च लगुडेऽपि च, मे　कोणो वाद्यप्रभेद स्त्रीत् कोणोऽस्त्रौ लगुडेऽर्कजे। वीणादिवादनोपायेऽप्येकदेशे गृहस्य च, वि　कोणो वीणादिवादने। लगुडेऽस्त्रौ लोहिताङ्गे, हे　कोणोऽस्त्रौ वाद्ये लगुडे, त्रि

कोथ　कोथो ना नेत्ररोगस्य भेदे च शटिते लिप, मे　कोथस्तु शटिते नेत्ररुग्भेदे मथनेऽपि च, वि　कोथस्तु मथने नेत्ररुग्भेदे शटितेऽपि च, हे

कोदण्ड　अथ कोदण्डं चापे ना नीवृदन्तरे। भ्रुवि, मे　कोदण्डो भ्रूलताया स्त्रीत् देशभेदे च कार्मुके, वि　कोदण्ड कार्मुके भ्रूलतयोरपि, हे

कोमल. कोमलं मृदुले जले, मे, वि. कोमलं मृदुले तोये, हे,

कोरक. कोरकोऽस्त्री कुड्मले स्यात् कक्कोलकमृणालयोः, मे. कोरकं कुड्मले विद्यात् कक्कोलकमृणालयोः, वि. कोरकन्तु कुड्मले स्यात् कक्कोलकमृणालयोः, हे.

कोल. कोलं कोलिफले क्लीबं पिप्पलीचव्ययोः स्त्रियाम्। नाऽङ्कपालौ प्लवे चित्ते वराहोत्सङ्गभेलके, मे. कोलोऽङ्कपालाऽऽत्सङ्गे भेलके पोत्रिचित्रयोः। कोली कणायां चव्ये च कोलं तु बदरीफले, वि. कोलो भेलक उत्सङ्गेऽङ्कपालत्रां चित्रके किरे। कोलन्तु बदरे. कोला पिप्पल्यां चव्यभेषजे, हे. कोलोऽङ्कपालायुत्सङ्गे वराहे भेलकेऽपि च। पिप्पल्यपि च कोला स्यात् कोलञ्च बदरीफले, वि. बदरे शूकरे कोल', याने

कोश. कोशोऽस्त्री कुड्मले पात्रे दिव्ये खड्गपिधानके। जातिकोशेऽर्थसङ्घाते पेश्यां शब्दादिसङ्ग्रहे, मे. कोशः कोष इवाण्डके। कुड्मले चषके दिव्येऽर्थचये योनिशिम्बयोः। जातीकोशेऽसिपिधाने, हे. कोशोऽस्त्री कुड्मले खड्गपिधानेऽर्थौघदिव्ययोः, श्व. कोषस्तु कुड्मले पात्रे दिव्ये खड्गपिधानके। जातिकोशेऽर्थसङ्घाते पेश्यां शब्दादिसङ्ग्रहे, वि. द्रुमेऽपि मविवारेऽपि क्षपणेऽपि च कोशवाक्, याने.

कोशातक. कोशातकः कचे पुंसि पटोल्यां घोषके स्त्रियाम्, मे. कोशातकः कचे ज्योत्स्नीपटोलीघोषकेषु च। कोशातकी वाणिजके वाडवाग्नौ मणिजत्रपि, वि. कोशातकः कचे कोशातकी ज्योत्स्ना पटोलिका। घोषके, रे. ज्योत्स्निकायां च घोषे च कोशातकी, श्व.

कोष. कोषोऽस्त्री कुड्मले पात्रे दिव्ये खड्गपिधानके। जातिकोषेऽर्थसङ्घाते पेश्यां शब्दादिसङ्ग्रहे, मे ४ कोश,

कोपाङ्ग. कूचो कोरे कोपाङ्गः, रा.

कोष्ठ. कोष्ठः कुसूले पार्श्वादे मध्ये कुक्षौ गृहस्य च, मे. कोष्ठः कुसूले पार्श्वादे कुक्ष्यन्तर्गृहस्य च, वि कोष्ठो निजे कुसूले च कुक्ष्यन्त-

गृहस्य च, हे. पुंसि कोष्ठोऽन्तर्जठरं कुसूलोऽन्तर्गृहं तथा, श्र. कोष्ठस्तु स्वकीयेऽपि, त्रि. अन्तर्गृहेऽपि कोष्ठः स्यात्, रु.

कोहल. कोहलो मद्यभेदे स्यात् नाट्यशास्त्रप्रवक्तरि, मे. कोहलो मद्यभेदे स्यात् कोहलः स्यान्मुनावपि, वि. कोहलो मुनिमद्ययोः, हे.

कौक्कुत्य. कौक्कुत्यमनुतापे स्याद् अयुक्तकरणेऽपि च, मे, वि, त्रि.

कौक्कुटिक. अथ कौक्कुटिकोऽदूरप्रेरितदृशि दाम्भिके, मे. कौक्कुटिको दाम्भिके स्याददूरप्रेरितेक्षणे, वि. कौक्कुटिको दाम्भिके स्याद्-दूरेरितलोचने, हे. स्याद्दाम्भिकः कौक्कुटिको यश्चादूरेरितेक्षणः, श्र.

कौतुक. कौतुकं त्वभिलाषे स्यादुत्सवे नर्महासयोः। तथा परम्परायातमङ्गले च कुतूहले। विवाहसूत्रगीतादिभोगयोरपि न द्वयोः, मे. कौतुकं चाभिलाषे स्यादुत्सवे नर्महर्षयोः। परम्परासमायातमङ्गले च कुतूहले। विवाहसूत्रगीतादिभोगकालेषु च स्मृतम्, वि. कौतुकं नर्मणीच्छायामुत्सवे कुतुके मुदि। पारम्पर्यागतख्याते मङ्गलोद्वाहसूत्रयो.। गीतादौ भोगकाले च, हे. कौतुकं मङ्गलेच्छयोः। भोग्येऽपि, त्रि.

कौतूहल. कौतूहलं प्रशस्तेऽपि, त्रि V. कुतूहल.

कौपीन. कौपीनं स्यादकार्ये च गुह्यचीरप्रदेशयो., वि. कौपीनं गुह्यदेशे स्यादकार्ये चीवरान्तरे, हे. अकार्यं गुह्यं कौपीनम्, रु. कौपीनं स्यादकार्ये च चीरगुह्यप्रदेशयोः, मे. अकार्ये गुह्ये कौपीनम्, श्र. चीरेऽपि कौपीनम्, त्रि. गुह्योऽकार्यं च कौपीनम्, अने.

कौमुद. कौमुदः स्यात् कार्त्तिकिके चन्द्रिकायां च कौमुदी, मे, वि. कौमुदस्तु कार्त्तिके कौमुदीन्दुभा, हे.

कौलीन. कौलीनं गुह्यजन्ययोः। कुकर्मणि कुलीनत्वे युद्धे पशुपक्षिणाम्, मे. कौलीनं स्यात् कुलीनत्वे गुह्ये जन्ये कुकर्मणि। कौलेयके विहङ्गादिपशूनां सङ्गरेऽपि च, वि कौलीनं जनवादेऽहिपशुपक्षिपुंसां युधि। अकार्यगुह्ययोः कौलीन्ये, हे. स्यात् कौलीनं लोकवादे युद्धे पशुपक्षिणाम्, श्र. कुलीनत्वे च गुह्ये च कौलीनम्, त्रि.

कौलेयक. कौलेयकः सारमेये कुलीने, मे. कौलेयकः कुलश्रेष्ठे स्यादिन्द्रमहकामुके, वि. अथ कौलेयकः सारमेयकुलीनयोः, हे. कौलेयकः शुनि। कुलीने च, त्रि.

कौशिक. कौशिको नकुले व्यालग्राहे गुग्गुलुशक्रयोः। कोषज्ञोलूकयोश्च सम्राट् विश्वामित्रमुनावपि। कौशिकी चण्डिकायाञ्च नदीभेदे च योषिति, मे. कौशिको नकुले व्यालग्राहे गुग्गुलुशक्रयोः। विश्वामित्रे च कोषज्ञोलूकयोरपि कौशिकः। कौशिकी चण्डिकायाञ्च नदीभेदे च कौशिकी, वि. कौशिकौ वासवोलूकौ, अने. कौशिकः शक्रघूकयोः। कोषज्ञे गुग्गुलावाहितुण्डिके नकुले मुनौ। कौशिकी चण्डिकानद्योः, हे. महेन्द्रगुग्गुलूलूकव्यालग्राहिषु कौशिकः, अ. कोषाज्ञे कौशिको विश्वामित्रे गोत्रे(?) कौशिकी, त्रि.

क्रकच. क्रकचः करपत्रेऽस्त्री ग्रन्थिलाख्यतरौ पुमान्, मे. क्रकचः करपत्रे स्याद् ग्रन्थिलाख्यद्रुमेऽपि च, वि. क्रकचः करपत्रे स्याद् ग्रन्थिलाख्यतरावपि, हे.

क्रकर. क्रकरः करीरवृक्षे दीने क्रकचे पक्षिभेदे च, मे. क्रकरः क्रकचे दीने करीरे च खगान्तरे, वि. क्रकरः खगे। करीरे क्रकचे दीने, हे.

क्रतु क्रतुर्यज्ञे मुनौ पुंसि, मे. क्रतुर्यज्ञे मुने भिदि, वि.

क्रन्दन क्रन्दनं रोदनेऽपि स्यादाह्वानेऽपि, मे. क्रन्दनं रोदने ह्वाने, वि. हे क्रन्दनं रोदनाह्वाने, अ.

क्रन्दित. अथ क्रन्दितमाह्वाने रुदितेऽपि नपुंसकम्, मे. क्रन्दितं स्यात्समाह्वाने क्रन्दितं रुदितेऽपि च, वि. क्रन्दितं रुदिते हूतौ, हे.

क्रम. क्रमस्त्वानुक्रमे शक्तौ कम्पे चाक्रमणेऽपि च, मे. क्रमः शक्तौ परीपाट्यां क्रमश्चलनकम्पयोः, वि. क्रमः कल्पाङ्घ्रिशक्तिषु। परिपाट्याम्, हे

क्रमुक. क्रमुकस्तु पुमान् भद्रमुस्तके ब्रह्मदारुणि। फले कार्पा-

सिकायाञ्च पट्टिकालोध्रपूगयो:, मे. क्रमुको भद्रमुस्तके। गुवाके पट्टिकालोध्रे, हे. क्रमुक: पट्टिकारोध्रे भद्रमुस्तक्रपूगयो:। फले कार्पासिकायाञ्च क्रमुको ब्रह्मदारुणि, वि. क्रमुको भद्रमुस्तेऽपि, त्रि

क्रव्याद्. क्रव्याद्रक्षसि पुंसि स्यात् मांसाशिन्यन्यलिङ्गक:, मे. क्रव्यान्मांसाशिरक्षसो:, वि, हे.

क्रिमि. v. कृमि.

क्रिया. क्रिया त्वपायचेष्टयो:। आरम्भे निष्कृतौ पूजासम्प्रधारणकर्मसु। शिक्षाचिकित्साकरणे, मे. क्रिया कर्मणि चेष्टायां करणे संप्रधारणे। आरम्भोपायशिक्षार्थचिकित्सानिष्कृतिष्वपि, वि. क्रिया कारणचेष्टयो:। कर्मोपायचिकित्सासु निष्कृतौ सम्प्रधारणे। अर्चोपारम्भशिक्षासु, हे. आरम्भो निष्कृति: शिक्षा पूजनं सम्प्रधारणम्। उपाय: कर्म चेष्टा च चिकित्सा च नव क्रिया:, अ.

क्रीड़ा. क्रीडा केलिप्रकारे स्यात् खेलायञ्चानयोरपि, मे, वि. क्रीड़ा केल्यामनादरे, हे.

क्रुश. क्रुश रोदनशब्दयो:, मे. क्रुशस्तु रोदने शब्दे, त्रि.

क्रूर. क्रूरस्तु कठिने घोरे नृशंसेऽप्यभिधेयवत्, मे. क्रूरस्तु कठिने घोरे नृशंसे त्वभिधेयवत्, वि क्रूरा नृशंसघोरोष्णकठिना:, हे. क्रूरौ कठिननिर्दयौ, अ. क्रूरौ कठिनभीषणौ, त्रि.

क्रूरदृक्. क्रूरदृक् पिशुने वाच्यवल्लिङ्ग: पुंसि शनैश्चरे, मे. क्रूरदृक् खलात् खले शनौ, वि.

क्रोड़ क्रोड: शनौ शूकरे ना न पुमान् अङ्करवक्षसो:, मे. क्रोड़: शूकरपार्श्वगयो: क्रोडं क्रोड़ा च वक्षसि, वि क्रोड: कोले शनौ। क्रोड़मङ्के, हे. पर्णौ क्रोडो न ओरसि, त्रि उत्सङ्गशूकरो क्रोड़ौ, धने.

क्रोष्ट्री. क्रोष्ट्री शृगालिकाक्षीरविदारीलाङ्गलीषु च, मे, वि. क्रोष्ट्री क्षीरविदारिका। शृगालिका लाङ्गली च, हे

क्रोश. क्रोशो द्वीपविशेषे स्यात् पक्षिपर्वतभेदयो:, मे. क्रोश: खग-

नगद्वीपप्रभेदेषु प्रयुज्यते, वि. क्रौञ्चो द्वीपे खगे गिरौ, हे. क्रौञ्चः पक्ष्यद्रिभेदयोः, वि.

क्रौश्वादन. क्रौश्वादनं तु वेश्नुल्यां चित्रोटकसृणालयोः, मे. क्रौश्वादनस्तु वेश्नुल्यां चिश्रोटकसृणालयोः, वि, हा.

क्लीव. क्लीवं स्यात् पण्डके न स्त्री वाच्यलिङ्गस्त्वविक्रमे, मे.

क्लीव. क्लीवं षण्डेऽप्यपौरुषे, वि. क्लीवोऽपौरुषषण्ढयोः, हे. क्लीवो विक्रमहीनेऽपि, रु. क्लीवं नपुंसके षण्डेऽन्यवद्विक्रमे, मे. क्लीवं नपुंसकं षण्डे वाच्यलिङ्गमविक्रमे, ध.

क्लेश. क्लेशो दुःखे विपाकेऽपि व्यवसायेऽपि दृश्यते, मे. क्लेशो दुःखेऽपि रोगादौ व्यवसायेऽपि च क्वचित्, वि. क्लेशो रोगादौ दुःखे च, हे.

क्वाथ. क्वाथः स्यादतिदुःखेऽपि निष्पाकेऽपि द्रवस्य च, मे. क्वाथः स्याद्द्रवनिष्पाके दुःखव्यसनयोरपि, वि. क्वाथो व्यसनदुःखयोः। द्रव्यनिष्पाके, हे.

क्ष. क्षः संवर्त्ते राघवे च नरसिंहे च विदुर्यति। क्षेत्रे नाशे क्षेत्रपाले, मे. संवर्तको नृसिंहश्च हृदयान्यस्य संस्थितः। अनन्तः परमात्मा च वज्रकायाऽन्तिमः चकः, मा.

क्षण. क्षणः पर्वत्सवव्यापारेषु मानेऽप्यनेहसः, मे. क्षणः कालविशेषे स्यात् पर्वण्यवसरे महे। व्यापारविकलत्वे च परतन्त्रत्वमध्ययोः, हे. निर्व्यापारस्थितौ कालविशेषोत्सवयोः क्षणः, अ. कालविशेषेऽवसरे व्यापारे पारतन्त्र्ये च। मध्ये तयोत्सवे च क्षणशब्दः कथ्यते क्षतिभिः, रु.

क्षणद. क्षणदो गणके रात्रौ क्षणदा क्षणदं जले, मे, वि. क्षणदं तोये क्षणदो गणके क्षणदा निशि, हे

क्षत्तृ. क्षत्ता शूद्राच्चक्षत्रियजे प्रतीहारे च सारथौ। भुजिष्यातनयेऽपि स्यान्नियुक्तवेधसोः पुमान्, मे. क्षत्ता शूद्रात् क्षत्रियायां जाते सारथिवेधसोः। नियुक्ते दासजे द्वाःस्थे, हे. क्षत्ता शूद्रात् क्षत्रियजे प्रतीहारे च सारथौ। भुजिष्यातनये क्षत्ता नियुक्ते च प्रजापतौ, वि. क्षत्ता स्यात्

सारथौ द्वाःस्थे क्षत्रियायाश्च शूद्रजे, श.

क्षम. क्षमा भूमौ तितिक्षायां स्त्रियां शक्ते नपुंसकम् । वाच्य-वच्छक्तहितयोः, मे. क्षमः स्यात् क्षमान्विते । क्षितिक्षान्त्योः क्षमा ख्याता हिते शक्ते च वाच्यवत्, वि. क्षमः शक्ते हिते युक्ते क्षमावति । क्षमा क्षान्तौ क्षितौ, हे. क्षितिक्षान्त्योः क्षमा युक्ते क्षमं शक्ते हिते त्रिषु, श.

क्षय. क्षयो रोगान्तरे वेश्मकल्पान्तापचयेषु च, मे, वि. क्षयो गेहे कल्पान्तेऽपचये रुजि, हे. निलयापचयौ क्षयौ, श. क्षयं गेहं क्षयो ह्रासः, अने.

क्षर. क्षरं नीरे क्षरोऽम्बुदे, मे. क्षरं नीरे क्षरो मेघे, वि. क्षरो मेघे क्षरं जले, हे.

क्षव. क्षवः क्षुते राजिकायाम्, मे, वि, हे. राजिकायां क्षुति क्षवः, त्रि.

क्षवथु. क्षवथुर्ना क्षुते कासे, मे. क्षवथुः कथितः कासे हिक्का-यामपि दृश्यते, वि. क्षवथुः कासे हिक्कायाम्, हे. कासे क्षुते च क्ष-वथुः, त्रि.

क्षार. क्षारो रसान्तरे धूर्ते लवणे काचभस्मनोः, मे, वि. क्षारः काचे रसे गुडे । भस्मनि धूर्ते लवणे, हे. भस्मकाचरसाः क्षाराः, त्रि.

क्षारक. क्षारकः पक्षिमत्स्यादिपिटके जालकेऽपि च, मे, वि. क्षार-को रसे । कोरके मत्स्यादिमाये, हे.

क्षारित. क्षारितः स्राविते क्षारैरभिशस्तेऽपि च त्रिषु, मे. क्षारितः स्राविते क्षारैरभिशस्ते च शंसितः, वि.

क्षि. क्षिः क्षेत्रे क्षरचे च नृसिंहे च प्रकीर्तितः, ए. क्षि र्निवासे गतौ क्षये, मे.

क्षिति. क्षिति र्निवासे मेदिन्यां कालभेदे क्षये स्त्रियाम्, मे. क्षिति-र्निवासे मेदिन्यां स्थानमात्रेऽपि च क्षितिः, वि. क्षिति र्गेहे भुवि क्षये, हे. क्षयवासावपि क्षितौ, श. क्षितिः पृथ्वी क्षितिः क्षयः, अने.

क्षिपणुत्र. क्षिपणुत्रस्तु पुमान् देहे सुरभौ वाचरलिङ्गकः, मे. क्षिपणुत्रः सुरभौ तनौ, वि

क्षीर. क्षीरं दुग्धे जले, मे. क्षीरं नीरे च दुग्धे च, वि. क्षीरं पानीयदुग्धयोः, हे. क्षीरमम्बु च, अ.

क्षीरदार. क्षीरदारो गुडक्षोदे गुडे मधुनि चेष्यते, हा.

क्षीराब्धिज. क्षीराब्धिजन्तु सामुद्रलवणे मौक्तिकेऽपि च। पुमांस्तुषारकिरणे कमलायां तु योषिति, मे. क्षीराब्धिजन्तु सामुद्रलवणे मौक्तिके क्वचित्। क्षीराब्धिजा श्रियां प्रोक्ता चन्द्रे क्षीराब्धिजो भवेत्, वि. क्षीराब्धिजन्तु मौक्तिके। वशिरे क्षीराब्धिजस्तु चन्द्रे क्षीराब्धिजा श्रियाम्, हे.

क्षुद्र. क्षुद्रः स्यादधमे क्रूरकृपणाल्पेषु वाच्यवत्। क्षुद्रा व्यङ्गानटी-कण्टकारिकासरघासु च। चाङ्गेरीवेश्ययो र्हिंस्रामक्षिकामात्रकेषु च, मे. क्षुद्रः स्याद् अधमे क्रूरे कृपणेऽल्पे च वाच्यवत्। क्षुद्रा वेश्यानटी-कण्टकारिकासरघासु च। चाङ्गेरीहस्तीहिंस्रामक्षिकामात्रकेषु च, वि. क्षुद्रो दरिद्रे कृपणे निकृष्टेऽल्पनृशंसयोः। क्षुद्रा व्याघ्रीनटी-व्यङ्गाहस्तीसरघासु च। चाङ्गेरिकायां हिंस्रायां मक्षिकामात्रके-श्ययोः, हे. क्षुद्रः क्रूरे, ह. क्षुद्रा व्यङ्गा नटी वेश्या सरघा कण्टका-रिका। त्रिषु क्रूरेऽधमेऽल्पेऽपि क्षुद्रम्, अ. मक्षिकायामपि क्षुद्रा क्षुद्रः स्यात् कृपणे त्रिषु, त्रि क्षुद्रा वेश्या नटी क्षुद्रा क्षुद्रा स्यात् मधुमक्षिका। चमरिका, नरः क्षुद्रः क्षुद्रा स्यात् कण्टकारिका, धने.

क्षुमा क्षुमाऽतसीनीलिकयोः, मे, वि. क्षुमा सत्रान्तीलिकाऽतसी, हे

क्षुर क्षुरः स्यात् छेदनद्रव्ये कोकिलाक्षे च गोक्षुरे, मे, वि. नापितशस्त्रोपकरणे कोकिलाक्षेऽपि च क्षुरः, त्रि. क्षुरो गोक्षुरके कोकिलाक्षे छेदनपत्त्रिणि, हे

क्षुरक क्षुरकः कोकिलाक्षे स्यात् गोक्षुरे तिलकद्रुमे, मे, वि.

क्षुल्लक क्षुल्लकस्त्रिषु नीचेऽल्पे, मे क्षुल्लक पामरे स्वल्पे कनिष्ठे दुःखिते खले, हे क्षुल्लक स्वल्पनीचयोः, वि स्वल्पेऽपि क्षुल्लकस्त्रिषु, अ क्षुल्लको नीचेऽपि, ह नीचेऽपि क्षुल्लक, त्रि

क्षेत्र क्षेत्रं शरीरे केदारे सिद्धस्थानकलत्रयोः मे, वि क्षेत्रं भारतादौ भगाङ्गयोः। केदारे सिद्धभूपत्न्यो, हे क्षेत्रं पत्नीशरीरयोः, अ सिद्धस्थानेऽपि च क्षेत्रम्, त्रि देहे दारेषु केदारे क्षेत्रं रुद्रौ च कीर्त्त्यते, अने

क्षेत्रज्ञ क्षेत्रज्ञ आत्मनि च्छेके, मे क्षेत्रज्ञश्छेक आत्मनि, वि क्षेत्रज्ञावात्मनिपुणौ, हे पुंस्यात्मनि प्रवीणे च क्षेत्रज्ञो वाच्यलिङ्गकः, ग

क्षेत्रिय क्षेत्रियं क्षेत्रजतृणे परदेहचिकित्स्ययोः। परदाररतासाध्यरोगयोः क्षेत्रियः पुमान्, म क्षेत्रियं क्षेत्रजतृणे परदाररतेऽपि च। अन्यदेहचिकित्स्यार्हेऽसाध्यरोगे च जानते, वि क्षेत्रियास्त्रयः। अन्यदेहचिकित्स्यार्हासाध्यक्पारदारिकाः। क्षेत्रिय क्षेत्रजतृणे, हे

क्षेप क्षेपस्तु निन्दाविक्षेपलेपने। गर्वप्रेरणयोश्च, म क्षेपो विलम्बे निन्दायां हेलाप्रेरणलङ्घने। गर्वेऽपि, वि क्षेपा गर्वे लङ्घननिन्दयोः। विलम्बेरणहेलासु, हे

क्षेपण क्षेपणं प्रेरणे नौकादण्डजालभिदोः स्त्रियाम्, मे क्षेपणी जालभेदे स्यान्नौकादण्डे च कथ्यते, वि क्षेपणी तु नौदण्डजालभेदयोः, हे

क्षेम क्षेमोऽस्त्री लब्धरक्षणे। चण्डाया ना शुभे न स्त्री कात्यायन्यां तु यापिति, मे क्षेमं स्यान्मङ्गले लब्धरक्षणे चौरकेऽपि च। क्षेमा धनहरीगौर्योः, वि क्षेमस्तु मङ्गले। लब्धसंरक्षणे मोक्षे क्षेमाप्या धनहर्यपि, हे क्षेम कलत्राणरक्षयोः। क्षेमा दण्डा, त्रि

क्षोद क्षोदः स्यात् पुंसि रजसि पेषणे च प्रकीर्तितः, मे क्षोदो रजसि पेषणे, त्रि क्षोदः पेषणचूर्णयोः, वि, हे

क्षौद्र क्षौद्रं मधुनि पानीये, मे, वि क्षौद्र तु मधुनीरयोः, हे

क्षौम क्षौममट्टे दुकूलेऽस्त्री क्षौमं दस्कनजाशुके। शणज्येतमिजे

मे. चौमं सप्रादतसीवस्त्रे दुकूलेऽट्टालकेऽपि च, हे. चौममट्टे दुकूले च, त्रि. चौममट्टे दुकूले स्यादतसीवसनेऽपि च, वि.

घूंड. घुंडो ध्वनौ कर्णामये विषे। घूंडा वंशशलाकायां सिंहनादे च योषिति। लोहितार्कपर्णफले घोपपुष्पे नपुंसकम्। दुरासदे च कुटिले वाच्यलिङ्गः प्रकीर्तितः, मे. घूंड़ः कर्णामये ध्वाने गरले कुटिलेऽपि च। लोहितार्कफले घुंड़ं घोपपुष्पे दुरासदे। योधानां सिंहनादे तु घूंड़ा स्याद्वंशशल्यके, वि. घुंड़ः कर्णामये ध्वनौ। विषे वक्रे घूंड़ा सिंहनादवंशशलाकयोः। घूंड़ं लोहितार्कफले घोपपुष्पे दुरासदे, हे सिंहोक्तौ स्त्री विषे घुंडः, त्रि. घूंड़ा वंशशलाकाऽपि, श्र.

ख. खमिन्द्रिये पुरे क्षेत्रे शून्येत्र बिन्दौ विहायसि। संवेदने देवलोके कर्मण्यपि नपुंसकम्, मे. खं खः संविदि व्योमनीन्द्रिये। शून्येत्र बिन्दौ सुखे खस्तु सूर्यं, हे. खमिन्द्रिये सुखे स्वर्गे शून्येत्र बिन्दौ विहायसि। पुरे संवेदने क्षेत्रे कुलाहलफले क्वचित्, वि. इन्द्रियेऽपि खम्, श्र. खं स नभश्च खम्, त्रि. ऋद्धि गंद्रो च चण्डोग्रः खेटो दक्षिणकूर्परः। कैटभारिश्च मातङ्गः संहारः खार्णकः स्मृतः, मा.

खग. खगः सूर्ये ग्रहे देवे मार्गणे च विहङ्गमे, मे, वि. खगोऽर्कग्रहपवियु। शरे देवेऽपि, हे. शरार्कविहगाः खगाः, श्र.

खजा. खजा मन्थे प्रहत्ते, मे. खजा मन्थप्रहत्तयोः, वि. खजा दर्वीमयोः, हे.

खञ्ज खञ्जा छन्दःप्रभेदे स्त्री कुटिलाङ्घ्रौ तु वाच्यवत्, मे.

खञ्जन. खञ्जनं खञ्जरीटे स्त्री सर्पप्यां खञ्जनं गतौ, मे.

खट. खटोऽन्धकूपकफयोः प्रहारान्तरटङ्कयोः मे, वि. खटस्तृणे कफे। टङ्केऽन्धकूपे प्रहारे, हे. खटः स्मृणन्धकूपे प्रहारान्तरटङ्कयोः, हा

खटिका. खटिका लेखनद्रव्ये कर्णरन्ध्रे च वीरणे, वि.

खट्टारूढ़ खट्टारूढ़ः स्थिते खट्टामविनीते च वाच्यवत्, मे.

खड. खडः पानान्तरे भेदे, मे. V. षड्.

खड्ग. खड्गो गण्डकश्टङ्गासिबुद्धभेदेषु गण्डके, मे, वि. खड्गोऽस्त्री खड्गिश्टङ्गे च गण्डके, हे. खड्गी निस्त्रिंशगण्डकौ, त्रि.

खड्गधेनु. खड्गधेनुः स्त्रियां खड्गपुत्रिकागण्डकस्त्रियोः, मे. अस्त्रा-मपि खड्गधेनुः, षा.

खड्गरीट. खड्गरीटस्तु फलकेऽसिधाराव्रतचारिणि, हे. खड्गरी-टस्तु फलकासिधाराव्रतचारिणोः, मे. सप्रात् खड्गरीटः फलकाऽसिधारा-व्रतचारिणोः, वि.

खड्गिक. खड्गिको महिषीक्षीरफेनशौनिकयोरपि, मे, वि.

खड्गिन्. खड्गी ना गण्डके मञ्जुघोषे खड्गधरे त्रिषु, मे. खड्गी खड्गा-युधे गण्डे, वि. खड्गी गण्डके खड्गधारिणि, हे.

खण्ड. खण्डोऽस्त्री शकले नेत्रुविकारमणिदोषयोः, त्रि, मे. सप्रात् खण्डः शकले नेत्रविकारमणिदोषयोः, वि. खण्डोऽर्द्धे ऐक्षवे। मणिदोषे च, हे.

खण्डप(रशु)र्शु. खण्डपर्शुः पर्शुरामे शङ्करे चूर्णलेपिनि। खण्डा-मलकभैषज्ये सिंहिकातनयेऽपि ना, मे. खण्डपर्शुः पर्शुरामे शङ्करे चूर्ण-लेपिनि। खण्डामलकभैषज्ये सिंहिकातनयेऽपि च, वि. खण्डपर्शुः शिवे राहौ भार्गवे चूर्णलेपिनि। खण्डामलकभैषज्ये, हे धूर्जटौ खण्डपरशुः जामदग्न्ये विधुन्तुदे। खण्डामलकभैषज्ये चण्डालेऽपि स्मृतो बुधैः, वि. रुद्रेऽपि खण्डपरशु, रु.

खण्डाभ्र खण्डाभ्रमभ्रलेशे सप्रात् तथा दन्तक्षतान्तरे, मे. खण्डा-भ्रमभ्रलेशे स्यात् स्त्रीणां दन्तक्षतान्तरे, वि. खण्डाभ्रमभ्रावयवे स्त्रीणां दन्तक्षतान्तरे, हे.

खतमाल. खतमालस्तु पुंलिङ्गो धूमेऽपि च बलाहके, मे खतमालो बलाहके। धूमेऽपि, वि. खतमालो बलाहके धूमे, हे.

खदिर. खदिरो शाकभेदे स्त्री ना चन्द्रे दन्तधावने, मे. खदिरी

शाकभेदे स्यात् खदिरो दन्तधावने, वि. खदिरो शाके खदिरो दन्तधावन-चन्द्रयोः, हे.

खनक. खनको नोन्दुरौ सन्धिचौरे निष्पवदारके, मे. खनकः सन्धितस्करे। मूषके भूमिविकर्त्ते, हे. खनकः खञ्जनतखने सन्धिचौरे च मूषिके, वि. चौरोन्दुरू च खनको, त्रि.

खपुर. खपुरः कसुके भद्रमुस्तकेऽलसकेऽपि च, मे, वि. खपुरो मुस्तके पूगेऽलसके खपुरं घटे, हे. भद्रमुस्ते गुवाके च खपुरः, त्रि.

खर. खरः स्यात् तीक्ष्णधर्मयोः। गर्दभे स्त्री देवताड़े, मे. खरः सप्राङ्गर्दभे देवताडे तीक्ष्णोग्रकेऽपि च, वि. खरो रक्षोऽन्तरे तीक्ष्णे दुःस्पर्शे रासभेऽपि च, हे. देवताडे खरा स्त्री स्यात् खरो गर्दभतीक्ष्णयोः, त्रि. सत्यसन्धः खगो ज्ञेयः खरोऽपि पुरुषोत्तमः। खरो रासभ इत्युक्तो व्यवहारे खरः पटुः, रुने.

खरालिक अथ खरालिकः। ग्रामणीभण्डिनाराचेऽपुत्रप्रधाने च पुंसप्रयम्, मे. अथ खरालिकः। ग्रामणीभण्डिनाराचोपधानेषु मधु-जप्रते, वि.

खरु. खरु दर्पे हरे हये। दन्ते पुंसि त्रिषु श्वेते, मे. खरु र्दन्ते हरे दर्पे हये श्वेते तु वाच्यवत्, वि. खरु. स्यादश्वहरयो र्दर्पदन्तसितेषु च, हे. खरुरश्वे हरे दर्पे दन्ते श्वेते तु वाच्यवत्, त्रि.

खर्जू अथ खर्जू कीटान्तरे स्मृता। खर्जूरपादपे कण्डाम्, मे. खर्जूः कण्डूं च कीटे च खर्जूरीपादपेऽपि च, वि. खर्जूः खर्जूरीकोटक-एडू,पु, हे

खर्जूर. खर्जूरं रूप्यफलयो र्वृश्चिके ना द्रुमे हयोः, मे. खर्जूरं रजते विद्यात्, वृश्चिकद्रुमभेदयोः। खर्जूरस्य, वि. खर्जूरं रूप्यफलयोः खर्जूरः कीटद्रुमयोः, हे. अथ द्रुमे पुमान्। रूप्ये फले च खर्जूरं, त्रि. खर्जूरो द्रुमभेदः स्यात् खर्जूरं रजतं मतम्। खर्जूरः क्षुद्रजातिः स्यात्

खर्पर. खर्परस्तस्करे धूर्ते भिक्षाभाण्डकपालयोः, मे. खर्परस्तस्करे धूर्ते भिक्षापात्रकपालयोः, वि. खर्परस्तस्करे भिक्षापात्रे धूर्तकपालयोः, हे. भिक्षापात्रे कपाले च खर्परस्तस्करेऽपि च, त्रि.

खर्म. खर्म पौरुषे कोषजांशुके, मे. खर्म क्षौमे च पौरुषे, वि. खर्म क्षौमे पौरुषे च, हे.

खर्व(र्ब). खर्वं संख्यान्तरे क्लीबं नीचे वामनके त्रिषु, मे. खर्बस्तु ह्रस्वे संख्यान्तरेऽपि च, वि. खर्वह्रस्वौ न्यग्वामनौ, हे.

खल. खलं भूस्थानकल्केषु नीचक्रूराधमे त्रिषु, मे. खलं भूस्थान-कल्केषु क्रूरे नीचेऽधमे खलः, वि. खलः कल्के भुवि स्थाने क्रूरे कर्णेजपे-ऽधमे, हे. खलं शस्यस्थाने शठे त्रिषु, त्रि. खलो नीचः खलो राशिः खलः पिण्याक एव च, धने. खलो क्रूरः खलः क्रूरः, धने.

खलिनी. खलिनी खलवृन्दे स्यात् तालपर्णामपि स्त्रियाम्, मे.

खलु. खलु स्याद्वाक्यभूषायां जिज्ञासायाञ्च सान्त्वने। वीप्सामान-निषेधेषु पूरणे पदवाक्ययोः, मे. खलु स्याद्वाक्यभूषायां जिज्ञासादौ च सान्त्वने। निषेधनेऽपि वीप्सायां खलु मानेऽपि कीर्तितम्, वि. खलु वीप्सा-निषेधयोः। जिज्ञासायामनुनये वाक्यालङ्करणेऽपि च, हे. निषेधवाक्या-लङ्कारजिज्ञासानुनये खलु, अ.

खल्ल. खल्लो वस्त्रभेदे स्यात्, गर्त्ते चर्मणि चातके। खल्ली तु हस्तपादावमर्दनाख्यरुजि स्त्रियाम्, मे. खल्ली तु हस्तपादावमर्दनाख्य-रुजि स्मृता। खल्लो वस्त्रभेदे स्यात् निम्ने चर्मणि चातके, वि. खल्लो निम्ने वस्त्रभेदे चर्मचातकपक्षिणोः। खल्ली तु हस्तपादावमर्दनाद्वदनत्यपि, हे. खल्लश्चर्मणि चातके। वस्त्रे निम्ने च, त्रि.

खाण्ड. खाण्डः क्रोधे बलात्कृतौ, मे, वि.

खाटि. खाटिस्त्वसद्ग्रहेऽपि स्यात् किणे प्रवरये स्त्रियाम्, मे. खाटिः प्रवरये किणे। एकग्रहे, हे. खाटिः किणे प्रवरये खाटिरेकग्रहे स्मृता, वि.

खिखिरा, खिङ्खिर. खिङ्खिरस्तु शिवाभेदे खट्वाङ्गे वारिवालके, मे खिङ्खिरस्तु शिवाभेदे खट्वाङ्गे वारिवालके। खिखिरावद् बहुत्वे च, वि, हे.

खिल. खिलमप्रहते क्लीवं सारसंक्षिप्तयेधसोः, मे. खिलं भवेदप्रहते सारसंक्षिप्तयेधसोः, वि.

खुर. खुरः कोलदले शफे, मे, वि, त्रि. खुरः शफे कोलदले, हे.

खेट. खेटः कफे ग्रामभेदे चर्मण्यस्त्रत्रवर्तिनि त्रिषु, मे. अथ खेटः स्याद् ग्रामभेदे कफेऽधमे। स्फारे स्वगवेत्र, हे. खेटः कफे ग्रामभेदे निन्दिते वसुनन्दके, वि. खेटः सिङ्घानके हीने, त्रि. स्त्र्येषाप्यपि खेटः स्यात्, श.

खोलक. स्यात् खोलकस्तु पाके शिरस्त्रवल्मीकपूगकोशेषु, मे. खोलकः पाकवल्मीकपूगकोशशिरस्त्रके, वि. खोलकः पूगकोषे स्याच्छिरस्त्रे नाकुपाकयोः, हे. मधुस्ताणे नाको च खोलकः, त्रि.

ग. (गो गणेशे च नाके च वियत्यपि पुमानयम्। गः सुमेरौ समाख्यातः गायत्रीगीतयोः पुमान्। गन्धर्वे चापि गः ख्यातो गायके चाभिधेयवत्, मे.) स्मृतिः पश्चान्तगः शार्ङ्गी गणेशो मणिबन्धनः। गोमुखो गजकुम्भश्च गकारः सिंहसंज्ञकः, मा.

गज. गजो माने मतङ्गजे। वास्तुनः स्थानभेदेऽपि, मे.

गजाह्व. गजाह्वा करिपिप्पल्यां गजाह्वं हस्तिनापुरे, वि, मे.

गञ्ज. गञ्जा खनौ सुरागृहे। गञ्जः स्यात् पुंसि रौद्रायां भाण्डागारे तु न स्त्रियाम्, मे. गञ्जा खनौ सुरागेहे स्याद् भाण्डागाररौद्रयोः। गञ्जः, वि. गञ्जो भाण्डागारे रौद्राखन्यो गञ्जा सुरालये, हे. खनौ सुरागृहे गञ्जा, त्रि. गञ्जो भाण्डारे, हे.

गड़. गड़ो मीनान्तराययोः, मे, वि, हे.

गड्. गड्ः पृष्ठगुड़े कुब्जे, मे, वि, हे.

गण. गणः प्रमथसङ्घौघे चण्डासैन्यप्रभेदयोः, मे. गणः समूहे प्रमथे संख्यासैन्यप्रभेदयोः, वि. गणः प्रमथसङ्घयोः। समूहे सैन्यभेदे च, हे सङ्घाते प्रमथे गणः, श.

गणाधिपति. स्याद्गणाधिपतिः पुंसि शङ्करेऽपि गजानने, मे. गणाधिपतिराख्यातः शङ्करेऽपि गजानने, वि. स्याद्गणाधिपति र्विघ्ननायके पार्वतीपतौ, हे.

गणक. गणिका यूथीवेश्याभीतकारीषु ना तु दैवज्ञे, मे, गणिका यूथिकावेश्यातर्कारीकरिणीषु च। गणकोऽपि च दैवज्ञे, वि. वेश्यायूथ्योश्च गणिका, त्रि. गणको ग्रहवेदिनि। गणिकेभा यूथिकायां तर्कार्यां पण्ययोषिति, हे. हस्तिन्यां गणिका, रु.

गणेरु. गणेरुः कर्णिकारद्रौ करिणीवेश्ययोः स्त्रियाम्, मे. V. कणेरुः

गण्ड. गण्डः स्यात् पुंसि खड्गिनि। ग्रहयोगप्रभेदे च वीथ्यङ्गे पिटकेऽपि च। चिह्नवीरकपोलेषु हयभूषणबुद्बुदे, मे. गण्डः कपोले पिटके योगभेदे च गण्डके। गण्डः प्रवीरे चिह्ने स्याद् अश्वभूषणबुद्बुदे, वि. गण्डस्तु वीरे पिटकचिह्नयोः। कपोले गण्डके योगे वाजिभूषणबुद्बुदे, हे. गण्डः कपोले पिटके श्रेष्ठगण्डकयोः पुमान्, त्रि.

गण्डक. गण्डकः पुंसि खड्गे स्यात् संख्याविद्याप्रभेदयोः। अवच्छेदेऽन्तराये च गण्डकी सरिदन्तरे, मे. गण्डकः खड्गिनि ख्यातः संख्याविद्याप्रभेदयोः। अवच्छेदेऽन्तराये च गण्डकी सरिदन्तरे, वि. गण्डको विघ्ने विद्यायां संख्यावच्छेदखड्गिषु। गण्डकी तु सरिद्भेदे, हे, सङ्ग्रामभेदे च गण्डकः, त्रि.

गण्डशैल. गण्डशैलो ललाटे स्याच्च्युतस्थूलोपले गिरेः, मे, वि. गण्डशैलोऽद्रिच्युतस्थूलाश्मभालयोः, हे.

गण्डूष. गण्डूषो मुखपूर्त्तौभपुष्करप्रसृतोन्मिते, मे. गण्डूषो मुखपूर्त्तौ स्यात् करिहस्ताङ्गुलावपि। प्रसृतोन्मिते, वि. गण्डूषो मुखपूरणे। गजास्ये च कराङ्गुल्यां प्रसृत्यां प्रमितेऽपि च, हे.

गत. गतं विज्ञानयातयोः, मे. गतन्तु याताधिगते, वि.

गति. गतिः स्त्री मार्गदशयो र्ज्ञाने यात्राभ्युपाययोः। नाडीव्रणसरण्यां च, मे. गति र्दशारूपे ज्ञाने यात्रोपायदशाध्वसु, हे. गति र्मार्गे

दशायाञ्च स्थाने यात्राभ्युपायथोः। नाडीव्रणसरणयाञ्च, वि. गति र्यात्रा-दशोपायाः, त्रि. ४. दशा.

गद. गदो भ्रातरि विष्णोः स्यात् आमये नाऽयुधे गदा, मे. गदो भ्रातरि विष्णोः स्यात् आमयेऽप्यायुधे गदा, वि. गदः कृष्णानुजे रोगे गदा प्रहरणान्तरे, हे. अथामये गदः। विष्णो र्भ्रातरि चास्त्रे स्त्री, त्रि.

गदयित्नु. गदयित्नुः पुमान् कामे जल्पाके कामुकेऽपि च, मे. गदयित्नुः स्मृतः कामे जल्पाके कामुकेऽपि च, वि. गदयित्नुः शरासने। जल्पाके पुष्पचापे च, हे.

गन्ध. गन्धः प्रतिवेश्यामोदलेशसम्बन्धगन्धकेषु, मे. गन्धो गन्धक आमोदे लेशे सम्बन्धगर्वयोः, वि. गन्धः सम्बन्धलेशयोः। गन्धकामोद-गर्वेषु, हे. गन्धो गर्वे बलेऽपि च, त्रि. गन्धो लेशेऽपि, श.

गन्धन. गन्धनन्तूत्साहे स्यात् प्रकाशने सूचनेऽपि हिंसायाम्, मे. गन्धनं सूचनोत्साहहिंसनेषु प्रकाशने, वि. गन्धनन्तु प्रकाशने। सूचनो-त्साहहिंसासु, हे. उत्साहने च हिंसायां सूचने चापि गन्धनम्, म. उत्सा-हनसूचनयोः प्रकाशने गन्धनं प्रोक्तम्. श.

गन्धफली. गन्धफल्यपि गुन्द्रायां चम्पकस्य च कोरके, मे. गन्ध-फली प्रियङ्गौ स्यात् कोरके चम्पकस्य च, वि. गन्धफली तु प्रियङ्गौ चम्पकस्य च कोरके, हे.

गन्धमादन. स्याद्गन्धमादनो भृङ्गे गन्धके वानरान्तरे। स्त्री सुरायां नगे न स्त्री, मे. गन्धमादनमित्याहु र्गन्धके वानरान्तरे। अद्रिभेदे च भृङ्गे च सुरायां गन्धमादनी, वि. गन्धमादनः कप्यद्रिभिदोरलौ च गन्धके। गन्धमादनी सुरायाम्, हे.

गन्धर्व(र्व). गन्धर्वः पशुभेदे स्यात् पुंस्कोकिलतुरङ्गयोः। अन्तरा-भवसत्वे च गायने खेचरेऽपि च, मे. गन्धर्वो मृगभेदे स्यात् पुंस्कोकिल-तुरङ्गयोः। अन्तराभवसत्वे च गायने खेचरेऽपि च, वि. गन्धर्वस्तु नभ-

चरे। पुंस्कोकिले गायने च खगभेदे तुरङ्गमे। अन्तराभवदेहे च, हे. अन्तराभवसत्वेऽश्वे गन्धर्वो दिव्यगायने, अ. गन्धर्वो देवजातिः स्यात् गन्धर्वो हि तुरङ्गमः। गन्धर्वश्च मृगो गीतो गन्धर्वो खगपुङ्गव, धने.

गन्धवती. अथ गन्धवती पृथ्वीपुरीभिद्व्यासमातृषु। सुरायाञ्च, मे. गन्धवती सुराभूम्योः पुरीयोजनगन्धयोः, वि. गन्धवती सुराभूम्योः पृथ्वीयोजनगन्धयो, हे.

गन्धवह. स्याद्गन्धवहा नासायां पुंलिङ्गो मातरिश्वनि, मे. गन्धवहा तु नासायां वायौ गन्धवहो मतः, वि. गन्धवहो स्मृगेऽनिले। गन्धवहा तु नासायाम्, हे.

गन्धार. गन्धारो रागसिन्दूरस्वरेषु नीवृदन्तरे, हे. ४. गान्धार.

गन्धोली. गन्धोली भद्राभद्योश्च योषिति, मे. गन्धोली वरटाभद्राशटीषु कथिता बुधैः, वि. गन्धोली वरटाशट्यो भद्रायाम्, हे.

गभस्ति. गभस्तिः किरणे सूर्ये स्वाहायां च विलोक्यते, वि. गभस्तिः स्याद्दिनकरे स्वाहाकिरणयोरपि, हे. गभस्तिः किरणे सूर्ये ना स्वाहायान्तु योषिति, मे.

गम. गमो नाऽक्षविवर्त्ते स्यात् अपर्यालोचितेऽध्वनि, मे. गमो द्यूतनभेदे स्यात् अपर्यालोचितेऽध्वनि, वि. गमोऽध्वद्यूतभेदयोः। सहक्पाठे, हे.

गय. गयः स्यात् प्रसुराजर्षौ भेदे तीर्थे पुन र्गया, मे.

गर. गरो व्वरायां करणे क्लीवं नोपविषे विषे, मे. गरो व्याधावुपविषे विषे च करणे गरम्, वि. गरस्तूपविषे विषे। रोगे गरं स्यात् करणे, हे.

गरल. गरलं तृणपूले च विषे माने नपुंसकम्, मे. गरलन्तु विषे माने गरलं तृणपूलके, वि. गरलं पन्नगविषे तृणपूलकमानयोः, हे.

गरुत्मत्. गरुत्मांश्च पक्षिमात्रे खगाधिपे, मे. गरुत्मान् विहगे तार्क्ष्ये च, वि. गरुत्मांस्तु विहगे पन्नगाशने, हे. पक्षिताक्ष्यौ गरुत्मन्तौ, ध.

गर्ग. (गर्गो मुनिविशेषे स्यात् वृषे किञ्चलुकेऽपि च, हे.)

गर्गर. गर्गरो मीनभेदे स्त्री मन्थन्याम्, मे. गर्गरो मीनभेदे स्यात् मन्थन्यामपि गर्गरी, वि. गर्गरो मीने स्यात्गर्गरी तु मन्थनी, हे.

गर्जन. गर्जनं निनदे कोपे, मे. गर्जनं स्तनिते क्रुधि, हे. गर्जनं निस्वने कोपे, वि.

गर्जित. गर्जितं वारिवाहादिध्वनौ ना मत्तकुञ्जरे, मे. गर्जितो मत्तमातङ्गे गर्जितं जलदध्वनौ, वि. गर्जितो मत्तकुञ्जरे। गर्जितं जलदध्वाने, हे. गर्जितं स्तनिते नेभे, लि.

गर्त. गर्तस्त्रिगर्तभेदे स्यात् अवटे च कुकुन्दरे, मे, वि. गर्त्तोऽवटे कुकुन्दरे। त्रिगर्त्तांशे, हे.

गर्दभ. गर्दभं श्वेतकुमुदे गर्दभो गन्धभिद्यपि। रासभे गर्दभी क्षुद्रजन्तुरोगविशेषयोः, मे. गर्दभो गन्धभेदे स्यात् गर्दभं कैरवे खरे। गर्दभो गर्दभी क्षुद्ररोगजन्तुविशेषयोः, वि गर्दभो रासभे गन्धे गर्दभी जन्तुरुग्भिदोः। गर्दभन्तु सितकुमुदे, हे. गर्दभं श्वेतकुमुदे खरे पुंसि, लि.

गर्व. गर्वोऽभिमानेऽवलेपे, मे.

गर्भ. गर्भो भ्रूणेऽर्भके कुक्षौ सन्धौ पनसकण्टके, मे, वि. गर्भः कुक्षौ शिशौ सन्धौ भ्रूणे पनसकण्टके। मध्यमे चापवरके, हे. कुक्षिभ्रूणाऽर्भका गर्भाः, अ.

गर्मुत् गर्मुत् स्त्री स्वर्णलतयोः, मे. गर्मुत् सुवर्णलतयोः, वि. *शैले तृणविशेषेऽर्के त्रिषु गर्मुत्स्त्रि अल्लिः, त्रिले.*

गल. गलः सर्जरसे कण्ठे, मे, वि. गलः कण्ठे सर्जरसे, हे.

गवाक्ष. गवाक्षो प्लवगावृक्षयां गवाक्षो जालके कपौ, वि, मे. गवाक्षो जालके कपौ। गवाक्षी त्विन्द्रवारुण्याम्, हे.

गवादनी. गवादनीन्द्रवारुण्यां गवां घासादनाश्रये, मे, वि. गवादनीन्द्रवारुणी। घासस्थानं गवादीनाम्, हे.

गव्य. गव्यं नपुंसके ज्यायां रागद्रव्येऽप्यथ स्त्रियाम्। गोसमूहे ,,

त्रिलिङ्गन्तु गोदुग्धादौ च गोहिते, मे. गव्यं च गोहिते तथा चीरादिके गवाम्। रागद्रूयेर च गव्या तु गोकुले कथिता बुधैः, वि. गव्यं चीरादिके जरायां रागवस्तुनि गोहिते। गव्या गोवृन्दगव्यूतयो', हे. गव्यं गोहितदुग्धादौ जरायां गव्या तु गोकुले, त्रि.

गहन. गहनं कलिले त्रिषु। नपुंसकं गह्वरे स्यात् दुःखकानन-योरपि, मे. गहनं गह्वने दुःखे विपिने कलिलेऽपि च, वि. गहनं वनदुःखयोः। गह्वरे कलिले चापि, हे. गहनं गह्वरे दुःखे वने, त्रि.

गह्वर. अथ गह्वरम्। गुहागहनदम्भेषु निकुञ्जे तु पुमानयम्, मे. गह्वरस्तु गुहादम्भनिकुञ्जगहनेष्वपि, वि. गह्वरो विलदम्भयोः। कुञ्जे, हे. गुहादम्भौ गह्वरे, अ. गह्वरे हे गुहाकुञ्जे, त्रि. दम्भेऽपि गह्वरम्, श.

गाङ्ग. गाङ्गस्तु गङ्गासम्भूते त्रिषु भीष्मे गुहे पुमान्, मे. गाङ्गस्तु गङ्गासम्भूते भीष्मे शक्तिधरेऽपि च, वि. v. गाङ्गेय.

गाङ्गेय. गाङ्गेयः स्यात् पुमान् भीष्मे क्लीबं स्वर्णकसेरुणोः, मे. गाङ्गेयो जाह्नवीसुते। कसेरुस्वर्णसुस्तेषु गाङ्गेयमिति कथ्यते, वि. गाङ्गेयं स्वर्णमुस्तयोः। कसेरुण्यथ गाङ्गयो गाङ्गवत् स्कन्दभीष्मयोः, हे. कसेरुहेम्नो गाङ्गेयम्, अ. भीष्मे ना हेम्नि गाङ्गेयम्, त्रि.

गाढमुष्टि. गाढमुष्टिः कृपाणे ना कृपणे त्वभिधेयवत्, मे. स्यात् गाढमुष्टिः कृपणे कृपाणादिषु चेष्यते, वि. गाढमुष्टिस्तु कृपणे कृपाणप्रभृतावपि, हे.

गाण्डी(ण्डि)व. गाण्डीवो गाण्डिवश्चास्त्री कार्मुकेऽर्जुनकार्मुके, मे गाण्डीवं गाण्डिवं जिष्णोः कोदण्डे कार्मुकेऽपि च, वि. गाण्डीवगाण्डिवौ चापमात्रे पार्थधनुष्यपि, हे.

गातु. गातुर्ना कोकिले भृङ्गे गन्धर्वे त्रिषु रोषणे, मे गातुः पुंस्कोकिले भृङ्गे गन्धर्वे रोषणेऽपि च, वि, हे.

गात्र. गात्रं गजाग्रजङ्घादौ क्लीवमङ्गे कलेवरे, मे. गात्रमङ्गे कले

वरे। स्वम्बेरमाग्रजङ्घाया विभागेऽपि समीरितम्, वि. गात्रमङ्गशरीरयोः। गजाग्रदेशे, हे.

गाथा. गाथा श्लोके संस्कृतान्यभाषायां गेयवृत्तयोः, मे. गाथा वाग्भेदवृत्तयोः, वि, हे.

गाध. गाधः स्थाने च लिप्सायाम्, मे, वि. गाधः सत्रात् स्थान्लिप्सयोः, हे.

गान्धार. गान्धारः पुंसि सिन्दूरे रागदेशप्रभेदयोः, मे. गान्धारः सिन्दूरे रागदेशयोः, वि. स्वरे रागे च गान्धारः, त्रि.

गान्धिक. गान्धिको लेखकेऽपि स्यात् सुगन्धिव्यवहारिणि, मे. गान्धिकं लेखके प्राहुः सुगन्धिव्यवहारिणि, वि. गान्धिको लेखके गन्धवाणिजे, हे. गान्धिको लेखकेऽपि स्यात्, त्रि.

गायत्री. गायत्री त्रिपदादेवीच्छन्दोभित्खदिरेषु च, मे. गायत्री कथिता च्छन्दःप्रभेदे खदिरेऽपि च, वि. गायत्री खदिरे छन्दोविशेषे, हे. गायत्री खदिरे स्त्री स्यात् छन्दस्यपि षड्वरे, त्रि.

गारुड़. क्षयो गारुड़ं तु ङ्क्ते मरकतेऽपि च, मे. गारुड़ं स्यान्मरकते विषशास्त्रेऽपि गारुड़म्, वि. गारुड़ं तु मरकते विषशास्त्रे, हे.

गाल. गालः स्कन्धमलीवर्द्धोः, वि.

गालव. गालवस्तु मुनौ लोध्रे, मे. गालवो मुनिलोध्रयोः, वि, हे, त्रि.

गिर्. गीः स्त्री भाषासरस्वत्योः, मे. वचो वाक्यश्च गी र्मता, अने. v. वाच्.

गिरि. गिरिर्ना नेत्ररुग्भिदि। शक्रो गिरियके योषिद्, गौर्ये पूजेय पुनस्त्रिष, मे. गिरि गौर्यां गिरियके क्रीड़ाकन्दुकशैलयो.। नेत्रामयविशेषेऽपि पूज्ये तु गिरिरन्यवत्, वि. गिरिः पूज्येऽक्षिरुजि कन्दुके। शैले गिरियके गौर्यावपि, हे

ऽपि गिरिजा गौरीमातुलुङ्गयोश्च योषिति, मे. गिरिजं चाभ्रके स्यात् शिलाजतुसुगन्धयोः। लोहेऽपि गिरिजा गौरीमातुलिङ्गयोरद्रीरिता, वि. गिरिजमभ्रके। शिलाजतुनि लोहे च गिरिजा मातलुङ्ग्रमा, हे.

गिरिसार. गिरिसारः पुमान् लोहे वङ्गे मलयपर्वते, मे. गिरिसारो भवेल्लोहे लिङ्गे मलयपर्वते, वि गिरिसार. पुन लोहे लिङ्गे मलयपर्वते, हे.

गिरीश. गिरीशोऽद्रिपतौ वाचस्पतिशङ्करयोः पुमान्, मे. गिरीशो वाक्पतौ रुद्रे गिरीशोऽद्रिपतावपि, वि. गिरीशो वाक्पतौ हरे। अद्रिराजे, हे.

गीत. गीतं शब्दितगानयोः, मे, हे,वि. गीतन्तु शब्दिते गाने, वि.

गीति. गीतिश्छन्दसि गाने स्त्री, मे. गीतिश्छन्दसि गाने च, वि, हे.

गुच्छ(च्छ). सप्राद् गुच्छः स्तवके स्यान्मे हारभेदकलापयोः, मे, वि. गुच्छो गुच्छो हारकलापयोः, हे. गुच्छः स्तवकहारयोः, अ.

गुञ्जा. गुञ्जा तु काकचिञ्चायां पटहे च कलध्वनौ, मे. गुञ्जा तु कृष्णलायां स्यात् पटहे मधुरध्वनौ, हे. गुञ्जाऽपि पटहे प्रोक्ता काकचिञ्चा कलध्वनौ, वि. गुञ्जे पटहकृष्णले, त्रि.

गुड. गुडः स्याद् गोलके हस्तिसन्नाहेक्षुविकारयोः। गुडा स्नुह्यां कथिता गुडिकायाञ्च योषिति, मे. गुडः स्याद् गोलके हस्तिसन्नाहेक्षुविकारयोः। गुडा स्नुहीगुडिकयोः, वि. गुडः कुञ्जरसन्नाहे गोलकेक्षुविकारयोः। गुडा तु गुडिकास्नुह्योः, हे. गुडो गालेघुपाकयोः, अ.

गुण गुणो मौर्व्यामप्रधाने रूपादौ सूद इन्द्रिये। त्यागे शौर्यादिसत्वादिसन्ध्यादावृत्तिरज्जुषु। शुक्लादावपि वध्यायाञ्च, मे. गुणो त्रासूदतन्तुषु। रज्जौ सत्वादौ सन्ध्यादौ शौर्यादौ भीम इन्द्रिये। रूपादावप्रधाने च दोषान्यस्मिन् विशेषणे, हे मौर्व्यां द्रव्याश्रिते सत्वशौर्यसन्ध्यादिके गुणः, अ. गुणः स्याद्रज्जुसूदयोः, त्रि. सत्वादौ रूपादौ

सर्वादौ सन्तुषु प्रयोगज्ञाः। गुणशब्दं प्रिविलिन्यां प्रयोजयन्त्यप्रधाने-ऽपि, ह. गुणोऽप्रधाने रूपादौ मौर्व्यां सूदे वृकोदरे। शुक्ले सत्वादि-सन्ध्यादिविद्यादिहरितादिषु, वि.

गुणनिका. भवेद्गुणनिका नृत्ये शून्याङ्के पाठनिश्चितौ, मे, वि. गुणनिका तु शून्याङ्के नर्तने पाठनिश्चये, हे. शून्याङ्केऽपि गुणनिका, शा.

गुण्डक. गुण्डको मलिने धूलौ कलोक्तिस्नेहपात्रयोः मे, वि. गुण्डकः पुनः। कलोक्तौ मलिने धूलौ स्नेहपात्रे, हे.

गुत्स. गुत्स, सप्रात् स्तवके स्तम्बे हारभिद्ग्रन्थिपर्णयोः, मे. गुत्सः स्तम्बे हारभेदे स्तवके ग्रन्थिपर्णके, वि. गुत्सः स्तम्बगुलुच्छयोः। हार-भेदे ग्रन्थिपर्णे, हे. गुत्सः स्तवकहारयोः, त्रि.

गुन्द्र. गुन्द्रस्तेजनके स्त्री तु प्रियङ्गौ भद्रमुस्तके, मे. गुन्द्रस्तेजनके गुन्द्रा प्रियङ्गौ भद्रमुस्तके। कैवर्तीमुस्तके चापि, वि. गुन्द्रस्तु तेजने। गुन्द्रा प्रियङ्गौ कैवर्तीमुस्तके भद्रमुस्तके, हे. गुन्द्रस्तेजनके गुन्द्रा त्रिलिङ्गां भद्रमुस्तके, त्रि.

गुप्त. गुप्तं सप्राद् रक्षिते गूढे, मे. गुप्तं गूढे त्राते, हे. गुप्तं रक्षितगूढयोः, वि, त्रि.

गुप्ति. गुप्तिः स्वप्रवकरस्थाने कारागारे च रक्षणे, मे. गुप्तिः कारा-गृहे प्रोक्ता भूगर्त्ते रक्षणे यमे, वि. गुप्ति र्यमे भूगर्त्तरक्षयोः। कारायाम्, हे. गुप्तिः क्षितिबुग्नदारेऽपि, श.

गुम्फ. गुम्फः सप्राद् गुम्फने बाहोरलङ्कारे च कीर्त्तयते, वि. गुम्फो दोर्भूषणे दृब्धौ, हे. गुम्फस्तु गुम्फने बाहोरलङ्कारे च कीर्त्तयते, मे.

गुरु. गुरुस्त्रिलिङ्गयां महति दुर्जरालघुनोरपि। पुमान् निषेका-दिकारे पित्रादौ सुरमन्त्रिणि, मे. गुरु र्निषेकादिकारे पित्रादौ सुरम-न्त्रिणि। दुर्जरालघुनोः प्रोक्तो गुरु र्महति वाच्यवत्, वि. गुरु र्महत्या-ङ्गिरसे पित्रादौ धर्मदेशके। अलघौ दुर्जरे चापि, हे. गुरू गीष्पति-पित्राद्यौ, अ. गुरुस्त्रिलिङ्गयां महति दुर्जरालघुनोरपि, त्रि. गुरुः पिता

गुरुर्ज्येष्ठो गुरुः सुरपुरोहित.। दुर्भरोऽपि गुरुः प्रोक्तो गुरुः शिष्याभिषेचकः स्मृतः.

गुल. गुलः सत्रादिद्रवे पुमान्। गुली तु गुटिकारोगभिदोः स्तुत्या गुला स्मृता, मे.

गुल्म. गुल्मः सेनाघट्टभिदोः सैन्यरक्षणरुग्भिदोः। स्तम्बे स्त्रियामामलक्यां लावम्यौषस्कमेघसस्तु, मे. गुल्मः रुक्स्तम्बे प्लीह्नि घट्टसैन्ययोः सैन्यरक्षणे। गुल्मौ सत्रादामलक्यां लावनिकायस्कमेघसस्तु, वि. गुल्मः सैन्योपरक्षणे। रुक्सैन्यघट्टभेदेषु स्तम्बे गुल्मी पटौकसि। आमलक्यैलयो र्वन्याम्, हे. गुल्मा रुक्स्तम्बसेनाश्च, अ. गुल्मः स्तम्बे घट्टभेदे, त्रि.

गुह. गुहः षाण्मातुरे गुहा। सिंहपुच्छ्याश्च गर्त्ते च पर्वतादेश्च गह्वरे, मे. गुहः स्कन्दे गुहा पुनः। गह्वरे सिंहपुच्छ्यां च, हे. गुहा तु गह्वरे सिंहपुच्छ्यां स्कन्दे गुहो मतः, वि.

गुह्य. गुह्यं रहस्युपस्थे च गुह्यः कमठदम्भयोः, मे, वि गुह्यः कमठदम्भयोः। गुह्यमुपस्थे रहस्येत्र, हे. रहस्योपस्थयो र्गुह्यम्, अ.

गूढ. गूढं रहसि गुह्ये च न द्वयोः संवृते त्रिषु, मे. गूढं रहःसंवृतयोः, हे. गूढं रहसि गुह्ये च संवृते पुनरन्यवत्, वि.

गृञ्जन. गृञ्जनम्। विषदिग्धपशो र्मांसे क्लीवं पुंसि रसोनके, मे. गृञ्जनस्तु रसोनके। विषदिग्धपशो र्मांसे गृञ्जनं च प्रकीर्तितम्, वि. गृञ्जनं विषदग्धस्य पशो र्मांसे रसोनके, हे. विषदिग्धपशो र्मांसे गृञ्जनं ना रसोनके, त्रि.

गृध्र. गृध्रः खगान्तरे पुंसि वाच्यलिङ्गोऽर्थलुब्धके, मे. गृध्रः खगान्तरे प्रोक्तः वाच्यवच्चार्थलुब्धके, वि. गृध्रो गृध्नौ खगान्तरे, हे. गृध्रः स्याल्लोभिपक्षिणोः, त्रि.

गृष्टि. अथ गृष्टिः सकृत्सूतगवीवदरयोः स्त्रियाम्, मे. गृष्टिस्तु सकृत्सूतगवी भवेत्। वराहकान्ता च, हे. गृष्टिः धेन्वोषधीभिदोः, त्रि.

गृह. गृहं गृहाश्च पुंभूम्नि कलत्रेऽपि च सद्मनि, मे. गृहाः पत्नी.-

गृहे स्मृता, वि. गृहा दारेषु सद्मनि, हे. दारेषु च गृहाः, श्र.

गृहपति. भवेद् गृहपतिः पुंसि गृहस्थेऽपि च मन्त्रिणि, मे. गृहपति र्गृहस्थे स्याद् अत्याधाने च मन्त्रिणि, वि. गृहपति र्गृही मन्त्री, हे. गृही मन्त्री गृहपतिः, त्रि.

गृह्य. गृह्यं गुदे ग्रन्थिभेदे क्लीवं शाखापुरे स्त्रियाम्। गृहासक्त-मृगाद्यौ ना त्रिषु चास्वैरिपक्षयोः, मे. गृह्यं पुरीषमार्गेऽपि भवेदस्वैर-पक्षयोः। गृह्या च शाखानगरे गृह्यन्त्वकेऽप्युदीरितः, वि. गृह्यन्तु मल-वर्त्मनि। गृह्योऽस्वैरिणि पक्षे च गृहासक्तमृगाण्डजे। गृह्या तु शाखा-नगरे, हे. गृह्यमस्वैरिपक्षयोः, त्रि.

गृह्यक. गृह्यको निभृते च्छेके, मे. गृह्यकश्च्छेकनिभृतयोः, वि, त्रि.

गेय. गेयः स्याद् गातव्ये गायने त्रिषु, मे. गेयो गातव्येऽत्र गायनेऽपि च, वि. गेयौ गातव्यगायनौ, हे. गातव्यगायनौ गेयौ, त्रि.

गेष्णु. गेष्णु र्ना गायने नटे, मे. गेष्णु र्नटे गायके च, हे. गेष्णु-र्नटे गायने च, वि.

गैरिक. गैरिकं धातुकनकयोः, मे. गैरिकं कनके धातौ, त्रि. अथ गैरिकम्। स्वर्णे धातौ, हे. स्वर्णेऽपि गैरिकम्, श्र.

गो. गौः स्वर्गे च बलीवर्दे रश्मौ च कुलिशे पुमान्। स्त्री सौरभेयी-दृग्वाणदिग्वाग्भूष्वप्सु भूम्नि च, मे. गौः स्वर्गे वृषभे रश्मौ वज्रे चन्द्रमसि स्मृतः। अर्जुनीनेत्रदिग्बाणभूवाग्वारिषु गौ र्मता, वि. गौरुदके दृशि। स्वर्गे दिशि पशौ रश्मौ वज्रे भूमाविषौ गिरि, हे. स्वर्गेषुपशुवाग्वज्रदिङ्नेत्रघृणिभूजले। लक्ष्यदृष्ट्या स्त्रियां पुंसि गौः, श्र. स्वर्गे वज्रे च रश्मौ च बलीवर्दे च गौः पुमान्। स्त्री बाणरोहिणीदृग्दिग्वाग्भू-मिष्वप्सु भूम्नि च, त्रि. दिग्दृष्टिदीधितिस्वर्गवज्रवाग्बाणवारिषु। भूमौ पशौ च गोशब्दो विद्वद्भि र्दशसु स्मृतः, रु. बाणे वाचि पशौ भूमौ दिशि रश्मौ जलेऽक्षिणि। स्वर्गे मातरि वज्रेऽग्नौ सुखे सत्ये च गोध्वनिः, श्रने

गोकण्टक. गोकण्टको गोक्षुरके स्थपुटे च गवां खुरे, मे, वि. गोकण्टको गोक्षुरके गोखुरे स्थपुटीकृते, हे.

गोकर्ण. गोकर्णोऽश्वतरे सर्पे सारङ्गे च गणान्तरे। अङ्गुष्ठानामिकोन्माने गोकर्णी मूर्विकौषधौ, मे. गोकर्णोऽश्वतरे सर्पे सारङ्गे प्रमथान्तरे। अङ्गुष्ठानामिकोन्माने गोकर्णी मूर्विकौषधौ, वि. गोकर्णः प्रमथान्तरे। अङ्गुष्ठानामिकोन्माने मृगेऽश्वतरसर्पयोः। गोकर्णी तु मूर्विकायाम्, हे. अङ्गुष्ठानामिकोन्माने गोकर्णोऽङ्घ्रौ मृगेऽपि च, त्रि.

गोकिल. गोकिलो मुषले हले, हा. गोकिलः। मुषले लाङ्गले चापि, हे. गोकिलो मुसले हले, वि, मे.

गोकुणिक. स्याद्, गोकुणिको बलिरे पङ्कस्थगवुरपेक्षके, मे. गोकुणिकः केकरे स्यात् पङ्कस्थगवुरपेक्षके, वि, हे.

गोग्रन्थि. गोग्रन्थि र्ना करीषे स्याद्गोष्ठे गोजिह्विकौषधौ, मे, वि.

गोजागरिक. गोजगरिकमित्याहु र्मङ्गले कण्टकारके, वि. गोजागरिकं मङ्गले पुंसि स्यात् कण्टकारके, मे. स्याद्, गोजागरिकं भक्ष्यकारके मङ्गलेऽपि च, हे.

गोडुम्ब. गोडुम्बः ग्रीष्मदन्ते च गवादन्यान्तु योषिति, मे. गोडुम्बः ग्रीष्मदन्ते स्याद्, गवादन्याः फलेऽपि च, वि.

गोण्ड. गोण्ड. पामरजातौ च वृद्धनाभौ च तद्वति, मे. गोण्डः पामरजातौ च वृद्धनाभौ च वाच्यवत्, वि. गोण्डः स्याद्, वृद्धनाभिके। पामरजातौ च, हे.

गोत्र. गोत्रा भूगव्ययो र्गोत्रः शैले गोत्रं कुलाख्ययोः। सम्भावनीयबोधे च कानने क्षेत्रवर्त्मसु, मे. गोत्रं नाम्नि कुले क्षेत्रे कानने चित्तवर्त्मनोः। सम्भावनीयबोधेऽपि गोत्रः क्षोणीधरे मतः। गोसमूहभुवोर्गोत्रा, वि. गोत्रं नाम्नि कुले पुंसि शैले भूगव्ययोः स्त्रियाम्, त्रि. गोत्रं नामाख्ययो र्गोत्रो गोत्रश्च धरणीधरः। गोत्रा वसुन्धरा ज्ञेया गोत्रञ्च प्रवरं स्मृतम्, धने. गोत्रं क्षेत्रेऽन्वये छत्रे सम्भाव्यबोधवर्त्मनोः। वने नाम्नि च

गोत्रोऽद्री गोत्रा भुवि गवाङ्कणे, हे. गोत्रन्तु नाम्नि च, श. गोत्रं नाम्नि तथान्वये, ह.

गोदन्त. गोदन्तो हरिताले स्याद् दंशिते हरितेऽपि च, वि. गोदन्तो हरिताले स्यात् सन्नद्धे दंशितेऽपि च, हे. गोदन्तो हरितालेऽपि, ह.

गोधा. गोधा तलनिहाकयोः, मे. गोधा तले निहाकायाम्, वि. गोधा प्राणिविशेषे स्यात् ज्याघातस्य च वारणे, हे. गोधा तले निहाकायाम्, त्रि.

गोधूम. गोधूमो नागरङ्गे स्यादोषधिव्रीहिभेदयोः, मे. गोधूमो नागरङ्गे स्याद् भेषजव्रीहिभेदयोः, वि. गोधूमो भेषजे नागरङ्गव्रीहिप्रभेदयोः, हे.

गोनर्द. गोनर्दमपि कैवर्त्तीमुस्तके पुंसि सारसे, मे.

गोप. गोपो गोपालके गोष्ठाध्यक्षे पृथ्वीपतावपि। ग्रामस्याधिकृते पुंसि शारिवायौषधौ स्त्रियाम्, मे. गोपो ग्रामौघगोष्ठाधिकृतयोर्नृपे। गोपी गोपालमहिलाशारिवारक्षिकासु च, वि. गोपो भूपालवल्लवौ। ग्रामौघगोष्ठाधिकृतौ गोपी गोपालसुन्दरी। शारिवा रक्षिका, हे. गोधुग्गोष्ठपती गोपौ, श.

गोपति. गोपतिः शिवषण्डयोः। वृषभास्करयोः पुंसि, मे. गोपतिः शङ्करे षण्डे पार्थिवेऽपि विकर्त्तने, वि. गोपतिः शङ्करे षण्डे नृपतौ त्रिदशाधिपे। सहस्रकिरणे चापि, हे. षण्डः सूर्यश्च गोपतिः, त्रि.

गोपाल. गोपालो नृपगोपेशे, मे. गोपालो गोपभूपयोः वि, हे. गोपो भूपश्च गोपालौ, त्रि

गोपुर. गोपुरं द्वारि पूर्द्वारि कैवर्त्तीमुस्तकेऽपि च, मे. गोपुरन्तु पुरद्वारि द्वारमात्रे च मुस्तके, वि गोपुरं पुनः। मुस्तके द्वारि पूर्द्वारे, हे. द्वारमात्रेऽपि गोपुरम्, श. पूर्द्वारि द्वारि गोपुरम्, त्रि.

गोप्य. गोप्यो दासीसुते पुंसि रक्षणीयेऽभिधेयवत्, मे. गो

दासीसुते गोप्यो रक्षणीयेऽभिधेयवत्, वि. गोप्यौ दासेरगोप्यौ, हे. गोप्यौ गोप्यव्यपेटकौ, त्रि.

गोमिन्. गोमी शृगाले पुंसि स्यात् त्रिषु गोमतुपासके, मे. गोमी दूपासके फेरौ, वि. गोमी फेरौ गोमतुपासके, हे.

गोमुख. गोमुखं कुटिलागारे वाद्यभाण्डे च लेपने। पुंसि मातलिपुत्रे च महादेवगणान्तरे, मे. गोमुखं वाद्यभेदे स्यात्प्रलेपने कुटिलौकसि, हे. गोमुखं कुटिलागारे वाद्यभाण्डे च लेपने, वि. गोमुखं लेपने वाद्यभाण्डे, त्रि. गोमुखमुपलेपने, इ.

गोमेदक. गोमेदकं पीतमणौ काकोले पत्रकेऽपि च, मे, वि. गोमेदकः पीतरत्ने काकोले पत्रकेऽपि च, हे. गोमेदकश्च काकोले, श.

गोरक्ष. गोरक्षो नागरङ्गे स्याद् गवां च परिरक्षके, वि, मे. गोरक्षौ गोपनारङ्गौ, हे.

गोरक्षजम्बू. गोरक्षजम्बू गोधूमे तथा गोरक्षतण्डुले, वि. गोरक्षजम्बू गोधूमे धान्ये गोरक्षतण्डुले, हे.

गोरङ्कु. गोरङ्कुर्नग्नवन्दिनोः। खगे च, हे. गोरङ्कुः पक्षिजातौ च भवेन्नग्नकवन्दिनोः, वि. खगे नग्ने च गोरङ्कुः, त्रि. गोरङ्कुः स्यात् पुमान् पक्षिभेदे नग्नकवन्दिनोः, मे.

गोलक. गोलको विधवापुत्रे जारात् स्यान्मणिके गुडे, मे. गोलको विधवापुत्रे जाराच्च मणिके गुडे, वि. गोलकस्तु जारतो विधवासुते। अलिञ्जरे गुडे पिण्डे, हे. गोलको मणिजारजौ, त्रि.

गोल. गोला गोदावरीसख्योः कुनटीदुर्गयोः स्त्रियाम्। पत्राञ्जने मण्डले चालिञ्जरे बालखेलने, मे. गोला सखीवर्तुलयोः गोलं लद्यानुसारतः। पत्राञ्जने कुनट्यां च गोदावर्यां च मण्डले, वि. गोलः स्यात् सर्ववर्तुले। गोला पत्राञ्जने गोदावर्यां कल्याम लिञ्जरे। मण्डले च कुनट्यां च बालक्रीडनकाष्ठके, हे. मण्डले मणिके गोल गोला गोदावरी सख्योः, त्रि.

गोलोमी. गोलोमी श्वेतदूर्वायां सवाद् वचाभूतकेशयोः, मे. गोलोमी श्वेतदूर्वायां षड्ग्रन्थावारयोषितोः, वि. गोलोमी वच्योपायां षड्ग्रन्थासितदूर्वयोः, हे.

गोविन्द. गोविन्दो वासुदेवे सवाद् गवाध्यक्षे बृहस्पतौ, मे, वि. गोविन्दस्तु गवाध्यक्षे वासुदेवे बृहस्पतौ, हे, गोष्ठाध्यक्षेऽपि गोविन्दः, श. गोविन्दो हरिगोरुङ्कुरौ, धने.

गोष्ठ. गोष्ठं गोस्थानके गोष्ठी सभासंलापयोः स्त्रियां, मे. गोष्ठं गोस्थानकेऽपि च। गोष्ठी सभायां संलापे,वि. गोष्ठं गोस्थानके गोष्ठी संलापे परिषद्यपि, हे.

गोष्पद. गोष्पदं गोपदश्वभ्रे गवाञ्च गतिगोचरे, मे. गोष्पदं गोखुरश्वभ्रे गवां च गतिगचरे, हे. गोष्पदं सेविते माने, श.

गोस. गोसो गन्धरसोपसोः, वि. गोसो बोलोपसोः, मे. गोसो बोलविभातयोः, रे.

गोस्तन. गोस्तनो हारभेदे ना द्राक्षायां गोस्तनी स्त्रियाम्, मे. गोस्तनो हारभेदे स्यात् द्राक्षायां गोस्तनीति च, वि. गोस्तनो हारभेदे स्यात् गोस्तनी हारहूरिका, हे.

गौतम. गौतमो ना मुनौ बुद्धे रोचनीदुर्गयोः स्त्रियाम्, मे. गौतमः शाक्यसिंहे च मुनिभेदेऽथ गौतमी। रोचन्यामम्बिकायां च, वि. गौतमो गणभृद्भेदे शाक्यसिंहर्षिभेदयोः। गौतमुत्रमायां रोचन्याम्, हे.

गौर. गौरः पीतेऽरुणे श्वेते विशुद्धे चाभिधेयवत्। ना श्वेतसर्षपे चन्द्रे न द्वयोः पद्मकेसरे। गौरी त्वसञ्जातरजःकन्याशङ्करभार्ययोः। रोचनीरजनीपिङ्गाप्रियङ्गुवसुधासु च। आपगाया विशेषेऽपि यादसां पतियोषिति, मे. गौरः श्वेतेऽरुणे पीते विशुद्धे चन्द्रमस्यपि। विशदे गौरन्तु श्वेतसर्षपे पद्मकेसरे। गौर्युमानग्निकोर्वीषु प्रियङ्गौ वरुणस्त्रियाम्। रजन्यां रोचनीनद्योः, हे गौरोऽरुणे सिते पीते, श. नग्नकन्योमयो गौरी गौरः स्यादुज्ज्वलेऽपि च, वि. गौरः पीतेऽरुणे श्वेते विशुद्धे चाभिधेयवत्।

गौरी तु विशदे पद्मकेसरे सितसर्षपे। गौरः शशिनि गौरी तु नग्नकन्यो-मयोः स्मृता। रोचनीरजनीपिङ्गाप्रियङ्गुवसुधासु च। नदीभेदेऽपि गौरी स्यात् वरुणस्य च योषिति, वि गौरी शिवप्रिया प्रोक्ता गौरी गोरोचना मता। गौरी स्यादप्रसूता स्त्री गौरी शुद्धोभयान्यया, शने.

गौरिल. गौरिलस्तु पुमान् लौहचूर्णे स्याद्, गौरसर्षपे, मे. गौरिलो लोहचूर्णे स्याद्, गौरिलो गौरसर्षपे, वि. स्याद्, गौरिलस्तु सिद्धार्थे लौह-चूर्णे, हे.

ग्रथित. ग्रथितो हतहृष्ययो.। आक्रान्ते च, हे. ग्रथितं गुम्फिताक्रान्तहिंसितेषु समीरितम्, वि. ग्रथितं गुम्फिते क्रान्ते हिंसिते च त्रिलिङ्गकम्, मे.

ग्रन्थ. ग्रन्थो ग्रन्थनाधनयोः स्याच्छास्त्राक्षरसङ्ख्ययोः, मे ग्रन्थो धने स्यात् सन्दर्भे द्वात्रिंशद्वर्णनिर्मितौ, वि ग्रन्थो गुम्फे धने शास्त्रे द्वात्रिंशद्वर्णनिर्मितौ, हे. शास्त्रद्रविणयो ग्रन्थः, श. ग्रन्थो द्वात्रिंशदक्षरी। धनञ्च ग्रन्थना चापि, त्रि. लिपिसङ्ख्यायां शास्त्रे तूभेन च ग्रन्थशब्द-मिच्छन्ति, रु.

ग्रन्थि. ग्रन्थिस्तु ग्रन्थिपर्णे ना बन्धे रुग्भेदपर्वणोः, मे. ग्रन्थिः पर्वणि कौटिल्ये ग्रन्थिपर्णे गदान्तरे, वि. ग्रन्थिस्तु ग्रन्थिपर्णे स्याद्, गाया-रुग्भेदयोरपि, हे.

ग्रन्थिक ग्रन्थिकं पिप्पलीमूले गुग्गुलुग्रन्थिपर्णयोः। करीरे पुंसि दैवज्ञे सहदेवाख्यपाण्डवे, मे. ग्रन्थिकं पिप्पलीमूले ग्रन्थिको गुग्गुलद्रुमे। माद्रेये च करीरे च दैवज्ञे च प्रकीर्तितम्, वि ग्रन्थिकं पिप्पलीमूले ग्रन्थिपर्णकभेषजे। ग्रन्थिको गुग्गुलौ दैवज्ञे माद्रेयकरीरयोः, हे. ग्रन्थिकौ पार्थदैवज्ञौ ग्रन्थिपर्णं च न द्वयोः, त्रि.

ग्रन्थिल ग्रन्थिलस्तु करीरद्रौ विकङ्कततरौ पुमान्। सग्रन्थौ त्रिषु, मे. ग्रन्थिलो ग्रन्थिसहिते करीरद्रौ विकङ्कते, वि. ग्रन्थिलो ग्रन्थि-सहिते विकङ्कतकरीरयोः, हे.

ग्रस्त. ग्रस्तं जग्धे लुप्तपदोदिते, हे. ग्रस्तं ग्रासीकृतेऽपि सत्रात् लुप्तवर्णपदोदिते, वि, मे. ग्रस्तं वाग्भेदभुक्तयोः, त्रि.

ग्रह. ग्रहोऽनुग्रहनिर्बन्धग्रहणेषु रणोद्यमे। सूर्यादौ पूतनादौ च सैंहिकेयोपरागयोः, मे, वि. ग्रहो ग्रहणनिर्बन्धानुग्रहेषु रणोद्यमे। उपरागे पूतनादौ आदित्यादौ विधुन्तुदे, हे. निर्बन्धोपरागार्कादयो ग्रहाः, अ. ग्रहशब्दः सूर्यादिषु भूतादिष्वभिनिवेशे च, ह.

ग्रहण. ग्रहणं स्वीकारादरकरोपरागोपलब्धिवन्दिषु, मे. ग्रहणं तूपलब्धौ सत्रादादरे ग्रहणं करे। ग्रहोपरागस्वीकारवन्दिषु ग्रहणं मतम्, वि. ग्रहणं स्वीकृते वन्द्यां धीगुणे हस्त आदरे। ग्रहोपरागे मत्यायै, हे. ग्रहणं स्वीकृतौ हस्ते, त्रि.

ग्रहराज. ग्रहराजो रवौ चन्द्रे, मे. ग्रहराजो रवौ चन्द्रेऽपि, वि. ग्रहराजः शशिन्यर्के, हे.

ग्राम. ग्रामः स्वरे संवसथे, मे. ग्रामः स्वरे संवसथे वृन्दे शब्दादिपूर्वकः, वि. ग्रामो वृन्दे शब्दादिपूर्वकः। षड्जादौ संवसथे च, हे. शब्दादिपूर्वो वृन्देऽपि ग्रामः, अ. ग्रामः संवसथे स्वरे, त्रि. सङ्घातेऽपि ग्रामो भूतेन्द्रियशब्दकरणानाम्, ह.

ग्रामणी. सत्राद् ग्रामणी. प्रधानेऽधिपतौ त्रिषु नापिते पुंसि, मे. ग्रामणी भोगिके पत्यौ प्रधाने नापितेऽपि च। ग्रामणी नीलिकायाञ्च ग्रामेयीपण्ययोषितोः, वि. ग्रामणीः षुरमर्द्दिनि। प्रधाने भोगिके पत्यौ ग्रामणीः पण्ययोषिति। ग्रामेयां नीलिकायाञ्च, हे. ग्रामणी नापिते पुंसि श्रेष्ठे ग्रामाधिपे त्रिषु, अ.

ग्राममद्गुरिका. ग्राममद्गुरिका ग्रामयुद्धे स्पृङ्गीभये स्त्रियाम्, मे. ग्राममद्गुरिका स्पृङ्गयां ग्रामयुद्धे च कोलेयते, वि. ग्राममद्गुरिका युद्धस्पृङ्गयोः, हे. स्पृङ्गयां च ग्रामयुद्धे च ग्राममद्गुरिका स्त्रियाम्, त्रि.

ग्रामीण. ग्रामीणा नीलिकायां स्त्री ग्रामोद्भूतेऽभिधेयवत्, मे.

ग्रामीन. ग्रामीनः शुनि काके पुंसि त्रिषु सम्भूते ग्रामे, मे. ग्रामीनो

ग्रामसम्भूते ग्रामीनः पुंसि वायसे, वि.

ग्राम्य. ग्राम्यं स्त्रीकरणे क्लीवेऽश्लीलप्राकृतयोस्त्रिषु, मे. ग्राम्यो जनेऽन्यवद् ग्राम्यमश्लीलरतवन्धयोः, वि. ग्राम्यो ग्रामभवे जने। ग्राम्यं रतबन्धेऽश्लीले, हे.

ग्रावन्. ग्रावा तु प्रस्तरे पृथ्वीधरे पुंसि, मे. ग्रावा प्रस्तरे जलदे गिरौ, वि. ग्रावाऽश्मनि गिरौ, हे. ग्रावाणौ शैलपाषाणौ, अ. ग्रावा शैले, इ.

ग्राह. ग्राहो ग्रहेऽवहारे च, मे, वि. ग्राहो ग्रहे जलचरे, हे.

ग्राहक. ग्राहकौ घातिविहगे व्याधानाञ्च ग्रहीतरि, वि, मे. ग्राहको ग्रहीतरि स्याद् व्याधानां घातिपक्षिणि, हे.

ग्रीवा. स्यात् तु ग्रीवा कन्धरायां तच्छिरायाञ्च योषिति, मे. ग्रीवाऽपि कन्धरायां स्यात् तच्छिरायामपीष्यते, वि. ग्रीवे शिरोधितच्छिरे, हे.

ग्रीष्म. ग्रीष्म उष्मर्तुभेदयोः, मे.

ग्लौ. ग्लौ र्धरणप्रां निशापतौ, मे.

घ. घो घण्टायां घर्घरे ना स्त्रियान्तु काञ्चिघातयोः, मे. घस्त्री शिवोत्तमो मेधा दक्षिणाङ्गुलिमूलगः। घनो घनस्तरश्चैव घकारो ह्लादिमः स्मृतः, मा.

घट. घटः समाधिभेदेभशिरःकूटकुटेषु च। घटा घटनगोष्ठीभघटनासु च योषिति, मे. घटा घटने गजसंहतौ। गोष्ठ्यां घटस्त्विभशिरःकूटे समाधिकुम्भयोः, हे. घटः समाधिभेदेभशिरःकूटकुटेषु च। घटा घटनगोष्ठीभघटनासु च इष्यते, वि. घटा गोष्ठ्याम्, इ.

घट्ट(ट)ना. घट्टना चलनावृत्त्योः, हे. घटना चलनावृत्त्योः, मे.

घन. घनं स्यात् कांस्यतालादिवाद्यमध्यमनृत्ययोः। ना मुस्ताब्देषु दार्ढ्येषु विस्तारे लोहमुद्गरे। त्रिषु सान्द्रे दृढे च, मे. घनं स्यात् कांस्यतालादिवाद्यमध्यमनृत्ययोः। घनः सान्द्रे दृढे दार्ढ्ये विस्तारे लोह-

मुद्गरे। मेघमुस्तकयोश्चापि, वि. घनः सान्द्रे दृढे दार्ढ्य विस्तारे मुद्गरेऽब्दे। सङ्घे मुस्ते घनं मध्यनृत्यवाद्यप्रकारयोः, ह. घनो मेघे मूर्तिगुणे त्रिषु मूर्त्ते निरन्तरे, ऋ. अथाब्दमुस्तयोः। घनः पुंसि घनं वाद्यम्, लि. घनो मेघो घनं सान्द्रं कांस्यतालादिकं घनम्। घनं सङ्घो घनं नित्यं घनः स्यात्लोहमुद्गरः, अने.

घनरस. भवेद्घनरसः सान्द्रे निर्यासे मोरटेऽम्बुनि। कर्पूरे पीलुपर्ण्याञ्च सम्यक्सिद्धरसेऽपि च, मे. भवेद्घनरसः सान्द्रे निर्यासे मोरटेऽम्बु च। कर्पूरे पीलुपर्ण्यां च समग्रक्सिद्धरसेऽपि च, वि. घनरसोऽम्बु कर्पूरे सान्द्रे सिद्धरसे द्रवे। मोरटे पीलुपर्ण्यां च, हे.

घनसार. घनसारस्तु कर्पूरे दक्षिणावर्त्तपारदे, मे, वि, हे.

घनाघन. घनाघनो वर्षुकाब्दे मत्तघातुककुञ्जरे। शक्रे च, मे. घनाघनो घातुकमत्तदन्तिनो निरन्तरे वासववर्षुकाब्दयोः, वि. घनाघनो निरन्तरे। वासवे घातुके मत्तगजे वर्षुकवारिदे, हे. घनाघनः शक्रवर्षुकाब्दयोः, ह. शक्रो घातुकमत्तेभो वर्षुकाब्दो घनाघनः, श. शक्रेऽपि वर्षुके मेघे मत्तनागे घनाघनः, अने.

घर्घर. घर्घरो ना चलद्वारिध्वानोलूकनदान्तरे। स्त्री क्षुद्रघण्टावीणाया भेदे स्वरान्तरेऽपि च, मे. घर्घरस्तु चलद्वारिध्वाने घूके नदान्तरे, वि. घर्घरस्तु नदान्तरे। चलद्वारिध्वनौ घूके, हे.

घर्घरिका. अथ घर्घरिका क्षुद्रघण्टावादित्रदण्डयोः मे. स्मृता घर्घरिका क्षुद्रघण्टिकाभृष्टधान्ययोः। वाद्यभेदवादित्रदण्डयोरापगान्तरे, वि. घर्घरिका भृष्टधान्ये किङ्किण्यां सरिदन्तरे। वादित्रस्य च दण्डेऽपि, हे.

घर्म. घर्मः स्यादातपे ग्रीष्मे उष्णस्वेदाम्भसोरपि, वि. अथ घर्मो निदाघवत्। स्वेदाम्भस्यातपे ग्रीष्मोष्मणोः, ह. उष्णेऽपि घर्मः, श. घर्मः स्वेदातपोष्मसु, त्रि. घर्मः स्यादातपे ग्रीष्मेऽप्युष्णस्वेदाम्बुनोरपि, मे.

घस्र. घस्रस्तु दिवसे हिंस्रे, मे. घस्रो दिवसहिंस्रयोः, वि.

घस्रो वासरहिंस्रयोः, हे.

घात. घातः काण्डप्रहारयोः, मे, वि.

घृणा. घृणा जुगुप्सातपयोः, मे, वि. घृणा तु स्यात्जुगुप्सायां करुणायाम्, हे. जुगुप्साकरुणे घृणे, अ. दौर्मनस्यं घृणा प्रोक्ता घृणा च करुणा मता, अने. घृणा जुगुप्सायामपि, ह.

घृणि. घृणिः पुनः। अंशुज्वालातरङ्गेषु, हे.

घृत. घृतमाज्ये जले क्लीबं प्रदीप्ते त्वभिधेयवत्, मे. घृतमाज्याम्बुदीप्तेषु, हे. अम्भश्च घृतमुच्यते, अ. घृतमाज्ये प्रदीप्ते च सलिले च घृतं मतम्, वि.

घृष्टि. घृष्टिः स्त्री घर्षणस्पर्द्धाविष्णुकान्तासु ना किरौ, मे. घृष्टिः स्पर्द्धाघर्षणयो र्विष्णुकान्तावराहयोः, हे. घृष्टिः स्यात् घर्षणे विष्णुक्रान्तास्पर्द्धाकिरिष्वपि, वि. शूकरे पुंसि घृष्टिः स्यात् स्पर्धाघर्षणयोः स्त्रियाम्, त्रि.

घोर. घोरः स्यादभिसारके, अने. घोरं भीमे हरे घोरः, वि. घोरो भीमे हरेऽपि च, मे. घोरो हरे दारुणे च, हे.

घोण्टा. घोण्टा तु बदरीपूगवृक्षयोरपि योषिति, मे. घोण्टा पूगबदरयोः, हे. घोण्टा तु बदरे पूगे, वि, त्रि.

घोष. घोष आभीरपल्ल्यां स्याद्गोपालाध्वनि घोषके। कांस्ये चाम्बुदनादे ना घोषा मधुरिकौषधौ, मे. घोषस्तु घोषके ध्वाने गोपालाभीरपल्लिषु। घोषा तु शतपुष्पायां घोषः कांस्येऽम्बुदध्वनौ, वि. घोषः कांस्ये स्वने गोपघोषकाभीरपल्लिषु। घोषा तु शतपुष्पायाम्, हे. घोषः शब्दाभीरनिवासयोः, त्रि.

घोषयित्नु. घोषयित्नुस्तु विप्रकोकिलयोः पुमान्, मे. घोषयित्नुर्द्विजे पिके, वि. घोषयित्नुः पिके विप्रे, हे.

घ्राण. घ्राणं क्लीबं नासिकायां घ्राते स्याद्वाच्यलिङ्गकम्, मे. घ्राणं घ्राते च नासायाम्, वि. घ्राणन्तु घ्रातघोणयोः, हे. नासिका-

प्रातयो र्ग्रीप्मस्, त्रि.

ङ. ङः पुमान् विषये ख्यातः स्पृहायां विषयस्त्र च, मे. संज्ञा को रुद्र-कान्तिश्च दचाङ्गुल्यग्रसंस्थितः। क्लीववक्त्रश्च भद्रेशो ङकारश्चानुनासिकः, मा.

च. चान्वाचयसमाहारेतरेतरसमुच्चये, अ. चान्वाचये समाहारे-ऽप्यन्योन्यार्थे समुच्चये। पक्षान्तरे तथा पादपूरणेऽप्यवधारणे, मे, वि. चान्योन्यार्थसमाहारान्वाचयेषु समुच्चये, हे. च पादपूरणे पक्षान्तरे हेतौ विनिश्चये, त्रि. चश्चण्डेशे पुमानुक्तः कच्छपे चन्द्रचौरयोः, मे. क्लौ कूर्मेश्वरो लक्ष्मी र्वामबाहादिगस्तथा। चित्तधारा चक्षुलश्च चकारः संस्मृतो बुधै, मा.

चक्र. चक्रः कोके पुमान् क्लीवं व्रजे सैन्यरथाङ्गयोः। राष्ट्रे दम्भा-न्तरे कुम्भकारोपकरणास्त्रयोः। जलावर्त्तेऽपि, मे. चक्रो गणे चक्रवाके चक्रं सैन्यरथाङ्गयोः। ग्रामजाले कुलालस्त्र भाण्डे राष्ट्रास्त्रयोरपि। अम्भसामपि चावर्त्ते, वि. चक्रं प्रहरणे गणे। कुलालाद्युपकरणे राष्ट्रे सैन्यरथाङ्गयोः। जलावर्त्ते दम्भे चक्रः कोके, हे. चक्रं राष्ट्रेऽपि, ञ. चक्रः कोके व्रजे पुंसि क्लीवं सैन्यरथाङ्गयोः। ग्रामजाले कुम्भकारभाण्डे राष्ट्रे च दृश्यते, त्रि. चक्रः पक्षिविशेषश्च रथाङ्गं चक्रमायुधम्। चक्रं राजरथ्ष सङ्घश्च चक्रं व्यावर्तनं मतम्, भ्ने.

चक्रधर. अथ चक्रधरोऽजेऽहौ ना त्रिषु ग्रामजालिनि, मे. चक्रधरो हरौ सर्पे वाचत्रवद्ग्रामजालिनि, वि. चक्रधरो विष्णु सर्पचक्रिषु ग्रामजा-लिनि, हे. सर्पे विष्णौ चक्रधरः, त्रि.

चक्रवाट चक्रवाटः क्रियारोहे पर्यन्ते च शिखातरौ, मे, वि. चक्र-वाटस्तु पर्यन्ते क्रियारोहे शिखातरौ, हे.

चक्रवाड चक्रवाडोऽद्रिभेदे स्यात् चक्रवाडन्तु मण्डले, वि, मे. चक्रवाडं गणे चक्रवाडोऽद्रौ चक्रवालवत् हे.

चक्रवाल चक्रवालोऽद्रिभेदे स्यात् चक्रवालन्तु मण्डले, वि, मे. . .

V. चक्रवाट.

चक्राङ्ग. चक्राङ्गी कटुरोहिण्यां चक्राङ्गो मानसौकसि, मे, वि. चक्राङ्गः श्वेतगरुति चक्राङ्गी कटुरोहिणी, हे.

चक्राट. चक्राटो विषवैद्येऽपि धूर्तदीनारयोरपि, मे, वि. चक्राटो धूर्तदीनारविषवैद्येत्र, हे.

चक्रिन्. चक्री जालिकभित्कोककुलालाजाहिसूचके, मे. चक्री कुलालवैकुण्ठकोकाहिग्रामजालिष, वि. चक्री कोके कुलालेऽहौ वैकुण्ठे चक्रवर्तिनि, हे. चक्रिणो विष्णुभुजगकुलालग्रामयाजिनः, त्रि.

चक्षुष्य चक्षुष्यः केतके पुण्डरीकसंज्ञकपादपे। कुलत्थिकासुभगयोः स्त्रियामचिह्निते‍ऽन्यवत्, मे. चक्षुष्यः केतके पुण्डरीकद्रुमे रसाञ्जने। कुलत्थिकासुभगयोश्चक्षुष्याऽचिह्निते‍ऽन्यवत्, वि. चक्षुष्यः सुभगे पुण्डरीकद्रुमे रसाञ्जने। कनकेऽचिह्निते चापि चक्षुष्या तु कुलत्थिका, हे. चक्षुष्य सुभगे चक्षुर्हिते स्त्री केतकेऽपि च, त्रि.

चङ्कुर. चङ्कुरः स्यन्दने वृक्षे, मे, हे. चङ्कुरो रथवृक्षयोः, वि.

चङ्ग. चङ्गस्तु शोभने दक्षे, मे चङ्गः शोभनदक्षयो, वि.

चञ्चल. चञ्चलोऽनिलकामिनोः। चञ्चला तु तडित्लक्ष्म्योः, हे. चञ्चला तु तडिल्लक्ष्म्योश्चञ्चलः कामुकेऽनिले, वि, मे.

चञ्चा चञ्चा तु नलनिर्माणे तृणनिर्मितपूरुषे, मे. चञ्चा नलादिनिर्माणे चञ्चा तु तृणपूरुषे, त्रि.

चञ्चु चञ्चुस्त्रोष्ठ्यां स्त्रियां पुंसि गोनाडीके व्यड्स्मके, मे. चञ्चुः पञ्चाङ्गुले त्रोष्ठ्यां गोनाडीकेऽपि पठ्यते, वि. चञ्चुः पञ्चाङ्गुले त्रोष्ठ्याम्, हे.

चटक चटकः कलविङ्के स्याच्चटका तत्स्त्रपत्ययोः, वि

चटु. चटुश्चाटौ पिचण्डे च व्रतिनामासने पुमान्, मे. चटु चाटुपिचण्डयो.। व्रत्यासने, हे देहांशे वर्णने चटुः, त्रि चटुश्चाटौ पिचण्डे व्रतिनामासनान्तरे, वि

चण्ड चण्डो ना तिन्तिडीवृक्षे यमकिङ्करदैत्ययोः। चण्डी —

त्यायनीदेव्यां हिंस्राकोपनयोषितोः। चण्डा धनहरीशङ्खपुष्पयोस्त्रिष्वति-कोपने, मे. चण्डो दैत्यान्तरे तीव्रे चण्डो दासे यमस्य च। चण्डा धनहरीशङ्खपुष्पयोश्चण्डोऽतिकोपने। चण्डी कात्यायनीहिंस्राकोपनस्त्रीषु सम्मता, वि. चण्डस्तु यमदासेऽतिकोपने। तीव्रे दैत्यविशेषे च चण्डी तु शिवयोषिति। चण्डा धनहरीशङ्खपुष्प्योः, हे. चण्डौषधिः खर-खण्डः, त्रि.

चण्डालिका. चण्डालिका किन्नरायामुमायामौषधीभिदि, मे, वि. चण्डालिकौषधीभिदि। कन्दरायामुमायाञ्च, हे.

चण्डि(न्द्रि)ल. चन्द्रिलः पुंसि वास्तूकशाके भर्गे च नापिते, मे. चण्डिलो नापिते ख्याते हरवास्तुकशाकयोः, वि. चण्डिलो नापिते वास्तुके रुद्रे, हे.

चतुःषष्टि. चतुषष्टिः कलासंख्याभेदयो र्बह्वृचि स्त्रियाम्, मे. चतुःषष्टि र्बह्वृचेऽपि चतुःषष्टिः कलास्वपि, वि.

चतुर. चतुरश्चातुरकवत् चक्रगण्डौ नियन्तरि। एतौ सम्राता-स्त्रुभौ नेत्रगोचरे चाटुकारिणि, वि. चतुरो नेत्रगोचरे। चाटुकारे चक्र-गण्डो अपि चातुरको यथा, हे. v. चातुर-क.

चतुष्क. चतुष्की मशकहर्यां पुष्करिण्यन्तरेऽपि च, हे, मे.

चतुष्पथ. चतुष्पथं चतुर्मार्गे सङ्गमे ब्राह्मणेऽपि ना, मे. चतुष्पथ-श्चतुर्मार्गे सङ्गमेऽपि द्विजेऽपि च, वि. चतुष्पथश्चतुर्मार्गसङ्गमे ब्राह्मणे-ऽपि च, हे.

चतुष्पद. चतुष्पदी तु पद्येन ना पशौ च करणान्तरे, मे. चतुष्पदः स्त्रीकरणे गवाश्वादिपशुष्वपि, वि. चतुष्पदो गवादिषु। स्त्रीणां करण-भेदे च, हे.

चत्वर. चत्वरं स्थण्डिलेऽङ्गने, मे, वि. चत्वरं स्यात् पथाश्लेषे स्थण्डिलाङ्गनयोरपि, हे. चत्वरं प्राङ्गणेऽपि च, ह.

चषाल. चषालो होमकुण्डे स्यात् पुंसि दर्भेऽपि दृश्यते, मे. च-

त्वालो होमकुण्डे सप्राट् गर्भे च, वि. चत्वालो यज्ञकुण्डकगर्भयोः, हे.

चन. चन विस्मये शाकलेय, मे.

चन्दन. चन्दनी तु नदीभिदि। चन्दनोऽस्त्री मलयजे कुङ्कुमे च नपुंसकम्, मे. चन्दनं मलयोद्भवे। चन्दनः कपिभेदे स्यात् नदीभेदे तु चन्दनी, वि. चन्दनो वानरभिदि श्रीखण्डे चन्दनी नदी, हे.

चन्दिर. चन्दिरोऽनेकपे चन्द्रे, मे, वि. चन्दिरश्चन्द्रहस्तिनोः, हे.

चन्द्र. चन्द्रः कर्पूरकाम्पिल्लसुधांशुस्वर्णवारिषु, मे. चन्द्रः सुधांशुकर्पूरकाम्पिल्लस्वर्णवारिषु, वि. चन्द्रोऽम्बुकाम्ययोः। स्वर्णे सुधांशौ कर्पूरे काम्पिल्ले मेचकेऽपि च, हे. स्वर्णेऽपि भूरिचन्द्रौ द्वौ, अ. चन्द्रः शशिनि कर्पूरे, त्रि. शशाङ्कस्वर्णयोश्चन्द्रः, धने.

चन्द्रकान्त चन्द्रकान्तस्तु पुंसि स्यात् मणिभेदे च कैरवे, मे. चन्द्रकान्तोऽश्मभेदे स्यात् चन्द्रकान्तं च कैरवे, वि. चन्द्रकान्तो रत्नभेदे चन्द्रकान्तन्तु कैरवे, हे.

चन्द्रहास. चन्द्रहासो दशग्रीवकरवालेऽसिमात्रके, मे, वि. चन्द्रहासोऽसिमात्रके। दशग्रीवकृपाणे च, हे.

चन्द्रिल. v. चण्डिल.

चन्द्रोदय. चन्द्रोदयो विताने स्यात् तथा चन्द्रोदयौषधौ, वि. चन्द्रोदयो शम्बुरदयोश्चौ चन्द्रोदयौषधे, हे.

चपल. चपलः पारदे मीने चोरके प्रस्तरान्तरे। चपला कमलाविद्युत्पुंश्चलीपिप्पलीषु च। नपुंसकन्तु शीघ्रे स्यात् वाच्यवत् तरले खले, मे. चपलश्चोरके खले। चणिके चिकुरे शीघ्रे पारदे प्रस्तरान्तरे। मीने च चपला तु स्यात् पिप्पल्यां विद्युति स्त्रियाम्। पुंश्चल्याम्, हे. चपलः पारदे मीने चोरके प्रस्तरान्तरे। चपला कमलाविद्युत्पुंश्चलीपिप्पलीषु च। चपलं चणिके शीघ्रे चपलश्चिकुरे खले, वि चपल. पारदेऽपि च। चपलाः पिप्पलीलक्ष्मीपुंश्चलीविद्युतः स्मृताः, त्रि.

चमर. चमरं चामरे स्त्री तु मञ्जरीमृगभेदयोः, मे. चमरं

चामरे प्राक्त मञ्जरीमृगभेदयोः। चमरी, वि. चमरश्चामरे दैत्ये चमरी तु मृगान्तरे, हे.

चमस. चमसो यज्ञपात्रस्य भेदेऽस्त्री पिष्टके स्त्रियाम्, मे.

चमू. चमूः सेनाविशेषे च सेनामात्रे च योषिति, मे. V. पृतना.

चय. चयः समूहे प्राकारमूलबन्धे समाहृतौ, मे, वि. चयः प्राकारपीठभूः। समूहोऽपि, हे.

चर. चरोऽचद्यूतभेदे च भौमे चारे तथे चले, मे. चरो द्यूतप्रभेदे स्यात् चारजङ्गमयोश्चले, वि. चरः स्याज्जङ्गमे स्पशे। चले द्यूतप्रभेदे च, हे.

चरण. चरणोऽस्त्री बह्वृचादौ मूले गोत्रे पदेऽपि च। भ्रमणे भक्षणे चापि नपुंसक उदाहृतः, मे. चरणं बह्वृचादौ स्यात् मूले गोत्रे पदेऽपि च। चरणं भ्रमणेऽस्त्री च चरणं रासभध्वनौ, वि. चरणो मूलगोत्रयोः। बह्वृचादौ च पादे च चरणं भ्रमणेऽदने, हे. वेदांशे बह्वृचादौ च प्रश्ने पादेऽपि चास्त्रियाम्। चरणम्, त्रि.

चराचर. चराचरं वाच्यलिङ्गमिङ्गे जगति न द्वयोः, मे. चराचरं स्याज्जगति वाच्यवत् जङ्गमेङ्गयोः, वि. चराचरं जङ्गमे स्याद् इङ्गविष्टपयोरपि, हे.

चरु. अथ चरु. पुमान् हव्यान्नभाण्डयोः, मे. चरु भाण्डे च हव्यान्ने, वि. चरु र्हव्यान्ने भाण्डे च, हे.

चर्चरीक. चर्चरीको महाकाले केशविन्यासशाकयोः, मे, वि.

चर्चा. चर्चा चिन्तास्थासकयोश्चर्चिकायान्तु योषिति, मे. चर्चा स्थासकचिन्तयोः। चर्चिकायाञ्च, वि. चर्चा स्याच्चर्ममुण्डायां चिन्तास्थासकयोरपि, हे. अथ स्थासकतर्कयोः। चर्चिकायाञ्च चर्चा स्यात्, त्रि. चिन्तायामपि च स्त्री, रु.

चर्पट. चर्पटः स्फारविपुले चपेटे पर्पटेऽपि च, मे, वि. अथ चर्पटश्चपेटे स्फारविपुले पर्पटे, हे.

चर्मन् चर्म त्वक्ती च फलके, मे. चर्म त्वचि स्मृतं, हे. चर्म सम्राड्वल्कलत्वचोः, वि.

चर्मकार. चर्मकारः पादुकृति स्त्रियां चर्मकषौषधौ, मे. चर्मकारः स्मृतः पादूकृति चर्मकषौषधे। चर्मकारी च कथिता, वि. चर्मकारः पादूकृति चर्मकार्यौषधीभिदि, हे.

चर्मण्वती. चर्मण्वती नदीभेदे कदलीपादपे स्त्रियाम्, मे. चर्मण्वती नदीभेदे कदलीपादपेऽपि च, वि. चर्मण्वती नदीभिदि। कदल्याम्, हे. चर्मण्वत्यौ नदीरम्भे, त्रि.

चर्मिन् चर्मी फलकपाणौ सम्राद् भूर्जे भृङ्गरिटावपि, मे, वि. चर्मी भूर्जे फलकिभृङ्गिणो, हे. भूर्जे फलकपाणौ च चर्मी, त्रि.

चल चला लक्ष्म्यां पुमान् कम्पे कम्पने त्वभिधेयवत्, मे. चलः कम्पे चला श्रियि, वि.

चलुक. चलुकः प्रसृतौ भाण्डभेदे चुलुकवत् पुमान्, मे. चलुकः प्रसृतौ भाण्डप्रभेदे चुलुको यथा, हे v. चुलुक

चलन चलनं भ्रमणे कम्पे कम्पे तु वाच्यलिङ्गकम्। चलनी वस्त्रघर्घर्यां वारिभेदेऽपि च क्वचित्, मे. चलनं कम्पनं कम्पे कम्प्रे चलनकम्पनौ। चलनी वस्त्रघर्घर्यां वारिभेदेऽपि च क्वचित्, वि. चलनः पादकम्पयोः। चलनं कम्पे चलनी वारिभिद्वस्त्रघर्घरी, हे. कम्प्रे ना चलनं कम्पे चलनी वस्त्रघर्घरी, त्रि

चव्य चव्यन्तु चविके क्लीबं चवायामपि योषिति, मे. चव्यं तु चविके चव्या ग्रसपर्वाग्रगन्धयोः, वि. चव्या सम्रात् चविकाग्रसपर्वणोः, हे.

चषक. चषकोऽस्त्री सुरापात्रे मधुमद्यप्रभेदयोः, मे. चषको मद्ये सरके मद्यभाजने, हे चषकन्तु सुरापात्रे मद्यमद्यप्रभेदयोः, वि. चषकं सरकेऽपि च, त्रि

चातुर चातुरो नेत्रगोचरे। चाटुकारिनियन्त्रोश्च त्रिषु दाच्ये न चातरो। चक्रगण्डे च पुंसि सम्रात् मे.

चातुरक. अथ चातुरकश्चक्रगण्डौ पुंस्यभिधेयवत् । गोचरे लोचनस्यापि चाटुकारे नियन्तरि, मे. v. चतुर.

चामर. चामरं चामरापि च । दण्डे च बालव्यजने, मे.

चामरपुष्प. भवेच्चामरपुष्पन्तु पूगे काशाम्रकेतके, मे. भवेत् चामरपुष्पस्तु चूते केतककाशयोः, वि.

चाम्पेय. चाम्पेयश्चम्पके स्वर्णे किञ्जल्के नागकेसरे, मे, त्रि. चाम्पेयो हेम्नि किञ्जल्के चम्पके नागकेसरे, हे.

चार. चारः पियालवृक्षे स्यात् गतौ बन्धापसर्पयोः, मे, वि. चारो बन्धापसर्पयोः । गतौ पियालवृक्षे च, हे. चारो बन्धापसर्पयोः, त्रि.

चारक. चारकः पालकेऽश्वादेः स्यात् सञ्चालकबन्धयोः, मे. चारकः पालकेऽश्वादेः स्यात् सञ्चारकबन्धयोः, वि. चारकोऽश्वादिपाले स्याद् बन्धे सञ्चारकेऽपि च, हे. चारको भोजके बन्धे, त्रि.

चारु. चारु र्हस्पतौ पुंसि शोभनेऽप्यभिधेयवत्, मे.

चार्वी(र्वी). चार्वी तु शोभनाङ्गस्त्री जर्योत्स्नाधनदभार्ययोः, मे. चार्वी तु शोभनाङ्गस्त्रीः, वि.

चास. चास इक्षुपक्षिभिदोः पुमान्, मे. चास इक्षुपक्षिभिदोः, हे.

चिकुर. चिकुरश्चरलागयोः । पक्षिवृक्षभिदोः केशे गृहबभ्रौ सरीसृपे, मे. चिकुरश्चपले केशे गृहबभ्रुभुजङ्गयोः । पक्षिद्रुमभेदयोः शैले, वि. चिकुरोऽद्रौ गृहबभ्रौ केशे चञ्चलशैलयोः । पक्षिवृक्षभिदोश्चापि, हे. चिकुरो वृक्षभित्कचो, त्रि चिकुरो केशचञ्चलौ, अने.

चित. चितं छन्नं त्रिषु चिता चित्यायां संहतौ स्त्रियाम्, मे. चिताचितौ । मृतार्थदारुषु चये, हे. चितञ्छन्ने चुल्लिकायां चित्यासंहतिचित्ययोः, वि.

चिति. चितिचित्याहन्त्योः स्त्री, मे, हे. चितिः समूहे चित्यायाम्, वि. v. चिता.

चित्य चित्यं मृतकचैत्ये स्यात् चित्या मृतचितौ स्त्रियाम्, मे. चित्यं मृतकचैत्ये स्यात् चित्या मृतचितावपि, वि. चित्यं मृतकचैत्ये स्यात् चित्या मृतचितावपि, हे.

चित्र. चित्रं स्यादद्भुतालेख्यतिलकेषु विहायसि। चित्राऽऽखुपर्णीगोडुम्बासुभद्रादन्तिकासु च। चक्षाम्रोऽङ्घिभेदेषु कर्बुरे चाभिधेयवत्, वि. चित्रं खे तिलकेऽद्भुते। आलेख्ये कर्बुरे चित्रा त्वाखुपर्णीसुभद्रयोः। गोडुम्बाप्सरसो दन्त्यां नक्षत्रोरगभेदयोः, हे. चित्राऽऽखुपर्णीगोडुम्बासुभद्रादन्तिकासु च। मायायां सर्पनक्षत्रनदीभेदेषु च स्त्रियाम्। तिलकालेख्ययोः क्लीबं कर्बुराद्भुतयोरपि। तदयुक्तयोस्त्वन्यलिङ्गम्, मे. आलेख्याश्चर्ययोश्चित्रम्, अ. कर्बुरे तिलके चित्रं सुभद्रातारयोः स्त्रियाम्, त्रि.

चित्रक. चित्रकं तिलके ना तु व्याघ्रभिद्वृक्षपाठिषु, मे. चित्रकः स्यात् तरक्ष्याघ्रभेदयो र्भेषजान्तरे, वि. चित्रकस्तु चित्रकारे द्रुमौषधिविशेषयोः, हे. चित्रकं चित्रके क्लीबं व्याघ्रे रण्डी च चित्रको, त्रि. चित्रकं तिलकं प्रोक्तं चित्रकः श्वापदो मतः। चित्रको मूलशातिश्च चित्रकोऽप्यन्तको मतः, अने.

चित्रगुप्त. चित्रगुप्तस्तु पुंसि स्याद् यमे तस्य च लेखके, मे. चित्रगुप्तः कृतान्ते स्यात् लेखके चास्य सम्मतः, वि. चित्रगुप्तस्तु कृतान्ते तस्य लेखके, हे.

चित्रभानु. चित्रभानुः पुमान् वैश्वानरे चाप्यर्केऽपि च, मे. चित्रभानुः खगेऽनले, वि. चित्रभानुस्तु कृशानुमहिनेशयो, हे. सूर्याग्नी चित्रभानू, अ.

चित्ररथ अथ चित्ररथः सूर्यगन्धर्वान्तरयोः पुमान्, मे. चित्ररथः स्याद् गन्धर्वे रवौ विद्याधरान्तरे, वि. चित्ररथो विद्याधरे गन्धर्वसूर्ययोः, हे.

चित्राटीर चित्राटीरो विधौ भालमङ्कितं येन तत्र च। घण्टाकर्णोपहाराय चतच्छागाक्षविन्दुषु, मे चित्राटीरो विधौ भालमङ्कितं

येन तत्र च। घण्टाकर्णोपहाराय इतश्छागास्त्रविन्दुभिः, वि. चित्राटीरो घण्टाकर्णबलिश्छागास्त्रविन्दुभिः। अङ्कितभाले चन्द्रे च, हे.

चिपिट. चिपिटः खाद्यभेदे ना त्रिषु पिट्टितविस्तृते, मे. चिपिटः पुनः। पृथुकेऽपि च तते, हे. चिपिटः खाद्यभेदेऽपि चिपिटो विस्तृतेऽन्यवत्, वि.

चिरजीविन्. चिरजीवी द्विकाजयोः, मे, वि. चिरजीवी तु वायसे। अजे च, हे.

चिर(रि)ण्टी. चिरिण्टी तु सुवासिन्यां स्याद् द्वितीयवयःस्त्रियाम्, मे. चिरण्टी तु सुवासिन्यां स्याद् द्वितीयवयःस्त्रियाम्, वि. चिरण्टी तु सुवासिनी। तरुणी च, हे.

चिलिमीलिका. चिलिमीलिका तु कण्ठीभेदे खद्योतविद्युतोः, मे. चिलिमीलिका खद्योते कण्ठीभेदे तडित्यपि, हे. कण्ठालङ्कारखद्योतविद्युत्सु चिलिमीलिका, त्रि. स्याच्चिलिमीलिका कण्ठीभेदे खद्योतविद्युतोः, वि.

चिल्ल. चिल्लः पुमान् क्लिन्ननेत्रे क्लिन्नाक्षेऽप्यभिधेयवत्। आततायिनि संप्रोक्तः चिल्लो स्यात् क्षुद्रवास्तुके, मे. चिल्लः खगे स चुल्लश्च पिल्लवत् क्लिन्नलोचने। क्लिन्नाक्षिः, हे. चुल्लचिल्लौ मतौ क्लिन्ने नेत्रे क्लिन्नाक्षि पिल्लवत्। आततायिनि भवेच्चिल्लश्चिल्ली स्याद् गौडवास्तुके, वि.

चिह्न. चिह्नं लक्ष्मपताकयोः, मे, त्रि. चिह्नं ध्वजे पताकायां, वि. चिह्नमङ्के पताकायाम्, हे.

चीन. चीनो देशांशुकव्रीहिभेदे तन्तौ मृगान्तरे, मे. चीनो मृगान्तरे तन्तुव्रीहिद्देशांशुकान्तरे, वि. चीनो देशेषतन्तुषु। व्रीहौ वस्त्रे, हे. चीनो वस्त्रव्रीहिभेदे, त्रि.

चीर. चीरं तु गोस्तने वस्त्रे चूडायां सीसकेऽपि च। चीरी कच्छाटिकाभिल्ल्योः, वि. चीरो भिल्ल्यां नपुंसकम्। गोस्तने वस्त्रभेदे च रेखालेखनभेदयोः, मे चीरं वाससि चूडायां गोस्तने सीसपत्रके। चीरी कच्छाटिकाभिल्ल्योः, हे.

चीरक. चीरकोऽधिक्रियालेखे पतङ्गां चीरिका मता, वि.

चीर्णपर्ण. चीर्णपर्णस्तु निम्बेऽपि खर्जूरीभूरुहे पुमान्, मे. चीर्णपर्ण-स्तु निम्बे स्यात् खर्जूरीभूरुहेऽपि च, वि. चीर्णपर्णः खर्जूरनिम्बयोः, हे. चीर्णपर्णस्तु खर्जूरपिचुमर्दयोः, लि.

चीवर. चीवरं वल्कले वस्त्रे, धने.

चुक्र चुक्रं वृक्षाम्ले चाङ्गेर्यां स्त्रीपुंस्यम्लेऽम्लवेतसे, मे. चुक्रस्त्वम्ले-ऽम्लवेतसे। चुक्री चाङ्गेरिकायां स्यात् वृक्षाम्ले चुक्रमिष्यते, वि. चु-क्रशाम्लेऽम्लवेतसे। वृक्षाम्ले चुक्री चाङ्गेर्याम्, हे.

चुम्बक चुम्बकचुम्बनपरे धूर्तायस्कान्तयोरपि। बहुग्रन्थैकदे-शज्ञे घटस्योर्ध्वावलम्बने, मे. चुम्बकः स्याद् बहुगुरुधूर्तायस्कान्तकामुके, वि. चुम्बकः कामुके धूर्ते बहुगुरुग्रन्थभेदयोः, हे.

चुलुक चुलुकः मह्तो भाण्डे भेदे चलुकवन्मतः, वि. v. चलुक.

चुल्ल. चुल्ली चितायामुद्धाने, मे. चुल्ली चितायामुद्धाने कचिद्-वायोऽप्युदीरिता, वि. चुल्ली ह्वाने च, हे v चिल्ल.

चुलकी. चुलकी शिशुमारेऽपि कुण्डीभेदे कुलान्तरे, मे, वि. चुलकी कुण्डिकाभेदे शिशुमारे कुलान्तरे, हे.

चूडा. चूडा वलभी शिखायां बाहुभूषणे, मे. चूडा शिखायां वलभी चूडा बाहुविभूषणे, वि चूडा शिखाग्रयोः। बाहुभूषावलभ्योश्च, हे चूडा शिखिशिरस्यपि, ह

चूडामणि. चूडामणिः शिरोरत्ने काकचिञ्चाफले पुमान्, मे. चूडामणिः शिरोरत्ने काकचिञ्चाफलेऽपि च, वि. चूडामणिः काकचिञ्चा-फले मूर्धमणावपि, हे

चूडाल चूडाला त्वब्दटायां स्त्री चूडावति च वाच्यवत्, मे चूडाला त्वब्दटायां स्यात् चूडावति तु वाच्यवत्, वि. चूडालश्चूडया युक्ते चूडा-लाऽपि च चक्राला, हे

चूतक चूतकः कूपकेऽप्याम्रे, मे, वि. चूतकः कूप आम्रे च, मे.

चूर्ण अथ चूर्णौ कपर्दके। चूर्णो धूलौ क्षारभेदे चूर्णानि वासयुक्तिषु, मे चूर्णानि वासयुक्तिषु। चूर्णः चोदे क्षारभेदे, हे चूर्णं गन्धयुतावपि, त्रि चूर्णः चोदे क्षारभेदे चूर्णानि वासयुक्तिषु, वि

चूलिका चूलिका नाटकस्याङ्गे कर्णमूले च हस्तिनाम्, मे चूलिका नाटकाङ्कर्थे। करिणः कर्णमूले च, हे चूलिका नाटकस्याङ्गे कर्णमूले च हस्तिनाम्, वि नाटकाङ्गेषु चूलिका, त्रि

चेत् चेत् कुत्सितप्रश्नयोः। यद्यात्तरेऽप्यसाकल्येऽ, मे

चेतन चेतना स विदि स्त्रियाम्। वाच्यवत् प्राणयुक्ते, मे चेतना स विदि प्रोक्ता वाच्यवत् प्राणिनि स्मृता, वि चेतनः स्यात् सहृदयमानिनोश्चेतना तु धीः, हे

चेल चेलो नोचेऽन्यवस्त्रे लमं प्रुके गर्हितेऽन्यवत्, वि चेलं गर्हितवस्त्रयोः, हे चेलोऽधमे त्रिषु। नपुंसकन्तु वसने, मे चेल वस्त्रेऽधमे त्रिषु, म

चेष्टित चेष्टितं गतिचेष्टयोः, मे

चैत्य चैत्यमायतने बुद्धबिम्बे नोद्देश्यपादपे, मे चैत्यमायतने बुद्धबिम्बे चोद्देशपादपे, वि चैत्यं जिनौकस्तद्बिम्बं चैत्यो जिनसभातरुः। उद्देशवृक्षः, हे चैत्यमायतने बुद्धबिम्बोद्देशकद्रुमयोः, त्रि चैत्यं बुद्धान्तेऽप्युक्तः देवतायतनेऽपि च, ह

चैत्र चैत्रं मृते देवकुले ना भृम्नासभेदयो, मे चैत्रं मृतकचैत्रे स्यात् चैत्रो मासाद्रिभेदयोः, वि चैत्रो मासाद्रिभेदयोः। चैत्रं मृतकचैत्रे च, हे मृते देवकुले चैत्रं ना भृम्नासभेदयो, त्रि

चोच चोचो गोते शुचौ दक्षे तथाभीष्टमनोज्ञयोः, मे, वि चोचः सुन्दरगीतयो। शुचौ, हे शुचौ दक्षे च चोचः स्यात्, त्रि

चोड चोडः प्रावरणे भूम्नि देशभेदे, मे चोडो देशविशेषे स्यात् चोडः प्रावरणान्तरे, वि चोड कञ्चुकदृश्यो, हे,

चोद्य चोद्य स्यादद्भुते प्रश्ने चोदनार्हे तु वाच्यवत्, मे, वि.

चोदन्तु प्रश्ने प्रेर्येऽङ्ग,नेऽपि च, हे.

चोर. चोरश्चौरसुगन्धयोः, वि. V. चौर.

चोल. चोलः कूर्पासके पुमान्। नपुंसकं तु वसने, मे. चोला कूर्पासके देशे, हे.

चोलकिन्. चोलकी तु करीरे स्यान् नारङ्गे किष्कुपर्वणि, वि, मे. चोलकी नागरङ्गे च करीरे किष्कुपर्वणि, हा. चोलकी तु नागरङ्गे किष्कुपर्वकरीरयोः, हे.

चौर. चौर. पाटच्चरेऽपि स्यात् चौरपुष्पौषधावपि, मे. चौरो दस्युसुगन्धयोः, हे.

चौल. चौलं कर्मणि मुण्डने, हे.

च्युत्प. च्युत्पः पवनयुद्धयोः, वि.

छ. छाच्छादने स्त्रियां छ्याता निर्मलेऽप्यवदिष्यते, मे. एकनेत्रश्च सुपली यामकूर्परगो द्रुतिः। त्रिबिन्दुकलया चारी च्छकारः स्वेष्टकाभिधः, मा.

छगल. छगलं नीलवस्त्रे ना च्छागे स्त्री वृद्धदारके, मे. छगलश्छागे च्छगली च्छागमातरि। वृद्धदारकभेषजे च्छगलं नीलवाससि, वि. छगलश्छागे च्छगली वृद्धदारकभेषजे। छगलं तु नीलवस्त्रे, हे.

छत्र. छत्रा मिसावतिच्छत्रे कुस्तुम्बुरुशिलीन्ध्रयोः। नपुंसकश्चातपत्रे, मे. छत्रमातपवारणे। छत्रा मधुरिकायां स्यात् कुस्तुम्बुरुशिलीन्ध्रयोः, वि. छत्रं स्यादातपत्राणे च्छत्रा मधुरिकौषधौ। धान्याके च शिलीन्ध्रे च, हे.

छत्रभङ्ग. छत्रभङ्गोऽपि वैधव्ये स्वातन्त्र्यनृपनाशयोः, मे, वि. छत्रभङ्गो नृपक्षये। स्वातन्त्र्ये विधवात्वे च, हे. वैधव्ये नृपनाशे च च्छत्रभङ्गः प्रकीर्तितः, त्रि.

छद. छदः पलाशे गरुति ग्रन्थिपर्णतमालयोः, मे, वि. छदः पत्रे पतत्रे च ग्रन्थिपर्णतमालयोः, हे. पलाशे गरुति च्छदः, त्रि.

छदन. छदनं च दले पत्रे पिधाने, मे. छदनं पत्रपत्रयोः, वि. छदनं पर्णे गरुति, हे.

छद्मन्. छद्म व्याजापदेशयोः, मे. छद्म शाठ्यापदेशयोः, वि. छद्म शाठ्येऽपदेशेऽप्यतिकर्मणि, हे.

छन्द. छन्दो वशेऽप्यभिप्राये, मे, वि. छन्दो वशेऽभिप्राये च, हे. अभिप्रायवशौ छन्दौ, अ.

छन्दस्. छन्दः पद्ये च वेदे च स्वैराचाराभिलापयोः, मे, वि. छन्दः पद्येच्छयोः श्रुतौ, हे. छन्दः पद्येऽभिलापे च, अ. छन्दः पद्यश्रुतीच्छासु, त्रि.

छन्न. छन्नन्तु रहसि क्लीवं छादिते वाच्यलिङ्गवत्, मे. छन्नं रहश्छादितयोः, वि, हे.

छर्दन. छर्दनं वमने क्लीवं निम्बालम्बुषयोः पुमान्, मे. छर्दनोऽलम्बुषे निम्बे छर्दनं वमनान्तरे, वि छर्दनोऽलम्बुषे निम्बे छर्दनं वमनेऽपि च, हे. अथालम्बुषे पुमान्। निम्बेऽपि छर्दनं वान्ते, त्रि. छर्दनोऽलम्बुषे निम्बे, हा.

छल. छलं स्खलितशाठ्ययोः, मे. छलं तु स्खलिते व्याजे, वि. छलं छद्मस्खलितयोः, हे, त्रि.

छल्ली छल्ली वीरुधि सन्ताने वल्कले कुसुमान्तरे, मे, वि. छल्ली सन्तानवीरुधोः। वल्कले पुष्पभेदे च, हे.

छवि छविः शोभारुचो योषित्, मे. छविः शोभारुचो मता, वि. छविस्तु रुचि शोभायाम्, हे

छाया. छाया सूर्यप्रियाकान्तिप्रतिबिम्बार्कयोषितोः। पालनोत्कोचयोः कान्तिसच्छोभापंक्तिषु स्त्रियाम्, मे. छाया सूर्यप्रियातपाभावे प्रतिबिम्बार्कयोषितोः। पालनोत्कोचयोः कान्तिसच्छोभापंक्तिषु स्मृता, वि. छाया पंक्तौ प्रतिमायां अर्कयोषित्यनातपे। उत्कोचे पालने कान्तौ शोभायां च तमस्यपि, हे. छाया सूर्यप्रिया कान्तिः प्रतिबिम्बमनातपः,

ष्म कान्यनातपयोश्छाया, चने.

छित्वर. छित्वरं छेदनद्रव्ये छित्वरो धूर्तवैरिणोः, वि. छित्वरो वैरिधूर्त्तयोः। छित्वरं छेदनद्रव्ये, हे.

छिदिर. छिदिरः पावके रज्जौ करवाले परश्वधे, मे, वि. छिदिरोऽग्नौ परश्वधे। करवाले च रज्जौ च, हे.

छिदुर. छिदुरश्छेदनद्रव्ये धूर्ते वैरिणि च त्रिष, मे.

छिद्र. छिद्रं दूषणरन्ध्रयोः, मे. छिद्रं विवररन्ध्रवत्। गर्त्ते दोषे, हे. v. विवर.

छिन्न. छिन्नं छात्ते लिलिङ्ग सप्राद् गुडूच्यामपि योषिति, मे. छिन्नं भिन्ने तु वाच्यवत्। छिन्नाऽमृतायां पुंश्चल्याम्, वि. छिन्ना स्यादमृतेत्वरी। छिन्नं भिन्ने, हे.

छुप. छुपः युपस्पर्शनयोः, मे, वि.

छेक. छेको गृहाश्रितमृगपक्षिणो नागरे त्रिषु, मे. छेको विदग्धे विश्वस्तमृगनीडजयोरपि, हे. छेको विदग्धे च्छेकश्च विश्वस्तमृगपक्षिणोः, वि. छेकः पङ्क्तिवकयोः, शा. गृहासक्ते पक्षिमृगे च्छेको नागरिके त्रिषु, त्रि.

छेदन. छेदनं भिदि। कर्तने, मे. छेदनं कर्तने भेदे, वि. छेदनं कर्तने भिदि, हे.

ज. जो ना मृत्युञ्जये जन्यां तातमात्रे जनार्दने, मे. स्थिरो जयन्तो जपजः शूली च चतुराननः। मणिबन्धगतो वामे जकारो जनकोत्तमः, मा.

जकुट. जकुटं वार्ताकुसुमे जकुटो मलये शुनि, मे जकुटस्तु वार्ताकुकुसुमे शुनि। मलये, हे जकुटो मलये ख्यातो वार्ताकुकुसुमे शुनि, वि.

जगत् जगत् स्यात् पिष्टपे क्लीबं वायौ ना जङ्गमे त्रिषु। जगती भुवने क्ष्मायां छन्दोभेदे जनेऽपि च, मे जगदाख्या पुमान् वाते विष्टपे जङ्गमेऽपि

च। जगती भुवने च्मायां छन्दोभेदे जनेऽपि च, वि. ना वाते पिष्टपे जगत्, त्रि. जगल्लोकेङ्गवायुष, हे. जगती च्छन्दसि चितौ। जम्बूवप्रे जने लोके, हे. जगतो जगति च्छन्दोविशेषेऽपि चितावपि। जगद्दिङ्गेऽपि, श्र. जगती राजप्रधानलोकेऽपि, ह.

जगल. जगलो मदनद्रुमे। मेदके पिष्टमद्ये च पुंसि धूर्तेऽभिधेयवत्, मे. जगलः पिष्टमद्ये च मेदके मदनद्रुमे। कितवे, वि. जगलो मदनद्रुमे। मेदके कितवे पिष्टमद्ये, हे.

जघन. जघनं च स्त्रियाः श्रोणिपुरोभागे कटावपि, मे. जघनं च स्त्रियाः श्रोणिपुरोभागे कटीरके, वि. जघनं कटौ। स्त्रियाः श्रोणिपुरोभागे, हे.

जघन्य. जघन्यं मेहने क्लीवं चरमे गर्हितेऽन्यवत्, मे. जघन्यं चरमे शिश्ने जघन्यं गर्हितेऽन्यवत्, वि. जघन्यं शिश्ने गर्ह्येऽन्त्ये, हे. जघन्योऽन्त्योऽधमेऽपि च, श्र.

जघन्यज. जघन्यजः कनीयसि। वृषले, मे. जघन्यजोऽनुजे शूद्रे, वि, त्रि. जघन्यजोऽनुजन्मानि। शूद्रे च, हे.

जङ्गल. जङ्गलं निर्जनस्थाने त्रिलिङ्गत्रां पिशितेऽस्त्रियाम्, मे. जङ्गलो जलनिसृक्तदेशे मांसे च जङ्गलम्, वि. जङ्गलो निर्जने देशे पिशितेऽपि, हे. जङ्गलो निर्जने देशे त्रिलिङ्गः पिशितेऽस्त्रियाम्, त्रि.

जटा जटा लम्नकचे मूले मांस्यां श्रचे पुन जंटौ, मे. जटा केशविकारे मांसिमूलयोः, हे. जटा लम्नकचे मूले सचमांसिकयो जंटौ, वि. मूले लम्नकचे जटा, श्र.

जटाटङ्क. जटाटङ्को हरेऽपि च, हा.

जटायु. जटायुः पुंसि सम्पातेः कनीयसि च गुग्गुलौ, मे. जटायुर्गुग्गुलतरौ जटायु विहगान्तरे, वि. जटायु गुग्गुलौ खगे, हे.

जटायुस्. जटायु पुंसि सम्पातेः कनीयसि च गुग्गुलौ, मे.

जटिल जटिला पिप्पलीमांस्यो जंटायुक्ते त वाच्यवत, मे. जटि-

न्तु जटायुक्ते जटिला मांसिकौषधौ, वि जटिलो जटी। जटिला तु मासिकायाम्, हे

जठर जठरो न स्त्रियां कुक्षौ रद्धकर्कटयोस्त्रिषु, मे कुक्षौ रद्धे च जठरम्, वि जठरः कुक्षिरद्धयोः। कठिने च, हे जठरः कठिनेऽपि स्यात्, श

जड जडा स्त्रियाम्। शूकशिम्ब्यां हिमग्रस्तमूकाप्रज्ञेषु तु त्रिषु, मे जडो मूर्खो हिमग्रस्ते शूकशिम्ब्यां जडा मता, वि जडो मर्दे हिमाघाते जडा स्याच्छूकशिम्बिका, हे

जतुक जतुकाऽजिनपत्राया जतुकं हिङ्गुलाचयोः, मे, वि जतुकं हिङ्गुलाचयोः। जतुका चर्मचटका, हे लाचाऽपि जतुका प्रोक्ता, श

जन जनो लोके महर्लोकात् परलोके च पामरे। जनी सीमन्तिनीवध्वोरुत्पत्तावौषधीभिदि, मे जनो लोके जगद्भेदे पृथग्जने। जनी स्नुषावनितयोः, हे जनो लोके महर्लोकात् परलोके च पामरे। जनी सीमन्तिनीवध्वोरुत्पत्तौ च जनिर्मता, वि

जनक जनक पितृभूपयोः, हे जनकः पितृराजर्ष्योः, वि जनक पितृभुजोः, मे

जनन जननी तु दयामातो र्जननं वंशजन्मनोः, मे

जनपद भवेज्जनपदो जानपदोऽपि जनदेशयोः, मे भवेज्जनपदो देशे जने जानपदोऽपि च, वि जनपदः स्यात् पुन र्जनदेशयोः, हे देशे जने जनपद, त्रि

जनि १ जन

जन्य जन्यं हट्टे परीवादे संग्रामे च नपुंसकम्। जन्या मातृवयस्यायां जन्यः स्याज्जनके पुमान्। निष्पत्त्यादावभिजातेऽपि नवोढाज्ञातिभृत्ययोः। परिमाणे, मे जन्यं हट्टे परीवादे स्युगे जनके पुम। जन्य स्यात् जननीये च जन्या मातृसखीमुदोः। जन्यो वरवधूज्ञातिप्रियभृत्यहितेऽपि च, वि जन्यं स्याज्जनवादेऽपि च युद्धे हट्टे च जन्यं स्यात्।

जन्यो जामात्वत्सले। जनके जननीये च नवोढानुचरादिषु। जन्यं कोलीने युध्दे जन्यो मातृसखोसुहो:, हे.

जन्यु. अथ जन्युः स्यात् पुंसि प्राणाग्निधातृषु, मे. जन्यु: प्राणाग्निधातृषु, वि. अनुप्र: सत्राज्जन्तुमात्रे च पावके परमेष्ठिनि, हे.

जम्बाल. जम्बालः शैवले पङ्के, मे. जम्बालं शैवले पङ्के, वि. जम्बालं कर्दमे शैवलेऽपि च, हे. जम्बालौ पङ्कशैवलौ,' त्रि.

जम्बीर. जम्बीरः प्रस्थपुष्पे सत्रात् पुंसि दन्तशठद्रुमे, मे. जम्बीरं प्रस्थपुष्पाख्यशाके दन्तशठेऽपि च, वि. जम्बीरः प्रस्थपुष्पाख्यशाके दन्तशठद्रुमे, हे.

जम्बुक. जम्बुकः फेरवे नीचे पश्चिमाशापतावपि, मे. जम्बुकः श्वापदे नीचे प्रतीचीदिक्पतावपि, वि. जम्बुको वरुणे फेरौ, हे. जम्बुको क्रोष्टुवरुणौ, श.

जम्बू. जम्बूः सत्रात् पादपान्तरे। तथा सुमेरुसरिति द्वीपभेदेऽपि च स्त्रियाम्, मे. जम्बूः सुमेरुसरिति द्वीपद्रुमविशेषयोः, वि. जम्बूर्मेरुतरङ्गिण्यां द्वीपवृक्षविशेषयोः, हे.

जम्बूल. जम्बूलस्तु पुमान् जम्बूविटपे क्रकचच्छदे, मे. जम्बूलो जम्बूविटपे जम्बूलः क्रकचच्छदे, वि. जम्बूलः क्रकचच्छदे। जम्बूद्रुमे, हे.

जम्भ. जम्भो दैत्यान्तरे दन्ते जम्बीरे भक्षणेऽपि च, वि, मे. जम्भ सत्राद्दानवान्तरे। दन्तभोजनयोरंशे हनौ जम्बीरतूणयोः, हे. अथ दानवे। जम्बीरे व्यवहारे च जम्भो दन्तेऽपि चेष्यते, त्रि.

जम्भल. जम्भलः पुंसि जम्बीरे बुद्धदेवान्तरेऽपि च, मे. जम्भलो देवताभेदे जम्बीरेऽपि च जम्भलः, वि, जम्भलः। जम्बीरे देवताभेदे, हे. जम्बीरे देवभेदेऽपि जम्भलः, त्रि

जय जयो जयन्ते विजये जया दुर्गाग्निमन्थयोः। जयन्तीतिथिभेदोमासखीपथ्यासु च स्मृता, वि जयो जयन्ते विजये जयोमातृसखी तिथिः। पथ्या जयन्त्यग्निमन्थः, हे. जया जयन्तीतिथिभित्पथ्योमासखीषु च। अग्निमन्थे ना जयन्ते विजये च युधिष्ठिरे, मे.

जयन. जयनं स्यात् तुरङ्गादिसन्नाहे विजयेऽपि च, मे, वि. जयनं विजयेऽश्वादिसन्नाहे, हे.

जयन्त. जयन्ती स्त्वग्निक्षौर्योरिन्द्रपुत्रीपताकयोः। पुमान् ऐन्द्रौ हरे भीमे, मे. जयन्तायैन्द्रिगिरिशौ जयन्त्यापताकयोः। जीवन्त्यामिन्द्रपुत्र्यां च, हे. जयन्तः शङ्करेऽपि स्यात् जयन्तः पाकशासनौ। जयन्ती पादपे गौर्यामिन्द्रपुत्रीपताकयोः, वि. जयन्ती नगरी प्रोक्ता जयन्ती चटकानुजा। जयन्त्योषधिभेदः स्यात् जयन्ती शकसमाया, श्रने.

जरठ. जरठः कर्कशे पाण्डौ जरठः कठिनेऽन्यवत्, वि. जरठः कर्कशे जर्षे, हे. जरठः कर्कशे पाण्डौ कठिनेऽप्यभिधेयवत्, मे. जरठः कठिने प्रोक्तः प्राज्ञैः परिणतेऽपि च, रु.

जरण. जरणं जीरकेऽजाजिहिङ्गुसौवर्चलेऽपि च, मे. [जरणं जीरकाजाजिहिङ्गुसौवर्चलेष्वपि, वि. जरणो रवके हिङ्गौ जीरके कृष्णजीरके, हे.

जरायु. जरायुरपि तत्पचिराजे (=जटायौ) गर्भाशये पुमान्, मे.

जर्जर. जर्जरं शैवले शक्रध्वजे त्रिषु जरातुरे, मे. जर्जरं स्याद् वासवध्वजजीर्णयोः, हे. जर्जरो वाच्यवत् जीर्णे जर्जरं वासवध्वजे, वि.

जर्जरीक. जर्जरीकं बहुच्छिद्रे जरातुरेऽपि वाच्यवत्, मे. जर्जरीकं बहुच्छिद्रे जर्जरीकं जरातुरे, वि. जर्जरीकं जरातुरे। बहुच्छिद्रेऽपि, हे.

जर्ण. जर्णश्चन्द्रे च वृक्षे च, मे, वि. जर्णो जीर्णद्रुमेन्द्वोः, हे.

जल. जलं गोकलने नीरे ह्रीवेरेऽप्यन्यवत् जड़े, मे. जलं गोकलने नीरे ह्रीवेरे च जड़ेऽन्यवत्, वि. जलं गोकलने जड़े। ह्रीवेरेऽम्बुनि, हे.

जलकरङ्क. अथो जलकरङ्कः स्यान् नालिकेरफलेऽम्बुदे। शङ्खे जललतायाञ्च वारिवाहे च कीर्त्तितः, मे. जलकरङ्कः स्यान्मेघे नारिकेरतरोः फले। शङ्खे, हे अथो जलकरङ्कः स्यान् नारिकेलफलेऽम्बुदे।

मञ्जौ जलशायां च वि. कम्बौ, जलकरङ्कः सत्रान् नारिकेलफलेऽपि च, लि.

जलकूपी. जलकूपी कूपगर्त्ते पुष्करिण्याञ्च योषिति, मे. जलकूपी कूपगर्त्ते पुष्करिण्याञ्च कथ्यते, वि, जलकूप्यन्धुगर्भके। सरस्याम्, हे.

जलगुल्म. जलगुल्मो जलावर्त्ते कच्छपे जलचत्वरे, वि, मे, धा. जलगुल्मो जलावर्त्तेऽम्बु,चत्वरे कमठे, हे.

जलज. जलजं कमले मञ्जौ, मे, हे. जलजं शङ्खपद्मयोः, वि, त्रि.

जलतापक. जलतापक इल्लिशकाकाचीभत्स्ययोश्च पुंसि स्यात्, मे. कथ्यते जलतापकः। काकाचीराजसफरमत्स्ययोः, वि.

जलद. जलदो मुस्तके मेघे, मे, हे. जलदो मुस्तकेऽम्बुदे, वि.

जलरण्ड. जलरण्डो जलावर्त्ते पयोरेण्वौ भुजङ्गमे, मे, वि. जलरण्डः पयोरेण्वौ जलावर्त्ते भुजङ्गमे, हे.

जलबिल्व. जलबिल्वः कर्कटे स्यात् पद्माक्षे जलचत्वरे, मे. जलबिल्वस्तु पद्माक्षे कर्कटे जलचत्वरे, वि. जलबिल्वस्तु कर्कटे। जलचत्वरपद्माक्षे, हे. जलबिल्वः कर्कटके पद्माक्षे जलवल्कले, धा.

जलशुचि. जलशुचिः कङ्के त्रोटिमत्स्यश्रृङ्गाटयोरपि। शिशुमारे च पुंलिङ्गः जलौकायान्तु योषिति, मे. जलशुचि जलौकसि। शृङ्गाटे शिशुमारे च कङ्के त्रोटिमतेऽपि च, वि. जलशुचिः शिशुमारे त्रोटिमत्स्ये जलौकसि। काकश्रृङ्गाटयोश्चापि, हे. जलशुचि जलौकाऽपि, धा.

जलाञ्चल. जलाञ्चलं स्रतौ वारिनिर्गमे शैवलेऽपि च, मे, वि. जलाञ्चलं तु शैवाले स्रवत्‌ जलनिर्गमे, हे.

जलाटन. जलाटनो लोहपृष्ठे जलौकायां जलाटनी, मे, वि. जलाटनः कङ्कपक्षे जलाटनी जलौकसि, हे.

जलाशय. जलाशयो जलाधारे स्त्राद्युशीरे नपुंसकम्, मे. जलाशयमुशीरे च जलाधारे जलाशयः, वि. जलाशयमुशीरे स्त्राज्जलाशयो

जलाश्रये, हे.

जलेन्द्र. जलेन्द्रः पुंसि वरुणे जम्भले च महोदधौ, मे. जलेन्द्रो वरुणेऽम्बुधौ। जम्भले च जलेन्द्रः स्यात्, वि. जलेन्द्रो जम्भलेऽम्भोधौ वरुणेऽपि च, हे.

जव. जवो वेगवति त्रिषु। पुंलिङ्गस्तु भवेद्वेगे चोड्रपुष्पे जवा स्मृता, मे. जवः स्याद् वेगवेगिनोः। जवोड्रपुष्पे, हे. जवो वेगिनि वेगे स्याद् चोड्रपुष्पे जवा मता, वि.

जवन. जवनस्तु स्याद्वेगेऽपि हये ना वेगिनि त्रिषु, मे. जवनो देशभेदे स्याद् वेगवेगाधिकाश्वयोः। जवन्योषधिभेदे स्याद् वाच्यवद् वेगिनि स्मृतः, वि. जवनो वेगिवेगयोः। वेग्यश्वे नीदति जवन्यपत्या-मोषधीभिदि, हे. जवनो देशवेगिनोः, त्रि. v. यवन.

जसुरि. जसुरिः पावके पवौ, वि.

जह्नु. जह्नुः स्यात् पुंसि राजर्षिभेदे च मधुसूदने, मे.

जाङ्गल. जाङ्गली शूकशिम्ब्यां स्त्री जाङ्गलो ना कपिञ्जले, मे. जाङ्गली शूकशिम्ब्यां स्यात् जाङ्गलस्तु कपिञ्जले। जाङ्गलः स्यात् कपिञ्जले जाङ्गली तु शूकशिम्ब्याम्, हे.

जाङ्गुल. जाङ्गुली विषविद्यायाम् जाङ्गुलं जालिनीफले, मे, वि. जाङ्गुलं जालिनीफले। जाङ्गुली विषविद्यायाम्, हे.

जात. जातं व्यक्तौघजन्मसु। क्लीवं त्रिलिङ्गमुत्पन्ने, मे. जातं व्यक्तौघजन्मसु, त्रि. जातं जातौघजन्मसु, वि. जातं जातव्रौघजनिषु, हे.

जाति. जातिः स्त्री गोत्रजन्मनोः। अश्मन्तिकामलक्योश्च सामान्यच्छन्दसोरपि। जातीफले च मालत्याम्, मे. जातिश्छन्दसि सामान्ये मालत्यां गोत्रजन्मनोः। जाति र्जातीफले मालत्यां चुल्लीकम्पिल्लयोरपि, वि. जातिः सामान्यगोत्रयोः। मालत्यामामलक्यां च चुल्ल्यां कम्पिल्लजन्मनोः। जातीफले च्छन्दसि च, हे. जातिः सामान्यजन्मनोः, अ. जातिश्छन्दसि मालत्यां चुल्ल्यां जातीफले कुले, त्रि. जातिः स्यात् मञ्जरआख्याने मालती

जातिरुच्यते । गोत्वादिजन्म जातिः स्त्रीजातिर्वल्लीति कथ्यते, अने.

जातु. जातु शब्दे विगर्ह्ये च कदाचिदर्थेऽपि, मे.

जात्य. कुलीनश्रेष्ठयो र्जात्यम्, ह.

जानपद. v. जनपद.

जामातृ. जामाता दुहितुः पत्यौ सूर्यावर्त्ते धवे पुमान्, मे. जामाता वल्लभे सूर्यावर्त्तेऽपि दुहितुः पतौ, वि. जामाता दुहितुः पत्यौ। सूर्यावर्त्ते वल्लभे च, हे. सूर्यावर्त्तेऽपि जामाता, त्रि.

जामि. जामिः स्वसृकुलस्त्रियोः, वि, हे, ध. जामिः कुलबालिकायां च, ह. v. यामि.

जायानुजीविन्. जायानुजीवी पुंसि स्यात् नटे च वकपक्षिणि, मे. जायानुजीवी तु नटे दुर्गताश्विनयो र्वके, वि. अथ जायानुजीविनः । वकाश्विननटदुःस्थाः, हे.

जार. जारी स्यादौषधीभेदे स्त्रियामुपपतौ पुमान्, मे. जारी स्यादोषधीभेदे जारस्तूपपतावपि, वि. जारस्तूपपतौ जार्यौषधीभिदि, हे.

जाल. जालं गवाक्ष आनाये क्षारके दम्भवृन्दयोः। जालो नीपद्रुमे जाली पाटलिकौषधी स्त्रियाम्, मे. जालं समूह आनायगवाक्षक्षारकेष्वपि, अ. जालं दम्भेऽपि, त्रि. जालं कपटेऽप्युरश्छदम्, ह. जालं गवाक्ष आनाये कोरके दम्भवृन्दयोः। जालो नीपद्रुमे जाली कोषातक्यामुदाहृता, वि. जालन्तु गवाक्षे क्षारके गणे। दम्भानाययो र्जालो नीपे जाली पटोलिका, हे.

जालक. जालकं कोरके दम्भे कुलायानाययोरपि। न पुंसि मोचकफले स्त्रियान्तु वसनान्तरे। गिरिसारजलौकायामपि स्याद् विधवास्त्रियाम् । भटानामश्मरचिताङ्गरक्षिण्यां च जालिका। जालिकश्चे वाक्यवग्रामजालिजालोपजीविनोः, मे. जालिका जालिनीफले। भटानामश्मरचिताङ्गरक्षिणश्च जालिका । गिरिसारे जलौकायामपि स्याद्वि-

धवास्त्रियाम्। जालिकः पुनरूहिष्टो ग्रामकूटे च धीवरे, वि. जालकं कोरके प्रोक्तं कुलाये जालिनीफले। आनाये दम्भभेदे च वस्त्रभेदे च जालिका, वि. जालिका वस्त्रभित् कूटच्छत्रकैवर्त्तों च जालकौ, त्रि.

जाल्म. जाल्मः पुमान् पामरे क्रूरे पुंस्यसमीक्ष्यकारिणि, मे. जाल्मः पुमान् पामरे क्रूरे जाल्मोऽसमीक्ष्यकारिणि, वि. जाल्मस्तु पामरे। असमीक्ष्यकारिणि च, हे.

जाहक. जाहको गोकुमार्जारखट्टाकाहरिङकासु च, मे, वि. गोकुं काहरिङकायाश्च जाहकश्चमिरिष्यते, श.

जिगत्नु. जिगत्नुः पुंसि जन्तौ वैश्वानरेऽपि च, मे. जिगत्नुरग्नौ जन्तौ च, वि.

जिगीषा. जिगीषा जेतुमिच्छायां व्यवसायप्रकर्षयोः, मे, वि. जिगीषा तु जयस्पृहा। व्यवसायः प्रकर्षश्च, हे.

जिन. जिनोऽर्हति च बुद्धे च पुंसि स्याज्जित्वरे त्रिषु, मे. जिनः स्यादतिवृद्धे च बुद्धे चार्हति जित्वरे, वि. जिनोऽर्हद्बुद्धविष्णुषु, हे. बुद्धे जिनो जित्वरे च, त्रि. वीतरागो जिनः प्रोक्तो जिनो नारायणः स्मृतः। कन्दर्पोऽपि जिनश्चैव जिनः सामान्यकेवली, धने.

जिष्णु. जिष्णुर्ना वासवेऽर्जुने। जित्वरे वाच्यवत्, मे. जिष्णुः शक्रे धनञ्जये। जित्वरे च, वि. जिष्णुः शक्रोऽर्जुने विष्णौ जित्वरेऽर्के वसुष्वपि, हे. जेतरीन्द्रेऽर्जुने जिष्णुः, त्रि.

जिह्म. जिह्मस्तु कुटिले मन्दे क्लीवं तगरपादपे, मे. जिह्मस्तु कुटिले मन्दे जिह्मन्तगरपादपे, वि. जिह्मः कुटिले मन्दे च जिह्मं तगरपादपे, हे. जिह्मस्तु कुटिलेऽलसे, श. जिह्मः स्यात् कुटिले मन्दे, त्रि.

जिह्मग. जिह्मगोऽहौ च मन्दगे, मे. जिह्मगो मन्दगे सर्पे, हे, वि.

जिह्वा. जिह्वा तु वाचि ज्वालारसज्ञयोः, हे

जिह्वाप. जिह्वापः शुनि मार्जारे, मे, त्रि. जिह्वापः शुनि मार्जारे व्याघ्रचित्रकयोरपि, वि. जिह्वापस्तु शुनि व्याघ्रे द्वीपिबिडालयोः, हे. जिह्वापो हपदंशे स्यादिन्द्रमत्तकामुके, शा.

जीमूत. जीमूतोऽद्रौ भृतिकरे देवताड़े पयोधरे, मे. जीमूतः स्याद्भृतिकरे शक्रेऽद्रौ घोषके घने, वि. जीमूतो वासवेऽम्बुदे। घोषकेऽद्रौ भृतिकरे, हे. जीमूतौ मेघपर्वतौ, धने. जीमूतं पर्वतेऽपि कथयन्ति, ह.

जीर. जीरस्तु जरणे खड्गे, मे. जीरः खड्गे मणिशृङ्गवेरे, वि. जीरस्त्वजाजत्रां खड्गे च, हे.

जीर्ण. जीर्णं परिपक्वपुराणयोः, मे. जीर्णं पक्वे पुराणे च, वि.

जीव. जीवः प्राणिनि हस्तौ च द्रुमभेदे बृहस्पतौ। जीवा जीवन्तिकामौर्वीवचाशिञ्जितभूमिषु। न स्त्री तु जीविते, मे. जीवः स्यात् त्रिदशाचार्ये द्रुमभेदे शरीरिणि। जीवितेऽपि च जीवा तु वचायां धनुषो गुणे। शिञ्जिते क्षितिजीवन्त्योः हन्तौ, हे. जीवोऽस्त्री जीविते पुंसि गुरुजन्त्वोः स्त्रियां गुणे, त्रि. जीवो द्रुमप्रभेदे स्यात् जीवः प्राणिनि गीष्पतौ। जीवा जीवन्तिकाभूम्यो र्मौर्वीशिञ्जितहस्तिषु। वचायामपि जीवा स्यात् जीवं जीवा च जीविते, वि.

जीवक. जीवकः प्राणके पीतशालक्षपणयोरपि। कूर्चशीर्षेऽपि पुंसि स्याद् आजीवे जीविका मता। त्रिषु सेविनि वृद्धग्राहीजीविनोराहितुण्डिके, मे. जीवकः पीतशाले स्यात् क्षपणे वृद्धिजीविनि। सेविनि प्राणकेऽप्याहितुण्डिके पादपान्तरे। आजीवे जीविकामाहुर्जीवन्त्यामपि कुत्रचित्, वि. जीवको वृद्धिजीविनि। क्षपणे प्राणके पीतसालसेवकयो र्द्रुमे। व्यालग्राहे जीविका तु जीवन्त्यां वर्तनेऽपि च, हे.

जीवञ्जीव. जीवञ्जीवश्चकोरे स्याद् द्रुमभेदेऽपि पुंस्ययम्, मे. जीवञ्जीवश्चकोरे स्याद्द्रुमपक्षिविशेषयोः, वि. जीवञ्जीवः खगान्तरे। द्रुमभेदे चकोरे च, हे.

जीवद्. जीवदो वैद्यविद्विषोः, मे, वि जीवदो रिपुवैद्ययोः। ग्रन्थिपर्णे, हे.

जीवन जीवनं वर्त्तने नीरप्राणधारणयोरपि। जीवनी जीवना चापि जीवन्तीभेदयो. क्रमात्, मे. जीवनं वर्त्तने नीरे पुत्रजीवे तु जीवनः। जीवनी जीवना चेति जीवन्तीभेदयोः क्रमात्, वि. जीवनस्तु पुत्रजीवे जीवनं वृत्तिवारिणोः। स्त्रियांजीवना तु मेदायां जीवनी तु मधुस्रवा, हे जीवनं वर्त्तनाम्भसोः, लि.

जीवन्तिका. जीवन्तिका गुडूच्याञ्च जीवाख्यशाकवन्द्यो, मे. जीवन्तिकापि जीवाख्यशाकवन्दागुडूचिषु वि.

जीवन्ती जीवन्ती जीवनीयाख्यो गुडूचीवन्द्योरपि, मे. जीवन्ती जीवनीयाख्यो गुडूचिवन्द्योरपि, वि जीवन्ती शमिवन्द्योः। जीवन्त्यां च गुडूच्यां च, हे.

जीवपुष्प. जीवपुष्पन्तु दमनके फणिज्जके, हे.

जीवातु जीवातुरस्त्रियां भक्ते जीविते जीवनौषधौ, मे. जीवातु जीविते भक्ते जीवातु जीवनौषधे, वि जीवातु जीवनौषधे। जीविते-ऽपि, हे.

जीवितेश. जीवितेशो यमे पुंसि त्रिषु स्त्रयात् जीवितेश्वरे, मे. जीवितेशो यमे कान्ते जीवाती जीविताधिपे, वि जीवितेश प्रिये यमे। जीवितस्यात्जिजीवात्वो, हे. जीवितेशो यमे नाथे, लि.

जुष्ट. जुष्टन्तु जीवतुच्छिष्टे सेविते वाच्यलिङ्गकम्, मे.

जुहुराण जुहुराणोऽपि चाध्वर्य्यावपि स्त्रयात् जातवेदसि, मे. जुहुराणोऽनलेऽध्वर्य्यौ, वि. जुहुराणोऽध्वर्युरवक्रयो, हे.

जू. जूस्तुरागमने प्रोक्ता सामान्यगमने स्त्रियाम्। जूराकाशे सरस्वत्यां पिशाच्यां जवने स्त्रियाम्, मे. जूराकाशे सरस्वत्यां पिशाच्यां जवनेऽपि च, वि, हे.

जृम्भा. जृम्भा पिकाशजृम्भणयोस्त्रिषु, मे जृम्भा जृम्भे विकाशे

ण, वि. जृम्भा जृम्भणे विकाशे, हे.

जृम्भित. जृम्भितं करणे स्त्रीणामीहास्फुटितयोरपि, मे, वि. जृम्भितं तु विचेष्टितप्रवृद्धयोः। जृम्भायां स्फुटिते चापि, हे.

जैवातृक. जैवातृकः पुमान् सोमे दीर्घायुःकृशयोस्त्रिषु, मे. जैवातृकः स्यादुग्धनीकरे। कृशायुष्मद्भेषजेषु, हे. जैवातृकः शशे चन्द्रे भैषज्यायुष्मतोरपि, वि. जैवातृकः प्रधाष्ठेऽपि, म. जैवातृकः शशे चन्द्रे दीर्घायुषि च सविषु, त्रि.

जोषम्. जोषम् सुखे प्रशंसायां तूष्णीलङ्घनयोरपि, मे, वि. जोषं सुखे स्तुतौ। मौनलङ्घनयोश्चापि, हे. तूष्णीमर्थे सुखे जोषम्, म.

ज्ञ. ज्ञो ब्रह्मबुधविद्वत्सु, मे. ज्ञो विरिञ्चे बुधे सौम्ये, वि. ज्ञः स्वराट् विचक्षणे यज्ञासने चान्द्रमसायनौ, हे.

ज्ञाति. ज्ञातिज्ञातसगोत्रयोः। पुमान्, मे. ज्ञातिः सगोत्रे पितरि, वि. ज्ञातिः पितृसगोत्रयोः, हे.

ज्ञानिन्. ज्ञानी स्यात् पुंसि दैवज्ञे ज्ञानयुक्तेऽन्यलिङ्गकः, मे.

ज्या. ज्या मातरि वसुधायां मौर्व्याम्, मे. ज्या मौर्वीमातृभूमिषु, वि. ज्या तु मातरि क्ष्मामौर्व्योः, हे. ज्या स्यान्मौर्व्यां चितायपि, त्रि.

ज्यानि. ज्यानि जीर्णे च हानौ च तटिन्यामपि योषिति, मे. ज्यानि र्जानौ स्रवन्त्यां च, वि.

ज्यायस्. ज्यायो वृद्धेऽतिप्रशस्ते, मे. ज्यायान् वृद्धे च प्रशस्ते च, वि. ज्यायान् वृद्धे प्रशस्ते च, हे. (अतिशये) वृद्धप्रशस्ययो ज्यायान्, म.

ज्येष्ठ. ज्येष्ठः श्रेष्ठे चातिवृद्धे त्रिषु मासान्तरे पुमान्। ज्येष्ठा तु गृहगोधाख्यजन्तुनक्षत्रभेदयोः, मे. ज्येष्ठः श्रेष्ठेऽतिवृद्धे च ज्येष्ठो मासान्तरेऽपि च। गृहगोधर्क्षयो ज्येष्ठा, वि. ज्येष्ठः स्यादग्रजे श्रेष्ठे मासभेदातिवृद्धयोः। ज्येष्ठा भे गृहगोधायाम्, हे. त्रिषु ज्येष्ठोऽतिप्रशस्तेऽपि, म. ज्येष्ठो मासि च वृद्धे च। ज्येष्ठा च गृहगोधिका, त्रि.

ज्योतिस्. ज्योतिरग्नौ दिवाकरे। पुमान् नपुंसकं दृष्टौ स्यान्न-क्षत्रप्रकाशयोः, मे. ज्योतिः प्रकाशे दृशि तारकासु ज्योति दिनेशान-लयोरपि स्यात्, वि. ज्योति वह्निदिनेशयोः। प्रकाशे दृशि नक्षत्रे, हे. ज्योति र्भद्योतदृष्टिषु, श. दीप्तौ दृष्टौ च तारासु ज्योतिः शब्दो निगद्यते, अन्ये चक्षुषि ज्योतिः, च.

ज्योत्स्ना. ज्योत्स्ना चन्द्रातपेऽपि स्यात् ज्योत्स्नायुक्तनिशि स्मृता। ज्योत्स्नी पटोलिकायां स्यात् ज्योत्स्नायुक्तनिशि स्त्रियाम्, मे. ज्योत्स्ना स्याज्ज्योतिःसंयुक्तनिशि चन्द्रातपेऽपि च। ज्योत्स्नी पटोली-ज्योत्स्नावन्निशोः, हे. ज्योत्स्नी पटोलिकायां स्यात् ज्योत्स्नायुक्तविभा-वरौ। ज्योत्स्ना सचन्द्रनक्षत्ररात्रौ चन्द्रातपेऽपि च, वि.

ज्वलित. ज्वलितं दग्ध उज्ज्वले, मे. ज्वलितं भास्वरे दग्धे, वि. ज्वलितौ दग्धभास्वरौ, हे.

झ. झो भवण्टीमे सुरगुरौ दैत्यराजे ध्वनावपि, मे. स्थितिः पाणौ तथाङ्गेयो वामाङ्गुलितलस्थितः। स्वस्तिकः स्यात्प्रसंज्ञश्च झकारो जान्तसंज्ञकः, मा.

झञ्झा. झञ्झा वाते सारवायौ नष्टेऽपि कीर्त्यते बुधैः। झञ्झा ध्वनिविशेषे च स्यादम्बुकणवर्षके, मे. झञ्झा ध्वनिविशेषेऽपि झञ्झाम्बुजल-वर्षणे, वि.

झर्झर. झर्झरः स्यात् कलियुगे वाद्यभाण्डे नदान्तरे, मे. झर्झ-रस्तु कलियुगे वाद्यभाण्डे नदान्तरे, वि. झर्झरो वाद्यभाण्डे कलियुगे, हे. नदभेदे वाद्ये च झर्झरः, लि.

झला. झला स्यादातपज्योर्मौ दुहितर्यपि च स्त्रियाम्, मे. झला दुहितरि स्मृता। आतपोर्मौपि सुतायां झाली क्वापि विलोक्यते, वि. झला पुत्र्यामातपोर्मौ, हे. झलाऽऽतपोर्मि र्दुहिता, लि.

झल्लरी. झल्लरी झिल्लरी च द्वे ऊढ्ये बालकुन्तले, मे. झल्लरीवत् झिल्लरी। वाद्यभेदे केशचक्रे, हे. झल्लरी झिल्लरी च द्वे ऊढ्ये बालचक्रके, वि

झप. झपा नागवलायां स्त्री तापमत्स्याटवीषु ना, मे. झपा नागवलायां सम्राट् वैसारिणि झषो मतः, वि. झषस्तु मकरे वने। मीने झषा पुनः नागवलायाम्, हे.

झाट. झाटो निकुञ्जे कान्तारे व्रणादीनाञ्च मार्जने, मे. झाटो व्रणादिसंमार्टौ कुञ्जकान्तारयोरपि, हे. झाटो निकुञ्जे कान्तारे व्रणसंमार्जनेऽपि च, वि.

झाली. V. झला.

झिञ्झिम. वनदाहेऽपि झिञ्झिमः, श.

झिम्मरी. V. भम्मरी.

झिल्लिका, झिल्लीका. झिल्लिकोद्वर्त्तनपटे स्त्रियां द्योते च झिल्लिका। आतपस्य रुचौ झिल्ल्याम्, मे. झिल्लीका झिल्लिकाऽपि च। विलेपनमले झिल्लयामातपस्य रुचि स्मृता, वि. झिल्लीका झिल्लिकावत् सत्राञ्चीर्या रुचयातपस्य च। विलेपनस्य च मले, हे.

झिल्ली. झिल्ली चीर्यातपरुचो वर्त्तयामुद्वर्त्तनांशुके, मे. झिल्ली स्यादातपरुचि वर्त्तयामुद्वर्त्तनांशुके, वि. झिल्ली उद्वर्त्तनांशुके। वर्त्तयातपरुचोश्चीर्यायाम्, हे.

झूणि. झूणिः क्रमुकभेदेऽपि दुष्टदैवश्रुतौ स्त्रियाम्, मे. झूणिः क्रमुकभेदेऽपि दुष्टदैवश्रुतावपि, वि. झूणिः क्रमुकभेदे सम्राट् दुष्टदैवश्रुतावपि, हे. झूणिः कठिनपूगयोः, वि.

ञ. ञः पुमान् सम्राट् बलीवर्दे शुक्रे वाममतावपि, मे. वामाङ्गुल्यग्रतः सिञ्जिरङ्गुष्ठौ सर्वसंज्ञकः। भासङ्गो ह्यनुनासस्य ञकारस्य निरञ्जनः, मा.

ट. टः पुमान् वामने पादे निःस्वनेऽपि क्वचिन्मतः, मे. जरा मुकुन्दः सोमेशः दक्षपादादिगोमुखः। गजाङ्कुशश्च बालेन्दुः अस्तनाद्यष्टकः स्मृतः, मा.

टगर. टगरष्टङ्कणाचारे हेलाविभ्रमगोचरे। नाऽन्यवत् केकराक्षे

स्यात्, मे टगरष्टङ्कणक्षारे हेलाविभ्रमगोचरे। वाचग्रवत् केकराक्षे तु, वि टगरष्टङ्कणे केकराक्षके, हे

टङ्क टङ्को नीलकपित्थे च खनित्रे टङ्कणे स्त्रियाम्। जङ्घायां स्त्री पुमान् कोपे कोषासिग्रावदारणे, मे टङ्को नीलकपित्थेऽसिकोषे कोपेऽश्मदारणे। मानान्तरे खनित्रे च जङ्घायां टङ्कणेऽपि च, हे टङ्क, कपित्थभेदे स्यान्मानान्तरखनित्रयोः। कोपेऽसिकोषे जङ्घायां टङ्कणे ग्रावदारणे, वि जङ्घायामद्रिभित्तौ च खनित्रे ग्रावदारणे। कपित्थे चास्त्रिया टङ्कः, त्रि टङ्कः स्यादभिमाने मस्तरघटनोपकरणेऽपि च, ह

टङ्कार टङ्कारो विस्मये पुंसि प्रसिद्धौ शिञ्जिनीध्वनौ, मे टङ्कारः शिञ्जिनीध्वनौ। विस्मये च प्रसिद्धौ च, वि टङ्कारो ज्यारवेऽद्भुते। प्रसिद्धौ च, हे मथ गुणध्वनौ। प्रसिद्धावपि टङ्कार, त्रि

टङ्ग टङ्गोऽस्त्री स्यात् खनित्रके। खड्गभेदे च जङ्घायाम्, मे टङ्गः खनित्रे जङ्घासेत्राः, हे टङ्ग, कृपाणभेदे स्यात् जङ्घायाञ्च खनित्रके, वि

टट्टरी टट्टरी स्यान्मृषावादे लम्पाटहवाद्ययोः, मे, वि टट्टरी स्वरताख्याने लम्पाटहवाद्ययोः, हे

टार टारो लङ्गतुरङ्गयोः, हे, वि, मे

टुण्टुक टुण्टुकः शोणकाल्पयोः, मे टुण्टुकावल्पशोणकौ, त्रि टुण्टुक शोणके क्रूरे, वि

ठ लाङ्गलीशो नन्दनश्च पालिनी च कमण्डलुः। दक्षजानुगतः स्थायी ठकारः स्थविरः स्मृतः, मा ठो मण्डले चन्द्रबिम्बे शून्ये च लोकगोचरे, मे

ड नन्दो धान्ति दीरकश्च डामरो दक्षगुल्फगः। व्याघ्रपादः शुभाङ्घ्रिश्च डकारश्चामरो मतः, मा डः पुमान् वाडवाग्नौ स्यात् डाकिन्यां स्त्री निगद्यते, मे

डिङ्गर डिङ्गरो डङ्गरेऽपि च। धर्त्ते मे डिङ्गरो डङ्गरे धर्त्ते, वि

डिम्ब डिम्बो भयध्वनावण्डे पुप्फुसस्त्रीहविप्लवे, मे डिम्बः

स्यात् विप्लवनीदुरोरेरवृंदे पुपफुसे भये, वि. डिम्ब एरण्डभययो र्यिलदे सीह्नि पुपफुसे, हे. सीहविप्लवयो र्डिम्बः, वि. डिम्बं भये च कलले फुपफुसे च प्रचयते, श.

डिम्बिका. डिम्बिका जलविम्बे स्यात् सोणके कामुकस्त्रियाम्, मे.

डिम्भ. डिम्भोऽपि बालिशे बाले, मे. डिम्भो बालिशपोतयोः, वि. डिम्भो वैधेयबालयोः, हे. डिम्भौ तु शिशुबालिशौ, श.

डुलि. डुलिस्तु कमठे मुनौ, वि. ४. डुलि.

ढ. ढो ढक्कायां पुमान्‌ढुक्कः ध्वनि नसर च सारमे, मे. ऐश्वरो चार्धनारीशः नरः ग्रामान्तराकृतिः। दयपादाग्रनीमूलः कलो ढक्को ढकारकः, मा.

ण. णः पुमान् विन्दुदेवे सत्राद्भूषणे गुणवर्जिते। पानीयनिलयेऽपीति केचिद्भु विपश्चितः, मे. उमाकान्तो नरकजित् रति दंष्ट्रपदाग्रगः। निर्वाणश्चित्रगुणाकारः त्रिरेखो णः समीरितः, मा.

त. तश्चौराक्तपुच्छेषु क्रोडे म्लेच्छे च कुत्रचित्। चपुमांस्तारणे पुण्ये कथितः शब्दवेदिभिः, मे. वामोवसलनिलय वायाढ़ो कामिका हरिः। तीव्र तरलो नीलः तकारः कीर्त्तितो बुधैः, मा.

तक्षक. तक्षकस्तु पुमान् नागराजभेदे च वर्धकौ, मे. तक्षकः फणिभेदे च वर्धकिद्रुमभेदयोः, वि. तक्षकस्त्रिषु पन्नगे। द्रुमभेदे, हे. तक्षको नागवर्धकोः, श.

तट. तटं नपुंसकं क्षेत्रे प्रतीरे तु तटी त्रिषु, मे.

तड़ाग. तड़ागोऽस्त्री जलाधारविशेषे यन्त्रकूटके, मे. तड़ागस्तु जलाधारविशेषे कूटकेऽपि च, वि.

तण्डक. तण्डकः खञ्जने फेने समासप्रायवाचि च। गृहदारुतरुस्कन्धमायावङ्कलकेष्वपि, मे. तण्डकः खञ्जने फेने समासप्रायवाचि च। गृहदारौ तरुस्कन्धमायावङ्कलयोरपि, वि. तण्डकस्तु समस्तपदजातके। तरुस्कन्धे वेश्मदारुमायावङ्कलयोरपि। फेनखञ्जनयोरपि.

हे. गृहदारौ तण्डकोऽस्त्री समासप्रायवाचि च, त्रि. तण्डकः खञ्जने फेने, द्रा.

तण्डुरीण. तण्डुरीणः कीटमात्रे वर्बरे तण्डुलोदके, मे, वि. तण्डुरीणस्तु वर्बरे। तण्डुलाम्बुनि कीटे च, हे.

तण्डुल. तण्डुलः स्यात् विडङ्गे च धान्यादिनिकरे पुमान्, मे. तण्डुलाख्या विडङ्गे स्यात् धान्यादिनिकरेऽपि च, वि. तण्डुलः। विडङ्गे धान्यसारे च, हे. विडङ्गेऽपि च तण्डुलः, त्रि.

तण्डुलीय. तण्डुलीयः शाकभेदे विडङ्गतरुताप्ययोः, मे, वि, हे.

तत. अथ ततं व्याप्ते विस्तृते च त्रिलिङ्गकम्। क्लीवं वीणादिवाद्ये स्यात् पुंलिङ्गस्तु समीरणे, मे. व्याप्तविस्तृतवाद्येषु ततम्, त्रि. ततं विततवद् व्याप्ते विस्तृते वाच्यवत् मतम्। ततं वीणादिवाद्ये च पवमाने, वि. ततं वीणादिवाद्ये स्यात् ततो व्याप्तेऽनिले छयौ, हे.

ततस्. तत आदौ परिप्रश्ने कथान्तरे। आनन्तर्येत्र, वि. तत आदौ कथान्तरे। पञ्चम्यर्थे परिप्रश्ने, हे.

तत्व. तत्वं स्वरूपे परमात्मनि। स्याद् विलम्बितनृत्ते च, मे. तत्वं वाद्यभेदे स्यात् स्वरूपे परमात्मनि, वि. तत्वं परमात्मनि। वाद्यभेदे स्वरूपे च, हे. तत्वं विलम्बिते नृत्ते स्वरूपे परमात्मनि, त्रि तत्वं याथार्थ्यब्रह्मणोः, अ.

तथा.) तथाऽभ्युपगमे प्रश्नप्रतिवाक्येत्र समुच्चये। सदृशे निश्चयेऽपि स्यात्, (मे.) तथा स्यात् निश्चये प्रश्नप्रतिवाक्येत्र समुच्चये, वि, हे.

तद्दिन. तद्दिनं दिनमध्ये स्यात् तथैव प्रतिवासरे, मे. तद्दिनं दिनमध्ये स्यात् तद्दिनं प्रतिवासरे, वि तद्दिनं पुनः। दिनमध्ये प्रतिदिने, हे.

तनु. तनुः काये त्वचि स्त्री स्यात् त्रिष्वल्पे विरले कृशे, मे. तनुः काये कृशे चाल्पे विरलेऽपि च वाच्यवत्, वि. तनु र्वपुस्त्वचोः। विरले-

ऽल्पे सूक्ष्मे, हे. गुरुदेहयोरपि तनुः, श्र. विरलेऽल्पे सूक्ष्मे तनुः, त्रि.

तनूरुह. तनूरुहन्तु लोम्नि स्यात् पतत्रे च नपुंसकम्, मे. तनूरुहं गरुल्लोम्नोः, वि. तनूरुहस्तु पुत्रे गरुति लोम्नि च, हे.

तन्त्र. तन्त्रं कुटुम्बकृत्येऽत्र स्यात् सिद्धान्ते चौषधोत्तमे। प्रधाने तन्तुवाये च शास्त्रभेदे परिच्छदे। श्रुतिशाखान्तरे हेतावुभयार्थप्रयोजके। इतिकर्तव्यतायाञ्च तन्त्री वीणागुणे मता। अवस्तादेहशिरयोः, मे. तन्त्रं कुटुम्बकृत्येऽत्र स्यात् कारणे च परिच्छदे। शास्त्रे प्रधाने सिद्धान्ते तन्तुवायेऽगदोत्तमे। तत्त्वादिसाधनोपाये श्रुतिशाखान्तरेऽपि च। इति कर्तव्यतायां च तन्त्री वीणागुणे तनौ। शिरायामवस्तायां च, वि. तन्त्रं सिद्धान्ते राष्ट्रे च परच्छन्दप्रधानयोः। अगदे कुटुम्बकृत्ये तन्तुवाये परिच्छदे। श्रुतिशाखान्तरे शास्त्रे करणे व्यर्थसाधके। इतिकर्तव्यतातन्त्रो-स्तन्त्री स्याद् वल्लकीगुणे। अवस्तायां च नाड्यां च शिरायां वपुषोऽपि च, हे. तन्त्रं प्रधाने सिद्धान्ते सूत्रवाये परिच्छदे, श्र. इतिकर्तव्यता तन्त्र-मुपायश्च हिसाधकः, त्रि. तन्त्रं शास्त्रं कुलं तन्त्रं तन्त्रं सिद्धौषधी क्रिया। तन्त्रं सुखं बलं तन्त्रं तन्त्रं पवनसाधनम्, धने. तन्त्रं तन्तुषु तन्त्रेषु सिद्धान्तपरिच्छदप्रधानेषु, ह.

तन्द्री. तन्द्री निद्राप्रमीलयोः, मे, वि, श्र. तन्द्री निद्रा प्रमीला च, हे.

तपन. तपनोऽरुष्करेऽपि स्याद् भास्करे निरयान्तरे, मे. तपनस्तरणौ तापे भल्लाते नरकान्तरे, वि. तपनो रवौ। भल्लाते नरके ग्रीष्मे, हे. तपनो नरके भानौ, त्रि.

तपस्. तपो लोकान्तरेऽपि च। चान्द्रायणादौ धर्मे च पुमान् शिशिरमाघयोः, मे. तपश्चान्द्रायणादौ स्याद् धर्मे लोकान्तरेऽपि च। तपा माघे च शिशिरे, वि. तपः कृच्छ्रादिकर्मणि। धर्मे लोकप्रभेदे च तपाः शिशिरमाघयोः, हे. तपः कृच्छ्रादिकर्म च, श्र. अथ हिमर्तौ ना धर्मे व्रते तपः, त्रि.

तपस्य. तपस्या व्रतचर्यायां तपस्यः फाल्गुने पुमान्, मे. तपस्यः फाल्गुने पार्थे तपस्या नियमस्थितौ, हे. तपस्या व्रतचर्यायां तपस्यो नास्ति फाल्गुने, वि.

तपस्विन्. तपस्वी तापसे चानुकम्प्ये त्रिष्वथ योषिति । मांसिकाकटुरोहिण्योः, मे. तपस्वी तापसे चानुकम्पने च तपस्विनी । मांसिकाकटुरोहिण्यो:, वि. तपस्वी तापसे दीने, हे. तपस्विनी पुन मांसी कटुरोहिणिकाऽपि च, हे. अनुकम्प्यस्तपस्वी स्यात् तपस्वी च धृतव्रतः, धा. व्रतिशोच्यौ तपस्विनौ, त्रि. करुणाप्रतिपादने तपस्वी च, ह.

तपोधन. तपोधनस्तापसे स्यात् मुण्डीर्यां तु तपोधना, मे. तपोधनस्तापसे स्यात् मुण्डीर्यां च तपोधना, वि. तपोधना तु मुण्डीर्यां तपोधनस्तपस्विनि, हे.

तमस्. तमो ध्वान्ते गुणे शोके क्लीबं वा ना विधुन्तुदे, मे. तमोऽन्धकारे स्वर्भानौ तमः शोके गुणान्तरे, वि. तमो राहौ गुणे पापे ध्वान्ते, हे. राहौ ध्वान्ते गुणे तमः, अ. तमः शोकेऽपि, त्रि.

तमाल. तमालस्तिलके खड्गे तापिच्छे वरुणद्रुमे, मे. तमालस्तिलके खड्गे तापिच्छे च त्वग्द्रुमे, वि. तमालो वरुणे पुण्ड्रेऽसौ तापिच्छे, हे. तमालो वरुणे खड्गे तापिच्छे तिलकेऽपि च, त्रि.

तमालपत्र. तमालपत्रं तापिच्छे तिलके पत्रकेऽपि च, मे, वि. तमालपत्रं तिलके तापिच्छे पत्रकेऽपि च, हे.

तमिस्र. तमिस्रं तिमिरे कोपे स्त्री तु तमस्ततौ । कृष्णपक्षनिशायां च मे. तमिस्रं तिमिरे कोपे तमिस्रा च तमस्ततौ । कृष्णपक्षनिशायां च, वि. तमिस्रं तिमिरे कोपे तमिस्रा दर्शयामिनी । तमस्ततिः, हे.

तमोघ्न. तमोघ्नः सूर्यवह्नीन्दुबुद्धशङ्करविष्णुषु, मे, वि. तमोघ्नो वह्निसूर्येन्दुबुद्धकेशवशम्भुषु, हे.

तमोनुद. तमोनुदग्नीन्द्वर्के ना, मे. तमोनुदग्नीन्द्वर्केषु, वि. तमो-

मुक्तु शशिमा तेयद्धवक्किषु, हे. चन्द्राग्न्यर्कास्तमोनुदः, श्र.

तमोऽपह. तमोऽपहः सहस्रांशुध्वगाङ्कजिनवह्निषु, मे, वि. तमोऽपहो जिने रवौ। चन्द्रेऽग्नौ, हे. अग्नीन्द्वर्कास्तमोऽपहाः, श्र.

तर, रि. तरस्तु तरणे पुंसि दशाली पेटके तरी, मे. तरि नौवि दशायां च वस्त्रादीनां च पेटके, वि. तरि दशायां वेड़ायां वस्त्रादीनां च पेटके, हे. पेटके नावि च तरी, लि.

तरणि. तरणि र्द्युमणौ पुंसि कुमारीनौकयोः स्त्रियाम्, मे. तरणिस्तरणे भानौ कुमार्यांपथिनौकयोः, वि. तरणिस्तरणेऽर्केंऽशौ कुमार्यांपथिनौकयोः। यष्टावब्धौ, हे. द्युमणौ तरणिः पुंसि कुमारीनौकयोः स्त्रियाम्, लि.

तरण्ड. तरण्डो वड़िशोत्तूलबद्धकाष्ठादिके प्लवे। नौकायामपि स्त्री स्यात्, मे. तरण्डो वड़िशोत्तूलावद्धवस्तुनि भेलके, वि.

तरद्. तरत् स्त्रियां प्लवेऽपि स्यात्, कारण्डे च विहङ्गमे, मे. तरत् कारण्डवे प्लवे, वि.

तरल. तरलं चञ्चले पिङ्गे भास्करेऽपि त्रिलिङ्गकम्। हारमध्यमणौ पुंसि यवागूसुरयोः स्त्रियाम्, मे. तरलश्च चले पिङ्गे हारमध्यमणावपि। भासुरे चाथ तरला यवागूसुरयो र्मता, वि. तरलो भास्वरे चले। हारमध्यमणौ पिङ्गे तरला मधुमक्षिका, हे. लोहे हारमणौ पुंसि यवाग्वां तरला स्त्रियाम्, लि.

तरस्. तरो बले च वेगे च, मे, वि. तरो जवे बले, हे. तरो वेगे बलेऽपि च, लि.

तरस. तरसं मांसमाख्यातं तरसं बलमुच्यते, अने.

तरस्विन्. तरस्वी शूरवेगिनोः, मे. तरस्वी वेगिशूरयोः, वि, हे. वेगिशूरौ तरस्विनौ, श्र.

तरीष. तरीषः शोभनाकारे भेलेऽब्धिव्यवसाययोः, वि. तरीषः शोभनाकृतौ। भेलेऽब्धौ व्यवसाये च, हे.

नक्षस्तु जलाधारान्तरेऽपि च, वि. नक्षो जलाधारभेदे नक्षी तु वरुणस्त्रियाम्, हे.

नवीप. नवीपो ब्रह्मकन्यायां पुंसि स्वर्गे महोदधौ, मे.

ताड़. ताड़स्तु ताड़ने घोषे मुष्टिमेयतृणादिषु। ताड़ी पत्रद्रुमे च, मे. ताड़स्ताड़नघोषयोः। मुष्टिमेयतृणादौ च ताड़ी ताली दलद्रुमे, वि. ताड़ोऽस्त्री ताड़ने घोरे मुष्टिमेयतृणादिके। ताड़ी ताली दलतरौ, हे.

ताण्डव. ताण्डवोऽस्त्री तृणान्तरे। भवेदुद्धतनृतेऽपि च, मे. ताण्डवं कथितं नृत्ये तृणभेदेऽपि ताण्डवम्, वि. ताण्डवं तृणभिन्नाट्यभेदयोः, हे.

तात. तातोऽनुकम्प्ये च जनके, मे, वि. तातोऽनुकम्प्ये च पितरि, हे. तातः पित्रनुकम्प्ययोः, त्रि.

तातगु तातगुः चुल्लताते ना जनकस्य हिते त्रिषु, मे. तातगुः चुल्लताते स्याज्जनयितुर्हितेऽपि च, वि.

ताताल. तातलो रुजि पाके च लोहकूटे मनोजवे, मे.

ताप. तापः सन्तापकृच्छ्रयोः। तापी नद्यन्तरे, मे. तापोऽस्ति तापे द्वयो तापी तु सरिदन्तरे, वि. तापः सन्तापे कृच्छ्रे च तापी तु सरिदन्तरे, हे.

तामरस. अथ तामरसं पद्मे ताम्रकाञ्चनयोरपि, मे. स्मृतं तामरसं पद्मे ताम्रकाञ्चनयोरपि, वि. तामरसन्तु पङ्कजे। ताम्रकाञ्चनयोः, हे. पद्मे स्वर्णे तामरसम्, त्रि.

तामस. तामसी निशि दुर्गायां तामसो भुजगे खले, मे, वि. निशा दुर्गा च तामसी, त्रि. तामसः सर्पखलयोस्तामसी स्यात् निशोमयोः, हे.

ताम्बूल. ताम्बूली नागवल्ल्यां स्त्री क्रमुके तु नपुंसकम्, मे. ताम्बूली नागवल्ल्यां च ताम्बूलं क्रमुकेऽपि च, वि. ताम्बूलं क्रमुकीफले। ताम्बूली नागवल्ल्यां स्यात्, हे. गुवाकेऽपि च ताम्बूलम्, त्रि.

ताम्र ताम्रं शुल्वेऽवर्णेऽपि च, मे. ताम्रं शुल्वेऽवर्णेऽप्यवत, वि.

ताम्रन्तु शुल्वे शुल्वनिभेऽपि च, हे. ताम्रं शुल्वेऽरुणे त्रिषु, त्रि.

तार. तारो वानरभिन्मुक्ताविशुद्धयोः शुद्धमौक्तिके। ना नक्षत्रेऽक्षिमध्ये च न ना रूप्ये नपुंसकम्। स्त्री बुद्धदेवताभेदे वालिवृहस्पति-भार्ययोः। त्रिलिङ्गोऽत्युच्चशब्दे च, मे. तारो मुक्तादिसंशुद्धौ [तरणे शुद्धमौक्तिके। तारा च रजतेऽत्युच्चस्वरेऽप्यन्यवदीरितम्। कृष्णाक्षिमध्य-योस्तारा सुग्रीवगुरुयोषितोः। बुद्धदेव्यां मता तारा, वि. तारो निर्मल-मौक्तिके। मुक्ताशुद्धौ उच्चनादे नक्षत्रनेत्रमध्ययोः। तारं रूप्ये तारा बुद्धदेव्यां सुरगुरुस्त्रियाम्। सुग्रीवपत्न्याम्, हे. मुक्ताशुद्धौ च तारः स्यात् च. तारोऽत्युच्चस्वरे त्रिषु। तारिण्यादमात्रोः स्त्री न ना कृष्णाक्षिम-ध्ययोः, त्रि. तारो मुक्तागुणेऽप्युक्तः, श.

तारक. तारको दैत्यभित्कर्णधारयो र्न द्वयो र्दृशि। कनीनिकाया-मृक्षे च न पुमान् तारके त्रिषु, मे. तारकः कर्णधारे स्याद् दैत्ये च दृशि तारकम्। कनीनिकायां नक्षत्रे तारकं तारकेति च, वि. तारकः कर्णधारके। दैत्ये च तारकमुडौ नेत्रतन्मध्ययोरपि, श. दैत्ये ना कर्ण-धारे च तारकं दृशि भे न ना, त्रि.

तार्क्ष्य. तार्क्ष्यः स्यादश्वकर्णाख्यद्रुमे रथतुरङ्गयोः। तार्क्ष्यं रसा-ञ्जने तार्क्ष्यो गरुडे गरुडाग्रजे, वि. तार्क्ष्योऽश्वसर्पयोः। गरुडाग्रजे सुपर्णे च पुंसि क्लीवं रसाञ्जने, मे. तार्क्ष्यस्तु स्यन्दने वाहे गरुडे गरुडा-ग्रजे। अश्वकर्णाह्वयतरौ स्यात्तार्क्ष्यन्तु रसाञ्जने, हे. तुरङ्गगरुडौ तार्क्ष्यौ, श.

ताल. तालः करतलेऽङ्गुष्ठमध्यमाभ्याञ्च सम्मिते। गीतकालक्रि-यामाने करास्फाले द्रुमान्तरे। वाद्यभाण्डे च कांस्यस्य त्सरौ तालो जटौ-षधौ। क्लीवन्तु हरिताले स्यात्, मे. तालः करतलेऽङ्गुष्ठमध्यमाभ्यां च सम्मिते। गीतकालक्रियामाने तालः खड्गादिमुष्टिषु। द्रुमभेदे करास्फाले तालन्तु हरितालके। वाद्यभाण्डे च कांस्यस्य, वि. तालः कालक्रिया-माने हस्तमानद्रुभेदयोः। करास्फोटे करतले हरिताले त्सरावपि, हे.

तालो गीतक्रियामाने हरिताले द्रुमान्तरे, त्रि. तालः कालक्रियामानं तालः पामालमिष्यते। द्रुमभेदः स्मृतस्तालः तालः करतलध्वनिः, धने. v. ताड़.

तालपत्र. तालपत्रन्तु ताटङ्के रवडायां तालपत्रपि, मे. तालपत्रन्तु ताड़ङ्के रवडायां तालपत्रपि, वि. तालपत्रन्तु कुण्डले। सत्रात् तालपत्री रवडायाम्, हे.

तालाङ्क. तालाङ्कः करपत्रे स्यात् शाकभेदेऽचुरतायजे। महालक्षणसम्पूर्णपुरुषे पुस्तके हरे, हे.

तालीशपत्र. तालीशपत्रं भूम्यामलकीतालीशयोः स्मृतम्, मे. तालीशपत्रं तालीशे तामलक्यामपि स्मृतम्, वि. तालीशपत्रं तु तामलक्यां तालीशके क्वचित्, हे.

तावत्. तावत् मानेऽवधारणे। सम्भ्रमे च परिच्छेदे तथा कात्स्न्र्यादिकारयोः, मे. v. यावत्.

ताविष. ताविषोऽब्धिसुवर्णयोः। स्वर्गे च, हे. ताविषी चन्द्रकन्यायां ना स्वर्गाम्बुधिकाञ्चने, मे. ताविषः कनकेऽम्बुधौ, वि.

तिक्त. तिक्तो रसे सुगन्धे च तिक्तं पर्पटके स्मृतम्। तिक्ता तु कटुरोहिण्याम्, वि. तिक्तं सुगन्धत्रपि, त्रि. तिक्तो रससुगन्धयोः। तिक्ता तु कटुरोहिण्यां पर्पटे तु नपुंसकम्, मे. तिक्तस्तु सुरभौ रसे। तिक्ता तु कटुरोहिण्यां तिक्तं पर्पटकौषधे, हे. v. कषाय.

तिक्तपर्वन्. तिक्तपर्वा हिलमोचीगुडूचीयष्टिषु स्त्रियाम्, मे. तिक्तपर्वा तु यष्ट्याह्वगुडूचीहिलमोचिषु, वि. तिक्तपर्वा हिलमोचीगुडूचीमधुयष्टिषु, हे, हा.

तिक्तशाक. तिक्तशाकस्तु खदिरे वरुणे पत्रसुन्दरे, मे. तिक्तशाकस्तु पत्रसुन्दरे। वरुणे खदिरे, हे. तिक्तशाकस्तु खदिरे वरुणे पत्रसुन्दरे, वि. तिक्तशाकः खदिरे वरुणद्रुमे, त्रि.

तित्तिरि तित्तिरिः पक्षिणि मुनौ, हे तित्तिरि विहगे मुनौ, वि.

तिन्तिड़ तिन्तिडी छिम्वचिञ्चयोः, मे. अथ तिन्तिडः। दैत्यभेदे तिन्तिड़ीके कालदासे महीरुहे। तिन्तिड़ी चुक्रे चिञ्चायाम्, हे तिन्तिड़ी भूरुहे कालदासे दैत्यान्तरेऽपि च। तिन्तिड़स्तिन्तिड़ी तु स्यात् चिञ्चाहचाम्लयोरपि, वि.

तिमिर. तिमिरं ध्वान्ते नेत्रामयान्तरे, मे. तिमिरं ध्वान्ते नेत्रामयेऽपि च, वि. तिमिरं तु दृष्टिरोगान्धकारयोः, हे. नाम्नेऽन्धे तिमिरं ध्वान्ते, त्रि.

तिरस्. तिरोऽन्तर्धौ तिर्यगर्थे, च, मे, वि. तिरोऽन्तर्धौ तिरश्चि च, हे.

तिर्यच् तिर्यक् तिरोऽर्थे वक्रे च विहङ्गादौ त्वनव्ययम्, मे, वि. तिर्यक् स्यात् तिरश्चीनवक्रयोः, हे

तिलक. तिलको द्रुमरोगाश्वभेदे च तिलकालके। क्लीवं सौवर्चलक्लोम्नो-र्न स्त्रियान्तु विशेषके, मे. तिलकं चित्रके भाल्ल ललामे तिलकालके। रोगविद्रुमभेदेषु क्लोम्नि सौवर्चलेऽपि च, वि. तिलकोऽश्वद्रुमभिदोः पुण्ड्रके तिलकालके। तिलकं रुचके क्लोम्नि, हे. तिलकं चित्रके क्लोम्नि ना नरो तिलकालके। तिलकोऽपि विशेषकः, त्रि. तिलको द्रुमभेदश्च तिलकं चित्रकं विदुः। तिलकं क्लोमसंज्ञा स्यात् प्रधानं तिलकं मतम्, धने. V. मोघ.

तिलपर्ण. तिलपर्णी तु सिह्लके। श्रीवासे चन्दने, हे. तैलपर्णी मलयजे श्रीवासे सिह्लकेऽपि च, मे, वि.

तिष्य. तिष्यो नक्षत्रभेदे स्यात् कलौ धात्र्याञ्च योषिति, मे, तिषत्रः पुषत्रे कलौ धात्र्यां तिष्या पुष्यवदिष्यते, वि तिष्यः पुष्यवत् कलौ भे तिष्या त्वामलकीतरौ, हे तिष्यः पुष्ये कलियुगे, अ.

तीक्ष्ण तीक्ष्णं सामुद्रलवणे विषलोहाजिमुष्कके। क्लीवं यथा-ग्रजे 'पुंसि तिग्मात्मत्यागिनोस्त्रिषु, मे. तीक्ष्णं सामुद्रलवणे विषलोहा-जिमुष्कके। तीक्ष्णः क्षारे च तिग्मात्मत्यागिनो वाचवद् भवेत्, वि.

तीक्ष्णं सामुद्रलवणे विषायोमरकाजिषु। आत्मत्यागिनि तिग्मे च, हे. विषाभिमरलोहेषु तीक्ष्णं क्लीबे खरे त्रिषु, घ. तीक्ष्णं तीव्रं समाख्यातं तीक्ष्णं लोहमुशन्ति च, धने.

तीक्ष्णगन्ध. तीक्ष्णगन्धा वचाराजिकयोः शोभाञ्जने पुमान्, मे. तीक्ष्णगन्धा वचायां च शिग्रुराजिकयोरपि, वि. तीक्ष्णगन्धा वचौषधौ। शोभाञ्जने राजिकायाम्, हे.

तीर. तीरन्तु रोधसि। पुंसि त्रपुणि, मे. तीरं तटे त्रपौ तीरम्, वि. तीरो वङ्गे तीरं पुनस्तटे, हे.

तीर्थ. तीर्थं शास्त्राध्वरक्षेत्रोपायनारीरजःसु च। अवतारर्षिजुष्टाम्बुपात्रोपाध्यायमन्त्रिषु, मे. तीर्थं शास्त्राध्वरक्षेत्रोपायोपाध्यायमन्त्रिषु। अवतारर्षिजुष्टाम्बुस्त्रीरजःसु च विश्रुतम्, वि. तीर्थं शास्त्रे गुरौ यज्ञे पुण्यक्षेत्रावतारयोः। ऋषिजुष्टे जले सलिलप्रपाये स्त्रीरजस्यपि। योनौ पात्रे दर्शने च, हे. निपानागमयोस्तीर्थं ऋषिजुष्टे जलेऽपि च, घ. तीर्थं तूपाययोगयोः, त्रि. योनौ जलावतारे च मन्त्राद्यष्टादशस्वपि। पुण्यक्षेत्रे तथा पात्रे तीर्थं स्याद् दर्शनेषु च, ह.

तीवर. तीवरो नाम्बुधौ व्याधे, मे.

तीव्र. तीव्रा तु कटुरोहिण्यां राजिकागण्डदूर्वयोः। त्रिष्वतुष्णे नितान्ते च कटौ, मे. तीव्रमतुष्णकटुकनितान्तेष्वन्यवन्मतम्। तीव्रा च कटुरोहिण्यामासुरीगण्डदूर्वयोः, वि. तीव्रं कटूष्णात्यर्थेषु तीव्रा च कटुरोहिणी। गण्डदूर्वाऽसुरी, हे. तीव्रं कटु नितान्तञ्च, त्रि.

तु. तु पादपूरणे भेदे समुच्चयेऽवधारणे। पक्षान्तरे नियोगे च प्रशंसायां विनिग्रहे, मे. तु पादपूरणे भेदे समुच्चयेऽवधारणे, वि. तु विशेषेऽवधारणे। समुच्चये पादपूर्त्तौ, हे. तु स्याद् भेदेऽवधारणे, ह.

तुङ्ग. तुङ्गो निशावर्बरयोः पुन्नागनगयोः पुमान्। उन्नते त्रिषु, मे. तुङ्गः स्यादुन्नतेऽन्यवत्। वर्बरानिशयोस्तुङ्गी, वि. तुङ्गी प्रोक्ता हरिद्रायां वर्बरायामपीष्यते। तुङ्गः पुन्नागनगयो र्बुधे स्यादुन्नतेऽ-

न्यवत्, हे. तुङ्गी पुन्नागशोच्छ्रयौ, त्रि.

तुङ्गभद्र. तुङ्गभद्रा नदीभेदे स्त्रियां पुंसि मदोत्कटे, मे. तुङ्गभद्रा नदीभेदे तुङ्गभद्रो मदोत्कटे, वि. तुङ्गभद्रो मदोत्कटे। तुङ्गभद्रा नदीभेदे, हे.

तुङ्गीश. तुङ्गीशस्तु पुमान् गौरीवल्लभे हिमदीधितौ, मे. तुङ्गीशः शङ्करे चन्द्रे वि. तुङ्गीशः शशाङ्के शशिशेखरे, हे.

तुण्डिकेरी. तुण्डिकेरी तु कार्पास्यां बिम्बिकायामपि स्त्रियाम्, मे. तुण्डीकेरी तु कार्पास्यां बिम्बिकायामपीष्यते, वि. तुण्डिकेरी तु कार्पासी बिम्बिकापि च, हे.

तुत्थ. तुत्थमञ्जनभेदे स्यात् नीलीसूक्ष्मैलयोः स्त्रियाम्, मे. तुत्थोऽग्नावञ्जने तुत्था नीलिसूक्ष्मैलयोरपि, वि. तुत्थोऽग्नौ तुत्थमञ्जने। तुत्था नीलत्यां सूक्ष्मैलायाम्, हे.

तुमुल. तुमुलः कलिद्रुमे ना क्लीवन्तु रणसङ्कुले, मे. तुमुलः कलिद्रुमे स्यात् तुमुलं रणसङ्कुले, वि. तुमुलं रणसङ्कुले। तुमुलो विभीतकद्रौ, हे.

तुम्बरी. तुम्बरी कुक्कुरस्त्रियाम्। धन्याकेऽपि, मे. तुम्बरी सरमाद्ययोः, वि. धन्याके तुम्बरी शुन्याम्, त्रि. तुम्बरी धान्यकं शुनी, हे.

तुर (ङ्ग) ग. तुरगी चाश्वगन्धायां तुरगश्चित्तवाजिनोः, मे. तुरगी त्वश्वगन्धायां तुरगो वाजिचित्तयोः, हे. तुरङ्गी चाश्वगन्धायां तुरङ्गश्चित्तवाजिनोः, वि.

तुरायण. तुरायणः समः यज्ञः क्रियाहीनस्तुरायणः, धने.

तुरुष्क. तुरुष्कः सिह्लके म्लेच्छजातौ देशान्तरेऽपि च, मे. तुरुष्कः सिह्लके म्लेच्छजातौ श्रीवासकेऽपि च, वि. अथ तुरुष्कस्तु देशे श्रीवाससिह्लयोः, हे. तुरुष्क सिह्लके देशे, त्रि.

तुल. तुला सादृश्यमानयोः। गृहाणां दारुबन्धाय पीठिकायामपीष्यते। राशौ पलशते भाण्डे, मे. तुला पलशते राशौ भाण्डे

साहश्यमानयोः। गृहाणां दारुबन्धाय पीठिकायामपीष्यते, वि. तुला माने पलशते साहश्ये राशिभाण्डयोः। गृहाणां दारुबन्धाय पीठ्याम्, हे. तुलासाहश्ययोस्तुला, त्रि.

तुलाकोटि. तुलाकोटि र्मानभेदेऽवुदे स्यान् नूपुरेऽपि च, हे.

तुलाधार. तुलाधारस्तुलाराशौ पुंसि वाणिजके त्रिषु, मे. तुलाधारस्तुलाराशौ भवेद् वाणिजकेऽपि च, वि. तुलाधारस्तुलागुणे। वाणिजे, हे.

तुवर. तुवरस्तु कषाये स्यात् काद्यशाढ्श्योस्तुयर्यपि, मे.

तुष. तुषा धान्यत्वगक्षद्रुोः, मे. तुषो धान्यत्वचि ख्यातो विभीतकतरावपि, वि. तुषस्तु धान्यत्वचि विभीतके, हे.

तुषार. तुषारस्तु शीकरे शीतले हिमे, मे. तुषारः शीकरे हिमे, त्रि. तुषारः पट्टपाषाणस्तुषारः शीत उच्यते, अने. तुषारो हिमदेशयोः। शीकरे हिमभेदे, हे. तुषारो हिमभेदे च शीकरेऽपि हिमेऽपि च, वि.

तूण. तूणी नील्यां निषङ्गे ना, मे. तूणी नील्यां तूणो निषङ्गके, वि. तूणी नीलीनिषङ्गयोः, हे.

तूल. तूलं तुल्ये पिचौ। ब्रह्मदारुणि, हे. ब्रह्मदारौ पिचौ तूलम्, त्रि. तूलः पिचौ भवेत् तूलं ब्रह्मदारुविहायसोः, वि. तूलं स्याद् ब्रह्मदारुणि। आकाशेऽथ पिचौ न स्त्री, मे.

तूलिका. तूलिका कूर्चिकायाञ्च शय्योपकरणेऽपि च, मे. तूलिका कथिताऽऽलेख्यकूर्चिकातूलशय्ययोः, वि. तूलिका तूलशय्या स्यादालेख्यस्य च लेखनी, हे.

तूवर. तूवरोऽश्मश्रुपुरुषे शौढ़ाश्रृङ्गे दपेऽपि च। पुरुषव्यञ्जनतरके स्यात् कषायरसेऽपि च, मे तूवरोऽश्मश्रुपुरुषे शौढ़ाश्रृङ्गानडुह्यपि, हे. तूवरोऽश्मश्रुपुरुषे शौढ़ाश्रृङ्गदपेऽपि च, वि. तूवरो निर्विषाणो गौः निःश्मश्रुस्तूवरः पुमान्, अने.

तूस तूसं रेणौ च विख्यातः जटायां च नपुंसकम्, मे.

तृणगोधा. तृणगोधा चित्रकोले सकलासेऽपि योषिति, मे. तृण-गोधा चित्रकोले सकलासे च लघ्यते, वि. सकलासे चित्रकोले तृणगो-धाध्वनिं विदुः, हा.

तृणता. तृणता धनुषि तृणत्वे, मे. तृणताऽपि तृणत्वे स्यात् तृणता कार्मुकेऽपि च, वि. चापे तृणत्वे तृणता, ति. तृणता तृणत्वे कार्मुकेऽपि च, हे.

तृणशून्य. तृणशून्यं मल्लिकायां त्रिषु स्यात् केतकीफले, मे. तृणशून्यं मल्लिकायां केतकीमात्रिजिनः फले, हे. तृणशून्यं मल्लिकायां केत-कत्राश्च फले मतम्, वि.

तृष्. तृट् लिप्सायामुदन्यायां स्मरपुत्र्यामपि स्त्रियाम्, मे. तृट् तृष्णावत् तर्षवच्च भवेल् लिप्सापिपासयोः, हे.

तर्षा. तृषा लिप्सातर्षयोः स्त्रियाम्, मे.

तृष्णा. तृष्णा स्यात् तर्षलिप्सयोः, मे. तृष्णा लिप्सापिपासयोः, वि. तृष्णे स्पृहापिपासे द्वे, अ. पिपासालोभयोस्तृष्णा, अने. V. तृष्.

तेजन. तेजनः पुंसि वंशे स्यात् तेजनी पीलुपर्ण्यपि, मे.

तेजस्. तेजो दीप्तौ प्रभावे च स्यात् पराक्रमरेतसोः, मे. तेजो धाम्नि पराक्रमे। प्रभावरेतसोश्च, वि. तेजस्त्विट् रेतसो बले। नवनीते प्रभावेऽग्नौ, हे. तेजः प्रभावे दीप्तौ च बले शुक्रेऽपि, अ.

तेमन. तेमनं त्वार्द्रीकरणे व्यञ्जनेऽपि च, मे. तेमनं व्यञ्जने क्लेदे तेमनी चुल्लिकान्तरे, वि. तेमनं व्यञ्जने क्लेदे तेमनी चुल्लिकाद्यपि, हे.

तैवन. अथ तैवनं केलिकानने। मोलायाम्, को.

तैतिल. तैतिलो गण्डके पुंसि क्लीबन्तु करणान्तरे, मे. तैतिलो गण्डके प्रोक्तस्तैतिलं करणान्तरे, वि. तैतिलं करणान्तरे। तैतिलो गण्डकपशौ, हे.

तोक्म. तोक्मं कर्णमले तोक्मो हरिते च हरिद्यवे, वि. तोक्मं कर्णमले तोक्मः सम्राट् हरितहरिद्यवे, हे. तोक्मं कर्णमले पुंसि हरिते च हरिद्यवे, त्रि, मे.

तोत्र. तोत्रं वेणुके प्रतोदे, हे. तोत्रं तु प्रतने वेणुकेऽपि च, मे, वि. तोत्रे प्रजनवैणुके, त्रि.

तोदन. तोदनं व्यथने तोत्रे, मे, वि, हे.

तोयद. तोयदो मुस्तके मेघे पुमानाज्ये नपुंसकम्, मे. तोयदं तु घृते प्रोक्तं तोयदं मुस्तकाब्दयोः, वि.

तोयधर. अथ तोयधरो मुस्तासुनिषण्णौषधीघने, मे. भवेत् तोयधरो मेघे सुनिषण्णौषधेऽपि च, वि. तोयधरो जलधरे सुनिषण्णाख्यभेषजे, हे.

तैलपर्णी. v. तिलपर्णी.

त्याग. त्यागो वर्जनदानयोः, वि, हे. त्यागो दाने च वर्जने, मे. v. विसर्ग.

त्यागिन्. त्यागी दातरि शूरे, मे. शूरे दातरि च त्यागी, त्रि.

त्रपा. त्रपा लज्जाकुलटयोः, मे, वि, हे.

त्रपु. त्रपु सीसकरङ्गयोः, हे, मे.

त्रयी त्रयी त्रिवेद्यां त्रितये. न ना, मे. त्रयी त्रिवेद्यां त्रितये पुरन्ध्र्यां सुमतावपि, वि, हे. त्रिवेद्यां त्रितये त्रयी, त्रि.

त्राण. त्राणा तु त्रायमाणायां रक्षणे रक्षिते त्रिषु, मे. त्राणा तु त्रायमाणायां रक्षिते रक्षणेऽपि च, वि. त्राणं त्राते रक्षणे च त्रायमाणौषधावपि, हे. त्राणं रक्षितरक्षयोः, त्रि.

त्रायमाण. त्रायमाणा वार्षिके स्त्री रक्ष्यमाणेऽभिधेयवत्, मे.

त्रास. त्रासो भये मणे दोषे, मे. त्रासो भीममणिदोषयोः, वि. त्रासो भये मणिदोषे, हे. मणिदोषे दरे त्रासः, त्रि. मणिदोषेऽपि त्रासः, ह. .

त्रिक. त्रिकं कूपस्य नेमौ स्यात् त्रिकं पृष्ठाधरे त्रये, मे, वि.

त्रिका कूपस्य नेमौ स्यात् त्रिकं पृष्ठाधरत्रये, हे. प्राण्यङ्गे त्रितये त्रिकम्। कूपाङ्गे स्त्री, त्रि.

त्रिकूट. त्रिकूटं सिन्धुलवणे त्रिकूटः पर्वतान्तरे, मे. त्रिकूटं सिन्धुलवणे त्रिकूटस्तु सुवेलके, हे.

त्रिगर्त. त्रिगर्तो गणितान्तरे। देशेऽपि ना घुघुरिकाकामुकाङ्गनयोः स्त्रियाम्, मे. त्रिगर्तः स्याज्जनपदे त्रिगर्तो गणितान्तरे। भवेद् घुघुरिकायान्तु त्रिगर्ता कामुकस्त्रियाम्, वि. त्रिगर्तो गणिते देशे त्रिगर्ता कामुकस्त्रियाम्। घुघुर्याम्, हे.

त्रिदिव. त्रिदिवा सरिदन्तरे। पुंसि स्वर्गे, मे. त्रिदिवस्त्रिदशावासे त्रिदिवा सरिदन्तरे, त्रि. त्रिदिवं सुखे। स्वर्गे च त्रिदिवा नद्याम्, हे.

त्रिपुट. त्रिपुटा मल्लिकायाञ्च सूक्ष्मैलात्रिवृतोः स्त्रियाम्। सतीनके च तीरे च त्रिपुटः समुदाहृतः, वि, मे. त्रिपुटौ तीरसतीनौ त्रिपुटा त्रिवृदीपभौ। सूक्ष्मैलायां मल्लिकायाम्, हे.

त्रिवर्ग. त्रिवर्गो धर्मकामार्थे त्रिफलायां कटुत्रिके। वृद्धिस्थानक्षये सत्त्वरजस्तमसि चेष्यते, मे, वि.

त्रिवर्णक. त्रिवर्णकं गोक्षुरके त्रिफलायां कटुत्रिके, मे, वि. त्रिवर्णकस्तु गोक्षुरेऽस्य त्रिवर्णकम्। व्यूषणं त्रिफला, हे.

त्रिशङ्कु. त्रिशङ्कुर्ना राजभेदे शलभे टपदंशके, मे. त्रिशङ्कुः शलभे नृपे। मार्जारे, हे. त्रिशङ्कुः शलभे राजविशेषे टपदंशके, वि.

त्रिशिख. त्रिशिखो राक्षसे क्लीबं त्रिशूले मकुटान्तरे, मे. त्रिशिखं शेखरे विद्यास्त्रिशिखो राक्षसान्तरे, वि. त्रिशिखो रक्षस्त्रिशिखं स्यात् किरीटत्रिशूलयोः, हे. त्रिशिखं स्यात् त्रिशूलेऽपि, त्रि.

त्रिस्रोतस्. त्रिस्रोता जह्नुकन्यायां स्रोतस्त्वन्तरे स्त्रियाम्, मे. त्रिस्रोता जह्नुकन्यायां त्रिस्रोताः सरिदन्तरे, वि. त्रिस्रोता जाह्नवीसिन्धुभिदोः, हे.

त्रुटि. त्रुटिः स्त्री संशये स्वल्पे सूक्ष्मैलाकालमानयोः, मे. त्रुटिः संशयलेशयोः। सूक्ष्मैलायां कालमाने, हे. सप्रात् त्रुटिः संशये लेशे सूक्ष्मैलाकालमानयोः, वि. सूक्ष्मैलायां त्रुटि. स्त्री सप्रात् कालेऽल्पे संशयेऽपि सा, ध.

त्रेता. त्रेता युगेऽग्नित्रितये, मे, वि, हे. त्रेता त्वग्नित्रये युगे, अ. हवनीयादिषु त्रिषु त्रेता, ह.

त्रोटि. त्रोटिः स्त्री कटफले चञ्च्वां खगे मीनान्तरेऽपि च, मे. त्रोटिः सप्रात् कटफले चञ्च्वां खगमीनविशेषयोः, वि. त्रोटिश्चञ्च्वां खगान्तरे। मीनकटफलयोः, हे.

त्र्यङ्कट. त्र्यङ्कटं शिक्यभेदेऽपि धौताञ्जन्यास्तु न द्वयोः, मे. त्र्यङ्कटो धौताञ्जन्यां शिक्यभिदीश्वरे, हे. त्र्यङ्कटं शिक्यभेदेऽपि धौताञ्जन्यामपि स्मृतम्, वि.

त्र्यम्बक. त्र्यम्बकस्ताम्रधातुः सप्रात् त्र्यम्बकश्च महेश्वरः, अने.

त्वक्पत्र. त्वक्पत्रं तु वराङ्गके। स्त्री कारव्यां च, मे. त्वक्पत्रं तु वराङ्गके। त्वक्पत्रीति च कारव्याम्, वि.

त्वच. त्वक् स्त्री चर्मणि वल्के च गुड़त्वचि विशेषतः, मे. त्वक् चर्मवल्कयोस्त्वचे, वि. त्वक् वल्कले चर्मणि च, हे. त्वक् स्त्री चर्मगुड़त्वचोः, त्रि.

त्वष्टृ. त्वष्टा पुमान् देवशिल्पितक्ष्णोरादित्यभिद्यपि, मे. त्वष्टा शिल्पिनि देवानां तथा वर्धकिसूर्ययोः, वि. देवशिल्पिन्यपि त्वष्टा, अ.

त्विष. त्विट् कान्तौ वाचि रुचौ स्त्रियाम्, मे. त्विट् कान्तौ व्यवसाये च जिगीषायां रुचौ गिरि, वि. त्विट् शोभायां जिगीषायां व्यवसाये रुचौ गिरि, हे. त्विट् शोभाऽपि, ध.

थ. थं रक्षणे मङ्गले च साध्वसे च नपुंसकम्। शिलोच्चये पुमानेव क्वचित् भयरक्षके, मे. दण्डीशो वरदः कृष्णो वामजानुगतः स्मरः। शौरिश्चापि विशालाक्षः थकारः परिकीर्तितः, मा.

द. दः पुमानचले दत्ते स्त्रियां शोधनदानयोः। छेदोपतापरक्षासु पुमांस्तु दातरि स्मृतः, मे. सवश्रोऽत्रीशो ह्लादिनी च वामगुल्फगतस्तथा। शूली कुवेरो दाता च दकारो धादिमः स्मृतः, मा.

दंश. दंशः कीटविशेषस्य वर्मदंशनयोः पुमान्, मे. दंशः स्यात् खण्डने दोषे दंशो मर्मणि कीर्त्तितः। सर्पक्षतेऽपि सन्नाहवनमक्षिकयोरपि, वि. दंशो वर्मणि मर्मणि। दोषे वनमक्षिकायां खण्डने भुजगक्षते, हे. दंशः संहननेऽपि च। सर्पक्षते, त्रि.

दंशन. दंशनं दंशवर्मयोः, मे, वि. दंशनं वर्मदंशयोः, हे.

दंशित. दंशितमपि जातदंशेऽपि स्यात्। कवचाचिते, मे. दंशितस्तु दष्टवर्मितयोरपि, वि. दंशितो वर्मिते दष्टे, हे.

दक्ष. दक्षस्त्रिषु पटौ पुंसि ताम्रचूडे प्रजापतौ। मुनिभेदे हरवृषे द्रुमभेदे स्त्रियां भुवि, मे. दक्षः पटौ हरवृषे ताम्रचूडे प्रजापतौ। मुनिभेदे द्रुमे वह्नौ दक्षो दक्षा भुवि स्मृता, वि. दक्षः प्रजापतौ रुद्रवृषभे कुक्कुटे पटौ। द्रुमे दक्षा तु मेदिन्याम्, हे. दक्षः प्रजापतौ ताम्रचूडे हरवृषे पटौ, त्रि मुनिकुक्कुटयो र्दक्षः, ह.

दक्षिण. दक्षिणो दक्षिणोद्भूतसरलच्छन्दवर्त्तिषु। अवामे त्रिषु यज्ञादिविधिदाने दिशि स्त्रियाम्, मे. दक्षिणः सरलावामपरच्छन्दानुवर्त्तिषु। वाचवद्दक्षिणाऽवाची यज्ञदानप्रतिष्ठयोः, वि दक्षिणस्तु परच्छन्दानुवर्त्तिनि। दक्षोऽपसव्येत्र सरलेऽपाचीनेऽप्यथ दक्षिणा। दिक् प्रतिष्ठा यज्ञदानम्, हे. दक्षिणा दिशि दाने च दक्षिणः सरलेऽपि च, त्रि.

दग्ध. दग्धं प्लुष्टेऽन्यलिङ्गं स्यात् स्थितार्कदिशि च स्त्रियाम्, मे. दग्धं प्लुष्टेऽन्यवद्दग्धा स्थितार्कदिशि दर्शिता, वि.

दण्ड. दण्डोऽस्त्री लगुडे पुमान्। व्यूहभेदे प्रकाण्डेऽश्वे कोणमन्थानयोरपि। सैन्ये कालमानभेदे चण्डांशोः पारिपार्श्विके। दमे यमेऽभिमाने च, मे दण्डो यमे मानभेदे लगुडे दमसैन्ययोः। व्यूहभेदे

प्रकाण्डेऽस्त्रे कोणमत्स्यानयोरपि। अभिमाने ग्रहे दण्डश्चण्डांशोः पारिपार्श्विके, वि. दण्डः सैन्ये दमे यमे। मानव्यूहग्रहभेदेष्वस्त्रेऽर्कानुचरे मथि। प्रकाण्डे लगुड़े कोणे चतुर्थोपायगर्वयोः, हे. दण्डोऽस्त्री लगुड़ेऽपि स्यात्, श. दण्डौ सैन्यार्कपार्श्वगौ, त्रि. दण्डो दमने सैन्ये, ह.

दण्डधार. दण्डधारः पुमान् स्यूनाथे प्रेताधिपेऽपि च, मे. दण्डधारो यमे भूपे, वि. दण्डधारो यमे राज्ञि, हे.

दण्डयात्रा. दण्डयात्रा दिग्विजये संयानवरयात्रयोः, मे, वि. दण्डयात्रा तु दिग्जये। संयाने वरयात्रायाम्, हे. दिग्जये वरयात्रायां दण्डयात्रां विदुर्बुधाः, ध्रा.

दण्डयाम. दण्डयामस्तु कीनाशे दिवसे कुम्भसम्भवे, वि, मे. दण्डयामस्तु दिवसे कुम्भजे यमे, हे.

दण्डार. दण्डारो वहने मत्तवारणे भ्रयन्त्रके। कुम्भकारस्य चक्रे च, मे, हे. दण्डारः भ्रयन्त्रके। कुलालचक्रे वहने दण्डारो मत्तवारणे, वि. कुलालचक्रे वहने दण्डारः भ्रयन्त्रके, ध्रा.

दण्डिन्. दण्डी यमे द्वाःस्थदण्डयोः, हे.

दत्त. दत्तं विश्राणितेऽविते, वि. दत्तं विश्राणितेऽच्चिते, मे. विसृष्टे रचिते दत्तम्, त्रि.

दधि. दधि गोरसभेदे स्यात् तथा श्रीवासवासयोः, हे. दधि क्षीरोत्तरावस्थाभावे श्रीवासवासयोः, वि, मे.

दन्त. दन्तोऽद्रिकटके कुञ्जे दशनेऽथौषधौ स्त्रियाम्, मे. दन्तौ दशनसानुनोः। दन्त्यौषधाम्, हे. दन्तो निकुञ्जे दशने दन्तः सानुनि कथ्यते। दन्ती स्यादौषधीभेदे, वि. दशने शैलस्थङ्गे च दन्तः स्यादौषधौ स्त्रियाम्, त्रि.

दन्तधावन. दन्तधावनः खदिरे दन्तशुद्धौ नपुंसकम्, मे.

दन्तशठ. स्याद्दन्तशठो जम्बीरे कपित्थे कर्मरङ्गके। नागरङ्गेऽपि च पुमान् स्याच्चाङ्गेर्याञ्च योषिति, मे. दन्तशठः स्याज्जम्बीरे क-

पित्थे कर्मरङ्गके। नागरङ्गेऽपि चाङ्गेर्यां स्मृता दन्तशठा बुधैः, वि. दन्तशठः पुनः। जम्बीरे नागरङ्गे च कर्मरङ्गकपित्थयोः, हे. अम्ललोणयां दन्तशठा ना जम्बीरकपित्थयोः, त्रि.

दन्तुर. दन्तुरस्तून्नतरदे तथोन्नतनते त्रिषु, मे. दन्तुरं वाच्य- वद्दिग्रात् विषमोन्नतदन्तयोः, वि. दन्तुरः उन्नतदन्ते विषमे, हे.

दन्दशूक. दन्दशूकस्तु पुंलिङ्गो राक्षसे च सरीसृपे, मे. दन्द- शूकोऽहिरक्षसोः, वि. दन्दशूकस्तु फणिरक्षसोः, हे.

दम. दमस्तु दमथे दण्डे कर्दमे दमने पुमान्, मे. दमः स्यात् दमथे दण्डे कर्दमे दमनेऽपि च, वि. दमः स्यात् कर्दमे दण्डे दमने दमथेऽपि च, हे. दमो दमथदण्डयोः, त्रि.

दमथ. दमथस्तु पुमान् दण्डे दमे च परिकीर्त्तितः, मे. दम- थो दमदण्डयोः, वि. दमथो दमके दण्डे, हे.

दमन. दमनः पुष्पधीरयोः, मे. दमनः कुसुमे वीरे, वि. दमनो वीरपुष्पयोः, हे.

दम्भ. दम्भस्तु कैतवे कल्के, मे, वि. दम्भः कल्के कैतवे च, हे. दम्भः कैतवकल्कयोः, त्रि.

दया. दया हिंसानुकम्पयोः, अने.

दर. दरोऽस्त्री साध्वसे गर्त्ते कन्दरे तु दरी स्मृता। दराव्ययं मनागर्थे, मे. दरः साध्वसगर्त्तयोः। कन्दरे तु दरीमाङ्करीपदर्थे दरा- व्ययम्, वि. दरः स्यात् भयगर्त्तयोः। दरी तु कन्दरे, हे. दरोऽस्त्रि- यां भये श्वभ्रे, अ. दरं छिद्रं दरो भयम्, अने.

दरद्. दरत् स्त्रियां प्रपातेऽपि भयपर्वतयोरपि, मे. दरत् प्रपा- तात्द्रिभये, वि.

दर्दुर. दर्दुरः पर्वते पुंसि लिप्सीपङ्कभाजने, मे. दर्दुरस्तु गि- रावौषदू, भग्नवस्तुनि वाच्यवत्, वि. दर्दुरः स्यात् दैत्यङ्कम्ने गिरावपि,

दर्दुर. दर्दुरस्तोयदे भेके वाद्यभाण्डाद्रिभेदयोः। दर्दुरा च-ण्डिकायां स्त्राद् ग्रामजाले नपुंसकम् मे. दर्दुरस्तोयदे भेके वाद्यभा-ण्डाद्रिभेदयोः। दर्दुरा चण्डिकायाञ्च ग्रामजाले तु दर्दुरम्, वि. द-र्दुरो भेकमेघयोः। वाद्यभेदे शैलभेदे दर्दुरं ग्रामजालके। दर्दुरोमा, हे. वाद्यमेघौ च दर्दुरौ, त्रि.

दर्प. दर्पः कस्तूरिकायामप्यहङ्कारे, मे. दर्पोऽहङ्कारकस्तूर्योः, वि. दर्पो स्त्रगमदे गर्वे, हे.

दर्भ. दर्भः ग्रन्थे कुशेऽपि च, हे.

दर्वी. (र्वी) दर्वी स्त्रियां खजाकायां फणायामुरगस्य च, मे. दर्वी भवेत् खजाकायां फणायामुरगस्य च, वि. दर्वी फणातर्द्वोः, हे.

दर्श. दर्शस्तु सङ्गमे सूर्यचन्द्रयोरवलोकने। पक्षान्ते वैदिक-विधौ दर्शश्च समुदाहृतः, वि. दर्शः सूर्येन्दुसङ्गमे। पक्षान्तेऽथौ दर्शने च, हे. दर्शस्तु स्त्रादमावस्या यागभेदावलोकने, मे.

दर्शक. दर्शकः स्यात् प्रतीहारे दर्शयितृप्रवीणयोः, मे, वि. दर्शको दर्शयितरि प्रतीहारप्रवीणयोः, हे.

दर्शन. दर्शनं नयनस्वप्नबुद्धिधर्मोपलब्धिषु। शास्त्रदर्पणयोश्च, मे, वि. दर्शनं दर्पणे धर्मोपलब्धौ बुद्धिशास्त्रयोः। स्वप्नलोचनयोश्चापि, हे. दर्शनं वर्मसुकुरचक्षुःशास्त्रोपलब्धिषु, त्रि.

दल. दलमुत्सेधखण्डयोः। शस्त्रीच्छदेऽप्यवद्रव्ये पत्रेऽपि, मे. दलं शस्त्रीच्छदोत्सेधावद्रव्येषु खण्डपर्णयोः, वि. दलं शस्त्रीच्छदेऽर्द्ध-पर्णयोः। उत्सेधावयवस्तुनि च, हे.

दलाढ़क. दलाढ़कः स्वयंजाततिले पृश्निकायाञ्च गैरिके। फेनखात-कयोर्नागकेशरे च महत्तरे, मे. दलाढ़कस्तु कुन्दे स्यात् करिकर्णशिरी-षयोः। स्वयंजाततिले फेने खातके नागकेसरे। वातत्यायां पृश्निका-याञ्च गैरिके च महत्तरे, वि. दलाढ़कोऽरण्यतिले गैरिके नागकेसरे। कुन्दे महत्तरे फेने करिकर्णशिरीषयोः।..वातत्यायां खातके पृश्न्याम्,

हे. दश्वर्गा कुन्द्रे दलाढ़क, त्रि.

दलामल. दलामलं मरुवके दमनेऽपि नपुंसकम्, मे. दलामलं दमनके तथा मरुवकेऽपि च, वि. दलामलं पुन र्दमनके मरुवकेऽपि च, हे.

दव. दवदावौ तु वनवह्नौ वनेऽप्युभौ, मे. दवो दाव इति ख्यातः वनाग्निवनयोरपि, वि. दवदावौ वनानले। वने, हे. दवदावौ वनारण्यवह्नी, अ. वनारण्यानलौ दावौ, अने. काननेऽपि दवदावौ, ह.

दशन. दशनः शिखरे दन्ते कवचे तु नपुंसकम्, मे. दशनः कवचे दन्ते दशनः शिखरेऽपि च, वि.

दशनोच्छिष्ट. दशनोच्छिष्टः पुंसि स्यात् निश्वासेऽधरचुम्बयोः, मे. अथ स्याद्दशनोच्छिष्टो निश्वासेऽधरचुम्बयोः, वि. दशनोच्छिष्टो निःश्वासे चुम्बने दन्तवाससि, हे. निश्वासो दशनोच्छिष्टः चुम्बे दन्तच्छदेऽपि च, त्रि.

दशपुर. विदु र्दशपुरं देशे मुस्तायां पत्तनेऽपि च, वि. दशपुरं पत्तने स्यात् मुस्तायां नीष्टदन्तरे, हे. अथो दशपुरं देशे पुरेऽपि स्यात् नपुंसकम्, कि.

दशमीस्थ दशमीस्थो नष्टवीर्ये स्थविरेऽप्यन्यलिङ्गकः, मे. दशमीस्थं नष्टवीजे स्थविरेऽपि प्रचक्षते, वि. दशमीस्थः स्थविरे स्यात् क्षीणरागे क्षताशने, हे. दशमीस्थौ क्षीणरागवृद्धौ, अ.

दशा. दशाऽवस्थादीपवर्त्त्यो र्वस्त्रान्ते भूम्नि योषिति, मे. दशा वर्त्तावस्थायां वस्त्रान्ते स्त्र दृशा अपि, वि. दशा वर्त्तावस्थायां दशास्तु वसनाञ्चले, हे. दशाऽवस्थानेकविधाऽपि, अ. कर्मविपाकेऽपि दशा गतिः स्मृते, ह.

दस्र. दस्रस्तु यजमाने स्याद् अपि चौरे हुताशने, मे, वि. दस्रस्तु हव्यवाहे सप्राद् यजमाने मलिम्लुचे, हे.

दस्युर. दस्युश्चौरे पुंसि रिपौ, मे. दस्युः स्तेने च शत्रौ च, वि. दस्युः प्रत्यर्थिचौरयोः, हे. दस्युः तस्करवैरिणौ, त्रि.

दस्र. दस्रः खरेऽश्विनीसुते, मे. दस्रः खरो दस्रौ रवेः सुतौ, हे. दस्रः खरे चाश्विनयोः, वि.

दहन. दहनश्चित्रके भल्लातकेऽग्नौ दुष्टचेष्टिते, मे. दहनश्चित्रके वह्नौ भल्लाते दुष्टचेष्टिते, वि. दहनो दुष्टचेष्टिते। भल्लाते चित्रकेऽग्नौ च, हे.

दहर. दहरो मूषिकायाश्च स्वल्पे भ्रातरि बालके, मे, वि. दहरो मूषिकास्वल्पभ्रात्रो र्डिम्बे च, हे.

दाक्षायणी. दाक्षायणी त्वपर्णायामश्विन्यादुडुषु स्त्रियाम्, मे. दाक्षायणीत्यपर्णायां रोहिण्यां तारकासु च, वि. दाक्षायण्युमायाश्च भेषु च। रोहिण्याश्च, हे.

दाक्षिणात्य. दाक्षिणात्यो नारिकेरे त्रिषु दक्षिणदिग्भवे, मे.

दाड़िम. दाड़िमस्तु त्रिलिङ्गः स्यादेलायां करके त्रिषु, मे. दाड़िमः करकैलयोः, वि, हे.

दाढ़ा. दाढ़ा दंष्ट्राभिलाषयोः, वि, हे.

दात्यूह. दात्यूहस्तु पुमान् कालकण्ठचातकपक्षिणोः मे. दात्यूहः कालकण्ठे स्याद् दात्यूहश्चातकेऽपि च, वि. दात्यूहः कालकण्ठके। चातकेऽपि, हे. दात्यूहश्चातकेऽपि च, त्रि.

दान. दानं गजमदे त्यागे पालनच्छेदशुद्धिषु, मे, वि. दानं मतङ्गजमदे रक्षणच्छेदशुद्धिषु। वित्राणनेऽपि, हे. दानं गजमदे त्यागे खण्डने रक्षणेऽपि च, त्रि.

दान्तु. दान्तु दातरि विक्रान्ते, मे, वि.

दान्त. दान्तस्तु दमितेऽपि स्यात् तपःक्लेशसहे त्रिषु, मे.

दाय. दायः सोल्लुण्ठभाषणे। विभक्तव्यपितृद्रव्ये तथा हरण-दानयोः, मे. दायो दाने यौतुकादिधने सोल्लुण्ठभाषणे। विभक्तव्यपितृद्रव्ये दायमाहुर्मनीषिणः, वि. दायो दाने यौतुकादिधने सोल्लुण्ठ-भाषणे। विभक्तव्यपितृद्रव्ये, हे. दाने विशेषतश्चौ दायो भागार्हपितृ-रिक्थे च, त्रि.

दायाद- दायादस्तु भवेत् पुंसि सपिण्डे तनयेऽपि च, मे. दायादो ज्ञातिपुत्रयोः, वि. दायादौ सुतसपिण्डौ, हे: दायादौ सुतबान्धवौ, श्र. दायादो बान्धवः प्रोक्तो दायादस्तनयो मतः, धने. दायादस्तु कसपिण्डयोः, रु.

दारक. दारको बालकेऽपि स्याद् भेदके त्वभिधेयवत्, मे. दारको भेदकेऽपत्ये, वि. दारको भेदके पुत्रे, हे.

दारद. दारदो विषभेदे स्यात् पारदे हिङ्गुले पुमान्, मे. दारदो विषभेदे स्याद् हिङ्गुले पारदेऽपि च, वि. दारदो विषभेदे स्यात् पारदे हिङ्गुलेऽपि च, हे.

दारु. दारु स्यात् पित्तले काष्ठे देवदारौ नपुंसकम्, मे. दारु स्याद्देवदारु च, त्रि. दारु काष्ठं निगद्यते, धने.

दारुण. दारुणो रसभेदे ना त्रिषु तु स्याद् भयावहे, मे.

दार्वी (र्वी). दार्वी दारुहरिद्रायां तथा गोजिह्विकौषधौ, मे. दार्वी दारुहरिद्रायां देवदारुहरिद्रयोः, वि. दार्वी स्याद्देवदारुणि। हरिद्राद्वितये चापि, हे.

दाव. v. दव.

दास. दासी वाच्याभुजिष्ययोः। दासो भृत्ये च शूद्रे च ज्ञातात्मनि च धीवरे, मे. दासः शूद्रे दानपात्रे भृत्यधीवरयोरपि। दासी वेश्या च भिण्ट्यां च, वि. दासो धीवरभृत्ययोः। वृषले दानपात्रे च दासी भिण्ट्यपि चेट्यपि, हे. दासो विज्ञातार्थचेट्योः। भिण्ट्यां च दासी, त्रि.

दासेर. दासेरो दासिकापत्ये त्रिषु पुंसि क्रमेलके, मे. दासेरो दासिकापुत्रे दासेरः स्यात् क्रमेलके, वि. दासेर उष्ट्रे चेटे च, हे. दासीसुतोष्ट्रौ दासेरौ, त्रि.

दासेरक. दासेरकस्तु करभे दासीपुत्रे च धीवरे, मे. दासेरः स्यात् करभे दासीपुत्रे च धीवरे, वि. उष्ट्रे दासीसुते चैव दासेरक... स्मृतः, श. ... अर-

दिगम्बर. दिगम्बरः सप्रात् क्षपणे नग्ने तमसि शङ्करे, मे, वि. दिगम्बरस्तु शङ्करे। अन्धकारे क्षपणके सप्राद्दम्बरहितेऽपि च, हे. दिगम्बरोऽन्धकारे च, त्रि.

दिग्ध. दिग्धो विषाक्तवाणे सप्रात् पुंसि लिप्तेऽन्यलिङ्गक, मे. दिग्धं विषाक्तवाणे सप्राद्, दिग्धो लिप्तार्थकेऽन्यवत्, वि. दिग्धो लिप्ते विषाक्ते पौ प्रवृद्धस्नेहयोरपि, हे. दिग्धं लिप्ते विषाक्ते च, त्रि.

दिति. दिति दैत्यजनन्याञ्च खण्डनेऽपि च योषिति, मे. दिति-दैत्यमातरि खण्डने, हे. दितिः सप्रात् खण्डनेऽपि च, वि. दितौ खण्डनदैत्याम्बे, त्रि.

दिव्. द्यौः स्वर्गे च गगने, मे. द्यौः स्वर्गनभसोः, हे.

दिव. दिवं स्वर्गेऽन्तरीक्षे च, वि. दिवं खे त्रिदिवे वने, हे. दिवं क्लीवं तयोः स्मृतम्, मे. v. दिव्.

दिवाभीत. दिवाभीतः कुम्भिले सप्राद्, उलूके कुमुदाकरे, मे, वि. दिवाभीतः काकरिपौ कुम्भिले कुमुदाकरे, हे. दिवाभीत उलूके सप्रात् कुम्भिले कुमुदाकरे, त्रि.

दिवौ (वो) कस्. दिवोकाश्च दिवौकाश्च पुंसि देवे च चातके, मे. दिवौकश्चातके सुरे, वि. दिवौकसौ। चातकस्त्रिदशश्चापि, हे. सारङ्गाश्च दिवौकसः, श.

दिव्य. दिव्यं लवङ्गे धात्र्यां स्त्री वल्लौ दिविभवे त्रिषु, मे. दिव्यं लवङ्गके दिव्यं वल्लौ दिविभवेऽन्यवत्। आमलक्यां स्मृता दिव्या, वि. दिव्यं मरुगुलवङ्गयोः। द्युभवे दिव्याऽमलक्याम्, हे.

दिव्यचक्षुस्. दिव्यचक्षुः सुगन्धस्य भेदे नाऽन्धे सुलोचने, मे. दिव्यचक्षुः सुगन्धस्य भेदेऽन्धे च सुलोचने, वि. दिव्यचक्षुस्त्वन्धे सुलोचने। सुगन्धभेदे, हे.

दिष्ट. दिष्टं दैवे पुमान् काले, मे. दिष्टं दैवे दिष्टस्त्वनेहसि, हे. दिष्टं दैवे पुं काले सप्रादिष्टः, वि. दिष्टं दैवेऽपि न द्वयोः, श.

दिष्टः कालोपदिष्टयोः, त्रि. दिष्टं दैवेऽपि कीर्तितम्, हा.

दिष्टि. दिष्टि सुंत्परिमाणयोः । स्त्रियाम्, मे. दिष्टिरानन्दे माने च, हे. दिष्टिः परीमाणमुदोः, वि. परिमाणमुदो र्दिष्टिः, त्रि.

दिष्ट्या. दिष्ट्या हर्षे मङ्गले च, मे.

दीदिवि. दीदिवि र्ना धिषणेऽन्ने तदस्त्रियाम्, मे. दीदिवि र्धिषणान्नयोः, वि.

दीन. दीना स्त्री मूषिकस्त्रियाम् । वाचप्रवद्दुर्गते भीते, मे. दीना मूषिकयोषायां दुर्गते कातरेऽन्यवत्, वि. मूषिकाऽपि भवेद् दीना, हा.

दीप. दीपः प्रदीपोत्तरीये लतायां लोचमस्तके, मे.

दीपक. दीपकं वागलङ्कारे वाचप्रवद्दीप्तिकारके, मे. दीपकं वागलङ्कारे दीपको दीप्तिकारके, वि. दीपकं स्यादलङ्कृतिः । दीपकौ दीप्तिकृद्दीपौ, हे.

दीप्त. दीप्तं निर्भासिते दग्धे ज्वलिते, मे. दीप्तं निर्भासिते दग्धे, हे. दीप्तं निर्भासिते दग्धे वदन्ति ज्वलितेऽपि च, वि.

दीप्यक. दीप्यकश्चाजमोदायां यवानीबर्हिचूडयोः, मे. दीप्यकश्चाजमोदे स्याद् यवानीबर्हिचूडयोः, वि. दीप्यकं त्वजमोदके । मयूरशिखायवान्योः, हे. यवान्यामपि दीप्यकः, अ.

दीर्घाध्वग. दीर्घाध्वगः पुमानुष्ट्रे लेख्यहारे तु भेद्यवत्, मे. दीर्घाध्वगः क्रमेलके लेखकारे तु भेद्यवत्, वि. दीर्घाध्वगः क्रमेलके । लेखहारे मङ्गनागे वात्स्यायनसुरेभयोः, हे. दीर्घाध्वगः स्यादुष्ट्रेऽपि, त्रि.

दीर्घायुस्. दीर्घायुः शाल्मलीवृक्षे वायसे जीवकद्रुमे । मार्कण्डेये च पुंसि स्यात् चिरजीविनि वाचप्रवत्, मे. दीर्घायुश्चट्यिः काकश्च शाल्मलिः, त्रि. दीर्घायुः शाल्मलौ काके मार्कण्डेयेऽतिजीविनि, त्रि. दीर्घायु र्जीवके द्विके । मार्कण्डेये शाल्मलितरौ, हे.

दीर्ण. दीर्णं विदारिते भीते, मे. दीर्णं दारितभीतयोः, वि.

दुःस्पर्श. दुःस्पर्शो धन्वयासे ना कण्टकार्यां स्त्रियां त्रिषु । खर-

स्पर्शे, मे. दुःस्पर्शाख्या खरस्पर्शे कण्टकार्य्यां च यासके, वि.

दुःस्थ. दुःस्थः स्याद्दुर्गते मूर्खे दुःखेन तिष्ठति त्रिषु, मे. दुःस्थः स्याद्दुर्गते मूर्खे, वि. दुःस्थो दुर्गतमूर्खयोः, हे.

दुकूल. दुकूलं श्लक्ष्णवस्त्रे स्यात् क्षौमे, मे. दुकूलं तु क्षौमे सूक्ष्मांशुकेऽपि च, वि. दुकूलं सूक्ष्मवाससि। क्षौमवस्त्रे, हे. दुकूलं सूक्ष्मवस्त्रेऽपि च, त्रि.

दुग्ध. दुग्धं प्रपूरिते क्षीरे दुग्धौ क्षीराविकौषधौ, मे. दुग्धं प्रपूरिते क्षीरे, वि. दुग्धं क्षीरे पूरिते च, हे. दुग्धं क्षीरे प्रपूरिते, त्रि.

दुग्धतालीय. दुग्धतालीयमित्येतद् दुग्धाग्रक्षीरफेनयोः, मे. दुग्धतालीयमित्येतद् दुग्धाग्रे दुग्धफेनके, वि. दुग्धतालीयं दुग्धाग्रदुग्धफेनयोः, हे.

दुन्दुभि. दुन्दुभिः पुमान्। वरुणे दैत्यभेर्य्योश्च स्त्रयक्षविन्दुत्रिकद्वये, मे. दुन्दुभि र्दितिजे भेर्य्यामक्षविन्दुत्रिकद्वये, वि. दुन्दुभिस्तु भेर्य्यां दितिसुते विषे। अक्षविन्दुत्रिकद्वन्द्वे, हे. स्याद् भेर्य्यां दुन्दुभिः पुंसि स्यादक्षे दुन्दुभि. स्त्रियाम्, अ. दुन्दुभि र्दैत्यभेदेऽपि, त्रि. द्वन्द्वे दुन्दुभिरक्षे तु दुन्दुभिः स्यात्त्रयानकः, अने.

दुर् दु र्निषेधे च दुष्टे च, मे. दुः स्यात् कष्टनिषेधयोः, वि.

दुरोदर. दुरोदरं द्यूतभेदे द्यूतकृत्पणयोः पुमान्, मे. दुरोदरः पुन र्द्यूते द्यूतकारे पणेऽपि च, हे. दुरोदरो द्यूतकारे पणे द्यूते दुरोदरम्, अ. पणेऽक्षे कितवे द्यूते दुरोदर इति स्मृतः, अने.

दुर्गति. दुर्गति र्नरके नैःस्वे स्त्री, मे. दुर्गति र्नरके नैःस्वे, वि, त्रि. दुर्गतिः। नरके निःस्वतायाञ्च, हे.

दुर्ग. दुर्गोमानोल्योः स्त्री दुर्गमे त्रिषु, मे. दुर्गं भवेद्दुर्गमे तु दुर्गा स्यान्नीलिकोमयो, हे. दुर्गः स्याद् दुर्गमे दुर्गा गौरीनीलिकयोरपि, वि.

दुर्जात. दुर्जातं व्यसने क्लीबेऽसम्यग्जातेऽन्यलिङ्गकम्, मे. दुर्जातं

व्यसने प्रोक्तमसम्यग्जातवस्तुनि, वि. दुर्जातं व्यसनासम्यग्जातयोः, हे. दुर्जातं व्यसनेऽपि च, त्रि.

दुर्द्दर. दुर्द्दरः पुंसि नरकान्तरे स्यात् ऋषभौषधौ, मे. दुर्द्दरं वाचवत् दुःखधार्य्ये स्यादृषभौषधे। दुर्द्दरः, वि. दुर्द्दरस्त्वृषभौषधौ। दुःखधार्य्ये, हे.

दुर्नामन्. दुर्नामाऽख्यातिशदजदीर्घकोशिकयोरपि, वि. दुर्नाम क्लीवमर्शसि। स्याद्दीर्घकोशिकायां स्त्री, मे. दुर्नाम पुनरर्शसि। दुर्नामा दीर्घकोशी स्यात्, हे.

दुर्मुख दुर्मुखः कपिभिन्नागभिद्रो नां मुखरे त्रिषु, मे. दुर्मुखो नागराजेऽपि मुखरे वानराख्ययोः, वि. दुर्मुखो मुखरे नागराजे वाजिनि वानरे, हे. सर्पेऽपि दुर्मुखः, त्रि.

दुर्लभ. दुर्लभस्त्रिषु दुष्प्रापेऽत्र कच्छूरे, मे. दुर्लभः कच्छूरे प्रेयो दुष्प्रापे वल्लभेऽपि च, वि. दुर्लभः कच्छूरे प्रिये। दुष्प्रापे, हे. दुर्लभः कच्छूरे काम्ये, त्रि.

दुर्वर्ण. दुर्वर्णं त्रिष्वसद्वर्णे क्लीवमैलेयरूप्ययोः, मे. दुर्वर्णश्च कुवर्णे स्याद् वालुके रजतेऽपि च, वि. अथ दुर्वर्णं कलधौतकुवर्णयोः, हे. दुर्वर्णं रजतेऽपि स्यात्, त्रि.

दुर्विध. दुर्विधो वाच्यलिङ्गः स्याद् दुर्गतेऽपि खलेऽपि च, मे. दुर्विधो दुर्गते खले, वि. दुर्विधो दुर्जने निःस्वे, हे. दुर्विधो खलदुर्गतौ, त्रि.

दुलि. दुलिः स्त्रियां कमठ्यां ना मुनौ, मे. v. डुलि.

दुष्कक्ष. दुष्कक्षो गन्धकुष्ठ्यां स्यात् विहाराद्यवकाशके, मे, वि.

दुठ्. दुठं स्याद् दुर्बलेऽधमे, वि.

दूत्य. दूत्यं दूतस्वभावे च भावे कर्मण्यपि स्मृतम्, मे.

दूषिका. दूषिका तूलिकायाञ्च मले स्याल्लोचनस्य च, मे, दूषिका तूलिका स्मृता। नयनस्य मलेऽपि स्यात्, हे

दूष्य दूष्यं त्रिषु दूषणीये क्लीवं वस्त्रे च तम्बृहे, मे. दूष्यन्तु

दूष्यणीये सत्राद्, दूष्यं वस्त्रे च तन्नृ,हे, वि. दूष्यं वाससि तन्नृ,हे। दूष्य-णीये, हे. निन्द्ये वस्त्रगृहे दूष्यम्, त्रि.

दृम्भू. दृम्भूः स्त्री सर्पवज्रयोः, मे. दृम्भूः पन्नगवज्रयोः, वि. दृम्भूः पवौ भास्करे च, हे.

दृढ़. दृढं स्थूले नितान्ते च प्रगाढ़े बलवत्यपि, मे. दृढ़ः स्थूले भृशे शक्ते प्रगाढ़ेऽपि दृढ़ो मतः, वि. दृढ़ः शक्ते भृशे स्थूले, हे. शक्त-स्थूलौ त्रिषु दृढ़ौ, अ.

दृति. दृतिश्चर्मपुटे मत्स्ये ना, मे. दृतिश्चर्मपुटे भषे, वि.

दृश्. दृक् स्त्रियां दर्शने नेत्रे बुद्धौ च त्रिषु वीचके, मे. दृग् दर्शने लोचने च दृग् बुद्धौ वीचकेऽपि च, वि. दृग् द्रष्टरि दर्शनेऽक्ष्णि, हे. दृग् ज्ञाने ज्ञातरि त्रिषु, अ. ज्ञाने च लोचने दर्शने च दृक्, त्रि.

दृशान. दृशानं ज्योतिषि प्रोक्तं दृशानश्च विरोचने, वि. दृशानं ज्योतिषि क्लीवं पुंलिङ्गः सत्राडिरोचने, मे.

दृषद्. दृषद् निष्पेषणशिलापट्टमसारयोरपि, मे. दृषद् पेषण-पट्टे सत्राद् दृषद् पाषाणमात्रके, वि. दृषद् पाषाणमात्रके। निष्पेषणार्थ-पट्टे सत्रात्, हे.

दृषद्वती. दृषद्वती नदीभेदे कात्यायन्यामपि स्त्रियाम्, मे.

दृष्टान्त. दृष्टान्त उदाहृतौ। शास्त्रे च मरणे, मे. दृष्टान्तः स्यादुदाहृतौ। शास्त्रे, हे. दृष्टान्तावुभौ शास्त्रनिदर्शने, अ.

दृष्टि. दृष्टि. स्त्रियां बुद्धौ लोचने दर्शनेऽपि च, मे. दृष्टि र्ज्ञानेऽक्ष्णि दर्शने, हे. दृष्टि र्धीर्दर्शनाक्षिषु, वि. दृष्टिरक्ष्णि तथा मतौ, अने.

देव. देवो मेघे सुरे राज्ञि स्यात्पुंसकमिन्द्रिये। देवी कृताभि-षेकायां तेजनीपृक्कयोरपि, मे. देवः सुरे घने राज्ञि देवमाख्यातमिन्द्रिये। देवी भट्टारिकायाञ्च तेजनीस्पृक्कयोरपि, वि. देवं हृषीके देवस्तु नृपतौ तोयदे सुरे। देवी कृताभिषेकायां तेजनीस्पृक्कयोरपि, हे. मेघे राज्ञि सुरे देवः, त्रि. पर्जन्ये राज्ञि गीर्वाणे व्यवहर्तरि ,भर्तरि। मूर्खे बले

जिगीषौ च देवोक्ति र्नरि कुठिनि, अने,

देवताड़. देवताड़ः शैंहिकेये जीमूते च हुताशने, मे. देवताड़स्तु घोषके। सैंहिकेयग्रहे चापि देवताड़ो हुताशने, वि. देवताड़ो घोषकेऽग्नौ राहौ, हे.

देवन. देवनं व्यवहारे स्यात् जिगीषाक्रीड़योरपि। देवनोऽक्षेषु पुंसि स्यात्, मे. देवनं व्यवहारे स्यात् जिगीषाक्रीड़योरपि। अक्षेषु देवनः प्रोक्त, वि. देवनोऽक्षेऽथ देवनम्। व्यवहारे जिगीषायां क्रीड़ायाम्, हे. क्रीड़ादावपि देवनम्, अ. क्रीड़ादौ देवनं नाऽक्षे, त्रि.

देवमणि. अथ देवमणि र्भर्गेऽश्वावर्त्ते कौस्तुभेऽपि च, मे. देवमणिः शिवेऽश्वस्य कण्ठावर्त्ते च कौस्तुभे, वि. देवमणि विष्णुवक्षोमणौ हरे। अश्वस्य कण्ठावर्त्ते च, हे.

देवयु. देवयु र्वाच्यलिङ्गस्तु धार्मिके लोकयात्रिके, मे. देवयुर्धार्मिके ख्यातो देवयु र्लोकयात्रिके, वि.

देवहच. देवहचः सप्तपर्णे मन्दारादिषु गुग्गुलौ, मे, वि. देवहचो मन्दारादौ गुग्गुलौ विषमच्छदे, हे.

देवसहा. भवेद् देवसहाभिख्या क्षुते दण्डोत्पलौषधे, वि.

देवसेना. देवसेना तु वज्रिणः। सुतायामपि सेनायां देवतानाञ्च योषिति, मे. देवसेनेन्द्रवाहिन्यां सेनायाञ्च दिवौकसाम्, वि. देवसेनेन्द्रकन्यायां सैन्ये त्रिविपदामपि, हे.

देष्ण,. देष्ण, दातरि दुर्गमे, मे, वि, हे.

देहयात्रा. देहयात्रा यमपुरीगमने भोजनेऽपि च, मे. हे. देहयात्रा भोजने स्यात् कृतान्तागमनेऽपि च, वि. देहयात्राऽशने मृतौ, त्रि.

दैत्य. दैत्योऽसुरे सुरायान्तु दैत्या चण्डौषधावपि, मे, वि. दैत्योऽसुरे मुरौषधौ, हे.

दैत्यारि. दैत्यारिः पुंसि सामान्यदेवे च गरुड़ध्वजे, मे. दैत्यारिस्त्रिदशे विष्णौ, वि.

दैवज्ञ. दैवज्ञो गणके पुमान्। दैवज्ञे गणिकायां स्त्री, मे. दैवज्ञो गणकेऽपि च, वि.

दोग्धृ. दोग्धाऽर्थोपजीविकवौ वत्सगोपालयोः पुमान्, मे. दोग्धा गोपालके वत्से कवौ अर्थोपजीविनि, वि. दोग्धा गोपालवत्सयोः। अर्थोपजीविनि कवौ, हे. दोग्धा गोपे कवौ वत्से, त्रि.

दोला. दोला नील्यां यानान्तरेऽपि च, मे. दोला यानान्तरे नील्याम्, वि.

दोष(षा). दोषः स्याद्दूषणे पापे दोषा रात्रौ भुजेऽपि च, मे, वि. दोषा रात्रौ च सन्मुखे, मे. दोषा रात्रिमुखे रात्रौ कलाऽनव्ययमव्ययौ, वि. दोषा निशि निशामुखे, हे.

दोषज्ञ. दोषज्ञः प्राज्ञवैद्ययोः, हे.

दोहदलक्षण. दोहदलक्षणमुक्तं वयःसन्धौ च गर्भे च, मे. दोहद-लक्षणं गर्भे सञ्जात् सन्धौ यौवनस्य च, हे. दोहदलक्षणं गर्भे वयः-सङ्गे च दृश्यते, त्रि.

दौर्वीण. दौर्वीणं खटपर्णे स्याद् दूर्वायाः सुरसेऽपि च, मे, वि. दौर्वीणं खटपर्णं स्याद्धरितालीरसेऽपि च, हे.

द्युत. द्युत क्षीवमक्षि गमने च। ना ज्वलने, मे. द्युतरग्नौ दि-वसेऽपि स्यात्, वि. द्युत दिने वह्नौ, हे.

द्युति. द्युतिः स्त्री रश्मिशोभयोः, मे. द्युतिश्च शोभादीधि-त्योः, हे.

द्युम्न. द्युम्नं वित्ते बलेऽपि च, मे. द्युम्नं वित्ते पराक्रमे, वि. द्युम्नं द्रविणवद्धनौजसोः, हे. द्युम्नं बले धने, त्रि.

द्युवन्. द्युवा त्वभिनये भानौ, वि.

द्यो द्यौस्त्रिदशालयत्रिदशवर्त्मनो र्योषिति, मे. द्यौः स्वर्ग-सुरवर्त्मनोः, वि. द्यौश्च स्वर्गे विहायसि, हे.

द्रव. द्रवः मद्रावनर्मणोः। .. रसेऽपि, मे. द्रवः मद्रावरसयो-

र्गतौ नर्मणि विद्रवे, वि द्रवो विद्रवनर्मणोः। प्रद्रावे रसगतप्रोत्व, हे.

द्रवन्ती. स्रवन्ती च द्रवन्त्यपि। नद्यामोषधिभेदे च, हे. V. स्रवन्ती.

द्रविण द्रविणं न द्वयो र्वित्ते काञ्चने च पराक्रमे, मे. द्रविणं काञ्चने वित्ते द्रविणञ्च पराक्रमे, वि. द्रविणन्तु वलं धनम्, श. V. द्रविण.

द्रव्य द्रव्यं सग्रात् पित्तले वित्ते पृथ्व्यादौ च विलेपने। क्लीवे च भेषजे भवेन्न द्रुविकारे च वाच्यवत्, मे. द्रव्यं स्याद् द्रविणे भवेन्न पृथिव्यादौ च पित्तले। भेषजे चापि विनये जतुद्रुमविकारयोः, वि. द्रव्यं भवेन्न धने पृथ्व्यादौ जतुद्रुमविकारयोः। विनये भेषजे वीर्यग्रां, हे. द्रव्यं भवेन्न गुणाश्रये, श. भेषजे द्रुविकारे च द्रव्यं भवेन्न च पित्तले, त्रि.

द्रावक. द्रावको ग्रावभेदे सग्राद् विदग्धे चोपकेऽपि च, मे. द्रावकस्तु शिलाभेदे सग्राद् चोपकविदग्धयोः, हे. द्रावकस्तु शिलाभेदे विदग्धे चोपकेऽपि च, वि.

द्राविड. द्राविडो देशभिव्जाते वङ्कग्रामिद्वेधसुख्ययोः, मे. द्राविडः सग्राज्जानपदे वेधसुख्यकसङ्क्रयोः, वि.

द्रुघण द्रुघणो मुद्गरेऽपि सग्राद् द्रुहिणे च परश्वधे, मे, वि. द्रुघणः परशु वेधसोः। मुद्गरेऽपि, हे.

द्रुण. द्रुणं चापेऽलिनि द्रुणः। द्रुणवल्ल द्रोणीकच्छप्योः, मे. द्रुणं चापे च खड्गे च द्रुणो वृश्चिकभृङ्गयो। द्रुणो कच्छपिकायाञ्च जलद्रोण्यामुदाहृता, वि. द्रुणः सग्राद् वृश्चिके भृङ्गे द्रुणं चापकृपाणयोः। द्रुणी कूर्म्यां जलद्रोण्याम्, हे. द्रुणोऽलिः कच्छपी द्रुणी, त्रि.

द्रुत. द्रुतं त्रिषु। शीघ्रे विलीने विद्राणे, मे. द्रुतं शीघ्रविलीनयोः, हे, त्रि द्रुतं शीघ्रे विलीने च विद्राणे चाभिधेयवत्, वि.

द्रुम. द्रुमो महीरुहे पारिजाते किम्पुरुषेश्वरे, मे. द्रुमस्तरौ पारिजाते द्रुमः किम्पुरुषेश्वरे, वि. द्रुमस्तु पादपे पारिजाते किम्पुरुषेश्वरे, हे. द्रुमो यक्षेश्वरे वृक्षे, त्रि द्रुमो वृक्षे च शैलेय. श्रने.

द्रू. द्रूः स्वर्णे कामरूपिणि, वि द्रू कामरूपिणि स्वर्णे, हे.

द्रोण. द्रोणोऽस्त्रियामाढ़के स्यादाढ़कानां चतुष्टये। पुमान् छपीपतौ दग्धकाके स्त्री नौरुदन्तरे। तथा काष्ठाम्बुवाहिन्यां गवाद-न्यामपीष्यते, मे. द्रोण छपीपतौ कृष्णकाके स्यादाढ़केऽपि च। आढ़-कानां चतुष्के च द्रोणी स्यान्नौरुदन्तरे। द्रोणी काष्ठाम्बुवाहिन्यां गवां घासभुजि स्थितौ, वि. द्रोणः पार्थगुरौ काके माने द्रोणी तु नौदति। नौभेदे शैलभेदे च, हे. अथ द्रोण. काकेऽपि, अ. काठा गादेऽम्बुवाहिन्यां शैलसन्धौ च योषिति। द्रोणी न स्त्री मानभेदे द्रोणः काकः छपीपतौ, त्रि. द्रोणः सप्रात् कौरवाचार्ये द्रोणः काक इतीरितः। द्रोणो गिरिविशेषश्च द्रोणः स्याच्चतुराढ़क, अने.

द्रोहाट. द्रोहाटः कथितो गाथाप्रभेदे स्वगलुब्धके। वैड़ालव्रतिके च, मे, वि. द्रोहाटो स्वगलुब्धके। चतुष्पदीप्रभेदे च विड़ालव्रतिकेऽपि च, हे.

द्वन्द्व द्वन्द्वं रहस्येऽत्र कलहे तथा मिथुनयुग्मयोः, मे. द्वन्द्वो रहस्ये कलहे द्वन्द्वं मिथुनयुग्मयोः, वि. द्वन्द्वः चे द्वन्द्वमाहवे। रहस्येऽत्र मिथुने युग्मे, हे. द्वन्द्वं कलहयुग्मयोः, अ

द्वापर. द्वापरः संशये युगे, मे, वि, हे. द्वापरौ युगसंशयौ, श सन्देहेऽपि द्वापरमाहुः, ध.

द्वार द्वारं निर्गमनेऽपि स्याद् अभ्युपाये, मे. द्वारं पुन निर्ग-मनेऽभ्युपाये, वि द्वारं निर्गमेऽभ्युपाये, हे. उपाये निर्गमे द्वारम्, त्रि.

द्विक द्विकः स्यात् काककोकयोः, मे, हे. द्विकः काके च कोके च, वि द्विकौ काकचक्रवाकौ, त्रि

द्विज द्विजः सप्राद् ब्राह्मणक्षत्रवैश्यदन्ताण्डजेषु ना। द्विजा भार्ग्यां रेणौ च, मे द्विजा विप्रेऽण्डजे दन्ते भाण्डीरेणुकयो द्विजा, वि द्विजो विप्रक्षत्रियौ वैश्येऽत्र दन्ते विहङ्गमे। द्विजा भार्गीरेणुकयोः, हे दन्ताविप्राण्डजा द्विजाः, अ दन्तविप्रौ तथा द्विज, अने.

द्विजन्मन्. द्विजन्मा दशने विप्रे, मे, वि. द्विजन्मानौ रदविप्रौ, हे. द्विजन्मा दन्तविप्रयोः, त्रि.

द्विजाति. द्विजाति र्विप्राण्डजयोश्च पुंलिङ्गः, मे. द्विजातिरण्डजे विप्रे, वि. द्विजाति र्ब्राह्मणेऽण्डजे, हे.

द्विजराज. द्विजराजस्तु चन्द्रेऽनन्ते गरुत्मति, मे. द्विजराजः शशधरे सुपर्णेऽनन्तभोगिनि, वि. द्विजराजस्तु शशाङ्के गरुडेऽपि च, हे. हंसेऽग्नौ गरुडे चन्द्रे द्विजराज इति ध्वनिः, धने.

द्विजिह्व. (ह्व) द्विजिह्वस्तु खले सर्पे, मे. द्विजिह्वो भुजगे खले, वि. द्विजिह्वः खलसर्पयोः, हे. द्विजिह्वौ सर्पसूचकौ, अ. द्विजिह्वः सूचको ज्ञेयो द्विजिह्वस्तु भुजङ्गमः, धने. दृष्टिविषे सूचके च द्विजिह्वः परिकीर्त्तितः, हा.

द्वितीय. द्वितीया तिथिभित्पत्न्योः पूरणे द्वयके त्रिषु, मे. द्वितीया तिथिभित्पत्न्योः पूरणत्रामपि च द्वयोः, वि. द्वितीया तिथिगेहिन्यो-र्द्वितीयः पूरणे द्वये, हे. द्वितीया तिथिभित्पत्न्योः, त्रि. सपत्न्यामपि द्वितीया, ह.

द्वीपवत्. द्वीपवान् सिन्धुनद्यो र्द्वीपवत्यापगाभुवोः, मे, वि.

द्वैमातुर. द्वैमातुरो जरासन्धवारणाननयोः पुमान्, मे. द्वैमातुरो जरासन्धवारणाननयो र्मतः, वि.

ध. धो ना धर्मे कुवेरे च क्लीवं तु वसुनि स्मृतम्। धो धा च ब्रह्मणि ख्यातो धा तु स्याद् धारकेऽपि च, मे. मीनेशः सात्वतः प्रीति र्वामपादाङ्गुलीगतः। धनेशो धरणीशश्च धकारो दान्तिमः स्मृतः, मा.

धट. धटो दिव्यतुलायां स्याद् धटी चीरे च वाससः, मे. धटी खण्डे च वाससः। परीक्षार्थतुलायां च धटः सूरिभिरिष्यते, वि.

धन. धनं तु गोधने वित्ते, मे. धनं गोधनवित्तयोः, वि. धनं वित्ते गोधने च स्यात्, हे.

धनञ्जय. धनञ्जयोऽर्ज्जुने वह्निनागदिग्देहमारुते, मे. धनञ्जयोऽर्ज्जुने वह्नौ ककुभे देहमारुते। नागान्तरे च, वि. धनञ्जयो नागभेदे ककुभे देहमारुते। पार्थेऽग्नौ, हे. पार्थेऽग्नौ च धनञ्जयः, त्रि.

धनद. धनदस्तु कुवेरे स्यात् पुंलिङ्गो दातरि त्रिषु, मे. धनदो दातरि श्रीदे, वि धनदो दातृयक्षयोः, हे.

धनिक धनिका सा,,नार्यां ना धन्याके त्रिषु साधुधनिनोश्च, मे धनिकः साधुधन्याकधवेषु धनिका स्त्रियाम्, वि. धनिको धान्यके धवे। धनाढ्येऽत्र धनिका वध्वाम्, हे.

धनु धनु' पुमान् पियालद्रौ राशिभेदे शरासने, मे. धनुसंज्ञा पियालद्रौ राशिभेदे शरासने, वि. धनुशब्दः पियालद्रौ राशिभेदे धनुष्यपि, हे.

धनुस्. धनुः पियाले ना न स्त्री राशिभेदे शरासने। धनुर्धरे त्रिषु, मे. धनुः पियालद्रुमराशिभेदयोः शरासने चापि धनुर्धनुर्धरे, वि. धनुः शरासने राशौ पियालद्रौ धनुर्धरे, हे.

धन्य. धन्या धात्र्यामलक्योः स्याद् धन्यं पुण्यवति त्रिषु, मे. धन्यो धनवति स्मृत'। धन्या धान्यामलक्योश्च, वि. धन्यः पुण्ययुते धन्यामलक्यासुपमातरि, हे.

धन्वन् धन्वा तु मरुदेशे ना क्लीवं चापे स्थलेऽपि च, मे. धन्वा जाङ्गलदेशे स्याद् धन्व चापे स्थलेऽपि च, वि. धन्व स्थलचापयोः, हे. धन्वा मरौ धन्व चापे, त्रि

धन्विन् धन्वी धनुर्धरेऽपि स्यादर्ज्जुने ककुभद्रुमे, मे. धन्वी धनुर्धरे पार्थे विदग्धे ककुभद्रुमे, वि. धन्वी पार्थे च्छेके ककुभचापिनोः, हे

धमन धमनो नाऽनले भस्त्राध्मापकक्रूरयोस्त्रिषु। धमनी तु शिराहट्टविलासिन्योश्च योषिति, मे. धमनोऽप्यनले भस्त्राध्मापकक्रूरयोः स्मृता। धमनी तु हरिद्रायां कन्धराशिरयोरपि, वि धमनोऽनले। क्रूरे भस्त्राध्मापके च धमनी कन्धरा शिरा। हरिद्रा च, हे.

धर. धरो गिरौ। कार्पासतूलके कूर्मराजे वसुन्तरेऽपि च। धरा विश्वम्भरायाञ्च स्त्री गर्भाशयमेदसोः, मे. धरस्तु शैले कार्पासतूलके कमठाधिपे। धरा मेदसि भूम्यां च स्त्रीणां गर्भाशयेऽपि च, वि. धरः कूर्माधिपे गिरौ। कार्पासतूलेऽथ धरा मेदोभूमिजरायुषु, हे. धरा पृथ्वी धरा धारा धरः शैलो धरा वृतिः, अने. (धरो धूर्ते च पर्वते, अने.) धरा पृथ्वी धरो गिरिः, त्रि.

धरण. धरणं मानभेदेऽपि धारणे धरणी भुवि, मे, वि. धरणं धारणे मानविशेषे धरणी भुवि, हे.

धराधर. धराधरो हरौ शैले, मे. धराधरः स्मार्ङ्गति चक्रपाणौ, वि धराधरः। कृष्णोऽद्रौ च, हे. हरिशैलौ धराधरौ, त्रि.

धरुण. धरुणः सम्मते नीरे स्वर्लोके परमेष्ठिनि, मे, वि.

धर्म. धर्मोऽस्त्री पुण्य आचारे स्वभावोपमयोः क्रतौ। अहिंसोपनिषन्न्याये ना धनुर्यमसोमपे, मे. धर्मः पुण्ये यमे न्याये स्वभावाचारयोः क्रतौ। उपमायामहिंसायां चापे चोपनिषद्यपि, वि. धर्मो यमोपमापुण्य-स्वभावाचारधन्वसु। सत्सङ्गेऽर्हत्यहिंसादौ न्यायोपनिषदोरपि। धर्मं दानादिके, हे. धर्मोऽहिंसोपमायोगोपनिषत्सु धनुष्यपि, त्रि.

धर्मण. धर्मणस्तु पुमान् वृक्षभेदसर्पभेदयोः, मे. धर्मणोऽहिद्रु-भेदयोः, वि.

धर्मराज. धर्मराजो यमे बुद्धे युधिष्ठिरनृपे पुमान्, मे. धर्मराजो यमे बुद्धे धर्मराजो युधिष्ठिरे, वि. धर्मराजस्तु सुगते श्राद्धदेवे युधिष्ठिरे, हे. धर्मराजौ जिनयमौ, अ.

धर्षण. धर्षणं स्यात् परिभवे रतेऽसत्यां तु धर्षणी, मे, वि. धर्षणं रतेऽभिभवे धर्षणी त्वभिसारिका, हे. असतो स्याद् धर्षणी च धर्षणा निकृतौ रते, त्रि.

धव. धवः पुमान् नरे धूर्ते पत्यौ वृक्षान्तरेऽपि च, मे. धवः पत्यौ नरे धूर्ते वृक्षभेदेऽपि कीर्तितः, वि. धवो धूर्ते नरे पत्यौ द्रुभेदे, हे. पति-

शाखिनरा धवाः, श. धवो धूर्तेऽपि, त्रि. धवः पति र्धवो मर्त्यो द्रुमजाति-र्धवो मतः, शने.

धवल. धवला गवि। स्यश्रेष्ठे पुमान् वाच्यलिङ्गः शुक्ले च सुन्दरे, मे. धवलः सुन्दरे सिते। महोक्षे चाय धवली सौरभेय्या-सुदीरिता, वि. धवलो महोक्षे सुन्दरे सिते। धवली गौः, हे. धवला गवि ना श्रेष्ठे शुक्लसुन्दरयोस्त्रिषु, त्रि.

धातु. धातु र्नेन्द्रियेषु च। शब्दयोनिमहाभूततद्गुणेषु रसा-दिषु। मनःशिलादौ श्लेष्मादौ विशेषाद् गैरिकेऽस्थ्नि च, मे. धातु-रसादौ श्लेष्मादौ भ्वादिग्रावविकारयोः। महाभूतेषु लोकेषु शब्दादावि-न्द्रियेऽस्थनि, हे. धातुः स्यादश्मविकृतौ विषयेष्विन्द्रियेषु च। भुवादि-रसरक्तादिश्लेष्मादिवसुधादिषु। वर्त्तते धातुशब्दोऽयं विशेषादस्ति गैरि-के, वि. श्लेष्मादिरसरक्तादिमहाभूतानि तद्गुणाः। इन्द्रियाण्यश्मविकृ-तिः शब्दयोनिश्च धातवः, श. वातादिमस्रति धातु र्धातु र्रसादिकः। क्रियाभावः स्मृतो धातु र्धातुः शैलोपलोद्भवः, शने. पृथिव्यादिषु भूतेषु शरीरेषु रसादिषु। लोहेषु च स्मृतो धातुः स्वभावे गैरिकादि-षु, रु. राशौ च धातुः, त्रि.

धातृ. धाता हिरण्यगर्भे ना पालके त्रिषु, मे. धात्री जनन्या-मलकीवसुमत्युपमातृषु, मे. धाता हिरण्यगर्भ स्यात् पालके त्वभि-धेयवत्, वि. धात्री जनन्यामलकीवसुमत्युपमातृषु, वि. धात्री भुव्युप-मातरि। आमलक्यां जनन्यां च, हे. धाता वेधस पालके, हे. धात्री स्यादुपमाताऽपि क्षितिरप्यामलक्यपि, श. धात्री भुव्यामलक्यां च, त्रि. धातकी प्रोच्यते धात्री धात्री चामलकी तथा। धात्री वसुन्धरा ज्ञेया धात्री स्यात् स्तनदायिनी, शने.

धाना. धाना भ्रष्टयवेऽपि च। धान्याकेऽभिनवोद्भिन्ने, मे. धाना भ्रष्टयवे प्रोक्ता धान्याकेऽभिनवोद्भिदि, वि. धाना भ्रष्टयवेऽङ्कुरे धान्याके चूर्ण-

धान्य धान्यं व्रीहिषु धान्याके, मे, वि धान्यं तु व्रीहौ धान्याके, हे

धामन् धाम देहे गृहे रश्मौ स्थाने जन्मप्रभावयोः, मे, वि धाम रश्मौ गृहे देहे स्थाने जन्मप्रभावयो., हे गृहदेहत्विट्प्रभावा धामानि, अ प्रभावे तेजसि स्थाने धामशब्दो निगद्यते, अने

धामार्गव धामार्गवस्तु पुंसि स्याद् अपामार्गे च घोषके, मे. धामार्गवस्त्वपामार्गे देवदालग्रामपि स्मृत, वि धामार्गवस्तु घोषके। अपामार्गेऽपि, हे

धार धारा सैन्याग्रिमस्कन्धे तुरङ्गगतिपञ्चके। घटादिच्छिद्रसन्तत्योः प्रपाते स्याद् द्रवस्य च। खड्गादेर्निशितमुखे धारो ग्रावान्तरेऽप्युणे, मे धारा सैन्याग्रमस्कन्धसन्तत्योः पतनान्तरे। द्रवद्रव्यप्रपातेऽपि तुरङ्गगतिपञ्चके। खड्गादीनां च निशितमुखे धाराऽपि कीर्त्यते। धारः क्वचिद्घनासारवर्षणे स्याहणेऽपि च, वि धारो जलधरासारवर्षणे स्याहणेऽपि च। धारोत्कर्षे खड्गाद्यग्रे सैन्याग्रे वाजिनां गतौ। जलादिपाते सन्तत्याम्, हे धारा हरिद्राखगतिनिशाब्दस्तिराजिन, लि.

धारण धारणी नाडिकायां स्याद् बुद्धोक्तमन्त्रभिद्यपि। धारणाङ्गे च योगस्य न पुंसि स्याद् विधारणे, मे धारणी नाडिकायां स्याद् बुद्धोक्तमन्त्रभिद्यपि, वि बुद्धमन्त्रे नाडिकायां धारणी, लि

धाराङ्कुर धाराङ्कुरस्तु नासीरे शीकरेऽपि घनोपले, मे, वि. धाराङ्कुरः शीकरे स्यान् नासीरे जलदोपले, हे धाराङ्कुरो वायुफले नासीरे शीकरेऽपि च, हा

धाराङ्ग धाराङ्गोऽसौ च तीर्थे च, मे. धाराङ्गः खड्गतीर्थयोः, वि धाराङ्गस्तीर्थखड्गयो, हे

धाराट धाराटश्चातकाश्वगोः, मे, वि धाराटश्चातकेऽश्वे च, हे धाराटौ चातकहयौ, लि धाराटश्चातके वाहे, हा

धाराधर धाराधरोऽसिमेघयोः, मे धाराधरस्तोयधरे कृपाणे, वि .धाराधरस्तु पयोदकरवालयोः, हे धाराधरौ खड्गमेघौ, लि.

धार्तराष्ट्र. धार्तराष्ट्रोऽसितास्राङ्घ्रिहंसे कौरवसर्पयोः, मे. धार्तराष्ट्रोऽसितास्राङ्घ्रिहंसकौरवभोगिषु, वि. धार्तराष्ट्रः कौरवेऽहौ कृष्णास्राङ्घ्रसितच्छदे, हे.

धावन. धावनं गमने शुद्धौ पृश्निपर्ण्यां तु योषिति, मे. धावनं प्रगमे शुद्धौ पृश्निपर्ण्यां तु धावनी, वि. धावनं तु गतौ शौचे, हे. धावनं गतिशौचयोः, वि. धावनं शोधनं प्रोक्तं धावनं शीघ्रवर्तनम्, धने.

धिक्. धिग् भर्त्सने च निन्दायाम्, मे. धिग् भर्त्सननिन्दयोः, वि, हे. धिङ् निर्भर्त्सननिन्दयोः, श.

धिषण. धिषणस्त्रिदशाचार्ये धिषणा धियि योषिति, मे. धिषणस्त्रिदशाचार्ये धिषणा धियि सम्मता, वि. धिषणस्त्रिदशाचार्यो धिषणा तु मनीषिका, हे.

धिष्ण्य. धिष्ण्यं स्थानाग्निसद्मसु। शक्रावहेऽपि, मे. धिष्ण्यं सद्मनि नक्षत्रे स्थाने शक्रौ च पावके, वि. धिष्ण्यं स्थानोडुवेश्मसु। बले धिष्ण्योऽग्नौ, हे. धिष्ण्यं स्थाने गृहे भेऽग्नौ, श. तारास्वग्नौ गृहे स्थाने धिष्ण्यमाहुर्मनीषिणः, धने.

धी. धी र्ज्ञाने ध्यानभेदेऽपि, मे.

धीदा. धीदा पुत्रीमनीषयोः, मे धीदा कन्यामनीषयोः, वि, हे.

धीमत्. धीमान् पण्डिते च बृहस्पतौ, मे. धीमान् वाचस्पतौ धीरे, वि.

धीर. धीरो धैर्यान्विते स्वैरे बुधे क्लीबं तु कुङ्कुमे। स्त्रियां श्रवणतुल्यायाम्, मे. धीरो ज्ञे धैर्यसंयुते। स्वैरे धीरं तु कुङ्कुमे, हे. धीरः पण्डितमन्दयोः। धीरं च कुङ्कुमम्, वि. धीरौ सात्विकधीमन्तौ, धने.

धीवर. धीवरो लुब्धके बुधे, वि.

धुत. त्यक्तो धुतम्। त्यक्ते विधूते, मे. धुतं त्यक्ते विधूते च, वि. धुतं तर्क्ते कम्पिते च, हे.

धुन्धुमार. धुन्धुमारः शक्रगोपे गृहधूमे यदालिके, मे, वि. धुन्धुमारः शक्रगोपे गृहधूमे गृहालिके, शा. धुन्धुमारो गृहधूमे नृपभेदे न्द्रगोपयोः। यदालिके, हे.

धुर. धूर्यानमुखभारयोः, हे.

धुरन्धर. धुरन्धरो धवद्रौ ना वाच्यलिङ्गस्तु धूर्वहे, मे. धुरन्धरो धवतरौ धूर्वहेऽपि धुरन्धरः, वि. धुरन्धरो धुर्ये धवद्रुमे, हे.

धू. धूः स्मृता धुनने स्त्रियाम्, मे.

धूत. धूतं तु कम्पिते भर्त्सिते त्रिषु, मे. धूतौ कम्पितभर्त्सितौ, हे. धूतं कम्पितभर्त्सिते, वि.

धूमकेतन. स्याद् धूमकेतनः पुंसि केतुग्रहहुताशयोः, मे. धूमकेतनमिच्छन्ति हुताशग्रहभेदयोः, वि. धूमकेतनोऽनले। ग्रहभेदे च, हे.

धूमकेतु. स्याद् धूमकेतुरुत्पातभेदे वैश्वानरे पुमान्, मे. धूमकेतुः स्मृतो वह्नावुत्पातग्रहभेदयोः, वि. धूमकेतू वह्न्युत्पातौ, हे. अग्न्युत्पातौ धूमकेतू, अ.

धूर्त. धूर्तं तु खण्डलवणे धुस्तूरे ना विटे त्रिषु, मे. धूर्तः स्यात् खण्डलवणे खलधुस्तूरयोरपि, वि. धूर्तं तु खण्डलवणे धूर्तौ धत्तूरमायिनोः, हे.

धूलि. धूलिः संख्यान्तरे रेणौ, वि.

धूलिकदम्ब. धूलिकदम्बो नीपे स्यात् तिनिशे वरुणद्रुमे, मे, वि. धूलिकदम्बस्तिनिशे नीपे वरुणपादपे, हे.

धूसर. धूसरो किन्नरीभेदे ना खरे त्रिषु पाण्डुरे, मे. धूसरः पाण्डुरे खरे, वि. धूसरस्तु रासभे स्तोकपाण्डुरे, हे.

धृतराष्ट्र. धृतराष्ट्रः सुराज्ञि स्यात् नागचक्रियभेदयोः। धृतराष्ट्री हंसपद्याम्, मे. धृतराष्ट्रः सुराज्ञि स्यात् पक्षिचक्रियभेदयोः। धृतराष्ट्री हंसपद्याम्, वि. धृतराष्ट्रः खगे सर्पे सुराज्ञि क्षत्रियान्तरे। धृतराष्ट्री हंसपद्याम्, हे.

धृति. धृति र्नेष्टौ स्त्रियां तुष्टौ योगभिद्धैर्यधारणे, मे. धृति-र्योगान्तरे धैर्ये धारणाध्वरतुष्टिषु, वि. धृति र्योगविशेषे स्यात् धारणा-धैर्ययोः सुखे। सन्तोषाध्वरयोश्चापि, हे. धृति र्धारणधैर्ययोः, अ. धृति-स्तुष्टौ क्रतावपि, त्रि.

धेन. धेनौ नद्यां नदे पुमान्, मे. धेनः समुद्रे नद्यां तु धेनी, वि. धेनः समुद्रे धेना तु नद्यां स्याद्भारतीभिदि, हे.

धेनु. धेनु र्गोमात्रके दोग्ध्र्यां गवि, हे. पयस्विन्यर्जुनी धेनु-र्धेनुः कुञ्जरकामिनी। अग्निपुत्री मता धेनु र्धेनु र्दक्षिः शुभङ्करी, अने.

धेनुक. स्याद् धेनुका करिण्यां धेनावपि ना तु दानवविशेषे, मे. धेनुका धेनुरित्यपि, हे. धेनुका तु करेण्वां च, अ. हस्तिन्यां धेनुका, ह.

धैनुक. धैनुकं करणे स्त्रीणां धेनूनामपि संहतौ, मे, वि. धै-नुकं धेनुसंहत्यां करणेऽपि च योषिताम्, हे.

धौम्र. धौम्रं धूम्रत्व ईरितम्। तथा वास्तुस्थानभेदे, मे.

ध्याम. ध्यामं दमनके गन्धतृणेऽथ श्यामले त्रिषु, मे. ध्यामो दमनके गन्धतृणे, वि.

ध्रुव. ध्रुवः शङ्कौ हरे विष्णौ वटे चोत्तानपादजे। वसुयोग-भिदोः पुंसि क्लीवं निश्चिततर्कयोः। स्त्री मूर्वाशाटयोः शालपर्ण्यां गीति-स्नुग्भेदयोः स्त्रियां। सन्तते शाश्वते च, मे. ध्रुवः कीले शिवे शङ्कौ वसौ योगे वटे मुनौ। ध्रुवा मूर्वाशालपर्ण्यो र्गीतिस्नुग्भेदयोरपि। ध्रुवन्तु निश्चले तर्के निश्चिते शाश्वतेऽव्ययत्, वि. ध्रुवो वटे। वसुयोगभिदोः शम्भौ शङ्कावुत्तानपादजे। स्थिरे नित्ये निश्चिते च ध्रुवं नेऽजस्रतर्कयोः। ध्रुवा मूर्वाशालपर्ण्योः स्नुग्भेदे गीतभिद्यपि, हे. ध्रुवो भभेदे क्लीवं तु निश्चिते शाश्वते त्रिषु. अ. ध्रुवो वटे स्मरारौ च गीतिस्नुग्भेदयो र्ध्रुवा, त्रि. ध्रुवौ नक्षत्रनियतौ, अने.

ध्वज. ध्वजः स्यात् शौण्डिके पुमान्। न स्त्रियां तु पताकायां

खट्वाङ्गे मेढ्रचिह्नयो, मे. ध्वजं चिह्ने पताकायां ध्वजः शौण्डिकशेफसोः। -खट्वाङ्गे च, वि. ध्वज. पूर्वदिशो गृहे। शिश्ने चिह्ने पताकायां खट्वाङ्गे शौण्डिकेऽपि च, हे. चिह्नशेफपताकासु खट्वाङ्गेऽपि ध्वजोऽस्त्रियाम्, त्रि.

ध्वजिन्. ध्वजी तु दृथिवीधरे। रथब्राह्मणयोश्चापि भुजङ्गमतुरङ्गयोः, मे. ध्वजी शैले रथे विप्रे भुजङ्गमतुरङ्गयोः, वि.

ध्वनिनाला. ध्वनिनाला तु वीणायां वेणुकाहलयोरपि, मे. ध्वनिनाला स्मृता वेणौ काहलावीणयोरपि, वि. ध्वनिनाला तु वल्लक्यां वेणुकाहलयोरपि, हे. काहलावेणुवीणासु ध्वनिनालाध्वनिं विदुः, श्रा.

ध्वाङ्क्ष. ध्वाङ्क्षो मत्स्यशात्खगे काके तक्षके भिक्षुकेऽपि च। ध्वाङ्क्षी कक्कोलिकायाम्, मे. ध्वाङ्क्षस्तु काकबकयोस्तक्षके भिक्षुके गृहे। ध्वाङ्क्षी कक्कोलिकायां स्यात्, वि ध्वाङ्क्षः काके बकेऽर्थिनि। गृहे ध्वाङ्क्षी तु काकोलस्याम्, हे. काकमत्स्यशात्खगौ ध्वाङ्क्षौ, श्र. ध्वाङ्क्षः काको बको ध्वाङ्क्षः, भने. बके ध्वाङ्क्षः, ह.

न. न. पुमान् सुगते बन्धे हिरण्डे प्रस्तुतेऽपि च, मे. न स्यान्निषेधोपमयोः, मे. शौरी मेषे खरो दीर्घो वामपादाङ्गुलीगतः। नटो नटी नो नादी च नकारश्चानुनासिकः, मा नेता नश्च समाख्यातस्तरणौ नः प्रकीर्तितः। नकारः संगते दृष्टो स्तुतौ दृष्टे प्रकीर्तितः, ए ए नञ्

नकिर् नकि निषेधोपमयोः, मे.

नकुल. नकुलौ कुक्कुटीमांस्यो. पशुपाण्डवयोः पुमान्, मे. नकुलौ कुक्कुटीमांस्यो नकुलः पाण्डवे पशौ, वि नकुलस्तु पाण्डवप्राणिभेदयोः। नकुली कुक्कुटीमांस्योः, हे

नक्षत्रनेमि. नक्षत्रनेमिस्तक्ष रेवत्यां ना ध्रुवे चन्द्रे, मे नक्षत्रनेमिः शीतांशौ रेवत्यां च ध्रुवे क्वचित्, वि नक्षत्रनेमि. शीतांशुरेवत्यौत्तानपादिषु, हे.

नख. नखो स्त्रीक्लीबयोः शुक्तौ नखरे पुंनपुंसकम्, मे. नख.

करवहे पराडे गन्धद्रव्ये नखं नखी, वि. नखं पुन गन्धद्रव्ये नखः करज-परादयोः, हे. नखं शुक्तौ करवहे, त्रि.

नग. नगः शैलो नगो द्रुमः, अने. V. अग.

नगौकस्. नगौकाः पुंसि शरभे पक्षिपञ्चास्ययोरपि, मे. V. अगौकस्.

नग्न. नग्नो वन्दिक्षपणयोः पुंसि त्रिषु विवाससि, मे. नग्नोऽपि च क्षपणके विवस्त्रे चाभिधेयवत्, वि. नग्नो विवाससि। मागधे च क्षपणके, हे. नग्नौ क्षपणवन्दिनौ, त्रि.

नग्निका. नग्निकापि कुमार्य्यां स्यात् पुमान् क्षपणवन्दिनोः, मे. नग्निकाऽऋतुकन्यायां नग्नको जिनवन्दिनोः, हे. नग्निका तु कुमार्य्यां स्यादथ क्षपणवन्दिनोः। नग्नकः, वि.

नञ्. नञभावे निषेधे च स्वरूपार्थेऽप्यतिक्रमे। ईषदर्थे च सादृश्ये तद्विरुद्धतदन्ययोः, मे, वि. नञीषदर्थे सादृश्ये तद्विरुद्धतदन्ययोः। व्यतिक्रमे स्वरूपार्थे निषेधाभावयोरपि, हे. नञभावे निगद्यते। तद्विरुद्धे तदन्ये च निषेधेऽपि च दृश्यते। सादृश्ये चेषदर्थे च, त्रि.

नट. नटी नलद्यौषधे स्त्री स्यात् शैलूषाशोकयोः पुमान्, मे. नटी च्छविलासिन्यां शोनके न के नटः, वि. नटौ भरतकासुकौ, त्रि.

नत. नतं तगरपादां स्यात् क्लीवं कुटिलनम्रयोः। त्रिषु, मे. नत-स्तगरनम्रयोः, हे. नतं स्याद्वाचय्रवन्नम्रे नतस्तगरपादपे, वि.

नदी. नदी सरिति शोणादौ ना, मे. नदः समुद्रे निनदे नदी तु सरिति स्मृता, वि. नदो ह्रदेऽब्धौ निनदे, हे.

नदीकान्त. नदीकान्तः समुद्रे स्यात् दृष्णले सिन्धुवारके। नदी-कान्ता स्त्रियां जम्ब्वां काकजङ्घौषधावपि, मे. नदीकान्तः समुद्रे स्यात् सिन्धुवारेऽपि दिश्यते। नदीकान्ता स्मृता जम्बूकाकजङ्घालतासु च, वि. नदीकान्तो निर्गुण्डीनिचुलादिषु। नदीकान्ता लताजम्बूकाकजङ्घौषधे-ऽपि च, हे.: जम्ब्वां स्त्री ना नदीकान्तः सिन्धुवारेऽज्जलाब्धिषु, त्रि.

नड्ड नड्डो वहे तयोहृसे, मे नड्डस्तुहृस्तनड्डयो, वि

ननु ननुशब्दो विनिग्रहे। ननु प्रश्ने परस्तावधिकारे च सम्भ्रमे। आमन्त्रणेऽप्यनुनये प्रश्नानुज्ञावधारणे, मे ननु प्रश्नेऽप्यनुनयेऽनुज्ञानेऽप्यवधारणे। आमन्त्रणे चापि ननु, वि नन्वान्ये परिप्रश्ने प्रत्युक्तावधारणे। वाक्यारम्भेऽप्यनुनयामन्त्रणानुज्ञयोरपि, रे ननु प्रश्नेऽवधारणे, ह प्रश्नावधारणाऽनुज्ञानुनयामन्त्रणे ननु, श

ननुच ननुच प्रश्नदुष्टोक्त्योः, मे, वि ननुच प्रश्ने दुष्टोक्तौ, हे

नन्द नन्दा स्यादलिञ्जरे। गौर्यां तिथिविशेषे स्त्री निधिराणभिदोः पुमान्, मे नन्दा मणिकसम्पदोः, वि नन्दा सम्पदलिञ्जरे। तिथिभेदे च, हे

नन्दक नन्दको हरिखड्गे च हर्षके कुलपालके, मे नन्दको हरिखड्गे सराहर्षके कुलपालके, वि नन्दकः कुलपालके। हर्षके हरिखड्गे च, हे

नन्दन नन्दनं वासवोद्याने नन्दनो हर्षके सुते, मे, वि नन्दनम्। इन्द्रोद्याने नन्दनस्तु तनये हर्षकारिणि, हे अथ नन्दनम्। देवोद्याने सुते पुंसि, वि नन्दनः सज्जनः पुत्रो नन्दनं स्वर्गवाटिका, धने

नन्दि नन्दिर्द्यूतवाक्य आनन्दे स्त्री नन्दिकेश्वरे पुमान्, मे नन्दिरानन्दने द्यूते प्रतीहारे हरस्य च, वि नन्दिस्तु प्रतीहारे पिनाकिनः। आनन्दने च द्यूते च, हे

नन्दिघोष नन्दिघोषोऽर्जुनरथे घोषे वन्दिजनस्य च, मे, वि नन्दिघोषो वन्दिघोषे स्यन्दने च किरीटिनः, हे

नन्दिन् नन्दी हरप्रतीहारे गर्दभाण्डे वटद्रुमे। नन्दिगुप्मायां गङ्गाया ननान्दृधेनुभेदयोः, मे नन्दी हरप्रतीहारे गर्दभाण्डे वटद्रुमे। नन्दिनी तु ननन्दायां धेन्वां सुरसरित्यपि, वि नन्दी गिरिशदेविणि। गर्दभाण्डे वटे, हे

नन्दिवर्द्धन सखान्नन्दिवर्द्धनो भर्गे पक्षान्ते तनयेऽपि च, मे.

नन्द्यावर्त्त. नन्द्यावर्त्तः पुमान् वेश्मप्रभेदे तगरद्रुमे, मे. नन्द्यावर्त्तः स्मृतो वेश्मप्रभेदे तगरद्रुमे, वि. नन्द्यावर्त्तो गृहान्तरे। तगरे, हे. ४. शोच.

नभस्. नभः क्लीवं व्योम्नि पुमान् घने। प्राणश्रावणवर्षासु विसतन्तौ पतद्ग्रहे, मे. नभो व्योम्नि नभा मेघे श्रावणे च पतद्ग्रहे। प्राणे घ्राणालस्कन्ते च वर्षासु च नभाः स्मृतः, वि. नभो व्योम्नि नभा प्राणे विसतन्तौ पतद्ग्रहे। माऽपि श्रावणे, हे. नभः खं श्रावणे नभाः, श.

नभश्चमस. स्यान्नभश्चमसश्चन्द्रे चित्रापूपेन्द्रजालयोः, मे, वि. नभश्चमसश्चन्द्रमाययोः। चित्रापूपे, हे.

नभश्चर. नभश्चरा विहङ्गमे। विद्याधरे घने वाते, मे. नभश्चरो घने वाते विद्याधरविहङ्गयोः, वि. नभश्चरः खगेऽब्दे। विद्याधरे समीरे च, हे. नभश्चरौ पक्षिदेवौ, त्रि.

नभस. नभसस्तु नदीपतौ। गगणे ऋतुभेदे च, हे.

नमुचि. नमुचिस्तु पुमान् दैत्यभेदे कुसुमकार्मुके, मे. नमुचिः स्मरदैत्ययोः, वि. नमुचि र्दितिजे कामे, हे. नमुचि र्दितिजस्मरे, त्रि.

नय. नया नीतिद्यूतविशेषयोः, मे. नयो नीतौ द्यूतभेदे, वि. नयः स्यान्नैगमादिषु। नीतिद्यूतभिदोः, हे.

नर. नरोऽजे मनुजेऽर्जुने। क्लीवन्तु रामकर्पूरे, मे. नरन्तु रामकर्पूरे नरोऽजे मानवेऽर्जुने, वि. नरो मर्त्त्येऽर्जुनेऽच्युते। नरन्तु रामकर्पूरे, हे. नरोऽजे मानवेऽर्जुने, त्रि.

नरक. नरकः पुंसि निरयदेवारातिप्रभेदयोः, मे. नरकौ दैत्यनिरयौ, हे. नरको निरये दैत्ये, वि, त्रि.

नरङ्ग. नरङ्गस्तु वरण्डके। मेहने न द्वयोश्च, मे. नरङ्गं तु वरण्डके। शेफे नरङ्गमप्याहुः, वि. नरङ्गः शेफे वरण्डे, हे.

नरेन्द्र. नरेन्द्रस्तु महीपाले विषवैद्ये च पुंस्ययम, मे. नरेन्द्रो

वार्त्तिके राज्ञि विपवैद्ये च कथ्यते, वि. नरेन्द्रो वार्त्तिके राज्ञि विषवैद्ये च, हे. नरेन्द्रो राजिके राज्ञि विषवैद्येऽपि दृश्यते, ति. नरेन्द्रो नृपवाचकौ, श.

नर्त्तक. नर्त्तकः केलके पोटगलचारणयो नटे। नर्त्तकी लासिकायाञ्च करेणुमपि योषिति, मे. नर्त्तकः केलके नटे। द्विपे पोटगले चापि नर्त्तकी लासिका द्विपी, हे. नर्त्तकी लासिकायाञ्च करेणुमपि नर्त्तकी। नर्त्तकः खेलके पोटगलचारणयो नटे, वि.

नर्मठ. नर्मठश्चुके पिङ्गे, मे, वि. नर्मठौ पिङ्गचूचुकौ, हे. नर्मठं चूचुके पिङ्गे, श.

नर्मद. नर्मदः केलिसचिवे नर्मदा सरिदन्तरे, मे, वि. नर्मदा रेवानर्मलयोः, हे.

नर्मरा. नर्मरा तु दरीभाण्डमुग्लानिष्फलासु च, मे, वि.

नल. नलः पोटगले राज्ञि पितृदेवे कपीश्वरे। कमलेऽपि क्लुनल्याञ्च क्रमेण क्लीवयोषिति, मे. नलः पोटगले राज्ञि पितृदेवे कपीश्वरे। नली मनःशिलायान्तु नलिने तु नलं मतम्, वि. नलो राज्ञि कपौ नड़े। पितृदेवे नलन्तु स्यात् पद्मं नली मनःशिला, हे.

नलद. नलदं स्यात् पुष्परसोशीरमांसीषु न द्वयोः, मे. नलदं स्मृतात् पुष्परसे मांसिकोशीरयोरपि, वि. नलदा मांसत्रां नलदमुशीरमकरन्दयोः, हे.

नलिन. नलिनी पद्मिनीव्योमनिम्नगाकमलाकरे। नपुंसकं नीलिकायां न पुंसि सरसीरुहे, मे. नलिनी पद्मिनीपद्मव्योमसिन्धुसरोवरे। नलिकायाञ्च नलिनी नलिनं कमले चले, वि. नलिनं नलिकातोयाम्बुजेषु नलिनी पुनः। पद्माकरे गङ्गाब्जिन्योः, हे. खगङ्गायां नलिनी, त्रि.

नव. नवं नवेऽत्र पुमान् स्तुतौ, मे. नवं नवेऽत्र भवे विदुः, वि. नवो नवेऽत्र स्तुतौ, हे.

नवफलिका. नवफलिका स्त्री नवेत्र नवजातरजोऽङ्गनायाञ्च, मे. स्यान्नवफलिका नवेत्र नवजातरजःस्त्रियाम्, वि. नवफलिका तु नवे नवरजःस्त्रियाम्, हे. नवफलिका नवरजमत्रपि, वि.

नवाह. नवाहः सत्रान्तवर्द्दिने नवाहः प्रतिपत्तिथौ, वि. नवाहस्त्वाद्यतिथौ नववासरे, हे.

नह. प्रत्यारम्भे नहः प्रोक्तः, ह.

नहुष. नहुषो नागभेदे स्यात् सोमवंशनृपेऽपि च, मे. नहुषो राज्ञि भुजगे, वि. नहुषो राजविशेषे नागभिद्यपि, हे.

नाक नाकस्तु त्रिदिवेऽम्बरे, मे. नाकः स्वः खे, हे. नाकः स्वर्गान्तरीक्षयोः, वि. आकाशे त्रिदिवे नाक, ध. कथ्यतेऽम्बरे नाकः, ह.

नाकुली. नाकुली कुक्कुटीकन्दे रास्नायां चविके स्त्रियाम्, मे. नाकुली कुक्कुटीकन्दे नाकुली चव्यरास्नयोः, वि. नाकुली चव्यरास्नयोः। कुक्कुटीकन्दे, हे.

नाग नागं नपुंसके रङ्गे सीसके करणान्तरे। नागः पन्नगमातङ्गक्रूराचारिषु तोयदे। नागकेशरपुन्नागनागदन्तकमुस्तके। देहानिलप्रभेदे च श्रेष्ठे स्यादुत्तरे स्थितः, मे. नागन्तु सीसके रङ्गे क्लीवञ्च करणान्तरे। नागः पन्नगमातङ्गक्रूराचारिषु तोयदे। नागकेसरपुन्नागे नागदन्तकमुस्तके। देहानिलप्रभेदेऽथ श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थितः, वि. नागं रङ्गे सीसपत्रे क्लीवञ्च करणान्तरे। नागो मतङ्गजे सर्पे पुन्नागे नागकेसरे। क्रूराचारे नागदन्ते मुस्तके वारिदेऽपि च। देहानिलविशेषे च श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थितः, हे गजेऽपि नागमातङ्गौ, अ. नागः श्रेष्ठभसर्पेषु क्लीवं सीसकरङ्गयोः, वि नागो द्रुमविशेषे स्यात् नागौ वारणपन्नगौ, अने कुञ्जरे नागः, ह

नागदन्त नागदन्तो हिपरदे गृहान्निर्गतदारुणि। नागदन्ती तु कुम्भायां श्रीहस्तिन्यामपि स्त्रियाम्, मे नागदन्तो हिपरदे गृहान्निर्गतदारुणि। नागदन्ती तु कुम्भायां श्रीहस्तिन्यामपीष्यते, वि नाग-

नादेयी. नादेयी नागरङ्गे स्यात् जयायामम्बुवेतसे। भूमिजम्ब्वां जवायाञ्च व्यङ्गुष्ठेऽपि च योषिति, मे. नादेयी नागरङ्गे स्यात् जयायां जलवेतसे। भूमिजम्ब्वां जवायाञ्च व्यङ्गुष्ठे च समीच्यते, वि, नादेयी जलवानीरे भूजम्बूनागरङ्गयोः। व्यङ्गुष्ठे च जपायाञ्च, हे.

नाना. नानाशब्दो विनार्थेऽपि तथाऽनेकोभयार्थयोः, मे, वि. नाना विनोभयानेकार्थेषु, हे. अनेकार्थे भवेन्नाना, ह.

नाभि. नाभि र्मुख्यनृपे चक्रमध्यचत्रिययोः पुमान्। द्वयोः प्राणिप्रतीके स्यात् स्त्रियां कस्तूरिकामदे, मे. नाभिः प्रधाननृपणे चक्रे चक्रान्तस्थमवर्त्तिनोः। नाभिः प्रधाने कस्तूरीमदे च क्वचिदीरितः, वि. नाभिः चक्रप्रधानयोः। चक्रमध्ये मृगमदे प्राणप्रङ्गे मुख्यराज्ञि च, हे. चत्रियेऽपि च नाभि र्ना, अ. मुख्यराट्चत्रयोः पुंसि नाभिः प्राण्यङ्के द्वयोः। चक्रमध्ये प्रधाने च स्त्रियां कस्तूरिकामदे, त्रि. चादिष्टः चत्रियो नाभि र्नाभिश्चक्रस्य पिण्डिका। कुटुम्बस्याश्रयो नाभि र्नाभिर्निम्नोदरी तथा, अने.

नाभील. नाभील वड्वणे नार्य्याः स्त्रकग्भाण्डयोरपि, मे. नाभील कृत्तमस्त्रियाः। वड्वणे नाभिगर्भाण्डे, हे. नाभील नाभिगर्भाण्डे वड्वणे चोन्नमस्त्रियाम्, वि.

नाम. नाम कोपेऽभ्युपगमे विस्मये स्मरणेऽपि च। सम्भाव्यकुत्साप्राकाश्यविकल्पेऽपि च दृश्यते, मे. नाम प्राकाश्यसम्भाव्यकुत्साभ्युपगमेषु च, वि. नाम प्राकाश्यकुत्सयोः। सम्भाव्याभ्युपगमयोरलीके विस्मये क्रुधि, हे. नाम प्राकाश्यसम्भाव्यक्रोधोपगमकुत्सने, अ.

नायक. नायको नेतरि श्रेष्ठे हारमध्यमणावपि, मे, वि. नायको मणिभिन्नेत्प्रधानेषु, हे

नार. नारस्तर्णकनीरयोः, मे, वि. नारं मुण्ड्रां नारौघे च, त्रि.

नारकीट. नारकीटोऽश्मकीटे स्यात् स्वदत्ताशाविहन्तरि, मे, वि.

नारङ्ग. नारङ्गः पिप्पलीरसे। यमजप्राणिनि विटे नागरङ्गद्रुमेऽपि च, मे. नारङ्गं पिप्पलीरसे। नागरङ्गे विटे जन्तौ यमजेऽपि प्रकीर्त्तितम्, वि. नारङ्गो विटजन्मिनोः। कणारसे नागरङ्गे, हे.

नाराच. नाराचः पक्षिकायां ना लोहवाणाम्बुहस्तिनोः, मे. नाराचो लोहवाणे स्यान्नाराचो जलहस्तिनि। नाराचः पक्षिकायाञ्च, वि. नाराचो लोहसायके। जलेभे नाराचः पत्रपाम्, हे.

नारायण. नारायणोऽच्युतेऽभीरुगौर्यस्त्री नारायणी मता, मे. नारायणोऽच्युतेऽभीरुगौर्यस्त्री नारायणी विदुः, वि. नारायणस्तु केशवे। नारायणी शतावर्य्युमा श्रीः, हे.

नाल. नाला दण्डे सरोजस्य नाली शाककलम्बके, वि. नाला न ना पद्मदण्डे नाली शाककडम्बके, मे. नालं काण्डे मृणाले च नाली शाके कडम्बके, हे.

नालिका. अथ नालिका। नाले काले सुषिरन्ध्रे विवरे वेणुभाजने, हे

नालीक. नालीकं शरशल्याद्यं ब्जखण्डे नपुंसकम्, मे. नालीकोऽङ्के शरे शल्ये नालीकं पद्मवर्द्धने, हे नालीकं शरखण्डेऽब्जे नालीकः शरशलयोः, वि. नालीकौ पद्मनाराचौ, त्रि.

नाश. नाशः पलायनेऽपि स्यान्निधनानुपलम्भयोः, मे. नाशः पलायने प्रोक्तो निधनानुपलम्भयोः, वि नाशः पलायने ध्वस्तौ परिभ्रंशावदर्शने, हे. नाशः पलायने ध्वस्तौ, त्रि.

नासा. नासा तु नासिकायाञ्च द्वारोर्द्धदारुणि स्त्रियाम्, मे. नासा तु नासिकायां स्यात् नासा द्वारोर्द्धदारुणि, वि. नासा घोणा। द्वारोर्द्धदारुणोः, हे.

नाह. नाहस्तु बन्धने कूटे, मे नाहो बन्धनकूटयोः, वि.

नि. नि निवेशक्षेपणार्थयोः। नित्यार्थे संशयक्षेपकौशलोपरमेषु च। सान्निध्याश्रयदानेषु मोक्षान्तर्भावबन्धने। राश्यधोभावविन्यासे, मे. :नि

स्यात् क्षेपे भृशार्थे च नित्यार्थे दानकर्मणि। सन्निधानोपरमयोः संश्रया-श्रयराशिषु। मे. श्वेऽन्तर्भावेऽधोभावे बन्धने कौशलेऽपि च, हे. नि निषेध-भृशार्थाधोभावविन्यासराशिषु। आश्रये बन्धने मोचे दानकर्मणि दर्शने। अन्तर्भावे च सामीप्यकौशलोपरमेषु च। नित्यार्थे संश्रये च, वि.

निःश्रेणि. निःश्रेणिरधिरोहिण्यां खर्जूरोपादपे स्त्रियाम्, मे. निःश्रेणिस्त्वधिरोहिण्यां खर्जूरोपादपेऽपि च, वि. निःश्रेणिरधिरोहिण्यां खर्जूरोपादपेऽपि, हे.

निःश्रेयस. निःश्रेयसन्तु कल्याणमोक्षयोः शङ्करे पुमान्, मे. निःश्रेयसन्तु कल्याणे चन्द्रचूडापवर्गयोः, वि. निःश्रेयसन्तु कल्याणमोक्षयोः, हे.

निःसरण. अथ निःसरणं स्यादुपायमोक्षेषु निर्गमे, मे. निःसरणं स्यान्मरणोपायनिर्याणमुक्तिषु, वि. निःसरणं मृतौ। उपाये गेहादिमुखे निर्वाणे निर्गमेऽपि च, हे.

निकर. निकरो निवहे सारे न्यायदेयधने निधौ, मे. निकरो निवहे सारे न्यायदेयधनान्तरे, वि. निकरः सारसङ्घयोः। न्यायदातव्य-वित्ते च, हे.

निकष. निकषः शाणफलके निकषा यातुमातरि, मे, हे. निकषाऽ-न्तिकमध्ययोः, मे. निकषा त्वन्तिके मध्ये रक्षोऽम्बायां त्वनव्ययम्, वि.

निकाय. निकायस्तु पुमान् लक्ष्ये सधर्मिप्राणिसंहतौ। समुच्चये संहतानां निलये परमात्मनि, मे. निकायो निलये लक्ष्ये संहतानां समु-च्चये। एकार्थभाजिनिवहे परमात्मनि चेष्यते, वि. निकायः सद्मसङ्घयोः। परमात्मनि लक्ष्ये च, हे.

निकार. निकारः स्यात् परिभवे धान्यस्योत्क्षेपणेऽपि च, मे. निकारः स्यात् परिभवे धान्यस्योत्किरणेऽपि च, वि. निकारस्तु पराभवे। धान्योत्क्षेपे, हे. धान्योत्क्षेपे निकारः स्यात्, लि.

निकुम्भ. निकुम्भः कुम्भकर्णस्य तनये दन्तिकौषधौ, मे. निकुम्भः कथितो दन्त्यां कुम्भकर्णसुतेऽपि च, वि. निकुम्भः कुम्भकर्णजे। दन्त्याद्य, हे.

निकृत. निकृतं विप्रलब्धे स्यात् नीचे विप्रकृतेऽपि च, वि, मे. निकृतं विप्रलब्धे विप्रकृतेऽधमे, हे.

निकृति निकृति र्भर्त्सने क्षेपे शठे शाठ्येऽपि च स्त्रियाम्, मे. निकृति र्भर्त्सने क्षेपे वदन्ति शठशाठ्ययोः, वि निकृतिः शठशाठ्ययोः। भर्त्सनेऽभिभवे क्षेपे, हे.

निगम निगमो वाणिजे पुर्य्यां कटे वेदे वणिक्पथे, मे निगमो वाणिजे पुर्य्यां कटे वेदे वणिक्पथे, वि. निगमाः पूर्वणिग्वेदनिश्चयाध्ववणिक्पथाः, हे. वणिक्पथः पुरं वेदो निगमः, अ कटे लुण्ड्राश्च निगमः, त्रि श्रुतौ निगमः, ह

निगरण अथ निगरणं क्लीवं भोजने स्यात् गले पुमान्, मे. निगरणं भोजनेऽपि गले निगरणो मतः, वि. निगरणं भोजने स्यात् निगरणः पुन र्गले, हे.

निग्रह निग्रहो भर्त्सनेऽपि स्यात् मर्य्यादायाश्च बन्धने, मे. निग्रहो भर्त्सने मोक्षो मर्य्यादायाश्च बन्धके, वि. निग्रह । बन्धके भर्त्सने सीम्नि, हे

निचुल निचुलस्तु निचोले स्यात् हिज्जलाख्यमहीरुहे, मे. निचुलो हिज्जलतरौ निचुलश्च निचोलके, वि निचुलस्त्विज्जलद्रौ निचोलके, हे

निज निजं स्वीये च नित्ये च, मे निजमात्मीयनित्ययोः, वि. निजो नित्ये स्वकीये च, हे स्वके नित्ये निजं त्रिषु, अ. नित्यं स्वञ्च निजं प्रोक्तम्, धने

नितम्ब नितम्बः स्कन्धरोधसोः। स्त्रियाः पश्चात् कटितटे कटके कटिमात्रके, मे नितम्बो रोधसि स्कन्धे गिरेरपि कटीरके, वि. नितम्बः कटिरोधसोः। स्त्रियाः पश्चात् कटे सानौ, हे

नित्य नित्यं स्यात् सन्ततेऽपि च। शाश्वते त्रिषु, मे नित्यन्तु सतते ध्रुवे, वि नित्यं सते ध्रुवे हे. नित्ये सततशाश्वते, त्रि.

निदाघ. निदाघो ग्रीष्मकाले स्यात् उष्णस्वेदाम्बुनोरपि, मे, वि. प्रस्वेदोऽपि निदाघः स्यात् निदाघो ग्रीष्म उच्यते, अने. निदाघौ स्वेदतापौ च, त्रि. ४. घर्म.

निदान. निदानं कारणे वत्सदामादिकारणत्रये, मे. निदानं कारणे रोगनिर्णये वत्सदामनि, वि. निदानं कारणे शुद्धौ तपसः फलयाचने। वत्सदाम्न्यवसाने च, हे. निदानमवसानेऽपि, श.

निर्देश. निर्देशः शासनोपान्तभाषणेषु प्रयुज्यते, वि. निर्देशः शासनेऽपि स्यात् कथनोपान्तयोरपि, मे. निर्देशः स्यादुपकण्ठे शासने परिभाषणे, हे.

निधन. निधनं स्यात् कुले नाशे, मे, वि. निधनं कुलनाशयोः, हे, अ.

निधुवन. भवेन्निधुवनं कम्पे सुरते च नपुंसकम्, मे. निधुवनं सुरते कम्पनेऽपि च, वि. निधुवनं रते कम्पे, हे.

निन्दा. निन्दा स्यादपराधेऽपि कुत्सायामपि योषिति, मे. निन्दापवादे कुत्सायाम्, वि. निन्दा कुत्सापवादयोः, हे.

निपाक. निपाकः पचने स्वेदेऽप्यसत्कर्मफलेऽपि च, वि. निपाकः पचने स्वेदासत्कर्मफलयोरपि, हे.

निभ. निभस्तु कथितो व्याजे पुंलिङ्गः सदृशे त्रिषु, मे. निभो व्याजसदृक्षयोः, वि. स्यात् सदृशे व्याजे, हे. सदृशव्याजयो र्निभः, त्रि.

निमित्त. निमित्तं हेतुलक्ष्मणोः, मे, वि, हे, अ. निमित्तं हेतुचिह्नागन्तुदेवादेशपर्वसु, त्रि.

निमिष, निमेष. निमेषनिमिषौ कालप्रभेदेऽक्षिनिमीलने, मे, वि. निमेषनिमिषौ नेत्रमीलने कालभिद्यपि, हे.

निम्ब. (निम्बः स्यात् पिचुमर्देऽपि तिक्तके च चिरायते, वि.)

नियति. नियति र्नियमे दैवे, मे, वि. नियती दैवसंयमौ, हे.

नियम. नियमो यन्त्रणायाञ्च प्रतिज्ञानिश्चये व्रते, मे. नियमो

यन्त्रणायां सत्रात् प्रतिज्ञायाञ्च संयमे, वि. नियमः सत्रात् प्रतिज्ञायां निश्चये यन्त्रणे व्रते, हे. नियमो निश्चये व्रते। यन्त्रणावन्ध-योश्च, त्रि

नियामक. नियामकः कर्णधारे पोतवाहे नियन्तरि, मे, वि. नियामको नियन्तरि। पोतवाहे कर्णधारे, चे नौवाहे स्यान्नियामकः। सख्ये सुरौ च, त्रि.

निर्. नि निर्णयनिषेधयोः, मे. नि निश्चये कान्ताद्यर्थे नि-निःशेषनिषेधयोः, वि. नि निश्चये कान्ताद्यर्थे विशेषप्रतिषेधयोः, हे. नि निश्चयनिषेधयोः, च.

निरसन. निरसनं वधे प्रतिक्षेपे। निष्ठीवने, मे. निरसनं निरासे स्याद् वधे निष्ठीवनेऽपि च, वि. निरसनं निसूदने। निष्ठीवने निरासे च, हे.

निरस्त. निरस्तस्त्रिषु निष्ठ्यूते प्रेषितेषौ द्रुतोदिते। सन्त्यक्ते च प्रतिहते, मे. निरस्तः प्रेषितेषौ स्यात् निष्ठ्यूते त्वरितोदिते। सन्त्यक्ते च प्रतिहते, वि. निरस्तः प्रेषितशरे सन्त्यक्ते त्वरितोदिते। निष्ठ्यूते प्रतिहते च, हे.

निराकृति निराकृतिरनाकारेऽस्वाध्याये त्रिषु वारणे। स्त्रियाम्, मे. निराकृतिः प्रतिषेधेऽप्यस्वाध्यायेऽप्यनाकृतौ, वि निराकृतिरस्वा-ध्याये निराकारनिषेधयोः, हे. अस्वाध्याये कुरूपे च प्रत्युक्तौ स्त्री निराकृतिः, त्रि.

निरामय. निरामयस्तु पुंसि स्याद् ड्डिशे त्रिषु नीरुजि, मे. निरामयोऽन्यवत् कल्ये स्याड्डिशे निरामयः, वि. निरामयस्तु स्याड्डि-डिशे गतामये, हे.

निरूपण. निरूपणं स्यादालोके विचारे च निदर्शने, मे, वि. निरूपणं विचारावलोकनयो निदर्शने, हे.

निरूढ निरूढो [illegible] मे, निरूढो

यतिभेदे स्यात् तर्कनिश्चितयोरपि, वि. निरुक्तो निगदे तर्के यति-भेदे, हे.

निरोध निरोधो नाशरोधयोः, मे, हे. निरोधो रोधनाशयोः, वि.

निर्ऋति. निर्ऋतिः स्यादलक्ष्म्यां स्त्री दिशां पालान्तरे पुमान्, मे. निर्ऋतिः स्यादलक्ष्म्यां च दिक्पाले निरुपद्रवे, वि. निर्ऋति-र्निरुपद्रवे। अलक्ष्म्यां दिक्पतौ चापि, हे.

निर्गुण्डी. निर्गुण्डी नीलशेफाल्यां सिन्धुवारद्रुमेऽपि च, मे. निर्गुण्डी सिन्धुवारकः। नीलशेफाल्यब्जकन्दः, हे. निर्गुण्डी सिन्धु-वारके। नीलशेफालिकायाञ्च कञ्चाटे च क्वचित्, वि.

निर्ग्रन्थ. निर्ग्रन्थो नग्नकेऽपि स्यान्निःस्वबालिशयोरपि, मे, वि. निर्ग्रन्थो निःस्वमूर्खयोः। क्षपणे च, हे.

निर्ग्रन्थक. निर्ग्रन्थकः स्यात् क्षपणे निष्फलेऽप्यपरिच्छदे, मे. निर्ग्रन्थकः स्यात् क्षपणे निष्फलेऽप्यपरिग्रहे, वि.

निर्जर. निर्जरः स्यात् पुमान् देवे जरात्यक्ते च वाच्यवत्। नि-र्जरा तु गुडूच्याञ्च तालपर्ण्यामपि स्त्रियाम्, मे. निर्जरस्तु जरात्यक्ते वाच्यवन्निर्जरः सुरे। निर्जरा तु गुडूच्यां स्यात् तालपत्र्यामपि क्व-चित्, वि. निर्जरो निर्जरे सुरे। निर्जरा तु तालपत्र्यां गुडूच्यां तल-भिद्यपि, हे. गुडूच्यामपि निर्जरा, त्रि.

निर्दिष्ट. निर्दिष्टस्तु दयाशून्ये कथितो निष्प्रयोजने। परापवाद-रक्ते च वाच्यलिङ्गोऽयमिष्यते, मे. निर्दिष्टो निर्दये स्मृतः। परापवाद-संरक्ते निर्दिष्टो निष्प्रयोजने, वि निर्दिष्टो निष्प्रयोजने। निर्देऽस्य-दोषरते, हे.

निर्दर, निर्वर निर्दरं निर्भरे सारेऽन्यवत् तु कठिनेऽत्रपे, मे. निर्वर सारे निर्भरे कठिनेऽत्रपे, वि. निर्दरन्तु गतत्रपे। कठिने निर्भरे सारे, हे.

निर्देश. निर्देशः शासनेऽपि स्यात् कथनोपान्तयोरपि, मे.

निर्देश कथनाज्ञयोः, हे

निर्नर निर्नरोऽक्षोस्खे तुषाग्नौ, हे निर्नरस्तु सदृशाश्वतुरङ्गे तुषपावके, वि, मे

निर्भर्त्सन निर्भर्त्सनं खलीकारेऽलक्तकेऽपि नपुंसकम्, मे निर्भर्त्सनं खलीकारेऽलक्तके च, वि निर्भर्त्सनमलक्तके। खलीकारे, हे निर्भर्त्सनं खलीकारालक्तयोः, वि

निर्मल निर्मलं स्यात् निर्माल्येऽभ्रके च नपुंसकम्। मल-हीनेऽन्यलिङ्गञ्च, मे निर्मलं विमले विद्यात् निर्माल्याभ्रकयोरपि, वि निर्मलं विमलेऽभ्रके। निर्माल्ये च, हे

निर्माण निर्माणं निर्मितौ सारे समञ्जसे नपुंसकम्, मे नि-र्माणं निर्मितौ सारे निर्माणञ्च समञ्जसे, वि निर्माणं सारनिर्मित्योः कर्मभेदे समञ्जसे, हे

निर्मुट निर्मुटः खर्परे सूर्ये, हा v दृमुंट

निर्मुक्त निर्मुक्तस्त्यक्तसङ्गे स्यात् मुक्तकञ्चुकभोगिनि, मे, वि निर्मुक्तो मुक्तनिर्मोकभुजङ्गे निष्परिग्रहे, हे

निर्मोक निर्मोको मोचने व्योम्नि सन्नाहे सर्पकञ्चुके, मे नि-र्मोको मोचके व्योम्नि सन्नाहे सर्पकञ्चुके, वि निर्मोको व्योम्नि सन्नाहे मोचके सर्पकञ्चुके, हे

निर्याण निर्याणं वारणापाङ्गदेशे मोक्षेऽध्वनिर्गमे, मे निर्याणं वारणापाङ्गदेशे मोक्षे च निर्गमे, वि निर्याणं निर्गमे मोक्षे गजापाङ्गप्र-देशयो, हे

निर्यातन निर्यातनं वैरशुद्धौ दाने न्यासार्पणेऽपि च, मे, च निर्यातन वैरशुद्धो दाने न्यासार्पणे मतौ, वि निर्यातन वैरशुद्धौ दाने न्याससमर्पणे, हे

निर्यूह निर्यूहः शेखरे द्वारे निर्यासे नागदन्तके, वि, मे नि-र्यूहो द्वारि निर्यासे शेखरे नागदन्तके हे v निर्यूह

निर्वर. v. निद्दर.

निर्वाण. निर्वाणमस्तं गमने निर्वृतौ गजमज्जने। सङ्गमेऽप्य-पवर्गे च, मे. निर्वाणमस्तं गमने निर्वृतौ गजमज्जने। अपवर्गे च, वि. निर्वाणं मोक्षनिर्वृत्यो विश्रान्ते करिमज्जने, हे. गज मज्जने। निर्वाणं निर्वृतौ मोक्षे, त्रि.

निर्वाद. निर्वादः स्यात् लोकवादे परिनिष्ठितवादयोः, मे. निर्वादः सप्रात् परीवादे परिनिष्ठितवादयोः, वि. निर्वादस्तु लोकवादेऽपवादे, हे. निर्वादो जनवादेऽपि, अ.

निर्वासन. निर्वासनं हिंसने स्यात् नगरादेर्बहिष्कृतौ, मे. निर्वासनं हिंसने च नगरादेर्बहिष्कृतौ, वि. निर्वासनन्तु मारणे। पुरादेश्च बहिष्कारे, हे.

निर्वृति. निर्वृतिः। मोक्षे अतन्त्रौ सुखे सौख्येऽ, हे. निर्वृतिः सुस्थतायां स्यादस्तंगमनसौख्ययोः, वि. निर्वृतिः सुस्थितावस्तं-गमने च सुखे स्त्रियाम्, मे. निर्वाणे सुस्थितत्वे च निर्वृतिः, त्रि.

निर्व्यूह. द्वार्यापीड़े क्वाथरसे निर्व्यूहो नागदन्तके, अ. निर्व्यूहो निर्गतापीड़निर्यासद्वारभूमिषु, अने. v. निर्यूह.

निर्वेश. निर्वेशस्तु पुमान् भोगे वेतने मूर्च्छनेऽपि च, मे. निर्वेशो मूर्च्छने भोगे निर्वेशो वेतनेऽपि च, वि. निर्वेश उपभोगे स्यात् मूर्च्छने वेतनेऽपि च, हे निर्वेशो भृतिभोगयोः, अ.

निवात. निवातो दृढ़सन्नाहे वातशून्येऽपि चाश्रये, मे. निवातो दृढ़सन्नाहे वातान्ते चाश्रयेऽपि च, वि. निवातो वातरहिते दृढ़सन्नाह आश्रये, हे. निवातावाश्रयावातौ शस्त्राभेद्यश्च वर्म यत्, अ. निवात-माश्रयं विद्यादभिन्नं कवचं तथा, अने.

निवेश निवेशः पुंसि विन्यासे शिविरोद्वाहयोरपि, मे. निवेशः शिविरोद्वाहविन्यासेषु प्रकीर्त्तितः, वि निवेशः सैन्यविन्यासे शिविरोद्वाह-योरपि, हे.

निश्मन. निश्मनमुक्तं दृष्टौ श्रुतौ, मे. श्रुतौ दृष्टौ निश्मनम्, त्रि. निश्मनं श्रुतौ दृष्टौ, वि. v. निशामन.

निशा. निशा दारुहरिद्रायां स्यात् त्रियामाहरिद्रयोः, मे, वि. निशा रात्रौ हरिद्रायाम्, हे. निशा रात्रि र्हरिद्रा च, त्रि.

निशाचर. निशाचरस्तु रक्षसि। केरुपेचकसर्पेषु पांशुलायां निशाचरी, मे. निशाचरः पेचकाहियातुधानेषु फेरवे। निशाचरी पांशुलायाम्, वि. निशाचरस्तु राक्षसः। सर्पे घूके शृगाले च। निशाचरी तु पांशुला, हे. पांशुला च निशाचरी, त्रि.

निशान्त. निशान्तं त्रिषु शान्ते स्यात् क्लीवन्तु भवनोषसोः, मे. निशान्तं सदने शान्ते प्रभातेऽपि, हे. निशान्तः कथितः शान्ते निशान्तं भवनोषसोः, वि.

निशामन. निशामनं दर्शने स्याद् आलोचने न द्वयोः, मे. दृष्ट्यालोचे निशामनम्, वि. निश्मननिशामने। निरीक्षणश्रवणयोः, हे.

निशीथ. निशीथस्तु पुमानर्द्धरात्रे स्याद् रात्रिमात्रके, मे. निशीथोऽप्यर्द्धरात्रे स्यात् निशीथो रात्रिमात्रके, वि. निशीथस्तु रात्रिमात्रार्धरात्रयोः, हे.

निश्चारक. निश्चारकः पुरीषस्य क्षये स्वैरे समीरणे, मे, वि. निश्चारकः समीरणे। पुरीषस्य चये स्वैरे, हे.

निषङ्ग. निषङ्गः सङ्गते तूणे, मे. निषङ्गः सङ्गतूणयोः, वि, त्रि. निषङ्गस्तूणसङ्गयोः, हे.

निषद्वर. निषद्वरस्तु जम्बाले निशायान्तु निषद्वरा, मे. निषद्वरस्तु जम्बाले निशायाञ्च निषद्वरी, वि. निषद्वरः स्मरे पङ्के निषद्वरी पुनर्निशि, हे.

निषध. निषधः कठिने देशे तद्राजे पर्वतान्तरे, मे. निषधः कठिने देशे तद्राजे च नगान्तरे, वि. निषधस्तु पर्वते कठिने स्वरे। देशतद्राजयोश्चापि, हे

निषाद. निषादः स्वरभेदे स्याच्चण्डाले धीवरान्तरे, मे. निषादः श्वपचे स्वरे, वि, हे. निषादौ श्वपचस्वरौ, त्रि.

निष्क. निष्कमस्त्री साष्टहेमशते दीनारकर्षयोः। वक्षोऽलङ्करणे हेमपात्रे हेमपलेऽपि च, मे. निष्कः कर्षे हेमनि तत्पले। दीनारे साष्टसुवर्णशते वक्षोविभूषणे, हे. निष्कमष्टाधिकस्वर्णशते दीनारकर्षयोः। वक्षोऽलङ्करणे हेमपात्रे हेमपलेऽपि च, वि. साष्टे शते सुवर्णानां हेम्न्युरोभूषणे पले। दीनारेऽपि च निष्कोऽस्त्री, अ. पलमण्डनयो र्निष्को निष्को दीनारकर्षयोः, भाने.

निष्कल. निष्कलस्तु कलाशून्ये नष्टवीर्ये च वाच्यवत्, मे. निष्कलस्तु नष्टवीजे कलोज्झिते, हे. निष्कलस्तु कलाशून्ये नष्टवीजे तु वाच्यवत्, वि.

निष्काषित. निष्काषितो निर्गमितेऽप्याक्षिप्ते धिक्कृतेऽपि च, मे, वि.

निष्कुट. निष्कुटस्तु गृहोद्याने क्वचित् केदारकपाटयोः, मे, वि. निष्कुटो गृहवाटिका। केदारकः कपाटश्च, हे. कपाटेऽपि च निष्कुटः। कोटरेऽपि, त्रि. गृहवाट्याञ्च निष्कुटः, श.

निष्क्रम. निष्क्रमो बुद्धिसम्पत्तौ निर्गमे दुष्कुलेऽपि च, मे, वि. निष्क्रमो दुर्गमे बुद्धिसम्पत्तौ दुष्कुलेऽपि च, हे.

निष्ठा. निष्ठा निष्पत्तिनाशान्तयाच्ञानिर्वहणेषु च, मे, वि. निष्ठोत्कर्षव्यवस्थयोः। क्लेशे निष्पत्तौ नाशेऽन्ते निर्वाहे याचने व्रते, हे. निष्ठा निष्पत्तिनाशान्ताः, अ. निष्ठा क्लेशेऽवसाने च व्यवस्थोत्कर्षयो र्व्रते, श.

निष्ठुर. निष्ठुरः कठिनेऽलपे, शा.

निष्पाव निष्पावः शूर्पपवने राजमाषे कडङ्गरे। पवने शिम्बिकायां ना निर्विकल्पेऽन्यलिङ्गकः, मे. निष्पावः शूर्पपवने राजमाषे कडङ्गरे। पवने शिम्बिकायां च निष्पावो निर्विकल्पके, वि. निष्पाव पवने शूर्पपवने निर्विकल्पके। वल्ले कडङ्गरे शिम्बग्राम्, हे. निष्पावः शूर्पवातेऽपि, शा

निस् निर्निषेधे च निश्चये। साकल्यातीतयोः, मे नि निश्चये निषेधे च साकल्यातीतयोरपि, वि द्र. निर्

निसर्ग निसर्गो रूपसर्गयो, मे निसर्गः सर्गशीलयो, वि निसर्गः सर्गे स्वभावे, हे

निस्तरण स्यान्निस्तारणमुपाये निस्तारे तरणेऽपि च, मे निस्तरणं स्यादुपाये निस्तारे निर्गमेऽपि च, वि निस्तारणन्तु निस्तारे तरणोपाययोरपि, हे

निस्तल निस्तलं वर्त्तुले चले, मे, वि निस्तलन्तु तले हस्ते, हे

निस्तुषित अथ निस्तुषित त्यक्ते त्वग्विहीने लघूकृते, मे निस्तुषितं निस्त्वचि स्याद् वर्जिते च लघूकृते, वि निस्तुषितं वर्जिते स्याद् गतत्वचि लघूकृते, हे

निस्त्रिंश अथ निस्त्रिंश खड्गे ना निर्दये त्रिषु, मे निस्त्रिंशो निर्दये खड्गे, वि निस्त्रिंशो निर्घृणे खड्गे, हे निस्त्रिंशौ खड्गनिर्दयौ, त्रि निस्त्रिंशौ खड्गपापिष्ठौ, अने निस्त्रिंशोऽकरुणेऽपि च, हा

निह्नव निह्नव पुंसि निकृतावविश्वासापलापयोः, मे निह्नवं निकृतौ विद्याद् अविश्वासापलापयोः, वि निह्नव स्यादविश्वासेऽपलापे निकृतावपि, हे अविश्वासेऽपह्नवेऽपि निकृतावपि निह्नवः, श

नीकाश नीकाशो निश्चये तुल्ये, वि, मे, हे

नीच नीचः पामरे वामनेऽपि च, मे नीचस्तु वामने पामरे स्मृतः, वि नीच पामरखर्वयोः, हे वामने पामरे नीच, त्रि

नीचैस् नीचैः स्वैरात्पयो र्नरक्, मे, वि नीचैः स्वैरात्पनीचेषु, हे

नीड नीडं स्थानकुलाययो मे नीड स्थाने कुलाये च सकारपूर्वकोऽन्तिके, वि नीडं स्थाने खगालये, हे

नीति नीति र्नयेऽपि स्यात् प्रापणेऽपि च रोपिति, मे नीतिस्तु प्रापणे नये, वि नीति र्नये प्रापणे च हे

नीभ्र. नीभ्रं नेमौ वलीके द्रौ रेवतीभे च कानने, वि. नीभ्रन्तु वलीवननेमिषु। चन्द्रे च रेवतीभे च, हे. नीभ्रं नेमौ वलीके द्रौ रेवतीभेऽपि कानने, मे. वलीकवनयो र्नीभ्रम्, त्रि.

नीप. नीपः कदम्बबन्धूकनीलाशोकद्रुमेषु च, मे. नीपो धूलिकदम्बे स्मरान् नीलाशोके च धन्विनि, वि.

नीरज. नीरजं कुष्ठपद्मयोः, मे. नीरजं कमले कुष्ठे, वि, त्रि. नीरजं पद्मकुष्ठयोः, हे.

नील. नीलन्तु नीलीरक्ते ना निधद्रिवानरान्तरे। नीली रक्तभेदनीलिन्योः, मे, नीलः स्यात् नगान्तरे। नीलः कपीश्वरे नीली दृषलाञ्छनभेदयोः, वि. नीलो वर्णे मणौ वृक्षे निधिवानरभेदयोः। नीलीपथ्यां लाञ्छने च, हे.

नीलकण्ठ. V कालकण्ठ

नीलङ्गु, नीलाङ्गु. नीलाङ्गुः स्यात् कृमौ पुंसि भ्रमरालर्यां तु योषिति, मे. नीलाङ्गुः कृमिजातिके। भ्रमरालर्यां प्रसूते च, हे. नीलङ्गुः कृमिभेदे स्याद् भ्रमरालीसुमारयोः, वि.

नीलाञ्जसा. नीलाञ्जसाऽप्सरोभेदे सरिद्भेदे च विद्युति, मे. नीलाञ्जसाऽप्सरोभेदे सरिद्भेदेऽपि विद्युति, वि. नीलाञ्जसा नदीभेदेऽप्सरोभेदे तडितपि, हे.

नीलाम्बर. नीलाम्बरः प्रलम्बघ्ने कौणपे च शनैश्चरे, मे. नीलाम्बरः प्रलम्बघ्ने कौणपे क्रूरलोचने, वि. नीलाम्बरो बलभद्रे राक्षसे क्रूरलोचने, हे.

नीलिका. नीलिका नीलिनीक्षुद्ररोगशेफालिकासु च, मे. नीलिका नीलिनीक्षुद्ररोगशेफालिकास्वपि, वि

नीवर. स्त्रान्नीवरो वणिजके वास्तव्ये च पुमानयम्, मे. स्त्रान्नीवरो वाणिजके वास्तव्येऽपि च नीवरः, वि. नीवरस्तु वास्तव्येऽपि वणिजपि, हे.

नीवी नीवी परिपणे स्त्रीणां कटीवसनबन्धने, मे नीवी परिपणे ग्रन्थौ स्त्रीणां जघनवाससः, वि नीवी स्त्रीकटीवस्त्रबन्धने। मूलद्रव्ये परिपणे, हे स्त्रीकटीवस्त्रबन्धेऽपि नीवी परिपणेऽपि च, न नीवी परिपणेऽप्युक्ता, ह

नीहार नीहारो हिमशीतयोः, अने

नु नु वितर्कावमानयोः। विकल्पानुनयातीते प्रश्नेऽत्यपदेशयोः, मे नु प्रश्नेऽनुनये तीर्थे सत्राद्विकल्पवितर्कयोः, हे नु सत्रात् प्रश्ने विकल्पार्थेऽप्यतीतानुनयार्थयोः, वि नु इच्छायां विकल्पे च, अ

नुचित् नुचित् प्रश्नवितर्कयोः, ह

नूनम् नूनन्तु निश्चिते तर्के स्मरणे वाक्यपूरणे, मे नूनं निश्चिततर्कयोः, वि नूनं तर्के निश्चिते च, हे तर्कनिश्चितयोर्नूनम्, ह नूनं तर्केऽर्थनिश्चये, अ

नृशंस पापीयांसो नृशंसाः स्युर्नृशंसा वन्दिनः स्मृताः, अने

नेत् नेद् विकल्पनिषेधयोः, मे

नेत्र नेत्र मन्थगुणे वस्त्रभेदे मूले द्रुमस्य च। रथे चक्षुषि मन्थान्तु नेत्री नेतरि वाच्यवत्, मे नेत्रं मन्थिगुणे वस्त्रे तरुमूले विलोचने। नेत्रं रथे च नाड्याञ्च नेत्री नेतरि वाच्यवत्, वि नेत्रं वस्त्रे मथो गुणे। मूलाविनेत्वत्, हे स्याज्जाटाग्रुतयो नेत्रम्, अ नेत्री नेतरि नेत्रञ्च गुणे मूले विलोचने, लि नेत्रं वस्त्रविशेषश्च नेत्रं चक्षुरुदाहृतम्। परिवर्त्तगुणो नेत्रो नेत्रः कनूक्रिकाश्रमः, अने नेत्रं मूले, ह

नेपथ्य नेपथ्यं स्यादलङ्कारे रङ्गजायां नपुंसकम् मे नेपथ्यं रङ्गभूमौ स्यात् नेपथ्यञ्च प्रसाधने, वि

नेम नेम कालेऽवधौ खण्डे प्राकारे कैतवेऽपि च, मे नेमः कालेऽवधौ गर्त्ते प्राकारे कैतवेऽपि च, वि नेमस्त्वर्द्धे प्राकारगर्त्तयोः। अवधौ नैतवे काले हे

नेमि नेमिर्ना तिनिशे कूपत्रिकाचक्रान्तयोः स्त्रियाम्, मे. नेमि-

क्षिकायां कूपरत्र चक्रान्ते तिनिसद्रुमे, वि नेमि: कूपत्रिका प्रधि:। तिनि-शोऽरिश्नेमिश्च, हे.

नैगम. नैगमं स्यादुपनिषद् वणिजो नागरेऽपि च, मे, त्रि नैगमो नयपौरोपनिषद्वतिषु वाणिजे, हे. नागरो वणिक्। नैगमौ द्वौ, ध.

नैपाली नैपाली तु नवमालीकुनटीसुवहासु च, मे. नैपाली नवमालीमन:शिलासुवहासु च, वि. नैपाली मन:शिला स्यात् सुवहा नवमालत्यपि, हे.

न्यच्(ञ्च्) न्यङ् नोचनिम्नयो:, मे न्यग् निम्ने नीचकात्स्नर्यो:, हे. न्यङ् नीचे निम्नकात्स्नर्ययो:, वि.

न्यक्ष. न्यक्ष: परशुरामे स्यात् न्यक्ष: कात्स्नर्यनिकृष्टयो:, वि. न्यक्ष: कात्स्नर्यनिकृष्टयो:। जामदग्न्येऽपि, हे न्यक्षं कात्स्नर्यनिकृष्टयो:, ध. न्यक्षं कात्स्नर्ये त्वन्येऽपि च। क्लीबेऽथ पुंसि महिषे निकृष्टे पुनरन्यवत्, मे.

न्यग्रोध. न्यग्रोधस्तु पुमान् व्यामवटयोर्वं शमीतरौ। न्यग्रोधी त्वृषचित्रायाम्, मे. न्यग्रोधो व्यामवटयो र्न्यग्रोधश्च शमीतरौ। न्यग्रोधी विषपर्णाख्य मोहनाख्यौषधावपि. वि न्यग्रोधो वटपादपे। अस्त्री व्यामे न्यग्रोधी तु मोहनाख्यौषधीभिदि। द्रवपर्ण्याम्, हे. व्यामो वटश्च न्यग्रोधौ, ध्व न्यग्रोधौ वटकामुकौ, अने

न्यङ्कु. न्यङ्कु र्मुनौ मृगे पुंसि. मे न्यङ्कु, मृगे मुनौ, हे. न्यङ्कु,-र्मृगे चरणौ, वि

न्यब्ज न्युब्जो दर्भमये स्रुचि। कर्मरङ्गफले क्लीबं कुब्जाधोमुखयोस्त्रिषु, मे. न्युब्जस्तु कर्मरङ्गे स्यान्न्यब्ज: प्रोक्त: कुशस्रुचि। अधोमुखे च कुब्जे च न्युब्जा वाच्यवदिष्यते. वि. न्युब्ज: कुब्जे कुशस्रुचि। अधोमुखेऽपि च न्युब्जं कर्मरङ्गतरा फले. हे

न्यूङ्ख सुन्यङ्ख: सम्यङ्गनोद्भे च साम्न. षट्प्रणवेषु च, मे. न्यूङ्ख. सामविशेषस्य षडोङ्कार्येऽप्यतिप्रिये, हे न्युङ्ख: सम्यङ्मनाज्ञेऽपि साम्न. षट्प्रणवेष्वपि वि. न्यूङ्ख साम्नि मनोरमे, त्रि

न्यून. न्यूनं गर्ह्योनयोः, मे न्यूनं हीनवच्चोनगर्ह्ययोः, हे हीन-न्यूनावूनगर्ह्यौ, अ.

प. (पो ना वाताण्डपूतेषु पा पातरि च कीर्त्तितः। स्त्रियां तु रक्षणे पाने पूते पूरितके च सः, मे.) तीक्ष्णश्च लोहितः शूरो दृढ-पार्श्वश्च पार्थिवः। पश्चिमो नान्तिमः फादिः प्रकारोऽपि प्रकीर्त्तितः, मा. प कुवेरः समाख्यातः पश्चिमे च प्रकीर्त्तितः। पवने पः समाख्यातः पः स्यात् पाने च पातरि, ए

पक्ति. पक्तिः स्त्री गौरवे पाके, मे. पक्ति गौरवपाकयोः, त्रि, हे, वि.

पक्व. पक्वं परिणतेऽपि स्यात् विनाशाभिमुखे त्रिषु, मे. पक्वं परिणतार्थे स्याद् विनाशाभिमुखेऽपि च, वि पक्वं परिणते नाशाभि-मुखे, हे.

पक्ष. पक्षो मासार्द्धके पार्श्वे ग्रहे साध्यविरोधयोः। केशादेः परतो वृन्दे बले सखिसहाययोः। चुल्लीरन्ध्रे पतत्रे च राजकुञ्जर-पार्श्वयोः, मे. पक्षस्तु मासार्द्धे गृहसाध्ययोः। चुल्लीरन्ध्रे बले पार्श्वे वर्गे केशात् परस्थिते। पिच्छे विरोधे देहाङ्गे सहाये राजकु-ञ्जरे, हे पक्षो मासार्द्धके पार्श्वे ग्रहे साध्यविरोधयोः। पक्षश्च परतो वृन्दे बले सखिसहाययोः। पतत्रे चुल्लिरन्ध्रे च देहाङ्गे राजकुञ्जरे, वि. पक्षः सहायेऽपि, अ पक्षौ मासार्द्धपार्श्वे च, त्रि पक्षो गरुति मासार्द्धे पक्षशब्दो निगद्यते, धने देहावयवमासार्द्धपतत्त्रग्रहभित्तिषु। परि-ग्रहे समीपे च षट्सु पक्षो निगद्यते, ए केशे पक्षः समूहार्थे, पक्षः साध्यविरोधयोः। मलकालपतत्रेषु सहायकनिपार्श्वयो, मा.

पक्षक पक्षकम् पुमान् पार्श्वद्वारे च पार्श्वमात्रके, मे पक्षकः पार्श्वमात्रेच पक्षद्वारे च पक्षकः, वि पक्षकस्तु पार्श्वद्वारे पार्श्वमात्रेऽ-पि कथ्यते, हे

पक्षचर. स्यात् पक्षचरश्चन्द्रे यूथभ्रष्टगजेऽपि च, मे. भवेत

पञ्चचरो विधौ। यूथभ्रष्टस्यकचारिवारणेऽपि प्रकीर्त्तितः, वि. पञ्चचरो यूथभ्रष्टस्यकचारिगजे विधौ, हे. अथ निशापतौ। स्यकचरगजे यूथभ्रष्टे पञ्चचरः स्मृतः, ति.

पञ्चति. पञ्चतिश्च भवेत् पञ्चमूले च प्रतिपत्तियौ। (स्त्रियाम्), मे. पञ्चतिः पञ्चमूले सप्रात् पञ्चतिः प्रतिपत्तियौ, वि. पञ्चतिः प्रतिपत्तियौ। पञ्चमूले, हे. मूले तु पञ्चतिः पञ्चभेदयोः, अ.

पञ्चिन्. पञ्चिणी पूर्णिमायां स्याहिङ्‌ग्रां शाकिनीभिदि। आगामिवर्तमानाहर्युक्तरात्रावपि स्त्रियाम्, मे. पञ्चिणी पूर्णिमायां स्यात् पञ्चिणी शाकिनीभिदि। आगामिवर्तमानाहर्युक्तायां निशि पञ्चिणी, वि पञ्चिणी पूर्णिमास्यग्योः शाकिनीरात्रिभेदयोः, हे.

पञ्चन्. पञ्च सूत्रादिसूक्ष्मांशे किञ्जल्के नेत्रलोमनि, मे, वि. पञ्चाक्षिलोम्नि तन्वादिसूक्ष्मांशे कुसुमच्छदे। गरुत्किञ्जल्कयोश्चापि, हे. पञ्चाक्षिलोम्नि किञ्जल्के तन्वाद्यंशेऽप्यणीयसि, अ.

पङ्क पङ्कोऽस्त्री कर्दमे पापे, मे पङ्कः कर्दमपापयोः, वि. पङ्कोऽघे कर्दमे, हे. पङ्कोऽस्त्री कर्दमांहसोः, ति.

पङ्कार. पङ्कारः शैवले चेतौ सोपाने जनकुञ्जके, मे, वि, श. पङ्कारो जलकुञ्जके। सोपाने शैवले चेतौ, हे

पङ्किल पादालिन्देऽपि पङ्किलः, श.

पंक्ति पंक्ति दशाचरच्छन्दोदशसंख्यालिपु स्त्रियाम्, मे. पंक्तिर्दशाचरच्छन्दोदशसंख्यावलीष्वपि, वि. पंक्तिश्छन्दःश्रेण्योः, हे. पंक्तिश्छन्दोऽपि दशमम्, अ श्रेणि दश च पंक्तिः सप्रात्, ति.

पञ्चगुप्त पञ्चगुप्तस्तु चार्वाकदर्शने कमठेऽपि च, वि पञ्चगुप्तस्तु चार्वाकदर्शने कमठे पुमान्, मे पञ्चगुप्तश्चार्वाकदर्शने। कमठे, हे.

पञ्चता पञ्चता पञ्चभावे स्यान्मरणेऽपि च योषिति, मे, वि. पञ्चता पञ्चभावे सप्रात् पञ्चता मरणेऽपि च, हे.

पञ्चत्व. पञ्चत्वं पञ्चानां भावे प्रमाणानामत्ययेऽपि च, मे. पञ्चत्वं

निधनं स्मृतम्। पञ्चानामपि भावे च, वि. पञ्चत्वं भावे पञ्चाना माणानामत्ययेऽपि च, हे.

पञ्चदशी. पञ्चदशी त्वमावास्यापौर्णमास्योश्च योषिति, मे. भवेत् पञ्चदशी पौर्णमास्यमावास्ययोरपि, वि.

पञ्चनख. पञ्चनखो गजे कूर्मे, वि पञ्चनखस्तु कच्छपे। गजे, हे. कूर्मे पञ्चनखो गजे, त्रि.

पञ्चम. पञ्चमो रागभेदे स्यात् स्वरभेदे च पञ्चमी। पाण्डवानाञ्च पत्न्यां स्त्री पञ्चानां पूरणे त्रिषु, मे. पञ्चमो रागभेदे स्यात् पञ्चानामपि पूरणे। पञ्चमश्चतुरे छ्टेरा पञ्चमी पाण्डवस्त्रियाम्, वि. पञ्चमो रुचिरे दक्षे पञ्चानामपिपूरणे। रागभेदे पञ्चमी तु द्रौपद्याम्, हे. पञ्चमः स्वरसंख्ययोः, त्रि.

पञ्चानन. पञ्चाननः शिवे सिंहे, मे, वि, हे.

पञ्चाली. पञ्चाली पुत्रिकागीत्योः स्त्रियां पुंभूम्नि नीवृति, मे. पञ्चाली पुत्रिकागीत्योः पञ्चालो जनदेशयोः, वि. पञ्चालो नीवृदन्तरे। पञ्चाली पुत्रिकागीत्योः, हे.

पञ्चालिका पञ्चालिका स्त्रियां वस्त्रपुत्रिकागीतिभेदयोः, मे. पञ्चालिका भवेद् वस्त्रपुत्रिकागीतिभेदयोः, वि. पञ्चालिका वस्त्रकृतपुत्रिकागीतिभेदयोः, त्रि.

पट. पटश्चित्रपटे वस्त्रेऽस्त्री प्रियालद्रुमे पुमान्, मे. पटः पियालवृक्षे च सुचेले च पुमस्त्रतो, वि पटः पद्मपरित्राणे क्रयवस्तुप्रतिछयोः, अने.

पटल. अथ पटलं पिटके च परिच्छदे। छदिर्नेत्रगततिलके क्लीबं व्रजे पुन र्न ना, मे पटलं छदिषि व्रजे। पिटके नेत्ररोगे च तिलके च परिच्छदे, वि पटलं तिलके नेत्ररोगे च्छदिषि सञ्चये। पिटके परिवारे च, हे छदिर्नेत्ररुजोः क्लीबं समूहे पटलं न ना, त्र.

पटह पटहो ना समारम्भे आनके पुंनपुंसकम. मे ——

समारम्भे आनके पटहं मतम्, वि. पटहो वाद्य आरम्भो, हे समारम्भोऽपि पटहः, ति.

पटि. पटिः स्त्री पटभेदे स्याद् गुग्गुलौ कुम्भिकाद्रुमे, मे. पटिः पटविशेषेऽपि गुग्गुलौ कुम्भिकाद्रुमे, वि

पटु. पटु दक्षे च नीरोगे चतुरेऽप्यभिधेयवत्। पटोले तु पुमान् क्षौमे च्छत्रालवणयोरपि, मे. पटुस्तीक्ष्णे नीरोगे चतुरेऽन्यवत्। पटुः पटोलपत्रेऽपि च्छत्रालवणयोः पटुः, वि. अथ पटु लवणे पटुस्तीक्ष्णपटोलयोः। स्फुटे रोगविहीने च च्छत्रायां चतुरेऽपि च, हे पटुरामयनिर्मुक्तः पटुश्चतुरतीक्ष्णयोः, श्रा.

पटोल. पटोलं वस्त्रभेदे नौषधौ ज्योत्स्नया स्तु योषिति, मे. पटोलमोषधीवस्त्रभिदो ज्योत्स्नायां पटोल्यपि, हे, वि.

पट्ट. पट्टः पेषणपाषाणे व्रणादीनाञ्च बन्धने। चतुष्पथे च राजादिशासनान्तरपीठयोः, मे, वि. पट्टी ललाटभूषायां पट्टो लाक्षाप्रसादने, वि. पट्टश्चतुष्पथे पीठे राजादेः शासनान्तरे। व्रणादिबन्धने पेषाश्मनि पट्टी ललाटिका। रोध्रः, हे. पट्टः सन्नात् फलके उपघासने, ति. व्रणसंवरणे पट्टः पट्टो भूनिहिताचन। वीरकच्चा पटः पट्टः पट्टः सगादपि चासनम्, अने.

पण. पणो वराटमाने स्यात् मूल्येऽ कार्षापणे ग्लहे। क्रयविक्रयशाकादिकाद्यूतव्यवहारे भृतौ धने, मे, वि पणः कार्षापणे ग्लहे। विक्रयशाकादिमुष्टौ वह्निमूल्ये भृतो धने। व्यवहारे च द्यावा फलतृष्टौ गण्डकार्यिभृतौ, हे पणो द्यूतादिपृत्कष्टे भृतौ मूल्ये धनेऽपि च, श. ग्लहे माने वराटानां मूल्ये कार्षापणे धने। द्यूते विक्रयशाकादेर्यन्ते मुष्टौ भृतौ पणः, श

पण्ड. पण्डः पण्डे धियि स्त्री सन्नात्, मे पण्डः पण्डे धियां पण्डा, वि. पण्डः पण्डे पण्डा बुद्धौ, हे पण्डः पण्डे मतौ स्त्रियाम्, त्रि.

पण्डित. पण्डितः सिह्लके कथो, मे, वि पण्डितः सिह्लधीमतोः, हे.

पतङ्ग. पतङ्गः शलभे शालिप्रभेदे पक्षिसूर्ययोः, मे, शा. पतङ्गः शलभे शालिप्रभेदे विहगे रवौ, वि. पतङ्गः सूर्यपक्षिणोः । पारदे शरभे शालौ, हे. पतङ्गौ पक्षिसूर्यौ च, ध. पतङ्गः शलभे रवौ, त्रि. पतङ्गौ शलभादित्यौ, अने.

पतत्. पतन् पातुके खगे, मे. पतन् पातुकपक्षिणोः, वि.

पताका. पताका वैजयन्त्याञ्च सौभाग्यनाटकाङ्कयोः, मे. पताकाङ्के ध्वजे केतौ सौभाग्येऽत्र नाटकांशके, हे. पताका वैजयन्त्याञ्च सौभाग्येऽङ्के ध्वजेऽपि च, वि.

पति. पति र्धवे ना त्रिष्वीशे, मे. पतिः प्रभौ गतौ मूले, वि.

पत्ति. पत्ति र्ना पदगे स्त्रियाम् । गताबेकरथैकेभत्र्यश्वपञ्च-पदातिके, मे. पत्तिः पदातौ गमने वीरसैन्यप्रभेदयोः, वि. पत्तिः सेनाभित्पन्नगो गता, हे. पत्ति र्गतौ च, ध.

पत्र. पत्रन्तु वाहने पर्णे स्यात् पक्षे शरपक्षिणोः, मे. पत्रं स्याद्वाहने पर्णे पक्षे च शरपक्षिणाम्, वि. पत्रं यानं पक्षच्छदञ्छुरी, हे. पत्र वाहनपक्षयोः, ध. पादपाणे दले पक्षे लेख्यवस्तुनि पत्रवाक्, अने.

पत्राङ्ग. पत्राङ्गो न द्वयो र्भूर्जे पद्मके रक्तचन्दने, मे पत्राङ्गं पद्मके भूर्जे पत्राङ्गं रक्तचन्दने, वि. पत्राङ्गं रक्तचन्दने । भूर्जपद्मकयोश्चापि, हे.

पत्रिन्. पत्री श्येने पत्ररथे काण्डद्रुधिकाद्रिषु, मे. पत्री काण्डे खगे द्रुमे । रथेऽद्रौ रथिके श्येने, हे. पत्रिणौ शरपक्षिणौ, ध. श्येनाख्यो विहगः पत्री पत्रिणौ शरपक्षिणौ, शा.

पत्रोर्ण. पत्रोर्णं धौतकौशेये क्लीबं स्यात्शोणके पुमान्, मे. पत्रोर्णं धौतकौशेये पत्रोर्णः शोणकेऽपि च, वि पत्रोर्णं धौतकौशेये स्यात् पत्रोर्णस्तु शोणके, हे.

पथ्या. पथ्या स्त्री हरीतक्यां हिते त्रिषु, मे. पथ्यं हिते हरीतक्यां पथ्या, वि पथ्यं हितं पथ्या हरीतकी, हे. पथ्यं हितेऽभया पथ्या, त्रि.

पद. पदं शब्दे च वाक्ये च व्यवसायापदेशयोः। पादतच्चिह्नयोः स्थानत्राणयोरङ्कवस्तुनोः, वि, मे. श्लोकपादेऽपि च क्लीवं पुंलिङ्गः किरणे पुनः, मे. पदं स्थाने विभक्त्यन्ते शब्दे वाक्येऽङ्कवस्तुनोः। त्राणे पादे पादचिह्ने व्यवसायापदेशयोः, हे. पदं व्यवसितत्राणस्थानलक्ष्माङ्घ्रिवस्तुषु, अ. वाक्ये शब्देऽपदेशे च, त्रि. व्यवसाये परित्राणे पदं पच्चिह्नयोरपि। वर्णस्थानापदेशेषु पदं स्यात्ताद्यशब्दयोः, शा.

पदार. पदारः पादधूलौ स्यात् पादालिन्देऽपि पुंस्ययम्, मे. पदारः पादधूलिषु। पादालिन्दे, हे, वि.

पद्धति. पद्धतिः पंक्तिवर्त्मनोः, मे, वि. पद्धतिः पथि पंक्तौ च, हे. अथ पद्धतिः पंक्तौ मार्गे च, त्रि.

पद्म. पद्मोऽस्त्री पद्मके व्यूहनिधिसङ्ख्यान्तरेऽम्बुजे। ना नागे स्त्री फञ्जिकाश्रीचारटीपद्मगीषु च, मे. पद्मः स्यात् पन्नगे व्यूहे निधौ सङ्ख्यान्तरेऽम्बुजे। पद्मके बिन्दुजालेऽपि पद्मा भार्गीश्रियोरपि, वि. पद्मो व्यूहे निधावब्धौ। सङ्ख्यानागयोः पद्मं भिन्नबिन्दौ, हे. पद्मोऽस्त्री बिन्दुजालेऽब्जे व्यूहे सङ्ख्यान्तरे निधौ, त्रि. पद्मा लक्ष्मी निधिः पद्मः पद्मानि गजबिन्दवः। सङ्ख्यानागविशेषौ च पद्मौ पद्मं सरोरुहम्, शा. र. कोष.

पद्मक. पद्मकं स्यात् पद्मकाष्ठबिन्दुजालकयोरपि, मे, हे. पद्मकं पद्मकाष्ठेभबिन्दुजालकयोरपि, वि.

पद्मलाञ्छन. स्यात् पद्मलाञ्छनो लोकेश्वरे ब्रह्मणि भास्करे। धनदे च स्त्रियां तारालक्ष्मीवाग्देवतासु च, मे. स्यात् पद्मलाञ्छनाभिख्या विधौ लोकेश्वरार्कयोः। धनदे च सरस्वत्यां तारालक्ष्म्योरपि स्मृता, वि. पद्मलाञ्छनो धनदे लोकेशे रविवेधसोः। पद्मलाञ्छना तारायां सरस्वत्यां श्रियामपि, हे.

पद्मिनी पद्मिनी पद्मसङ्घाते स्त्रीविशेषे सरोवरे, मे. पद्मिनी स्त्रीविशेषे स्यात् सरस्यामम्बुजेऽपि च, वि पद्मिनी योषिदन्तरे। अब्जेऽब्जिन्यां सरस्यां च, हे

पद्य पद्यं श्लोके पुमान् शूद्रे पद्या वर्त्मनि कीर्त्तिता, मे पद्यं श्लोके स्त्री पद्या पद्य शूद्रे निगद्यते, वि पद्योऽन्त्यवर्णे स्यात् पद्यं श्लोके पद्या तु वर्त्मनि, हे

पनस पनसः कण्टकिफले कण्टके वानरान्तरे। स्त्रियां रोगप्रभेदे स्यात्, मे पनस कण्टकिफले कण्टके कपिरुग्भिदोः, वि पनसः कपिरुग्भिदोः। कण्टके कण्टकिफले, हे

पन्नग पन्नगश्चौषधीभेदे तथैव पवनाशने, मे पन्नगस्तु पद्मकाष्ठे भुजङ्गमे, हे पन्नगः पद्मकाष्ठे स्यात् पन्नगोऽपि भुजङ्गमे, त्रि

पयस् पयः स्यात् क्षीरनीरयोः, मे, वि पयः क्षीरे च नीरे च, हे पयः क्षीरं पयोऽम्बु च, अ पयः क्षीरं पयो जलम्, धने

पयस्य पयस्यन्तु पयोजातहितयो वाच्यलिङ्गकम्। दुग्धिका क्षीरकाकोल्योः स्वर्णक्षीर्यामपि स्त्रियाम्, मे पयस्या क्षीरकाकोल्यां पयोहितभवेऽन्यवत्। पयस्या दुग्धिकायाञ्च स्वर्णक्षीर्याञ्च कथ्यते, वि पयस्यन्तु पयोभवे। पयोहिते पयस्या तु काकोली दुग्धिकापि च, हे

पयस्विनी पयस्विनी नदीधेन्वोः विभावर्याञ्च योषिति, मे पयस्विनी तु गोधेन्वोः विभावर्यां पयस्विनी, वि पयस्विनी। विभावर्यां गोधेन्वाञ्च, हे

पयोधर पयोधरः कोषकारे नारिकेले स्तनेऽपि च। कशेरुमेघयोः पुंसि, मे पयोधर स्यात् कुचकोषकारकशेरुकाम्भोधरनारिकेले, वि पयोधर कुचे मेघे कोषकारे कशेरुणि। नारीकेरे, हे स्त्रीस्तनाब्दौ पयोधरौ, अ स्तनमेघौ पयोधरौ, धने

पर परः श्रेष्ठारिदूरान्योत्तरे क्लीबन्तु केवले, मे परः स्यादुत्तमानात्मवैरिदूरेषु केवले। परमव्ययमिच्छन्ति वि परो दूरान्यश्रेष्ठशत्रुषु। परन्तु केवले, हे दूरानात्मोत्तमाः पराः, अ परम् नियोगे क्षेपे च मे

परञ्ज परञ्जस्तैलयन्त्रे स्यात् छुरिकाफलफेनयोः, मे परञ्ज-

स्त्रैलयन्त्रके। फेने च करवाले च परञ्जः छुरिकाफले, वि. परञ्जोऽसौ तैलयन्त्रे छुरिकाफलफेनयोः, हे. खड्गधेनुफले फेने परञ्जस्तैलयन्त्रके, श.

परपुष्ट. परपुष्टः परभृते वारनार्यान्तु योषिति, मे. परपुष्टः परभृते परपुष्टा पणस्त्रियाम्, वि. परपुष्टः कलकण्ठे परपुष्टा पणाङ्गना, हे.

परम. परमं स्यादनुज्ञायामव्ययं परमः परे, मे. परमं स्यादनुज्ञानेऽप्यव्ययं परमः परे। परमः स्यात् प्रधानाद्योरोङ्कारेऽपि तयोचरते, वि. परमः परे। अग्रेसरप्रथमयोरोङ्कारे परमं पुनः। स्यादव्ययमनुज्ञायाम्, हे.

परम्पर. परम्परो मृगभेदे प्रपौत्रे तनयस्य च। परम्परा परीपाट्यां हिंसासन्तानयोरपि, मे. परम्परः प्रपौत्रादौ मृगभेदे परम्परः। परम्परा परीपाट्यां सन्तानेऽपि वधे क्वचित्, वि. परम्परः। मृगभेदे प्रपौत्रादौ परम्पराम्वये वधे। परीपाट्याम्, हे.

परवाणि परवाणिः पुमान् धर्माध्यक्षवत्सरयोरपि, मे. परवाणिः स्मृतो धर्माध्यक्षवत्सरयोरपि, वि. परवाणि धर्माध्यक्षे वर्षे, हे.

परा. परा विमोक्षप्राधान्यप्रातिलोम्येषु धर्षणे। आभिमुख्येऽत्र भृशार्थे च विक्रमे च गतौ वधे, मे, वि. पराभिमुख्ये प्राधान्ये विमोक्षप्रातिलोम्ययोः। गतिधर्षणशुग्वधात्(?) भृशार्थे विक्रमेऽपि च, हे.

पराक्र परक्रस्तु मते खड्गे, मे. पराक्रौ मतखड्गयोः, वि, त्रि.

पराक्रम पराक्रमो विक्रमे स्यात् सामर्थ्योद्योगयोरपि, मे, वि. पराक्रमम् विक्रमे। सामर्थ्ये चाभियोगे च, हे शौर्योद्योगौ पराक्रमौ, च योर्योद्योगौ पराक्रमौ, धने

पराग परागः सुमनोरेणौ धूलिस्नानीययोरपि। गिरिप्रभेदे विख्यातावुपरागे च चन्दने, मे परागश्चन्दने रेणौ गिरौ स्यातुपरागयोः। स्नानीयपुष्परजसो, हे परागः कौसुमे रेणौ स्नानीयादौ रजस्यपि, च रजस्यपि परागः, र पुष्परेणौ परागः स्यात् स्नानीयरजसोरपि, श.

पराग: पुष्परजसि धूलिस्नानीययोरपि। गिरिप्रभेदे विख्याताद्पराग च चन्दने, वि.

पराभव. पराभवः। तिरस्कारे विनाशे च पुंसि, मे. पराभवस्तिरस्कारे विनाशे च पराभवः, वि. पराभवस्तिरस्कारे नाशे, हे

परायण. परायणमभीष्टे स्यात् तत्पराश्रययोरपि, मे, वि परायणं स्यादभीष्टे तत्पराश्रययोरपि, हे. परायणं रिपोः स्थानं तत्परश्च परायणः, धने.

परि. परि स्यात् सर्वतोभावे वर्जने व्याधिशोकयोः। इत्थम्भूताख्यानभागवीप्सालिङ्गनलक्षणे। दोषाख्याने निवसने पूजाव्याप्त्योश्च भूषणे, मे. परि स्यात् सर्वतोभावे वर्जने लक्षणादिषु। पूजालिङ्गनवीप्सासु भूषणे व्याधिशोकयोः। दोषाख्यानेऽप्युपरमे व्याप्तौ निवसनेऽपि च, वि. परि व्याधावुपरमे वर्जने लक्षणादिषु। आलिङ्गने च शोके च पूजायां दोषकीर्त्तने। भूषणे सर्वतोभावे व्याप्तौ निवसनेऽपि च, हे.

परिकम्प. परिकम्पो भये कम्पे, मे, वि

परिकर. भवेत् परिकरः सङ्घे पर्यङ्कपरिवारयोः। प्रगाढ़गात्रिकाबन्धे समारम्भविवेकयोः, मे भवेत् परिकरो व्राते पर्यङ्कपरिवारयोः। प्रगाढ़गात्रिकाबन्धे विवेकारम्भयोरपि, वि. परिकर, पर्यङ्कपरिवारयोः। प्रगाढ़े गात्रिकाबन्धे विवेकारम्भयो गणे, हे. परिकरः पर्यङ्कपरिवारयोः, अ. प्रगाढ़गात्रिकाबन्धे पर्यङ्कपरिवारयो। प्रभुजाते परिकर. समूहारम्भयोरपि, शा.

परिगत. परिगतं त्रिषु प्राप्ते विस्मृतस्थानचेष्टिते, मे भवेत् परिगतं लाभे प्रयाते चेष्टितेऽपि च, वि परिगतं गते लाभचेष्टितयोर्ज्ञाते, हे. प्राप्ते ज्ञाते परिगतम्, त्रि

परिग्रह परिग्रहः परिजने पत्न्यां स्वीकारमूलयोः। शापे, मे, वि. परिग्रहः परिजने पत्न्यां मूले च संग्रहे, हे. पत्नीपरिजनादानमूलशापाः परिग्रहाः, अ ? परिग्रहो हिजग्राहेऽथ सैन्यपृष्ठे परिग्रहः।

परिग्रहोऽनुबन्धे स्यात् पतद्ग्राहे परिग्रहः, अने. ? परिग्रहः सैन्यपृष्ठभागेऽपि, ह. परिग्रहः परिजने शपथे च परिग्रहः। परिग्रहः कलत्रे च मूलस्वीकारयोरपि, धा.

परिघ. परिघो योगभेदेऽस्त्रविशेषेऽर्गलघातयोः, मे. परिघो योगभेदे स्यात् मुद्गरेऽर्गलघातयोः, वि. परिघोऽस्त्रयोगभेदे परिघातेऽर्गलेऽपि च, हे. परिघः परिघातेऽस्त्रे, अ. परिघो योगभेदेऽपि, लि. परिघः परिघातः स्यात् परिघो दण्ड उच्यते, अने.

परिघात. परिघातोऽस्त्रघातयोः, वि. परिघातस्तु घातने। अस्त्रे च, हे.

परिघोष. परिघोषो निनादे स्यादवाच्ये जलदध्वनौ, मे, वि. परिघोषः स्यादवाच्ये निनादे जलदध्वनौ, हे.

परिज्मन्. परिज्मा तु पुमानिन्दौ याज्ञिके परिचारके, मे. परिज्वा (मह्ज्वा) क्रतुकर्मज्ञे याज्ञिके परिचारके, वि.

परिताप. परितापस्तु पुंसि स्याद्दुःखे च नरकान्तरे, मे.

परिधाय. परिधायो जलस्थाने परिच्छदनितम्बयोः, मे, वि. परिधायः परिकरे जलस्थाननितम्बयोः हे.

परिधि. परिधि र्ना यज्ञियद्रुशाखायामुपसूर्यके, मे. परिधिर्यज्ञियतरोः शाखायामुपसूर्यके, वि, हे, अ. शाखायामपि परिधिः, ह.

परिप्लव. परिप्लवश्चञ्चले स्यादाकुलेऽपि परिप्लवः, वि. प. पारिप्लव.

परिभाषण. परिभाषणमालापे नियमे परिभाषणम्, मे. निन्दोपालम्भवचने परिभाषणमिष्यते, वि. परिभाषणन्तु जल्पने। नियमे निन्दोपालम्भोक्तौ, हे

परिमल. स्यात् परिमलोऽभिमर्दोऽतिमनोहरगन्धयोश्चापि। सुरतोपमर्दविकसच्छरीररागादिसौरभे पुंसि, मे. परिमलो विमर्दे च स्यात् मनोहरगन्धवत्। रतोपमर्दविकसद्देहरागादिसौरभे, वि. परिमलो विमर्देऽथ हृद्यगन्धे विमर्दने, हे.

परि(री) वर्त परिवर्तो विनिमये कूर्मराजेऽपवर्तने, मे. परिवर्तो विनिमये कूर्मराजे पलायने, वि. परिवर्तस्तु कूर्मराजे पलायिते युगान्ते विनिमये च, हे. संवर्तः परिवर्तश्च त्रायने, ह.

परिवर्ह. परिवर्हो राजयोग्यद्रव्यपरिच्छदे, मे. परिवर्हस्तु राजार्ह-वस्तुन्यपि परिच्छदे, वि. परिच्छदे स्याद्धर्ऽर्थे परिवर्ह, च

परि (री) वाद. परिवादोऽपवादेऽपि वीणावादनवस्तुनि, मे. परिवादः कलङ्के स्यात् वीणावादनवस्तुनि, वि. परिवादस्तु निन्दायां वीणावादनवस्तुनि, हे.

परि (री) वाप परिवापस्तु पर्युप्तौ जलस्थाने परिच्छदे, मे, वि. परिवापो जलस्थाने पर्युप्तिपरिवारयोः, हे. परिच्छदे परीवापः पर्युप्तौ सलिलस्थितौ, च.

परि (री) वार. परिवारः परिजने खड्गकोषे परिच्छदे, मे, वि. परिवारः परिजनेऽसिकोषे, हे. स्यात्तत्क्रमे परीवारः खड्गकोषे परिच्छदे, च.

परिवेश परिवेशो वेष्टने स्यात् परिधानेऽपि पुंस्ययम्, मे. परिवेशः परिवृतौ भानोः परिधिमण्डले, वि.

परिवेष. परिवेषस्तु पुंलिङ्गः परिधौ परिवेषणे, मे. परिवेषः परिवृतौ परिधौ परिवेषणे, हे. परिवेषं विजानीयादुपसूर्यकमण्डलम्। परिवेषणमप्याहुः परिवेषं मनीषिण, धा.

परिव्याध. परिव्याधस्तु पुंसि स्यात् वेतसे च द्रुमोत्पले, मे. परिव्याधो वेतसे स्यात् परिव्याधो द्रुमोत्पले, वि. परिव्याधो द्रुमोत्पले। वेतसे, हे.

परि (री) सर. भवेत् परिसरो मृत्यौ विधावपि च पुंस्ययम्, मे. मृतः परिसरो मृत्यौ देवोपान्तप्रदेशयो, वि परिसर. प्रान्तभूदेवयो-र्मृतौ, हे.

परिस्रुत परिस्रुता स्त्री वारुण्यां स्त्रवे स्यादभिधेयवत्, मे.

परीरण. परीरणः सप्तात् कमठे दण्डे च पट्टशाटके, मे. परीरणः सप्तात् कमठे दण्डे च पटशाटके, वि.

परि(री) वाह. परीवाहो जलोच्छ्वासे महीभृद्योग्यवस्तुनि,मे, वि.

परीष्टि. परीष्टि, परिचर्यायां प्राकाम्येऽन्यपणे स्त्रियाम्, मे. परिचर्या परीष्टिः सप्तात् परीष्टिश्च गवेषणा, श्रा.

परुष. परुषं कर्बुरे रूक्षे निष्ठुरोक्तौ च वाच्यवत्, मे. परुषं कर्बुरे रूक्षे सप्तान्निष्ठुरवचस्यपि, वि, हे. परुषः कर्बुरो रूक्षः परुषं निष्ठुरं वचः, श्रा.

परेत. परेतो वाच्यलिङ्गः सप्तान् स्तते भूतान्तरे पुमान्, मे. परेतो भूतभेदे सप्तात् परेतो वाच्यवन्मृते, वि.

पर्कटी. पर्कटी नूतनफले पूगादेः प्लक्षपादपे, मे, वि. सप्तात् पर्कटी प्लक्षतरौ पूगादे र्नूतने फले, हे. पर्कटी प्लक्षवृक्षे च पूगादेश्च नवे फले, त्रि.

पर्जन्य (पर्यन्य). सध्वानमेघः पर्जन्यः पर्जन्यो मेघवाहनः, श्रा. पर्जन्यो मेघशब्देऽपि ध्वनदम्बुदशक्रयोः, मे. पर्जन्यो मेघशब्दे सप्ताद् ध्वनदम्बुदशक्रयोः, वि. पर्जन्यो गर्जदम्बुदे। वासवे मेघशब्दे च, हे. पर्जन्यौ रसदब्देन्द्रौ, श्र. गर्जन्मेघेऽपि पर्यन्यः, ह.

पर्ण. पर्णं पत्रे किंशुके ना, मे. पर्णं सप्तात् किंशुके पत्ने, वि. पर्णस्त्रिपर्णे पर्णन्तु पत्ने, हे.

पर्पट. पर्पटं पिष्टभेदे सप्तात् पर्पटो भेषजान्तरे, मे पर्पटः पिष्टविकृतौ पर्पटो भेषजान्तरे, वि. पर्पटो भेषजान्तरे। सप्ताच्चैव पिष्टविकृतौ परीवापरिचर्ययोः, हे

पर्परीण. पर्परीणस्य पर्णस्य शिरायां हतकम्बले। पर्णदन्तरसेऽपि सप्तात् पर्परीणन्तु पर्वणि, मे पर्परीणन्तु पर्वणि। पर्णदन्तरसे पर्णशिरायां हतकम्बले, हे पर्परीणस्तु पर्णस्य शिरायां हतकम्बले। पर्णादन्तरसेऽपि सप्तात् पर्परीणञ्च पर्वणि, वि

पर्यस्त पर्यस्तं पतिते हते, मे, वि पर्यस्तन्तु हते स्रस्ते, हे.

पर्याप्त. पर्याप्तन्तु यथेष्टे सप्रात् तृप्तौ शक्त निवारणे, मे, वि. शक्तो निवारणे तृप्तौ पर्याप्तं समाद् यथेप्सिते, त्रि, शा. पर्याप्तं तु शक्तौ तृप्तौ निवारणे यथेष्टे, हे.

पर्याप्ति. पर्याप्तिः प्रकामप्राप्तिरक्षणे स्त्रियाम्, मे. पर्याप्तिः स्यात् प्रकामेऽपि प्राप्तौ च परिरक्षणे, वि.

पर्याय पर्यायः प्रकारेऽवसरे क्रमे, मे. पर्यायस्तु प्रकारे स्यान्निर्माणेऽवसरे क्रमे, वि. पर्यायोऽवसरे क्रमे। निर्माणे द्रव्यधर्मे च, हे. पर्यायोऽवसरे क्रमे, अ. पर्यायः स्यात् प्रकारेऽपि, त्रि.

पर्वत. पर्वतः पादपे पुंसि शाकमत्स्यप्रभेदयोः। देवमुन्यन्तरे शैले, मे. पर्वतः शैलदेवर्ष्योः, वि. पर्वतो गिरिदेवर्ष्योः, हे.

पर्वन्. पर्व क्लीवं महे ग्रन्थौ प्रस्तावे लक्षणान्तरे। दर्शप्रतिपदोः सन्धौ विषुवत्प्रभृतिष्वपि, मे. पर्व स्यादुत्सवे ग्रन्थौ प्रस्तावे लक्षणान्तरे। दर्शप्रतिपदोः सन्धौ विषुवत्प्रभृतिष्वपि, वि. पर्व प्रस्तावोत्सवयो र्ग्रन्थौ च विषुवादिषु। दर्शप्रतिपत्सन्धौ च तिथिग्रन्थविशेषयोः, हे. तिथिभेदे क्षणे पर्व, अ. ग्रन्थिप्रस्तावयोः पर्व विषुवत्प्रभृतिष्वपि, त्रि दर्शप्रतिपदोः सन्धौ ग्रन्थिप्रस्तावयोरपि। पर्वशब्दं विजानीयाद्विषुवत्प्रभृतिष्वपि, शा.

पल पलमुन्मानमांसयोः, मे, हे. पलं चोन्मानमांसयोः, वि आमिषे पलम्, अ पलं मांसं पलं मानं पलो मूर्खः पलसुला, अने.

पलङ्कष. पलङ्कषा गोक्षुरके रास्नागुग्गुलुकिंशुके। मुण्डीरीलाक्षयोश्च स्त्री राक्षसे तु (ऽपि, वि) पलङ्कषः, मे, वि पलङ्कषो यातुधाने पलङ्कषा तु किंशुके। गोक्षुरे गुग्गुलौ लाक्षारास्नामुण्डीरिकासु च, हे.

पलल पललं तिलचूर्णे च पङ्के मांसे नपुंसकम्। ना राक्षसे, मे पललं तिलचूर्णे स्यात् पललं पङ्कमांसयोः। पललो यातुधाने स्यात्, वि पललं मांसपङ्कयोः। तिलचूर्णे पललस्तु राक्षसे, हे तिलपिष्टे.

परीरण. परीरणः सप्रात् कमठे दण्डे च पट्टशाटके, मे. परीरणः सप्रात् कमठे दण्डे च पटशाटके, वि.

परि(री)वाह. परीवाहो जलोच्छ्वासे महीभृद्योग्यवस्तुनि,मे, वि.

परीष्टि. परीष्टि. परिचर्यायां प्राकाम्येऽन्यपेषणे स्त्रियाम्, मे. परिचर्या परीष्टिः सप्रात् परीष्टिश्च गवेषणा, शा.

परुष. परुषं कर्बुरे रूक्षे निष्ठुरोक्तौ च वाच्यवत्, मे. परुषं कर्बुरे रूक्षे सप्रान्निष्ठुरवचस्यपि, वि, हे. परुषः कर्बुरो ज्ञेयः परुषं निष्ठुरं वचः, शा.

परेत. परेतो वाच्यलिङ्गः स्यात् मृते भूतान्तरे पुमान्, मे. परेतो भूतभेदे स्यात् परेतो वाच्यवन्मृते, वि.

पर्कटी. पर्कटी नूतनफले पूगादेः प्लक्षपादपे, मे, वि. स्यात् पर्कटी प्लक्षतरौ पूगादे र्नूतने फले, हे. पर्कटी प्लक्षवृक्षे च पूगादेश्च नवे फले, वि.

पर्जन्य (पर्यन्य). सध्वानमेघः पर्जन्यः पर्जन्यो मेघवाहनः, शा. पर्जन्यो मेघशब्देऽपि ध्वनदम्बुदशक्रयोः, मे. पर्जन्यो मेघशब्दे स्याद् ध्वनदम्बुदशक्रयोः, वि. पर्जन्यो गर्जदम्बुदे। वासवे मेघशब्दे च, हे. पर्जन्यौ रसदब्देन्द्रौ, अ. गर्जमेघेऽपि पर्यन्यः, ह.

पर्ण. पर्णं पत्रे किंशुके ना, मे. पर्णं स्यात् किंशुके पत्रे, वि. पर्णस्त्रिपर्णे पर्णन्तु पत्रे, हे.

पर्पट. पर्पटं पिष्टभेदे स्यात् पर्पटो भेषजान्तरे, मे. पर्पटः पिष्टविकृतौ पर्पटो भेषजान्तरे, वि. पर्पटो भेषजान्तरे। स्याच्चैव पिष्टविकृतौ परीवापरिचर्ययोः, हे

पर्परीण. पर्परीणश्च पर्णस्य शिरायां छतकम्बले। पर्णदन्तरसेऽपि स्यात् पर्परीणन्तु पर्वणि, मे. पर्परीणन्तु पर्वणि। पर्णदन्तरसे पर्णशिरायां छतकम्बले, हे. पर्परीणस्तु पर्णस्य शिरायां छतकम्बले। पर्णदन्तरसेऽपि स्यात् पर्परीणश्च पर्वणि, वि.

पर्यस्त. पर्यस्तं पतिते हते, मे, वि. पर्यस्तन्तु हते स्रस्ते, हे.

पर्याप्त. पर्याप्तन्तु यथेष्टे स्यात् तृप्तौ शक्तौ निवारणे, मे, वि. शक्तौ निवारणे तृप्तौ पर्याप्तं स्याद् यथेप्सिते, वि, श. पर्याप्तं तु शक्तौ तृप्तौ निवारणे यथेष्टे, हे.

पर्याप्ति. पर्याप्तिः प्रकामप्राप्तिरक्षणे स्त्रियाम्, मे पर्याप्तिः स्यात् प्रकामेऽपि प्राप्तौ च परिरक्षणे, वि.

पर्याय पर्यायः प्रकारेऽवसरे क्रमे, मे. पर्यायस्तु प्रकारे स्यान्निर्माणेऽवसरे क्रमे, वि. पर्यायोऽवसरे क्रमे। निर्माणे द्रव्यधर्मे च, हे. पर्यायोऽवसरे क्रमे, श्र पर्यायः स्यात् प्रकारेऽपि, त्रि.

पर्वत. पर्वतः पादपे पुंसि शाकमत्स्यप्रभेदयोः। देवमुन्यन्तरे शैले, मे पर्वतः शैलदेवर्ष्योः, वि. पर्वतो गिरिदेवर्ष्योः, हे.

पर्वन्. पर्व क्लीबं महे ग्रन्थौ प्रस्तावे लक्षणान्तरे। दर्शप्रतिपदोः सन्धौ विषुवत्प्रभृतिष्वपि, मे पर्व स्यादुत्सवे ग्रन्थौ प्रस्तावे लक्षणान्तरे। दर्शप्रतिपदोः सन्धौ विषुवत्प्रभृतिष्वपि, वि. पर्व प्रस्तावोत्सवयो र्ग्रन्थौ च विषुवादिषु। दर्शप्रतिपत्सन्धौ च तिथिग्रन्थविशेषयोः, हे. तिथिभेदे क्षणे पर्व, श. ग्रन्थिप्रस्तावयोः पर्व विषुवत्प्रभृतिष्वपि, त्रि दर्शप्रतिपदोः सन्धौ ग्रन्थिप्रस्तावयोरपि। पर्वशब्दं विजानीयाद्विषुवत्प्रभृतिष्वपि, श्र.

पल पलमुन्मानमांसयोः, मे, हे. पलं चोन्मानमांसयोः, वि आमिषे पलम्, श पलं मांसं पलं मानं पलो मूर्खः पलस्तुला, अने.

पलङ्कष. पलङ्कषा गोक्षुरके रास्नागुग्गुलुकिंशुके। मुण्डीरीलाक्षयोश्च स्त्री राक्षसे तु (ऽपि, वि) पलङ्कषः, मे, वि पलङ्कषो यातुधाने पलङ्कषा तु किंशुके। गोक्षुरे गुग्गुलौ लाक्षारास्नामुण्डीरिकासु च, हे.

पलल. पललं तिलचूर्णे च पङ्के मांसे नपुंसकम्। ना राक्षसे, मे पललं तिलचूर्णे स्यात् पललं पङ्कमांसयोः। पललो यातुधाने स्यात्, वि पललं मांसपङ्कयोः। तिलचूर्णे पललस्तु राक्षसे, हे तिलपिष्टे

मले मांसे अम्लाले कोमलेऽप्यदनि। अथ घोरे बले मांसाः पलल परिपच्यते, अने.

पलाश. पलाशं छदने मतम्। शठीकिंशुकरक्षःसु पुंसि स्याद्धरिते त्रिषु, मे. पलाशः किंशुके शठ्यां हरिते राक्षसेऽपि च। पत्रे पलाशम्, वि. पलाशः किंशुकेऽस्त्रये। हरिते पलाशपत्रे भासने परिभाषणे, हे. इषपत्रे पलाशं स्यात् पलाशो राक्षसः स्मृतः। पलाशो हरितो वर्णः पलाशः शाश उच्यते, अने.

पलाशिन्. पलाशी द्रुमरक्षसोः, मे, वि. रक्षोद्रुमौ पलाशिनौ, त्रि.

पलिघ. पलिघः काचकलशे घटे प्राकारगोपुरे, मे, वि, हे.

पलित. पलितं शैलजे तापे केशपाके च कर्दमे, मे. पलितं शैलजे तापे पाण्डुकेशे च कर्दमे, वि. पलितं पङ्कतापयोः। पक्वकेशे केशपाके, हे. पलितं कर्दमेऽपि स्यात्, त्रि.

पल्यङ्क. पल्यङ्को मञ्चपर्यङ्कपर्यङ्कपर्यस्तिकासु च, मे, वि. पल्यङ्को मञ्चपर्यस्तयोः, हे. पर्यस्त्रामपि पल्यङ्कः, त्रि.

पल्ल(ल्लि). पल्लिरल्पग्रामकुड्योः स्त्री पल्लः स्थूलकुसूलके, मे, पल्ली कुटीग्रामकयोः पल्लः स्थूलकुसूलके, वि. पल्लिस्तु ग्रामके कुड्याम्, हे.

पल्लव. पल्लवोऽस्त्री किसलये विटपे विस्तरे बले। शृङ्गारेऽलक्तरागेऽस्त्री, मे. पल्लवः स्यात् किसलये विटपे विस्तरे बले। शृङ्गारेऽलक्तरागे च, वि. पल्लवः किसले बले। विटपे विस्तरेऽलक्तरागे शृङ्गारषिङ्गयोः, हे. पल्लवो विस्तरे पिङ्गे किसले विटपे बले, त्रि.

पल्लवित. अथ पल्लवितं लाक्षारक्ते सपल्लवे तते, मे. भवेत् पल्लवितं लाक्षारक्ते सप्रसवे तते, वि पल्लवितं सपल्लवे। लाक्षारक्ते, हे.

पवन. पवनं कुम्भकारस्य पाकस्थाने नपुंसकम्। निष्पावमरुतोः पुंसि, मे. पवनाख्या कुलालस्य पाकस्थानेऽपि मारुते। निष्पावे च, वि. पवनो वायुवत्सयोः। पवनं पुनरापाके, हे. पाकस्थाने कुलालस्य वाते च पवनः पुमान्, त्रि.

पवित्र. पवित्रं वर्षणे कुशे। ताम्रे पयसि च क्लीवं मेध्ये स्यादभिधेयवत्, मे. पवित्रं वर्षणे कुशे। पवित्रं ताम्रपयसो मेंध्ये चापि तदन्यवत्, वि. पवित्रं तु मेध्ये ताम्रे कुशे जले। अर्घोपकरणे चापि पवित्रा तु नदीभिदि, हे. पवित्रं कुशमेध्ययोः, त्रि. दर्भेऽपि पवित्रम्, श.

पशु पशु स्वर्गादिदेवाजे नाऽव्ययं पशु दर्शने, मे. पशुश्छागे, स्वगादिषु। प्रमथेऽपि च, हे. स्वगादौ प्रमथे पशुः, त्रि.

पशुपति. पशुपतिः पिनाकिनि हुताशने, हे.

पश्चात्. पश्चात् प्रतीचरां चरमेऽप्यधिकारेऽपि दृश्यते, मे. पश्चात् प्रतीचरां चरमे, वि, हे. प्रतीचरां चरमे पश्चात्, श.

पश्य. पश्यशब्दस्तु विस्मये। प्रशंसायामपि तथा, मे.

पश्यत्. पश्यत् स्यात् प्रशंसायां विस्मये च निगद्यते, मे.

पांशु पांशु धूलौ च सत्रार्थचिरसञ्चितगोमये, मे, वि.

पांशुल. पांशुलः पुंश्चले शम्भोः खट्वाङ्गे व्यत्यसतीभुवोः, मे. पांशुलः पुंश्चले शम्भोः खट्वाङ्गे पांशुला भुवि, हे. पांशुलो हरखट्वाङ्गे पुंश्चले पांशुला भुवि, हे.

पांशुचामर. सत्रात् पांशुचामरः पुंसि दूर्वाञ्चिततटीभुवि। वस्त्रापके प्रशंसायां पुरोटौ धूलिगुच्छके, मे, इत्येव दूर्वाञ्चिततटीभुवि। वस्त्रापके प्रशंसायां पुरोटौ धूलिगुच्छके, वि पांशुचामरः। वस्त्रापके प्रशंसायां दूर्वाञ्चिततटीभुवि। पुरोटौ धूलिगुच्छके, हे.

पाक. पाकः परिणतौ शिशौ। केशस्य जरसा शौक्ल्ये स्थाल्यादौ पचनेऽपि च, मे. पाकः पचने शिशुदैत्ययोः, हे. पाकः शिशौ जरानिष्ठापचनक्लेदनेषु च, वि. पाकौ पचनशावकौ, त्रि.

पाकल. पाकलं कुष्ठभैषज्ये पुंसि सत्रात् कुञ्जरज्वरे, मे. पाकलं कुष्ठभैषज्ये पाकलः कुञ्जरज्वरे, वि. पाकलो द्विरदज्वरे। पाकलं कुष्ठभैषज्ये, हे

पाक्य. पाक्यं विड़ाख्यलवणे यवक्षारे पुनः पुमान्, मे. पाक्यं विड़ाख्यलवणे यवक्षारे च दृश्यते, वि.

पाचन. पाचनं दण्डमूलादौ प्रायश्चित्ते च नानले। वाच्यवत् पाचयितरि स्फीताम्लान्तु योषिति, मे. v. पावन.

पाचल. पाचलं पाचने नाम्नौ राधनद्रव्यवातयोः, मे. पाचलो राधनद्रव्येऽप्यनिलानलयोरपि, वि. पाचलोऽनिले। अनले राधन-द्रव्ये, हे.

पाञ्चजन्य. पाञ्चजन्यस्तु कृष्णशङ्खे हुताशने, मे. पाञ्चजन्यः घोटगले शङ्खे दामोदरस्य च, हे.

पाटक. पाटकः सतान् महाकिष्कौ कण्टकान्तरवाद्ययोः। अक्षादिपातने मूलद्रव्यापचयरोधसोः, मे, वि. पाटको रोधसि ग्रामैकदेशेऽक्षादिपातके। वाद्यभेदे महाकिष्कौ मूलद्रव्यापचयेऽपि च, हे.

पाटल. पाटला पाटली स्त्री त्रयादस्त्रः पुष्पे पुन र्न ना। आशुधान्ये पुमान् श्वेतरक्तवर्णेऽपि वाच्यवत्, मे. पाटलः श्वेतरक्ते त्रयादाशुव्रीहौ च पाटलः। पाटली पाटलापि स्त्र्यादस्त्रः पुष्पेऽपि पाटलम्, वि. पाटलन्तु कुङ्कुमश्वेतरक्तयोः। पाटलः त्रयादाशुव्रीहौ पाटला पाटलीद्रुमे, हे. आशुव्रीहिश्च पाटलः, त्रि.

पाटलिक. पाटलिकोऽन्यमर्मज्ञे छात्रे त्रयात् कालदेशिनि, श्रा.

पाटीर. त्रयात् पाटीरस्तु मूलके। केदारे वेणुसारे च वारिदे तितउन्यपि। त्रयाद्रङ्गे वातिके पुंसि, मे. पाटीरो वातिके रङ्गे मूलके तितउन्यपि। धाराधरेऽपि केदारे वेणुसारेऽपि चेष्यते, वि. पाटीरो मूलके रङ्गे तितउवातिकाम्बुदे। केदारे वेणुसारे च, हे.

पाठ. पाठश्च पठने ख्याते विद्धपर्ण्यां च योषिति, मे. पाठः त्रयात् पठने विद्धपर्ण्यां पाठापि पठ्यते, वि.

पाठीन. पाठीनो मीनभेदे त्रयात् पाठके गुग्गुलुद्रुमे, मे,

वि. पाठीनो गुग्गुलुद्रुमे। पाठके मीन भेदेऽपि, हे. पाठीनो गुग्गुलुद्रौ च, त्रि.

पाण्डु. पाण्डुर्ना नृपतौ सिते, मे. पाण्डुः कुन्तीपतौ सिते, वि, हे, त्रि.

पाण्डुकम्बल. स्यात् पाण्डुकम्बलः श्वेतसमावारप्रावभेदयोः, मे, हे. सम्रात् पाण्डुकम्बलः श्वेतकम्बले च शिलान्तरे, वि.

पाण्डुर. पाण्डुरं सम्रात् मरुवके वर्णे ना तद्वति त्रिषु, मे. पाण्डुरो वर्णतद्वतोः। पाण्डुरन्तु मरुवके, हे.

पात. पातो निपातने त्राते, मे. पातः सम्रात् पतने त्राते, वि. पातो भ्रंशे च रक्षिते, त्रि.

पाताल. पातालं नागलोके सम्राट् विवरे वड़वानले, मे. पातालं नागलोके सम्रात् पातालं वड़वानले, वि. पातालं वड़वानले। रसातले, हे. औौर्वानलेऽपि पातालम्, श.

पातिली. पातिली वागुरायां सम्रात् नारीपात्रप्रभेदयोः, मे. पातिली वागुरायां सम्रात् नारीमृत्पात्रभेदयोः, वि. पातिली मृत्तिकापात्रे नारीवागुरयोरपि, हे.

पातुक. पातुकः पतयालौ सम्रात् प्रपातजलहस्तिनोः, मे, वि. पातुको जलमातङ्गे पतयालुप्रपातयोः, हे.

पात्र. पात्रन्तु भाजने योग्ये स्रुवादौ नाक्षमन्त्रिणि। तीरद्वयान्तरे च, मे. पात्रन्तु भाजने योग्ये पात्रं तीरद्वयान्तरे। पात्रं स्रुवादौ पर्णेऽपि नाक्षमन्त्रिणि नेपथ्ये, वि. पात्रन्तु कूलयोर्मध्ये पर्णे नृपतिमन्त्रिणि। स्रुग्भाजनयो र्यज्ञभाण्डे नाट्यानुकर्तरि, हे. योग्यभाजनयोः पात्रम्, श. नदान्तराले पात्रं सम्राड्भाण्डे च, त्रि. शिष्टभाजनदक्षेषु पात्रशब्दः प्रवर्तते, धने.

पात्रट. पात्रटः कर्पटे पुंसि देहे सम्राड्भिधेयवत्, मे. ?

पात्रटीर पात्रटीरस्तु पुंस्यग्निः शुक्रव्यापारमन्त्रिणि। लोह-

कांसत्ररजत्यात्रे सिङ्घाणे पावकेऽपि च, मे. पालटीरो वधेरक्तो मुक्त-व्यापारसन्निभे। लोहकांस्यत्र रजत्यात्रे पिङ्गले पावकेऽपि च, वि. पालटीरस्तूपव्यापारसन्निभे। लोहकांस्यत्र रजत्याते सिङ्घाणकङ्कता-श्रयोः, हे.

पाद. पादो बुध्ने तुरीयांशे शैलप्रत्यन्तपर्वते। चरणे च मयूखे च, मे, वि. पादो मूलोस्त्रतूर्यांशाङ्घ्रिषु प्रत्यन्तपर्वते, हे. पादा रश्म्यङ्घ्रि-तूर्यांशाः, अ. पादस्तु न द्वयोः। मूले प्रत्यन्तशैले च, त्रि.

पादचत्वर. सत्रात् पादचत्वरश्छागे सैकते पिप्पलेऽपि च। करके परदोषैकभवक्तृपुरुषेऽपि च, मे. सत्रात् पादचत्वरश्छागे सैकते पिप्पलेऽपि च। करके परदोषैकभाजि पुरुषकेऽपि च, वि. पादचत्वरः करके परदोषैकभाषिणि। सैकते च्छगलेऽश्वत्थद्रुमे, हे.

पादप. पादपः पादपीठादौ पादुकायां तु पादपा, मे. पादपः पादपीठे द्रौ पादुकायां तु पादपा, वि. पादपो द्रौ पादपीठे पादपा पादरक्षणे, हे. पादुकायां स्त्रियां वृक्षे पादपीठे च पादपः, त्रि. पादपीठेऽपि पादपः, श.

पादपाशी. पादपाशी खण्डकायां शृङ्खलायामपि स्त्रियाम्, मे. पादपाशी खण्डकायां शृङ्खलाकटकेऽपि च, वि.

पान. पानं पीतिभाजनरक्षणे, मे. पानं पीतौ च रक्षणे, वि.

पानीय. पानीयन्तु जले क्लीबं पातव्ये वाच्यलिङ्गकम्, मे. पानीयं मेयवारिणोः, वि. पानीयं पेयजलयोः, हे. पानीयं पेयनीरयोः, त्रि.

पामर. पामरः खलनीचयोः, मे, वि. पामरो नीचमूर्खयोः, हे.

पायस. पायसस्तु क्लीबपुंसोः श्रीवासपरमान्नयोः, मे. पायसं परमान्ने स्यात् श्रीवासेऽपि च पायसः, वि. पायसः पायसं श्रीवास-परमान्नयोः, हे.

पायत्र. पायत्रं पानीयके निन्द्ये, वि

पार. पारं परतटे प्रान्ते न स्त्री पारा नदीभिदि। पारी पूरे च कर्कर्यां पादरज्ज्वां च दन्तिनः, मे. पारं परतटे प्रान्ते पारी पात्रीमत्रा-गयोः। गर्गरीपूरयोः पारी पादरज्ज्वां च दन्तिनः, वि. पारं प्रान्ते परतटे पारी पूरपरागयोः। पात्र्यां कर्करिकायाश्च पादबन्धे च हस्तिनाम्, हे.

पारशव. पारशवः पुमान्। परस्त्रीतनये शस्त्रे द्विजाच्छूद्रा-सुतेऽपि च, मे. भवेत् पारशवः पारस्त्रैणे शूद्रासुते द्विजात्। शस्त्रेऽपि, वि. पारशवोऽयसि। शूद्रायां विप्रतनये तनये च परस्त्रियाम्, हे. शूद्रायां विप्रतनये शस्त्रे पारशवो मतः, अ.

पारायण. पारायणं समासत्रे कार्त्स्न्ये च पारगतावपि, वि, मे. पारायणं मुनः। कार्त्स्न्ये च पारगतौ सद्भे, हे.

पारावत. पारावती गोपगीते नदीभिल्लवलीफले। पारावतः कल-रवे तथा मर्कटतिन्दुके, मे. पारावती गोपगीतिलवलीलतयो र्मता। पारावतः कलरवे शैले मर्कटतिन्दुके, वि. पारावतः कलरवे गिरौ मर्कट-तिन्दुके। पारावती तु लवलीफलगोपालगीतयोः, हे. पारावती गोप-गीतिलवलीफलयोरपि, त्रि.

पारावार. पारावारः समुद्रे ना तटद्वये नपुंसकम्, मे. पारावारः समुद्रे च पारावारं तटद्वये, वि. पारावारः पयोराशौ पारावारं तटद्वये,ऐ.

पारिजात. पारिजातः सुरतरौ पारिभद्रतरावपि, मे. पारिजातः सुरतरौ मन्दारे पारिभद्रके, वि. पारिजातस्तु मन्दारे पारिभद्रे सुरद्रुमे, हे. पारिजातो देवतरौ मन्दारे पारिजातके, त्रि.

पारिप्लव. पारिप्लवस्त्वाकुले स्यात् चञ्चले च, मे. पारिप्लवस्त्वाकुल-चञ्चलौ, हे.

पारिभद्र. पारिभद्रश्च मन्दारे निम्बद्रौ देवदारुणि, मे. पारि-भद्रश्च मन्दारनिम्बपादपयो र्मतः, वि. पारिभद्रौ तु मन्दार-निम्बौ, हे.

पारुष्य पारुष्यं परुषत्वे च इर्ष्याख्ये पुंसि गीष्पतौ, मे. पारुष्यं.

पुरुषत्वे स्याद् वने शक्रस्य गोप्तरि। पारुष्यः, वि. पारुष्यस्तु बृहस्पतौ। पारुष्यं संक्रन्दनवनेऽपि च, हे.

पार्थ. पार्थोऽर्जुनेऽग्नौ जले क्लीवम्, मे. पार्थस्तु कुकुभे जिष्णौ, वि.

पार्थिव. पार्थिवो श्ये। पार्थिवी तु सीतायां स्त्री पृथिव्या विकृतौ त्रिषु, मे. पार्थिवो नृपतौ भूमिविकारे पार्थिवोऽन्यवत्। पार्थिवी स्याद्-मायां च, वि. पार्थिवो नृपतौ भूमिविकारे पार्थिवी तु मा, हे. घटादौ पार्थिवे राज्ञि, लि.

पार्पर. पार्परो भक्तसिक्थे स्यात् कौनाशे राजयक्ष्मणि। जराटेऽपि कदम्बस्य केशरे च गदान्तरे, मे. पार्परो भक्तसिक्थे स्यात् कौनाशे राज-यक्ष्मणि। जराटेऽपि कदम्बस्य केशरेऽपि च भस्मनि, वि. पार्परो भस्मनि यमे जराटे नीपकेसरे। क्षयरोगे भक्तसिक्थे, हे.

पार्वत. पार्वती सल्लकीदुर्गागोपालपुत्रिकासु च, मे. पार्वती सल्लकीदुर्गाद्रौपदीजीवनीषु च, वि.

पार्श्व. पार्श्वं कक्षान्तरे चक्रोपान्ते पर्शुगणेऽपि च, मे, वि. पार्श्वमन्तिके। कक्षाधोऽवयवे चक्रोपान्तपर्शुसमूहयोः, हे.

पार्ष्णि. पार्ष्णिः स्यादुन्मदस्त्रियाम्। स्त्रियां द्वयोः सैन्यपृष्ठे पादग्रन्थ्यधरेऽपि च, मे. पार्ष्णिः पाश्चात्यभागे स्यात् पादमूलोन्मदस्त्रियोः। सेनापृष्ठे च कुम्भ्यां च, वि. पार्ष्णिः कुम्भ्यां चमूपृष्ठे पादमूलोन्मदस्त्रियोः, हे पार्ष्णिः पादे वूरुपृष्ठे, त्रि. पार्ष्णिः प्रथासारे चरणस्य पश्चिमे भागे, च पादग्रन्थेरधः पार्ष्णिः पार्ष्णिः स्याद्धाडिनीकटिः, श्रा.

पालङ्क. पालङ्कः शल्लकीशाकश्येनो वाजिपक्षिणि, मे, वि. पालङ्क शाकभेदे स्यात् शल्लक्यां वाजिपक्षिणि, हे.

पालि. पालिः कर्णलताग्रेऽस्त्री पंक्तावङ्कप्रभेदयोः। छात्रादि-देये स्त्री पाली यूकासश्मश्रुयोषिति, मे. पालिः कर्णलताग्रेऽस्त्री पंक्तावङ्क-प्रभेदयोः। पालिः प्रस्थे च यूकायां जातश्मश्रुस्त्रियामपि, वि. पालि-र्यूकास्त्रिपंक्तिषु। जातश्मश्रुस्त्रियां प्रान्ते सेतौ कल्पितभोजने। प्रशंसा-

कर्णलतयोरप्यथ प्रशस्तिचिह्नयोः, हे. पालिः स्त्र्यश्रश्मश्रुपंक्तिषु, श. सश्म-श्रुयुवती पालिः पंक्तिः कर्णलताऽपि च, त्रि. चिह्नमाहुर्बुधाः पालिं पंक्तिप्रदेशयोः। कर्णस्य लतिका पालिः पालिरश्रिरपि स्मृता, धा.

पावक. पावकोऽग्नौ सदाचारे वह्निमन्थे च चित्रके। भल्लातके विडङ्गे (च) मे, वि, हे. शोधयितृनरेऽपि च, हे.

पावन. पावनन्तु जले शक्ये ना व्यासे पावके त्रिषु, मे. पावनन्तु जले कृच्छ्रे पावकाव्यासयो विंदुः। पावनः सिद्धके वह्नौ प्रायश्चित्ते च पावनम्॥ वाच्यवत् पावयितरि हरीतक्यान्तु पावनी, वि. पावन जलकृच्छ्रयोः। पावनः पावके सिद्धेऽध्यासे पावयितर्यपि॥ पावनी तु हरीतक्यां, हे.

पाश. पाशः केशादिपूर्वः स्यात् सङ्घे कर्णपूर्वकः। सुकर्णे च स्वसामर्थ्यात् मृगपक्ष्यादिबन्धने, मे. पाशः कचान्ते सङ्घार्थे कर्णान्ते शोभनार्थकः। छात्रादन्ते च निन्दार्थः पाशः पक्ष्यादिबन्धने, वि. पाशस्तु मृगपक्ष्यादिबन्धने। कर्णान्ते शोभनार्थः स्यात् कचान्ते निकरार्थकः। छात्रादन्ते च निन्दार्थः, हे. पाशः कचान्ते सङ्घार्थः कर्णान्ते शोभनार्थकः। छात्राद्यन्ते च निन्दार्थः पाशः पश्वादिबन्धने, त्रि.

पाशिन्. पाशी व्याधे च वरुणे, मे. पाशी पाशधरेऽप्यसौ, वि.

पाशुपत. पाशुपतो वकपुष्पे स्यात् पशुपत्यधिदैवते च तद्भक्ते, मे. पाशुपतो वकपुष्पे पशुपत्यधिदैवते, वि. पाशुपतः शिवभक्ते पशुपतेरधिदैवते, हे.

पिङ्ग. पिङ्गा गोरोचनाहिङ्गुनालिकाचण्डिकासु च। पिङ्गौ भस्मा पिशङ्गे ना बालके तु नपुंसकम्, मे. पिङ्गो भस्मो पिङ्गा हिङ्गुनालयां गोरोचनोमयोः। पिङ्गं बालके पिशङ्गे, हे. पिङ्गः पिशङ्गे पिङ्गौ तु भस्मा पिङ्गन्तु बालके। रामठे नाडिकायाञ्च पिङ्गा गोरो-चनोमयोः, वि.

पिङ्गल. पिङ्गलो नागभिद्रुद्रचण्डांशुपारिपार्श्वके। निधिभेदे

कपावग्नौ पुंसि स्त्रात् कपिलेऽन्यवत्। स्त्रियां वेश्याविशेषे च करिण्यां कुमुदस्य च, मे. पिङ्गलः सरानुसुनौ रुद्रे चण्डांशोः पारिपार्श्वके। निधिभेदे कपावग्नौ पिङ्गलः कपिलेऽन्यवत्। कराभिकायां वेश्यायां पिङ्गला कुमुदस्त्रियाम्, वि. पिङ्गलः कपिले वह्नौ रुद्रेऽर्कपारिपार्श्वके। कपौ मुनौ निधिभेदे पिङ्गला कुमुदस्त्रियाम्। कराभिकायां वेश्यायां नाड़िभेदे, हे. पिङ्गलः स्त्रात् कपावग्नौ, त्रि. वेश्यायामपि पिङ्गला, हा.

पिङ्गाश. पिङ्गाशी नीलिकायां नपुंसकम्। जातरूपे पुमान् पल्लीपतौ मत्स्यान्तरेऽपि च, मे. पिङ्गाशो मत्स्यभेदे स्यात् तथा पल्लीपतावपि। पिङ्गाशी नीलिकायाञ्च पिङ्गाशं जात्यकाञ्चने, वि. पिङ्गाशो मत्स्यपल्लीशौ पिङ्गाशी स्त्रात्तु नीलिका, हे.

पिचण्ड. पिचण्ड उदरे पशोरवयवे पुमान्, मे. पिचण्डमुदरे विद्यात् पशोरवयवेऽपि च, वि. पिचण्डोऽवयवे पशोः। उदरे च, हे.

पिचु. पिचु र्ना कुष्ठभेदे च कर्षे तूलेऽसुरान्तरे, मे. पिचुस्तूले च कर्षे च कुष्ठरोगेऽसुरान्तरे। भैरवस्त्रास्त्रभेदेऽपि पिचुः क्वापि प्रकीर्त्तितः, वि.

पिचुल. पिचुलो भावुकेऽपि स्त्रादिष्मले जलवायसे, मे, वि. पिचुलो निचुले तोयवायसे भावुकद्रुमे, हे.

पिच्चट. पिच्चटो नेत्ररोगे स्त्रात् क्लीवं सीसकरङ्गयोः, मे. पिच्चटो नेत्ररोगे स्त्रात् पिच्चटं त्रपुसीसयोः, वि. पिच्चटस्तु नेत्ररोगे पिच्चटं त्रपुसीसयोः, हे.

पिच्छ. पिच्छा पूगच्छटाकोशमोचाशाल्मलिवेष्टके। भक्तसम्भूतमण्डे च पंक्तावश्वपदामये। स्त्रियां पुंसि तु लाङ्गूले न द्वयो र्वर्हचूलयोः, मे. पिच्छा तु शाल्मलीवेष्टे मण्डे चाश्वपदामये। पंक्तौ पूगच्छटाकोशमोचाविषकिलेषु च। पिच्छः पुच्छे, वि. पिच्छः पुच्छे पिच्छं वाणे पिच्छा शाल्मलिवेष्टके। पंक्तिपूगच्छटाकोशमण्डेष्वश्वपदामये। मोचायां पिच्छिले,

हे. पिच्छा स्त्री भक्तमण्डेऽपि लाङ्गूले पिच्छमस्त्रियाम्, त्रि. पिच्छा पूगच्छटाकोषे कोशिकफलनालयोः, श.

पिच्छिल, (पिच्छल). पिच्छलो विज्जलेऽन्यवत्। स्त्री पोतिका-शिंशपयोः शाल्मलीसिन्धुभेदयोः, मे. पिच्छिला शाल्मलीसिन्धुभेदयोतकिका-सु च। पिच्छिला शिंशपायाञ्च पिच्छिलो विज्जलेऽन्यवत्, वि. पिच्छलः। विज्जले पिच्छिला पोतकिकायां सरिदन्तरे। शाल्मली शिंशपायाञ्च, हे. शाल्मली शिंशपा चैव पोतिका चापि पिच्छिला, त्रि. पिच्छलाः स्फोटिकाधात्रीवामावाताव्य,पांशवः, श.

पिञ्ज. पिञ्जा तूलहरिद्रयोः। बले क्लीवं वधे पुंसि व्याकुले त्रिषु, मे. पिञ्जा तूले हरिद्रायां पिञ्जस्तु व्याकुलेऽन्यवत्। पिञ्जो बले वधे पिञ्जम्, वि. पिञ्जा तूलहरिद्रयोः। पिञ्जो व्यग्रे वधे पिञ्जं बले, हे. पिञ्जा हिंसाहरिद्रयोः, त्रि.

पिञ्जर. पिञ्जरोऽश्वान्तरे क्लीवं स्वर्णे पीते च वाच्यवत्, मे. पिञ्जरं कनके वाजिभेदे पीते च पिञ्जरः, वि. पिञ्जरस्तु पीतरक्तेऽश्वभिद्यपि। पिञ्जरं शातकुम्भे स्यात्, हे.

पिटक. पिटकस्त्रिषु विस्फोटे मञ्जूषायां पुनः पुमान्, मे. पिटकः स्यात्तु विस्फोटे मञ्जूषायामपीष्यते, हे.

पिठर. पिठरः स्थाल्यां ना क्लीवं मुस्तामन्थानदण्डयोः, मे. पिठरो मुस्तामन्थानदण्डयोः। पिठरः स्यादुखायाञ्च, वि. पिठरं मथि मुस्तके। उखायाञ्च, हे. मुस्तेऽपि पिठरम्, श. स्थाल्यां मन्थेऽपि पिठरम्, त्रि.

पिण्ड. पिण्डो बोले बले सान्द्रे देहागारैकदेशयोः। देहमात्रे निवापे च गोलसिह्लकयोरपि। ओड्रपुष्पे च पुंसि स्यात् क्लीवमा-जीवनायसोः। पिण्डी तु पिण्डतगरेऽलाबूखर्जूरीभेदयोः, मे. पिण्डं सान्द्रे बले बोले गृहांशे जीवनायसो.। पिण्डो देहे जवापुष्पे निवापे सिह्लकेऽपि च। पिण्डी स्यात्तगरेऽलाबूखर्जूरीभेदयोरपि, वि. पिण्डो वृन्दे जपापुष्पे गोले बोलेऽङ्गसिह्लयोः। कवले पिण्डन्तु येश्मैकदेशे

जीवनायसोः। दले सान्द्रे पिण्डऽलाबूखर्जूरीक्षागरेऽपि च, हे पिण्डः सान्द्रे गृहांशेऽङ्गे, त्रि.

पिण्डपुष्प. पिण्डपुष्पमशोके च जवायाश्च कुसुमेऽपि, मे. पिण्डपुष्प-मशोके च जपायाञ्च कुसुमेऽपि, वि. पिण्डपुष्पं जपायां स्यादशोके सरसीरुहे, हे. पिण्डपुष्पौ जवाशोकौ, त्रि.

पिण्डार. पिण्डारः क्षपणे गोपे महिषीरक्षके द्रुमे, मे. पिण्डारः क्षपणे क्षेपे महिषीरक्षके द्रुमे, वि. पिण्डारो भिक्षुके द्रुमे। महिषीपालके क्षेपे, हे

पिण्डित. पिण्डितं गुणिते घने, मे, हे, त्रि. पिण्डितं गुणिते सान्द्रे, वि

पिण्डिल. पिण्डिलो गणनापटौ। स्थूलजङ्घे, हे.

पिण्डीतक पिण्डीतकः मरौ नगरे मदनाख्यमहीरुहे, मे. पिण्डीतकः मरौ नगरे मदनद्रौ फणिज्जके, वि. पिण्डीतकः फणिज्जके। नगरे मदनद्रौ च, हे.

पिण्याक पिण्याकोऽस्त्री तिलकल्के हिङ्गु,वाह्लीकसिह्लके, मे. पिण्याकः सिह्लके हिङ्गौ तिलचूर्णेऽपि कुङ्कुमे, वि. पिण्याकः कुङ्कुमे हिङ्गौ सिह्लके तिलचूर्णके, हे. अथ सिह्लके। तिलकल्के च पिण्याकः, अ

पितामह पितामहो विरिञ्चौ स्यात्तातस्य जनकेऽपि च, मे. पितामहो विरञ्चे स्यात् तातस्य जनकेऽपि च, वि. पितामहः पद्मयोनौ जनके जनकस्य च, हे ब्रह्मण्यपि पितामहः, त्रि.

पित्तल पित्तला तोयपिप्पल्यां स्त्रियाम्यवत् पित्तसंयुते। क्लीबन्तु नैत्तमद्रव्ये, मे पित्तलं नैत्तमद्रव्ये पित्तलः पित्तसङ्गते। पित्तला तोयपिप्पल्याम्, वि पित्तलम्। पित्तवत्यारकूटे च पित्तला तोयपिप्पली, हे पित्तयुक्ते च पित्तलः, त्रि

पित्सत् पित्सन् विहङ्गमे पुंसि पतनेच्छौ पुनस्त्रिषु, मे पित्सन्

पिपतिषन् यथा। पतनेच्छौ विहङ्गे च, हे. पित्सन् शलेच्छुपक्षियोः, त्रि. पित्सन् पिपतिषन् एतौ पतनेच्छुविहङ्गयोः, वि.

पिनाक पिनाकोऽस्त्री रुद्रचापे पांशुवर्षत्रिशूलयोः, मे पिनाको रुद्रकोदण्डे पांशुवर्षत्रिशूलयोः, वि. पिनाकः शिवकोदण्डे पांशुवृष्टित्रिशूलयोः, हे. पिनाकोऽस्त्री शूलशङ्करधन्वनोः,- श

पिपतिषत्. भवेत् पिपतिषन् पित्सौ त्रिषु पुंसि विहङ्गमे, मे. प पित्सत्

पिप्पल पिप्पलं सलिले वस्त्रच्छेदभेदे च ना तरौ। निरंशुके पक्षिभेदे कणायां पिप्पली स्त्रिया, मे पिप्पलो बोधितरौ स्मृतः पक्षिभेदे निरंशुके। पिप्पलं वस्त्रच्छेदभेदेऽपि सलिले मतम्। कणायां पिप्पली प्रोक्ता, वि. पिप्पलं सलिले वस्त्रच्छेदभेदेऽथ पिप्पलः। निरंशुके द्वय-पक्षिभेदयोः पिप्पली कणा, हे. पिप्पलाख्या जलाश्वत्थयक्ष्म केवलवस्तुषु, अने. अथ तरौ पिप्पलः पिप्पलं जले, त्रि.

पिप्पलक. स्यात् पिप्पलकं वक्षोजाग्रन्ते सीवनसूत्रके, मे. पिप्पलकं स्तनाग्रन्ते मतं सीवनसूत्रके, वि. पिप्पलकं पुनः। चूचुके सीवनसूत्रेऽपि, हे. स्तनाग्रन्ते पिप्पलकं तथा सीवनसूत्रके, श.

पिप्लु. पिप्लु पुमान् क्लिन्ननेत्रे क्लिन्नाक्षे पुनरन्यवत्, मे. प. पिप्लु

पिशित. पिशितं मांसे मांसशी स्त्री, मे. पिशिता मांसिकायां स्त्रामांसिके पिशितं मतम्, वि. पिशितं मांस पिशिता मांसिका, हे.

पिशुन पिशुनं कुङ्कुमेऽपि च। कपिवक्त्रे च काके ना सूचक-क्रूरयोस्त्रिषु। स्पृक्कायां पिशुना स्त्री स्यात्, मे पिशुनं कुङ्कुमे सूचके चाभिधेयवत्। पिशुनः कपिवक्त्रे स्यात् स्पृक्कायां पिशुना मता, वि. पिशुनः सूचके खले। काकाखे पिशुना स्पृक्का स्यात् पिशुनन्तु कुङ्कुमे हे. पिशुनौ खलसूचकौ, श

पिटक पिटको ध्रणमुपादौ नेत्ररोगान्तरेऽपि च, मे. पिटको नेत्ररोगे शराहाद्यादिचमरेऽपि च, वि, हे

पीठमर्द. पीठमर्दोऽतिधृष्टे स्यान्नायकस्य प्रियेऽपि च, मे. पीठमर्दोऽतिधृष्टे स्यान्नाट्योक्तौ नायकप्रिये, वि, हे.

पीड़ा. पीड़ा कृपाशिरोमालाऽवमर्दसरलद्रुषु, मे, वि. पीड़ार्त्तिमर्द्दनोत्तंसकृपासु सरलद्रुमे, हे. व्यथा कृपा च पीड़े द्वे, त्रि.

पीड़ित. पीड़ितं करणे स्त्रीणां यन्त्रिते बाधितेऽपि च, मे. पीड़ितं बाधिते स्त्रीणां करणे चापि यन्त्रिते, वि. पीड़ितं पुनः। बाधिते करणे स्त्रीणां यन्त्रिते मर्दितेऽपि च, हे.

पीत. पीतं पाने हरिद्रायां स्त्रियां गौरेऽभिधेयवत्, मे. पीतो वर्णनिपीतयोः। पीता हरिद्रा, हे. पीता स्मृता हरिद्रायां पीतं स्याद् गौरपीतयोः, वि.

पीतकावेर. पीतकावेरमित्येतत् कुङ्कुमे पित्तलेऽपि च, मे. पीतकावेरमिच्छन्ति पित्तले कुङ्कुमेऽपि च, वि पीतकावेरन्तु कुङ्कुमे। पित्तले, हे.

पीतचन्दन. पीतचन्दनमुद्दिष्टं कालीयकहरिद्रयोः, मे. पीतचन्दनमित्येतत् कालेयकहरिद्रयोः, वि. पीतचन्दनं स्याद्धरिद्रायां काश्मीरजन्मनि, हे.

पीतन. पीतनं पीतदारुणि। कुङ्कुमे हरिताले च पुमानाम्रातके मतः, मे. पीतनं हरिताले स्यात् कुङ्कुमे पीतदारुणि। आम्रातके पीतनश्च, वि, पीतनं हरिताले स्यात् पीतदारुणि कुङ्कुमे। पीतनः पुनराम्राते, हे.

पीतसार पीतसारो मलयजे गोमेदकमणावपि, मे, वि.

पीताम्बर पीताम्बरस्तु शैलूषे पुंसि कैटभसूदने, मे पीताम्बरः पद्मनाभे भवेत् पीताम्बरो नटे, वि. पीताम्बरोऽच्युतवते। नटे च, हे.

पीति पीति नोऽश्वे स्त्रियां पाने, मे. पीतिः पाने तुरङ्गे च, वि पीतिः पानेऽश्वे, हे अथ घोटके। पाने च पीतिः, त्रि.

पीय पीयोऽर्के पीयमम्बुनि, हे पीयोऽर्केऽग्नौ जले पीयम्, मे. पीयोऽर्के पीयमम्भसि, वि.

पीयु. पीयुः काले रवौ घूके ना, मे. पीयुः काले रवौ घूके, वि.

पीयूष. पीयूषं सप्तदिवसावधिक्षीरे तथाऽमृते, मे. पीयूषममृते नव्यसूतधेनोः पयस्यपि, हे.

पीलु. पीलुपदं परमाणौ मतङ्गजे। अस्थिखण्डे च तालस्य काण्डपाद्‌प्रभेदयोः, मे. पीलु गजे द्रुमे काण्डे परमाणुप्रसूनयोः। पीलु-स्तालास्थिखण्डे च, वि. पीलुः पुष्पद्रुमे काण्डे परमाणौ मतङ्गजे। तालास्थिखण्डे, हे. द्रुमप्रभेदमातङ्गकाण्डपुष्पाणि पीलवः, अ. परमाणौ च पीलुः स्यात्, त्रि. पीलुः स्याङ्गजशरयोः, इ. वृक्षजातिगजे पीलुः, धने.

पीलुपर्णी. पीलुपर्णी बिम्बिकायां मूर्वायामौषधीभिदि, मे. पीलुपर्णी तु बिम्बायां मूर्वायामोषधीभिदि, वि. पीलुपर्णौषधीभिदि। मूर्वायां बिम्बिकायाश्च, हे.

पीवर. पीवरः कच्छपे स्थूले, मे, वि, पीवरः स्थूलकूर्मयोः, हे.

पुंश्चल. पुंश्चली कालिकानीलयोः पुंश्चलः श्वपचेऽधमे, मे, वि. v.-पुंश्चल.

पुङ्ग. पुङ्गः स्यात् मङ्गलाचारे प्रराङ्गयेत्रनयोरपि, हे.

पुङ्गव. पुङ्गवः स्याद् बलीवर्दे प्रभेदेऽप्यौषधस्य च। उत्तरस्थः पुनः श्रेष्ठे, मे. पुङ्गवः श्रेष्ठे वृषभे भेषजान्तरे, वि. पुङ्गवो गवि भैषजेत्र प्रधाने चोत्तरस्थितः, हे.

पुच्छ. पुच्छः पश्चात्प्रदेशे स्याल्लाङ्गूले पुच्छमित्यपि, मे. पुच्छः पाश्चात्यभागे स्याल्लाङ्गूले पुच्छमित्यपि, वि.

पुटग्रीव. पुटग्रीवस्तु पुंलिङ्गो गर्गरीताम्रकुम्भयोः, मे. पुटग्रीवो गर्गरीताम्रकुम्भयोः, वि. पुटग्रीवस्तु गर्गर्यां ताम्रस्य कलशेऽपि च, हे.

पुटभेद. पुटभेदो नदीवक्रे पत्तनातोद्ययोरपि, मे, वि. पुटभेदस्तु नगरातोद्ययोस्तटिनीमुखे, हे.

पुटित. पुटितं स्याद्धस्तपुटे पाटितस्यूतयोरपि, मे, वि.

पुण्डरीक. पुण्डरीकं सिताम्भोजे सितच्छत्रे च भेषजे। पुंसि व्याघ्रेऽग्निदिङ्नागे कोशकारान्तरेऽपि च, मे. पुण्डरीकं सिताम्भोजे

सिताच्छत्रे च भेषजे। कोषकारान्तरे व्याघ्रे पुण्डरीकोऽग्निदिग्गजे, वि. पुण्डरीकं सिताम्बुजे। सितच्छत्रे भेषजे च पुण्डरीकोऽग्निदिग्गजे। सहकारे गणधरे राजिलाहौ गजज्वरे। कोषकारान्तरे व्याघ्रे, हे. व्याघ्रेऽपि पुण्डरीको ना, श्र. सितच्छत्राब्जयोः पुण्डरीकं पुंसि तु दिग्गजे। व्याघ्रे च कोषकारे च, त्रि. पुण्डरीकः स्मृतो व्याघ्रः पुण्डरीकः कमण्डलुः। पुण्डरीकः सितो वर्णः पुण्डरीकं सरोरुहम्, अने. पुण्डरीकं सितं छत्रं पुण्डरीकं सिताम्बुजम्। व्याघ्रेऽपि पुण्डरीकः स्यात् पुण्डरीकश्च दिग्गजः, श्रा.

पुण्ड्र. पुण्ड्रो दैत्यविशेषे चुभेदयोरतिमुक्तके। चित्रे कृमौ पुण्डरीके पुंभूम्नि नीवृदन्तरे, मे. पुण्ड्रो दैत्यविशेषे चुभेदयोरतिमुक्तके। चित्रे कृमौ पुण्डरीके पुण्ड्राः स्युः नीवृदन्तरे, वि. पुण्ड्रः कृमौ दैत्येक्षुभेदयोः। वासन्त्यां तिलके पुण्डरीके पुण्ड्रास्तु नीवृति, हे.

पुण्य. पुण्यं शोभने त्रिषु। क्लीवं धर्मे च सुकृते, मे. पुण्यं मनोज्ञेऽभिहितं तथा सुकृतधर्मयोः, वि. पुण्यन्तु सुन्दरे। सुकृते पावने धर्मे, हे. पुण्यन्तु चार्वपि, श्र. पुण्यं सुविहितं कर्म पवित्रं पुण्यमुच्यते, अने.

पुण्यजन. अथ पुण्यजनो यक्षे राक्षसे सज्जनेऽपि च, मे. भवेत् पुण्यजनो यक्षे राक्षसे सज्जनेऽपि च, वि. पुण्यजनस्तु सज्जने। गुह्यके यातुधाने च, हे. रक्षःस्वपि पुण्यजनम्, श्र.

पुत्तिका. स्यात् पुत्तिका पुत्तलिकाशुक्तिर्यो यावत्तके। ना पुत्ते शरभे धूर्ते शैलदृश्चप्रभेदयोः, मे स्यात् पुत्तिका पुत्तलिकाशुक्तिर्यो यावत्तके। पुत्रकः शरभे धूर्ते शैलदृश्चप्रभेदयोः, वि. पुत्तिका यावत्तके। पाञ्चालिकाशुक्तियोश्च पुत्रकः शरभे शठे। शैले दृश्चप्रभेदे च, हे.

पुद्गल. पुद्गलः सुन्दराकारे त्रिषु पुंस्यात्मदेहयोः, मे. पुद्गलः सुन्दराकारे पुद्गलश्चात्मदेहयोः, वि पुद्गलः। काये रूपादिमद्द्रव्येऽत्र सुन्दराकार आत्मनि. हे देहे चात्मनि पुद्गलः। शस्ताकारेऽपि. त्रि.

पुनर्. पुनरप्रथमे भेदम् । अधिकारे च भेदे च तथा पश्चान्तरे-ऽपि च, मे. पुनरप्रथमे भेदे, वि, हे, अ.

पुनर्वसु. पुनर्वसु र्ना मुनिभिद्यते। द्वित्वे तु भान्तरे, मे. पुनर्वसु र्भवेद्दृक्षे कात्यायनमुनावपि, वि. पुनर्वसुः स्यान्नक्षत्रे कात्या-यनमुनावपि. हे.

पुन्नाग पुन्नागस्तु सितोत्पले। जातिफले नरश्रेष्ठे पाण्डुनागे द्रुमान्तरे, मे. पुन्नागः पुरुषश्रेष्ठे पाण्डुनागे सितोत्पले। जातिफले च पुन्नागः, वि. पुन्नागः पादपान्तरे। जातीफले नरश्रेष्ठे, हे. दृक्षे स्यात् पुंसि पुन्नागः, त्रि.

पुर्. पूः शरीरे पत्तने च, हे.

पुर. पुरं नपुंसकं गेहे देहपाटलिपुत्रयोः। पुष्पादीनां दला-द्धत्तौ ना गुग्गुलौ न ना पुरि, मे. पुरं पाटलिपुत्रे स्यात् गृहोपरिगृहे पुरम्। पुरं पुरि शरीरे च गुग्गुलौ कथितः पुरः। पुरोऽव्ययं पूर्वकाले, वि. पुरं शरीरे नगरे गृहपाटलिपुत्रयोः। पुरस्तु गुग्गुलौ, हे. अगारे नगरे पुरम्। मन्दिरस्य, श. देहे पाटलिपुत्रे च पुरं स्याद् गुग्गुलौ पुरः, त्रि. पुरं देहेऽपि दृश्यते, श.

पुरतस्. पुरतः प्रथमाग्रयोः, मे. पुरतः प्रथमे चाग्रे, वि. पुरतोऽग्राग्रयोः, हे.

पुरस्. पुरोऽग्रे प्रथमे, मे. पुरोऽग्रे प्रथमे च स्यात्, वि, हे.

पुरस्कृत पुरस्कृतोऽभिशस्ताभियुक्ताग्रे कृतपूजिते, मे. पुरस्कृतं वीशत्ताभियुक्तयोरभिधेयवत्। अग्रे कृताभ्यर्चितयोः सिक्ते चापि पुर-स्कृतम्, वि. पुरस्कृतम्। पूजिते स्वीकृते सिक्तेऽभियुक्तेऽग्रकृतेऽपि च, '. पुरस्कृतः पूजितेऽरात्यभियुक्तेऽग्रतःकृते, अ

पुरस्तात् पुरस्तादिह्यपुर्प्राच्यां पुरार्थे प्रथमेऽग्रतः, वि, शा. पुरस्तात् प्रथमेऽग्रतः। पूर्वस्याञ्च पुरार्थे च, हे. पुरस्तात् प्रथमे प्राच्यामग्रतोऽर्थ-तोऽर्थयोः, मे

पुरा. पुरा पुराणे निकटे प्रवन्धातीतभाविषु, मे. पुरा पुराणनिकट-प्रवन्धातीतभाविषु, वि. पुरा भविष्यदासन्ने चिरातीतप्रतीपयोः, हे. स्यात् प्रवन्धे चिरातीते निकटागामिके पुरा, अ.

पुराण. पुराणं पञ्चलक्षणे। पणे पुंसि त्रिषु प्रत्ने, मे. पुराणं वाच्यवत् प्रत्ने पुराणं पञ्चलक्षणे, वि. पुराणं प्रत्नशास्त्रयोः। पुराणः षोड़शपणे, हे, अस्त्री कार्षापणे चास्त्री पुराणमनघे त्रिषु, त्रि.

पुरु. पुरुः प्राज्येऽभिधेयवत्। पुंसि सत्राद् देवलोके च दृप-भेदपरागयोः, मे. पुरुः प्राज्यपरागयोः। पुरुः स्वर्लोकदृपयोः, वि. पुरुः परागे प्रचुरे स्वर्लोकदृपभेदयोः, हे.

पुरुष. पुरुषः पूरुषे सांख्यज्ञे च पुन्नागपादपे, मे, वि. पुरुषः स्यात्मनि नरे पुन्नागे, हे. पुरुषावात्ममानवौ, अ. पुन्नागे पुरुषो नरे, त्रि.

पुरुहूत. उलूकः पुरुहूतः सत्रात् पुरुहूतः पुरन्दरः, धने.

पुरोडाश. पुरोडाशो हविर्भेदे चमसत्रां पिष्टकस्य च। हुतशेषे च, मे. पुरोडाशो हविर्भेदे चमसत्रां पिष्टकस्य च। रवे सोमलतायाश्च हुतशेषे च कीर्त्तितः, वि. पुरोडाशो हविर्भिदि। हुतशेषे सोमरसे चमसत्रां पिष्टकस्य च, हे. पुरोडाशो हविर्भेदे चमसत्रां पिष्टकस्य च। रवे सोमलतायाश्च हुतशेषे च कीर्त्त्यते, धने.

पुल. पुलः सत्रात् पुलके पुंसि विपुलेऽप्यन्यलिङ्गकः, मे. पुलन्तु विपुलेऽन्यवत्। पुलः सत्रात् पुलके चापि, वि. पुलः पुलके विपुले-ऽपि च, हे.

पुलक. पुलकः क्रमिभेदे प्रस्तरभेदे च मणिदोषे। रोमाञ्चे हरिताले गजान्नपिण्डे च गन्धर्वे, मे. पुलकः क्रमिभेदे स्यात् गन्धर्व्वमणि-दोषयोः। गजान्नपिण्डे रोमाञ्चे हरिताले शिलान्तरे, वि. पुलको गजान्नपिण्डे रोमाञ्चे प्रस्तरान्तरे। असुराणां मणिदोषे गन्धर्व्वे-गालके समो, हे. पुलको लोमहर्षणे, त्रि.

पुलाक पुलाकस्तुच्छधान्ये स्यात् संक्षेपे भक्तसिक्थके मे त्रि

पुलाको भक्तसिक्थे स्यात् संक्षेपासारधान्ययोः, हे. स्यात् पुलाकस्तुच्छ-धान्येऽ संक्षेपे भक्तसिक्थके, श्र. पुलाको भक्तसिक्थे च क्षुद्रधान्येऽपि कथ्यते, श. संक्षेपे भक्तसिक्थे च तुच्छधान्ये पुलाकवान्, अने.

पुष्कर. पुष्करं खेऽम्बुपद्मयोः। तूर्यवक्त्रे खड्गफले हस्तिहस्ताग्र-काण्डयोः। कुष्ठौषधे द्वीपतीर्थभेदयोश्च नपुंसकम्। ना रोगनागविहग-नृपभेदेषु वारुणे, मे. पुष्करं पङ्कजे व्योम्नि पयःकरिकराग्रयोः। ओषध-द्वीपविहगतीर्थराजोरगान्तरे। पुष्करं तूर्यवक्त्रे च काण्डे खड्गफलेऽपि च, वि. पुष्करं द्वीपतीर्थाहिखङ्गरागौषधान्तरे। तूर्यास्येऽसिफले काण्डे शुण्डाग्रे खे जलेऽम्बुजे, हे. पुष्करं करिहस्ताग्रे वाद्यभाण्डमुखे जले। व्योम्नि खड्गफले पद्मे तीर्थौषधिविशेषयोः, अ. खड्गफले पुष्करम्, त्रि. तूर्यास्ये श्रीफले पद्मे कुञ्जराग्रकरे दिवि। द्वीपे तीर्थे निमित्ते च विशिष्टे पुष्करध्वनिः, अने. द्विरदकराग्रे पद्मे खड्गफले व्योम्नि वाद्यभाण्डमुखे। अगदे जले च तीर्थे पुष्करमष्टासु निर्दिष्टम्, श.

पुष्करिणी. पुष्करिणी जलाशये। हस्तिन्यां कमलिन्यां च, हे. अथ पुष्करिणी चेभ्यां सरोजिन्यां जलाशये, मे. पुष्करिणी सरोजिन्यां हस्तिन्यां च जलाशये, वि.

पुष्कल. पुष्कलस्तु पूर्णे श्रेष्ठे, हे.

पुष्कलक. अथ पुष्कलको गन्धमृगे क्षपणकीलयोः, मे. स्मृतः पुष्क-लको गन्धमृगे क्षपणकीलयोः, वि. पुष्कलकस्तु कीलके। क्षपणे गन्धमृगे च, हे. पुष्कलको गन्धमृगे कीलके क्षपणेऽपि च, त्रि.

पुष्टि. पुष्टिः स्त्री पोषणे वृद्धौ, मे. पुष्टिर्वृद्धौ च पोषणे, वि. पुष्टिः स्यात् पोषणे वृद्धौ, हे.

पुष्प. पुष्पं विकाशिकुसुमस्त्रीरजःसु नपुंसकम्, मे. पुष्पं विकाश आर्तवे। धनदस्य विमाने च कुसुमे नेत्ररुज्यपि, हे. पुष्पं विकाशे कुसुमे स्त्रीणाञ्च रजसि स्मृतम्, वि. पुष्पं कुसुम आर्तवे, त्रि.

पुष्पक पुष्पकं रीतिपुष्पे च विमाने धनदस्य च। नेत्ररोगे तथा

रत्नकङ्कणे च रसाञ्जने। लौहकांस्ये स्वद्गारश्रकव्याञ्च नपुंसकम्, मे. पुष्पकं रीतिकानेत्ररोगयो रत्नकङ्कणे। कुवेरस्य विमाने च कासीसे च रसाञ्जने। लोहकांस्ये स्वद्गारश्रकच्यामपि पुष्पकम्, वि. पुष्पकं स्वन्तिकाङ्गारशकध्यां रत्नकङ्कणे। कासीसे श्रीदविमाने नेत्ररोगे रसाञ्जने। लोहकांस्ये रीतिकायाम्, हे. पुष्पकं कङ्कणेऽपि स्यात्, लि.

पुष्पदन्त. पुष्पदन्तस्तु दिङ्नागभेदे विद्याधरान्तरे, मे. पुष्पदन्तस्तु दिङ्नागे नागविद्याधरान्तरे, वि. पुष्पदन्तस्तु दिङ्नागे जिनभेदे गणान्तरे। पुष्पदन्तौ च चन्द्रार्कौ एकोक्त्या, हे.

पुष्य. पुष्यः कलियुगे स्मृतः। नक्षत्रमासयो र्भेदे, मे. v. तिष्य.

पुस्त. पुस्तं क्लीवे पुस्तके च लेपप्रादिशिल्पकर्मणि, मे. पुस्तन्तु पुस्तके लेप्यकर्मविज्ञानयोरपि, वि. पुस्तं शिल्पे लेप्यादिकर्मणि। पुस्तके, हे.

पूग. पूगस्तु क्रमुके वृन्दे फलसारेऽभिधेयवत्। नदीभेदे मलपूः स्त्री, मे. पूगस्तु क्रमुके वृन्दे, वि. पूगः क्रमुकसङ्घयोः, हे. पूगः क्रमुकवृन्दयोः, श्र.

पूजन. पूजनः श्वशुरवन्दनयोः, मे, वि, हे. पूजनस्तु श्वशुरेऽपि च, श्र.

पूत. पूतं त्रिषु पवित्रे च शटिते बहुलीकृते, मे. पूतं पवित्रे शटिते पूतश्च बहुलीकृते, वि. पूतन्तु पवित्रे बहुलीकृते, लि.

पूतना. पूतना तु हरीतक्यां दानवीरोगभेदयोः, मे. पूतना राक्षसीभेदे हरीतक्याञ्च पूतना, वि. पूतना तु हरीतकी। दुग्धदा वासुदेवस्य, हे. हरीतकी राक्षसी च पूतना, लि.

पूतिकाष्ठ. पूतिकाष्ठञ्च सरलदेवदारुमहीरुहोः, मे. पूतिकाष्ठञ्च सरले देवदारुद्रुमेऽपि च, हे. पूतिकाष्ठन्तु सरलदेवदारुमहीरुहोः, वि.

पूत्यण्ड. पूत्यण्डो गन्धैणे गन्धकीटके, हे. पूत्यण्डो गन्धकीटेऽपि तथा जन्त्वन्तरे पुमान्, मे. पूत्यण्डो गन्धकीटेऽपि तथा गन्धमृगे स्मृतः, वि. पूत्यण्डः पूतिकीटे च गन्धकीटे च दृश्यते, श्र.

पूर. पूरो जलसमूहे स्यात्, मणसंशुद्धिखाद्ययोः, मे. पूरो जल-

प्रवाहे स्याद् व्रणसंशुद्धिखाद्ययोः, वि. पूरः स्यादम्भसां वृद्धौ व्रणसंशुद्धिखाद्ययोः, हे. पूरः स्यादेन प्रचये, त्रि. खद्वाते पूरणे पूरः, श्ने.

पूरण. पूरणः पूरके त्रिषु। क्लीवं पिण्डप्रभेदे च पूरणी शाल्मलिद्रुमे। पटारम्भकसूत्रेषु, मे. पूरणः पूरणे पिष्टभेदे पूरणमिष्यते। पटारम्भकसूत्रे च शाल्मली पूरणी मता, वि. पूरणं वाणतन्तुषु। पूरके पिष्टभेदे च, हे.

पूर्ण. पूर्णः शब्दे समग्रे ना पूरिते त्वभिधेयवत्, मे. पूर्णः शब्दे समग्रे च पूरिते चापि वाच्यवत्, वि. पूर्णः कृत्स्ने पूरिते च, हे.

पूर्णक. पूर्णकः स्वर्णचूडे स्यान् नासाच्छिन्नत्राम्नु पूर्णिका, मे, वि. पूर्णकः स्वर्णचूडके। पूर्णिका नासिकाच्छिन्नप्राम्, हे.

पूर्णपात्र. पूर्णपात्रं वस्तुपूर्णपात्रे वर्धापकेऽपि च, मे, वि. पूर्णपात्रन्तु जलादिपूर्णभाजने। वर्धापके, हे.

पूर्णानक. भवेत् पूर्णानकं वर्धापके च पटहेऽपि च, मे. भवेत् पूर्णानकं पूर्णपात्रे पटहपात्रयोः, वि. स्यात् पूर्णानकमानके। पात्रे च पूर्णपात्रे च, हे.

पूर्त. पूर्तं त्रिषु पूरिते स्यात् क्लीवं खातादिकर्मणि, मे. पूर्तं पूरितखातायोः, हे. पूर्तन्तु पूरिते च्छन्ने पूर्तं खातादिकर्मणि, वि. खातादौ पूरिते पूर्तम्. त्रि.

पूर्व (र्ब). पूर्वस्तु पूर्वजेऽपि स्यात् पूर्वः प्रागाद्ययोस्त्रिषु, मे. पूर्वाख्या पूर्वजेषु स्यादग्रे प्राचि च वाच्यवत्, वि. पूर्वस्तु पूर्वजे। प्रागग्रे श्रुतिभेदे च, हे. पूर्वोऽन्यलिङ्गः प्रागाह पुंबहुत्वेऽपि पूर्वजान्, अ.

पूर्व(र्ब)द्युस् पूर्वेद्युः प्रातःकाले स्यात् सद्यः गतवासरे, मे. पूर्वेद्युरिष्यते प्रातः पूर्वेद्युः पूर्ववासरे, वि. पूर्वेद्युः पूर्वाह्णभातयोः, हे. प्रातर्दिने च पूर्वत्वर्ये पूर्वेद्युरिष्यते. त्रि.

पूतना पूतना तु स्त्रियां सेनामात्रसेनाविशेषयोः, मे. पूतनाऽ-

नीकिनीसेनाचमूसैन्यान्तरेषु च, वि. पृतनाऽनीकिनी चमूः। सेना सैन्यविशेषश्च, हे.

पृथग्जन. पृथग्जनस्तु पुंलिङ्गः कथितो नीचमूर्खयोः, मे. पृथग्जनः स्मृतो नीचे मूर्खे च, वि. पृथग्जनोऽधमे जड़े, हे. मूर्खनीचौ पृथग्जनौ, श.

पृथिवीपति. पृथिवीपतिस्तु भूपाले ऋषभाख्यौषधौ पुमान्, मे. स्यात् पृथिवीपति र्भूप ऋषभाख्योषधेऽपि च, वि. पृथिवीपतिस्तु भूपे कृतान्ते ऋषभौषधे, हे.

पृथु. पृथुः स्यात् महति त्रिषु। त्वक्पत्र्यां कृष्णजीरे स्त्री पुमानग्नौ नृपान्तरे; मे. पृथु र्ना मे कृष्णजीरे चाग्न्यां पृथु महत्यपि, वि. पृथु विशाले भूपाले वाभिकाकृष्णजीरयोः, हे.

पृथुक. पृथुकः पुंसि चिपिटे शिशौ स्यादभिधेयवत्, मे. पृथुकश्चिपिटे शिशौ, वि. पृथुकश्चिपिटेऽर्भके, हे. पृथुकौ चिपिटार्भकौ, श.

पृथ्वी. पृथ्वी भूमौ महत्याञ्च त्वक्पर्ण्यां कृष्णजीरके, मे. पृथ्वी भूमौ पृथ्वी हिङ्गुपत्रिकाकृष्णजीरयोः, वि.

पृदाकुः. पृदाकु र्वृश्चिके व्याघ्रे सर्पचित्रकयोः पुमान्, मे. पृदाकुश्चित्रकव्याघ्रवृश्चिकेषु सरीसृपे, हे. पृदाकु र्वृश्चिके व्याघ्रे चित्रके च सरीसृपे, वि.

पृषत्. पृषन् मृगे पुमान् विन्दौ न द्वयोः, मे. पृषतवत् पृषन् मृगे। विन्दौ, हे. क्लीवं विन्दौ पृषन्मेघे, त्रि. ५. पृषत.

पृषत. पृषतोऽपि ना। अनयोश्च त्रिषु श्वेतविन्दुयुक्तेऽपुत्रभाविमौ, मे. पृषतो हरिणे विन्दौ पृषतश्चाश्वरोहिते। भवेत् पृषदिव श्वेते विन्दुयुक्ते तु वाच्यवत्, वि. पृषतोऽप्यनयो र्नरि, त्रि. ५. पृषत्.

पृष्ठ. पृष्ठं चरममात्रेऽपि देहस्यावयवान्तरे, मे. पृष्ठं चरममात्रे स्याद् देहस्यावयवान्तरे, वि. पृष्ठं पश्चिममात्रे स्याच्छरीरावयवान्तरे, हे.

पृष्ठशृङ्गिन्. पृष्ठशृङ्गी पुमान् दंभभीरौ षण्डे वृकोदरे, मे. पृष्ठशृङ्गी भवेद्दंभभीरौ षण्डे वृकोदरे, वि. पृष्ठशृङ्गी भीमसेने षण्डसैरिभयोरपि, हे. पृष्ठशृङ्गीति शब्दोऽयं दंभभीरौ वृकोदरे, हा.

पेचक. पेचको गजलाङ्गूलमूलोपान्ते च कौशिके, मे. पेचको गजलाङ्गूलमूलपर्यन्तघूकयोः, वि. पेचकः करिलाङ्गूलमूले घूके, हे. उलूके करिणः पुच्छमूलोपान्ते च पेचकः, अ.

पेटक. पेटकं पुस्तकादीनां मञ्जूषायां कदम्बके, मे, वि. अथ पेटकम्। मञ्जूषायां समूहे च, हे. वृन्देऽपि पेटकोऽस्त्रियाम्, त्रि.

पेय. पेयं पातव्यपयसोः पेया श्राणाच्छमण्डयोः, मे, हे, वि.

पेशल. पेशलो रुचिरे दक्षे, मे, वि. पेशलः कुशले रम्ये, हे. चारौ दक्षे च पेशलः, अ.

पेशी. पेशी सुपक्वकलिके मांस्यां खड्गपिधानके। मांसपिण्डयां मण्डभेदे, मे. पेशी पललपिण्डयां स्यात् मांस्यां खड्गपिधानके। मण्डभेदेऽपि पेशी स्यात् सुपक्वकलिकेऽपि च, वि. पेशी मांस्यसिकोशयोः। मण्डभेदे पलपिण्डे सुपक्वकलिकेऽपि च, हे.

पोटगल. अथ पोटगलः पुंसि नले च काशमत्स्ययोः, मे. स्मृतः पोटगलः काशे नले पोटगलो झषे, वि. पोटगलो नले काशे झषे, हे. नले काशे पोटगलः, त्रि

पोत. पोतः शिशौ वहित्रे च गृहस्थाने च वाससि, मे. पोतः शिशौ वहित्रे च, वि. पोतः शिशौ प्रवहणे, हे. यानपात्रे शिशौ पोतः, अ.

पोत्र. पोत्रं वस्त्रे मुखाग्रे च शूकरस्य हलस्य च, मे, वि, हे. पोत्रं मुखाग्रे क्रोड़हलयोः, अ.

पौर. पौरं त्रिषु पुरोद्भूते कत्तृणे तु नपुंसकम्, मे. पौरस्तु कत्तृणे पौरः स्मृतः पुरभवेऽन्यवत्, वि. पौरं कत्तृणे पुरजे, हे.

पौरुष पौरुषं पुरुषस्य स्यात् भावे कर्मणि तेजसि। ऊर्ध्व॰.

वितस्तदोःपाणिरमाने त्वभिधेयवत्, मे. पौरुषं पुरुषस्योक्तं भावे कर्मणि तेजसि। ऊर्ध्वविस्तृतदोःपाणिनृमानेऽपि च पौरुषम्, वि. पौरुषम्। ऊर्ध्वविस्तृतदोःपाणिपुरुषोन्मानतेजसोः। पुंसः कर्मणि भावे च, हे. पुंभावे तत्क्रियायाञ्च पौरुषम्, श्र. पौरुषं मानभेदे च, त्रि. मानविशेषेऽपि पौरुषव्यामौ, ह.

पौरुषेय. पौरुषेय. कृते पुंसां विकारे पुरुषस्य च। त्रिषु ना सङ्घवधयोः पुरुषस्य पदान्तरे, मे. पौरुषेयो विकारे स्यात् पुरुषस्य पदान्तरे। पुंसः समूहवधयोः पुरुषेण कृतेऽपि च, वि. पौरुषेयं पुरुषेण कृतेऽस्य च हिते बधे। समूहे च विकारे च, हे. पुरुषेण कृते कार्येत्र पुरुषाणां कदम्बके। विकारवधयोः पुंसः पौरुषेयपदं विदुः, श्रा.

पौर्णमास. पौर्णमासः पुमान् यज्ञभेदे स्त्री पूर्णिमातिथौ, मे. पौर्णमासपौर्णमास्यौ यज्ञपूर्णिमयोः क्रमात्, वि. पौर्णमासो यागभेदे पौर्णमासी तु पूर्णिमा, हे.

पौलस्त्य. पौलस्त्यस्तु कुवेरे स्याद् दशग्रीवे तु पुंस्त्रयम्, मे. पौलस्त्यो रावणे चैदे, वि, हे. पौलस्त्यौ रावणश्रीदौ, त्रि.

पौष. पौषो मासे तत्पूर्णिमातिथौ स्त्रियां, मे, पौषो मासविशेषे स्यात् पौषन्तु मह्युद्धयोः, वि. पौषो मासप्रभेदे स्यात् पौषन्तु मह्युद्धयोः, हे.

प्र. प्र प्रकर्षे गताद्यर्थे, मे, वि. प्र स्यात् गताद्यर्थप्रकर्षयोः, हे.

प्रकर. प्रकरः स्यात् पुमान् सङ्घे विकीर्णकुसुमादिषु। नपुंसकं जोङ्गके स्त्री नाट्याङ्गे चत्वरावनौ, मे. प्रकरश्चोपकारश्च विकीर्णकुसुमादिषु। संहतौ चोपकृत्यायां यथासंख्यमवस्थितौ॥ जोङ्गके प्रकरं प्रोक्तं प्रकरी चत्वरावनौ, वि. प्रकरः कीर्णपुष्पादौ संहतौ प्रकरं पुनः। जोङ्गके प्रकरी त्वर्थप्रकृतौ चत्वरावनौ, हे.

प्रकरणं प्रकरणं स्यात्प्रस्तावे रूपके, हे.

प्रकाण्ड प्रकाण्डो न स्त्री विटपे मलशाखान्तरे तरोः। प्रश्ने,

मे. प्रकाण्डो विटपे शस्ते मूलस्कन्धान्तरे तरोः, वि. प्रकाण्डः स्तम्ब-शस्तयोः। स्कन्धमूलान्तरे तरोः, हे. स्तम्बे शस्ते प्रकाण्डोऽस्त्री, त्रि.

प्रकार. प्रकारस्तुल्यभेदयोः, मे. प्रकारः सदृशे भेदे, वि, हे. प्रकारौ भेदसादृश्येत्र, श्र.

प्रकाश. प्रकाशस्तु स्फुटे ख्यातः प्रहासातपयोरपि, मे. प्रकाशोऽति-प्रसिद्धे स्यात् प्रहासातपयोः स्फुटे, वि. प्रकाशः स्फुटहासयोः। उद्द्योते च प्रसिद्धे च, हे. प्रकाशोऽतिप्रसिद्धेऽपि, श्र.

प्रकीर्णक. प्रकीर्णकं चामरे स्यात्, विस्तारे ना तुरङ्गमे, मे. प्रकीर्णकं ग्रन्थभेदे चामरे विसरे हये, वि. प्रकीर्णकं तुरङ्गमे। चामरे विस्तरे ग्रन्थभेदे, हे. चामरे ग्रन्थभेदे च विस्तारेऽपि प्रकीर्णकम्, त्रि.

प्रकीर्य. प्रकीर्यत्रः पूतिकरजे विनिकीर्यंत्र तु वाच्यवत्, मे. प्रकीर्यः पूतिकरजे विनिकीर्णे तु वाच्यवत्, वि.

प्रकृति. प्रकृति र्गुणसाम्ये स्यात्, अमात्यादिस्वभावयोः। योनौ लिङ्गे पौरवर्गेऽसौ पचत्यादयः स्त्रियाम्, मे. प्रकृतिः सहजे योना-वमात्येत्र परमात्मनि, वि. प्रकृति र्योनिशिल्पिनोः। पौरामात्यादि-लिङ्गेषु गुणसाम्यस्वभावयोः। प्रत्ययात् पूर्विकायाञ्च, हे. प्रकृति-र्योनिलिङ्गे च, श्र. प्रकृति र्गुणसाम्ये स्यात् स्वभावामात्ययोरपि, त्रि. सत्त्वादीनां साम्यावस्थां प्रकृतिं वदन्ति तत्त्वज्ञाः। पौरामात्यादीनि च कारणकार्यत्रस्वरूपाणि, श्र.

प्रकोष्ठ. प्रकोष्ठो मणिबन्धस्य कूर्परस्यान्तरेऽपि च। भूपकक्षान्तरेऽपि स्यात्, मे. प्रकोष्ठो विस्तृतकरे भूपकक्षान्तरेऽपि च। कूर्परा-दधरे चापि, वि. प्रकोष्ठः कूर्पराधस्तात् भूपकक्षान्तरेऽपि च। हस्ते च विस्तृतकरे, हे. प्रकोष्ठो बाहुगेहांशौ, त्रि. प्रकोष्ठ कूर्परस्याधः प्रकोष्ठो द्वारकोष्ठके, अने.

प्रक्रम. प्रक्रमः क्रमेऽवसरे, मे. प्रक्रमोऽवसरे क्रमे, वि, हे.

प्रक्रिया. प्रक्रिया ह्युत्पादने स्यात् अधिकारप्रकारयोः, हे

प्रखर. प्रखरो हयसन्नाहे कुक्कुरेऽश्वतरेऽपि च। पुंसि तिव्र-त्यन्तखरे, मे. प्रखरोऽश्वतरे शुनि। तुरङ्गानाञ्च सन्नाहे प्रखरोऽतिभृशे खरे, वि. प्रखरः पुनः। वेसरे हयसन्नाहे कुक्कुरेऽतिभृशे खरे, हे.

प्रगाढ़. प्रगाढ़ः स्यात्कृच्छ्र,दृढयोः, मे. प्रगाढ़ो दृढकृच्छ्रयोः, वि, हे. प्रगाढ़ं भृशकृच्छ्रयोः, य.

प्रग्रह. प्रग्रहस्तु तुलासूत्रे बन्द्यां नियमने भुजे। हयादिरश्मौ रश्मौ च सुवर्णे हलिपादपे, मे. प्रग्रहस्तु तुलासूत्रे बन्द्यां नियमने भुजे। हयादिरश्मौ रज्ज्वां च सुवर्णे हलिपादपे, वि. प्रग्रहः किरणे भुजे। तुलासूत्रेऽश्वादिरश्मौ सुवर्णे हलिपादपे॥ बन्धने बन्द्यां, हे. प्रग्रह आबन्धनेऽनुग्रहः, ह. v. प्रग्राह.

प्रग्राह. प्रग्राहस्तु तुलासूत्रे हयादिप्रग्रहेऽपि च, मे. प्रग्राहः स्यात् तुलासूत्रे हयादीनाञ्च बन्धने, हे. तुलासूत्रेऽश्वादिरश्मौ प्रग्राहो प्रग्रहोऽपि च, श.

प्रघण (घाण) प्रघणस्ताम्रकुम्भे स्यादलिन्दे लोहमुद्गरे, मे, वि. प्रघाणोऽलिन्दके ताम्रकलशे लोहमुद्गरे, हे. प्रघणोऽस्त्रगृहांशयोः, त्रि.

प्रचण्ड. प्रचण्डो दुर्वहे श्वेतकरवीरे प्रतापिनि, मे, वि. प्रचण्डः स्यात् प्रतापिनि। बलचे करवीरे च, हे.

प्रचलाक. प्रचलाकः शराघाते शिखण्डे च भुजङ्गमे, मे. प्रचलाकः शराघाते बर्हिचन्द्रे भुजङ्गमे, वि प्रचलाको भुजङ्गमे। शराघाते शिखण्डे च, हे. शराहते च सर्पे च प्रचलाकं प्रचक्षते, श.

प्रचलाकिन्. प्रचलाकी मयूरे स्याद्भुजङ्गे चापि दृश्यते, मे. प्रचलाकी भुजङ्गे स्यात् चित्रमेखलकेऽपि च, वि प्रचलाकी सर्पे मयूरे, हे

प्रचेतस् प्रचेताः पाशिनि मुनौ ना प्रकृष्टहृदि त्रिषु, मे. प्रजनन प्रजननं योनौ जन्मन्यपि क्लीवम्, मे भवेत् प्रजननं

योनौ जन्मनि प्रजनेऽपि च, वि. प्रजननं प्रजने योनिजन्मनोः, हे.

प्रजा. प्रजा लोके च सन्ताने, मे. प्रजा सन्तानलोकयोः, वि. प्रजा लोके सन्ततौ च, हे. प्रजा स्यात् सन्ततौ जने, अ.

प्रजापति. प्रजापतिश्च दक्षादौ महीपाले विधातरि, मे. प्रजापतिं विधौ भूपे, वि. प्रजापतिर्ब्रह्मराजौ जामातरि दिवाकरे । वह्नौ त्वष्टरि दक्षादौ, हे. विधौ भूपे प्रजापतिः, त्रि.

प्रज्ञ. प्रज्ञस्तु पण्डिते वाचस्त्विज्ञो बुद्धौ तु योषिति, मे. प्रज्ञा बुद्धौ पण्डितेऽपि प्रज्ञो वाचावदिप्रज्ञे, वि. प्रज्ञः प्राज्ञ. प्रज्ञा तु प्रेसुषी, हे. प्रज्ञा संबुद्धिविज्ञयोः, अने.

प्रज्ञान. प्रज्ञानं बुद्धिचिह्नयोः, मे, अ. प्रज्ञानं लाञ्छने धियि, वि. प्रज्ञानं बुद्धौ चिह्ने च, हे.

प्रणय. प्रणयः प्रेम्णि विश्रम्भे याञ्चाप्रसरयोरपि, वि. प्रणयः प्रसरे प्रेम्णि याञ्चाविश्रम्भयोरपि । निर्वाणेऽपि, मे. प्रणयः प्रेमयाञ्चयोः । विश्रम्भे प्रसरे चापि, हे. प्रणयास्त्वमी । विश्रम्भयाञ्चाप्रेमाणः, अ.

प्रणाद. प्रणादस्तु सुखोत्सारशब्दे च श्रवणामये, मे. प्रणादस्सारशब्दे स्यात् प्रणादः श्रवणामये, वि.

प्रणाय्य. प्रणाय्योऽसम्मते प्रोक्तोऽप्यभिलाषविवर्जिते, वि. प्रणाय्यः कामवर्जिते । असम्मते, हे. प्रणाय्योऽसम्मतेऽपि स्यादभिलाषविवर्जिते, मे.

प्रणिधान. प्रणिधानं प्रयत्ने स्यात् समाधौ च प्रवेशने, मे. प्रणिधानं प्रयत्ने स्यात् प्रवेशे च समाहितौ, वि. प्रणिधानमभियोगे समाधानप्रयोगयोः, हे.

प्रणिधि. प्रणिधिः प्रार्थने चरे, मे. प्रणिधिश्चरे याञ्चायाम्, वि. प्रणिधि याचने चरे, हे. प्रणिधिः प्रार्थने चरे, अ.

प्रणिहित. अथ प्रणिहितं न्यस्ते प्राप्तेऽपि च समाहिते, मे. भवेत् प्रणिहितं लब्धे विन्यस्ते च समाहिते, वि. प्रणिहितस्तु संप्राप्तनिहितयोः समाहिते, हे.

प्रणीत. प्रणीतः संस्कृताग्नौ ना यद्यपात्रान्तरे स्त्रियाम्। त्रिषु क्षिप्तोपसम्पन्नविहितेषु प्रवेशिते, मे. प्रणीतः संस्कृते वह्नौ विहिते च प्रवेशिते। निक्षिप्ते चोपसम्पन्ने प्रणीतो भेदवन्मतः, वि. प्रणीत उपसम्पन्ने कृते क्षिप्ते प्रवेशिते। संस्कृताग्नौ, हे.

प्रतति. प्रततिर्विस्तृतौ वल्लयाम्, मे. प्रततिर्विस्तृति र्लता, हे.

प्रतल. प्रतलं पातालभेदे तताङ्गुलिकरे पुमान्, मे. प्रतलः पातालभेदे तताङ्गुलिकरेऽपि च, हे. v. सुतल.

प्रताप. प्रतापस्तापतेजसोः, मे. प्रतापः स्वेदतेजसोः, वि.

प्रति. प्रति प्रतिनिधावित्थम्भूताख्यानाभिमुख्ययोः। मात्रार्थे-भागवीप्सासु लक्षणप्रतिदानयोः, मे. प्रति प्रतिनिधौ वीप्सालक्षणायां प्रयोगतः। मात्रार्थे चाभिमुख्ये च प्रतिदानादिषु प्रति, वि. प्रतीत्थम्भूत-भागयोः। प्रतिदाने प्रतिनिधौ वीप्सालक्षणयोरपि, हे. प्रकाशे सम्प्रदे माङ्गः प्रधानसदृशे प्रति, रु. प्रति प्रतिनिधौ वीप्सालक्षणादौ प्रयोगतः, श.

प्रतिकार. प्रतिकारः समे भटे, वि, हे.

प्रतिकृति. प्रतिकृतिरर्चायां प्रतिनिधिप्रतिकारयोश्च स्त्री, मे. प्रतिकृतिः प्रतीकारे प्रतिमायाश्च पूजने, वि. प्रतिकृतिश्च पूजिते। प्रतिमायां प्रतीकारे, हे. प्रतिकारे प्रतिकृतिः प्रतिबिम्बे, त्रि.

प्रतिकृष्ट. प्रतिकृष्टं मतं गुह्ये द्विराकृष्टे च कर्षिते, मे, वि. प्रतिकृष्टन्तु गुह्ये स्याद् द्विराकृष्टे च कर्षिते, हे.

प्रतिक्षिप्त. प्रतिक्षिप्तं वारिते स्यात् प्रेषिते पक्षके त्रिषु, मे. प्रतिक्षिप्तं प्रतिहते प्रेषिते च निराकृते, वि. प्रतिक्षिप्तं प्रतिहते निषिद्धे प्रेषितेऽपि च, हे. प्रेषितेऽपि प्रतिक्षिप्तम्, त्रि.

प्रतिग्रह. प्रतिग्रहः स्वीकरणे सैन्यपृष्ठे पतद्ग्रहे। द्विजेभ्यो विधिवद्देये तद्ग्रहे ना ग्रहान्तरे, मे, वि. प्रतिग्रहः सैन्यपृष्ठे ग्रहभेदे पतद्ग्रहे। क्रियाकारे दानद्रव्ये तद्ग्रहे स्वीकृतावपि, हे.

प्रतिघ. प्रतिघः प्रतिघाते स्यात् क्रोधेऽपि परिकीर्त्तितः, मे. प्रतिघः

प्रतिघाते च रोषे च प्रतिघो मतः, वि. प्रतिघौ रुट्प्रतिघातौ, हे. प्रतिघो रोषघातयोः, लि.

प्रतिपत्ति. प्रतिपत्तिः प्रवृत्तौ च प्रागल्भ्ये गौरवेऽपि च। सम्प्राप्ते च प्रबोधे च पदप्राप्तौ च योषिति, मे. प्रतिपत्तिः पदप्राप्तौ प्रवृत्तौ गौरवेऽपि च। प्रागल्भ्ये च प्रबोधे च प्रतिपत्तिः प्रमुणाते, वि. प्रतिपत्तिस्तु गौरवे। प्राप्तौ प्रवृत्तौ प्रागल्भ्ये बोधे, हे.

प्रतिपद्. प्रतिपत् स्त्री तिथौ मतौ, मे. प्रतिपत्तिथिसंविदोः, वि. प्रतिपत् संविदि तिथौ, हे. अथ प्रतिपत् तिथिसंविदोः, लि. प्रतिपत् प्रतिपत्तावपि, रु.

प्रतिपन्न. प्रतिपन्नोऽन्यत्रलिङ्गः स्याद्विख्यातेऽङ्गीकृतेऽपि च, मे. प्रतिपन्नः स्मृतो धीरे विख्यातेऽङ्गीकृतेऽपि च, वि. प्रतिपन्नस्तु विक्रान्तेऽङ्गीकृतेऽपि च, हे.

प्रतिपादन. प्रतिपादनन्तु दाने प्रतिपत्तौ च बोधने, मे. सदातृ प्रतिपादनं दाने प्रतिपत्तौ च बोधने, वि. प्रतिपादनं बोधनदानयोः, हे.

प्रतिबन्ध. प्रतिबन्धः कुलाचारः प्रतिबन्धो बलक्रिया, धने.

प्रतिभय प्रतिभयं भये। घोरेऽपि, मे. प्रतिभयं भये। भीष्मे, हे.

प्रतिमा. प्रतिमा गजदन्तस्य बन्धे चानुकृतावपि, मे. प्रतिमा दन्तबन्धे स्याद् गजस्यानुकृतावपि, वि. गजानां दन्तबन्धेऽपि प्रतिमाऽनुकृतावपि, त्रि.

प्रतिमान. प्रतिमानं प्रतिच्छायागजकुम्भान्तरालयोः, मे. प्रतिमानं प्रतिच्छायागजदन्तान्तरालयोः, वि, लि. प्रतिमानं प्रतिबिम्बे गजदन्तद्वयान्तरे, हे.

प्रतियत्न. प्रतियत्नस्तु संस्कारलिप्सोपग्रहणेषु च, मे, वि. प्रतियत्नः संस्कारे स्याद् उपग्रहणलिप्सयोः, हे. प्रतियत्नावुभौ लिप्सोपग्रहौ, च. प्रतियत्नः संस्कारे लिप्सोपग्रहणयोश्च निर्दिष्टः, रु.

प्रतिरोधक. प्रतिरोधकस्तु चोरः स्यात् दुर्जनः प्रतिरोधकः, धने

प्रतिश्रय. प्रतिश्रयः सभायाश्चाश्रये, मे. प्रतिश्रयः सभायां स्याद् आश्रये च प्रतिश्रयः, वि. प्रतिश्रयः सभौकसोः, हे. सभायाञ्च प्रतिश्रयः, श.

प्रतिष्कश. प्रतिष्कशः सहाये स्याद् वार्त्ताहरपुरोगयोः, मे, वि. प्रतिष्कशः पुरोगमे। वार्त्ताहरे सहाये च, हे. वार्त्ताहरे पुरोगे च सहाये च प्रतिष्कशः, ति.

प्रतिष्ठा. प्रतिष्ठा गौरवे स्थितौ। स्थाने च यागनिष्पत्तिचतुरक्षरपद्ययोः, मे. प्रतिष्ठा स्थानमात्रके। गौरवे यागनिष्पत्तिचतुरक्षरपद्ययोः, वि. प्रतिष्ठा गौरवे स्थितौ। छन्दोजातौ योगसिद्धौ, हे.

प्रतिसर. भवेत् प्रतिसरो मन्त्रभेदे मालेऽत्र च कङ्कणे। व्रणशुद्धौ चमूपृष्ठे पुंसि न स्त्री तु मण्डने। आरक्षे कस्तूत्रे च नियोज्ये त्वन्यलिङ्गकः, मे. आद्यः प्रतिसरं हस्तसूत्रे मालेऽपि मण्डने। व्रणशुद्धौ चमूपृष्ठे नियोज्यारक्षकङ्कणे। मन्त्रभेदेऽपि, त्रि. प्रतिसरश्चमूपृष्ठे नियोज्याकारसूत्रयोः। मन्त्रभेदे व्रणशुद्धे चारक्षे मण्डने स्रजि। कङ्कणे, हे. ना चमूपश्चे हस्तसूत्रे प्रतिसरोऽस्त्रियाम्, श.

प्रतिसूर्य्यक. प्रतिसूर्य्यकमिच्छन्ति शकलासोपसूर्य्ययोः, वि.

प्रतिसृष्ट. प्रतिसृष्टः प्रेषिते स्यात् प्रत्याख्याते च वाच्यवत्, मे, वि. प्रतिसृष्टः पुनः प्रत्याख्याते च प्रेषितेऽपि च, हे. प्रत्याख्याते प्रेषिते च प्रतिसृष्टं त्रिलिङ्गकम्, ति.

प्रतिहत. प्रतिहतस्तु विद्विष्टे प्रतिस्खलितरुद्धयोः, हे. भवेत् प्रतिहतो द्विष्टे प्रतिस्खलितरुद्धयोः, वि, मे. द्विष्टेऽपि च प्रतिहतः, ति.

प्र(ती)तिहार. प्रतीहारो द्वारि द्वाःस्थे द्वाःस्थितायान्तु योषिति, मे. प्रतीहारप्रतीहार्यौ द्वाःस्थे द्वारेऽप्यनन्तरे, वि. प्रतीहारो द्वारि द्वाःस्थे, हे. द्वारेऽपि प्रतिहारः, श. द्वारि द्वाःस्थे प्रतीहारः प्रतीहार्य्यप्यनन्तरे, श.

प्रतीक. प्रतीकोऽवयवेऽपि स्यात् प्रतिकूलविलोमयोः, मे. प्रतीकोऽवयवे प्रोक्तः प्रतिकूलविलोमयोः, वि. प्रतीकोऽङ्गप्रतीपयोः, हे. प्रतिकूले प्रतीकस्त्रिष्वेकदेशे तु पुंस्ययम्, श.

प्रतीवर. * प्रतीवरः प्रतिपालेन सम्रात् पुंजेन च, हे.

प्रतीत. प्रतीतः सादरे ज्ञाते हृष्टप्रख्यातयोस्त्रिषु, मे. प्रतीतः सादरे ज्ञाते प्रख्याते प्राज्ञहृष्टयोः, वि. प्रतीतः सादरे प्राज्ञे प्रथिते ज्ञातहृष्टयोः, हे. ख्याते हृष्टे प्रतीतः, अ. प्रतीतः सादरेऽपि च, त्रि. v. वसन्तदूत.

प्रत्यच् (च्). प्रत्यग् दिग्देशकालेषु वाच्यवच्चिह्नितेऽव्ययम्, मे. v. उदच्.

प्रत्यय. प्रत्ययः प्रथितत्वे च सनादिज्ञानयोरपि। आचारे शपथे रन्ध्रे विश्वासाधीनहेतुषु, मे. प्रत्ययः शपथे रन्ध्रे विश्वासाचारहेतुषु। प्रथितत्वे सनादौ चाप्यधीनज्ञानयोरपि। अतिक्रमे च दण्डे च विनाशे दोषकृत्ययोः, वि. प्रत्ययो ज्ञानरन्ध्रयोः। विश्वासे शपथे हेतौ आचारे प्रथितत्वयोः। अधीने निश्चये स्यादौ, हे. प्रत्ययोऽधीनशपथज्ञानविश्वासहेतुषु। रन्ध्रे शब्दे, अ.

प्रत्यर्थिन्. प्रत्यर्थी वाच्यलिङ्गः स्यात् शत्रौ च प्रतिवादिनि, मे. प्रत्यर्थी कथितः शत्रौ प्रत्यर्थी प्रतिवादिनि, वि.

प्रत्यालीढ. प्रत्यालीढन्तु चरणन्यासभेदेऽशिते त्रिषु, मे.

प्रत्युपक्रमणीय. प्रत्युपक्रमणीयमुपस्थेये भौताशुकद्वये, मे, वि, हे.

प्रत्रप. प्रत्रपोऽस्त्र'खे वसौ, मे, वि. प्रत्रपः स्याद् वसौ प्रातः, हे.

प्रथम. प्रथमस्तु भवेदादौ प्रधानेऽपि च वाच्यवत्, मे. प्रथमः स्यात् प्रधानाद्योः, हे. आद्ये प्रधाने प्रथमस्त्रिषु, अ.

प्रदर. प्रदरो रोगभेदे स्याद् विदारे शरभङ्गयोः, मे. प्रदरो रोगभेदे स्यात् प्रदरः शरभङ्गयोः, वि. प्रदरः शरे। भङ्गे रोगे, हे. प्रदरा भङ्गनारीरुग्बाणाः, अ. प्रदरौ रोगमार्गणौ, अने.

प्रदेश. प्रदेशो देशमात्रे स्यात् तर्जन्यङ्गुष्ठसम्मिते। भित्तावपि च, मे. प्रदेशो देशमात्रे स्यात् तर्जन्यङ्गुष्ठसम्मिते। भित्तावपि प्रदेशः स्यात्, वि. प्रदेशो देशमात्रके। भित्तौ मानविशेषे च, हे.

प्रदोष. प्रदोषः समये दोषे, मे. प्रदोषः कालभेदे स्यात् प्रदोषो दोष ईश्वरते, वि. प्रदोषः कालदोषयोः, हे.

प्रधन. प्रधनं दारणे रणे, मे, वि. प्रधनं युधि दारणे, हे.

प्रधान. प्रधानं स्यान्महामात्रे प्रकृतौ परमात्मनि। प्रज्ञायामपि च क्लीवमेकत्वे तूत्तमे सदा, मे. प्रधानं स्यान्महामात्रे प्रकृतौ परमात्मनि। प्रज्ञायाञ्च प्रधानं स्याद् एकत्वे तु सदोत्तमे, वि. प्रधानं प्रकृतौ बुद्धावुत्तमे परमात्मनि। महामात्रे, हे. प्रधानं परमात्मा धीः, अ. प्रधानं प्रकृतावपि, श. प्रधानं प्रकृतिः स्यान् प्रधानं विदुरुत्तमम्, अने.

प्रधूपिता. प्रधूपिता क्लेशितायां सूर्यैगन्तव्यदिश्यपि, मे, वि. प्रधूपिता क्लेशितायां रविगन्तव्यदिश्यपि, हे.

प्रपञ्च. प्रपञ्चः सञ्चयेऽपि स्याद् विस्तरे च प्रतारणे, मे. प्रपञ्चः सञ्चये प्रोक्तो विस्तरे च प्रतारणे, वि. प्रपञ्चो विप्रलम्भने। विस्तरे सञ्चये चापि, हे. विपर्यासे विस्तरे च प्रपञ्चः, अ.

प्रपात. प्रपातो निर्झरेऽतटे, मे. प्रपातो निर्झरे भृगौ, वि. प्रपातौ भृगुनिर्झरौ, त्रि. प्रपातः सौप्तिके भृगौ, हे.

प्रपितामह. प्रपितामह इतीरय विधौ पितृपितामहे, वि, मे.

प्रवाल. प्रवालोऽस्त्री किसलये वीणादण्डे च विद्रुमे, मे. प्रवालो वल्लकीदण्डे विद्रुमे नवपल्लवे, वि. प्रवालो विद्रुमे वीणादण्डेऽभिनवपल्लवे, हे. प्रवालमङ्कुरेऽप्यस्त्री, अ. वीणादण्डे प्रवालोऽस्त्री विद्रुमे नवपल्लवे, त्रि. वीणादण्डः प्रवालः स्यात् प्रवालः पल्लवः स्मृतः। प्रवालो विद्रुमः प्रोक्तः प्रवालः सबलो गजः, अने.

प्रभव. प्रभवो जलमूले स्यात् जन्महेतौ पराक्रमे। ज्ञानस्य चादिमस्थाने, मे. प्रभवो जलमूले स्यात् जन्मभूमौ पराक्रमे। चाद्योपलभ्ये स्थाने, वि. प्रभवो जन्मकारणे। चाद्योपलभ्ये स्थानेऽपां मूले मुनि-भिदापि, हे. स्यादाद्यजन्महेतुः प्रभवः स्थानं चाद्योपलभ्ये, अ.

प्रभाकर. प्रभाकरोऽग्निसूर्ययोः, मे.

प्रभाव. प्रभावः शक्तितेजसोः, मे, वि. प्रभावस्तेजसि शक्तौ, हे.

प्रभूत. प्रभूतमुद्गते प्राज्ये, मे, हे. प्रभूतं प्राज्य उद्गते, वि.

प्रमथ. प्रमथा स्याद्धरीतक्यां हरपारिषदे पुमान्, मे. प्रमथोऽपि गणे प्रोक्तः पथ्यायां प्रमथा भवेत्, वि.

प्रमद. प्रमदः सम्मदे मत्ते स्त्रियामुत्तमयोषिति, मे. प्रमदः सम्मदे मत्तकामिन्यां प्रमदा मता, वि. प्रमदो मुदि । प्रमदा स्त्री, हे.

प्रमाण. प्रमाणं नित्यमर्यादाशास्त्रेषु सत्यवादिनि । इयत्तायाञ्च हेतौ च क्लीवैकत्वे प्रमातरि, मे. प्रमाणं नित्यमर्यादासत्यवादिप्रमातृषु । एकतायामियत्तायां हेतुशास्त्रेषु च स्मृतम्, वि. प्रमाणन्तु मर्यादासत्यवादिनोः । प्रमातर्येकतेयत्तानित्येषु हेतुशास्त्रयोः, हे. प्रमाणं हेतुमर्यादाशास्त्रेयत्ताप्रमातृषु, श. शास्त्रे प्रमाणमिच्छन्ति स्थितौ हेतौ च कोविदाः, धने.

प्रमीढ. प्रमीढो मूत्रिते घने, वि, मे.

प्रमीत. प्रमीतं वाच्यलिङ्गं स्यात् प्रोक्षितेऽपि मृतेऽपि च, मे. प्रमीतस्तु प्रोक्षितेऽपि मृतेऽपि च, वि. प्रमीतं प्रोक्षिते मृते, हे.

प्रमुख. प्रमुखः प्रथमे श्रेष्ठे, मे, वि. प्रमुखं प्रथमे मुख्ये, हे. आद्यौ प्रधाने प्रमुखम्, त्रि.

प्रयाग. प्रयागस्तीर्थभेदे स्याद् यज्ञे शतमखाश्वयोः, मे, वि. प्रयागो वाजिशक्रयोः । यज्ञे तीर्थविशेषे च, हे.

प्रयोग. प्रयोगः कार्मणेऽपि स्यात् प्रयुक्तौ च निदर्शने,, मे. प्रयोगः कार्मणे प्रोक्तः प्रयुक्तौ च निदर्शने, वि. प्रयोगस्तु निदर्शने । कार्मणे च प्रयुक्तौ च, हे.

प्रयोजन. प्रयोजनं कार्यहेत्वोः, मे, वि, हे.

प्ररूढ. प्ररूढो जरठे बद्धमूले, मे. प्ररूढो जरठे प्रभूतः । बद्धमूले, वि. प्ररूढो जरठे वृद्धे, हे.

प्रलम्ब. प्रलम्बो दैत्यभेदे स्यात् त्रपुषेऽपि पयोधरे । लता-

ङ्कुरेऽपि शाखायां हारभेदे प्रलम्बने, मे. प्रलम्बो दैत्यभेदे स्यात् बालाङ्कुरकशाखयोः। प्रलम्बो हारभेदे स्यात् त्रपुसेऽपि पयोधरे, वि. प्रलम्बस्तु प्रलम्बनम्। दैत्यस्तालाङ्कुरः शाखा, हे. - प्रलम्बो दैत्यशाखयोः, त्रि. v. प्रालम्ब.

प्रलय. प्रलयो स्तुप्रकल्पान्तमूर्छापायेषु पुंस्त्रयम्, मे. प्रलयो मृतौ। संहारे नष्टचेष्टत्वे, हे.

. . प्रवचन. अथ प्रवचनं वेदे प्रकृष्टवचनेऽपि च, मे. प्रवचनं स्मृतं वेदे प्रकृष्टवचनेऽपि च, वि. स्यात् प्रवचनमागमे। प्रकृष्टवचने, हे.

प्रवचनीय. अथ प्रवचनीयश्च स्यात् प्रवक्तृप्रवाचयोः, मे. भवेत् प्रवचनीयाख्यं प्रवाच्ये च प्रवक्तरि, वि.

प्रवण. प्रवणो ना चतुष्पथे। क्रमनिम्नमहीभागोदारप्रह्वेषु च त्रिषु, मे. प्रवणः क्रमनिम्नोर्व्यामायत्ते च चतुष्पथे। प्रगुणेऽपि क्षणेऽपि स्यात्, वि. प्रवणस्तु क्षणे प्रह्वे क्रमनिम्ने चतुष्पथे। आयत्ते च, हे. प्रवणं क्रमनिम्नोर्व्यां प्रह्वे ना तु चतुष्पथे, अ.

प्रवर. प्रवरः सन्ततौ गोत्रे क्लीबं श्रेष्ठे तु वाच्यवत्, मे. प्रवरं सन्ततौ गोत्रे श्रेष्ठे तु प्रवरोऽन्यवत्, वि. प्रवरं सन्ततौ गोत्रे श्रेष्ठे च, हे.

प्रवह. प्रवहस्तु वहिर्यानामातरिश्वप्रभेदयोः, मे. प्रवहो वायुभेदे स्यात् वायुमात्रे वहिर्गतौ, हे.

प्रवारण. प्रवारणं निषेधे स्यात् काम्यदाने च न द्वयोः, मे. प्रवारणं निषेधे स्यात् काम्यदाने प्रवारणम्, वि. प्रवारणं काम्यदाने निषेधे च, हे.

प्रवाह. प्रवाहस्तु प्रवृत्तौ स्यादपि स्रोतसि वारिणः, मे. प्रवाहो व्यवहारे स्यात् अपि स्रोतसि वारिणः, वि. प्रवाहो व्यवहाराम्बुवेगयोः, हे. प्रवाहो व्यवहारे च, त्रि.

प्रविदारण. प्रविदारणमाख्यातं सम्परायेऽवदारणे, मे. प्रवि-

दारणमाख्यातं सङ्गरे च विदारणे, वि. प्रविदारणम्। दारणे युधि च, हे.

प्रवृत्ति प्रवृत्तिस्तु प्रवाहे स्यादुदन्ते च प्रवर्त्तने। खवक्यादौ च (स्त्रियां), मे. प्रवृत्तिः कथिता वृत्तौ प्रवाहोदन्तयोरपि, वि. प्रवृत्ति र्वृत्तौ वार्त्तायां प्रवाहे, हे. वृत्तिवार्त्ताप्रवाहेषु प्रवृत्तिः, त्रि.

प्रवेणि. प्रवेणिः स्त्री कुथावेण्योः, मे. प्रवेणि र्वेणिकुथयोः, वि, हे.

प्रव्रजिता. अथ प्रव्रजिता मांसीमुण्डीरोतापसीषु च, मे. प्रव्रजिता तपस्विन्यां मुण्डीर्यां मांसिकौषधौ, वि. प्रव्रजिता तु मुण्डीर्यां तापस्यां मांसिकौषधे, हे.

प्रष्ठ. प्रष्ठस्त्वग्रगे श्रेष्ठे पुंसि चण्डालिकौषधौ, मे. प्रष्ठः श्रेष्ठाग्रयोरुक्तः प्रष्ठा चण्डालिकौषधौ, वि.

प्रष्ठहायन. स्त्रात् प्रष्ठहायनो धान्यविशेषे च मतङ्गजे, मे.

प्रसन्न. प्रसन्ना स्त्री सुरायां स्यात् स्वच्छसन्तुष्टयोस्त्रिषु, मे. प्रसन्ना मदिरायाञ्च प्रसादसहितेऽन्यवत्, वि. प्रसन्नं प्रसादवत्। प्रसन्ना तु मदिरायाम्, हे.

प्रसर. प्रसरः प्रणये वेगे, मे. प्रसरः प्रणये वेगे सङ्गरे च, वि. प्रसरस्तु सङ्गरे प्रणये जवे, हे. प्रसरः प्रणयेऽपि निर्द्दिष्टः, श.

प्रसव. प्रसवो गर्भमोचने। उत्पादे स्यादपत्येऽपि फलेऽपि कुसुमेऽपि च, मे. प्रसवस्तु फले पुष्पे वृक्षाणां गर्भमोचने। लोकोत्पादे च, वि प्रसवः पुष्पफलयोरपत्ये गर्भमोचने। उत्पादे च, हे. स्यादुत्पादे फले पुष्पे प्रसवो गर्भमोचने, श.

प्रसव्य. प्रसव्यं वाच्यलिङ्गं स्यात् प्रतिकूलानुकूलयोः, मे. प्रसव्यमनुकूले स्यात् प्रतिकूले च वाच्यवत्, वि. प्रसव्यस्तु प्रतिकूलानुकूलयोः, हे.

प्रसहन. प्रसहनमपि भङ्गे स्यात् घोषे, मे.

... प्रसाद. प्रसादोऽनुग्रहे काव्यगुणस्वास्थ्यप्रसत्तिषु, मे, वि. प्रसादोऽनुग्रहस्वास्थ्यप्रसत्तिषु। काव्यगुणे, हे स्यात् प्रसादोऽनुरागेऽपि, श. प्रसादस्त्वनुरोधने। स्वच्छे काव्यगुणे च, त्रि.

प्रसाधन. प्रसाधनी तु कङ्कत्यां सिद्धौ वेषे प्रसाधनम्, मे. प्रसाधनी कङ्कतिकासिद्ध्यो वेषे प्रसाधनम्, वि. प्रसाधनी कङ्कतिकासिद्ध्योः प्रसाधनं पुनः। वेषे, हे.

प्रसिद्ध. प्रसिद्धो भूषिते ख्याते, मे, हे. प्रसिद्धोऽलङ्कृतेऽपि च। विख्यातेऽपि च, वि. प्रसिद्धौ ख्यातभूषितौ, श.

प्रसू. प्रसूरश्वाजनन्योश्च कन्दलीवीरुधोः स्त्रियाम्, मे. प्रसूरश्वाजनन्योश्च कन्दलीवीरुधोरपि, वि. प्रसूरश्वा जनन्यपि, हे. प्रसूरश्वाऽपि, श.

प्रसूत. प्रसूतं कुसुमे क्लीवं त्रिषु सञ्जातसूतयोः, मे. प्रसूतं वाच्यवज्जाते प्रसूतं कुसुमेऽपि च, वि. प्रसूतं जातपुष्पयोः, हे.

प्रसूति. प्रसूतिश्चङ्गवेऽपि स्यात् तनये दुहितर्यपि। स्त्रियाम्, मे. प्रसूतिस्तनयोत्पत्तौ तथा दुहितरि स्मृता, वि. प्रसूतिः सन्तादपत्ये प्रसवेऽपि च, हे. प्रसूति र्जन्मतोकयोः, त्रि.

प्रसून. प्रसूनो वाच्यवज्जाते क्लीवन्तु फलपुष्पयोः, मे. प्रसूनं वाच्यवज्जाते प्रसूनं फलपुष्पयोः, वि. प्रसूनन्तु प्रसूते फलपुष्पयोः, हे. प्रसूनं पुष्पफलयोः, श.

प्रसृत. प्रसृतः समसारे स्यात् विनीते वेगिते त्रिषु। अर्धाञ्जलौ तु पुंलिङ्गः जङ्घायां प्रसृता मता, मे. प्रसृतः समसारे स्यात् विनीते वेगितेऽपि च। अर्धाञ्जलौ तु प्रसृतं जङ्घायां प्रसृता मता, वि. प्रसृतस्त्वर्धाञ्जलौ वेगिविनीतयोः। तते च प्रसृता जङ्घा, हे. प्रसृतः कुञ्चिते पाणौ जङ्घायां स्त्री गते त्रिषु, त्रि.

प्रसेक. प्रसेकः सेचने स्रुतौ, मे, वि.

प्रसेव. प्रसेवः पुंसि वीणाङ्गे स्यूते च, मे. प्रसेवः कथितो धीरैर्वीणाङ्गस्यूतयोरपि, वि. प्रसेवस्तु वीणाङ्गस्यूतयो र्गोणौ, हे.

प्रस्तर. प्रस्तरो ग्रावणि मणौ, मे. प्रस्तरः प्रस्तरे ग्रावणि मणौ च, हे. व. संस्तर.

प्रस्थ. प्रस्थोऽस्त्रियां मानभेदे सानावच्छिन्नसानि. मे. प्रस्थः गिरुर-

मानयोः, वि. प्रस्थः सानौ मानभेदे, हे. प्रस्थोऽस्त्री सानुमानयोः, श. परिमाणेऽपि प्रस्थः, ह.

प्रस्फोटन. प्रस्फोटनं तु शूर्पे स्यात्ताड़ने च विकाशने, मे. प्रस्फोटनं भवेत् शूर्पे ताड़ने च प्रकाशने, वि. प्रस्फोटनं शूर्पे प्रकाशने। ताड़ने, हे.

प्रहत. प्रहतं वितते क्षुसे, मे, वि प्रहतं विस्तृते क्षसे, हे.

प्रहसन. प्रहसनमपि प्रहासे रूपकभेदे च परिहासे, मे. प्रहसनन्तु प्रहासाक्षेपयो रूपकान्तरे, हे. प्रहसनं भवेद् भङ्गे प्रहासाक्षेपयोरपि, वि.

प्रह्वि. प्रह्विः कूपः प्रह्विः सर', श्वे.

प्रह्लाद. प्रह्लादः प्रमदे दैत्ये, वि. प्रह्लादस्तु निनदे दानवान्तरे, हे.

प्राच्(ञ्च). प्राक् पूर्वस्मिन्नव्यन्तरे। अग्रे प्रभातेऽतीते च देशे दिक्कालयोरपि, मे. प्राक् प्रभातेऽप्यतीते च दिग्देशकालतः स्मृतम्। प्रागग्रेऽपि च पूर्वस्मिन् भवे प्रागव्यनन्तरे, वि. प्राक् पूर्वस्मिन् प्रभाते दिग्देशकालेष्वव्यन्तरे। अतीतेऽग्रे, हे. प्राक्शब्दो दिशि देशे च काले च वाच्यलिङ्गकः, मे.

प्राण. प्राणो हृद्मारुते बाले काव्यजीवेऽनिले बले। पुंलिङ्गः पूरिते वाच्यलिङ्गः पुंभूम्नि चासुषु, मे. प्राणो हृद्मारुते बाले काव्यजीवेऽनिले बले। वाच्यवत् पूरिते प्राणं प्राणाश्चासुषु कीर्तिताः, वि. प्राणोऽनिले बले। हृद्वायौ पूरिते गन्धरसे प्राणास्तु जीविते, हे बाले वाते' बले प्राणः पूर्णे पुंभूम्नि चासुषु, त्रि.

प्राणक. प्राणकः सत्त्वजातीये जीवकद्रुमबोलयोः, मे, वि. प्राणको जीवकतरौ सत्त्वजातीयबोलयोः, हे

प्राणनाथ. प्राणनाथो यमे ना स्यादिष्टे प्राणाधिपे मतः, मे.

प्राण्विद्रूरत. प्राण्विद्रूरतं वदन्ति युद्धेऽपि, ह

प्राप्ति. प्राप्तिः प्रतिमदेशयोः स्त्रियाम्, मे. प्राप्तिः प्रतिमदेशयोः, त्रि.

प्रादुस्. नामप्राकाश्ययोः प्रादुः, च. प्रादुः प्राकाश्य दृश्यते। सम्भावेश च प्रवृत्तौ च, मे.

प्राध्व. प्राध्वन्तु प्रणते चातिदूरवर्त्मनि बन्धने, मे. प्राध्वं सुप्रणते चातिदूरवर्त्मनि बन्धने, वि. प्राध्वं दूरपथे प्रह्वे बन्धे, हे. प्राध्वं बन्धनमित्युक्तं प्राध्वं प्रह्वे च सूरिभिः, धने. प्रह्वबन्धनयोः प्राध्वं, श.

प्राध्वम्. प्राध्वं मवानुकूलयोः, मे, वि, हे.

प्रान्तर. प्रान्तरं विपिने दूरशून्यवर्त्मनि कोटरे, मे, वि. प्रान्तरं कोटरेऽरण्येऽ दूरशून्यपथेऽपि च, हे.

प्रास. प्रासं लब्धे समञ्जसे, मे. प्रासं विसे समञ्जसे, वि. लब्धे समञ्जसे प्रासम्, लि.

प्रासरूप. प्रासरूपो ज्ञरम्ययोः, मे. प्रासरूपो बुधे रम्ये, वि. प्रासरूपस्सरूपाभिरूपा बुधमनोज्ञयोः, च. V. सुरूप.

प्राप्ति. प्राप्तिं र्महोदये। लाभेऽपि च स्त्रियाम्, मे. प्राप्ति लाभे महोदये, वि. प्राप्ति र्महोदये लाभे, हे. उदयेऽधिगमे प्राप्तिः, श. उदयाधिगमौ प्राप्ती, धने.

प्राय. प्रायः पुमान् अनशने मृत्यौ बाहुल्यतुल्ययोः, मे. प्रायश्चानशने मृत्यौ तुल्यबाहुल्ययोरपि, वि. प्रायो वयस्यनशने मृतौ बाहुल्यतुल्ययोः, हे. प्रायो भूम्न्यन्तगमने, श. प्रायो ना भूमतुल्ययोः, लि.

प्रार्थित. प्रार्थितं याचिते शत्रुसंरुद्धेऽभिहते त्रिषु, मे. प्रार्थितं याचिते शत्रुसंरुद्धेऽभिहतेऽपि च, वि. प्रार्थितं हते। याचिते शत्रुसंरुद्धे, हे. अभियुक्तहतौ च प्रार्थितौ समौ, लि

प्रालम्ब प्रालम्बः स्यात् पयोधरे। लम्बुके हारभेदे च, हे. V. प्रलम्ब.

प्रावृषेण्य. प्रावृषेण्यः पुमान् नीपे प्रावृट्कालभवे त्रिषु, मे.

प्रासाद. प्रासादो देवनृपयो र्गृहे, मे. प्रासादः कथ्यते देवनरदेवनिवासयोः, वि. प्रासादो राजमन्दिरे। देवतायतने चापि, हे.

प्रिय प्रियो हृद्येऽन्यवत् पुंसि ऋद्धिनामौषधौ धवे, मे. प्रियो धवे मौहृद्ये च ऋद्धिनामौषधेऽपि च, वि प्रियो ऋद्ध्यौषधे हृद्ये धवे, हे.

प्रियंवद. प्रियंवदः खेचरे ना प्रियवाचि तु वाच्यवत्, मे. प्रियंवदः खेचरे स्यात् प्रियवाचि तु वाच्यवत्, वि. प्रियंवदः प्रियवादिनभश्चरविशेषयोः, हे.

प्रियक. प्रियकः पीतशालके । नीपे चित्रमृगे चासौ प्रियङ्गौ कुङ्कुमेऽपि च, मे. प्रियकस्तु चमूरौके नीपे काश्मीरजन्मनि । प्रियङ्गौ चित्रहरिणे पीतशालतरावपि, हे. प्रियकः पीतशाले स्यान्नीपे चित्रमृगेऽलिनि । कुङ्कुमे च प्रियङ्गौ च, वि. प्रियको मृगनीपयोः, त्रि प्रियको बीजसारश्च प्रियकौ द्वौपिचित्रकौ । प्रियकं प्रियतोयं स्यात् प्रियको मुक्तिको व्रती, धने.

प्रियङ्गु. प्रियङ्गुः स्त्री राजिकायाप्पयोरपि । फलिन्यां कङ्गुसंज्ञे च, मे. प्रियङ्गुः फलिनीकङ्गुपिप्पलीराजिकासु च, वि. प्रियङ्गु राजसर्षपे । पिप्पल्यां फलिनीकङ्ग्वोः, हे.

प्रीत. प्रीतं कृषितनर्मणोः,मे, वि

प्रीति. प्रीति र्योगान्तरे प्रेम्णि स्मरपत्नीमुदोः स्त्रियाम्, मे. प्रीतिर्योगान्तरे प्रेम्णि स्मरपत्नीप्रमोदयोः, वि. प्रीतिः स्मरस्त्रियाम् । प्रेम्णि योगमुदोः, हे.

प्रेंखा. प्रेंखा नृत्तेऽश्वगणे कुटौ, मे, वि. प्रेंखा धौरोत्थयं नृत्यम्, हे. प्रेंखा नृत्तेऽश्वगणं प्रज्ञा, अ.

प्रेङ्खा. प्रेङ्खा पर्यटनेऽप्यश्वगतौ संवेशनान्तरे, मे प्रेङ्खा पर्यटने नृत्ये दोलायां वाजिनां गतौ, हे. प्रेङ्खा पर्यटने नृत्ये भवेदश्वगतावपि, वि.

प्रेत. प्रेतो भूतान्तरे पुंसि मृते स्याद् वाच्यलिङ्गकः, मे. प्रेतो मृते भूतविशेषे च, हे प्रेतो भूतान्तरे मृते, वि. प्रेतः प्राण्यन्तरे मृते, अ. प्रेतो मृते प्राणिभेदे, त्रि.

प्रेत्य. प्रेत्यामुत्र भवान्तरे, ह.

प्रेत्वन्. प्रेत्वा ना वासवे वाते, मे. [illegible]

प्रेमन्. प्रेमाऽस्त्री स्नेहहर्षयोः, मे. प्रेम नर्मणि च स्नेहे, वि. प्रेम तु स्नेहनर्मणोः, हे.

प्रैष. प्रैषः क्लेशे च मर्दने। उन्मादे प्रेषणे, मे. प्रैषः स्यात् प्रेषणे क्लेशे मर्दनोन्मादयोरपि, वि. प्रैषः प्रेषणपीडने, हे. प्रैषः प्रेषणमर्दने, अ.

प्रोक्षण. प्रोक्षणं सेचने वधे, मे, लि.

प्रोक्षित. प्रोक्षितं निहते सिक्ते, मे, वि. प्रोक्षितं सिक्तहतयोः, हे. सिक्ते तु प्रोक्षितं निहतेऽपि च, लि.

प्रोत. प्रोतं नपुंसकं वस्त्रे खचिते वाच्यलिङ्गकम्, मे. प्रोतं गुम्फित-वासयोः, हे. प्रोतं तु गुम्फिते वस्त्रे, वि.

प्रोथ. प्रोथोऽस्त्री हयघोणायां ना कटयामध्वगे त्रिषु, मे. प्रोथोऽध्वगे-ऽश्वघोणायां कटीस्त्रीगर्भयोरपि, वि. प्रोथोऽश्वघोणाध्वगयोः, हे. कटय-श्वघोणयोः प्रोथः, लि. प्रोथमित्युच्यते प्राज्ञैर्हलसूकरयो मुखे, रु.

प्रौढ. प्रौढो गजाङ्घ्रिपर्वणोः। वाच्यवन्निपुणे तर्के, मे. प्रौढो निपुणतर्के स्यात् प्रौढो हस्त्यङ्घ्रिपर्वणोः, वि. प्रौढो निपुणतर्के स्याद् गजाङ्घ्रिपर्वणोरपि, हे.

प्लक्ष. प्लक्षो जटीगर्दभाण्डद्वीपभित्कुञ्जराशने, मे. प्लक्षो द्वीपविशेषे स्यात् पर्कटीगर्दभाण्डयोः। पिप्पले द्वारपार्श्वे च गृहस्य परिकीर्तितः, वि. प्लक्षो द्वीपे गर्दभाण्डेऽश्वत्थे जटिनि पर्कटे, हे.

प्लव. प्लवः स्यात् प्लवने भेले भेकेऽवौ श्वपचे कपौ। जलकाके च कुलके प्रवणे पर्कटीद्रुमे। कारण्डवाख्यविहगे शब्दे प्लतिगतौ पुमान्। कैवर्तमुस्तके गन्धतृणेऽपि स्यान्नपुंसकम्, मे. प्लवः कारण्डवे भेके कुलके भेलयौ कपौ। शब्दे प्लुतगतौ म्लेच्छे चण्डालजलकाकयोः। प्लवं गन्धतृणे प्रोक्तं कैवर्तीमुस्तकेऽपि च, वि. प्लवः प्लवे प्लुतौ कपौ। शब्दे कारण्डवे म्लेच्छजातौ भेलकभेकयोः। क्रमनिम्नमहीभागे कुलके जलवायसे। जला-न्तरे प्लवं गन्धतृणे मुस्तकमित्यपि, हे. प्लवो निषादे मर्कट्यां भेके भेले गतौ कपौ. लि

प्लवग(ङ्ग). प्लवगो वानरे भेके सारथौ चोष्णदीधितेः, मे, वि. प्लवगः कपिभेकयोः। अर्कसूते, हे. कपौ च प्लवगः, ध. प्लवङ्गः कपिभेकयोः, अने.

प्लवङ्गम. प्लवङ्गमस्तु मण्डूके तथा शाखामृगेऽपि च, मे. प्लवङ्गमः कपौ भेके, वि, हे. कपिभेकौ प्लवङ्गमौ, ध.

प्लुत. प्लुतं तुरङ्गमगतौ क्लीबं पुंसि त्रिमात्रके, मे. प्लुतं तुरङ्गमगतौ प्लुतमाङ्गस्त्रिमात्रके, वि. प्लुतमश्वस्य गतौ प्लुतस्त्रिमात्रके, हे. प्लुतः स्वरे च, त्रि. ह्रस्वं दीर्घं प्लुतं चेयं प्लुतं पिस्तव्यथा प्लुतिः, अने.

फ. फो यज्ञसाधने ख्याते झञ्झावातेऽपि पुंसत्रयम्। फं रयोक्तौ फूत्कृतौ च तथा निष्फलभाषणे, मे. कफे वाते फकारः स्यात् तथाख्याने प्रकीर्त्तितः। फूत्कारेऽपि च फः प्रोक्तस्तथा निष्फलभाषणे, ए. जनार्दनः शिखी रौद्री वामपार्श्वस्तनालयः। फट्कारः प्रोच्यते सद्भिः फकारः पान्तिमः प्लुतः, मा.

फटा. फटा तु फणदम्भयोः, मे. फटा तु कितवे फणे, हे. फटा च फणदम्भयोः, वि.

फणा. गोयिफाणे फणा ज्ञेया भुजङ्गमशिरः फणा। फणा फटा फणा छत्त्रा फणा सन्यनकुण्डली, अने.

फर्फरीक. फर्फरीकश्चपेटे स्यात् फर्फरीकन्तु मार्दवे, मे, वि. फर्फरीकन्तु मार्दवे। फर्फरीकश्चपेटायाम्, हे.

फल. फलं जातिफले सस्ये हैतव्ये त्रुटिलाभयोः। त्रिफलायां च कक्कोले प्रियङ्गौ च फली स्मृता, मे. फलं हेतुसमुत्थे स्यात् फलके त्रुटिलाभयोः। जातिफलेऽपि कक्कोले सस्यशाणाग्रयोरपि॥ फलिन्यां तु फला प्राङ्क्त्रिफलायां फलं क्वचित्, वि. फलं हेतुफले जातीफले फलकसस्ययोः। त्रिफलायां च कक्कोले शस्त्राग्रे त्रुटिलाभयोः॥ फली फलिन्याम्, हे. सस्ये हेतुकृते फलम्, ध. फलं जातीफले लाभे बाणाग्रे फलकेऽपि च, त्रि.

फलकिन्. फलकी मत्स्यभेदे ना वाच्यवत् फलकान्विते, मे. फलकी सत्रादिश्वित्साख्यमत्स्ये फलकपाणिके, वि.

फलिन्. फलिन्यग्निशिखायां स्त्री फलिन्यां फलिते त्रिषु, मे.

फलोदय. फलोदयः पुमान् लाभे त्रिदिवेऽप्यालयेऽपि च, मे. फलोदयः स्यात् त्रिदिवे लाभेऽपि च फलोदयः, वि. फलोदयो द्युलाभयोः, हे. स्वर्गलाभौ फलोदयौ, त्रि.

फाणि. फाणि गुडे करम्बे च स्त्रियाम्, मे. फाणि गुडकरम्बयोः, वि, हे, हा.

फाण्ट. अश्रमसृतेऽपि फाण्टम्, हा.

फाल. फालः पुंसि महादेवे कालिन्दीभेदनेऽपि च। क्लीबं सीरोपकरणे त्रिषु कार्पासवाससि, मे. फालं सीरोपकरणे कार्पासादिकवाससि, वि. फालस्तु वस्त्रभेदे फाल उत्तम्ग्गौ।' कुशिके च, हे.

फाल्गुन. फाल्गुनस्तु गुडाकेशे नदीजार्जुनभूरुहे। तपस्यसंज्ञे माषि तत्पूर्णिमायां तु फाल्गुनी, मे. फाल्गुनस्तु तपस्ये स्यात् पूर्णिमायां तु फाल्गुनी। फाल्गुनः कथितः पार्थे नदीजे ककुभेऽपि च, वि. फाल्गुनो मासपार्थयोः। नदीजेऽर्जुनवृक्षे च फाल्गुनी पूर्णिमाभिदि, हे. फाल्गुनो मासि पार्थे च, त्रि.

फेनिल. फेनिलोऽरिष्टपादपे। ना सफेने त्रिषु क्लीबं कोलीमदनयोः फले, मे. फेनिलः स्यादरिष्टे च फेनिलं बदरीफले। मदनस्य फले चाथ फेनिलोऽरिष्टपादपे, वि. फेनिलं मदनफले बदरे फेनवत्यपि, हे. फेनिलं बदरेऽरिष्टे, त्रि.

फेरव. फेरवो जम्बुकेऽक्षसे, मे, वि. फेरवो राक्षसे फेरौ, हे.

ब. (बः पुमान् वरुणे सिन्धौ भगे तोये गते तु वा। गन्धने तन्तुसन्ताने पुंस्येव वपने स्मृतः, मे.) लगलन्तो भूधरस्य भगष्ठगतसाथा। सुरसो वरुणमुष्टिच बकारो आदिमो मतः, मा.

बक. बकस्तु बकपुष्पे स्यात् कल्के श्रीदे च रक्षसि, मे, वि. बको

भिदि श्रीदे शिवमल्लीवकोटयोः, हे. शिवमल्लयां वकः काष्ठे, लि.

बकेरुका. बकेरुका बलाकाभिद्वातावर्जितशाखयोः, मे, वि. बके-
ा बलाधिका। वातावर्जितशाखा च, हे.

बणिज्. अथ बणिक् स्त्रियाम्। बणिज्यायां पुमान् बाणिजके
करणान्तरे, मे. बणिक् बाणिजकजीविनि। बणिक् करणभेदे च बणि-
ायामपीष्यते, वि. बनिग् बानिजकजीविनि। बानिजं करणभेदे
हे.

बदर. बदरा गृष्टिकार्पासयोरेलापर्ण्यां स्त्रियां पुमान्। कार्पा-
सयास्थि बदरी कोली क्लीवन्तु तत्फले, मे. बदरं कोलिकार्पासयोः फले
याद्, बदरी तयोः। एलापर्ण्याञ्च बदरा विष्णुक्रान्तौषधावपि, वि.
दरा स्यादेलापर्ण्यां विष्णुक्रान्तौषधावपि। बदरी कोलिकार्पासयो-
दरन्तु तयोः फले। बदरस्तु कार्पासास्थि, हे.

बहुशिख. अथ दन्तशिखा स्त्री स्याद्गुञ्जटायां शिफौ लिपु, मे.
बहुशिखोञ्चटायां स्याद् बाले बहुशिखो मतः, वि. बहुशिखो बाले बहु-
शिखोञ्चटौषधे, हे.

बन्ध. बन्ध आधौ च बन्धने, मे, हे. बन्धस्त्वाधौ बन्धने, वि.

बन्धक. बन्धकः स्याद् विनिमये पुंश्चल्यां स्याञ्च बन्धकी, मे.
बन्धकः स्याद् विनिमये पुंश्चली स्याञ्च बन्धकी, वि. बन्धकस्तु सतत्रद्धारे-
ऽय बन्धकी। स्वैरिण्याञ्च करिण्याञ्च, हे करिण्यामपि बन्धकी, लि.

बन्धन. बन्धनं वधबन्धयोः, मे, वि.

बन्धु. बन्धुः स्यात् पुंसि बन्धूके मित्रे भ्रातरि बान्धवे, मे. बन्धु-
र्बन्धूकपुष्पे स्याद् बन्धु भ्रातरि बान्धवे, वि. बन्धु भ्रातृबान्धवयोः, हे.

बन्धुर. बन्धुरं मुकुरे पुंसि क्लीबाह्नैलकल्कयोः। बन्धूके
बधिरे हंसे लिपु स्याद् रम्यनम्रयोः। बन्धुरा पण्ययोषायां स्त्रियां
भूम्नि च सक्तुषु, मे. बन्धूरबन्धुरौ रम्ये नम्रे हंसे तु बन्धुरः। बन्धूके
च मिड्ढे च बन्धुरा पण्ययोषिति, वि. बन्धूरो रम्यनम्रयोः। बन्धुरस्तु

तयो र्हंसे बन्धुजीवविड़ङ्गयोः। बन्धुरा पण्ययोषायाम्, हे. बन्धुरं रम्य नम्रयोः, वि.

बन्धूक. बन्धूकं बन्धुजीवे सप्राद्, बन्धूकः पीतशालके, मे, वि बन्धूके: पीतशालके। बन्धुजीवे, हे.

बन्धूर. बन्धूरः शोभने नम्रे, मे. V. बन्धुर.

बन्ध्र. बन्ध्रस्त्वफलदृचादौ स्त्रियां सप्राद्प्रजःस्त्रियाम्, मे. बन्ध्रो ऽफलद्रुमे बन्ध्रा त्वप्रजातस्त्रियामपि, वि.

बभ्रु. बभ्रु वैश्वानरे शूलपाणौ च गरुड़ध्वजे। विशाले नकुले पुंसि पिङ्गले त्वभिधेयवत्, मे. बभ्रु विशाले नकुले कृशानौ वज्रे मुनौ शूलिनि पिङ्गले च, वि. बभ्रुः पिङ्गाग्निशूलिषु। विशाले नकुले विष्णौ, हे. विपुले नकुले विष्णौ बभ्रुर्ना पिङ्गले त्रिषु, श. बभ्रू नकुलपिङ्गलौ, अने. बभ्रुः स्यान्नकुलेऽपि च, ह

बर्बटी. बर्बटी पण्ययोषायां व्रीहिभेदे च योषिति, मे. बर्बटी व्रीहिभेदे सप्राद्, बर्बटी पण्ययोषिति, वि. बर्बटी व्रीहिभिद् वेश्या, हे. बर्बट्यौ व्रीहिभिद्वेश्ये, त्रि.

बर्बर बर्बरः पामरे केशे चक्रले नीवृदन्तरे। फञ्जिकायां पुमान् शाकभेदपुष्पभिदोः स्त्रियाम्, मे. बर्बरः पामरे केशविन्यासे नीवृदन्तरे। बर्बरा फञ्जिकायां तु बर्बरा शाकपुष्पयोः, वि. बर्बरो नीवृदन्तरे। बर्बरा तु फञ्जिकायां पामरे केशचक्रले। पुष्पे च बर्बरा शाके, हे.

बर्बरीक. बर्बरीकः केशविन्यासकर्मणि। शाकभेदे महाकाले, हे

बर्ह. बर्हं पिच्छे दले स्त्रियाम्, मे बर्हं दले केकिपिच्छे, वि. बर्हं पर्णे परिवारे कलापे, हे. दलेऽपि बर्हम्, श

बल बलं गन्धरसे रूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः। पुमान् हलायुधे दैत्यप्रभेदे वायसेऽपि च। बलयुक्ते ऽन्यलिङ्ग. सप्राद् वाट्यालके तु योषिति, मे. बलं गन्धरसे रूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः। बलो हलायुधे दैत्यभेदे वलिभि वायसे। वाट्यालके बला ह्का, वि. बलं रूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः।

योले बलस्तु बलिनि काके दैत्ये हलायुधे। बला त्वोषधिभेदे स्यात्, हे. स्थौल्यसामर्थ्यसैन्येषु बलं ना काकसीरिणोः, श. बलं गन्धरसे रूपे स्थौल्ये वाच्यालक्रे स्त्रियाम्, त्रि. बलो हली बलं सैन्यं बलं सत्त्वं बलौषधी। रत्न-जोति बलो दैत्यो बला लक्ष्मी बला मही, अने. बलः काके, रु.

बलज. बलजं गोपुरक्षेत्रे शस्यसङ्गरयोरपि। बलजा वरयोषायां यूथराम्, मे. बलजं गोपुरे क्षेत्रे सस्यसङ्गरयोरपि। बलजा वरयोषायां वसुमत्यामपि स्मृता, वि. बलजं गोपुरे शस्ये क्षेत्रसङ्गरयोरपि। सदा-कारे बलजा तु पृथिव्यां वरयोषिति, हे. बलजे क्षेत्रपूर्द्वारे बलजा बल्गु-दर्शना, श.

बलदेव. बलदेवो बले वाते त्रायमाणौषधौ स्त्रियाम्, मे. बलदेवः स्मृतो वाते कालिन्दीभेदनेऽपि च। बलदेवामपि प्राहुः त्रायमाणौषधे बुधाः, वि बलदेवस्तु कालिन्दीकर्षणे मातरिश्वनि। बलदेवा त्रायमाणा, हे.

बलभद्र. बलभद्रा त्रायमाणाकुमार्य्योः पुंसि सीरिणि, मे. बल-भद्रो रौहिणेये त्रायमाणौषधावपि। बलभद्रा कुमार्य्यां स्यात्, वि. बलभद्र-स्त्वनन्ते बलशालिनि। बलभद्रा कुमार्य्यां स्यात् त्रायमाणौषधावपि, हे.

बलाक. बलाका बकपंक्तौ स्याद् बलाका विसकण्ठिका। बलाका कामुकी प्रोक्ता बलाकश्च बको मतः, वि.

बलाहक. बलाहको गिरौ मेघे दैत्यनागविशेषयोः, मे, वि. बला-हकोऽम्बुदे गिरौ। दैत्ये नागे, हे. गिरिमेघौ बलाहकौ, त्रि.

बलि. बलि दैत्यप्रभेदे च करचामरदण्डयोः। उपहारे पुमान् स्त्री तु जरया श्लथचर्मणि। गृहदारुप्रभेदे च जठरावयवेऽपि च, मे. बलिश्चामर-दण्डे च जरया श्लथचर्मणि। उदरावयवे दैत्ये कस्पूजोपहारयोः। गृह-दारुविशेषे च गन्धकेऽपि क्वचित् मतः, वि. बलि दैत्योपहारयोः। करे चामरदण्डे च गृहदारूदरांशयोः। त्वक्सङ्कोचे गन्धके च, हे. बलिश्चामर-दण्डेऽपि, श. करोपहारयोः पुंसि बलिः प्राण्यङ्गजे स्त्रियाम्, अ. बलि-र्जराश्लथत्वे च गृहदार्वसुरौ बली, त्रि. बलिः स्त्री मध्यभागोर्म्मि वलिचर्म

तयो हंसे बन्धुजीवविडङ्गयोः। बन्धुरा पण्ययोषायाम्, हे. बन्धुरं रम्य-नम्रयोः, त्रि.

बन्धूक. बन्धूकं बन्धुजीवे सम्राट्, बन्धूकः पीतशालके, मे, वि. बन्धूके; पीतशालके। बन्धुजीवे, हे.

बन्धूर. बन्धूरः शोभने नम्रे, मे. v. बन्धुर.

बन्ध्य. बन्ध्यस्त्वफलद्र्ष्यादौ स्त्रियां स्यादप्रजःस्त्रियाम्, मे. बन्ध्यो-ऽफलद्रुमे बन्ध्या त्वप्रजातस्त्रियामपि, वि.

बभ्रु. बभ्रुर्वैश्वानरे शूलपाणौ च गरुडध्वजे। विशाले नकुले पुंसि पिङ्गले त्वभिधेयवत्, मे. बभ्रु विशाले नकुले कृशानौ वभ्रे मुनौ शूलिनि पिङ्गले च, वि. बभ्रुः पिङ्गाग्निशूलिषु। विशाले नकुले विष्णौ, हे. विपुले नकुले विष्णौ बभ्रुर्ना पिङ्गले त्रिषु, अ. बभ्रू नकुलपिङ्गलौ, श्रने. बभ्रुः स्यान्नकुलेऽपि च, श्व.

बर्बटी. बर्बटी पण्ययोषायां व्रीहिभेदे च योषिति, मे. बर्बटी व्रीहि-भेदे सम्राट् बर्बटी पण्ययोषिति, वि. बर्बटी व्रीहिभिद् वेश्या, हे. वर्बट्यौ व्रीहिभिद् वेश्ये, त्रि.

बर्बर. बर्बरः पामरे केशे चकले नीवृदन्तरे। फञ्जिकायां पुमान् शाकभेदपुष्पभिदोः स्त्रियाम्, मे. बर्बरः पामरे केशविन्यासे नीवृदन्तरे। बर्बरा फञ्जिकायां तु बर्बरा शाकपुष्पयोः, वि. बर्बरो नीवृदन्तरे। बर्बरा तु फञ्जिकायां पामरे केशचकले। पुष्पे च बर्बरा शाके, हे.

बर्बरीक. बर्बरीकः केशविन्यासकर्मणि। शाकभेदे महाकाले, हे.

बर्ह. बर्हं पिच्छे दले स्त्रियाम्, मे. बर्हं दले केकिपिच्छे, वि. बर्हं पर्णे परिवारे कलापे, हे. दलेऽपि बर्हम्, श्र.

बल बलं गन्धरसे रूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः। पुमान् हलायुधे दैत्यभेदे वायसेऽपि च। बलयुक्तोऽन्यलिङ्गः सम्राट्, वाह्यालकै तु योषिति, मे. बलं गन्धरसे रूपे स्थामनि स्थौल्यसैनयोः। बलो हलायुधे दैत्यभेदे बलिनि वायसे। वाह्यालके बला तक्ता, वि. बलं रूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः।

बोले बलस्तु बलिनि काके दैत्ये हलायुधे। बला त्वोषधिभेदे स्यात्, हे. स्थौल्यसामर्थ्यसैन्येषु बलं ना काकसीरिणोः, अ. बलं गन्धरसे रूपे क्लीवं वाच्यालके स्त्रियाम्, त्रि. बलो हली बलं सैन्यं बलं सत्त्वं बलौषधी। रक्तगोति बलो दैत्यो बला लक्ष्मी बला मही, अने. बलः काके, ह.

बलज. बलजं गोपुरक्षेत्रे प्रसरसङ्गरयोरपि। बलजा वरयोषायां यूथ्याम्, मे. बलजं गोपुरे क्षेत्रे सस्यसङ्गरयोरपि। बलजा वरयोषायां वसुमत्यामपि स्मृता, वि. बलजं गोपुरे प्रक्षेत्र क्षेत्रसङ्गरयोरपि। सद्वाकारे बलजा तु पृथिव्यां वरयोषिति, हे. बलजे क्षेत्रपूर्द्वारे बलजा वल्गुदर्शना, अ.

बलदेव. बलदेवो बले वाते त्रायमाणौषधौ स्त्रियाम्, मे. बलदेवः स्मृतो वाते कालिन्दीभेदनेऽपि च। बलदेवामपि प्राज्ञः त्रायमाणौषधे बुधाः, वि. बलदेवस्तु कालिन्दीकर्षणे मातरिश्वनि। बलदेवा त्रायमाणा, हे.

बलभद्र. बलभद्रा त्रायमाणाकुमार्योः पुंसि सीरिणि, मे. बलभद्रो रौहिणेये त्रायमाणौषधावपि। बलभद्रा कुमार्यां स्यात्, वि. बलभद्रस्त्वनन्ते बलशालिनि। बलभद्रा कुमार्यां स्यात् त्रायमाणौषधावपि, हे.

बलाक. बलाका बकपंक्तौ स्याद् बलाका विसकण्ठिका। बलाका कामुकी प्रोक्ता बलाकश्च बको मतः, वि.

बलाहक. बलाहको गिरौ मेघे दैत्यनागविशेषयोः, मे, वि. बलाहकोऽब्दे गिरौ। दैत्ये नागे, हे. गिरिमेघौ बलाहकौ, त्रि.

बलि. बलि दैत्यप्रभेदे च करचामरदण्डयोः। उपहारे पुमान् स्त्री तु जरया श्लथचर्मणि। गृहदारुप्रभेदे च जठरावयवेऽपि च, मे. बलिश्चामरदण्डे च जरया श्लथचर्मणि। उदरावयवे दैत्ये करपूजोपहारयोः। गृहदारुविशेषे च गन्धकेऽपि क्वचिन् मतः, वि. बलि दैत्योपहारयोः। करे चामरदण्डे च गृहदारूदरांशयोः। त्वक्सङ्कोचे गन्धके च, हे. बलिश्चामरदण्डेऽपि, श. करोपहारयोः पुंसि बलिः प्राण्यङ्गजे स्त्रियाम्, अ. बलिर्जराश्लथत्वे च गृहदार्वसुरौ बली, त्रि. बलिः स्त्री मध्यभागोर्मि बलिश्चर्म

जराकृति। बलिः पूजोपहारः स्यात् बलि दीनवसत्तमः, अने. बलिः करे, ह.

बल्य. बल्यं प्रधाने धातौ स्यात् क्लीवं बलकरे त्रिषु, मे. बल्यं प्रधाने धातौ स्यात् क्लीवं बलकरेऽपि च, वि. बलत्रं रेतोबलक्षतोः, हे.

बहु. बहु सत्रात् त्र्यादिसंख्यासु विपुलेऽप्यभिधेयवत्, मे. बहु सत्राद् विपुले त्र्यादिसंख्यासु त्वभिधेयवत्, वि. बहु भूयसि। त्र्यादिकासु च संख्यासु, हे. बहु विपुलसंख्ययोः, त्रि.

बहुक. बहुकः कर्कटेऽर्के च दात्यूहे जलखादके, वि. बहुको जलखादके। दात्यूहे कर्कटेऽर्के च, हे. V. बाहुक.

बहुफल. भवेद् बहुफलो नीपे नाऽस्त्रलक्ष्यान्तु योषिति,मे. भवेद् बहुफलाभिख्या मलपूनीपद्वयोः, वि. बहुफलः पुनः। नीपे बहुफली फल्गौ, हे.

बहुरूप. बहुरूपः शिवे विष्णौ धूनके सरटे स्मरे, मे, वि. बहुरूपः स्मरे विष्णौ सरटे धूनके शिवे, हे.

बहुल. बहुला नीलिकायां स्त्रादेलायां गवि योषिति। कृत्तिकासु स्त्रियां भूम्नि विहायसि नपुंसकम्। पुंस्यग्नौ कृष्णपक्षे च वाच्यवत् प्राज्यकृष्णयोः, मे. बहुलः कृष्णपक्षेऽग्नौ शितौ च बहुला गवि। एलायां नीलिकायाञ्च बहुलाः कृत्तिकासु च। बहुलं प्राज्यनभसोः, वि. बहुलं भूरिमियतो बहुलः पावके शितौ। कृष्णपक्षे बहुला तु सुरभ्यां नीलिकैलयोः। बहुलास्तु कृत्तिकासु, हे. बहुलाः कृत्तिका गावो बहुलोऽग्नौ शितौ त्रिषु, श्र. बहुलः कृष्णपक्षेऽपि, त्रि. बहुलाः कृत्तिका ज्ञेया गावश्च बहुला मताः, अने.

बा. उपमायां विकल्पे बा, श्र. V. वा.

बाणिजक. अथ बाणिजकः वाडवाग्नौ वणिजत्रपि, मे. बाणिजको वडवाग्नौ वणिजत्रपि, वि.

बाध. बाधा दुःखे निषेधे च, मे. बाधा दुःखनिषेधयोः, वि, हे, श्र. निषेधदुःखयो र्बाधः, त्रि.

बान्धव. बान्धवो बन्धुसुहृदोः, मे, वि. बान्धवो बन्धुमित्रयोः, हे.

बार्दल. बार्दलं दुर्दिने मेलानन्द्रायां बार्दलः स्मृतः मे. बार्दलं दुर्दिने मेलानन्द्रायामपि बार्दलः, वि. बार्दलं दुर्दिने मसत्राम्, हे. मेलानन्देऽपि बार्दलम्, हा.

बार्वटीर. बार्वटीरो रङ्क आम्रास्थ्यङ्कुरे गणिकासुते, मे. बार्वटीरस्त्रपावाम्रास्थ्यङ्कुरे गणिकासुते, वि. बार्वटीरस्त्रपुन्याम्रास्थ्यङ्कुरे गणिकासुते, हे.

बाल. बालो ना कुन्तलेऽश्वस्य करिणश्चापि बालधौ। नालिकेरे हरिद्रायां मल्लिकाभिदयापि स्त्रियाम्। वाचवलिङ्गोऽर्भके मूर्खे ह्रीवेरे पुंनपुंसकम्। अलङ्कारान्तरे मेध्ये बालो बाला त्रुटिस्त्रियोः, मे. बालः कचे शिशौ मूर्खे ह्रीवेरेऽश्वेभपुच्छयोः। अलङ्कारान्तरे मेध्ये बालो बाला त्रुटिस्त्रियोः, वि. बालोऽस्त्रेऽश्वेभपुच्छयोः। शिशौ ह्रीवेरकचयो बाला तु त्रुटियोषितोः। बालो भूपान्तरे मेध्ये, हे. मूर्खेऽर्भकेऽपि बालः स्यात्, अ. बालो ह्रीवेरकेशयोः, लि. बालः केशो जलं बालं बालं कायष्ठ्यं स्मृतम्। बालो मूर्खः शिशु र्बालो बालो वेग उदाहृतः, अने.

बालक. बालकस्तु शिशावश्वे बालधौ हयहस्तिनोः। अङ्गुलीयकह्रीवेरवलये पुंसि बालिका। बालायां बालुकापत्रकाचलाकर्णभूषणे, मे. बालकोऽस्त्रे शिशौ केशे वाजिवारणबालधौ। अङ्गुलीयकह्रीवेरपारिहार्येषु बालकम्। बालिका बालुकाबालापिञ्जोलाकर्णभूषणे, वि. बालिका कर्णभूषणे। पिञ्जोलायां बालुकायां बालायां बालकः पुनः। शिशौ मूर्खेऽश्वगजयो र्बालधौ, हे. पिञ्जोला सिकता कर्णभूषा कन्या च बालिका, त्रि. बालकः खेचरो व्याघ्रो बालकः पृथुकः स्मृतः। बालकं गन्धद्रव्यश्च जटाजूटश्च बालकम्, अने.

बालिश. बालिशश्च शिशौ मूर्खे, मे. बालिशः शावके मूर्खे, वि. बालिशस्तु शिशौ मूर्खे, हे. शिशावस्ते च बालिशः च बालेऽपि बालिशः स्यात्, श.

वालेय. बालयो गर्द्दभे पुंसि स्टद्दौ बलिच्छिते त्रिषु, मे. वालेयस्तु गर्द्दभे। बल्यर्थे कोमलाङ्गारवल्लयाम्, हे. वालेयोऽङ्गारवल्लयां खरे बलिच्छिते त्रिषु, वि. वालेयौ स्टदुगर्द्दभौ, त्रि.

बाड्क. बाड्कः कर्कटे चार्कदाहस्रहे जलखातके, मे. V. बड्क.

बाड्ज. बाड्जः खलिये कीरे स्वयंजाततिलेऽपि च, मे, वि. बाड्जस्तु स्वयंजाततिले खलियकीरयोः, हे.

बीभत्स. बीभत्सो नाऽर्जुने क्रूरघृणात्मविकृतौ त्रिषु, मे. बीभत्सो विकृते क्रूरेऽप्यर्जुने च घृणात्मनि, वि. बीभत्सो विकृते क्रूरे रसे पार्थे घृणात्मनि, हे. बीभत्सो हिंस्रोऽपि, अ. रसे क्रूरे च विकृतौ बीभत्सस्त्रिषु नाऽर्जुने, त्रि.

बुक्कस. बुक्कसो नीलिकाकाल्यो र्बुक्कसः श्वपचेऽधमे, हे. V. पुक्कस.

बुद्ध. बुद्धो जिने लब्धवर्णे पुंसि स्याद्बुधितेऽन्यवत्, मे. बुद्धो जिने च धीरे च सौम्ये च बुधितेऽपि च, वि. बुद्धः पण्डिते बुधिते जिने, हे. बुद्धो ज्ञाते जिने बुधे, त्रि.

बुध. बुधः सौम्ये च पण्डिते, मे. बुधः सौम्ये कवौ, हे. बुधः कवौ रौहिणेये, वि. बुधस्त्वी पण्डितेऽपि, अ. रौहिणेयकवी बुधः, त्रि.

बुधान. बुधानस्तु गुरौ विज्ञे, मे. बुधानः पण्डिते गुरौ, वि.

बुध्न. बुध्नो ना मूलरुद्रयोः, मे. बुध्नः शिफायां रुद्रे च, वि. बुध्नस्तुखिण्डगिरीशयोः, हे. V. ब्रध्न.

बृ(वृ)हती. बृहती वसनाकारे। छन्दोभित्क्षुद्रवार्त्ताकीवारिधानीषु वाचि च। कण्टकारीमहत्योश्च, मे. बृहती क्षुद्रवार्त्ताक्यां कण्टकार्यां च वाचि च। वारिधान्यां महत्याश्च छन्दोवसनभेदयोः, वि. बृहती क्षुद्रवार्त्ताक्यां छन्दोवसनभेदयोः। महत्यां वाचि वार्धान्याम्, हे. बृहती क्षुद्रवार्त्ताकीच्छन्दोभेदे महत्यपि, अ.

बोधन. बोधनं गन्धदीपने। बोधनी बोधिपिप्पल्योः, मे. बोधनी बोधिपिप्पल्यो र्बोधनं गन्धदीपने, वि.

बोधि. बोधिः पुंसि समाधेश्च भेदे पिप्पलपादपे, मे. बोधिः समाधिभेदे स्त्रयाद् बोधिः पिप्पलपादपे, वि. बोधि र्बौद्धसमाधौ चार्हद्धर्मांशौ च पिप्पले, हे.

ब्रध्न ब्रध्नो गिरिश्मूलयोः, हे. v. बुध्न.

ब्रह्मन्. ब्रह्म तत्त्वतपोवेदे न द्वयोः पुंसि वेधसि। ऋत्विग्योगभिदो र्विप्रे, मे. ब्रह्मा विरिञ्चिद्विजयो ऋत्विक्चन्द्रार्कयोगयोः। ब्रह्म मोक्षं तपोऽध्यात्मवेदज्ञानेषु सूरिभिः, वि. ब्रह्म तु तपसि ज्ञाने वेदेऽध्यात्मे द्विजे विधौ। ऋत्विग्योगभिदोश्च, हे. वेदस्तत्त्वं तपो ब्रह्म ब्रह्मा विप्रः प्रजापतिः, अ. वेदाध्यात्मब्राह्मणहिरण्यगर्भेषु कथ्यते ब्रह्म, रु.

ब्रह्मण्य. ब्रह्मण्यो ब्रह्मसाधौ स्त्रयाद् ब्रह्मदारुशनैश्चरे, मे. ब्रह्मण्यो ब्राह्मणो हिते। शनैश्चरे, हे. ब्रह्मण्यो ब्रह्मसाधौ स्त्रयाद् ब्रह्मण्यश्च शनैश्चरे, वि.

ब्रह्मपुत्र. ब्रह्मपुत्रः क्षेत्रभेदे नदभेदे च पुंस्त्रयम्, मे.

ब्रह्मबन्धु. ब्रह्मबन्धुरधिक्षिप्ते निर्देशे ब्राह्मणस्य ना, मे. ब्रह्मबन्धुरधिक्षेपे निर्देशे च द्विजन्मनाम्, वि. ब्रह्मबन्धु र्निन्द्यविप्रे बान्धवे ब्राह्मणस्य च, हे. ब्रह्मबन्धुरधिक्षेपे निर्देशे, अ.

ब्राह्मण. ब्राह्मणं ब्रह्मसङ्घाते वेदभागे नपुंसकम्। भूमिदेवे तु पुंलिङ्गः फञ्जिकाश्वयोः स्त्रियाम्, मे. ब्राह्मणी फञ्जिकास्पृक्काहिजपतीषु विश्रुता। विप्रे तु ब्राह्मणो वेदे ब्राह्मणं विप्रसंहतौ, वि. ब्राह्मणं विप्रसंहतौ। वेदे च ब्राह्मणो विप्रे, हे. मन्त्राख्यवेदे विप्रौघे क्लीबं ना ब्राह्मणो द्विजे, त्रि.

ब्राह्मण्य. ब्राह्मण्यं ब्राह्मणत्वे च समूहे च द्विजन्मनाम्, मे. ब्राह्मण्यं ब्राह्मणत्वे स्यात् समूहे च द्विजन्मनाम्, वि. ब्राह्मण्यं ब्रह्मसङ्घेऽपि, त्रि.

ब्राह्मी ब्राह्मी तु फञ्जिकायां स्याच्छाकमत्स्यप्रभेदयोः। ब्राह्मी

तु भारतीसोमवल्लरीब्रह्मशक्तिषु, मे. ब्राह्मी तु भारतीसोमवल्लरीब्रह्मशक्तिषु। फञ्जिकापङ्कगण्डिकाशाकभेदेषु च स्मृता, वि. ब्राह्मी तु भारती। शाकभेदः पङ्कगण्डी हञ्जिका सोमवल्लरी। ब्रह्मशक्तिः, हे.

भ. भं नक्षत्रे गभस्तौ स्त्री पुंसि स्याद् भ्रमुनन्द्रने, मे. भा स्यात् मयूखे शुक्रे भं नक्षत्रं च प्रकीर्त्तितम्, वि. भः शुक्रे भमुड़ो भांऽशो, हे. भमक्ते भ्रमुजे पुमान्, त्रि. नक्षत्रे भं बुधाः प्राहु र्भवने भः प्रकीर्त्तितः। दीप्ति र्भा स्यात्, ए. विश्वमूर्त्ति र्हिरण्डेशो निद्रा नाभिगतोऽपि च। भ्रकुटी च भरद्वाजो भकारश्च जयावहः, मा.

भक्त. भक्तमन्ने तत्परे च, हे.

भक्ति. भक्ति र्विभागे सेवायां स्त्रियाम्, मे, वि. भक्तिः सेवागौणवृत्त्यो र्भङ्ग्यां श्रद्धाविभागयोः, हे. सेवाविभागयो र्भक्तिः, त्रि.

भग. भगं श्रीयोनिवीर्येच्छाज्ञानवैराग्यकीर्त्तिषु। माहात्म्यैश्वर्ययत्नेषु धर्मे मोक्षे च ना रवौ, मे. भगोऽर्कज्ञानमाहात्म्ययशोवैराग्यमुक्तिषु। रूपवीर्यप्रयत्नेच्छाश्रीधर्मैश्वर्ययोनिषु, हे. भगमैश्वर्यमाहात्म्यज्ञानवैराग्ययोनिषु। यशोवीर्यप्रयत्नेच्छाश्रीधर्म रविमुक्तिषु, वि. भगं श्रीकाममाहात्म्यवीर्ययत्नार्ककीर्त्तिषु, श. भगं वैराग्ययोनीच्छाज्ञानैश्वर्येषु, त्रि. स्त्रियां यशसि सौभाग्ये योनौ कान्तौ महिम्नि च। सूर्ये संज्ञाविशेषे च शशाङ्के च भगद्युतिः, अने.

भगवत्. भगवान् ना जिने गौर्यां स्त्रियां पूज्ये तु वाच्यवत्, मे. भगवान् बुद्धपूज्ययोः, वि. जिने पूज्ये च भगवान्, त्रि.

भङ्ग. भङ्गो जयविपर्यये। भेदरोगतरङ्गेषु भङ्गा शस्यान्तरे स्त्रियाम्, मे. भङ्गस्तरङ्गे भेदे च रुग्विशेषे पराजये। कौटिल्ये भयविच्छित्त्यो- र्भङ्गा शणे, हे. भङ्गस्तरङ्गे रुग्भेदे भेदे जयविपर्यये। भङ्गा शणाख्यसस्येऽपि, वि. तरङ्गभेदयो र्भङ्गः भङ्गा शस्ये शणाख्ये, त्रि. भङ्गः पलायनं वीचि र्भङ्गः शस्यस्य भञ्जनम्, अने.

भङ्गि. भङ्गिः पुन र्भक्तिवीच्योः, हे.

भङ्गुर. भङ्गुरौ वक्रनश्वरौ, हे.

भट. भटः स्याद् पुंसि वीरे च विशेषे पामरस्य च, मे. भटो वीरे म्लेच्छभेदेऽपि च, हे. भटः पामरभेदे च वीरे च, वि.

भटि. अगमे भटिः, वि.

भट्टारक. भट्टारको नृपे नाट्यवाचा देवे तपोधने, मे. भट्टारकः सुरे राज्ञि कथितश्च तपोधने, वि. भट्टारको राज्ञि मुनौ सुरे, हे. राज्ञि भट्टारकः सुरे, लि.

भट्टिनी. भट्टिनी द्विजभार्यायां नाट्योक्तौ राजयोषिति, मे, वि. भट्टिनी तु ब्राह्मण्यां नृपयोषिति, हे

भण्डन भण्डनं कवचे युद्धे खलीकारेऽपि न द्वयोः, मे. भण्डनं कवचे युद्धे खलीकारे च वर्त्तते, वि. भण्डनं कवचे युधि। खलीकारे, हे.

भद्र. भद्रः शिवे खञ्जरीटे वृषे मेरुकदम्बके। करिजातिविशेषे ना क्लीवं मङ्गलमुस्तयोः। काञ्चने च स्त्रियां रास्नाकृष्णाव्योमनदीषु च। तिथिभेदे प्रसारिण्यां कट्फलानन्तयोरपि॥ त्रिषु श्रेष्ठे च साधौ च न पुंसि करणान्तरे, मे. भद्रं स्यान्मङ्गले हेम्नि मुस्तके करणान्तरे। भद्रो रुद्रे वृषे रामचरे मेरुकदम्बके॥ हस्तिजात्यन्तरे भद्रो वाच्यवत् श्रेष्ठसाधुनोः। भद्रा मन्दाकिनीरास्नाकृष्णाऽनन्तासु कट्फले, वि. भद्रन्तु मङ्गले। मुस्तकश्रेष्ठयोः साधौ काञ्चने करणान्तरे। भद्रो रामचरे हस्तिजातौ मेरुकदम्बके। गवि शम्भौ भद्रा विष्टौ नभसरिति कट्फले। कृष्णानन्तारास्नासु च, हे.

भद्रकाली. भद्रकाली तु गन्धोल्यां कात्यायन्यामपि स्त्रियाम्, मे. भद्रकाली तु गन्धोल्यामुमायामोषधीभिदि, वि. भद्रकाल्यौषधीभिदि। गन्धोल्यां च रूपलत्रां च, हे.

भन्द. भन्दं कल्याणशर्मणोः, मे, वि. भन्दं कल्याणे सौख्ये च, हे.

भय भयं प्रतिभये घोरे प्रसूने कुब्जकस्य च, मे, वि. भयं भीतौ भयङ्करे। कुब्जकपुष्पे, हे. भयं भीकुब्जपुष्पयो, लि

भयानक भयानकः स्मृतो व्याघ्रे रसे राहौ भयङ्करे, मे भयानकः

स्मृतो व्याघ्रे सैंहिकेयेऽपि भीषणे, वि. भयानकस्तु भीषणे। व्याघ्रे राहौ रसे, हे.

भर. भरोऽतिशयभारयोः, मे, वि, हे, त्रि.

भरण. भरणी घोषके ऋक्षे भरणं वेतने भृतौ, मे. भरणी घोषके ऋक्षे भरणं वेतने भृतौ, वि.

भरत. भरतो नाट्यशास्त्रसुनौ नटे। रामानुजे च दौष्मन्तौ, मे. भरतो वाद्यभेदेऽपि दौष्मन्तौ शबरे नटे। रामानुजे च भरतस्तन्तुवायेऽपि च क्वचित्, वि. भरतः शबरे नटे। क्षेत्रे रामानुजे शास्त्रे दौष्मन्त्यादिपभाक्तने। तन्तुवाये, हे. रामानुजे नाट्यशास्त्रे दौष्मन्तौ भरतो नटे, त्रि.

भरद्वाज. भरद्वाजो गुरोः पुत्रे व्याघ्राटाख्यविहङ्गमे, मे, वि. भरद्वाजो गुरोः पुत्रे व्याघ्राटाख्ये च पक्षिणि, त्रि. भरद्वाजः पक्षिभेदे बृहस्पतिसुतेऽपि च, हे.

भरु. भरुः स्वर्णे हरे पुंसि, मे. भरु र्भर्तरि काञ्चने, वि. भरु र्भर्तृकनकयोः, हे.

भर्तृ. भर्त्ता स्वामिनि पुंसि स्यात् त्रिषु धातरि पोष्टरि, मे. भर्त्ता पोष्टरि धारके, हे. भर्ता स्वामिनि धारके, वि. भर्त्ता धातरि पोष्टरि, अ.

भर्मन्. भर्म स्यात् काञ्चने भृतौ, मे. भर्म स्वर्णे भृतौ भानौ, वि. भर्म भारे भृतौ हेम्नि, हे. भृतिकाञ्चनयो र्भर्म, त्रि.

भल्ल. भल्लः स्यात् पुंसि भल्लूके शस्त्रभेदेऽपि न द्वयोः। भल्लातक्यां स्त्रियां भल्ली, मे. भल्लो भल्ली च बाणे स्याद् भल्लो भल्लूक उच्यते। भल्लातक्यां तु भल्ली स्यात्, वि. भल्लो भल्लूकबाणयोः। भल्ली भल्लातके, हे.

भव. भवः क्षेमेश संसारे सत्तायां प्राप्तिजन्मनोः, मे. भवः संसारसंप्राप्तिश्रेयःशङ्करजन्मसु, वि. भवः सत्ताप्तिजन्मसु। रुद्रे श्रेयसि संसारे, हे. जन्महरौ भवौ, श. सत्तासंसारयो र्भवः, द्वा. भवः संसारे, रु.

भवत्. भवद् युष्मत्सतोस्त्रिषु। स्त्री मापभेदे, मे. भवती मापभेदे स्यादन्यवत् त्वत्सदर्थयोः, वि. भवान् युष्मद् सदर्थयोः, त्रि.

भवन. भवनं स्याद्गृहे भावे, मे. भवनं भावसेश्मनोः, वि. भवनं सद्मे भावे, हे. जन्माश्रयश्च भवनम्, त्रि.

भव्य. भव्यं शुभे च सत्ये च योग्ये भाविनि तु त्रिषु। कर्मरङ्ग-तरौ पुंसि स्त्रियां करिकणोमयोः॥ क्लीवमस्थनि, मे. भव्यं सत्ये शुभे चाथ भेद्यवद् योग्यभाविनोः। कर्मरङ्गतरौ भव्यो भव्या करिकणोमयोः, वि. भव्यन्तु फले योग्ये शुभेऽस्थनि। सत्ये भाविनि भव्यस्तु कर्मरङ्गतरौ सति। भव्योमाकरिपिप्पल्योः, हे.

भषक. भषको दुर्जनः प्रोक्तो भषकः सरमासुतः, अने.

भसद्. भसत् स्त्री भास्वरे योनौ, मे. भसद् भास्वरमासयोः, हे. भसत् प्रभास्वरे मासे, वि.

भस्मक. भस्मकं रोगभेदे स्याद् विडङ्गकलधौतयोः, मे, वि.

भस्मतूल. भस्मतूलं ग्रामकूटे पांशुवर्षे हिमेऽपि च, मे, वि. भस्मतूलं पुन र्हिमे। ग्रामकूटे पांशुवर्षे, हे.

भाकूट. भाकूटः शैलमत्स्यो र्भेदे स्यात्, मे. भाकूटः शैलमीनयोः, हे. भात् कूटः कथ्यते मीनभेदे शैलान्तरेऽपि च, वि.

भाग. भागो रूपार्धके भाग्यैकदेशयोः, मे, हे. भागो रूपार्धके प्रोक्तो भागधेयैकदेशयोः, वि. एकदेशांशयो र्भागः, त्रि.

भागधेय. भागधेयं मतं भाग्ये भागप्रत्याययोः पुमान्, मे. भागधेयं स्मृतं भाग्ये भागप्रत्याययोरपि, वि. भागधेयः पुनः करे। दायादे भाग-धेयं तु भाग्ये, हे.

भाग्य. भाग्यन्तु स्यात् शुभाशुभकर्मणोः, मे. भाग्यं शुभात्मक-विधौ स्यात् शुभाशुभकर्मणि, वि. भाग्यं कर्म शुभाशुभम्, हे, श्र.

भाजन. 'भाजनं योग्यपात्रयोः, मे, वि. भाजनं पात्रयोग्ययोः, त्रि.

भाण्ड. भाण्डं पात्रे वणिङ्मूलधने भूषाश्वभूषयोः, मे. भाण्डं भूषणमात्रेऽपि भाण्डं मूलवणिग्धने। नदीपात्रे तुरङ्गाणां भूषणे भाजने-ऽपि च, वि. भाण्डं मूलवणिग्वित्ते तुरङ्गाणां च मण्डने। नदीकूलद्वयी-

मध्ये भूषणे भाजनेऽपि च, हे. स्याद्भाण्डमश्वाभरणेऽमत्रे मूलवणिग्धने, अ. भाण्डं भूषणमात्रेऽपि, हा.

भानु. भानु र्ना किरणे सूर्ये, मे. भानुः किरणसूर्ययोः, वि. भानुरंशौ रवौ दिने, हे. भानू रश्मिदिवाकरौ, अ. भानु ष्टं पिरुसकारः, अने.

भाम. भामः क्रोधे रवौ दीप्तौ, मे. भामः क्रोधे रुचौ रवौ, हे.

भार. भारः स्याद्वीवधे विष्णौ पलानां द्विसहस्रके, मे. भारस्तु वीवधे स्वर्णपलानामयुतद्वये, वि. भारो द्व्यष्टतीद्वये। पलानां वीवधे चापि, हे.

भारत. भारतं ग्रन्थभेदे स्याद् वर्षभेदेऽथ भारती। वचने च सरस्वत्यां पक्षिवृत्तिप्रभेदयोः, मे. भारतं ग्रन्थभेदे स्याज्जम्बुद्वीपेऽपि भारतम्। भारती तु सरस्वत्यां पक्षिणोर्वृत्तिभेदयोः, वि. भारतन्तु ग्रन्थे द्वीपांशमिद्यपि। भारती पक्षिणीवृत्तिभिदो र्वाचि, हे. पक्षिण्यां वाचि वृत्तौ च भारती भारतं पुनः। जम्बुद्वीपे व्यासकृतौ, त्रि.

भारद्वाज. भारद्वाजो वनकार्पास्यां ना द्रोणर्षिभेदयोः, मे. भारद्वाजः स्मृतो मुनौ। द्रोणे च वनकार्पास्यां भारद्वाजी च कण्टते, वि. भारद्वाजो मुनौ चापि पिचुमन्दद्रुमेऽपि च, हे. बुधैः ख्यातो भारद्वाजो द्रोणाचार्ये मुनावपि, त्रि.

भार्गव. भार्गवो गजधन्विनोः। शुक्रे परशुरामे च भार्गवी पार्वतीश्रियोः। दूर्वायाम्, मे. भार्गवः परशुरामे स्याद् गजे शुक्रे सुधन्वनि। भार्गवी हैमवत्यां च कमलाऽसितदूर्वयोः, वि. भार्गवः परशुरामे सुधन्वनि मतङ्गजे। दैत्यगुरौ भार्गवी तु कृष्णदूर्वोमयोः स्त्रियाम्, हे. गजे धन्विनि शुक्रे च परशुरामे च भार्गवः। दूर्वा गौरी च भार्गव्यौ, त्रि.

भार्याटिक. भार्याटिकः पुमान् भार्यानिर्जिते हरिणान्तरे, मे. भार्याटिको भवेद् भार्यानिर्जिते हरिणान्तरे, वि. भार्याटिको मुनिभेदे भार्यया च विनिर्जिते, हे.

भार्याढ़. भार्याढ़ः शैलभेदे स्यान् मृगभेदे च शत्रु च। कौड्या

परभार्यायां पुत्रो येनोपमादितः, मे, वि. भार्याऽन्यस्त्रीपुत्रोत्पादके स्वग-ग्रैलयोः, हे.

भाल. भालं तेजोललाटयोः, मे. भालं ललाटमहसोः, वि. भालं स्याल्ललाटे महस्यपि, हे.

भालाङ्क. भालाङ्कः करपत्रे स्यात् शाकभेदे च रोहिते। महालक्षण-सम्पन्नपुरुषे कच्छपे हरे, मे, वि. भालाङ्कः कच्छपे हरे। महालक्षणसम्पूर्ण-पुरुषे करपत्रके। रोहिते शाकभेदे च, हे. भालाङ्को लोहिते हरः करपत्रे च कच्छपे, धा.

भाव. भावः सत्तास्वभावाभिप्रायचेष्टात्मजन्मसु। क्रियालीलापदा-र्थेषु विभूतिबुधजन्तुषु॥ रत्यादौ, मे. भावः स्वभावेऽभिप्राये चेष्टासत्तात्म-योनिषु। क्रियालीलापदार्थेषु बुधजन्तुविभूतिषु, वि. भावोऽभिप्रायवस्तुनोः। स्वभावजन्मसत्तात्मक्रियालीलाविभूतिषु। चेष्टायोन्यो र्बुधे जन्तौ ष्टङ्गा-रादेश्च कारणे। शब्दप्रवृत्तिहेतौ च, हे. भावः सत्तास्वभावाभिप्राय-चेष्टात्मजन्मसु, अ. भावो गौरविते जन्तौ पदार्थेऽभिनयान्तरे, ति. आत्मा भावो मनो भावो भावः सत्ता भवोऽपि च। भावः पूजरात्मको लोकः पदार्थो भाव उच्यते, धने. चेष्टात्मजन्मसत्ताभिप्रायेष्वभिहितो भावः, ह.

भावना. भावना तु न ना ध्याने पर्यालोचेऽधिवासने, मे. भावना लेपने ध्याने, वि. भावना वासना ध्यानम्, हे.

भावाट. भावाटो भावुके साधुनिवेशे कामुके नटे, मे. भावाटो भावुके साधुनिवेशे कामुकेऽपि च, हे. वि.

भावित. भावितं वासिते प्राप्ते, मे, वि, हे.

भाषा. v. वाच्

भास्. भाः प्रभावे मयूखे स्त्री, मे. भाः प्रभावे मयूखे च, वि, हे.

भास. भासः पुंसि प्रभायां स्यात् विशेषे विहगस्य च, मे. भासस्तु भासि गृध्रशकुन्तयोः, हे. ? भासः सुवर्णचूड़े स्यात् प्रभेदे किष्कु-पर्वणः, वि.

भासन्त. भासन्तः सुन्दराकारे त्रिषु ना भासपक्षिणि, मे. भासन्तो मे सूर्ये रम्यभासयोः, हे.

भास्कर. भास्करोऽग्नौ प्रभाकरे, मे. भास्करस्तपने वह्नौ प्रभाकरसमः स्मृतः, वि. भास्करो वह्निसूर्ययोः, हे.

भास्वत्. भास्वान् भास्करसूर्यप्रयोः, मे, वि. भास्वान् दीप्ते रवौ, हे. भास्वन्तौ सूर्यभास्वरौ, त्रि.

भिक्षा. भिक्षा भृतौ याञ्चासेवाभिक्षितवस्तुषु, मे. भिक्षा भृतौ च याञ्चायां सेवाभिक्षितवस्तुनोः, वि. भिक्षासेवाप्रार्थनयो र्भृतौ भिक्षितवस्तुनि, हे. भिक्षा सेवाऽर्थना भृतिः, प.

भित्ति. भित्तिः कुड्यप्रदेशयोः, मे. भित्तिः कुड्ये प्रभेदे च संविभागावकाशयोः, वि. भित्तिः कुड्ये प्रदेशे च, हे. कुड्यभेदनयो र्भित्तिः, त्रि.

भिन्न. भिन्नः स्यात् त्रिषु दारिते। सङ्गतेऽन्यत्र फुल्ले च, मे. भिन्नमन्यार्थवचने सङ्गते दारिते स्फुटे, वि. भिन्नोऽन्यः सङ्गतः फुल्लो दीर्णः, हे. भिन्नं दीर्णे विशेषिते, त्रि.

भीत. भीतं भयेऽथ भीयुते त्रिषु, मे. भीतं भये भययुते वाच्यवत् परिकीर्त्तितम्, वि.

भीति. भीति र्भये स्त्रियाम्, मे. भीतिः साध्वसकम्पयोः, वि.

भीम. भीमोऽम्लवेतसे घोरे शम्भौ मध्यमपाण्डवे, मे. भीमोऽम्लवेतसे शम्भौ घोरे पापि वृकोदरे, वि. भीमो वृकोदरे घोरे शङ्करेऽप्यम्लवेतसे, हे. भीमः शम्भौ च पाण्डवे, त्रि.

भीरु. भीरुरार्त्ते त्रिलिङ्गः स्याद् वरयोषिति योषिति, मे. भीरुर्योषिति कातरे, हे.

भीषण. भीषणो रसे सल्लकर्यां ना गाढे दारुणे त्रिषु, मे. भीषणो दारुणे रुद्रे भीषणं सल्लकीरसे, वि भीषणं शल्लकीरसे। भीषणो दारुणे गाढे, हे.

भीष्म. भीष्मो गाङ्गेयभीमयोः, मे. भीष्मस्तु भीषणे रुद्रे गाङ्गेये

च निशाचरे, वि. भीष्मो रुद्रे च गाङ्गेये राक्षसे च भयङ्करे, हे. गाङ्गेय-भीषणौ भीष्मौ, त्रि.

भुज (जा). भुजा । द्वयो र्बाहौ करे, मे. भुजो बाहौ करे, हे. भुजः पाणौ च बाहौ च, वि.

भुजङ्ग. भुजङ्गोऽहौ च पिङ्गे च, मे. भुजङ्गः पिङ्गसर्पयोः, वि. भुजङ्गः सर्पपिङ्गयोः, हे. भुजङ्गो भुजगे पिङ्गे, त्रि.

भुजिष्य. भुजिष्यस्तु स्वतन्त्रे स्याद् हस्तसूत्रकदासयोः । स्त्रियां दासीगणिकयोः, मे. भुजिष्यः स्यात् सहाये हस्तसूत्रके । स्वतन्त्रे च भुजिष्या तु दासीगणिकयो र्मता, वि. भुजिष्यः स्यादनधीने किङ्करे हस्तसूत्रके । भुजिष्या गणिकादास्योः, हे. अनधीने सहाये च भुजिष्यो हस्तसूत्रयोः, त्रि.

भुण्ड. भुण्डाविर्वारुकुष्माण्डौ, रा.

भुवन. भुवनं पिष्टपेऽपि स्यात् सलिले गगने जले, मे. भुवनं विष्टपे मह्यां सलिलेऽपि वियत्यपि, वि. भुवनं पिष्टपे तोये, त्रि. भुवनं लोकतोययोः, अने. भुवनं लोकखाम्बुषु, हे.

भुवन्युत्र. भुवन्युस्तु पुमान् भानौ ज्वलने शशलाञ्छने, मे. भुवन्युर्ज्वलने भानौ भुवन्युः शशलाञ्छने, वि.

भू. भूः स्थानमात्रे कथिता धरण्यामपि योषिति, मे. भूस्तु भूमिरिव क्षितौ । स्थाने च, हे. भूः स्त्रियां स्थानमात्रे, वि. भू र्भूमौ स्थानमात्रे च, त्रि.

भूक. भूकं छिद्रे च काले च, मे. भूकः काले छिद्रे, हे. भूकश्छिद्रे च काले च, वि.

भूकुटिन्. भूकुटी शूकरः ख्यातो भूकुटी च क्षपीवलः, अने.

भूकेश. भूकेशः शैवले वटे । भूकेशो वल्कलेऽपि स्यात्, मे. भूकेशो वल्कलेषु स्यात् भूकेशः शैवले वटे, वि. भूकेशः शैवले वटे, हे.

भूत. भूतं च्मादौ पिशाचादौ जन्तौ क्लीवं लिपूचिते। प्राप्ते वित्ते समे सत्ये देवयोन्यन्तरे तु ना, मे. भूतं च्मादौ पिशाचादौ न्यायेत्र सत्योपमानयोः। भूतो देवलके प्राप्तवृत्तयोरभिधेयवत्, वि. भूतं सत्योपमानयोः। प्राप्तेऽतीते पिशाचादौ पृथ्व्यादौ जन्तुयुक्तयोः, हे. युक्ते च्मादावृत्ते भूतं प्राप्यतीते समे त्रिषु, प्र. अपत्ये च पृथिव्यादौ कालेऽतीते च राच्चसे। प्राप्ते प्राणिनि कौमारे भूतशब्दो निगद्यते, गने. चतुर्विधेषु जीवेषु पृथिव्यादिषु पञ्चसु। अतीते देवयोनौ च भूतशब्दं प्रचच्चते, रु.

भूतवृत्त. भूतवृत्तस्तु शाखोटद्रुमे श्योनाकपादपे, मे. भूतवृत्तस्तु शाखोटे तथा श्योनाकपादपे, वि. भूतवृत्तस्तु शाखोटे श्योनाककलिवृत्तयोः, हे.

भूतात्मन्. भूतात्मा पुंसि निर्दिष्टो देहे च परमेष्ठिनि, मे. भूतात्मा पुद्गले विधौ, वि. भूतात्मा द्रुहिणे देहे, हे. भूतात्मानौ धातृदेहौ, अ.

भूति. भूतिर्भस्मनि सम्पत्तिहस्तिश्रृङ्गारयोः स्त्रियाम्, मे. भूतिर्मांसकल्कश्रृङ्गारे जातौ भस्मनि सम्पदि, वि. भूतिस्तु भस्मनि। मांसपाकविशेषे च सम्पदुत्पातयोरपि, हे. भूतिर्भस्मनि सम्पदि, अ. भूतिर्विभवे, रु.

भू(ति)तीक. भूतीकमपि भूनिम्बे दीप्यकर्पूरकत्तृणे, मे, वि. भूतीकं कट्फलौषधे। यवान्यां घनसारे च भूनिम्बे भूस्तृणेऽपि च, हे. सवाङ्कतिकन्तु भूनिम्बे कत्तृणे भूस्तृणेऽपि च, अ.

भूभृत्. भूभृन्नाऽद्रौ महीपते, मे. भूभृन्नरेन्द्रे शैले च, वि. भूभृन्महीधरे पृथ्वीपतौ, हे.

भूमि. भूमिर्वसुन्धरायां स्यात् स्थानमात्रेऽपि च स्त्रियाम्, मे. भूमिः चितौ स्थानमात्रे, वि, हे. भूमिः स्थानमात्रेऽपि, लि. ν. भू.

भूमिका. भूमिका रचनायां स्याद् वेशान्तरपरिग्रहे, मे. भूमिका रचनायां स्यात् मूर्त्यन्तरपरिग्रहे, वि. भूमिका तु रचनायां रूपान्तरपरिग्रहे, हे. भूमिका रचनायां च मूर्त्यन्तरपरिग्रहे, त्रि.

भूमिज. भूमिजो नरकेऽङ्गारे सीतादेव्यां तु भूमिजा, मे. भूमिजो नरकेऽङ्गारे सीतायामपि भूमिजा, वि भूमिजो नरकाङ्गारौ भूमिजा जनकात्मजा, हे.

भूमिस्पृश्. भूमिस्पृक् पुंसि मानववैश्ययोः, मे. भूमिस्पृग् वैश्यनरयोः, वि.

भूयस्. भूयांस्त्रिषु बहुतरे पुनरर्थे तदव्ययम्, मे. भूयः पुनः पुनः ख्यातं प्रभूतार्थे त्वथाव्ययम्, वि. भूयोऽधिकारे च पुनः पुनः, मे.

भूरि भूरि र्ना वासुदेवे च हरे च परमेष्ठिनि। नपुंसकं सुवर्णे च प्राज्ये त्वत्राद्याचत्रलिङ्गकः, मे. भूरि र्ब्रह्माच्युतेशेषु भूरि प्राज्यसुवर्णयोः, वि. प्रचुरं भूरि विज्ञेयं भूरि काञ्चनमेव च, अने. भूरिः स्वर्णे प्रचुरे च, हे. स्वर्णेऽपि भूरिचन्द्रौ द्वौ, अ.

भूसृश्. भूसृग् वैश्ये मानवे च, हे.

भृगु. भृगुः पुमान्। मुनौ हरेऽतटे शुक्रे, मे. अथ भृगुः सानौ जमदग्निप्रपातयोः। शुक्रे रुद्रे च, हे. भृगुः शुक्रे प्रपाते च जमदग्नौ पिनाकिनि, वि अथ जमदग्न्यतटौ भृगू, त्रि.

भृङ्ग. भृङ्गो धूम्याटपिङ्गयोः। मधुव्रते भृङ्गराजे पुंसि भृङ्गं गुड़त्वचि, मे. भृङ्गं त्वक्पत्रं भृङ्गास्तु पिङ्गधूम्याटमार्कवाः। षट्पदः, हे. भृङ्गो धूम्याटपिङ्गयोः। मधुव्रतेऽपि भृङ्गन्तु केशराजगुड़त्वचोः, वि. भृङ्गो धूम्याटकेऽपि च, त्रि.

भृङ्गराज. अथ भृङ्गराज उक्तः पक्षिविशेषे च मार्कवे भ्रमरे, मे. भृङ्गराजस्तु मधुपे मार्कवे विहगान्तरे, वि भृङ्गराजो मधुकरे मार्कवे विहगान्तरे, हे. भृङ्गराजः खगौषधोः, त्रि.

भृङ्गार. भृङ्गारः कनकालुके। भृङ्गारी भिल्लिकायां स्यात्, वि. भृङ्गारी स्याज्झिल्लिकायां भृङ्गारः कनकालुका, हे. भृङ्गारी झिल्लिकायां स्यात् कनकालौ पुनः पुमान्, मे

-भृति. भृतिः स्त्री स्यान्मूलेऽप्यपि भरणेऽपि च, मे भृति र्भरणमूल्ययोः, वि,.त्रि. भृति र्मूल्यभरणयोः, हे

भृत्य. भृत्यो दासे भृतौ भृत्या, वि, मे.

भृशम्. भृशं प्रकर्षेऽत्यर्थे च, हे. भृशं प्रकर्षे चात्यर्थे, वि.

भृष्टि. भृष्टिः स्याद् भर्जने शून्यवाटिकायां च योषिति, मे. भृष्टिस्तु भर्जने। शून्यवाट्याम्, हे. भृष्टिः स्याद् भर्जने शून्यवाटिकायां च भाषिता, वि.

भेक. भेको मण्डूकमेघयोः, मे, वि. भेको मेघमण्डूकभीरुषु, हे.

भेद. भेदो द्वैधे विशेषे स्याद् उपजापे विदारणे, मे, वि. भेदो विदारणे भेदे उपजापविशेषयोः, हे.

भेरुण्ड. भेरुण्डा देवताभेदपक्षिणयन्तरयोः स्त्रियाम्। भयानके वाच्यवत्, मे. भेरुण्डो भीमदर्शने। भेरुण्डा देवताभेदे पक्षिणीभिदि चेष्यते, वि. भेरुण्डो भीषणखगौ भेरुण्डा देवताभिदि, हे.

भेल. भेलः प्लवे मुनौ पुंसि भीरावज्ञे च वाच्यवत्, मे. भेलः प्लवे भीरुके च निर्बुद्धिमुनिभेदयोः, वि. भेलः प्लवे मुनिभेदे भीरौ बुद्धिविवर्जिते, हे. ऋषिभेदे प्लवे पुंसि भेलं भीरुजडे त्रिषु, त्रि.

भैरव. भैरवः पुंसि शङ्करे। भीषणे त्रिषु, मे. भैरवं भीषणे भर्गे भैरवः समुदाहृतः, वि. भैरवो भीषणे रुद्रे रागभेदे, हे.

भोग. भोगः सुखे धने चाहेः शरीरफणयोरपि। पालने व्यवहारे च योषिदादिभृतावपि, मे. भोगस्तु राजन्न वेश्याभृतौ सुखे। धनेऽहिकायफणयोः पालनाऽभ्यवहारयोः, हे. भोगः सुखे धने चाहेः शरीरफणयो र्मतः। पालनेऽभ्यवहारे च निर्वेशे पण्ययोषिताम्, वि. भोगः सुखे स्त्र्यादिभृतावहेश्च फणकाययोः, अ. पालनेऽभ्यवहारे च निर्वेशे पण्ययोषिताम्। भोगः सुखे धने चाहेः शरीरफणयोरपि, त्रि.

भोगवत्. अथ भोगवती नागपुरीनद्योरहौ पुमान्, मे. भोगवती भुजङ्गानां नगरीसरितोरपि, वि. भोगवती तु सर्पाणां नगरेऽपि सरित्यपि, हे. नदीनगर्यो र्नागानां भोगवती, अ. भोगवान् नाऽऽढ्यनागयोः, वि.

भोगिन्. भोगी भुजङ्गमेऽपि स्याद् ग्रामपाले नृपे पुमान्। विहाय

महिषीमन्यराजयोषिति भोगिनी, मे. भोगी भुजङ्गमे राज्ञि ग्रामण्यां नापितेऽपि च। विहाय महिषीं चान्यराजयोषिति भोगिनी, वि. भोगी भुजङ्गमे। वैयावृत्त्यकरे राज्ञि ग्रामण्यां नापितेऽपि च, हे.

भोस्. भोस्तु सम्बोधनविषादयोः, मे.

भौम. भौमः कुजे च नरके पुंसि भूमिभवे त्रिषु, मे. भौमो मङ्गल-दैत्ययोः, हे. नरके मङ्गले भौमः, त्रि.

भ्रम. भ्रमोऽम्बुनिर्गमे भ्रान्तौ कुन्दभ्रमणयोरपि, मे. भ्रमोऽम्बु-निर्गमे भ्रान्तौ कुन्दाख्येत्र भ्रिलययन्त्रके, वि. भ्रमस्तु सम्राट् भ्रमणे वारि-निर्गमे। भ्रान्तौ कुन्दाख्ययन्त्रे च, हे. कुन्दाम्बुनिर्गमभ्रान्तिषु भ्रमः, त्रि.

भ्रमणी. भ्रमणी कारण्डिकायां क्रीड़ायामध्यधीश्वितुः, मे, वि. भ्रमणी सम्राट्धीश्वितुः। क्रीड़ादौ कारण्डिकायाम्, हे.

भ्रमर. भ्रमरः कामुके भृङ्गे, मे, त्रि. भ्रमरो भृङ्गे कामुकेऽपि मधुव्रवत्, वि. भ्रमरः कामुकेऽपि सम्राट्, हा.

भ्रमरक. अथ भ्रमरको भृङ्गे गिरिके चालकान्तरे, मे. भ्रमरको जले भृङ्गे गिरिके चूर्णकुन्तले, वि. भ्रमरको मधुव्रते। गिरिके चूर्णकेश्ये च, हे.

भ्रातृव्य. भ्रातृव्यो भ्रातृजे रिपौ, हे. भ्रातृव्यौ भ्रातृजद्विषौ, अ.

भ्रान्ति. भ्रान्तिस्तु योषिति। मिथ्यामितौ च भ्रमणे, मे. भ्रान्ति-र्मिथ्याज्ञानेऽनवस्थितौ, हे.

भ्रामक. भ्रामको जम्बुके धूर्ते सूर्यावर्त्ताश्मभेदयोः, मे. भ्रामकः फेरुधूर्त्तयोः। सूर्यावर्त्ताश्मभेदे च, हे. कुन्देऽपि भ्रामको वटी, हा.

भ्रामर. भ्रामरं मधुनि स्मृतम्। पुंसि प्रस्तरभेदे च, मे. भ्रामरं मधुदृषदोः, हे. भ्रामरं ग्रावमधुनोः, वि.

भ्रूण. भ्रूणः स्त्रीगर्भडिम्भयोः, मे, वि. अथ भ्रूणो गर्भिण्यां श्रोत्रियद्विजे। अर्भकस्त्रैणगर्भे च, हे. भ्रूणोऽर्भके स्त्रैणगर्भे, अ. भ्रूणो भीरु द्विजो भ्रूणः भ्रूणो गर्भाशयः स्त्रियाः। भ्रूणोऽण्डजः शिशुर्भ्रूणो भ्रूणो विकल दृश्यते, अने. भ्रूणोऽपि गर्भिण्यास्, ए.

म. मो यमे समयेऽपि सम्राट् विधौ च मधुसूदने। मा स्त्री पद्मालयायां सम्राट् पुंलिङ्गश्चन्द्रशेखरे, मे. मः शिवे मा रमायां च मा निषेधेऽव्ययं मतम्, वि. मः पुनः शम्भौ मा लक्ष्म्यां वारणेऽव्ययम्, हे. मः शिवश्चन्द्रमा वेधा मा लक्ष्मीश्च प्रकीर्त्तिता। मा च मातरि माने स्म बन्धने मः प्रकीर्त्तितः, ए. वैकुण्ठश्च महाकालसञ्ज्ञो जठरसंस्थितः। सत्त्वेशो मण्डलो मानी विषः सूर्य्यो मकारकः, मा. लक्ष्मी मो च निगद्यते, श्ने.

मकर. मकरो यादसो भेदे निधिराशिप्रभेदयोः, मे. मकरो यादसि स्त्रियो निधिराशिप्रभेदयोः, वि. मकरो निधौ। नक्रे राशिविशेषे च, हे. मकरो राशियादसोः, त्रि.

मकुर. V. मुकुर.

म(सु)कुष्ठ. मकुष्ठो व्रीहिभेदे ना मन्थरे पुनरन्यवत्, मे. मकुष्ठो व्रीहिभेदे सम्राट् मकुष्ठो मन्थरेऽन्यवत्, वि. मुकुष्ठौ धान्यमन्थरौ, हे.

मघ. मघा मघो च नक्षत्रे धान्यभेदे यथाक्रमम्। मघो द्वीपान्तरे, मे. मघा मघो च नक्षत्रे भेषजे च यथाक्रमम्, वि. नक्षत्रस्य मघा नाम कुन्दस्य कलिका मघा, श्ने.

मङ्क्, मङ्क्, भौमे भशार्थे च, मे. मङ्क्, भौमे भशार्थे च तत्त्वार्थेऽपि क्वचित् मतम्, वि. मङ्क्, भौमे भृशे तत्त्वे, हे.

मङ्गल. मङ्गला सितदूर्वायामुमायां पुंसि भूमिजे। नपुंसकं तु कल्याणे सर्वार्थरक्षणेऽपि च, मे. मङ्गलं श्रेयसि श्वेतदूर्वायामपि मङ्गला। सर्वार्थरक्षणे चापि मङ्गलं समुदीरितम्, वि. मङ्गलं पुनः। कल्याणे मङ्गलो भौमे मङ्गला श्वेतदूर्विका, हे. ग्रहे ना मङ्गलं शुभे, त्रि.

मङ्गल्य. मङ्गल्यः सरात् त्रायमाणाऽश्वत्थबिल्वमसूरके। स्त्रियां शमत्रामधःपुष्पीभिसीशुक्लवचासु च। रोचनायामथो दध्नि क्लीवं शिवकरे त्रिषु, मे. मङ्गल्यस्त्रायमाणे सम्राट् बिल्वेऽश्वत्थे मसूरके। मङ्गल्यं दध्नि मङ्गल्यो मनोज्ञे त्वभिधेयवत्। मङ्गल्या रोचनायां च प्रियङ्गुशतपुष्पयोः। अधः-

पुष्पीशङ्खपुष्पीशमीशुक्लवचासु च, वि. मङ्गल्यो रुचिरेऽश्वत्थे त्रायमाणे मसूरके। विल्वे मङ्गल्यं तु दध्नि मङ्गल्या रोचना शमी। शतपुष्पा शुक्लवचा प्रियङ्गुः शङ्खपुष्प्यपि। अधःपुष्पी, हे.

मञ्जरी. मञ्जरी तिलकस्थूलमुक्तयो र्वेल्लरी द्वयोः, मे. मञ्जरी वल्लरी-स्थूलमुक्तातिलकशाखिषु, वि. मञ्जरी तिलकद्रुमे। वल्लर्यां स्थूलमुक्तायाम्, हे.

मञ्जुल. मञ्जुलं त्रिषु मञ्जौ ना जलरङ्कौ नपुंसकम्। जलाश्रले निकुञ्जे च, मे. मञ्जुलम्। निकुञ्जे शैवले मञ्जौ जलरङ्कौ तु मञ्जुलः, वि. मञ्जुलं सुन्दरेऽपि च। रम्ये कुञ्जे मञ्जुलं तु दात्यूहे, हे. मञ्जुलो मधुरे कुञ्जे जलरङ्कौ जलाश्रले, श.

मणि. मणिः स्त्रीपुंसयोरश्मजातौ मुक्तादिकेऽपि च। कण्ठदेशस-मेऽजायाः लिङ्गाग्रेऽलिञ्जरेऽपि च, मे. मणि र्गोले मेढ्राग्रे रत्ने चाजा-गलस्तने, वि. मणिस्त्वजागलस्तने। मेढ्राग्रेऽलिञ्जरे रत्ने, हे. लिङ्गाग्रेऽ-लिञ्जरे मौक्तिकादौ स्त्रीपुंसयो र्मणिः। अजागलस्तने चापि, त्रि. मणि-र्लिङ्गाग्रिमो भागो मणिः प्रोक्तो भगध्वजः। मणिः शुषिरं ज्ञेयं पद्मरागा-दिको मणिः, अने.

मणिक. मणिकोऽलिञ्जरो ज्ञेयो मणिको मणिरत्नके, अने.

मणिच्छिद्रा. मणिच्छिद्रा तु मेदायामृषभाख्यौषधेऽपि च, मे, वि. मणिच्छिद्रा तु मेदायामृषभाख्यौषधावपि, हे.

मणिमाला. मणिमाला तु हारे दन्तक्षतान्तरे, मे. मणिमाला स्मृता हारे स्त्रीणां दन्तक्षतान्तरे, वि. मणिमाला हारे स्त्रीणां दशनक्षत-भिद्यपि, हे.

मण्ड. मण्डः पञ्चाङ्गुले शाकभेदे क्लीबं तु मस्तुनि। आमलक्यां स्त्रियां मण्डाऽप्यास्त्रियां सारपिच्छयोः, मे. मण्डं मस्तुनि शाके च मण्डः सराट् सारपिच्छयोः। एरण्डे भूषणे चाथ मण्डा धात्र्यामुदीरिता, वि. मण्डो मस्तुनि भूषायामेरण्डे सारपिच्छयोः। शाके मण्डा त्वामलक्याम्, हे. मण्डः सराट् सारपिच्छयोः। एरण्डे मस्तुनि क्लीबम्, त्रि.

मण्डन. मण्डनं भूषणे क्लीवं सन्नात् लिष्वलङ्करिणा नि, मे. मण्डनं सन्नादलङ्कारेऽलङ्करिष्णु नि वाच्यवत्, वि. मण्डनं तु प्रसाधने। मण्डनोऽलङ्करिष्णौ सन्नात्, हे.

मण्डल. मण्डलं परिधौ कुष्ठे देशे द्वादशराजसु। क्लीवेऽथ निवहे बिम्बे विषु पुंसि तु कुक्कुरे, मे. सन्नान्मण्डलं द्वादशराजके च देशे च बिम्बे च कदम्बके च। कुष्ठप्रभेदेऽपुन्नपस्सूर्येकेऽपि भुजङ्गभेदे प्रुनि मण्डलः स्यात्, वि. मण्डलं देशविम्बयोः। भुजङ्गभेदे परिधौ प्रुनि द्वादशराजके। सङ्घाते कुष्ठभेदे च, हे. मण्डलं परिधौ गणे। बिम्बे देशे ना च प्रुनि, त्रि. मण्डलं भूमिभागश्च मण्डलः श्वरमासुतः। मण्डलं वर्तुलं प्रोक्तं सङ्घातो मण्डलं मतम्, अने.

मण्डलक. भवेन् मण्डलकं बिम्बे कुष्ठभेदे च दर्पणे, मे, वि.

मण्डूक. मण्डूकः शोणके सुन्यन्तरे स्याद् गूढ़वर्चसि। मण्डूकपर्णत्रा मण्डूकी, मे. मण्डूकं बन्धभेदेऽपि दर्दुरे शोणके विदुः। मण्डूकपर्णत्रा मण्डूकी, वि. मण्डूको भेकशोणयोः। मण्डूकी मण्डूकपर्णत्राम्, हे.

मण्डूकपर्णी. मण्डूकपर्णी मञ्जिष्ठाब्राह्मयो र्ना तु शोणके, मे. मण्डूकपर्णोऽरलुकशोणकयोः कपीतने। मण्डूकपर्णी मञ्जिष्ठाब्राह्मी गोजिह्विकौषधौ, हे. मण्डूकपर्णोऽरलुके शोणके च कपीतने। मण्डूकपर्णी मञ्जिष्ठा-ब्राह्मीगोजिह्विकासु च, वि.

मण्डोदक. मण्डोदकं चित्तरागे क्लीवमातर्पणेऽपि च, मे. मण्डोदकश्चित्तरागे भवेदातर्पणेऽपि च, वि.

मत. मतं तु सम्मते ज्ञाते, मे. मतं तु सम्मतेऽर्चिते, हे. मतं पूजितसम्मते, वि.

मति. मति र्धीच्छास्मृतिष्वपि, वि. मतिः स्त्रीच्छाधियोः स्मृतौ, मे. मति र्बुद्धीच्छयोः, हे. मतिरिच्छाऽपि, त्रि.

मत्कुण. मत्कुणो निर्विषाणेभे निःश्मश्रुपुरुषेऽपि च। उद्दंशे नालिकेरे च, मे. मत्कुणो निर्विषाणेभे निःश्मश्रुपुरुषेऽपि च। उद्दंशे

नारिकेले च, वि. मत्कुणोऽश्मश्रुपूरुषे। उद्दंशे नारिकेले च निर्विषाणे गजेऽपि च, हे. निश्मश्रुपुरुषोद्दंशौ मत्कुणौ, त्रि.

मत्तवारण. उक्तो मत्तवारणस्तु प्रक्लिन्नकटकुञ्जरे। क्लीवं प्रासादवीथीनां कुण्डहट्टनावपि, मे. मत्तवारणमिच्छन्ति दानक्लिन्नकटद्विपे। मत्ता-प्रासादवीथीनां वरण्डे चाप्यपाश्रये, वि. मत्तवारणः। प्रासादवीथीवरण्डे मत्तहस्त्यपाश्रये, हे.

मत्सर. मत्सरो मक्षिकायां स्त्रान् मात्सर्यक्रोधयोः पुमान्। असहत्र-परसम्पत्तौ कृपणे चाभिधेयवत्, मे. मत्सरः। असहत्रपरसम्पत्तौ मात्सर्यं कृपणे क्रुधि। मत्सरा मक्षिकायां स्यात्, वि. मत्सरः परसम्पत्त्यक्षमायां तद्वति क्रुधि। कृपणे मत्सरा तु स्त्रान् मक्षिका, हे. मत्सरोऽन्यशुभद्वेषे मद्वत्कृपणयोस्त्रिषु, अ. मक्षिकायां च मत्सरः, त्रि.

मत्स्य. मत्स्यो मीनेऽथ पुंभूम्नि देशे, मे. मत्स्यो देशान्तरे मीने विराटाभिख्ययादवे, वि, हे.

मथित. मथितं पुनः। क्लीवं निर्जलघोले स्यात् त्रिष्वालोड़ित-घृष्टयोः, मे. मथितं निर्जले घोले व्यालोड़ितनिघृष्टयोः, हे.

मद. मदो रेतसि कस्तूर्यां गर्वे हर्षेभदानयोः। मद्येऽपि मद आख्यातो मदी चषकवस्तुनि, वि. मदो रेतसि कस्तूर्यां गर्वे हर्षेभदानयोः, मे. मदो रेतस्यहङ्कारे मद्ये हर्षेभदानयोः। कस्तूरिकायां चैवेत्र च मदी चषकवस्तुनि, हे. हर्षेऽप्यामोदवत् मदः, अ. अथ मदः स्यात् कस्तूरीभ-दानयोः, त्रि.

मदकल. भवेन्मदकलो मत्तेभमदाव्यक्तवाचिनोः, मे. मदकलः स्त्रान् मत्तेभे मदेनाव्यक्तवाचि च, वि. मदकलो मदद्विपे। मदेनाव्यक्त-वचने, हे.

मदन. मदनः स्मरवसन्तद्रुभिद्धूस्तूरसिक्थके, मे. मदनः स्मर-धुस्तूरवसन्तद्रुमसिक्थके, वि. मदनः सिक्थके स्मरे। राढे वसन्ते धत्तूरे, हे. मदनः सिक्थधूस्तूरतरुभेदमनोभवाः, त्रि.

मदनशलाका. मदनशलाका कामोद्दीपकभैषजशारिकयोः, मे. स्यात् मदनशलाकाऽपि सार्थां कामोद्यौषधौ, वि.

मदयित्नु. मदयित्नु मं दस्युते पुमान् मदेत्र नपुंसकम्, मे. मदयित्नु-र्मेघेत् सौधौ मदेत्र सत्रान् मदयित्नु, च, वि.

मदार. मदारो हस्तिधूर्तयोः, मे. मदारो द्विरदे धूर्ते, वि.

मधु. मधु पुष्परसे चौद्रे मद्ये ना तु मधुद्रुमे। वसन्तदैत्यभिच्चैत्रे सत्राज्जीवन्तत्रान्तु योषितिति, मे. मधु चौद्रे जले चीरे मद्ये पुष्परसे मधुः। दैत्ये चैत्रे वसन्ते च जीवाशोके मधुद्रुमे, वि. मधुश्चैत्रतु दैत्ये पु जीवाशोक-मधूकयोः। मधु चीरे जले मद्ये चौद्रे पुष्परसेऽपि च, हे. मधु मद्ये पुष्परसे चौद्रेऽपि, श्र. दैत्यचैत्रवसन्तेषु द्रुमभेदे च ना मधुः, लि. मधु मद्यं मधु चौद्रं मधु पुष्परसं विदुः। मधु दैत्यो मधुश्चैत्रो मधुकोऽपि मधु-र्मतः, श्रने, श्रा.

मधुक. मधुका मधुपर्ण्यां स्यात् मधुकं क्लीतके रागे। वन्द्यन्तरे ना, मे. मधुको वन्दिभेदे स्याद् यष्ट्याह्वे विहगान्तरे। मधुका मधुपर्ण्यां सत्रात्, वि. मधुकं त्रपु। मधुयष्टिश्च मधुको वन्दिजीवदपक्षिणोः, हे. मधुका वल्लिभेदे च, लि.

मधुद्र. मधुद्रोऽली च कामुके, मे. v. भ्रमर,

मधुपर्णी. मधुपर्णी च गम्भार्यां नीलीसंज्ञौषधावपि, मे.

मधुर. मधुरा शतपुष्पायां मिश्रेयानगरीभिदोः। मधुकर्कटिका-मेदामधूलीयष्टिकासु च। क्लीवं विषे पुंसि रसे सहत् स्वादुप्रियेऽन्यवत्, मे. मधुरस्तु रसे विषे। मधुरं रसवत्स्वादुप्रियेषु मधुरोऽन्यवत्। मधुरा शतपुष्पायां मिश्रेयानगरीभिदोः। मधुकुक्कुटिकामेदामधूलीयष्टिकासु च, वि. मधुरं विष। मधुरस्तु प्रिये स्वादौ रसे च रसवत्यपि। मधुरा मथुरापुर्यां यष्टिमेदामधूलिषु। मधुकुक्कुटिकायां च मिश्रेयाशतपुष्पयोः, हे. स्वादुप्रियौ च मधुरौ, श्र. विषे स्वादे च मधुरम्, लि. मधुरो च प्रियस्वादू, श्रने.

मधुरसा. भवेन् मधुरसा द्राक्षामूर्विकादुग्धिकासु च, मे. स्मृता मधुरसा द्राक्षामूर्विकादुग्धिकासु च, वि. मधुरसा तु मूर्वायां द्राक्षादुग्धिकयोरपि, हे.

• मधुसूदन. मधुसूदनस्तु पुंसि स्याद् भ्रमरे वनमालिनि, मे. मधुसूदनसंज्ञा च भ्रमरे वनमालिनि, वि. मधुसूदनः। भ्रमरे केशवे, हे. विष्णुली मधुसूदनौ, त्रि.

मध्य. मध्यं विलग्ने न स्त्री स्यान् न्याय्येऽन्तरेऽधमेऽपि च, मे. मध्यं न्याय्येऽवकाशेऽवलग्नेऽनन्त्येऽधमे, वि. मध्यं न्याय्येऽवलग्नेऽन्त, हे. न्याय्येऽपि मध्यम्, श.

मध्यम. मध्यमो मध्यजेऽन्यवत्। पुमान् स्वरे मध्यदेशेऽप्यवलग्ने तु न स्त्रियाम्। स्त्रियां दृष्टरजोनार्यां कर्णिकाङ्गुलिभेदयोः। तन्त्रप्रच्छन्दसि तथा, मे. मध्यमः स्यात् स्वरे मध्ये ऽवलग्ने च मध्यजे। वाच्यवन् मध्यमा तूक्ता राकादृष्टरजःस्त्रियोः। कर्णिकामात्रप्रच्छन्दःकारमध्याङ्गुलीषु च, वि. मध्यमो मध्यजे स्वरे। देशमध्ये मध्यदेशे मध्यमा कर्णिकाऽङ्गुलिः। कन्यां रजस्वला चापि, हे. स्वरे मध्ये च मध्यमः, त्रि.

मनस्. मनश्चित्ते मनीषायाम्, मे मनश्चित्तमनीषयोः, वि.

मनाक्. मनागप्यल्पमन्दयोः, मे. मनागल्पे च मन्दे च, वि स्यान् मनागल्पमन्दयोः, हे.

मन्तु. मन्तुः पुंस्यपराधेऽपि मनुष्येऽपि प्रजापतौ, मे. मन्तुः स्यादपराधेऽपि मनुष्येऽपि प्रजापतौ, वि.

मन्त्र. मन्त्रो वेदविशेषे स्याद् देवादीनां च साधने। गुह्यवादेऽपि च पुमान्, मे. मन्त्रो वेदविशेषे स्याद् देवादीनां च साधने। गुप्तवादे च, वि. मन्त्रो देवादिसाधने। वेदांशे गुप्तवादे च, हे वेदभेदे गुप्तवादे मन्त्रः, त्र.

मन्थ. मन्थः स्यात् पुंसि मन्थाने सक्तुके च दिवाकरे, मे. मन्थः सक्तुमन्थाननेत्रामयदिवाकरे, वि. मन्थो रवौ मथि। सक्तुके नेत्ररोगे च, हे. सूर्यमन्थानयो मन्थः सक्तुके, त्रि.

मन्थर. मन्थरः कोशफलयोः बोधमन्थानयोः पुमान्। कुसुम्भास्त्री न द्वयो र्मन्दे पृथौ वक्रेऽभिधेयवत्, मे. मन्थरः सूचके कोशे मन्थाने चाथ मन्थरम्। कुसुम्भास्त्रां मन्थरे मन्दे पृथौ वक्रे च वाच्यवत्, वि. मन्थरः सूचके कोशे वक्रे मन्दे पृथौ मथि। मन्थरं तु कुसुम्भास्त्रां सप्रात्, हे. 'दर-वक्रे च मन्थरः, लि.

मन्द. मन्दोऽतीक्ष्णे च मूर्खे च स्वैरे चाभाग्यरोगिणोः। अल्पे च लिषु पुंसि सप्राद् हस्तिजात्यन्तरे शनौ, मे. मन्दः खले मन्दरते मूर्खे स्वैरेऽल्परोगिणोः। अभाग्येऽपि च मातङ्गिगजजातिप्रभेदयोः, वि. मन्दो मूढे शनौ रोगिण्यलसे भाग्यवर्जिते। गजजातिप्रभेदेऽल्पे स्वैरे मन्दरते खले, हे. मूढाल्पापटुनिर्भाग्या मन्दाः स्युः, अ. मन्दौ स्वैरशनिश्चरौ। हस्तिभेदे च, लि. रोगार्ताभाग्यमूढाल्पा मन्दाः प्रोक्ताः विचक्षणैः, अने.

मन्दर. मन्दरस्तु पुमान् मन्थशैले मन्दारपादपे। वाच्यवद् बहले मन्दे, मे. मन्दरो मन्थशैले स्यात् स्वर्गमन्दारयोरपि। मन्दरो बहले मन्दे, वि. मन्दरो मन्थपर्वते। स्वर्गमन्दारयो र्मन्दे, हे.

मन्दार. मन्दारः स्यात् सुरद्रुमे। पारिभद्रेऽर्कपर्णे च, मे. मन्दारः पारिभद्रार्कपर्णयोः। सुरद्रुमेऽपि, वि. मन्दारस्त्रिदशद्रुमे। पारिभद्रेऽर्कपर्णे च, हे.

मन्दिर. मन्दिरं नगरेऽगारे क्लीबं ना मकरालये, मे. मन्दिरं नगरेऽगारे मन्दिरे मकरालये, वि. मन्दिरो मकरावासे मन्दिरं नगरे गृहे, हे.

मन्दुरा. मन्दुरा वाजिशालायां शयनीयार्थवस्तुनि, मे. मन्दुरा वाजिशालायां वासतेय्यां तथा भुवि, वि. मन्दुरा वाजिशालायां स्यादावासेऽपि मन्दुरा, अने.

मन्मथ. मन्मथः कामचिन्तायां कपित्थे कुसुमायुधे, मे, वि. अथ मन्मथः। कपित्थे कामदेवेऽपि, लि.

मन्यु. मन्युः पुमान् क्रुधि दैन्ये शोके यज्ञे च, मे. मन्युः क्रोधे

क्रतौ दैन्ये, वि. मखुर दैन्ये क्रतौ क्रुधि, हे, अ. क्रतौ क्रोधे तथा दैन्ये मखुरशब्दं प्रचक्षते, अने. मखुर दैन्ये क्रतौ कोपे, ह.

मय. मयः शिल्पिनि दैत्यानां करभेऽश्वतरेऽपि च, मे, वि. मया दैत्योष्ट्रवेसराः, हे. दैत्यशिल्पुष्ट्रयो र्मयः, त्रि. मय उष्ट्र गन्धर्वः, अने.

मयु. मयु र्ना किन्नरे मृगे, मे. मयुस्तुरङ्गवदने मृगेऽपि मयुरुच्यते, वि. मयु र्मृगाश्वमुखयोः, हे.

मयूख. मयूखः किरणेऽपि च। ज्वालायामपि शोभायाम्, म. मयूख-त्विट्करज्वाले, वि. मयूखा ज्वालरुक्त्विषः, हे. मयूखस्त्विट्करज्वालासु, अ.

मयूर. मयूरो बर्हिचूडायामपामार्गे शिखण्डिनि, मे, वि. मयूरः केकिचूडाख्यौषधेऽपामार्गकेकिनोः, हे.

मयूरक. मयूरकोऽपत्रपामार्गे क्लीबं तुत्थाञ्जने पुनः, मे. मयूरकोऽपत्रपामार्गे तुत्थके तु मयूरकम्, वि मयूरकस्त्वपामार्गे मयूरकं तु तुत्थके, हे. मयूरकोऽपामार्गे च, त्रि.

मरीचि. मरीचि र्मुनिभेदे ना गभस्तावनपुंसकम्, मे. मरीचिः कृपणे दीप्तावृषिभेदेऽपि दृश्यते, वि. मरीचिः कृपणे घृणौ। ऋषिभेदे च, हे. मरीचि र्मुनिभेदेऽपि, त्रि.

मरु. मरु र्ना गिरिधन्वनोः, मे. मरु र्भूधरधन्वनोः, वि. मरुः पर्वतदेशयोः, हे. मरू धन्वधराधरौ, अ. देशपर्वतयो र्मरुः, ह.

मरुत्. मरुद् देवे समीरे ना ग्रन्थिपर्णे नपुंसकम्, मे. मरुद् देवे समीरे स्यात्, वि मरुत् सुरेऽनिले, हे. मरुतौ पवनामरौ, अ. त्रिदशा मरुतः प्रोक्ता मरुतोऽपि समीरणाः, अने.

मरुवक. भवेन् मरुवकः पुष्पविशेषे मदनद्रुमे, मे, वि. मरुवकः पुष्पभेदे मदनद्रौ फणिज्झके, हे.

मर्कट. मर्कटी। करञ्जभिच्छूकशिम्ब्योः पुंसि वानरलूतयोः, मे. मर्कटी वानरीशूकशिम्ब्यां स्यात् करञ्जान्तरे। मर्कटस्तूर्णनाभेऽपि कपौ

स्त्रीकरणेऽपि च, वि. मर्कटस्तु कृपावर्णनाभेऽपि करणान्तरे। मर्कटी करञ्जभेदे शूकशिम्ब्यां च, हे. मर्कटी शूकशिम्ब्यपि, त्रि.

मर्कटक. अथ मर्कटकः ससरभेदे वानरलूतयोः, मे.

मर्जू मर्जूः स्त्री शुद्धौ धावकेऽपि च, मे. मर्जूः स्याद् रजके शुद्धौ, वि. मर्जूः शुद्धौ च रजकेऽपि च, हे.

मर्मर. मर्मरो वस्त्रभेदे स्याच्छुष्कपर्णध्वनौ तथा। पुंसि स्त्रियां पुनः प्रोक्ता मर्मरी पीतदारुणि, मे. मर्मरी पीतदारौ स्याद् वस्त्रभेदे च मर्मर, वि. मर्मरो वसनान्तरे। शुष्कपर्णध्वनौ चापि मर्मरी पीतदारुणि, हे.

मर्यादा. मर्यादा सीमनि स्थितौ, मे. मर्यादा धारणे स्थितौ, त्रि. मर्यादा स्थितिसीमयोः, हे. मर्यादा धारणसीम्नोः, त्रि.

मल. मलोऽस्त्री पापविट्किट्टे कृपणे त्वभिधेयवत्, मे. मलं किट्टे पुरीषे च पापे च कृपणे मलः, वि. मलस्त्वघे। किट्टे कदर्ये विष्ठायाम्, हे. मलोऽस्त्री पापविट्किट्टानि, अ.

मलन. मलनः पटवासे ना मर्दने तु नपुंसकम्, मे. मलनः पटवासे स्यात् मर्दने मलनं मतम्, वि

मलय. मलयः पर्वतान्तरे। शैलांशे देश आरामे त्रिवृतायां तु योषिति, मे. मलयो देश आरामे शैलांशे पर्वतान्तरे। मलया त्रिवृतायां स्यात्, वि मलयः पर्वतान्तरे। शैलांशे देश आरामे मलया त्रिवृ-द्दौषधौ, हे

मलिन. मलिनं दूषिते कृष्णे ऋतुमत्यां तु योषिति, मे. मलिनं दूषिते कृष्णे ऋतुमत्यां मलिन्यपि, वि मलिनं कृष्णदोषयोः। मलिनी रजस्वलायाम्, हे. मलिनं दूषितेऽसिते, त्रि

मलिनमुख मलिनमुखोऽग्नौ गोलाङ्गूले पुंसि त्रिषु क्रूरे, मे. स्यात् मलिनमुखः प्रेते गोलाङ्गूले खलेऽनले, वि मलिनमुखो गोलाङ्गूले प्रेतेऽनले खले, हे

मलिम्लुच. मलिम्लुचो मासभेदे चौरम्लनयोः पुमान्, मे. मलि-

म्लु,चोऽनिले चौरे, वि. मलिम्लु,चस्तु तस्करे। वाते, हे. चौरवह्नी मलिम्लु,चौ, त्रि.

मलीमस. मलीमसस्तु मलिने पुष्पकाशीशलोहयोः, मे, वि. मलीमसः पुनः पुष्पकाशीशे मलिनायसोः, हे.

मल्ल. मल्लः पात्रे कपोले च मत्स्यभेदे बलीयसि, मे, वि. मल्लः कपोले बलिनि मत्स्ये पात्रे, हे. मल्लः पात्रे कपालिनि। बलीयसि च मत्स्ये च, त्रि.

मल्लनाग. मल्लनागोऽभ्रमातङ्गे वात्स्यायनमुनावपि, मे, वि. मल्लनागो वात्स्यायनसुरेभयोः, हे.

मल्लिक. मल्लिको हंसभिदपि। मल्लिका तृणशून्येऽपि मीनमृत्पात्रभेदयोः, मे. मल्लिका तृणशून्येऽपि मीनमृत्पात्रभेदयोः। मल्लिको हंसभेदे स्यात्, वि. मल्लिको हंसभेदे स्यान् मल्लिका कुसुमान्तरे। मीने मृत्पात्रभेदे स्यात्, हे. हंसभेदे च मल्लिकः, त्रि.

मशको. मशको रोगकीटमभेदयोः, मे. मशकः कथ्यते क्षुद्ररोगकीटमभेदयोः, वि. मशकः क्षुद्ररुग्जन्तुभेदयोः, हे.

मसु(सू)र. मसूरा मसुरा वा ना वेश्याव्रीहिभेदयोः। मसूरी पापरोगे स्यादुपधाने पुनः पुमान्, मे. मसूरा मसुरा व्रीहिभेदे पण्ययोषिति। मसूरमसुरौ च द्वावेतावप्येतयो र्मतौ, वि. मसूरो मसुरोऽपि च। मसुरा च मसूरा च चत्वारः पण्ययोषिति। तथा व्रीहिविशेषे च, हे.

मसृण. मसृणोऽकर्कशे स्निग्धे स्त्रियूमायां तु योषिति, मे. मसृणोऽकर्कशे स्निग्धे क्षुमायां मसृणा भवेत्, वि. मसृणोऽकठिने स्निग्धे मसृणा स्यादतस्यपि, हे. मसृणौ स्निग्धकर्कशौ, त्रि.

मह. मह उत्सवतेजसोः, मे, वि. महावुत्सवतेजसौ, हे.

महत्. महती वल्लकीभेदे राज्ये स्यात् तु नपुंसकम्। तत्त्वभेदे पुमान् दृष्टे, मे. महद् दृष्टति धीतत्वे राज्ये, हे. वीणाभेदेऽपि महती, धा. महद्राज्ये विशाले च महती वल्लकीभिदि, वि. .. .

महस्. मह उत्सवतेजसोः, मे. महो भवेदुत्सवतेजसोश्च, वि. महस्तेजस्युत्सवे च, हे. महस्तूत्सवतेजसोः, अ.

महाकच्छ. महाकच्छस्तु पुंसि स्यात् समुद्रे च प्रचेतसि, मे. महाकच्छः समुद्रे च प्रचेतसि, वि.

महाकाल. महाकालो महादेवे किम्पाके प्रमथान्तरे, मे. महाकालस्त्रिनयने किम्पाके प्रमथान्तरे, वि. महाकालो महेश्वरे किम्पाके गणभेदे च, हे.

महाघोष. महाघोषा तु कर्कटश्टङ्ग्यां पुंस्यतिघोषणे। क्लीवं हट्टे, मे. महाघोषो मतङ्गे च महाघोषोऽतिघोषणे। स्मृता कर्कटश्टङ्ग्यां च महाघोषा मनीषिभिः, वि. महाघोषो महाशब्दे स्यात् महाघोष आपणे। महाघोषा श्टङ्ग्यौषध्याम्, हे.

महाधन. महाधनं महामूल्ये सुवर्णे सिह्लकेऽपि च, मे, वि. महाधनं महामूल्ये सिह्लके चारुवाससि, हे.

महानाद. महानादः कुञ्जरे स्याद् वर्षुकाब्दे महास्वने, मे. महानादः कुञ्जरे स्याद् वर्षुकाब्दे भयानके, वि. महानादो वर्षुकाब्दे महाध्वाने भयानके। गजे च, हे. महानादो गजेऽपि च, त्रि.

महानील. महानीलो भृङ्गराजे मणिनागविशेषयोः, मे, वि. महानीलो मणे र्भिदि। नागभेदे भृङ्गराजे, हे.

महापद्म. महापद्मः पुमान् नागनिधिसंख्यान्तरेषु च, मे. महापद्मः स्मृतो नागनिधिसंख्यान्तरेषु च, वि. महापद्मः पुन र्निधौ। नागसंख्याभिदोः, हे.

महाबल. महाबलं सीसकेऽतिबलायां स्त्री बलोत्कटे त्रिलिङ्गम्, मे. महाबलं सीसके स्याद् बलाढ्येऽपि महाबला। भवेदतिबलायां च, वि. महाबलो बलीयसि। वायौ महाबलं सीसे महाबला बलाभिदि, हे.

महामात्र. महामात्रः समृद्धे चामात्ये हस्तिपकाधिपे, मे. महामात्रः समृद्धेऽप्यमात्ये हस्तिपकाधिपे, वि महामात्रः प्रधाने स्यादारोहकसमृद्धयोः, हे.

महामुनि. महामुनिरगस्त्ये ना कुस्तुम्बुरुणि न द्वयोः, मे. महामुनिरगस्त्ये स्याद् मध्याकागस्त्ययोरपि, वि. महामुनिः। अगस्ति-कुस्तुम्बुरुणोः, हे.

महामूल्य. महामूल्यः पद्मरागे ना महार्घेऽन्यलिङ्गकः, मे. महामूल्यं महार्घे स्यात् पद्मरागमणावपि, वि. महामूल्यं महार्घके। पद्मरागमणौ, हे.

महारजन. महारजनमुद्दिष्टं शातकुम्भकुसुम्भयोः, मे, वि. महारजनं कुसुम्भे स्वर्णे, हे.

महारस. महारसस्तु स्यात् खर्जूरे कोशकारकशेरुणोः, मे, वि. महारसः पुनरिक्षौ खर्जूरद्रौ कशेरुणि, हे. खर्जूरेक्ष्वो र्महारसः, त्रि.

महार्घ. महार्घस्तु महामूल्ये त्रिषु स्यात् लावके पुमान्, मे. महार्घस्तु महामूल्ये तथा लावकपक्षिणि, वि. महार्घो लावकाण्डजे। महामूल्ये, हे. महार्घस्तु महामूल्ये पुंसि लावकपक्षिणि, त्रि.

महालय. महालयो विहारे स्यात् तीर्थे च परमात्मनि, मे, वि. महालयः पुनः। तीर्थे विहारपरमात्मनोः, हे. महालयोऽपि तीर्थे स्यात्, हा.

महावीर. महावीरस्तु गरुड़े शूरे सिंहे मखानले। वज्रे श्वेततुरङ्गे च सह्यानविह्नगेऽपि च, मे. महावीरः पवौ तार्क्ष्ये शूरे सिंहेऽपि कोकिले। मखानले च कर्के च महावीरो जराटके, वि. महावीरोऽन्तिमजिने परपुष्टे जराटके। तार्क्ष्ये कर्के पवौ शूरे सिंहे मखकृताग्नने, हे. मखाग्नौ च महावीरः, त्रि.

महाशङ्ख. महाशङ्खो मानुषास्थिसंख्याभेदानिधिषु च, मे. महाशङ्खो नरास्थ्नि स्यान् निधिसंख्याप्रभेदयोः, वि. महाशङ्खो निधिभेदे संख्याभेदे नरास्थनि, हे.

महासहा. महासहा माषपर्ण्यामम्लानेऽपि योषिति, मे. महासहा माषपर्ण्यामम्लानकुसुमेऽपि च, वि.

महासेन. महासेनः कार्तिकेये महासैन्यपतावपि, मे. महासेनो विशाखे स्यान् महासैन्यपतावपि, वि. महासेनो महासेनेऽत्र स्कन्देऽपि, हे.

महिला. महिला फलिनोस्त्रियोः, मे. महिला भीरुगुन्द्रयोः, वि. महिला नार्यां गुन्द्रायाम्, हे.

महिषी. महिषी कृताभिषेकासैरिभ्योरोषधीभिदि, मे. महिषी इष-पत्न्यां च सैरिभ्यामोषधीभिदि, वि. महिषी इषयोषिति। सैरिभ्यामोषधी-भेदे, हे. महिषी राजपत्न्यपि, त्रि.

मही. मही नद्यन्तरे भूमौ, मे. मही भूमौ मही नद्याम्, वि. मही भूमौ नदीभेदे, हे.

महेन्द्र. महेन्द्रः पर्वते शक्रे, मे, वि. महेन्द्रो वासवे शैले, हे. महेन्द्रो भूधरे शक्रे, त्रि.

महेश्वर. महेश्वरो महादेवे कथितोऽधीश्वरेऽपि च, मे.

महोदय. महोदयो कान्यकुब्जे चाधिपत्यापवर्गयोः, मे. महोदयः कान्यकुब्जेऽप्याधिपत्यापवर्गयोः, वि. महोदयं पुरे। महोदयः स्वामि-सुतयोः, हे.

महौषध. महौषधं तु शुण्ठ्यां स्याद् विषायां लशुनेऽपि च, मे. महौषधं शृङ्गवेरे विषायां लशुनेऽपि च, वि. महौषधं तु शुण्ठ्यां विषा-रसोनयोः, हे. लशुनेऽतिविषायां च शुण्ठ्यामपि महौषधम्, त्रि.

मा. मा वारणे विकल्पे च, मे. V. म.

मांस. मांसः स्यादामिषे क्लीबं कक्कोलीजटयोः स्त्रियाम्, मे. मांसं स्यादामिषे मांसी कक्कोलीजटयोरपि, वि.

माकन्द. माकन्दः सहकारेऽस्त्री धात्रीनगरभेदयोः, मे. माकन्दः सहकारे स्यान् माकन्द्यामलकीफले, वि, हे. अथ माकन्द्यामलक्यां नाम्र-पादपे, त्रि.

मागध. मागधी स्त्री कणायूथ्यो वीचवत् मगधोद्भवे। पुंसि वैश्यात् क्षत्रियाजे शुक्लजीरकवन्दिनोः, मे. मागधी पिप्पलीयूथ्यो र्मागधो मगधो-द्भवे। वैश्यतः क्षत्रियापुत्रे शुक्लजीरकवन्दिनोः, वि. मागधो मगधोद्भूते शुक्लजीरकवन्दिनोः। वैश्यतः क्षत्रियापुत्रे मागधी स्यात् ■ पिप्पली। यूथो

मायाविशेषश्च, हे. अथ मागधी। पिप्पल्यां यूथिकायां ना लग्ने मगधजे त्रिषु, त्रि.

माचल. माचलो वन्दिचौरे च ग्राहरोगयोः, मे. माचलो वन्दि-चौरे स्याद् ग्राहे रुचसि चामये, वि. माचलः। वन्दिचौरे रुजि ग्राहे, हे.

माठर. माठरो व्यासेऽर्कपारिपार्श्विके, मे. माठरो द्विजभेदे स्याद् व्यासेऽर्कपारिपार्श्विके, वि. माठरो व्यासविप्रयोः। सूर्यानुगे, हे.

माढ़ि. माढ़िः स्त्री पत्रभङ्गौ च माढ़ि दैन्यप्रकाशने, मे. माढ़िः पत्रादिभङ्गौ स्त्रीन् माढ़ि दैन्यप्रकाशने, वि. माढ़ि दैन्यं पत्रसिराऽर्चा, हे.

माणवक. माणवको हारभेदे बाले कुपुरुषेऽपि च, मे. माणव-कस्तु पुंसि स्याद् बालहारभिदोरपि, हे. हारभेदे माणवको बाले कुपु-रुषे वटौ, त्रि.

मातङ्ग. मातङ्गः श्वपचे गजे, मे, वि. मातङ्गः श्वपचो हस्ती, हे. गजेऽपि नागमातङ्गौ, अ, द्वा. V. नाग.

मातुल. मातुलो व्रीहिभिन्मातृभ्रात्रोश्च मदनद्रुमे। धुस्तूरे, मे. मातुलो मदनद्रुमे। मातृ भ्रातरि धत्तूरे व्रीहिभेदेऽपि मातुलः, वि. मातुलो मदनद्रुमे। धत्तूरेऽहिविद्रीहिभिदोः पितुः श्याले, हे. धुस्तु-रेऽपि च मातुलः, त्रि,

मातुलपुत्रक. मातुलपुत्रक इत्यपि मामकतनये फले च धूर्तस्य, मे. मातुलपुत्रको धूर्तफले स्त्रीन् मामकात्मजे, वि. मातुलपुत्रक। धत्तूरकस्य च फले मातुलस्य च नन्दने, हे.

मातुलानी. मातुलानी कलापे स्याद् भङ्गायां मातुलस्त्रियाम्, मे, वि. मातुलानी पुनः शणे। कलाये मातुलपत्न्याम्, हे. मातुलानी तु भङ्गायां मातृभ्रातृस्त्रियामपि, त्रि

मातृ माता गौर्यादिजननीगोब्रह्माण्यादिभूमिषु, (स्त्रियाम्) मे. माता काव्याप्रसूगोषु ब्राह्मीत्याद्यासु मातरः, वि. माता गौ र्दुर्गी ..

जननी मही । मातरस्तु ब्रह्माण्याद्याः, हे. पृथिवीजननीगावो ब्रह्माण्या-द्याश्च मातरः, त्रि.

मातृका. मातृका धातृकामातो दैवीभिद्वर्णमालयोः, मे. मातृका करणे स्वरे । मातृवर्णसमाम्नायोपमातृषु, हे.

मात्र. मात्रा कर्णविभूषायां वित्ते माने परिच्छदे। अक्षरावयवे स्वल्पे क्लीवं कात्स्न्येऽवधारणे, मे. मात्रं चावधृतौ कात्स्न्ये मात्रा कर्ण-विभूषणे। अक्षरावयवे वृत्ते मानेऽल्पे च परिच्छदे, वि. मात्रं त्ववधृतौ स्वार्थे कात्स्न्ये मात्रा परिच्छदे। अक्षरावयवे द्रव्यमानेऽल्पे कर्णभूषणे। काले वृत्ते च, हे. मात्रा परिच्छदे। अल्पे च परिमाणे सा मात्रं कात्स्न्येऽवधारणे, अ. परिच्छदे प्रमाणे च मात्राख्या परिकीर्तिता, अने. मात्रा परिच्छदेऽपि, श.

माधव. माधवोऽजे मधौ राधे यादवे ना स्त्रियां सितौ । मधुशर्करावासन्तीकुट्टनीमदिरासु च। गोमहिष्यादिसम्पत्तौ, मे. माधवस्तु वसन्ते सत्राद्वैशाखे गरुडध्वजे। माधवी मदिरायां च कुट्टन्यामतिमुक्तके। मधुनः शर्करायां च, वि. माधवः। विष्णौ वसन्ते वैशाखे माधवी मधुशर्करा। वासन्ती कुट्टनी हाला, हे. माधवौ हरिवैशाखौ, त्रि

मान. मानश्चित्तोन्नतौ ग्रहे। क्लीवं प्रमाणे प्रस्थादौ, मे. मानं प्रमाणे प्रस्थादौ मानश्चित्तोन्नतौ ग्रहे, वि, हे. मानं प्रमाणे तौल्ये च, त्रि.

मानस. मानसं सरसि स्वान्ते, मे, वि. मानसं स्वान्तसरसोः, हे स्वान्ते सरसि मानसम्, त्रि मानसं चित्तमित्युक्तं मानसं त्वैदृशं सरः, अने.

मानिन्. मानिनी तु स्त्रियां फल्यां मानी मानवति त्रिषु, मे.

मामक. मामकं स्यात् मदीयार्थे त्रिषु पुंसि तु मातुले, मे. मामकं ममतायुक्ते मातुले मामकः स्मृतः, वि मामकं तु मदीये स्यात् मामको मातुले स्मृतः, हे

माय. माया स्यात्शाम्बरीबुद्ध्यो मायः पीताम्बरे सुरे, मे. स्यात् माया शाम्बरीधियोः। माया दम्भे कृपायां च मायः पीताम्बरेऽसुरे, वि. स्यात् माया शाम्बरी कृपा। दम्भो बुद्धिश्च मायस्तु पीताम्बरेऽम्बरेऽपि च, हे. स्यात् माया शाम्बरीबुद्धयोः, त्रि.

मार. मारो स्मृतौ स्मरे विघ्ने मारी चण्ड्यां जनक्षये, मे. मारो मृतौ स्मरेऽनङ्गे मारी चण्ड्यां जनक्षये, वि. मारोऽनङ्गे मृतौ विघ्ने मारी चण्ड्यां जनक्षये, हे. विघ्नमन्मथयो मारः, त्रि,

मारि. मारिः स्त्री मारणे वर्षे, मे.

मारिष. मारिषः शाकभिद्यार्ये नाट्योक्त्या पुंसि योषिति। दक्षा-म्बायां च, मे. मारिषः शाकभेदे स्यात् मारिषा दक्षमातरि। नाट्योक्त्यां मारिषश्चार्ये, वि. मारिषस्त्वार्यशाकयोः। मारिषा दक्षजननी, हे.

मारीच. मारीचो रक्षसो भेदे कक्कोले याजकद्विपे। मारीची देवताभेदे, मे, वि. मारीच. कक्कोले याजकद्विपे। रक्षोभेदे, हे. कक्कोले-ऽपि च मारीचः, त्रि.

मारण्ड. मारण्डोऽण्डे भुजङ्गानां मार्गे गोमयमण्डले, मे, वि, हे.

मार्ग. मार्गो मृगमदे मासभेदेऽन्वेषणाध्वनोः, मे, वि. मार्गो मृगमदे मासे सौम्यर्क्षेऽन्वेषणे पथि, हे. मार्गस्तु मासान्वेषणवर्त्मसु, त्रि. अन्वेषणेऽपि मार्गः, च

मार्गण. मार्गणो याचके शरे। याच्ञान्वेषणयोः क्लीबम्, मे मार्गणं प्रार्थनेऽन्वेषे मार्गणो याचके शरे, वि. मार्गणं याचनेऽन्वेषे मार्गणस्तस्करे-ऽर्थिनि, हे. मार्गणो याचको ज्ञेयो मार्गणोऽपि शिलीमुख, अने.

मार्जन. मार्जनं न द्वयो मार्ष्टौ पुंसि स्याल्लोध्रशाखिनि, मे. मार्जनं कथितं मार्ष्टौ मार्जनो रोध्रशाखिनि वि मार्जनो लोध्रशाखिनि। मार्जनं शुद्धिकरणे मार्जना मुरजध्वनौ, हे

मार्जार. मार्जार ओतौ खट्टाशे, मे, वि. मार्जारः स्यात् खट्टाश-विडालयोः, हे

मार्जालीय. मार्जालीयः स्मृतः शूद्रे विडाले कायशोधने, मे. मार्जालीयः स्मृतः शूद्रे चण्डाले कायशोधने, वि. मार्जालीयः शूद्रविडालयोः। शरीरशोधने, हे.

मार्तण्ड. मार्तण्डः क्रोडसूर्ययोः, मे. मार्तण्डस्तपने क्रोडे, वि. मार्तण्डस्तरणौ क्रोडे, हे. मार्तण्डो खगदंष्ट्रिणौ, त्रि.

माल. मालं क्षेत्रे स्त्रियां श्लाघ्यजो जात्यन्तरे पुमान्, मे. मालं क्षेत्रे जने मालो माला पुष्पादिदामनि, वि. मालं तु कपटे वने। मालो जने स्यान् माला तु पंक्तौ पुष्पादिदामनि, हे.

मालती. मालती जातियुवतिजग्रोत्स्नासु सरिदन्तरे। काकमाचयां विशल्यायां विभावर्यामपीष्यते, वि. मालती युवती काकमाचयां जातिविशल्ययोः। ज्योत्स्नायां निशि नद्यां च, हे.

मालिक. मालिका सप्तलापुत्रीग्रैवालङ्करणेषु च। पुष्पमाल्ये नदीभेदे पक्षिभेदे तु मालिकः, मे. मालिका सरिदन्तरे। ग्रैवेये पुष्पमालायां पक्षिमद्धे च मालिका, वि. अथ मालिका। पक्षिभेदे सरिद्भेदे ग्रैवेये पुष्पदामनि, हे.

मालिनी. मालिनी मातृकावृत्तभिदो मौलिकयोषिति। गौरीचम्पानगर्योश्च मन्दाकिन्यां नदीभिदि, मे. मालिनी वृत्तभेदे स्यात् मालाकारस्त्रियामपि। चम्पानगर्यां गौर्यां च मन्दाकिन्यां च मालिनी, वि. मालिनुत्रमायां गङ्गायां चम्पावृत्तप्रभेदयोः। मालिक्याम्, हे. छन्दस्यन्या च मालिनी, त्रि.

मालु. मालुः पत्रलतानार्योः स्त्रियाम्, मे. मालुः पत्रलतास्त्रियोः, वि. मालुः स्त्रियां पत्रवल्याम्, हे.

मालुधान. मालुधानो मातुलाहौ मालुधानी लतान्तरे, मे. मालुधानोदितसर्पे मालुधानो लतान्तरे, वि. मालुधानी लताभिदि। मालुधानो मातुलाहौ, हे. मालुधानश्चित्रसर्पे महापद्मेऽपि दृश्यते, श.

माल्य. माल्यं कुसुमतत्स्रजोः, मे. माल्यं मालाप्रसूनयोः, वि. माल्यं मालाकुसुमयोः, हे

माष. माषो व्रीह्यन्तरे मूर्खे मानत्वग्दोषभेदयोः, मे, वि. माषो माने धान्यभेदे मूर्खे त्वग्दोषभिद्यपि, हे मूर्खे माने फले माषः, त्रि.

मास. मासश्चन्द्रमासयोः पुमान्, मे. माः स्मृतश्चन्द्रमासयोः, वि. मास्तु मासे निशाकरे, हे. मासश्चन्द्रमासयोः पुंसि, त्रि.

मास. मासो मासि समाख्यातो गोष्ठे कुक्कुटस्त्रयोः, वि.

मिति. मिति मनेऽप्यवच्छेदे, (स्त्रियाम्) मे. मिति माने व्यवच्छेदे, वि. मितिरैयत्तप्रमानयोः, हे.

मित्र. मित्रं सुहृदि न द्वयोः। सूर्ये पुंसि, मे. मित्रं सुहृदि मित्रोऽर्के, वि. मित्रं तु सख्यौ मित्रो दिवाकरे, हे. मित्रो रवावपि, अ. मित्रो भानुः सुहृन् मित्रम्, अने.

मिथस् मिथोऽन्योन्ये रहस्यपि च, मे. मिथोऽन्योन्यं रहस्यपि, हे, अ मिथोऽन्योन्यं मिथो रहः, वि.

मिथुन. मिथुनं तु द्वयो राशिभेदे स्त्रीपुंसयुग्मके, मे. मिथुनो राशिभेदे स्यात् मिथुनं दम्पतीयुगे, वि मिथुनं राशौ मिथुनं पुंस्त्रियोर्युगे, हे. राशौ युग्मे च मिथुनम्, त्रि.

मिद्ध मिद्धं चिन्ताभिसंबंधे क्लीबमालस्यनिद्रयोः, मे. मिद्धमालस्यनिद्रयोः। तथा चिन्ताभिसंबंधे, वि. मिद्धं चिन्ताभिसंबंधे निद्रालसितयोरपि, हे. मिद्धं चिन्ताभिसंबंधे निद्रायां च, त्रि.

मिष. मिषं व्याजे स्पर्धने ना, मे. मिषश्च स्पर्धने व्याजे, वि. मिषं व्याजे स्पर्धने च, हे.

मिसि. मिसिः स्त्री मधुरामांस्योः शतपुष्पाजमोदयोः, मे. मिसिस्तु मधुरामांस्यो र्गजपुष्पाजमोदयोः, वि. मिसि र्मांस्यजमोदयोः। शतपुष्पामधुर्योश्च, हे.

मिहिर. मिहिरः सूर्यवृद्धयोः, मे. मिहिरो भास्करे वृद्धे, वि. मिहिरोऽर्केऽम्बुदे वृद्धे, हे.

मीन. मीनो राश्यन्तरे झपे, मे, त्रि. मीनो राश्यन्तरे मत्स्ये, वि. मीनो मत्स्ये राशिभेदे, हे.

मीनाम्नीण. मीनाम्नीणस्तु पुंलिङ्गो दर्दुराम्ने च खञ्जने, मे. मीनाम्नीणो दर्दुराम्ने मीनाम्नीणश्च खञ्जने, वि. मीनाम्नीणस्तु खञ्जने। दर्धराले, हे.

मुकुन्द. मुकुन्दः पारदे विष्णौ रत्नभेदे च कुन्दुरौ, मे. मुकुन्दः पुण्डरीकाक्षे रत्नभेदे च पारदे, वि. मुकुन्दः पारदे रत्नविशेषे गरुड़ध्वजे, हे.

मुकुर. मुकुरः मुत्रान् मकुरवद्, दर्पणे वकुलद्रुमे। कुलालदण्डे, मे. मुकुरो मल्लिकापुष्पे दर्पणे वकुलद्रुमे। कुलालदण्डे मुकुरो मकुरोऽप्येषु विश्रुतः, वि. मुकुरो मकुरो यथा। कुलालदण्डे वकुले कोरकादर्शयोरपि, हे.

मुकुष्ठ. v. मकुष्ठ.

मुक्त मुक्तः प्राप्तमोक्षे च मोचिते। त्रिषु स्त्री मौक्तिके, मे. मुक्ता तु मौक्तिके मुक्तः प्राप्तमुक्तौ च मोचिते, वि. मुक्ता मौक्तिकपुंश्चल्योः, हे. मुक्तौ निर्वृतमोचितौ, त्रि.

मुक्ताफल. मुक्ताफलं तु कर्पूरे मौक्तिके लवलीफले, मे, वि. मुक्ताफलं घनसारे मौक्तिके लवलीफले, हे.

मुक्ति. मुक्ति र्मोक्षे च मोचने। मात्रादयः स्त्रियाम्, मे. मुक्तिः सत्रान् मोचने मोक्षे, वि. मुक्ति र्मोचनमोक्षयोः, हे.

मुख. मुखं निःसरणे वक्त्रे प्रारम्भोपाययोरपि। सन्ध्यन्तरे नाटकादेः शब्देऽपि च नपुंसकम्, मे मुखं निःसरणे वक्त्रे प्रारम्भोपाययोरपि, वि. मुखमुपाये प्रारम्भे श्रेष्ठे निःसरणास्ययोः, हे.

मुग्ध. मुग्धस्तु सुन्दरे मूढ़े, मे. मुग्ध. सुन्दरमूढ़योः, वि. मुग्धो मूढ़े रमेत्र, हे.

मुचकुन्द. मुचुकुन्दो द्रुमभेदे मान्धातृतनयेऽपि च, मे मुचु-

कुन्दो द्रुमभेदे स्यात् मुनिदैत्यविशेषयोः, वि. मुचुकुन्दस्तु द्रुमभेदे मुनिदैत्ययोः, हे.

मुण्ड. मुण्डो दैत्यान्तरे राहुग्रहे ना मुण्डिते त्रिषु। मुण्डा मुण्डीरिकायां स्यात् स्त्रियामस्त्री तु मूर्धनि, मे. मुण्डो दैत्यान्तरे राहौ मूर्धमुण्डितयोरपि, वि. मुण्डो मुण्डितशीर्षयोः। राहौ दैत्यान्तरे, हे. राहौ दैत्यान्तरे मुण्डो मूर्ध्नि स्त्री मुण्डिते त्रिषु, त्रि.

मुण्डन. मुण्डनं वपने त्राणे, मे, वि. मुण्डनं रक्षणे चौरे, हे.

मुदिर. मुदिरः कामुके मेघ, मे, हे. मुदिरः कामुकेऽम्बुदे, वि.

मुद्गर. मुद्गरं मल्लिकाभेदे पुंसि लोष्टादिभेदने, मे. मुद्गरं मल्लिकाभिदि। लोष्टादिभेदनेऽपि स्यात्, वि. मुद्गरः कोरकास्त्रयोः। लोष्टादिभेदने चापि, हे.

मुनि. मुनिः पुंसि वशिष्ठादौ वङ्गसेनतरौ जिने, मे. मुनि यमीपु्रदीवृक्षपियालागस्तिकिंशुके, वि. मुनि र्वाचंयमेऽर्हति। पियालागस्तिपालाशे, हे. मुनि र्वाचंयमे वुद्धे, त्रि.

मुनिभेषज. मुनिभेषजमागस्त्ये हरितक्यां च लङ्घने, मे, वि. मुनिभेषजं त्वगस्तिपथ्यप्रायां लङ्घनेऽपि च, हे. लङ्घने मुनिभेषजम्। अगस्त्ये च हरितक्याम्, त्रि.

मुर. मुरा गन्धद्रव्ये दैत्यान्तरे पुमान्, मे.

मुर्मुर. मुर्मुरस्तुषवह्नौ स्यात् मन्मथे रविवाजिनि, मे, वि. मुर्मुरो मन्मथे सूर्यतुरगे तुषपावके, हे.

मुषित. मुषितं घूतखण्डितयोः, मे. मुषितं खण्डिते घूते, वि, हे.

मुष्क. मुष्को मोचकवृक्षे स्यात् सङ्घाते वृषणेऽपि च, मे. मुष्को मोचद्रुमे सङ्घे तस्करे मांसलाण्डयोः, हे. मुष्कोऽण्डकोशे सङ्घाते मुष्को मोचे च पादपे, वि.

मुष्टि. मुष्टि र्द्वयोः फले। बद्धपाणौ तसरौ. मे. मुष्टि र्द्वेत्सरे फले, वि.

मु(ष)सल. मुसलं स्त्राद्ययोऽग्रे तु पुंनपुंसकयोः स्त्रियाम्। तालमूल्यामाखुपर्णीगृहगोधिकयोरपि, मे. मुसलं तु स्त्राद्योऽग्रे मुसली मता। तालमूल्यामाखुपर्णीगृहगोधिकयोरपि, वि. मुसलं स्त्राद्योऽग्रके। मुसली तालमूल्याखुपर्णिका गृहगोधिका, हे.

मुहिर. मुहिरः कामसूर्ख्ययोः, मे, वि, हे.

मूक. मूकस्त्ववाचि ना दैत्ये दैन्ये त्रपथमन्दयोः, मे. मूकोऽप्यवाग्मतौ दीने, वि. मूको दैत्यावागृदीनेषु, हे.

मूढ़. मूढ़स्तु तन्द्रिते बाले, मे. मूढ़स्तन्द्रितबालयोः, वि. मूढ़स्तन्द्रिते जड़े, हे. विवेच्यबालिशौ मूढ़ौ, त्रि.

मूर्च्छित. मूर्च्छितमपि सोच्छ्रये च मूढ़े च, मे. मूर्च्छितं सोच्छ्रये मूढ़े, वि, हे. मूर्च्छितौ मूढ़सोच्छ्रयौ, अ.

मूर्त. मूर्तं स्त्रात् त्रिषु मूर्च्छाले कठिने मूर्तिमत्यपि, मे, त्रि. मूर्तं मूर्तिमति प्रोक्तं मूर्च्छाले कठिनेऽपि च, वि.

मूर्ति. मूर्तिः कायकाठिन्ययोः स्त्रियाम्, मे. मूर्तिः काठिन्यकाययोः, वि, अ. मूर्तिः पुनः प्रतिमायां कायकाठिन्ययोरपि, हे.

मूर्धाभिषिक्त. मूर्धाभिषिक्तो भूपाले मन्त्रिणि क्षत्रियेऽपि च, मे. मूर्धाभिषिक्तो भूपाले प्रधाने क्षत्रियेऽपि च, वि. मूर्धाभिषिक्तः प्रधाने क्षत्रियक्षितिपालयोः, हे. मूर्धाभिषिक्तो भूपेऽपि, अ. मूर्धाभिषिक्तोऽमात्रेऽपि, त्रि.

मूल. मूलं शिफाद्ययोः। मूलविश्वेऽन्तिके वा ना भे, मे. मूलं पार्श्वाद्ययोरुड़ौ। निकुञ्जशिफयोः, हे. मूलमाद्ये शिफाभयोः, अ. निकटेऽपि च मूलं स्त्रात्, त्रि. मूलमाद्ये शिफायां स्त्राद् भे निकुञ्जेऽन्तिकेऽपि च, वि.

मूल्य. मूल्यं स्त्राद् वेतने वस्ने, मे. मूल्यं तु वेतने वस्ने, वि. मूल्यं वस्ने वेतने च, हे.

मृग. मृगः पशौ कुरङ्गे च करिनक्षत्रभेदयोः। अन्वेषणे च याञ्चायां

मृगी तु वनितान्तरे, मे. मृगः पशौ कुरङ्गे च करिनक्षत्रभेदयोः। याञ्चायां मृगयायां च मृगी स्यात् वनितान्तरे, वि. मृगः कुरङ्गे याञ्चायां मृगयायां गजान्तरे। पशौ नक्षत्रभेदे च मृगी तु वनितान्तरे, हे. पशवोऽपि मृगाः, अ. मृगोऽन्विष्टौ, त्रि. मार्गणेऽपि मृगः क्वचित्, शा.

मृगनेत्रा. मृगनेत्रा रात्रिभेदे विशेषे योषितस्तथा, मे.

मृगयु. मृगयुः पुंसि गोमायौ व्याधे च परमेष्ठिनि, मृगयु र्ब्रह्मणि प्रोक्तो गोमायुव्याधयोरपि, वि. मृगयुस्तु फेरौ ब्रह्मणि लुब्धके, हे.

मृगाक्षी. मृगाक्षी तु विशालामृगनेत्रयोः, मे. मृगाक्षी चेन्द्रवारुण्यां मृगनेत्रात्रियामयोः, वि. मृगाक्षी मृगलोचना। त्रियामेन्द्रवारुणी च, हे.

मृगाङ्क. मृगाङ्को मारुते चन्द्रे वि.

मृगारि. मृगारिः स्यात् पुंसि कण्ठीरवशार्दूलयोरपि, मे.

मृणाल. मृणालं नलदे क्लीवं स्त्रीनपुंसकयो र्बिसे, मे. मृणालं बिसिनीमूलं मृणालं च जलाकुलम्, अने.

मृत. मृतं तु याचिते मृत्यौ क्लीवं मृतुप्रमति लिपु, मे. मृतं मृत्यौ याचितेऽपि, हे. मृतं स्याद् याचिते मृत्यौ मृतुप्रमत्यभिधेयवत्, वि.

मृतुप्र. मृतुप्र र्ना मरणे यमे, मे. मृतुप्र र्मरणदेवयोः; वि आतङ्केऽजगरे कुन्ते मृतुप्रः स्यात् मरणेऽपि च, अने.

मृतुप्रफल. स्यात् मृतुप्रफला कदल्यां महाकालफले पुमान्, मे. मृतुप्रफलो महाकाले कदल्यां मृतुप्रफल्यपि, वि. मृतुप्रफलो महाकाले मृतुप्रफली कदल्यथ, हे.

मृतुप्रवञ्चन. स्यात् मृतुप्रवञ्चनः पुंसि श्रीफलद्रोणकाकयोः, मे, वि. मृतुप्रवञ्चनः श्रीफले हरे। द्रोणकाके, हे.

मृत्स्ना. मृत्स्ना काञ्चां श्रेष्ठमृदि, मे मृत्स्ना तु कथिता वासीश्रेष्ठमृत्तिकयो र्बुधैः, वि मृत्स्ना वासी तु मृत्तिका, हे.

मृतृष्णा मृतृष्णा मृषातुवर्योश्च, मे मृतृष्णा तुवरिकायां. स्यात् मृषायामपि दृश्यते, वि मृतृष्णा मृषा तुवर्यपि, हे.

मृदङ्ग. मृदङ्गः पटहे घोषे, मे, वि. मृदङ्गो घोषवाद्ययोः, हे.

मृदु. मृदुः स्यात् कोमलेऽतीक्ष्णे, मे. मृदुः स्यात् कोमले खरे, वि. मृदतीक्ष्णे कोमले च, हे. मृदू. चातीक्ष्णकोमले, अ.

मृष्टेरुक. मृष्टेरुको वदान्येऽपि मिष्टाश्यतिथिद्विषि, मे, वि. मृष्टेरुकः स्यात् मृष्टाशे दानशौण्डेऽतिथिद्विषि, हे.

मेखला. मेखला खड्गबन्धे स्यात् काञ्चीशैलनितम्बयोः, मे, वि. मेखलाऽद्रिनितम्बे स्यात् रसनाखड्गबन्धयोः, हे. मेखलाऽद्रिनितम्बेऽपि, त्रि. कटिदेशे तु मेखला, ह.

मेघ. मेघो मुस्ताजलदयोः पुमान्, मे. मेघः स्यात् मुस्तके घने, वि. मेघस्तु मुस्तके जलदेऽपि च, हे. मेघो वारिदमुस्तयोः, त्रि.

मेघनाद. मेघनादस्तु वरुणे तनये रावणस्य च, मे. मेघनादस्तु वरुणे रावणस्य सुतेऽपि च, वि. मेघनादो मेघशब्दे वरुणे रावणात्मजे, हे.

मेघपुष्प. मेघपुष्पं पिण्डाभ्राम्बुनादेये ना हरे हये, मे. मेघपुष्पं तु पिण्डाभ्रे नादेयजलयोरपि, वि. मेघपुष्पं तु नादेये पिण्डाभ्रे सलिलेऽपि च, हे. मेघपुष्पं तु नादेये पिण्डाभ्रे सलिले विदुः, त्रि.

मेचक. मेचकस्तु मयूरस्य चन्द्रके श्यामले पुमान्। तद्युक्ते वाच्यवत् क्लीवं स्रोतोऽञ्जनान्धकारयोः, मे. मेचको बर्हिचन्द्रे स्यात् मेचकः श्यामलेऽपि च। तिमिरे कृष्णवर्णे तु मेचकं वाच्यवद् भवेत्, वि. मेचकः श्यामले कृष्णे तिमिरे बर्हिचन्द्रके, हे. बर्हिचन्द्रे च मेचकः, त्रि.

मेध. मेधा शुद्धौ क्रतौ पुमान्, मे. मेधः क्रतौ धियां मेधा, वि. मेधः क्रतौ मेधा तु शेमुषी, हे.

मेधाविन् मेधावी ना शुके प्राज्ञात्रं स्त्रियां मेधान्विते त्रिषु, मे.

मेधि मेधिः स्यात् खलदारुणि, वि.

मेध्य. मेध्यं त्रिषु शुद्धौ रक्तवचारोचनयोः स्त्रियाम्, मे. मेध्यं शुचौ मेदुरे च वाच्यवत् सेथमाश्रमे, वि.

मेनाद. मेनादस्तु पुमान् केकिमार्जारच्छगलेषु च, मे. मेनादः

केकिमार्जारच्छगलेषु समीरितः, वि. मेनादास्तु त्रयश्छागमार्जारकशिखण्डिनः, त्रि. मेनादः केकिनि च्छागे मार्जारे, हे.

मेला. मेला स्यात् मेलके मसी, मे, वि. मेला त्वञ्जने मेलकेऽपि च, हे.

मेष. मेषो राश्यन्तरे लभे। भेषजाभिदि, मे. मेषो राशिविशेषे स्यात् उरणे भेषजान्तरे, वि. मेषो राश्यन्तरे ऊर्णे, हे मेषौ राश्यन्तरोरणौ, त्रि.

मेहन. मेहनं मूत्रशिश्नयोः, मे, वि, हे.

मैथुन मैथुनं सुरतेऽपि स्यात् सङ्गतेऽपि नपुंसकम्, मे. मैथुनं सङ्गते रते, वि. मैथुनं रतसङ्गत्योः, हे. मैथुनं सङ्गतौ रते, श्र. मैथुनं कथयन्ते सद्भिः सम्बन्धग्राम्यधर्मयोः, रु.

मोघ. मोघस्तु मुक्तिपाटलिमोचने, मे. मोघो मुष्ककवृक्षे स्यात् अपवर्गे च मोचने, वि. मोघो निःश्रेयसे वृक्षविशेषे मोचने मृतौ, हे. नन्द्यावर्तः सरलः शालः पाको धवोऽर्जुनस्तिलकः। पद्मस्यन्दनमोघा वृक्षविशेषेऽपि कथयन्ते, रु.

मोघ. मोघा स्त्री पाटलायां स्यात् हीननिष्फलयोस्त्रिषु, मे. मोघाऽपि पाटलायां स्यात् मोघा निष्फलहीनयोः, वि. मोघो हीने निष्फले च मोघा स्यात् पाटलातरौ, हे.

मोच. मोचः शोभाञ्जने पुंसि मोचा शाल्मलिरम्भयोः, मे. मोचः शोभाञ्जने मोक्तो मोचा शाल्मलिरम्भयोः, वि. मोचा शाल्मलिकदल्यो मोचः शिग्रौ, हे. मोचा शाल्मलिरम्भयोः, त्रि. मोचा शाल्मलिरप्याख्या मोचा तु कदली मता, धने.

मोचक. मोचक. कदलीशिग्रुनिर्मोचकविरागिषु, मे, वि. मोचको मोचकदलीशिग्रुद्रुमविरागिषु, हे.

मोचाट. मोचाटः कृष्णजीरे च रम्भास्थि मलयोद्भवे, मे, वि. मोचाटः कृष्णजीरके। चन्दने कदलीगर्भे, हे.

मोण. मोणः शुष्कफले नक्रमक्षिकाऽहिकरण्डयोः, मे, वि. मोणः सर्पकरण्डके। वाने नक्रमक्षिकायाम्, हे.

मोदक. मोदकः खाद्यभेदेऽस्त्री हर्षके पुनरन्यवत्, मे. मोदको हर्षके त्रि य: खाद्यभेदे च मोदकम्, वि. मोदको हर्षके खाद्ये, हे.

मोरट. मोरटं तु भवेदिक्षुमूलाङ्कोटप्रसूनयोः। सप्तरात्रात् परे क्षीरे मूर्विकायां तु मोरटा, मे, वि. मोरटम्। सप्तरात्रात् परे क्षीरेऽङ्कोटपुष्पे चुमूलयोः। मोरटा तु मूर्विकायाम्, हे. मोरटं गो र्नवे क्षीरेऽङ्कोटपुष्पे चुमूलयोः, त्रि.

मोह. अथ मोहोऽन्यलिङ्गः स्यादविद्यायां च मूर्छने, मे. मोहमिच्छन्ति मूर्छायामविद्यायां च सूरयः, वि. मोहौ मूर्छाविपर्ययौ, हे. अथ मूर्छने। अविद्यायां च मोहः स्यात्, त्रि. मोहः सत्रान् मौढ्यमूर्छयोः, ह.

मौलि. मौलिः किरीटे धम्मिल्ले चूडायामनपुंसकम्। नाऽशोकद्रौ स्त्रियां भूमौ, मे. मौलिः किरीटे धम्मिल्ले चूडाकङ्केलिमूर्धसु, हे. मौलिः किरीटे धम्मिल्ले कङ्केलिद्रुमचूडयोः, वि. चूडा किरीटं केशाश्च संयता मौलयस्त्रयः, अ. मौलिः कङ्केलिवृक्षेऽपि, त्रि.

म्लिष्ट. म्लिष्टं त्विव्यक्तवाचि म्लाने, मे. म्लिष्टमव्यक्तवाचि स्यात् म्लिष्टं म्लानेऽन्यवत् मतम्, वि. अथ म्लिष्टं म्लानमस्पष्टभाषितम्, हे. मिष्टं म्लाने कुवचने, त्रि.

म्लेच्छ. म्लेच्छः पामरभेदे च पापरक्तेऽपभाषणे, मे. म्लेच्छः पापरते जातिभेदे स्यादपभाषणे, वि म्लेच्छो जातिभेदे ह्यपभाषणे, हे.

य. यो ना वायौ यमने या यात्राप्तिधृतित्यागेषु। वारणयोगसमन्वायानेषु पुमांसु गन्तरि स्यातः, मे. यः सर्वनामानिलयोः, वि. सुधा बाला च वायुश्चक् रुहगः पुरुषोत्तमः। यमुनो यामुनेयश्च यकारो मान्तिमः स्मृतः, मा. यशो यः कथितः प्राज्ञैर्यो वायुरिति शब्दितः। याने यातरि यत्नांगे कथितः शब्दवेदिभिः, ए.

यक्ष. यक्षो गुह्यकमात्रे च गुह्यकाधीश्वरेऽपि च, मे. यक्षः श्वीदे च गुह्यके, वि. यक्षः श्वीदे गुह्यके च, हे.

यक्षराट्. यक्षराट् त्र्यम्बकसखे मल्लानां रङ्गचत्वरे, वि. यक्षराट् पुंसि धनदे मल्लानां रङ्गचत्वरे, मे

यज्ञ. यज्ञः सत्रादावात्मनि मखे नारायणकृताश्वयोः, हे. यज्ञः पूजा च दानं च, अने.

यतस्. V. इतस्.

यति. यतिः स्त्री पाठविच्छेदे निकारयतिनोः पुमान्, मे. यति-निकारे यतिनि पाठच्छेदकमे यतिः, वि. यति निकारे विरतौ भिक्षौ, हे. अथ यतिः। पाठच्छेदे मुनौ पुमान्, ति.

यथा. यथा तुल्यार्थमानयोः। प्रशंसायाम्, मे. यथाशब्दस्तु निर्दिष्टस्तुल्ययोगानुमानयोः, वि. यथा निदर्शने द्वौ बुद्धे प्रे निर्देशसाम्ययोः। हेतूपपत्तौ च, हे.

यद्. यद् गर्हाहेत्ववष्टयोः, मे.

यदि. यदि गर्हावितर्कयोः, मे.

यद्वत्. यद्वत् प्रश्ने वितर्के च, मे.

यन्तृ. यन्ता मठे च सूते ना, मे. यन्ता सूते निषादिनि, हे. यन्ता हस्तिपके सूते, वि, अ.

यन्त्र. यन्त्रं वेदाद्यधिष्ठाने पात्रभेदे नियन्त्रणे, हे.

यन्त्रण. यन्त्रणं रक्षणे स्मृतम्। बन्धने सत्रान् नियमने, मे. यन्त्रणं सत्रान् नियमने बन्धने रक्षणेऽपि च, वि. यन्त्रणं बन्धने त्राणे नियमे, हे.

यम. यमोऽन्यलिङ्गो यमले ना काके शमने शनौ। शरीरसाधना-पेक्षनित्यकर्मणि संयमे, मे. यमो दण्डधरे ध्वाङ्क्षे संयमे यमजेऽपि च। शरीरसाधनापेक्षनित्यकर्मणि चोच्यते, वि. यमः कालयमजयोरहिंसादिषु पञ्चसु। संयमे यमने ध्वाङ्क्षे, हे. यमः संयमकीनाशयमजेषु, त्रि.

यमक. यमकं यमजे शब्दालङ्कारे पुंसि संयमे, मे. यमकं यमजे शब्दालङ्कारे संयमेऽपि च, वि. यमको यमजे व्रते। यमकं वागलङ्कारे, हे. यमकं संयमे शब्दालङ्कारे यमजे लिङ्गु, लि.

यमन. यमनं बन्धने चोपरतौ क्लीवं यमे पुमान्, मे. यमनं दुःखे चोपरतौ यमे, वि. यमनं यमबन्धयोः, हे.

यमल. यमलं युगले क्लीवं यमलौ चोटिकाद्वये, मे.

यमस्वसृ. यमस्वसा तु दुर्गायां यमुनायामपि स्त्रियाम्, मे.

ययु. ययुः पुमानश्वमेधतुरगे च तुरङ्गमे, मे. ययुः क्रतुहये हये, वि. ययु र्यैज्ञहये हये, हे. ययुरश्वे क्रतुहये, लि.

यव. यवो धान्ये पृथक्क्ते, हे.

यवन. यवनो देशभेदे ना वेगिवेगाधिकाश्वयोः। यवन्योपधिभेदे स्त्री वाचरवद् वेगिनि स्मृता, मे.

यवफल. भवेद् यवफलो वेणौ मांसीकुटजयोरपि, मे. यवफलः स्मृतो वेणौ मांसीकुटजयोरपि, वि. यवफलो मांसिकायां कुटजत्वचिसारयोः, हे.

यवीयस्. यवीयाननुजेऽपि स्याद् यतियूनि च वाचरवत्, मे.

यष्टि. यष्टिः पुंसि स्याद् भुजदण्डके। द्वयो र्हारलताभार्ग्यो-र्मधुकास्त्रभेदयोः, मे. यष्टि र्भार्गयां मधुयष्ट्यां ध्वजदण्डेऽस्त्रहारयोः, हे. यष्टि र्हारलतास्त्रभेदयो र्ध्वजदण्डके। भार्गयाञ्च मधुयष्ट्याञ्च, वि.

याजक. याजकस्तु गजे राज्ञो याज्ञिकेऽपि, मे. याजको याजिनि स्यात्तो याजको राजकुञ्जरे, वि याजको राजकुञ्जरे। याज्ञिके च, हे.

याज्ञिक. अथ याज्ञिकः। याजके च कुशे च, मे. याज्ञिको याजके कुशे, वि. याज्ञिको याजके दर्भे, लि.

यातयाम. यातयामोऽन्यवज्जीर्णे परिभुक्तोज्झितेषु च, मे. यातयामस्तु जीर्णे स्यात् परिभुक्तोज्झितेषु च, वि. यातयामो भुक्तसमुज्झिते जीर्णे च, हे. जीर्णञ्च परिभुक्तञ्च यातयाममिदं द्वयम्, अ.

यात्रा. यात्रा तु यापनेऽपि स्याद् गमनोत्सवयोः स्त्रियाम्, मे. यात्रा तु यापनोपाये गतौ देवार्चनोत्सवे, वि. यात्रोत्सवे गतौ वृत्तौ, हे. यात्रा स्यादनुवृत्तौ च, रु. यात्रा स्याद् यापने गतौ, श. गमनोत्सवयोर्यात्रा, त्रि.

यादव. यादवः पुंसि केशवे, मे.

यादसाम्पति. यादसाम्पतिरम्भोधौ पश्चिमाशापतावपि, मे. यादसाम्पतिरम्भोधौ प्रतीचीदिक्पतावपि, वि. यादसाम्पतिः पाशभृत्रोः, हे. पाशभृत्री यादसाम्पती, त्रि.

यान. यानं स्याद् वाहने गतौ, मे. यानं गतौ वाहनेऽपि, वि. यानं युग्ये गतौ, हे. स्यात्तु वाहने। गतौ च यानम्, त्रि.

यापन. यापनं वर्तने कालक्षेपे निरसनेऽपि च, मे, वि. यापनं कालक्षेपे निरासे वर्तनेऽपि च, हे. यापनं स्यात् निरसने कालक्षेपे च वर्तने, त्रि.

याप्य. याप्यस्तु यापनीये स्यात् निन्दितेऽप्यभिधेयवत्, मे.

याम. यामस्तु पुंसि प्रहरे संयमेऽपि प्रकीर्तितः, मे. यामस्तु प्रहरे व्रते, वि. यामौ प्रहरसंयमौ, हे.

यामि. यामिः कुलस्त्रीस्वस्रोः, मे. यामिः स्वसृकुलस्त्रियोः, अने. ४. जामि.

याम्य. याम्याऽप्राचर्या भरण्याश्च पुंस्यगस्त्ये च चन्दने, मे. याम्याऽपाचर्या भरण्याश्च याम्योऽगस्त्ये च चन्दने, वि. याम्याऽप्राचर्या भरण्याश्च, हे.

याव. यावोऽलक्ते पाकभेदे, हे.

यावत्. यावत् कार्त्स्न्येऽवधारणे। प्रशंसायां परिच्छेदे मानाधिकारसम्भ्रमे। पक्षान्तरे च, मे. यावत् तावत् परिच्छेदे कार्त्स्न्यमानावधारणे, वि. यावत् तावदिवावधौ। कार्त्स्न्येऽवधारणे माने, हे. यावत् तावच्च साकल्येऽवधौ मानेऽवधारणे, श.

युक्त ४. युत

युक्ति. युक्तिः स्त्री न्याययोगयोः, मे. युक्ति र्न्याये योजने च, हे. न्याययोजनयो र्युक्तिः, त्रि.

युग. युगो रथहलाद्यङ्गे न द्वयोस्तु कृतादिषु। युग्मे हस्तचतुष्केऽपि वृद्धिनामौषधेऽपि च, मे. युगं हस्तचतुष्के स्याद् रथाद्यङ्गे कृतादिके। वृद्धिनामौषधे युग्मे, हे. युगं हस्तचतुष्केऽपि रथसीराङ्गयो र्युगः। युगं कृतादौ युगले वृद्धिनामौषधेऽपि च, वि. यानाद्यङ्गे युगः पुंसि युगं युग्मे कृतादिषु, अ.

युञ्जान. युञ्जानः सारथौ विप्रे, मे, वि.

युत. युतो युक्तोऽपृथग्भूते क्लीवं हस्तचतुष्टये, मे. युतोऽन्विते पृथक्, हे. युतं हस्तचतुष्के स्याद् युतं युक्ते युतं पृथक्, वि.

युतक. युतकं संशये युगे। नारीवस्त्राञ्चले युक्ते चलनाग्रेऽपि यौतुके, मे. युतकं संशये युगे। यौतुके चलनाग्रे च स्त्रीवस्त्राञ्चलयुक्तयोः, वि. युतकं तु यौतुके युग्मयुक्तयो। संशये चलनाग्रे स्त्रीवस्त्रभेदे पटाञ्चले, हे. युतकं वस्त्रभेदे च यौतुके संशयेऽपि च, त्रि.

युध्न युध्नो धनुषि संयुगे, मे. युध्नः संग्रामधनुषोः, वि.

युवन्. युवा स्यात् तरुणे श्रेष्ठे निसर्गबलशालिनि, मे, वि.

यूथ. यूथं तिर्य्यक्समूहेऽस्त्री पुष्पभेदे च योषिति, मे. यूथी पुष्पप्रभेदे स्यात् मागधां च कुरुण्टके। यूथं तिर्य्यक्समूहे स्याद् वृन्दमात्रे च भाषितम्, वि. यूथं तिर्य्यग्गणे गणे। यूथी तु मागधी पुष्पविशेषयोः कुरुण्टके, हे.

यूथिका यूथिका म्लानके पुष्पविशेषेऽपि च योषिति, मे यूथिका म्लानके पुष्पविशेषेऽपि च यूथिका, वि.

योग योगोऽपूर्व्वार्थसम्प्राप्तौ सङ्गतिध्यानयुक्तिषु। वपुःस्थैर्य्यप्रयोगे च विष्कम्भादिषु भेषजे। विस्रब्धघातके द्रव्योपायसन्नहनेष्वपि। कार्म्मणेऽपि च, मे योगो विस्रब्धघातिनि। अलब्धलाभे सङ्गत्यां कार्म्मणध्यानयुक्तिषु। वपुःस्थैर्य्यप्रयोगे च सन्नाहे भेषजे धने। विष्कम्भाद्युपाये च, हे.

योगोऽपूर्वार्थसम्प्राप्तौ सङ्गतिध्यानयुक्तिषु। वपुःस्थैर्यप्रयोगे च विष्कम्भादिषु भेषजे। विश्रब्धघातिनि द्रव्योपायसन्नहनेष्वपि। कार्मणेऽपि च योगः स्यात्, वि. योगः सन्नहनोपायध्यानसङ्गतियुक्तिषु, अ. योगश्चारे पूर्वलाभे स्त्रले विश्रब्धघातिनि। उपाये सङ्गतौ- ध्यानौषधसन्नाहयुक्तिषु, त्रि, योगो युक्तिविशेषः स्यात् संयोगो योग उच्यते। योगश्चागामिको लाभः समाधि र्योग उच्यते, अने.

योग्य. योग्यः प्रवीणयोगार्होपायिशक्तेषु वाच्यवत्। योग्यंऋद्ध्याख्यभेषजे योग्याऽभ्यासार्कयोषितोः, वि. योग्यो योगार्हशक्तयोः। उपायिनि प्रवीणे च योग्यमृद्ध्याह्वयौषधौ। योग्यार्कयोषित्यभ्यासे, हे. योग्यः प्रवीणयोगार्होपायिशक्तेषु वाच्यवत्। क्लीवमृद्ध्यौषधौ पुष्ये ना स्त्र्यभ्यासार्कयोषितोः, मे.

योजन. योजनं परमात्मनि। चतुःक्रोश्यां च योगे, मे. योजनञ्च चतुःक्रोश्यां योगे च परमात्मनि, वि. योजनन्तु चतुःक्रोश्यां स्याद् योगे परमात्मनि, हे. चतुःक्रोश्याञ्च योगे च योजनम्, त्रि.

योजनगन्धा. योजनगन्धा कस्तूर्यां सीतायां व्यासमातरि, मे, वि. योजनगन्धा व्यासमातरि। कस्तूरीसीतयोश्चापि, हे. सीता योजनगन्धा स्यात् कस्तूरी व्यासस्वरपि, त्रि.

योनि. योनिः स्त्रीपुंसयोश्च स्यादाकरे स्मरमन्दिरे, मे योनिः स्यादाकरे भगे, वि. योनिः कारणे भगतोययोः, हे. योनिरुत्पत्तिस्थाने भगेऽपि च, त्रि.

यौवनलक्षण यौवनलक्षणमपत्राण्यातं लावण्यकुचयोश्च,मे. यौवनलक्षं स्तनोदये च लवणिम्नि च, हे. यौवनलक्षणाभिख्या लावण्ये च पयोधरे, वि.

र. रः स्मृतः पावके तीक्ष्णे, मे. रः पावके तीक्ष्णे च, वि. रस्तीक्ष्णे दहने, हे. क्रोधिनी च भुजङ्गेशो ज्वालो रुधिरपावकौ। रोचिष्मान् दक्षिणांसस्थ रुधिरो रेफ ईरितः, मा. रश्च रामेऽनिले वह्नौ भूमावपि धनेऽपि च। इन्द्रिये धनरोधे च, ए.

रक्त. रक्तोऽनुरक्ते नील्यादिरञ्जिते लोहिते त्रिषु। क्लीबन्तु कुङ्कुमे ताम्रे प्राचीनामलकेऽसृजि, मे. रक्तः स्यात् कुङ्कुमे ताम्रे प्राचीनामलकेऽसृजि। अनुरागिणि नील्यादिरञ्जिते लोहितेऽन्यवत्, वि. रक्तं नील्यादिरागि च, अ. रक्तं नील्यादिरञ्जिते। कुङ्कुमेऽसृजनुरक्ते प्राचीनामलकेऽरुणे, हे.

रक्तक. रक्तको म्लानबन्धूकरक्तवस्त्रानुरागिषु, मे, वि.

रक्तप. रक्तपा स्याज्जलौकायां डाकिन्यां ना तु राक्षसे, मे. रक्तपो रक्षसि प्रोक्तो जलौकायां तु रक्तपा, वि. रक्तपः सम्राड् यातुधाने रक्तपा तु जलौकसि, हे.

रक्तपाद. रक्तपादो मतङ्गजे। स्यन्दने च, हे.

रक्तरेणु. रक्तरेणुः पलाशकलिकोद्गमे। सिन्दूरे, हे. रक्तरेणुस्तु सिन्दूरे पलाशकोरके पुमान्, मे. रक्तरेणुस्तु सिन्दूरे पलाशकलिकोद्गमे, वि.

रक्ताक्ष. रक्ताक्षः कासरे क्रूरे पारावतचकोरयोः, मे, वि. रक्ताक्षो रक्तलोचने। चकोरे महिषे क्रूरे पारावते, हे.

रक्ताङ्ग. रक्ताङ्गस्तु महीसुते। कम्पिल्ले स्त्री तु जीवन्त्यां क्लीबं विद्रुमधीरयोः, मे. रक्ताङ्गं विद्रुमे भौमे विदात् कम्पिल्लधीरयोः। रक्ताङ्गी चापि जीवन्त्याम्, वि. रक्ताङ्गो भौमे रक्ताङ्गं कम्पिल्ले विद्रुमेऽपि च। रक्ताङ्गी जीवन्तिकायाम्, हे. रक्ताङ्गो मङ्गलेऽपि च, त्रि.

रक्षा. रक्षा भतुरक्षणयोः, मे. रक्षा रक्षणलाक्षयोः, वि. रक्षा रक्षणभस्मनोः, हे.

रङ्क. रङ्कः कृपणमन्दयोः, मे, हे. रङ्कस्तु कृपणे मन्दे, वि.

रङ्ग. रङ्गो ना रागे नृत्ये रणक्षितौ। अस्त्री त्रपुणि, मे. रङ्गः स्यात् नृत्ययुद्भुवोः। रागे रङ्गं तु त्रपुणि, हे. रङ्गो रणे खले रागे नृत्ये रङ्गं त्रपुण्यपि, वि. नृत्ये रणे खले रागे रङ्गः क्लीबे त्रपुण्यपि, त्रि.

रङ्गमाता. रङ्गमाता तु कुट्टिन्यां हृद्रोगान्तरे स्त्रियाम्, मे. रङ्गमाता जतुलुप्योः, हे. रङ्गमाता तु कुट्टन्यां लूता भूमिरुहामये, वि.

रज. रजो रेणौ परागे स्याद् आवर्त्ते च गुणान्तरे, मे. V. रजस्.

रजक. रजको धावके शुके, वि. रजकौ धावकशुकौ, हे.

रजत. रजतं त्रिषु शुक्ले स्यात् क्लीवं हारे च दुर्वर्णे, मे. रजतं विभदे दन्तिदन्तयोस्तारहारयोः, वि. रजतं दन्तिदन्तयोः। धवले शोणिते हारे दुर्वर्णे क्षुद्रशैलयोः, हे. रजतं हेम्नि रूप्ये सिते, श. रजतं हारेऽपि, ह.

रजनी. रजनी नीलिनीरात्रिहरिद्राजतुकासु च, मे. रजनी नीलिकालाक्षाहरिद्रायामिनीषु च, वि. रजनी निशि। लाक्षानीली-हरिद्रासु, हे. निशा हरिद्रा रजनी, त्रि. हरिद्रा रजनी प्रोक्ता रजनी च विभावरी, अने.

रजस्. रजः क्लीवं गुणान्तरे। आर्त्तवे च परागे च रेणुमात्रे च दृश्यते, मे. रजः स्यादार्त्तवे गुणे। रजः परागे रेणौ तु रजवत् परि-कीर्तितम्, वि. रजो रेणुपरागयोः। स्त्रीपुष्पे गुणभेदे च, हे. रजो गुणे च स्त्रीपुष्पे, श.

रजस्वल. रजस्वला पुष्पवत्यां स्त्रियां स्यात् सौरभे पुमान्, मे. रजस्वला पुष्पवत्यां सौरभेऽपि रजस्वलः, वि.

रज्जु. रज्जुर्वेणयां गुणे योषित्, मे. रज्जुर्वेणयां गुणे स्मृता, वि.

रञ्जन. रञ्जनो रागरजने रञ्जनं रक्तचन्दने। मुण्डारोचनिका-नीलीमञ्जिष्ठासु च रञ्जनी, मे. रञ्जनो रागरजने रञ्जनं रक्तचन्दने। मुण्डा-रोचनिकानीलीमञ्जिष्ठासु च रञ्जनी, वि. रञ्जनं रञ्जके रक्तचन्दनेऽप्यथ रञ्जनी। मञ्जिष्ठारोचनानीलीगुञ्जासु, हे.

रण. रणः कोणे क्वणे पुंसि समरे पुंनपुंसकम्, मे. रणः कोणे क्वणे युधि, हे. प्राज्ञौ रवे रणः, श. रणः क्वणनयुद्धयोः, त्रि. रणः कोणक्वणाजिषु, वि.

रण्डा. रण्डा मूषिकपर्ण्यां च विधवायाञ्च योषिति, मे. रण्डा मूषिकपर्ण्याञ्च रण्डा विधवयोषिति, वि. रण्डा त्वाखुपर्णी स्मृतमिया, हे. रण्डा स्याद् विधवौषधोः, त्रि.

रत. रतं सुरतगुह्यंयोः, मे, वि.

रतनारीच. रतनारीचो नारीणां सीत्कारे च शुनि स्मरे, मे. रतनारीच इत्येष कथितो रतिवल्लभे। कुक्कुरे रतनारीचः सीत्कारे वरयोषिताम्, वि. रतनारीचो मन्मथे शुनि स्त्रीणां च शीत्कृतौ, हे. कुक्कुरे रतनारीचः शीत्कारे वरयोषिताम्, त्रि.

रतर्धिक. रतर्धिकं स्याद् दिवसे सुखस्नानेऽष्टमङ्गले, मे, वि. रतर्धिकं तु दिवसे सुखस्नानेऽष्टमङ्गले, हे.

रति. रतिः स्त्री स्मरदारेषु रागे सुरतगुह्ययोः, मे. रतिः स्मरप्रियायाञ्च रागे च रमणे रतिः, वि. रतिः स्मरस्त्रियां रागे रते, हे.

रत्न. रत्न वर्त्मनि नद्यां स्त्री, मे. रत्नः सरिति वर्त्मनि, वि.

रत्न. रत्नं स्वजातिश्रेष्ठेऽपि मणावपि नपुंसकम्, मे. रत्नं श्रेष्ठे मणावपि, वि. रत्नं स्वजातिश्रेष्ठे स्यात् मणौ, हे. रत्नं स्वजातिश्रेष्ठेऽपि, अ.

रथ. रथः पुमानवयवे स्यन्दने वेतसेऽपि च, मे. रथः स्यात् स्यन्दने काये चरणे वेतसेऽपि च, वि. रथस्तु स्यन्दने पादे शरीरे वेतसद्रुमे, हे. रथः पौरुषदेहयोः, त्रि.

रथकार. रथकारस्तु माहिष्यात् करणीजे च तक्षणि, मे. रथकारस्तु माहिष्यकरणीजे च तक्षणि, वि. रथकारस्तक्षणि स्यात् माहिष्यात् करणीसुते, हे.

रथाङ्ग. रथाङ्गं न द्वयोश्चक्रे ना चक्राङ्गविहङ्गमे, मे. रथाङ्गश्चक्रवाकेऽपि रथाङ्गं चक्र इष्यते, वि. रथाङ्गः कोकपक्षिणि। रथाङ्गं चक्रे, हे. चक्रे रथाङ्गं कोके ना, त्रि.

रथ्य. रथ्या रथौघविशिखावर्त्मसु च योषिति। रथवोढरि पुंलिङ्गः, मे. रथ्यो रथोद्वहे। रथ्या रथौघे विशिखावर्त्तनीचत्वरेषु च, वि. रथ्यो रथांशे रथवोढरि। रथ्या तु रथसङ्घाते प्रतोल्यां रथचत्वरे, हे.

रद. रदो दन्ते विलेखने, मे, हे रदोऽपि लेखने दन्ते, वि.

रन्तिदेव. रन्तिदेवस्तु नृपते भेदे च गरुड़ध्वजे, मे.

रन्ध्र. रन्ध्रं तु दूषणे छिद्रे, मे. V. छिद्र, विवर.

रभस. रभसो हर्षवेगयोः, मे, त्रि. रभसो वेगहर्षयोः, वि, हे.

रम. रमा लक्ष्म्यां रमः कान्ते रक्ताशोकद्रुमे स्मरे, मे. रमः कान्ते रमा लक्ष्म्यां रक्ताशोकद्रुमे स्मरे, वि. रमः कान्ते रक्ताशोके मन्मथे च रमा स्त्रियाम्, हे.

रमण. रमणं पटोलमूले नार्यां स्त्री ना धवे स्मरे, मे. रमणं स्यात् पटोलस्य मूलेऽपि रमणः प्रिये, वि. रमणं पुनः । पटोलमूले जघने रमणो रासभे प्रिये, हे.

रमति. रमति र्नायके नाके पुंसि स्यात्, मे. रमति र्नायके स्वर्गे, वि.

रम्भ. रम्भा कदल्यप्सरसो र्ना वेणौ वारणान्तरे, मे. रम्भा कदल्यप्सरसो रम्भो वैणवदण्डके, वि. रम्भो वैणवदण्डके । रम्भा त्रिदशभामिन्यां कदल्यां च, हे. रम्भा कदल्यप्सरसोः, त्रि. रम्भा देवाङ्गना प्रोक्ता रम्भा तु कदली मता, धने.

रम्य. रम्या रात्रौ चम्पके ना मनोज्ञे त्वभिधेयवत् । नपुंसकं पटोलस्य मूले सूरिभिरिष्यते, मे. रम्यं मनोरमे रम्या रात्रौ रम्यश्च चम्पके, वि. रम्यश्चम्पकहृद्ययोः । रम्या रात्रौ, हे.

रल्लक. रल्लकः कम्बले स्मृतः । तथैव कम्बलमृगे, हे.

रवण. रवणः शब्दने खरे, मे. रवणं रासभे ध्वनौ, वि.

रवि. रविः पर्वतसूर्ययोः, रु.

रश्मि. रश्मिः पुमान् दीधितौ च पक्ष्मप्रग्रहयोरपि, मे. रश्मिरंशौ प्रग्रहे च, वि. रश्मि र्घृणिप्रग्रहयोः, हे. किरणप्रग्रहौ रश्मी, अ.

रस. रसो गन्धरसे जले । शृङ्गारादौ विषे वीर्ये तिक्तादौ द्रवरागयोः । देहधातुप्रभेदे च पारदस्वाद्योः पुमान् । स्त्रियां तु रसनापाठाशल्लकीकङ्गु भूमिषु, मे. रसो गन्धरसे स्वादे तिक्तादौ विषरागयोः । शृङ्गा-

रादौ द्रवे वीर्ये देहधातौ च पारदे। रसा तु शल्लकीपाठाजिह्वाधरणिकङ्गुषु, वि. रसः स्वादे जले वीर्ये शृङ्गारादौ विषे द्रवे। बोले रागे देहधातौ तिक्तादौ पारदेऽपि च। रसा तु रसनापाठासल्लकीधितिकङ्गुषु, हे. शृङ्गारादौ विषे वीर्ये गुणे रागे द्रवे रसः, अ. जिह्वा भूः शल्लकी रसा। जले शरीरधातौ च पारदस्वाद्यो रसः, लि. रसो जलं रसो हर्षो रसः शृङ्गारपूर्वकः। रसः सालद्रुनिर्यासः पारदोऽपि रसो विषम्, अने. शृङ्गारादिषु नवसु च लवणादिषु षटसु पारदे रागे। निर्यासवीर्यगुणधातुषु च विषष्टतादौ रसः प्रोक्तः, रु.

रसन. रसनं स्वदने ध्वनौ। जिह्वायां तु न पुंसि स्यात् रास्नायां रसना स्त्रियाम्, मे. रसनं स्वादने ध्वाने रसना काञ्चिजिह्वयोः, वि. रसनं ध्वनिते स्वादे रसज्ञारास्नयोरपि, हे. रसनं तु ध्वनौ स्वादे रसज्ञारास्नयोः स्त्रियाम्, लि.

रसायन. रसायनं विषेऽपि स्यात् जराव्याधिजिदौषधे। पुंलिङ्गः पक्षिराजे च विड़ङ्गाख्यौषधेऽपि च, मे. रसायनं विड़ङ्गे स्यात् जराव्याधिजिदौषधे। रसायनः पक्षिराजे विषेऽपि च रसायनम्, वि. रसायनो विड़ङ्गके। पक्षीन्द्रे रसायनं तु जराव्याधिभिदौषधे, हे.

रसाल. रसाला रसनादूर्वाविदारीमार्जितासु च। रसालं सिह्लके बोले रसालस्त्विक्षुचूतयोः, मे. रसाला मार्जितायां स्यात् जिह्वादूर्वाविदारिषु। रसालं सिह्लके बोले रसालस्त्वेक्षुचूतयोः, वि. रसाल इक्षौ चूते च रसालं बोलसिह्लयोः। रसाला दूर्वाविदार्यो र्मूर्विकाजिह्वयोरपि, हे. रसाला रसनायां स्यात् मथिते दध्नि षाणिना, श. रसालस्त्विक्षुचूतयोः, लि.

रसिक. रसिका स्त्री रसालेक्षुरसयोः सरसे त्रिषु, मे. रसिकापि रसालायां काञ्चीरसनयोरपि, वि. रसिका कटिसूत्रके। रसनायां रसालायाम्, हे.

रसित. रसितं पुनः। रतस्तनितयोः क्लीवं स्वर्णादिखचिते त्रिषु, मे. रसितं तु सुवर्णादिखचिते स्तनिते रते, वि. रसितं स्वर्णादिलिप्ते रतस्तनितयोरपि, हे. स्वर्णाभ्यक्तेऽपि रसितम्, लि.

रस्न. रस्नस्तधकचण्डयोः, वि.

रहस्. रहस्तत्त्वे रते गुह्येत्र, मे. रहोऽपि गुह्येत्र सुरते च तत्त्वे, वि. रहो गुह्येत्र रते तत्त्वे, हे. रहो रते च गुह्येत्र च, त्रि.

रहस्य. रहस्या स्त्री नदीभेदे गोपनीयेऽभिधेयवत्, मे. रहस्या निम्नगाभेदे गोपनीये तु वाचत्रवत्, वि. रहस्यं गोपनीये स्याद्, रहस्या सरिदन्तरे, हे.

राका. राका नद्यन्तरे कच्छ्वां नवजातरजःस्त्रियाम्। सम्पूर्णेन्दु-तिथौ, मे. राका कच्छ्वां दृष्टरजःकन्यायां सरिदन्तरे। पूर्णेन्दुपूर्णिमायाञ्च, हे. राका तु सरिदन्तरे। कच्छूनवरजःकन्यापूर्णेन्दुपूर्णिमासु च, वि. राका दृष्टरजःकन्या कच्छूः पूर्णेन्दुपूर्णिमा, त्रि.

राक्षस. राक्षसो यातुधाने स्यात् चण्डायां राक्षसी मता, मे. राक्षसीति च दंष्ट्रायां राक्षसी रक्षसः स्त्रियाम्, वि. राक्षसी कौणपी दंष्ट्रा, हे.

राग. रागस्तु मात्सर्ये लोहितादिषु। क्लेशादावपि रागे च गान्धा-रादौ नृपेऽपि च, मे. रागः स्याल्लोहितादिषु। गान्धारादौ क्लेशादिकेऽ-नुरागे मत्सरे नृपे, हे. रागोऽनुरक्तौ मात्सर्ये क्लेशादावहितादिषु। गान्धा-रादौ नृपे रागः, वि. रागः क्लेशादिके रक्ते मात्सर्ये लोहितादिषु, त्रि.

रागचूर्ण. रागचूर्णः पुमान् दन्तधावने मकरध्वजे, मे. रागचूर्णः स्मरे दन्तधावने रक्तवालुके, वि. रागचूर्णस्तु खदिरे मकरध्वजे, हे.

रागसूत्र. रागसूत्रं तुलासूत्रे पट्टसूत्रे नपुंसकम्, मे. रागसूत्रं तुलासूत्रे पट्टसूत्रेऽपि दृश्यते, वि. रागसूत्रं पट्टसूत्रे तुलासूत्रेऽपि च क्वचित्, हे.

रागिन्. रागी रक्तोऽपि कामुके, मे. रागी रक्ते च कामुके, वि. रागी कामिनि रक्तरि, हे. रक्तः कामी च रागिणौ, त्रि.

राघव. राघवोऽब्धे र्महामीनभेदे च रघुवंशजे, मे. राघवो रघुवंशजे। महामीनप्रभेदेऽपि जलधे राघवः स्मृतः, वि. राघवोऽब्धिमत्स्यान्तरे। रघु-जेऽपि, हे.

राजजम्बू. राजजम्बूस्तु जम्बूभित्पिण्डखर्जूरयोः स्त्रियाम्, मे. राजजम्बूस्तु जम्बूभित्पिण्डखर्जूरयोः स्मृता, वि. राजजम्बूस्तु जम्बूभित्। पिण्डखर्जूरवृक्षश्च, हे.

राजन्. राजा प्रभौ च नृपतौ क्षत्रिये रजनीपतौ। यक्षे शक्रेऽपि पुंसि स्यात्, मे. राजा प्रभौ नृपे चन्द्रे यक्षे क्षत्रियशक्रयोः, वि. राजा तु पार्थिवे। निशाकरे प्रभौ शक्रे यक्षक्षत्रिययोरपि, हे. राजा मृगाङ्के क्षत्रिये नृपे, अ. यक्षे चन्द्रे च राजा स्यात्, त्रि. राजा चन्द्रो नृपो राणा, अने.

राजबदर. स्याद् राजबदरं रक्तामलके लवणेऽपि च, मे.

राजराज. राजराजः कुबेरेऽपि सार्वभौमे सुधाकरे, मे, वि. राजराजो नृपेशेन्द्वोः कुबेरे, हे.

राजवृक्ष. राजवृक्षः सुवर्णालिपियालयोः, मे. राजवृक्षः प्रियाले स्यात् सुवर्णालुतरावपि, वि. राजवृक्षः पियालके। सुवर्णालुतरौ, हे.

राजहंस. राजहंसस्तु कादम्बे कलहंसे नृपोत्तमे, मे, हे. राजहंसो नृपश्रेष्ठे कादम्बकलहंसयोः, वि. राजहंसो नृपाग्रे च, त्रि.

राजादन. राजादनं क्षीरिकायां पियाले किंशुकेऽपि च, मे, वि. राजादनं प्रियालद्रौ क्षीरिकायां विषप्नके, हे.

राजार्ह. राजार्हं जोङ्गके क्लीवं राजयोग्येऽभिधेयवत्, मे.

राजि. राजिः स्त्री पंक्तिलेखयोः, मे. राजिः स्यात् पंक्तिलेखयोः, वि. राजी रेखायां पंक्तौ च, हे.

राजिका. राजिकापि च केदारे राजसर्षपरेखयोः, मे, वि. राजिका पंक्तौ रेखायां केदारे राजसर्षपे, हे

राजीव. राजीवं नलिने ना तु भेदे हरिणमीनयोः, मे. राजीवाख्या मृगे मत्स्ये पुंसि राजोपजीविनि, वि राजीवो मीनसारङ्गभेदयोः। राजीव-मब्जे, हे. राजीवो मृगमीनयोः, त्रि

राज्ञी. राज्ञी राजप्रियायां च भार्यायां भास्करस्य च, मे.

राढ़ा. राढ़ा स्त्री सुह्मशोभयोः, मे. राढ़ा सुह्मेषु शोभायाम्,

वि, हे. राढ़ा स्त्राद् दीप्तिदेशयोः, वि. राढ़ा देशविशेषश्च राढ़ा शोभा-ऽभिधीयते, अने.

रालक. रालकं पशुरालेऽ ना वेश्यावेश्माद्‌वासिनि, मे. रालकं पशुरालके । येन वेश्यागृहे नीतो वत्सरस्तत्र रालकः, वि. रालकं पशुरालके । रालकस्तु पणवधूगृहान्तर्वेवासिनि, हे.

राध. राधो मासान्तरे राधा चित्रभेदे च धन्विनाम् । गोपी-विशाखाऽमलकीविष्णुक्रान्तासु विद्युति, मे. राधो वैशाखमासि स्त्राद् राधा गोप्यां च विद्युति । विष्णुक्रान्तामलक्योश्च चित्रवेधे च धन्विनाम्, वि. राधो वैशाखमासे स्त्राद् राधा विद्युद्‌विशाखयोः । विष्णुक्रान्तामलक्योश्च गोपीवेधविशेषयोः, हे.

राधन. राधनं साधने प्राप्तौ राधना भाषणे स्त्रियाम्, मे. राधनं राधने प्राप्तौ राधनं तोषणेऽपि, वि. राधनं प्राप्तितोषयोः । साधने, हे.

राधरङ्कु. राधरङ्कुस्तु ना सीरे शीकरे च घनोपले, वि. राध-रङ्कुस्तु ना सीरे शीकरे जलदोपले, हे. राधरङ्कुः पुमान् सीरे शीकरे च घनोपले, मे.

राम. रामा योषाहिङ्गुलिन्योः क्लीबं वास्तुककुष्ठयोः । ना राघवे च वरुणे रैणुकेये हलायुधे । हरे च पशुभेदे च त्रिषु चारौ सिते-ऽसिते, मे. रामः पशुविशेषे स्यात् जामदग्न्ये हलायुधे । राघवे चासि-तश्वेतमनोज्ञेषु च वाच्यवत् । रामाऽङ्गनाहिङ्गुलिन्यो रामं वास्तुककुष्ठयोः, वि. रामः श्यामे हलायुधे । पशुभेदे सिते चारौ राघवे रेणुकासुते । रामं तु वास्तुके कुष्ठे रामा हिङ्गुलिनिस्त्रियोः, हे. वले रामो नीलचारु-सिते त्रिषु, श. अथ राघवे । रामः पशौ भार्गवे च, त्रि. रामा स्त्री जामदग्न्यश्च रामो रामौ सितासितौ । रामः पशुविशेषश्च रामो दश-रथात्मजः, अने. शुक्लेऽपि शुचिरामौ, ह.

रामिल. रामिलो रमणे कामे, मे, हे. रामिलो रमणे स्मरे, त्रि.

राशि. राशि र्मेषादिपुञ्जयोः, मे, वि, हे, श.

राष्ट्र. राष्ट्रं स्यादुपवर्तने। उपद्रवे क्लीवपुंसोः, मे. राष्ट्रमुद्दिष्टमुत्पाते तथा स्यादुपवर्तने, वि. राष्ट्रमुत्पातनीवृतोः, हे. अथ राष्ट्रोऽस्त्री विषये स्यादुपद्रवे, अ.

रास. रासः कोलाहले ध्वाने भाषाश्रृङ्खलकेऽपि च। क्रीडाभेदे गोपानाम्, मे. रासः कोलाहले ध्वनौ। भाषाश्रृङ्खलके रासः क्रीडायामपि गोदुहाम्, वि. रासः क्रीडासु गोदुहाम्। भाषाश्रृङ्खलके, हे. भाषाश्रृङ्खलके रासः क्रीडायामपि गोदुहाम्, त्रि.

रासेरस. रासेरसस्तु रासे स्याद् रससिद्धवलावपि। षष्ठीजागरके गोष्ठ्यां श्रृङ्गारपरिहासयोः, वि. रासेरसस्तु गोष्ठ्यां स्याद् रासश्रृङ्गारयोरपि। रससिद्धौ रसावासे षष्ठीजागरकेऽपि च, मे. रासेरः रससिद्धवलौ श्रृङ्गारहासयोः। षष्ठीजागरके रसगोष्ठ्याम्, हे.

रास्ना. रास्ना च स्याद् भुजङ्गाख्याम् एलापर्ण्यामपि स्त्रियाम् मे. रास्ना स्मृता भुजङ्गाख्यामेलापर्ण्यां च कथ्यते, वि. रास्नैलापर्णीसर्पाख्योः, हे.

रिक्त. रिक्तं शून्ये वने, मे. रिक्तं काननशून्ययोः, वि. रिक्तं वनेऽपि, त्रि.

रिष्ट. रिष्टं क्षेमाशुभाभावे पुंसि खड्गे च फेनिले, मे. रिष्टं क्षेमेऽशुभे रिष्टोऽसी, हे. रिष्टं क्षेमाशुभाभावखपापेषु प्रयुज्यते, वि. रिष्टं क्षेमाशुभाभावेषु, अ. रिष्टं पापाशुभयोः, रु.

रिष्टि. रिष्टिः खड्गे ना शुभे स्त्री, मे. रिष्टिः खड्गे असद्धौ च, वि

रीढ़ा. अवज्ञा कथ्यते रीढ़ा रीढ़ा गतिरपीष्यते, अने.

रीति. रीतिः स्त्रियां स्यन्दप्रचारयोः। पित्तले लोहकीट्टे च, मे. रीतिः प्रसारे स्यन्दे च लोहकिट्टारकूटयोः, वि. रीतिस्तु पित्तले। वैदर्भ्यादौ लोहकीट्टे सीमनि स्रवणे गतौ, हे. प्रचारस्यन्दयो रीतिः, अ. रीतिस्तु लोहकिट्टारकूटयोः, त्रि.

रुक्म. रुक्मस्तु काञ्चने लोहे, मे, वि. रुक्मं लोहे सुवर्णे च.

हे. रुक्मं लोहसुवर्णयोः, लि. रुक्मं हेम विजानीयाद् रुक्मं रजतमुच्यते, अने.

रुच, रूच. रुचस्त्वप्रेम्णऽग्रचिक्कणे, मे, प्र. रूचः पादपजातौ स्यात् रूचोऽप्रेम्णग्रचिक्कणे, वि. रूचोऽस्निग्धमसृणयोः, हे.

रुच्. रुक् स्त्री शोभाद्युतीच्छासु, मे. रुक् शोभाकिरणेच्छासु, हे. रुक् शोभाकिरणेच्छासु चेष्यते, वि.

रुचक. रुचको वीजपूरे च निष्के दन्तकपोतयोः। न द्वयोः स्रजिकाक्षारेऽप्यश्वाभरणमाल्ययोः। सौवर्चलेऽपि माङ्गल्यद्रव्ये चाप्युत्कटेऽपि च, मे. रुचकं मङ्गलद्रव्ये ग्रीवाभरणदन्तयोः। उत्कटे वीजपूरे च सौवर्चलविड़ङ्गयोः। रोचनायां च रुचकमश्वाभरणमाल्ययोः, वि. रुचकस्तु मातुलुङ्गे निष्के सौवर्चलेऽपि च। रोचनायां विड़ङ्गे च मङ्गल्यद्रव्यदन्तयोः। अश्वस्याभरणे माल्ये प्रोत्कटेऽपि प्रकीर्तितः, हे.

रुचि. रुचिः स्त्री दीप्तौ शोभायामभिष्वङ्गाभिलाषयोः, मे. रुचिर्द्युतौ। स्पृहाभिष्वङ्गशोभासु, हे. रुचि मयूखे शोभायामभिष्वङ्गाभिलाषयोः, वि. अभिष्वङ्गे स्पृहायाञ्च गभस्तौ च रुचिः स्त्रियाम्, अ. दीप्तिश्चेच्छा तथा रुचिः, अने.

रुजा. रुजा रोगे च भङ्गे, मे. रुजा त्वामयभङ्गयोः, हे. रुजा स्याद् रोगभङ्गयोः, लि.

रुण्डिका. रुण्डिका द्वारपिण्डयां च दूतिकायां रणक्षितौ, मे, वि.

रुदथ. रुदथः शुनि कुक्कुटे, वि. रुदथः कुक्कुटशुनोः, हे.

रुद्र. रुद्रो हयभे, ह.

रुधिर. रुधिरोऽङ्गारके पुंसि क्लीवं तु कुङ्कुमाऽसृजोः, मे. रुधिरोऽङ्गारके प्रोक्तो रुधिरं कुङ्कुमाऽसृजोः, वि. रुधिरं घुसृणे रक्ते रुधिरो धरणीसुते, हे. रुधिरं कुङ्कुमेऽपि च, लि, हा. कुङ्कुमं रुधिरं प्रोक्तं रुधिरं घतजं स्मृतम्, अने.

रुमा. रुमा सुग्रीवदारेषु विशिष्टलवणाकरे, मे. रुमा सुग्रीव-

दारेषु विशिष्टे लवणाकरे, वि. रुमा स्याल्लवणाकरे। सुग्रीवपत्न्याम्, हे.

रुरु. रुरुर्ना मृगदैत्ययोः, मे. रुरु र्मगे दैत्यभेदे, वि. रुरु र्दैत्ये मृगे, हे. दैत्यभेदे मृगे रुरुः, त्रि.

रूच. V. रुच.

रूढ़. रूढ़ं जाते प्रसिद्धे च, मे.

रूप. रूपं स्वभावे सौन्दर्ये नाणके पशुशब्दयोः। ग्रन्थावृत्तौ नाटकादौ आकारश्लोकयोरपि, वि, मे. स्याद् रूपं श्लोकशब्दयोः। पशावाकारे सौन्दर्ये नाणके नाटकादिके। ग्रन्थावृत्तौ स्वभावे च, हे. ग्रन्थावृत्तौ पशौ शब्दे स्वभावे नाटकादिषु। रूपमाकारसौन्दर्यनाणकेष्वपि दृश्यते, त्रि. रूपं मूर्त्ते च विद्वस्मे, अने. रूपं श्लोकेऽपि विज्ञेयम्, र.

रूपक. रूपकं नाटके धूर्त्ते काव्यालङ्करणेऽपि च, मे. रूपकं नाटके धूर्त्ते काव्यालङ्करणे विदुः, वि. रूपकं नाटके प्रोक्तं काव्यालङ्कारधूर्त्तयोः, हे.

रूप्य. रूप्यः स्यात् सुन्दरे त्रिषु। आहतस्वर्णरजते रजते च नपुंसकम्, मे. रूप्यं स्यादाहते स्वर्णरजते रजतेऽपि च। रूप्यं प्रशस्तरूपे तु वाच्यवत् समुदीरितम्, वि. रूप्यमाहतहेमादौ रजते रूपवत्यपि, हे. रूप्यं प्रशस्तरूपेऽपि, श्र. रूप्यं त्रिषु सुरूपके। आहतस्वर्णरजते रजते च नपुंसकम्, त्रि.

रेक रेकः शङ्कानीचविरेचने, मे. रेकः शङ्काविरेकयोः। हीनेऽपि, हे. रेको विरेके शङ्कायां रेकः स्यादधमेऽपि च, वि.

रेखा. रेखा स्यादल्पके छद्मन्याभोगोल्लेखयोरपि, हे, वि.

रेचनी. रेचनी त्रिवृतादन्त्योः, मे. रेचनी त्रिवृतादन्तीगुन्द्रारोचनिकासु च, वि. रेचनी गुन्द्रा दन्ती रोचनिका त्रिवृत्, हे.

रेणु. रेणुः स्त्रीपुंसयो र्धूलौ पुंलिङ्गः पर्पटे पुनः, मे. रेणुः पर्पटके धूल्यामल्पे, वि. रेणु र्धूल्यां पर्पटके, हे.

रेणुका. रेणुकापि हरेणौ च जामदग्न्यस्य मातरि, मे. - रेणुका

तु हरेणुः स्यात् जमदग्नेश्च योषिति, हे. रेणुकापि हरेणौ स्यात् जमदग्निस्त्रियामपि, वि.

रेतस्. रेतः शुक्रे पारदे च, मे.

रेत. रेतं रेतसि पीयूषे पटवासेऽपि सूतके, वि, मे. रेतं पीयूषपटवासयोः। रेतःसूतकयोः, हे.

रेप. रेपः स्यात् निन्दिते क्रूरे, मे, वि. रेपः क्रूरे विगर्हिते, हे.

रेपस्. रेपाः स्यादधमे क्रूरे कृपणेऽप्यभिधेयवत्, मे. रेपाः स्यादधमे क्रूरे कृपणेऽपि च कथ्यते, वि.

रेफ. रेफो रवर्णे पुंसि स्यात् कुत्सिते पुनरन्यवत्, मे. रेफो रवर्णे संप्रोक्तः कुत्सिते वाच्यवत् पुनः, वि. रेफोऽवद्यरवर्णयोः, हे. रवर्णे पुंसि रेफः स्यात् कुत्सिते वाच्यलिङ्गकः, श. त्रिषु स्यात् कुत्सिते रेफो रवर्णे तु पुमानयम्, त्रि.

रेरिहाण. रेरिहाणस्तु पुंसि स्यात् महादेवेऽम्बरेऽपि च, मे. रेरिहाणो हरेऽम्बरे, वि. रेरिहाणोऽम्बरे रुद्रे, हे.

रेवती. रेवती हलिपत्न्यां स्यात् ताराभिन्मातृभेदयोः, मे. रेवती हलिपत्न्यां स्यात् ताराभेदेऽपि मातृषु, वि. रेवती बलभार्यायां नक्षत्रभिदि मातृषु, हे. रेवती हलिपत्न्यां भे स्मरपत्न्यां च रेवती, त्रि.

रेवा. रेवा स्यात् नील्यां रत्यां नदीभिदि, मे. रेवा तरङ्गिणीभेदे रेवा नील्यां स्मरस्त्रियाम्, वि. रेवा मन्मथयोषिति। नील्यां मेकलकन्यायाम्, हे.

रै. राः पुंसि स्वर्णवित्तयोः, मे. राः स्मृतः स्वर्णवित्तयोः, वि. रास्तु सुवर्णे जलदे धने, हे. स्वर्णेऽपि राः, श.

रैवत. रैवतस्तु सुवर्णालौ शैलभेदे च शङ्करे, मे. रैवतस्तु सुवर्णालौ शैलभेदेऽपि शूलिनि, वि. रैवतः स्यादुज्जयन्ते सुवर्णालौ पिनाकिनि, हे. शैलभेदे सुवर्णालौ शङ्करेऽपि च रैवतः, त्रि.

रोक. रोकस्तु क्रयभिद्दीप्त्यो रोकं नावि चले बिले, मे. रोकं क्रय-

पभेदे नावि विले चरे। रोकोऽश्मो, हे. रोको दीप्तौ विले रोकं नौकाक्रय-
पभेदयोः, वि. विले रोकं रुचौ पुमान्, त्रि.

रोग. रोगः कुष्ठौषधे व्याधौ, मे. रोगः कुष्ठौषधे गदे, वि.

रोचन. रोचनी कर्कशे स्त्रियाम्। रोचना रक्तकह्लारे गोपित्त-
वरयोषितोः। रोचनः कूटशाल्मल्यां पुंसि स्याद्, रोचके त्रिषु, मे. रोचनो
रक्तकह्लारे रोचनः कूटशाल्मलौ। अङ्कल्येऽपि च गोपित्ते रोचना रुचिर-
स्त्रियाम्, वि. रोचनः कूटशाल्मलौ। रोचना रक्तकह्लारे गोपित्ते वर-
योषिति, हे. गोपित्ते रोचना कूटशाल्मलौ रोचनः पुमान्, त्रि.

रोड़. रोड़ः चोदे भवेत् पुंसि त्रस्ते तु वाच्यलिङ्गकः, मे.

रोदन. रोदनं क्रन्दनेऽस्रेऽपि दुरालभौषधौ स्त्रियाम्, मे. रोदनं
क्रन्दनेऽश्रुणि, वि. रोदनं त्वश्रुणि क्रन्दे, हे.

रोदस्, रोदसी. रोदश्च रोदसीति च। दिवि भूमौ पृथक् च स्यात्
सहोक्तावपि तयोस्तथा, मे. रोदश्च रोदसी चापि दिवि भूमौ पृथक् पृथक्।
सहप्रयोगेऽप्यनयो रोदः स्यादपि रोदसी, वि. रोद इव तु रोदसी।
दिवि भुवुभयोश्चापि, हे. भूद्यावौ रोदसौ रोदसी च ते, अ.

रोध्र. रोध्रो ना गालवे क्लीवमपराधे च किल्बिषे, मे. रोध्रः साव-
रके रोध्रमपराधेऽपि किल्बिषे, वि. रोध्रो लोध्रे रोध्रमघागसोः, हे.
द्रुमभित्पापयो रोध्रः, त्रि.

रोप. रोपो रोपणवाणयोः, मे, वि. रोपौ रोपणेषू रोपं रन्ध्रे,
हे. शररोपणयो रोपः, त्रि.

रोमन्थ. रोमन्थः स्यात् पशुद्गारो रोमन्थः कीटवर्तनम्, अने.

रोमहर्षण. रोमहर्षणं रोमाञ्चे ना स्तूले च विभीतके, मे. रोमहर्षण-
मितेप्रवद्, रोमाञ्चेऽपि विभीतके, वि. रोमहर्षणाख्या तु रोमोद्गमे विभीतके, हे.

रोपण. रोपणः पारदे हेमपर्णपोपरयोः पुमान्। क्रोधने वाच्यलिङ्गः
स्यात्, मे. रोपणः पारदे हेमकपणोपरयोस्तथा। रोपणेऽपि, वि. रोपणो-
ऽमपर्णे हेमघर्षे पारद ऊषरे, हे.

रोहक. रोहकः प्रेतभेदे ना रोढ़रि त्रिषु विश्रुतः, मे.

रोहिणी. रोहिणी कण्ठरुग्भिदि। अभित्कटुम्भरासोमवल्कीषु लोहितागवोः, मे. रोहिणी कटुरोहिण्यां रोहिणी लोहितागवोः। कण्ठरोगान्तरे भे च सोमवल्कौ च रोहिणी, वि. रोहिणी सोमवल्के भे कण्ठरोगान्तरे गवि। लोहिताकटुरोहिण्योः, हे. अथ रोहिणी। नक्षत्रे रोहितायां च, त्रि.

रोहित्. रोहिन् स्त्र्यां लताभेदे स्त्री नार्के, मे. रोहित् सूर्यलतामिदोः, वि.

रोहित. रोहितं कुङ्कुमे रक्ते ऋजुशक्रशरासने। पुंसि स्यान् मीनमृगयो भेदे रोहितकद्रुमे, मे. रोहितं रुधिरे घोर ऋजुशक्रशरासने। रोहितो मीनमृगयो भेदे रोहितकद्रुमे, वि. रोहितो लोहिते मीने मृगे रोहितकद्रुमे। रोहितं ऋजुशक्रास्त्रे धौरे, हे. रोहितमृजुशक्रास्त्रे रक्ते ना मृगमीनयोः, त्रि. रोहितं शक्रकोदण्डो रोहितो मत्स्यमुद्गयः। रोहितो लोहितो वर्णो मृगराजस्तु रोहितः, धने.

रोहिताश्व. रोहिताश्वश्चित्रभानौ हरिश्चन्द्रनृपात्मजे, मे. रोहिताश्वो हुतभुजानौ हरिश्चन्द्रनृपात्मजे, वि. रोहिताश्वो हुताशने। हरिश्चन्द्रनृपसुते, हे.

रोहिन्. रोही रोहितकेऽश्वत्थवटपादपयोः पुमान्, मे. रोही रोहितकेऽश्वत्थवटपादपयोरपि, वि. रोही रोहितकेऽश्वत्थे वटे, हे.

(रो) रौहिष. रौहिषं कत्तृणे क्लीबं पुंसि स्याद् हरिणान्तरे, मे. रौहिषं कत्तृणे क्लेयं रौहिषो हरिणान्तरे, वि. रौहिषः। मृगकत्तृणमत्स्येषु, हे.

रौद्र. रौद्रो घर्मे रसे चण्ड्यां स्त्री तीव्रे भीषणे त्रिषु, मे. रौद्रो माध्यरसान्तरे। रौद्रोऽतिभीषणे तीव्रे रौद्री स्कन्दस्य मातरि, वि. रौद्रो भीष्मे रसे तीव्रे रौद्री गौर्याम्, हे.

रौरव. रौरवो नरके घोरे, मे, वि. रौरवो भीषणे नरकान्तरे, हे. रौरवौ घोरनरकौ, त्रि.

रौहिणेय. रौहिणेयोऽन्यवद् वत्से ना बुधे च हलायुधे, मे. रौहिणेयो भवेद् वत्से रेवतीरमणे बुधे, वि. रौहिणेयो वत्से बुधे बले, हे. वत्से बुधे बले रौहिणेयः, लि.

रौहिष. v. रोहिष.

ल. लः शक्रे ला तु दाने स्यात् ग्रहणेऽपि निगद्यते, मे. क्रिया ककुद्गतो मांसं पिनाको भूर्बलागुणः। लम्पटः शक्रसंज्ञश्च वायो रान्तो लकारकः, मा. लो दीप्तौ द्यां लश्च भूमौ भये चाह्लादनेऽपि च। लो वाते लवणे च स्यात् लो दाने च प्रकीर्तितः, ए.

लक्ष. लक्षा न पुंसि सङ्ख्यायां क्लीबं व्याजशरव्ययोः, मे. लक्षं शरव्ये सङ्ख्यायां लक्षं छद्मनि कथ्यते, वि. लक्षं व्याजशरव्ययोः। सङ्ख्यायामपि, हे. सङ्ख्यायां तु न ना लक्षं क्लीबं व्याजशरव्ययोः, लि.

लक्षण. लक्षणं नाम्नि चिह्ने च सारस्यां लक्षणा क्वचित्, मे. लक्षणं नाम्नि चिह्ने च सौमित्रौ चापि लक्षणः, वि. लक्षणा सारसी, लि. लक्षणं नामचिह्नयोः। लक्ष्मणं च लक्षणस्तु सौमित्रौ लक्ष्मणो यथा, हे.

लक्ष्मण. लक्ष्मणा स्त्र्योषधीभेदे सारसयामपि योषिति। रामभ्रातरि पुंसि स्यात् सश्रीके चाभिधेयवत्, मे. लक्ष्मणं लाञ्छने नाम्नि रामभ्रातरि लक्ष्मणः। लक्ष्मणौषधिसारस्योः सश्रीके चाभिधेयवत्, वि. लक्ष्मणः श्रीयुते लक्ष्मणौषधौ सारसस्त्रियाम्, हे. दाशरथिः श्रीमांश्च लक्ष्मणः, लि. सारसो लक्ष्मणः प्रोक्तो लक्ष्मणो रामवानुजे, अने. v. लक्षण.

लक्ष्मन्. लक्ष्म चिह्ने प्रधाने च, मे, वि. लक्ष्म चिह्नप्रधानयोः, श लक्ष्माख्या कन्दजातिः स्यात् चिह्नं लक्ष्म च लक्ष्मणम्, अने.

लक्ष्मी. लक्ष्मीः सम्पत्तिशोभयोः। ऋद्धौषधे च पद्मायां वृद्धिनामौषधेऽपि च। स्त्री फलिन्याम्, मे. लक्ष्मीः श्रीरिव सम्पत्तिपद्माशोभाप्रियङ्गुषु, वि. लक्ष्मीः श्रीशोभासम्पत्प्रियङ्गुषु, हे. सम्पत्कमलयो र्लक्ष्मीः, लि. v. विभ्रम.

लक्ष्मीपतिः. लक्ष्मीपतिः पुमान् वासुदेवे नरपतावपि, मे. लक्ष्मी-

पति वासुदेवे लवङ्गद्रुमपूगयोः, वि. लक्ष्मीपति र्जनार्द्दने। पूगे लवङ्ग-द्रुमे च, हे.

लक्ष्मीपुत्र. लक्ष्मीपुत्रस्तु पुंलिङ्गः कामदेवे तुरङ्गमे, मे. लक्ष्मीपुत्रः स्मरे हये, वि. लक्ष्मीपुत्रो हये कामे, हे. लक्ष्मीपुत्रौ स्मरहयौ, त्रि.

लक्ष्य. लक्ष्यं व्याजपदेऽप्येषि शरव्येऽपि नपुंसकम्, मे. लक्ष्यं शरव्ये सङ्ख्यायां लक्षं छद्मनि सम्मतम्, वि.

लग्न. लग्नं राश्युदये क्लीवं सक्तलज्जितयोस्त्रिषु, मे लग्नं राश्युदये लग्नं सक्तलज्जितयोरपि, वि. लग्नन्तु लज्जिते। राशीनामुदये सक्ते, हे. राशीनामुदयो लग्नं सक्तलज्जितयोस्त्रिषु, त्रि.

लघिष्ठ. लघिष्ठोऽत्यल्पके भेले, मे. लघिष्ठोऽत्यल्पके भेलेऽपि, वि. लघिष्ठो भेलकेऽपि च, हे.

लघु. लघुरगुरौ च मनोज्ञे निःसारे वाच्यवत् क्लीवम्। शीघ्रे च कृष्णागुरुणि पृक्कायामौषधौ तु स्त्री, मे. लघु र्मनोज्ञनिःसारागुरुषु प्रथितो लघुः। कृष्णागुरुणि शीघ्रे च स्पृक्कायां च स्पृक्का लघुः, वि. लघुः स्पृक्का लघ्वगुरुं ह्रस्वं कार्ष्णागुरु द्रुतम्, हे. त्रिष्विष्टेऽल्पे लघुः, अ. पृक्कायां स्त्री लघुः क्लीवं शीघ्रे कृष्णागुरुण्यपि, त्रि.

लघ्वी. लघ्वी लाघवयुक्तायां प्रभेदे स्यन्दनस्य च, मे. लघ्वी ह्रस्वविधायां प्रभेदे स्यन्दनस्य च, वि, हे.

लङ्का. लङ्का रक्षःपुरीशाखाशाकिनीकुलटासु च, मे, वि. लङ्का तु शाखा शाकिनी कुलटा पुरी, हे. नगरीशाखयो र्लङ्का, त्रि.

लङ्ग. लङ्गस्तु सङ्गलिङ्गयोः, मे. लङ्गः सङ्गे च लिङ्गे च, वि.

लङ्घन. लङ्घनं द्रुपवासे स्यात् क्रमणे प्लवनेऽपि च, मे, वि. लङ्घनं भोजनत्यागे प्लवने क्रमणेऽपि च, हे.

लञ्ज. लञ्जः स्यात् पट्टकच्छयोः, वि, हे, श्रा.

लट. लटः प्रमादवचनदोषयोरपुरदाहृतः, वि.

लड्डु. लड्डु करञ्जभेदे स्यात् फले वाटो खगान्तरे, मे, वि, लड्डु

पचिकुसुम्भयोः, हे. करञ्जभित्फले लङ्गा वाद्यपचिमभेदयोः, त्रि. लङ्गा शिल्पी खगान्तरे, हा.

लता. लता प्रियङ्गुशाखयोः। स्पृक्काज्योतिष्मतीवल्लीलताकस्तूरिकासु च। माधवीदूर्वयोः, मे. लता ज्योतिष्मतीदूर्वाशाखावल्लीप्रियङ्गुषु। स्पृक्कामाधव्योः कस्तूर्यन्नाम्, हे. लता ज्योतिष्मतीस्पृक्काशाखावल्लीप्रियङ्गुषु। लता कस्तूरिकायाश्च माधवीदूर्वयोरपि, वि. कस्तूरीष्टयोर्लता, त्रि.

लभ्य. लभ्यं युक्ते च लब्धव्ये, मे, वि. लभ्यं लब्धव्ये युक्ते च, हे. युक्ते च लभ्यं स्यात्, त्रि.

लम्पाक. लम्पाको लम्पटे देशे, मे, वि, हे.

लम्बकर्ण. लम्बकर्णः स्मृतोऽङ्कोठपादपे छगलेऽपि च, मे, वि. लम्बकर्णः पुनश्छगे। अङ्कोठे, हे. छागेऽपि लम्बकर्णः स्यात्, त्रि.

लम्बा. लम्बा महालयागौर्योस्तिक्ततुम्ब्यामपि स्त्रियाम्, मे. लम्बा श्रीतिक्ततुम्ब्योः, वि.

लम्बोदर. लम्बोदरः स्यादुद्धाने गणानामधिपेऽपि डि, मे. लम्बोदरः स्यादुधाने गणानामधिपेऽपि च, वि, त्रि. लम्बोदरः स्यादाधाने प्रमथानाञ्च नायके, हे.

लय. लयो विनाशे संश्लेषे साम्ये तौर्यत्रिकस्य च, मे, वि. लयसौर्यत्रयीसाम्ये संश्लेषणविलासयोः, हे. अथ श्लेषवादयोः। लयः, त्रि.

ललज्जिह्व. ललज्जिह्वोऽन्यवद् हिंस्रे क्रमेलकशुनोः पुमान्, मे. ललज्जिह्वो मतो हिंस्रे क्रमेलकशुनोरपि, वि.

ललना. ललना कामिनीनारीभेदजिह्वासु योषिति, मे. ललना नाड़िकाभेदे जिह्वायां वरयोषिति, वि. ललना स्त्री नारी जिह्वा, हे. योषित् जिह्वा च ललना, त्रि

ललाम. ललामं लाञ्छने ध्वजे। शृङ्गे प्रधाने भूषायां रम्ये वालधिपुण्ड्रयोः। तुरङ्गे च प्रभावे, मे. ललामं [illegible]

अ. भूषायां लाङ्गूले प्रधानश्रृङ्गप्रभावपुण्ड्रेषु। ध्वजलक्ष्मतुरङ्गेषु नवसु ललाम प्रयुज्यते प्राज्ञैः, ह. V. ललामन्.

ललामन्. ललाम स्यात् प्रभावे च लाञ्छनध्वजवाजिषु। श्रृङ्गे प्रधाने भूषायामपि वालधिपुण्ड्रयोः, मे. ललाम च ललामश्च लाञ्छनध्वजवाजिषु। श्रृङ्गे प्रधाने भूषायां रम्ये वालधिपुण्ड्रयोः। प्रभावे च, वि. ललामवत् ललामाख्ये चिह्ने श्रृङ्गपताकयोः। रम्ये प्रधाने भूषायां पुण्ड्रे पुच्छप्रभावयोः, हे. हये पुच्छे ध्वजे पुण्ड्रे मैले पुंसि गुणाधिके। चिह्ने धाननि भूषायां ललामेति बुधै र्मतम्, अने.

ललित. ललितं त्रिषु। ललिते चेप्सितेऽपि स्यात् हारभेदे तु न द्वयोः, मे. ललितं हारभेदे स्यादीप्सिते ललितेऽपि च, वि. ललितमीप्सिते। ललितो हारभेदे स्यात्, हे.

लव. लवो लेशे विनाशे च छेदने रामनन्दने, मे, वि. लवः कालभिदि च्छिदि। विनाशे रामजे लेशे, हे. लवश्छेदनलेशयोः, त्रि.

लवण. लवणं सैन्धवादौ ना सिन्धुरक्षोभिदो रसे। तद्युक्ते वाच्यलिङ्गः स्यात् नदीभेदस्त्रियोः स्त्रियाम्, मे. लवणो रसरक्षोऽब्धिभेदेषु लवणान्विते, वि. लवणो राक्षसे बले। अब्धिभेदे लवणा त्विट्, हे.

लाङ्गल. लाङ्गली तोयपिप्पल्यां क्लीवन्तु कुसुमान्तरे। गोदारणे तृणराजगृहदारुविशेषयोः, मे. लाङ्गली जलपिप्पल्यां लाङ्गलं कुसुमान्तरे। सीरेऽपि लाङ्गलं तालगृहदारुविशेषयोः, वि. लाङ्गलं तालहलयोः पुष्पभिद्गृहदारुणोः। लाङ्गली जलपिप्पल्याम्, हे. लाङ्गलं हलमिष्यते, अने.

लाङ्गलिन्. लाङ्गली नारिकेले स्त्री रेवतीरमणे पुमान्, मे. लाङ्गली बलभद्रे स्यात् नारिकेले च लाङ्गली, वि लाङ्गली बलभद्रे स्यात् नारिकेले, हे.

लाङ्ग(ङ्गू)ल. लाङ्गूलं पुच्छशेफसोः, मे. लाङ्गूलं मेहने पुच्छे, वि. लाङ्गूलं शिश्नपुच्छयोः, हे.

लाज अथ लाजः स्यादार्द्रतण्डुले। नपुंसकमुशीरेऽथ स्त्रियां

मुंभृग्नि चाघते, मे. लाजाः सुन्न भ्रष्टधान्येषु लाजः सन्नादार्द्र तण्डुले। उशीरे लाजमुद्दिष्टम्, वि. लाजः सम्रादार्द्र तण्डुले। लाजास्तु भ्रष्टधानाः सुन्न लाजं पुनरुशीरके, हे.

लाञ्छन. लाञ्छनं नामचिह्नयोः, मे. लाञ्छनं लक्षणे नाम्नि,वि. लाञ्छनं लक्ष्यसंज्ञयोः, हे.

लाट. लाटो देशान्तरेंऽशुके, मे. लाटौ वस्त्रदेशयोः, हे. लाटो देशांशुकेऽपि च, वि. लाटोऽंशुके च देशे च, त्रि.

लालस. लालसौत्सुक्यतृष्णातिरेकयाञ्चासु च द्वयोः, मे. लालसो लालसाऽपि सम्राद् याञ्चातृष्णातिरेकयोः। औत्सुक्ये च, वि. लालसो लोलयाञ्चयोः, हे. लालसे प्रार्थनौत्सुक्ये, अ.

लालाटिक. लालाटिकः प्रभो भालदर्शिन्याश्लेषणान्तरे। कार्याक्षमे, मे. लालाटिकः प्रभो भालदर्शिन्याश्लेषणान्तरे। कार्याक्षमेऽपि, वि लालाटिकः सम्रादाश्लेषे भवेत् कार्याक्षमेऽपि च। प्रभो भालदर्शिनि च, हे. लालाटिकः प्रभो भालदर्शी कार्याक्षमश्च यः, अ.

लासक. लासको लास्यकारिणि। मयूरे लसके च, मे. लासको लसके लास्यकारिण्यपि मयूरके, वि. लासकौ केकिनर्तकौ, हे.

लास्य. लास्यं तौर्यत्रिके मतम्। नृत्ये च, मे. लास्यं तौर्यत्रिके नाट्ये, वि.

लिङ्ग. लिङ्गं चिह्नेऽनुमाने च साङ्ख्योक्तप्रकृतावपि। शिवमूर्तिविशेषेऽपि मेहनेऽपि नपुंसकम्, मे. लिङ्गं मेहनचिह्नयोः। शिवमूर्तावनुमाने साङ्ख्योक्तप्रकृतावपि, हे लिङ्गं चिह्नेऽनुमानेऽपि साङ्ख्योक्तप्रकृतावपि। शिवमूर्तिविशेषेऽपि मेहने च प्रचक्षते, वि. लिङ्गं चिह्नशेफसोः, अ. व्यक्ते साङ्ख्योदिते लिङ्गं स्थाणौ शेफसि लक्ष्मणि। पुंस्त्वादौ, त्रि.

लिप्त. लिप्तं विलिप्तविषदिग्धयोः। भुक्ते, मे. लिप्तं भुक्तविलिप्तयोः। विषाक्ते, हे लिप्तं विषाक्ते भुक्ते च वाच्यवत् सम्राद् विलेपिते,वि.

ली. लीः श्लेषणे च चपले, मे.

लीला. लीला केलिविलासयोः। शृङ्गारभावचेष्टायाम्, मे. लीलां विदुः केलिविलासखेलाशृङ्गारभावप्रभवक्रियासु, वि. लीला केलि विलासश्च शृङ्गारभावजा क्रिया, हे. लीला विलासक्रिययोः, अ.

लुब्ध. लुब्ध आकाङ्क्षिणि व्याधे, मे, हे. लुब्धो मृगयुकाङ्क्षिणोः, वि.

लूता. लूता वृर्णनाभपिपीलिकागदान्तरे, मे. लूता तु रोगे पिपीलिकोर्णनाभयोः, हे. लूता पिपीलिकायां स्यादूर्णनाभे गदान्तरे, वि.

लूतामर्कटक. लूतामर्कटकः पुन्नागनवमालिकयोः कपौ, हे. लूतामर्कटकः पुन्नागे नवमाल्यां प्लवङ्गमे, वि.

लूनक. लूनको भेदिते पशौ, मे. लूनकः स्यात् पशौ भिन्ने, वि. लूनकस्तु पशौ भिन्ने, हे.

लेख. लेखो लेख्ये सुरे लेखा लिपिराजिकयोर्मता, मे, वि. लेखो लेख्ये देवते च लेखा राजयां लिपावपि, हे. लेखो देवेऽपि पंक्तौ, त्रि.

लेखन. लेखनं छेदने भूर्जे लिपिन्यासे, मे. लेखनं छेदने भूर्जे लिपिन्यासे च लेखनम्, वि. लेखनम्। भूर्जे छेदे लिपिन्यासे, हे. छेदे भूर्जे च लेखनम्, त्रि.

लेखनिक. लेखनिकः कथितो लेखहारके। लेखेषु परहस्तेन स्वहस्तस्य च लेखके, मे. लेखनिकस्तु तत्र यः। स्वहस्तं परहस्तेन लिखितेषु विलेखयेत्। लेखहारे, हे. लेखनिको लेखहारे यः स्वहस्तं विलेखयेत्। लेखेषु परहस्तेन तत्रापीष्ट प्रदर्शितः, वि.

लेप. लेपः प्रलेपने अशौ, मे. लेपस्तु सुधालेपनालेपनेषु च, वि. लेपस्तु लेपने। अशने च सुरायां च, हे. लेपौ लेपनजेमने, त्रि.

लोक. लोको जनेऽपि भुवने, मे. लोकस्तु भुवने जने, वि, अ. लोको विश्वे जने, हे.

लोचक. लोचको मांसपिण्डेऽक्षितारकायाश्च कज्जले। ललाटाभरणे स्त्रीणां कदलीनीलवस्त्रयोः। निर्बुद्धौ कर्णपूरे च मौर्व्यां भ्रूश्लथचर्मणि, मे. लोचको मांसपिण्डे स्यादक्षितारे च कज्जले। ललाटाभरणे स्त्रीणां कदली-

नीलवस्त्रयोः। नियुं क्ली कर्णपूरे च मौवर्ज्ञी भग्नस्थचर्मणि, वि. लोचको नीलवाससि। कज्जले मांसपिण्डेऽचितारे स्त्रीभालभूषणे। नियुं क्ली कर्णिका-मोचाजग्रास्नु प्रसस्थचर्मणि, हे. नीलवस्त्रेऽचितारायां लोचको निर्मतौ लिषु, लि.

लोत. लोतमश्रुणि चोरिते, वि.

लोमश. लोमशो मुनिमेषयोः। लोमान्विते स्त्रियां काकजङ्घा-मांसीवचासु च। शूकशिम्बिमहामेदाकाशीशे शाकिनीभिदि, मे. लोमशो लोमसंयुते। मेढ्रके चाथ कासीसशृगालीजटिलासु च। लोमशा शूकशिम्बग्रास्व मर्कटीकाकजङ्घयोः। महामेदातिबलयोः शाकिनीभिदि चेष्यते, वि. लोमशो लोमयुक्तेऽवौ लोमशा शाकिनीभिदि। महामेदाकाकजङ्घाशृगालीजटिलासु च। काशीशेऽतिबलाशूकशिम्बीमर्कटिकासु च, हे. लोमशो मेढ्रकेऽपि स्यात्, लि.

लोल. लोलः स्याद् वाच्यलिङ्गकः। सतृष्णे चञ्चले लोला जिह्वा-कमलयोः स्त्रियाम्, मे. लोलश्चलसतृष्णयोः। लोला जिह्वाकमलयोः, वि. लोलश्चले सतृष्णे च लोला तु रसनाश्रियोः, हे. जिह्वाकमलयो र्लोला, लि.

लोह. लोहोऽस्त्री शस्त्रके लौहे जोङ्गके सर्वतैजसे, मे. लोहं काला-यसे सर्वतैजसे जोङ्गकेऽपि च, हे. लोहस्तु शस्त्रके लोहं जोङ्गके सर्व-तैजसे, वि.

लोहल. लोहलः शृङ्खलाधार्ये भवेदव्यक्तवाचि च, वि. लोहलः शृङ्ख-लाधार्येऽव्यक्तवाचिनि च लिषु, मे. लोहलोऽस्फुटवादिनि। शृङ्खलाधार्ये, हे.

लोहित. लोहितं रक्तगोशीर्षे कुङ्कुमे रक्तचन्दने। पुमान् नदान्तरे भौमे वर्णे च लिषु तद्वति, मे. लोहितं कुङ्कुमे रक्ते गोशीर्षे च कुचन्दने। लोहितः स्यान् नदे भौमे वर्णभेदे च वाच्यवत्, वि. लोहितो मङ्गले नदे। वर्णभेदे लोहितन्तु कुङ्कुमे रक्तचन्दने। गोशीर्षे रुधिरे युद्धे, हे.

लौहित्य. लौहित्यं लोहितत्वे स्यात् क्लीवं पुंसि नदान्तरे, मे. लौहित्यः सागरे व्रीहौ, वि. लौहित्योऽब्धौ नदे व्रीहौ, हे.

व. वं प्रचेतसि जानीयादिवार्थे च तदव्ययम् । वः सान्त्वने च वाते च वरुणे च निगद्यते, मे. वं प्रचेतसि जानीयादिवार्थे च तदव्ययम्, वि. वः पश्चिमदिगीशे स्यादौपम्ये पुनरव्ययम्, हे. वालो वामांसनिलयो मेदो वारिदवाहनौ। उत्कारो जलसंघश्च खङ्गोशोऽपि वकारकः, मा. वः शोषे चाश्रये चैव प्रलये साधनेऽपि वः। मानसे वरुणे चैव वकारः सान्त्वनेऽपि च, ए.

वंश. पुंसि वंशः कुले वेणौ पृष्ठावयववर्गयोः, मे. वंशो वेणौ कुले वर्गे पृष्ठस्यावयवेऽपि च, वि. वंशः सङ्घेऽन्वये वेणौ पृष्ठाद्यवयवेऽपि च, हे. द्वौ वंशौ कुलमस्कारौ, श. वंशो वर्गे च पृष्ठांशे, त्रि. वंशो वेणौ कुलेऽपि च; शा. पृष्ठास्थन्यपि वंशः, रु. मेरौ दृषविशेषे च वंशशब्दस्तु कार्मुके, अने. करिपृष्ठे कुले वेणौ वंशाख्या कविभिः स्मृता, अने.

वक्तव्य. वक्तव्यं कुत्सिते हीने वचनार्हे च वाच्यवत्, मे. वक्तव्यो वाच्यवद् गर्ह्ये वचोऽर्हहीनयोरपि, हे. गर्ह्यहीनौ च वक्तव्यौ, श.

वक्तृ. वक्ता तु पण्डितेऽपि स्याद् वाग्मिन्यप्यन्यलिङ्गकः, मे. वक्ता वाग्मिनि पण्डिते, वि.

वक्त्र. वक्त्रं मुखे छन्दोभेदे, मे. वक्त्रं छन्दोऽन्तरे मुखे, वि. वक्त्रमात्रेत्र छन्दसि च, हे.

वक्र. वक्रः शनैश्चरे पुंसि पुटभेदे नपुंसकम् । त्रिषु क्रूरे च कुटिले, मे. वक्रः स्यात् कुटिले क्रूरे पुटभेदे शनैश्चरे, वि. वक्रं पुटभेदे वक्रः कुटिले क्रूरभौमयोः, हे. वक्रः शनैश्चरे क्रूरे पुटभेदे तथाऽध्वजौ, त्रि.

वकनक. वकनकस्तु पिशुने तथैव शुकपक्षिणि, मे. वकनकः शुके खले, वि. वकनकौ खलशुकौ, हे.

वङ्क. वङ्कः पर्याणभागे ना नदीपाते च भङ्गुरे,मे. वङ्कः पर्याणभागे स्यात् नदीपाते च भङ्गुरे, वि.

वङ्ग. वङ्गं सीसकरङ्गयोः । वार्ताकेऽपि च कार्पासे पुंभूम्नि नीवृदन्तरे, मे. वङ्गं सीसकरङ्गयोः । वङ्गः कार्पासवार्ताकदेशभेदेषु भाषितः, वि.

वङ्गः कार्पासे वन्ताके वङ्गा जनपदान्तरे। वङ्गं त्रपुणि सीसे च, हे.

वच. वचः कीरे वचौषधौ। शारिकायाञ्च, मे. वचा स्यादुग्रगन्धायां सारिकायां शुके वचः, वि. वचः शुके वचौषधौ। शारिकायाम्, हे. सारिकायाञ्च वचा, ति.

वचक्नु. वचक्नुस्तु पुमान् विप्रे वावदूकेऽभिधेयवत्, मे. वचक्नु-र्वाग्मिविप्रयोः, वि.

वज्र. वज्रं स्यन्नाद् बालके धात्रां क्लीवं योगान्तरे पुमान्। वज्रा स्नुह्यां गुडूच्याञ्च वज्री स्नुह्यन्तरे स्नुता। दम्भोली हीरकेऽप्यस्त्री, मे. वज्रं हीरकदम्भोलिबालकामलकेषु च। वज्रा गुडूचिकायां स्यात्, वि. वज्रं कुलिशहीरयोः। बालके वज्रा त्वग्लता, हे. वज्रोऽस्त्री हीरके पवौ, श्र.

वज्रिन्. वज्री तु वृक्षे देवाधिपे पुमान्, मे.

वञ्चक. वञ्चकस्तु खले धूर्ते गृहबभ्रौ च जम्बुके, मे. अथ वञ्चकः खलधूर्तयोः। जम्बूके गृहबभ्रौ च, वि. वञ्चको जम्बुके गेहनकुले खलधूर्तयोः, हे. वञ्चकौ धूर्तफेरवौ, ति.

वञ्जुल. वञ्जुलः पुंसि तिनिशे वेतसाशोकयोरपि, मे. वञ्जुलो वेतसाशोकतिनिशे, वि. वञ्जुलस्त्वशोके तिनिशद्रुमे। वानीरे, हे.

वट. वटौ त्रिषु गुणे पुंसि स्यात् न्यग्रोधकपर्दयोः, मे. वटो गोले गुड़े भवेत् वटः साम्यवराटयोः। बटः कपर्दे न्यग्रोधे शुल्ववर्तिकयो वटी, वि. वटो गोले गुणे भवेत् वृक्षे साम्यवराटयोः, हे. वटौ त्रिषु गुणे पुंसि न्यग्रोधे च कपर्दके, ति.

वठर. वठरोऽम्बष्ठशठयोः, हे. वठरः कुक्कुटे पुंसि शठे च, मे. वठरः शठवेष्टयोः। कक्कुटे, वि.

वड़वा. वडवा द्विजयोषिति। अश्वायां कुम्भदास्याञ्च नारीजात्य-न्तरेऽपि च, मे. वड़वाऽश्वाकुम्भदास्योः स्त्रीविशेषे द्विजस्त्रियाम्, वि. वड़वाऽश्वायां स्त्रीभेदे कुम्भदास्यां द्विजस्त्रियाम्, हे. वड़वाऽश्वाकुम्भ-दास्योः, ति

वण्ठ. वण्ठः सप्रादकृतोद्वाहे खर्वे कुन्तायुधेऽपि च, मे, वि. वण्ठः कुन्तायुधे खर्वे भृत्याकृतविवाहयोः, हे.

वण्ठर. वण्ठरः स्थगिकारज्ज्वौ लाङ्गूले कुक्कुरस्य च। करीरकोषे तालस्य पल्लवे च पयोधरे, मे. वण्ठरस्तालपल्लवे। करीरकोशेऽपि, वि.

वण्ठाल. वण्ठालो युद्धभेदे च नौकायाञ्च खनित्रके, मे. वण्ठालं शूरयो र्युद्धे नौकायाञ्च खनित्रके, वि. वण्ठालः शूरयुद्धनौखनित्रयोः, हे.

वण्ड. वण्डा तु पांशुलायां स्त्री त्रिषु हस्तादिवर्जिते, मे. वण्डापि पांशुलायां सप्राद् वण्डो हस्तादिवर्जिते, वि.

वत. वतामन्त्रणसन्तोषखेदानुकम्पविस्मये, मे, वि. वतामन्त्रणखेदयोः। हत्यार्थयन्त्रानुकम्पासु, हे. निन्दायां विस्मये वत, श. खेदानुकम्पासन्तोषविस्मयामन्त्रणे वत, अ.

वतंस. वतंसस्तु पुमान् कर्णपूरशेखरयोरपि, मे. V. श्लतंस.

वत्स. वत्सः पुत्रादिवर्षयोः। तर्णके नोरसि क्लीवम्, मे. वत्सस्तर्णकपुत्रादिवर्षे वत्सन्तु वक्षसि, वि. वत्सा उरस्तुक्र्षर्णतर्णकाः, हे. वत्सौ तर्णकवर्षौ द्वौ, श. पुत्रादौ तर्णके वर्षे वत्सः क्लीवन्तु वक्षसि, त्रि. वत्सौ तर्णकपुत्रकौ, भने. वत्सः संवत्सरेऽपि निर्दिष्टः, ड.

वदान्य. वदान्यो दानशौण्डे सप्रात् चारुवादिनि वाच्यवत्, मे. वदान्यो दानशौण्डे सप्राद् वदान्यश्चारुभाषिणि, वि. वदान्यः प्रियवागुदारशीलयोरुभयोरपि, हे. वदान्यो वल्गुवागपि, अ. वदान्यस्त्यागवान् सुवाक्, त्रि.

वध. वधो हिंसकहिंसयोः, हे.

वधू. वधूः स्त्री शारिवौषधे। स्नुषाप्रटीनवोढास्त्रीभार्यास्पृक्काङ्गनासु च, मे. वधूः स्नुषानवोढास्त्रीभार्यास्पृक्काङ्गनासु च। सट्यां च शारिवायां सप्रात्, वि. वधूः पत्न्यां स्नुषानार्योः स्पृक्काशारिवयोरपि, हे. वधूर्जाया स्नुषा स्त्री च, श. स्पृक्का महिला च वधूः, त्रि. वधूर्नारी वधूर्भार्या वधूः पुत्रवधूरपि, भने.

वन. वनं नपुंसकं नीरे निवासालयकानने, मे. वनं कानननीरयोः। प्रवासे निलये चापि वनं प्रस्रवणेऽपि च, वि. वनं प्रस्रवणे गेहे प्रवासेऽम्भसि कानने, हे. वने सलिलकानने, अ. वनं काननमम्बु, च, अने.

वनज. वनजा मुद्गपर्ण्यां ना मुस्तके क्लीबमम्बुजे, मे. वनजो मुस्तके पद्मे वनजं वनजो गजे। वनजा मुद्गपर्ण्यां च, वि. वनजो मुस्तके स्तम्बेरमे वनजमम्बुजे। वनजा तु मुद्गपर्ण्याम्, हे. गुल्मेऽपि च वनजः, त्रि.

वनमालिन्. वनमाली तु गोविन्दे वाराह्यां वनमालिनी, मे, वि.

वनश्वन्. वनश्वा गन्धमार्जारे वृकव्याघ्रयोः पुमान्, मे. वनश्वा गन्धमार्जारे वृकव्याघ्रयोरपि, वि. वनश्वा विप्रतारके। शार्दूले गन्धमार्जारे, हे. वनश्वा जम्बुके व्याघ्रे, त्रि.

वनस्पति. वनस्पति र्ना द्रुमात्रे विनापुष्पफलद्रुमे, मे. वनस्पतिर्द्रुममात्रे विनापुष्पफलद्रुमे, वि. वनस्पति द्रुमात्रके। विनापुष्पफले द्रौ च, हे. द्रुममात्रेऽपि वनस्पतिः, त्रि.

वनित. वनिता जातरागस्त्रीस्त्रियोस्त्रिषु च याचिते। सेविते, मे. वनिता जनितात्यर्थानुरागायां च योषिति। वनितं याचितेऽपि स्याद् वनितं सेवितेऽपि च, वि. वनितं तु स्यात् प्रार्थिते सेवितेऽपि च। वनितोत्पादितात्यर्थरागनार्यपि नार्यपि, हे. वनिता जनितात्यर्थानुरागायाश्च योषिति, श्र.

वन्दनी. वन्दनी नतिजीवातुकटिमाचलकर्मसु, मे.

वन्य. वन्यं त्रिषु वनोद्भूते स्त्री वनाम्बुसमूहयोः, मे. वन्यं वनभवे वन्या वनवारिसमूहयोः, वि.

वपन. वपनं बीजाधाने च मुण्डने, मे, वि. वपनं मुण्डने बीजाधाने, हे.

वपा. वपा विवरमेदसोः, मे, वि, हे. मेदो विलं वपा, त्रि.

वपुस्. वपुः क्लीवं तनौ प्रशस्ताकृतावपि, मे. वपु र्भव्याकृतौ देहे, वि. वपुः प्रशस्ताकृतौ देहे, हे.

वप्तृ. वप्ता तु जनके पुंसि वापकेऽप्यभिधेयवत्, मे.

वप्र. वप्रस्ताते पुमानस्त्री रेणुक्षेत्रे चये तटे, मे. पितृकेदारयो-र्वप्रो वप्रः प्राकाररोधसोः, वि. वप्रः प्राकाररोधसोः। क्षेत्रे ताते चये रेणौ, हे. वप्रस्ताते स्त्रियां क्षेत्रे चये रेणौ च रोधसि, त्रि. तटो वप्रः पिता वप्रो वप्रः केदार इत्यपि, अने. गिरिसानुन्यपि वप्रस्, रु.

वमथु. वमथुः पुंसि वमने गजस्य करशीकरे, मे. वमथु र्वमनेऽपि स्याद् गजस्य करशीकरे, वि. वमथु र्वमने कासे गजस्य करशीकरे, हे.

वमन. वमनं छर्दनेऽर्दने, मे, हे. वमनं छर्दनेऽर्दने। स्यादाहुतौ च, वि.

वमि. वमि र्वान्तौ स्त्रियां पुंसि कृताग्ने, मे. वमि र्वान्तौ कृताग्ने, वि. वमि र्वान्तेऽनले, हे.

वयःस्थ. वयःस्था तु स्त्रियां ब्राह्मीगुडूच्यामलकीषु च। सूक्ष्मैलायाञ्च काकोल्यां पथ्यायां तरुणे त्रिषु, मे. वयःस्थो वाचयवद् यूनि वयःस्था शाल्मलीद्रुमे। ब्राह्मीगुडूचीकाकोलीसूक्ष्मैलामलकीषु च, वि. वयःस्थो मध्यमवया वयःस्था शाल्मलीद्रुमे। ब्राह्मीगुडूचीकाकोलीसूक्ष्मैलामलकीषु च, हे. काकोल्यामलकी ब्राह्मी वयःस्था तरुणे त्रिषु, त्रि.

वयस्. वयः पक्षिणि बाल्यादौ यौवने च नपुंसकम्, मे. वयः पक्षिणि बाल्यादौ वयो यौवनमात्रके, वि. वयस्तारुण्ये बाल्यादौ खगे, हे. खगबाल्यादिनो र्वयः, अ.

वर. वरो जामातरि वृतौ देवतादेरभीप्सिते। षिड्गे पुंसि त्रिषु श्रेष्ठे कुङ्कुमे तु नपुंसकम्। वरी प्रोक्ता शतावर्यां वरा च स्यात् फलत्रिके। मनागिष्टे वरं क्लीवं केचिदाहुस्तदव्ययम्, मे. वरोऽभीष्टे देवतादे र्वरो जामातृषिड्गयोः। श्रेष्ठेऽन्यवद् वरो वृतौ वरं काश्मीरजे मतम्। त्रिफलायां वरा प्रोक्ता शतावर्यां वरी वरम्।: अव्ययन्तु मनागिष्टे, वि. वरो वृतौ।

विटे जामातरि श्रेष्ठे देवतादेरभीप्सिते। वरं तु घुसृणे किञ्चिदिष्टौ वरी शतावरी, हे. देवाद्वृते वरः श्रेष्ठे त्रिषु क्लीवं मनाक्प्रिये, अ. वरो जामातरि वृते कुङ्कुमे च नपुंसकम्, त्रि वरी श्रेष्ठशताभनी, अने.

वरचन्दन. वरचन्दनमाख्यातं कालीये देवदारुणि, मे वरचन्दनमाम्नातं कालीये देवदारुणि, वि. वरचन्दनं देवदारुणि। कालेये, हे.

वरट. वरटा द्वयो र्वरट्यां स्त्री हंस्यां च तत्पतौ पुमान्, मे. वरटा हंसयोषायां गन्धोल्यां वरटाऽपि च, वि वरटा हंसयोषिति। गन्धोल्यां च, हे.

वरण. वरणस्तु पुमान् तिक्तशाकप्राकारयोरपि। क्लीवं कन्यादिवरणे वेष्टने स्त्री नदीभिदि, मे. वरणस्तिक्तशाकेऽपि प्राकारे वरणं मतम्, वि. वरणो वरणद्रुमे। प्राकारे वरणं स्त्रियाम्, हे.

वरण्ड. वरण्डोऽप्यन्तरे वेदौ समूहमुखरोगयोः, मे. वरण्डा सारिका वर्तिशस्त्रभेदे च योषिति, मे. वरण्डोऽप्यन्तरावेदौ सन्दोहमुखरोगयोः, वि. वरण्डा सारिकावर्तिखड्गधेनुषु कथ्यते, वि. वरण्डो वदनामये। अन्तरावेदौ सन्धे च वरण्डा शारिका छुरी। वर्तिः, हे. वरण्डो वदनामये। समूहे चान्तरावेद्याम्, त्रि.

वरण्डक. वरण्डकस्तु मातङ्गवेदी यौवनकण्टके। वर्तुले, मे. वरण्डकस्तु मातङ्गवेदी यौवनकण्टके। संवर्तुले, वि. वरण्डकस्तु मातङ्गवेदी यौवनकण्टके। संवर्तुले च भित्तौ च, हे.

वरत्रा. वरत्रा रज्जुकक्षयोः, मे. वरत्रा वर्तिकक्षयोः, हे.

वरद अथ वरदा स्त्रियाम्। कन्यायां वाच्यलिङ्गस्तु प्रसन्ने च समर्धके, मे. वरदोऽपि प्रसन्ने स्याद् वरदः शान्तचेतसि। वरदापि च कन्यायाम्, वि. वरदः पुनः। प्रसन्ने शान्तचित्ते च वरदा तु कुमारिका, हे.

वरला. वरला वारला चापि गन्धोलीहंसकान्तयोः, मे. वारला वरला चापि गन्धोलीहंसयोषितोः, हे.

वरवर्णिनी वरवर्णिनी तु लाक्षाहरिद्रारोचनासु च। फलिन्या-

कुत्समानारीसाधीयस्यामपि स्त्रियाम्, मे. स्याद् वरवर्णिनी लाक्षाहरिद्रा-रोचनासु च। स्त्रीरत्ने च फलिन्यां च दृश्यते वरवर्णिनी, वि. वरवर्णिन्यङ्गना-लाक्षाप्रियङ्गुषु। रोचनायां हरिद्रायाम्, हे. स्त्रीरत्ने च हरिद्रायां लाक्षायां वरवर्णिनी, हा.

वराक. वराकः सङ्गरे पुंसि शोचनीयेऽभिधेयवत्, मे. वराकः सङ्गरे शोच्ये, वि. वराकः शोच्यरणयोः, हे. वराको मूर्खके भोरौ, अने

वराङ्ग. वराङ्गं योनिमातङ्गमस्तकेषु गुडत्वचि, मे, वि. वराङ्गं योनौ शीर्षे गुडत्वचि। कुञ्जरे च, हे. वराङ्गन्तु गुडत्वचि गजे पुमान्, त्रि. वराङ्गं मूर्धगुह्ययोः, अ.

वराटक. वराटकः पद्मवीजकोषे रज्जौ कपर्दके, मे. वराटकः स्थूल-रज्जौ पद्मवीजे कपर्दके, वि. वराटकः पद्मवीजकोषे रज्जौ कपर्दके, हे. कप-र्दरज्जुराजीववीजकोषे वराटकः, त्रि.

वरारोह. वरारोहा कटावपि। वरारोहस्तु कथितो हस्त्यारो-हावरस्त्रयोः, वि. वरारोहो गजारोहे वरारोहा कटावपि, हे.

वराह. वराहः शूकरे विष्णौ मानभेदेऽद्रिमुस्तयोः, मे. वराहः शूकरे मेषे मुस्तकेऽपि, त्रि. वराहोऽब्दे किरौ विष्णौ नायकेऽप्यद्रिमुस्तयोः, वि. वराहो नायके किरौ। मेषे मुस्ते गिरौ विष्णौ, हे.

वरिष्ठ. वरिष्ठं मरिचेऽपि च। ताम्रे क्लीवं तित्तिरौ ना वरोत्त-मयोस्त्रिषु, मे. वरिष्ठः स्यादुरुतरे प्रवरे तित्तिरावपि। वरिष्ठं मरिचे ताम्रे, वि. वरिष्ठस्तु तित्तिरौ। वरिष्ठं मरिचे ताम्रे वरोत्तमयोरपि, हे. वरिष्ठं मरिचेऽपि च। ताम्रे चोरुतरे च, त्रि.

वरीयस्. वरीयान् योगभिद्श्रेष्ठवरिष्ठेष्वतियूनि च, मे. वरीया-नतियूनि स्याद् वरिष्ठे श्रेष्ठयोगयोः, वि. वरीयान् श्रेष्ठयोगयोः। अति-यून्यतिविस्तीर्णे, हे. (अतिशये) वरीयांसूरुवरयोः, अ.

वरुण. वरुणस्तरुभेदेऽप्सु, पश्चिमाशापतावपि, मे. वरुणस्तरुभेदेऽप्सु प्रतीचीपतिसूर्ययोः, वि. वरुणोऽर्केऽप्पतावपि, हे.

वरूथ. वरूथो रथगुप्तौ स्याद् वरूथं चर्मवेश्मनोः, मे, त्रि. वरूथं स्यात् तनुत्राणे रथगोपनवेश्मनोः, हे. वरूथो निजराट्‌कः, त्रि.

वर्कर. वर्करः परिहासे स्याच्छागे युवपशावपि, मे. वर्करस्तरुणे मेषे, वि. वर्करः पशुनर्मणोः, हे.

वर्कराट. वर्कराटः कटाक्षे स्यात् तरुणादित्यरोचिषि। नारीपयोधरोत्सङ्गकान्तदन्तनखक्षते, मे. वर्कराटः कटाक्षे स्यात् तरुणादित्यरोचिषि। स्त्रीणां पयोधरोत्सङ्गकान्तदन्तनखेऽपि च, वि. वर्कराटस्तु तरुणादित्यरोचिःकटाक्षयोः। स्त्रीणां पयोधरोत्सङ्गकान्तदन्तनखेऽपि च, हे. वर्कराटः कटाक्षे च स्त्रीणां स्तननखक्षते, त्रि.

वर्चस्. वर्चो नपुंसकं रूपे विष्ठायामपि तेजसि। पुंसि चन्द्रस्य तनये, मे. वर्चो दीप्तौ पुरीषे च वर्चो रूपेऽपि च क्वचित्, वि. वर्चस्तु तेजसि। गूथे रूपे, हे. तेजःपुरीषयो र्वर्चः, अ, अने.

वर्जन. अथ वर्जनं हिंसात्यागयोः, मे. वर्जनं त्यागहिंसयोः, वि, हे.

वर्ण. वर्णो द्विजादिशुक्लादियशोगुणकथासु च। स्तुतौ ना न स्त्रियां भेदरूपाक्षरविलेपने, मे. वर्णः काञ्चनयज्ञयोः। वर्णो द्विजादौ शुक्लादौ स्तुतौ रूपयशोऽक्षरे। विलेपने कुथायाञ्च वर्णः स्त्रमाद् गुणभेदयोः, वि. वर्णः स्वर्णे मखे स्तुतौ। रूपे द्विजादौ शुक्लादौ कुथायामक्षरे गुणे। भेदे गीतक्रमे चित्रे यशस्तालविशेषयोः। अङ्गरागे च वर्णन्तु कुङ्कुमे, हे. वर्णो द्विजादौ शुक्लादौ स्तुतौ वर्णं तु वाक्षरे, अ. अक्षराणि स्मृता वर्णा वर्णाः श्वेतादयो गुणाः। वर्णो नाम्यमुखे गाथा वर्णा ज्ञेया द्विजादयः, अने. वर्णो गुणाक्षरयशःशुक्लादिब्राह्मणादिषु। वर्णः स्तुतौ कुथायाञ्च वर्णः स्त्रमाद् रूपभेदयोः, श. शुक्लादौ ब्राह्मणादौ च शोभायामक्षरे व्रते। गीतक्रमे स्तुतौ वेषे वर्णशब्दं प्रचक्षते, र.

वर्णक. वर्णकश्चारणे स्त्री तु चन्दने च विलेपने, मे. वर्णकश्चारणे स्मृतः। विलेपने चन्दने च वर्णकं स्त्रमात्, वि. अथ वर्णकः। विलेपने मलयजे चारणे, हे. लेखन्यां वर्णिकाऽपि स्त्रमात्, श.

वर्णविलोडक वर्णविलोडक एव श्लोकस्तेने च सन्धिचौरे च, मे. वर्णविलोडकः श्लोकच्छायाहारिणि कुम्भिले, वि. वर्णविलोडक. काव्यच्छायाहृत्सन्धिचौरयोः, हे.

वर्णाट. वर्णाटो गायने चित्रकरे स्त्रीकृतजीवने, मे, वि. वर्णाटश्चित्रकारिणि। गायने स्त्रीकृताजीवे, हे. वर्णाटौ कामिगायनौ, त्रि.

वर्णिन्. वर्णी स्याल्लेखके चित्रकरेऽपि ब्रह्मचारिणि, मे, वि. वर्णी पुनश्चित्रकरे लेखके ब्रह्मचारिणि, हे.

वर्तक. वर्तकस्तु खुरेऽश्वस्य विहगे वर्तिका द्वयोः, मे. वर्तकोऽश्वखुरे खगे, वि, हे. खुरेऽप्यश्वस्य वर्तकः, अ.

वर्तन. वर्तनो वामने क्लीबं वृत्तौ स्त्री पेषणाध्वनोः। न पुंसि तूलनालायां तर्कुपिण्डे च जीवने। वर्तिष्णौ त्रिषु, मे. वर्तनी तर्कुपिण्डे स्याद् वर्तनो मलने पथि, वि. वर्तनी पथि। वर्तने तर्कुपिण्डे च, हे. वर्तनस्तर्कुपीठेऽपि स्त्रियां वर्तनवर्त्मनोः, त्रि.

वर्तरूक वर्तरूको नदीभेदे काकनीडे जलावटे, मे, वि वर्तरूकः काकनीडे जलावटे, हे.

वर्ति. वर्ति भेषजनिर्माणे नयनाञ्जनलेखयोः। गात्रानुलेपनीदीपदशादीपेषु योषिति, मे. वर्ति दीपदशादीपगात्रानुलेपनीषु च। वर्ति भेषजनिर्माणे नयनाञ्जनलेखयोः, वि. वर्ति गात्रानुलेपन्यां दशायां दीपकस्य च। दीपे भेषजनिर्माणे नयनाञ्जनलेखयोः, हे. वर्ति दीपदशास्वपि, त्रि. वर्ति दीपदशा सूत्रं वर्ति नेत्राञ्जनोचितम्, अने

वर्तिका. कठिन्यामपि वर्तिका, धा.

वर्त्मन्. वर्त्म नेत्रच्छदे मार्गे, मे. वर्त्म नेत्रच्छदेऽध्वनि, हे, ध अचिरोम स्मृतं वर्त्म वर्त्म मार्गः प्रकीर्तितः, अने. नयनच्छदेऽपि वर्त्म, ह्र वर्त्म नेत्रच्छदाध्वनोः, वि.

वर्धन. वर्धनं वृद्धिवर्धिष्णुच्छेदे धव्यां तु वर्धनो, मे वर्धनं छेदने स्त्री वारिधान्यां तु वर्धनो, वि वर्धनं छेदने स्त्री वर्धनो तु गल-

न्तिका, हे. छेदे दृद्धौ च वर्द्धनम्, त्रि. वर्धनं छेदने प्रोक्तं वर्धनं दृद्धिवर्धने, अने. वर्धनी च घटी ज्ञेया वर्धनी तृणकूर्चिका, अने.

वर्धमान. वर्धमानः प्रभेदे शरावेरण्डविष्णुषु, मे, त्रि, वि. वर्धमानो वीरजिने स्वस्तिकैरण्डविष्णुषु। प्रभेदे शरावे च, हे.

वर्धित. वर्धितं प्रहते छिन्ने पूरिते, मे. वर्धितं प्रहते छिन्ने पूरिते चापि वर्धितम्, वि. वर्धितं छिन्नपूर्णयोः। प्रहते, हे.

वर्भ्र. वर्भ्रः सीसवरत्रयोः, हे. वर्भ्रं लघुवरत्रयोः, मे, वि.

वर्य. वर्या पतिंवरायां स्त्री वरेण्ये त्रिषु ना स्मरे, मे. वर्यः स्मरवरेण्यत्रयोः, वि.

वर्ष. वर्षोऽस्त्री भारतादौ च जम्बूद्वीपाब्दवृष्टिषु। प्रावृट्काले स्त्रियां भूम्नि, मे. वर्षं संवत्सरे वृष्टौ जम्बूद्वीपे घने विदुः। प्रावृट्काले तु वर्षाः स्युः, त्रि. वर्षस्तु समाद्वीपांशवृष्टिषु। वर्षवरेऽपि वर्षास्तु प्रावृषि, हे. स्याद् वृष्टौ लोकधात्वंशे वत्सरे वर्षमस्त्रियाम्, अ.

वर्षाभू. वर्षाभूः स्त्री च भेकभ्रां भूलतासवयोः पुमान्, मे. वर्षाभूः पुनर्नवायां स्त्रवे किञ्चुलकेऽपि च, वि. वर्षाभूः पुनर्नवायां संप्राद् गण्डूपदभेकयोः, हे. पुनर्नवायां वर्षाभूः स्त्री ना किञ्चुलके स्त्रवे, त्रि.

वर्ष्मन्. वर्ष्म देहप्रमाणातिसुन्दराकृतिषु स्मृतम्, मे. वर्ष्म देहे प्रमाणातिसुन्दराकारयोरपि, वि. वर्ष्म पुनस्तनौ। प्रमाणे सुन्दराकारे, हे. वर्ष्म देहप्रमाणयोः, अ. वर्ष्म देहप्रमाणे स्याद् वर्ष्म देहश्च कथ्यते, अने.

(ब)वर्हिस्. वर्हिः पुंसि हुताशने। न स्त्री कुशे, मे. वर्हिः कुशहुताशयोः, वि वर्हिः कुशेऽग्नौ, हे. वर्हिर्ना कुशशुष्मणोः, त्रि. वर्हिर्दर्भो नलं वर्हिः, अने.

वलय. वलयः कण्ठरोगे ना कङ्कणे पुंनपुंसकम्, मे वलयः कण्ठरोगे स्याद् वलयं कङ्कणेऽपि च, वि वलयः कङ्कणं कण्ठरुक्, हे.

वल्क. वल्कं वल्कलशल्कयोः, मे. वल्कं तु वल्कले खण्डे, वि. वल्कं शकले त्वचि शल्कवत्, हे

वल्गु. वल्गुः स्याच्छगले पुंसि सुन्दरे चाभिधेयवत्, मे. वल्गुश्छागे मनोज्ञेऽपि वल्गु भाषितमन्यवत्, वि. वल्गुश्छागमनोज्ञयोः, हे. वल्गुश्छागेऽपि, त्रि.

वल्मीक वल्मीको रोगभेदे च नाकौ च पुंनपुंसकम्, मे. वल्मीको वामलूरे स्यान् मुनिरोगविशेषयोः, वि. वल्मीको नाकुवाल्मीक्यो रोगभेदे, हे.

वल्लभ. वल्लभो दयितेऽध्यक्षे सल्लक्षणतुरङ्गमे, मे. वल्लभो दयितेऽध्यक्षे कुलीनाश्वे च वल्लभः, वि. वल्लभोऽध्यक्षे कुलीनाश्वे प्रियेऽपि च, हे. त्रिष्वध्यक्षेऽपि वल्लभः, रू.

वल्लर. वल्लरं शाद्वले प्रोक्तं निर्जनस्थानकुञ्जयोः। वनक्षेत्रे च मञ्जर्यां वल्लरी तु प्रकीर्तिता, वि. वल्लरं कुञ्जमञ्जर्योः क्षेत्रेऽनम्भसि शाद्वले, हे.

वल्लव. वल्लवः सूपकारे स्याद् भीमसेने च गोदुहि, मे. वल्लवः सूपकारे स्याद् भीमसेनेऽपि गोदुहि, वि. वल्लवः स्यात् सूपकारे गोदोग्धरि वृकोदरे, हे. वल्लवः सूदगोपयोः, त्रि. वल्लवौ सूपगोपालौ, अने.

वल्ली. वल्ली स्यादजमोदायां व्रतत्यामपि योषिति, मे. वल्ली स्यादजमोदायां पुष्पभेदेऽपि वीरुधि, वि. वल्ली स्यादजमोदायां लतायां कुसुमान्तरे, हे.

वल्लूर. वल्लूरं स्याद् वनक्षेत्रे गहनोषरयोरपि। वल्लूरा त्रिषु संशुष्कमांसशूकरमांसयोः, मे. वल्लूरं स्याद् वनक्षेत्रे वाहनोषरयोरपि। वल्लूरमाहुः संशुष्कमांसशूकरमांसयोः, वि. वल्लूरन्तु वनक्षेत्रे वाहनोषरयोरपि। शुष्कमांसे कोलमांसे, हे. स्यादूषरे वनक्षेत्रे वल्लूरं गहनेऽपि च। वल्लूरा त्रिषु संशुष्कमांसशूकरमांसयोः, त्रि.

वश. वशा वन्ध्यासुतायोषास्त्रीगवीकरणीषु च। त्रिष्वायत्ते स्त्रीवमायत्तत्वे चेच्छाप्रभुत्वयोः, मे. वशमायत्ततायां स्याद्, वशमिच्छा-

प्रभुत्वयोः। वशा वन्ध्यासुतायोषास्त्रीगवीकरेणुषु च, वि. वशो जन्मस्पृहायत्तेष्वायत्तत्वप्रभुत्वयोः। वशा नार्यां वन्ध्यगव्यां हस्तिन्यां दुहितर्यपि, हे. वशा स्त्री करिणी च सयात्, अ. आयत्ततामभुत्वेच्छे वशः परवशे त्रिषु, त्रि.

वशिर. वशिरः पुमान्। किणिह्वीहस्तिपिप्पल्योः क्लीवेऽब्धिलवणे स्मृतः, मे. वशिरं किणिह्वीसिन्धुलवणेभकणासु च, वि.

वसति. वसतिः स्त्रियात् स्त्रियां वासे यामिन्याश्च निकेतने, मे. वसतिः स्त्रियादवस्थाने यामिन्याश्च निकेतने, वि. वसतिः स्यादवस्थाने निशायां सदनेऽपि च, हे. वसती रात्रिवेश्मनोः, अ. वासेऽपि वसतिः, त्रि. वसति जैनाश्रमेऽपि निर्दिष्टा, ह.

वसन. वसनं छादने वस्त्रे, मे, हे. वसनं छादनेंऽशुके, वि.

वसन्तदूत. वसन्तदूतश्चूते स्यात् पिकपञ्चमरागयोः। वसन्तदूती पाटल्यामतिमुक्ते च योषिति, मे. वसन्तदूतश्चूते स्यात् पिकपञ्चमरागयोः। वसन्तदूती पाटल्यां प्रतीताप्यतिमुक्तके, वि. वसन्तदूत आम्रके। पिके पञ्चमरागे वसन्तदूत्यतिमुक्तके। पाटलायाम्, हे.

वसु. वसु ना देवभेदाग्निभायोक्त्रबकराजसु। क्लीवे हृद्धौषधेऽश्वे च वैरलमधुरे त्रिषु, मे. वसु मयूखाग्निधनाधिपेषु योक्त्रे बके स्याद् वसु हाटके च। हृद्धौषधाख्यानधनेषु रत्ने वसु स्मृतं स्यान् मधुरेऽन्यवच्च, वि. वसुस्त्वग्नौ देवभेदे नृपे रुचि। योक्त्रे शुक्ले वसु स्यादौ रत्ने हृद्धौषधे धने, हे. देवभेदेऽनले रश्मौ वसू रत्ने धने वसु, अ. योक्त्रे च वसुराख्याने, त्रि. वसुः सूर्यो वसुर्देवो वसु र्वह्नि वसु र्मही। वसु रत्नं वसु द्रव्यं वसवोऽष्टौ भ्वादयः, अने. अग्निधनरश्मिरत्नत्रिदशविशेषेषु भवति वसुशब्दः, ह.

वसुक. वसुकं रोमके पुंसि शिवमल्लार्कपर्णयोः, मे. वसुकः शिवमल्लां स्यादर्कपर्णे च रोमके, वि. वसुकं पुनः। रोमके वसुकस्तु स्याच्छिवमल्लार्कपर्णयोः, हे

वस्ति. वस्ति र्द्वयो र्निरूहे नाभ्यधो भूम्नि दशासु च, मे.

वस्न. वस्नस्त्ववक्रये पुंसि वेतने स्यात् नपुंसकम्, मे. वस्नं स्याद् वेतने मूल्ये वसनद्रव्ययोरपि, वि. वस्नं वस्ने धने मूल्ये वेतने, हे.

वस्वौकसारा. वस्वौकसारेन्द्रपुरे कुवेरनलिनीपुरोः, मे. वस्वौकसारा शौद्रस्य शक्रस्य नलिनीपुरोः, वि वस्वौकसारा त्विन्द्रस्य धनदस्य च। नलिनीपुर्यौ, हे

वह. वहः स्याद् वृषभस्कन्धे वाहे गन्धवहेऽपि च, मे. वहः स्याद् वृषभस्कन्धदेशे गन्धवहेऽपि च, वि. वहो वृषस्कन्धदेशे वायौ, हे. वृषस्कन्धेऽनिले वहः, त्रि.

वहति. वहति र्गवि। सचिवे पुंसि, मे. वहतिः सचिवे गवि, वि.

वहतु. वहतुः पथिके वृषभे पुमान्, मे वहतुः पथिके वृषे, वि.

वह्नि. वह्नि र्वैश्वानरेऽपि स्यात् चित्रकाख्यौषधौ पुमान्, मे.

वा. वा स्याद् विकल्पोपमयो र्वितर्के पादपूरणे। समुच्चये च विश्वास्मे नानार्थातीतयोरपि, मे. वा समुच्चय एवार्थे उपमानविकल्पयोः, हे. वा स्याद् विकल्पोपमयोरेवार्थेऽपि समुच्चये, वि. V. वा.

वागर. वागरस्तु गतातङ्के मुमुक्षौ वाड़वेऽष्टके। विशारदेऽपि शाणेऽपि निर्णये वारकेऽपि च, मे. वागरो वारके शाणे निर्णये वाड़वे वृके। विशारदे मुमुक्षौ च गतातङ्के च वागरः, वि. वागरो वारके शाणे निर्णये वाड़वे वृके। मुमुक्षौ पण्डिते चापि परित्यक्तभयेऽपि च, हे.

वाग्मिन्. वाग्मी पटौ सुराचार्ये, मे. वाग्मी वाचस्पतौ पटौ, वि. वाग्मी पटुवृहस्पत्योः, हे.

वाच् (चा). वाग्वाचे भारत्यां वचने स्त्रियौ, मे. वाग् वचने सरस्वत्यां भाषा गी र्भारती यथा, वि वाग् भारत्यां वचस्यपि, हे.

वाचत्र. वाचत्रन्तु कुत्सिते हीने वचनार्हे च वाचरवत्, मे.

वाज. वाजो निस्वनपक्षयोः। वेगे पुमानथ क्लीवं घृतयज्ञान्नवारिषु, मे. वाजं घृतेऽपि यज्ञान्ने वाजो निस्वनपक्षयोः। वाजं जले मुनौ

वाजः, वि. वाजं सर्पिषि वारिणि । यज्ञान्ने वाजस्तु पक्षे मुनौ निस्वन-वेगयोः, हे. वाजमन्नं गरुद् वाजो वाजं पीयूषमिष्यते, अने.

वाजिका. वाजिका पक्षिजातिः स्याद् वाजिका नीलमक्षिका, अने.

वाजिन्. वाजी वाणाश्वपक्षिषु, मे, वि. वाजी वाणे हये खगे, हे. वाजिनोऽश्वेषुपक्षिणः, अ.

वाट. वाटो मार्गे वृतिस्थाने स्यात् कुटीवास्तुनोः स्त्रियाम्, मे. वाटो वृतौ च मार्गेऽपि वाटी तु गृहनिष्कुटे, वि. वाटः पथि वृतौ वाटं वरण्डेऽन्नान्नभेदयोः । वाटी वास्तौ गृहोद्याने, हे. पथि वास्तुनि वाटं स्त्रात्, त्रि.

वाड़व. वाड़वं करणे स्त्रीणां घोटकौघे नपुंसकम् । पाताले न स्त्रियां पुंसि ब्राह्मणे वड़वानले, मे. वाड़वं करणे स्त्रीणाम् ऊर्वे विप्रेऽपि वाड़वः । वाड़वं वड़वासङ्घे वाड़वो रसमानयोः, वि. वाड़वं करणे स्त्रीणां वड़वौघे रसातले । वाड़वो विप्र अग्नौ च, हे. अश्वौघे वाड़वं न स्त्री पाताले ना द्विजौर्वयोः, त्रि. वाड़वो वह्निविप्रयोः, अने.

वाढ़. वाढ़ं दृढ़प्रतिज्ञयोः, मे. वाढं दृढे प्रतिज्ञायाम्, वि. वाढं भृशप्रतिज्ञयोः, हे. भृशप्रतिज्ञयो र्वाढ़म्, अ. अवश्यंभृशयो र्वाढम्, ह.

वाण. वाणः सम्राट् गोस्तने दैत्यभेदे कैवलकाण्डयोः । वाणा तु वाणमूले स्त्री नीलझिण्ट्यां पुन र्द्वयोः, मे. वाणः सम्राट् कैवले काण्डे काण्डावयवदैत्ययोः । वाणा झिण्ट्यां मता धीरैः, वि. वाणो वृक्षविशेषे सम्राट् शरस्यावयवे शरे । बलिपुत्रेऽपि, हे. वाणो बलिसुते शरे, अ. वाणा झिण्ट्यां शरे वाणे, त्रि.

वाणि(णी). वाणी तु योषिति । वूतावपि सरस्वत्याम्, मे. वाणिः सम्राट् वूतिभारत्यो र्वाणि र्मूल्ये वलाहके, वि. वाणिरस्त्र्यदे । वूतौ मूल्ये सरस्वत्याम्, हे. वाणी वूतिश्च भारती, त्रि.

वाणिनी. वाणिनी नर्तकीमत्ताविदग्धवनितासु च, मे, वि. सम्राट् वाणिनी तु नर्तक्यां छेकमत्तस्त्रियोरपि, हे. मदमत्ताविदग्धस्त्रीन-

र्तकीषु च वाणिनी, द्वा. वाणिन्यौ नर्तकीदूत्यौ, अ. स्त्री विदग्धा च वाणिनी, त्रि.

वातकेलि. वातकेलिः कलालापे पिङ्गदन्तक्षते पुमान्, मे. वातकेलिः कलालापे पिङ्गानां दन्तलेखने, वि, हे.

वातखुड़ा. अथ वातखुडा वात्याराजशोणितयोरपि। पिच्छिलस्फोटिकायाञ्च वामायामपि योषिति, मे. भवेद् वातखुडा वात्यावामयोर्वातशोणिते। पिच्छिलस्फोटिकायाञ्च, वि. वातखुड़ा पुनः। वात्यायां पिच्छिलस्फोटे वामायां वातशोणिते, हे.

वातपुत्र. वातपुत्रो महाधूर्ते भीमसेने हनूमति, मे. वातपुत्रो हनूमति। महाधूर्ते च भीमे च, वि.

वातरायण. वातरायण उन्मत्ते निष्प्रयोजनपूरुषे। काण्डे च करपत्रे च कूटे च शरसंक्रमे, मे, वि. वातरायणः ककचे सायके शरसंक्रमे। निष्प्रयोजननरे चापि, हे.

वातरूप. वातरूपस्तु वातूलोत्कोचयोः शक्रकार्मुके, मे, वि. वातरूपः शक्रशरासने। वातूलोत्कोचयोश्चापि, हे.

वातिग. वातिगः पुंसि भण्टाक्यां धातुवादिनि चान्यवत्, मे. वातिगः कथितो भण्टे धातुवादिनि वातिगः, वि

वातूल. वातूलः पुंसि वात्यायां वाचवन् मारुतासहे, मे. वातूलो वातसङ्घाते वातले मारुतासहे, वि. वातूलो वातले वातसमूहे मारुताक्षमे, हे. वातूलः पुंसि वात्यायामपि वातासहे त्रिषु, च.

वादर. v. बादर.

वान. वानं शुष्कफले शुष्के स्यूतिकर्मकटे गतौ, मे वानं शुष्कफले शुष्के कटे सीवनकर्मणि। जलसंप्लववातोर्मिसुरङ्गागतिसौरभे, वि. वानं शुष्कफले शुष्के सीवने गमने कटे। जलसंप्लुतवातोर्मिसुरङ्गासौरभेषु च, हे. अथ फले शुष्के वानं स्यूते कटे गतौ, त्रि.

वानप्रस्थ. वानप्रस्थो मधूकेऽपि स्यात् तृतीयाश्रमे पुमान्, मे.

वानप्रस्थो मधूके स्यात् किंशुके चाश्रमान्तरे, वि. वानप्रस्थो मधूकद्रौ किंशुकाश्रमभेदयोः, हे. वानप्रस्थो मधूकेऽपि स्यात् तृतीयेऽपि चाश्रमे, त्रि.

वानीर. वानीरश्चित्रकेऽपि च, हा.

वापित. वापितं जीवान्तकमुण्डितयोस्त्रिषु, मे. वापितं मुण्डितं मतम्। जीवान्तके, वि. वापितं जीवान्तके मुण्डिते च, हे.

वाम. वामं धने हरे पुंसि कामदेवे पयोधरे। वल्गुप्रतीपसव्येषु त्रिषु नार्यां स्त्रियामथ। वामी शृगालीवड़वारासभीकरभीषु च, मे. वामं सव्ये प्रतीपे च द्रविणे चातिसुन्दरे। पयोधरे हरे कामे विद्याद् वामामपि स्त्रियाम्। वामी शृगालीवड़वारासभीकरभीषु च, वि. वामः कामे सव्ये पयोधरे। उमानाथे प्रतिकूले चारौ वामा तु योषिति। वामी शृगाल्यां करभीरासभीवड़वासु च, हे. वामौ वल्गुप्रतीपौ द्वौ, अवामः प्रतिकूलेऽपि प्रोक्तः, रु.

वामन. वामनोऽप्यतिखर्वे च त्रिषु पुंसि तु दिग्गजे। हराङ्कोटवृक्षे, मे. वामनोऽङ्कोटवैकुण्ठखर्वदृचिणदिग्गजे, वि. वामनो दिग्गजेऽसुरते। खर्वे काण्डे, हे. वामनौ विष्णुदिग्गजौ। खर्वश्च, त्रि.

वामिल. वामिलो दाम्भिके वामे त्रिषु, मे. वामिलो दाम्भिके वामे, वि, हे.

वायस. वायसोऽगुरुवृक्षे च श्रीवासध्वाङ्क्षयोः पुमान्। काकोदुम्बरिकायाञ्च काकमाचयाञ्च वायसी, मे वायसो नाड़िजङ्घे स्यात् श्रीवासे चागुरुद्रुमे। काकोदुम्बरिकायाञ्च काकमाचयां च वायसी, वि. वायसस्त्वगुरौ द्विके। श्रीवासे वायसी काकोदुम्बरी काकमाचपि, हे.

वायुफल अथ वायुफलं शक्रकार्मुके करकेऽपि च, मे. भवेद् वायुफलं शक्रकार्मुके करकेऽपि च, वि. वायुफलन्तु जलदोपले शक्रशरासने, हे.

वार. वारः सूर्यादिवासरे। द्वारे हरे कुब्जवृक्षे दृन्दावसरयोः पणे। वारी स्याद् गजबन्धन्यां कलश्यामपि योषिति, मे. वारः सूर्यादि-

दिवसे द्वारेऽवसरटन्द्योः । कुब्जटचे हरे वारो वारं मद्यस्य भाजने, वि. वारः सूर्यादिवासरे । महेश्वरावसरयो ह्न न्दे कुब्जाख्यपादपे, हे. निवहावसरौ वारौ, अ. कुब्जटचे हरे वारम्, त्रि.

वारक. वारकोऽश्वगतौ पुंसि वाच्यवत् स्यात् निषेधके, मे. वारकोऽश्वगतावश्वविशेषे च निषेधके, वि.

वारकिन्. वारकी प्रत्युचिल्लाश्वपर्णीजीवपयोधिषु, मे.

वारकीर. वारकीरस्तु पुंसि स्यात् वारग्राहिणि वाड़वे । यूकायां बालबन्धिन्यां नीराजितहयेऽपि च, मे.

वारण. वारणं प्रतिषेधे स्यात् वारणस्तु मतङ्गजे, मे, वि. वारणः स्यात् मतङ्गजे । वारणं तु प्रतिषेधे, हे.

वारला. V. वरला.

वारवाण. वारवाणस्तु कूर्पासे कवचेऽपि च, हे. कवचेऽपि वारवाणः, ह.

. वारासन. वारासनं वा:सद्मे स्थूलापहारपात्रयोः, वि.

वाराही. वाराही मातृभेदे स्यात् विष्वक्सेनप्रियौषधौ, मे. वाराही मातृभेदे स्यात् गृष्टिनाम्नौषधेऽपि च, वि. वाराही गृष्टिभेषजे । मातर्यपि, हे.

वारि. वारि वीगगणबन्धन्योः स्त्री क्लीवेऽम्बुनि बालके, मे. वारिः स्मृता सरस्वत्यां वारि क्लीवेरनीरयोः । वारी घटीभबन्धन्योः, वि. वारि क्लीवेरनीरयोः । वारि र्वध्यां सरस्वत्यां गजबन्धनभुव्यपि, हे. करिणां बन्धनस्थानं वारि वारि जलं मतम्, अने. V. वार.

वारुणी. वारुणी गण्डदूर्वायां प्रतीचीसुरयोरपि, मे, वि. वारुणी पश्चिमा सुरा । गण्डदूर्वा, हे. सुरा प्रत्यक् च वारुणी, अ. वारुणी मदिरा ज्ञेया पश्चिमा दिक् च वारुणी, अने.

वारण्ड. वारण्डो द्वारपिण्डयां स्त्री गणिस्वराणके पुमान् । न स्त्रियां सेकपात्रे च मलेऽक्ष्णः श्रवणस्य च. मे. वारण्ड. सेकपात्रे स्यात् .

मले हृक्कर्णयोरपि। गणिस्वराजे वारण्डी द्वारपिण्ड्यामुदीरिता, वि. वारण्डस्तु कर्णहृन्मले सेकभाजने। गणिस्वराजे, हे. नौसेचनेऽपि वारण्डः, श.

वारूढ़. वारूढ़ इत्ययम्। वस्त्राञ्चले कपाटेऽग्नौ पञ्जरे शम्बलेऽपि च, मे. वारूढ़ः शम्बलेऽपि स्याद् वस्त्राञ्चलकपाटयोः। पावके च, वि. वारूढ़ः शम्बले वस्त्राञ्चलेऽग्नौ पञ्जरेऽररौ, हे.

वार्त्त. वार्त्ता तु वर्त्तने वार्त्तिङ्गणे कृष्याद्युदन्तयोः। निःसारारोग्ययोः क्लीवं हस्तिमन्नीरुजोस्त्रिषु, मे. वार्त्ता वार्त्तिङ्गणे हन्तौ वार्त्ता कृष्याद्युदन्तयोः। हस्तिमन्नीरुजो वार्त्तो वार्त्तमारोग्यफल्गुनोः, वि. वार्त्ता वार्त्ताकुउदन्तयोः। कृष्यादौ वर्त्तने वार्त्तं त्वारोग्यारोगफल्गुषु। हस्तिशालिनि, हे. वार्त्ता हन्तौ जनश्रुतौ, श. वार्त्तं कुशलनीरुजोः, त्रि.

वार्द्दर, वार्द्दर. वार्द्दरं कृमिजाबीजदक्षिणावर्त्तशङ्खयोः। नीरे च काकचिञ्चायां भारत्यां च नपुंसकम्, मे. वार्द्दरं दक्षिणावर्त्ते शङ्खे कृमिजनीरयोः। काकचिञ्चाच बीजेऽपि वाचि वार्द्दरमिष्यते, वि. वार्द्दरं कृमिजे जले। काकचिञ्चाच बीजे स्याद् दक्षिणावर्त्तशङ्खयोः, हे.

वार्धक. वार्धकं वृद्धसङ्घाते वृद्धस्य भावकर्मणोः, मे. वार्धकं वृद्धसङ्घाते वृद्धत्वे वृद्धकर्मणि, वि. वार्धकन्तु वृद्धत्वे वृद्धकर्मणि। वृद्धानां समवाये च, हे.

वार्षिक. वार्षिकं त्रायमाणायां क्लीवं वर्षाभवे त्रिषु, मे. वार्षिकं त्रायमाणे स्याद् वर्षाकालभवेऽन्यवत्, वि. वार्षिकं त्रायमाणायां वर्षाकालभवे, हे.

वालक. वालकोऽस्त्री पारिहार्ये त्रिषु स्यादङ्गुरीयके, मे. v. वालक.

वालुक. वालुका सिकतासु स्याद् वालुकं त्वेलवालुके, मे, वि. वालुका तु सिकतासु वालुकं हरिवालुके, हे.

वाल्मीक. वाल्मीकस्तु सभीकः स्याद् वाल्मीको वाग्विशारदः, अने.

वाल्हिक, वाल्हीक यत्र वाह्लिकं वाह्लीकं धीरहिङ्गुनोः। द्वावेतौ

पुंसि देशस्य प्रभेदे तुरगान्तरे, मे. वाह्लिको देशभेदेऽश्वे वाह्लिकं धीर-हिङ्गुनोः। अनयोरपि वाह्लीकः, वि. अथ वाल्हिकः। देशभेदेऽश्वभेदे च वाह्लिकं हिङ्गु कुङ्कुमम्। वाल्हीकवत्, हे. वाह्लीकं रामठेऽपि च, अ. वाह्लिकं हिङ्गुराख्यातं वाह्लिकं कुङ्कुमं मतम्। वाह्लिकं स्याज्जनपदो वाह्लिकाश्वाश्वजातयः, अने.

वाष्प. वाष्प ऊष्मणि स्रोते, मे. वाष्पो नेत्रजलोष्मणोः, वि. वाष्प ऊष्मादिजलयोः, हे. वाष्पमूष्मास्त्र, अ. वाष्प ऊष्मा तथास्रु च, अने.

वास. वासो गेहेऽप्यवस्थाने वासा स्यादटरूषके, वि. वासो वेश्मन्यवस्थाने वासा स्यादाटरूषके, हे.

वासन. अथ वासनं धूपनेऽपि च। वारिधान्याञ्च वस्त्रे च मत्ला-ख्यानयोः स्त्रियाम्, मे. वासनं वसने वीरासने स्थाने च धूपने, वि.

वासन्त. वासन्तो माधवीयूथ्योरष्ट्र नावहिते त्रिषु, मे. वासन्ती माधवीयूथोः पाटलायां क्रमेलके। वासन्तो कोकिलेऽपि स्याद् वासन्तो विहिते विटे, वि. वासन्तः परभृटे सत्रात् करभे विहिते विटे। वासन्ती मागधीयूथीपाटलासु, हे.

वासर. वासरस्तु पुमान् नागप्रभेददिनयोरपि, मे. वासरो दिवसे रागप्रभेदेऽपि च वासरः, वि. वासरो रागभेदेऽह्नि, हे.

वासित. वासिता करिणीनार्यो र्वासितं भाविते रुते, मे. वासिता करिणीनार्यो र्वासितं सुरभीकृते। ज्ञानमात्रे खगाराये वासितं वस्त्र-वेष्टिते, वि. वासितम्। वस्त्रच्छन्ने ज्ञानमात्रे भावितेऽप्यथ वासिता। स्त्रीकरेण्वोः, हे. वासिता स्त्रीकरेण्वोश्च, अ.

वासुरा. वासुरा वासितायां स्याद् वासतेयभुवि स्त्रियाम्, मे. वासुरा वासितायां स्याद् वासतेय्यां मता भुवि, वि. वासुरा वासितारात्रौ-भुंवि, हे. ? वासुरा चालनी प्रोक्ता वासुरा वलभी मता, अने.

वास्तु. वास्तु स्याद् गृहभूर्यां गृहे सोमतुरङ्गयोः, हे.

वास्त· वास्तोऽपि दिवसे वास्त मन्दिरे च चतुष्पथे, वि वास्तो ना दिवसे क्लीवं मन्दिरे च चतुष्पथे, मे.

वाह. वाहो भुजे पुमान् मानभेदाश्वदपवायुषु, मे. वाहो भुजायां वाहस्तु मानभेदे हये ह्ये, वि. वाहोऽश्वमानयोः। हये वाहा तु वाही स्त्रात्, हे. वाहो युग्मं वनो वाहः प्रवाहो वाह उच्यते। वाहो मायाविशेषश्च वाहो वाहुरिति स्मृतः, अने.

वाहस. वाहसो जलनिर्याणे श्रयालौ सुनिषण्णके, मे. वाहसो जलनिर्याणेऽजगरे सुनिषण्णे, वि. वाहसोऽजगरे वारिनिर्याणसुनिषण्णयोः, हे.

वाहिनी· वाहिनी स्त्रात् तरङ्गिण्यां सेनासैन्यप्रभेदयोः, वि, मे. वाहिनी तु सेनातङ्गदसिन्धुषु, हे. स्रवन्त्यामपि वाहिनी, श. सेना नदी च वाहिन्यौ, त्रि

वि वि निग्रहे नियोगे च तथैव पदपूरणे। निश्चये सहने हेतावव्याप्तिविनियोगयोः। ईषदर्थे परिभवे शुद्धावावव्यनेऽपि च। विज्ञाने. मे. वि श्रेष्ठातीतनानार्थे विः स्त्रात् पक्षिष्वनव्ययम्, वि. वि श्रेष्ठेऽतीते नानार्थे, हे.

विकच. विकचः क्षपणे केतौ नाऽकेशे स्फुटितेऽन्यवत्, मे. विकचः क्षपणे केतुग्रहे च स्फुटितेऽन्यवत्, वि. केतुग्रहेऽपि विकचः, त्रि.

विकट· विकटा वज्रवाराह्यां त्रिपूरविकरालयोः, मे. विकटः सुन्दरे प्रोक्तो विशालविकरालयोः, वि. विकटः पृथुले पृथुरक्ययोः, हे. विकटं विस्तृतं दृष्टत्, त्रि विकटं श्रेष्ठेऽपि निर्दिष्टम्, च.

विकल्प विकल्प. पुंसि भ्रान्तौ कल्पने, मे.

विकार· विकारो विकृतौ रुजि, मे. विकारो विकृतौ रोगे, वि, हे. विकारो विकृते रोगे, त्रि.

विकाश. विकाशः पुंसि विजने प्रकाशे, मे· विकाशो रहसि व्यक्ते, हे ४ वीकाश

विकृत विकृतं त्रिषु बीभत्से रोगिते संस्कृतेऽपि च, मे. विकृतं

संस्कृतेऽपि सम्राट् बीभत्से रोगितेऽपि च, वि. विकृतो रोगिसंस्कृत:। बीभत्सश्च, हे विकृतौ रोगिबीभत्सौ, त्रि.

विकृति. विकृति र्डिम्बरोगयो:, वि. विकृती रुजि। डिम्बे विकारे मद्यादौ, हे.

विकेशी. विकेशी पट्टवर्त्तौ सम्राट् विकेशी निष्कचस्त्रियाम्, वि.

विक्रम. विक्रमस्तु पुमान् क्रान्तिमात्रे सराच्छक्तिसम्पदि, मे. विक्रम: क्रान्तिमात्रे सम्राट् विक्रम. शक्तिसम्पदि, वि. विक्रम. शक्तिसम्पदि। क्रान्तौ च, हे क्रान्तौ च विक्रम', अ

विक्लिन्न. विक्लिन्नो जरसा जीर्णे शीर्णे चार्द्रे च वाच्यवत्, मे. विक्लिन्नो जरया जीर्णे शीर्णे चार्द्रे च वाच्यवत्, वि. विक्लिन्ना जीर्ण-शीर्णार्द्रा:, हे.

विगत. विगतो निष्प्रभे वीते, हे. विगतौ वीतनिष्प्रभौ, त्रि.

विगूढ़ विगूढ़ो गर्हितेऽपि च। गुप्तेऽपि त्रिषु, मे. विगूढ़ो गर्हगुप्तयो:, हे. विगूढ़ो गर्हिते गुप्ते, वि.

विग्रह. विग्रह' कायविस्तारे विभागे ना रणेऽस्त्रियाम्, मे. विग्रह: समरे काये विस्तारप्रविभागयो:, वि. विग्रहो युधि विस्तारे प्रतिभाग-शरीरयो:, हे अथ विग्रह:। संग्रामे प्रविभागे च देहविस्तारयोरपि, त्रि. विग्रह: समरे भेदे विग्रहो वपुरुच्यते, शने व्यासेऽपि विग्रह: सम्रात्, रु.

विघ्नकारिन् विघ्नकारी स्मृतो घोरदर्शनेऽपि विघातिनि, मे, वि. विघ्नकारी विघातस्य कारके घोरदर्शने, हे

विचकिल भभेद् विचकिलो मल्लीप्रभेदे मदने पुमान्, मे. स्मृतो विचिकिलो मल्लीप्रभेदे मदनेऽपि च, वि. विचिकिलो दमनके मल्लयाम्, हे.

विच्छित्ति. विच्छित्तिरङ्गरागे विच्छेदे हावभेदे स्त्री, मे विच्छित्ति-रङ्गरागे सराट् हावविच्छेदयोरपि, वि. विच्छित्ति: सम्रादङ्गरागे हाव-विच्छेदयोरपि, हे छेदे विनाशे विच्छित्ति:, त्रि.

विच्छिन्न विच्छिन्नस्तु समालब्धे विभक्तेऽप्यभिधेयवत्, मे. विच्छिन्नस्तु

समालब्धे विपन्ने कुटिलेऽन्यवत्, वि. विच्छिन्नं कुटिले स्यात् तु समालब्ध-विभक्तयोः, हे. समालब्धे विभक्ते च विच्छिन्नं वाच्यलिङ्गकम्, त्रि.

विजय. विजयः सख्यान्ये पार्थे स्त्रियां तिथ्यन्तरे स्मृता। उमा-सख्याम्, मे. विजयस्तु जये पार्थे गौर्यां तु विजया तिथौ, वि. विजयो जये। पार्थे विमाने विजयोमातत्सख्योस्त्रियावपि, हे.

विजात. विजाताख्या प्रसूतायां जनिते विस्तृतेऽपि च, वि. विजातो विस्तृते जाते विजाता तु प्रसूतिका, हे.

विजृम्भित. विजृम्भितन्तु चेष्टायां क्लीबं त्रिषु विकस्वरे, मे. अभ्युद्यते विकसिते चेष्टिते च विजृम्भितम्, त्रि.

विज्ञान. विज्ञानं ज्ञानकर्मणोः, मे. विज्ञानं कर्मणि ज्ञाने, वि. विज्ञानं कार्मणे ज्ञाने, हे.

विट. विटोऽद्रौ लवणे षिङ्गे मूषिके खदिरेऽपि च, मे, वि, त्रि, हा. विटस्तु मूषके। खदिरे लवणे षिङ्गेऽद्रौ च, हे.

विटप. विटपो न स्त्रियां स्तम्बशाखाविस्तारपल्लवे। विटाधिपे ना, मे. विटपः पल्लवे षिङ्गे विस्तारे स्तम्बशाखयोः, वि. विटपः पल्लवे स्तम्बे विस्तारे षिङ्गशाखयोः, हे. स्तम्बेऽपि विटपोऽस्त्रियाम्, अ. विटपः पल्लवे स्तम्बे षिङ्गे, त्रि.

विडङ्ग. विडङ्गस्त्रिष्वभिज्ञे स्यात् कृमिघ्ने पुंनपुंसकम्, मे. विडङ्गं कृमिघ्ने स्यात् विडङ्गो नागरेऽन्यवत्, वि. विडङ्गस्तु स्यादभिज्ञ-कृमिघ्नयोः, हे.

विडाल. विडालो नेत्रपिण्डे स्यात् दृषदंशकके पुमान्, मे. विडालो नेत्रपिण्डे स्यात् विडालोऽपि मृगान्तरे। विडाली पूतनाभेदे लतायूकेऽपि शस्यते, वि.

वितंस, वीतंस. वीतंसो बन्धनोपाये मृगाणां पक्षिणामपि। तेषा-मपि च विश्वासहेतोः प्रावरणेऽपि च, मे, वि.

वितण्डा वितण्डा वादभेदे स्यात् कङ्कोशाके शिलाह्वये। कर-

वीर्य्यामपि स्त्री स्यात्, मे. वितण्डा वादभेदे स्यात् कञ्चीशाके शिलाह्वये। वितण्डा करवीर्य्याञ्च, वि. वितण्डा कञ्चीशाके शिलाह्वये। करवीर्य्यां वादभेदे, हे. वितण्डा शाकभिद्यपि, त्रि. वितण्डा करवीर्य्याञ्च दर्व्वीवादप्रभेदयोः, श.

वितत. V तत.

वितर्क वितर्कस्तु पुमानूहे संशये च निगद्यते, मे. वितर्कः संशयोहयोः, वि, हे.

वितान. वितानो यज्ञ उल्लोचे विस्तारे पुंनपुंसकम्। क्लीवं वृत्तविशेषे स्यात् त्रिलिङ्गो मन्दतुच्छयोः, मे. वितानो यज्ञविस्तारोल्लोचेषु क्रतुकर्मणि। वृत्तभेदावसरयो र्वितानं तुच्छमन्दयोः, वि. वितानं क्रतुके यज्ञे विस्तारे क्रतुकर्मणि। तुच्छे मन्दे वृत्तभेदे शून्यावसरयोरपि, हे. क्रतुविस्तारयोरस्त्री वितानं त्रिषु तुच्छके। मन्दे, अ. रिक्ते वितानमुल्लोचे, त्रि. प्रोक्तं वितानमुल्लोचे वितानः शून्य उच्यते, धने.

वितुन्न. वितुन्नं सुनिषण्णे च शैवाले च नपुंसकम्, मे.

वितुन्नक. वितुन्नकस्तु धान्याके झाटामलमयूरके, मे. वितुन्नकस्तु धान्याके तथा झाटामलौषधौ, वि वितुन्नकस्तु धान्यके। झाटामलौषधौ चापि, हे.

वित्त वित्तं क्लीवं धने वाच्यलिङ्गं ख्याते विचारिते, मे. वित्तं ख्याते धने लब्धे वित्तं ज्ञाते विचारिते, वि. वित्तं विचारिते ख्याते धने, हे. वित्तं ख्याते धनेऽपि च, त्रि.

वित्ति. वित्ति र्विचारे च लाभसम्भावयो. स्त्रियाम्, मे. वित्तिर्ज्ञाने विचारे च लाभसम्भवयोरपि, वि. वित्तिस्तु सम्भवे। ज्ञाने लाभे विचारे च, हे.

विदथ. विदथो योगिकृतिनोः, मे, वि. विदथो योगिनि प्राज्ञे, हे.

विदा. विदा ज्ञाने च निर्दिष्टा मनीषायाञ्च योषिति, मे. विदा ज्ञाने च बुद्धौ च, वि विदा ज्ञानधियोः, हे.

विदार. विदारो जलोच्छ्वासाऽजिदारणे। विदारी शालपर्ण्यां च रोगभेदेक्षुगन्धयोः, मे. विदारो दारणे रणे। विदारी शालपर्ण्यां च रोगभेदेक्षुगन्धयोः, वि. विदारो युधि दारणे। विदारी रोगभेदे स्यात् सालपर्णीक्षुगन्धयोः, हे.

विदारण. विदारणं विडम्बे च भेदे क्लीवं रणे द्वयोः, मे. विदारणं रणे भेदे विडम्बे च विदारणम्, वि. विदारणं भेदने स्यात् सम्पराये विडम्बने, हे.

विदित. विदितं बुधितार्थितयोः, मे. विदितं विदितार्थयोः, वि. विदितं बुधिते श्रुते, हे.

विदुर. विदुरो नागरे धीरे कौरवाणां च मन्त्रिणि, मे, वि. विदुरो नागरे धीरे धृतराष्ट्रानुजेऽपि च, हे.

विदुल. विदुलस्तु पुमानम्लवेतसे वेतसेऽपि च, मे.

विदूषक. विदूषकश्चाटुबटौ परनिन्दाकरेऽपि च, मे, वि. विदूषकोऽन्यनिन्दके। क्रीड़नीयकपात्रे च, हे.

विदेह. विदेहः कायशून्ये स्याज्जनकान्वयभूमिपे, मे. विदेहो देहशून्ये स्याद् विदेहो मिथिले स्मृतः, वि. विदेहस्तु निर्देहे मैथिलेऽपि च, हे.

विद्ध. विद्धं सन्नाद् वेधिते क्षिप्ते सदृशे बाधिते त्रिषु, मे. विद्धं सन्नाद् वेधिते क्षिप्ते सादृश्येऽपि निगद्यते, वि. विद्धं सदृग्वेधितयोः क्षिप्ते, हे.

विद्युत्. विद्युत् तड़िति सन्ध्यायां स्त्रियां त्रिषु तु निष्प्रभे, मे. विद्युत् सौदामिनीसन्ध्ये निष्प्रभे त्वभिधेयवत्, वि.

विद्रव. विद्रवो विद्रुतौ धियि, मे. विद्रवस्तु पलायने। बुद्धौ च, वि. विद्रवो धीः पलायनम्, हे

विद्रुम. विद्रुमो रत्नवृक्षेऽपि प्रवालेऽपि पुमानयम्, मे. विद्रुमो रत्नवृक्षेऽपि प्रवाले पल्लवेऽपि च, वि. विद्रुमो वृक्षे प्रवाले, हे.

विद्वस्. विद्वानात्मविदि प्राज्ञे पण्डिते चाभिधेयवत्, मे, वि. विद्वानात्मविदोः प्राज्ञे, हे. त्रिषु। विद्वान् विद'श्च, अ.

विधा. विधा गजाशने ऋद्धौ प्रकारे वेतने विधौ, मे. विधा गजान्ने ऋद्धौ च प्रकारे वेतने विधौ, वि. विधर्द्धिमूल्ययोः। प्रकारेभान्नविधिषु, हे. विधा विधौ प्रकारे च, अ. प्रकारे वेधने विधा, त्रि.

विधातृ विधाता तु वेधसि। स्मरे ना, मे. विधाता द्रुहिणे कामे, हे. विधाता वेधसि स्मरे, वि

विधान विधान' हस्तिकवले प्रेरणेऽभ्यर्चने धने। वेतनोपायविधिषु प्रकारे वैरकर्म'णि, हे

विधि. विधि र्ना नियतौ काले विधाने परमेष्ठिनि, मे. विधिर्ब्रह्मविधानयो.। विधिवाक्ये च दैवे च प्रकारे कालकल्पयोः, हे. विधि र्विधाने दैवेऽपि, अ. विधि ब्र'ह्मणि काले च, त्रि. विधि र्विधाने नियतौ विधिः काले विधातरि, वि. काले कल्पेऽपि विधिः, ह

विधु विधु र्ना कर्पू'रेन्दु,विष्णु,षु, मे. विधुः शशाङ्के कर्पू'रे हृषीकेशेऽपि राक्षसे, वि विधुश्चन्द्रेऽच्युते, हे.

विधुर. विधुर' स्त्रात् परिश्लेषे न द्वयो र्विकले त्रिषु। रसालायां स्त्री, मे विधुर' स्त्रात् प्रविश्लेषे विधुरो विकलेऽन्यवत्। विधुरापि रसालायाम्, वि विधुर' स्त्रात् प्रविश्लेषे विकले विधुरा पुनः। रसालायाम्, हे. वैकल्येऽपि च विश्लेषे विधुर' विकले त्रिषु, त्रि प्रत्यवायेऽपत्रविश्लेषे विधुर' स्मर्यते बुधै', ह

विधूत. विधूत' कम्पिते त्यक्ते, हे.

विनत. विनता तार्क्ष्यजनन्यां पिटकाभिदि। विनतः प्रणते भुग्ने शिक्षिते चाभिधेयवत्, मे. विनता पिटकाभेदे विनता तार्क्ष्यमातरि। विनतः प्रणते भुग्ने शिक्षितेऽपत्रभिधेयवत्, वि. विनतः प्रणते भुग्ने विनता पिटकाभिदि। सुपर्णायाम्, हे.

विनय. विनया तु बलायां स्त्री शिक्षायां प्रणतौ पुमान्, मे' विनय'

प्रणतौ प्राज्ञ: शिक्षायां विनया मता, वि. विनय: शिक्षाप्रणत्योर्विनया तु बलौषधौ, हे.

विनायक. विनायकस्तु हेरम्बे तार्क्ष्ये विघ्ने जिने गुरौ, वि, मे. विनायको गणाधिपे। बुद्धे तार्क्ष्ये गुरौ विघ्ने, हे. सुगते च विनायक, श्र. सुरावनाथे गरुड़े जिने विघ्ने विनायक., त्रि.

विनिपात. विनिपातो निपाते स्याद् दैवादिव्यसने पुमान्, मे. विनिपातोऽवपाते स्याद् दैवादिव्यसनेऽपि च, वि. विनिपातस्तु दैवते। व्यसने चावपाते च, हे.

विनीत. विनीत: सुवहाश्वे स्याद् वणिजत्रपि पुमांस्त्रिषु। जितेन्द्रियेऽपनीते च निभृते विनयान्विते, मे. विनीतस्तुपनीते स्यादपनीते जितेन्द्रिये। वाणिजे सुवहाश्वे च निभृते चाभिधेयवत्, वि. विनीतस्तु निभृते निर्जितेन्द्रिये। वाणिजे साधुवाह्यश्वे विनयग्राहिते हृते, हे.

विनेतृ. विनेता देशिके राज्ञि ना, मे. विनेता देशिके राज्ञि, वि. विनेता देशिके नृपे, हे.

विन्दु. बिन्दु र्दन्तक्षतान्तरे। भ्रुवो मध्ये रूपकार्यमस्तके दृश्यते पुमान्। वेदितर्यन्यलिङ्ग: स्यात्, मे. विन्दुस्तु दन्तिदाने स्यात् तथा वेदितृ-विप्रुषो:, वि. विन्दु, र्विप्रुट् ज्ञातो रदक्षते, हे. विप्रुड़् ज्ञाता च विन्दु: स्यात्. त्रि. विन्दुस्तु विदुरेऽपि च, श.

विन्दुतन्त्र. विन्दुतन्त्र: पुमान् शारिफलके च तुरङ्गके, मे. विन्दु-तन्त्रं विदु: शारिफलके च तुरङ्गके, वि. विन्दुतन्त्र' पुन: शारिफलके च तुरङ्गके, हे.

विन्ध्य. विन्ध्या स्त्रियां लवल्यां स्यात् पुंसि व्याधाद्रिभेदयो:, मे. विन्ध्या तु,टौ लवल्यां च विन्ध्यो स्कन्दशैलभेदयो:, वि. विन्ध्यो व्याधाद्रि-भेदयो:। विन्ध्या त्रुटौ लवल्यां च, हे. व्याव्राचलौ मतौ विन्ध्यौ, धने.

विम्न विम्नं विचारिते लब्धे, मे. विम्नं ज्ञाते स्थिते लब्धे, वि. विन्नं विचारिते लब्धे स्थिते, हे. लब्धे ज्ञाते स्थिते विन्नम्, त्रि.

विपञ्ची. विपञ्ची केलिवीणयोः, मे, वि.

विपणि. विपणिः पण्यवीथ्यांञ्च भवेद्दायपण्यपत्रयोः, मे, वि. विपणिः पण्यहट्टयोः। पण्यवीथ्याम्, हे. वणिक्पथे च विपणिः, अ.

विपत्ति. विपत्तिरपि यातनापदोः, मे. विपत्ति यातनापदोः, हे, वि.

विपन्न. विपन्नं विपदाक्रान्ते त्रिषु पुंसि भुजङ्गमे, मे. विपन्नः कथितो नष्टे विपन्नश्च भुजङ्गमे, वि. विपन्नो भुजगे नष्टे, हे. विपन्नोऽङ्गी विपद्गते, त्रि.

विपाक. विपाकः पचने खेदे कर्मणो विसदृक्फले, मे. विपाकः कीर्तितो स्वादौ परिणामे च दुर्गतौ, वि. विपाकः परिणामे च दुर्गतिस्वादुनोरपि, हे. विपाकः परिणामेऽपि, त्रि.

विपाश. विपाशाख्या सरिद्भेदपाशवर्जितयो र्मता, वि.

विपुल. विपुलः पृथुलेऽगाधे मेरुपश्चिमभूधरे, मे, वि. विपुलः पृथ्वगाधयोः। विपुलार्यामिदि क्षोण्याम्, हे.

विप्रति(ती)सार. विप्रतीसार उद्दिष्टः कौकृत्येऽनुशये रुषि, मे. विप्रतीसारमिच्छन्ति कौकृत्येऽनुशये रुषि, वि. विप्रतिसारस्त्वनुशये रुषि। कौकृत्ये, हे.

विप्रलाप. विप्रलापो विरोधोक्त्यावपार्थवचनेऽपि च, मे, वि. विप्रलापो विरोधोक्तावनर्थकवचस्यपि, हे.

विबुध. विबुधो ज्ञे सुरे, मे. विबुधः पण्डिते देवे, वि. विबुधः पण्डिते सुरे, हे.

विभव. विभवो वैभवैश्वर्ये, मे. विभवो निर्वृतौ धने, वि. निर्वाणे विभवो धने, त्रि. विभवो धननिर्वृत्योः, हे.

विभाकर. विभाकरोऽग्निसूर्ययोः, मे, हे. विभाकरोऽग्नौ तपने, वि.

विभाव. विभावः स्यात् परिचये रसस्योद्दीपनादिषु, मे. विभावः स्यात् परिचितौ कारस्योद्दीपनेऽपि च, वि. विभावः स्यात् परिचये रत्यादीनां च कारणे, हे.

विभावरी. विभावरी निशारात्रोः कुट्टन्यां चक्रयोषिति। विवादवस्त्रगुरुठ्रां च, मे. विभावरी हरिद्रायां रजन्यां च विभावरी। विवादवस्त्रलुरुठ्रां च कुट्टन्यां चक्रयोषिति, वि.

विभावसु. विभावसुः पुमान् सूर्ये हारभेदे च पावके, मे. विभावसुर्दिनमणौ हारभेदे च पावके, वि. विभावसुस्तु भास्करे। हुताशने हारभेदे चन्द्रे, हे. सूर्यवह्नी विभावसू, अ. वसुसूर्यौ विभावसू, अने.

विभु. विभुः प्रभौ सर्वगते शङ्करब्रह्मणोस्तु ना, मे. विभुः शिवे प्रभौ नित्येत्र, वि. विभुः प्रभौ। व्यापके शङ्करे नित्ये, हे. विभुः सत्रात् स्वामिभृत्ययोः, त्रि.

विभ्रम. विभ्रमो भ्रान्तिहावयोः, मे, वि. अथ विभ्रमः। शोभायां संशये हावे, हे. चेष्टालङ्कारे भ्रान्तौ च विभ्रमः, अ. विभ्रमो भ्रमहावयोः, त्रि. शोभार्थेऽपि प्रयुजन्ते लक्ष्मीश्रीकान्तिविभ्रमाः, रु.

विमल. विमला स्त्रियाम्। शीतलायां भुवो भेदे निर्मले त्वभिधेयवत्, मे. विमला शीतलायां स्याद् भुवो भेदे च निर्मले। 'विमल' च, वि. विमलोऽर्हति निर्मले, हे.

विमान. विमानो व्योमयाने च सार्वभौमगृहेऽपि च। घोटके यानमात्रे च पुंनपुंसकयो र्मतः, मे. विमानं देवतायाने सार्वभौमगृहेऽपि च, हे.

विम्ब. विम्बं तु प्रतिविम्बेऽपि मण्डले पुंनपुंसकम्। विम्बिकायाः फले क्लीवं क्रकलासे पुनः पुमान्, मे. विम्बं फले विम्बिकायाः प्रतिविम्बे च मण्डले, वि. विम्बन्तु प्रतिविम्बे स्यात् मण्डले विम्बिकाफले, हे. विम्बं विम्बफले रूपे, त्रि.

विरिञ्च, विरिञ्चि. विरिञ्चि र्ना विरिञ्चश्च वैकुण्ठे परमेष्ठिनि, मे.

विरूढ़. विरूढ़ोऽङ्कुरिते जाते, मे, हे. विरूढ़स्तु सञ्जातेऽङ्कुरितेऽन्यवत्, वि.

विरोचन. विरोचनः प्रह्लादस्य तनयेऽर्केऽग्निचन्द्रयोः, मे. विरो-

चनोऽर्के दक्षने चन्द्रे प्रह्लादनन्दने, वि. विरोचनोऽग्निसूर्ययोः । प्रह्लादनन्दने चन्द्रे, हे. चन्द्राग्न्यर्का विरोचनाः, अ.

विल. विलं छिद्रे गुहायां च पुमानुच्चैःश्रवोहये, मे. विलं छिद्रे गुहायां च विल उच्चैःश्रवोहये, वि. विलं रन्ध्रे गुहायां च, हे.

विलग्न. विलग्नं न स्त्रियां मध्ये त्रिषु सम्राडग्नमात्रके, मे. विलग्नो मध्यलग्नयोः, वि. विलग्नं मध्यलग्नयोः, हे, त्रि.

विलास. विलासो हावभेदे सम्राड्लीलायामपि पुंस्त्रयम्, मे. विलासो हावलीलयोः, वि. विलासो हावे लीलायाम्, हे.

विलासिन्. विलासी भोगिनि व्याले विष्वक्सेनेऽग्निचन्द्रयोः, मे. विलासी भोगिनि व्याले, वि. विलासी भोगिसर्पयोः, हे.

विलीन. विलीनौ लीनविद्रुतौ, हे.

विलेपनी. विलेपनी सुवेषस्त्रीयवाग्वोरपि योषिति, मे. विलेपनी सम्राट् तरलासुवेषाङ्गनयोरपि, वि. विलेपनी सम्राट् यवाग्वां चारुवेषस्त्रियामपि, हे.

विलेशय. विलेशयस्तु पुंलिङ्गो मूषिके च भुजङ्गमे, मे. विलेशयो मूषिके स्याद् भुजङ्गेऽपि विलेशयः, वि. विलेशयो मूषिकोऽहौ, हे.

विलोम. विलोमस्तु प्रतीपे स्याद् भुजङ्गे वरुणे शुनि । आमलक्यां विलोमी च विलोमं चारघट्टके, मे, वि. विलोममरघट्टके । विलोमो वरुणे सर्पे प्रतीपे कुक्कुरेऽपि च । विलोमी स्यादामलक्याम्, हे.

विल्व. विल्वं फले श्रीफले ना, मे.

विवचित. विवचितं शोभनेऽपि स्यात्, श.

विवध. विवधो वीवधश्चापि पर्याहारेऽध्वभारयोः, मे. विवधो वीवधश्चापि पर्याहारेऽध्वभारयोः, वि. विवधो वीवधो भारे पर्याहाराध्वनोरपि, हे. पर्याहारश्च मार्गश्च विवधौ वीवधौ च तौ, अ.

विवर. विवरं दूषणे गर्ते, मे. विवरं दूषणे गर्ते कथितं छिद्ररन्ध्रवत्, वि. V. छिद्र.

विवर्त. विवर्तः समुदाये स्यादपवर्तनवृत्तयोः, मे, वि. विवर्तौ नर्तने सङ्कोऽपावृत्तौ, हे.

विवश. विवशोऽरिष्टदुष्टधियोरपि, मे, वि. विवशः स्यादवश्यात्मारिष्टदुष्टमतिश्च यः, हे. विवशो वशविह्वलौ, त्रि.

विवस्वत्. विवस्वान् विबुधे सूर्ये तन्नगर्यां विवस्वती, मे. विवस्वान् विबुधे भानौ, वि. विवस्वांस्तु देवे सूर्ये, हे. देवसूर्यौ विवस्वन्तौ, ध. विवस्वान् देवतापि, द.

विविक्त. विविक्तं त्रिष्वसंपृक्ते रहःपूतविवेकिषु। वसुनन्दे ना, मे. विविक्तं स्यादसंपृक्ते विवेकान्वितपूतयोः। वाचवद् दर्शितो धीरैर्विविक्तं रहसि स्मृतम्, वि. विविक्तो वसुनन्दके। विविक्तं स्यादसंपृक्ते रहःपूतविवेकिषु, हे. विविक्तौ पूतविजनौ, ध.

विवृत. विवृता क्षुद्ररुग्भेदे विस्तृते त्वभिधेयवत्, मे. विवृता क्षुद्ररोगे स्याद् विवृतं स्फुटे, हे.

विवेक. विवेकः स्याज्जलद्रोण्यां पृथग्भावविचारयोः, मे. विवेकः स्याज्जलद्रोण्यां विचारेऽपि रहस्यपि, वि. विवेकः पुनरेकान्ते जलद्रोणीविचारयोः, हे.

विश्. विट् पुंसि मनुजे वैश्ये, मे. विट् स्मृतो वैश्यमनुजप्रवेशेषु मनीषिभिः, वि. विट् प्रवेशे नृवैश्ययोः, हे. द्वौ विशौ वैश्यमनुजौ, ध.

विशद. विशदः पाण्डरे व्यक्ते, मे, त्रि. विशदः पाण्डुरे व्यक्ते, वि, हे.

विशल्या. विशल्याग्निशिखादन्तीगुडूचीत्रिपुटासु च, मे. विशल्या लाङ्गलीदन्तीगुडूचीत्रिपुटासु च, वि. विशल्या लाङ्गलीदन्तीगुडूचीत्रिपुटासु च। शल्येन रहितायां च प्रियायां लक्ष्मणस्य च, हे. विशल्या दन्तिकापि च, ध.

विशाख. विशाखस्कार्त्तिके स्कन्दे स्त्रियामृक्षे कठिल्लके, मे. विशाखकार्मुके स्कन्दे विशाखर्क्षे कठिल्लके, वि. विशाखो याचके स्कन्दे विशाखा भे कठिल्लके, हे. विशाखा भे गुहे पुमान्, त्रि.

विशारद. विशारदः पण्डिते च धृष्टे, मे. विशारदो बुधे धृष्टे, वि, हे. विद्वत्सुप्रगल्भौ विशारदौ, अ.

विशाल. विशाला त्विन्द्रवारुण्यामुज्जयिन्यां तु योषिति। मृगपक्षिभिदोः पुंसि पृथुले त्वभिधेयवत्, मे. विशाला त्विन्द्रवारुण्यां विशालोज्जयिनीपुरि। विशालो वृक्षभेदेऽपि विशालः पृथुलेऽन्यवत्, वि.

विशालाक्ष. विशालाक्षो हरे तार्क्ष्ये ना सुनेत्रेऽभिधेयवत्, मे. विशालाक्षो हरे तार्क्ष्ये विशालाक्षी वरस्त्रियाम्, वि. विशालाक्षो महेश्वरे। तार्क्ष्ये विशालनेत्रे च, हे. हरतार्क्ष्यौ विशालाक्षौ, त्रि.

विशिख. विशिखस्तोमरे शरे। विशिखा तु खनित्रां च रथ्यानलिकयोरपि, मे. विशिखस्तोमरे शरे। रथ्याखनित्रयोर्विशिखा नलिकायामपि क्वचित्, वि. विशिखः शरे। विशिखा खनित्रिकायां रथ्यायाम्, हे. काण्डे ना विशिखा रथ्या, त्रि. विशिखाऽपि खनित्रिका, द्वा.

विशेष. विशेषस्तिलकेऽपि च, द्वा.

विशेषक. विशेषकोऽस्त्री तिलके विशेषयितरि त्रिषु, मे. विशेषकः स्यात्तिलके विशेषाधायकेऽपि च, वि. विशेषकस्तु पुण्ड्रके। विशेषाधायके चापि, हे.

विश्रब्ध. विश्रब्धोऽनुद्धटेऽपि स्याद् गाढविस्रब्धयोस्त्रिषु, मे. विश्रब्धोऽनुद्धटेऽत्यर्थे शान्तविस्रब्धयोरपि, वि. विश्रब्धोऽनुद्धटे शान्ते विस्रब्धात्यर्थयोरपि, हे. विस्रब्धोऽनुद्धटश्च विश्रब्धः। विश्रब्धं गाढार्थम्, त्रि.

विश्रम्भ. विश्रम्भः केलिकलहे विश्वासे प्रणयेऽपि च, मे, त्रि. विश्रम्भः केलिकलहे विश्वासे प्रणये वधे, वि. विस्रम्भः केलिकलहे विश्वासे प्रणये वधे, हे. विश्रम्भः प्रणयेऽपि च, अ.

विश्राणन. विश्राणनं विहापिते। संप्रेषणे परित्यागे, हे.

विश्रुत. विश्रुतम्। ख्याते हृष्टे प्रतीते च, हे.

विश्लेष. विश्लेषो विधुरेऽयोगे, मे. विश्लेषः स्याद् विघटने विश्लेषो विधुरेऽपि च, वि. विश्लेषस्तु वियोजने। विधुरे च, हे.

विश्व. विश्वा त्वतिविषायां स्त्री जगति स्यान्नपुंसकम्। न ना शुण्ठ्यां पुंसि देवप्रभेदेष्वखिले त्रिषु, मे. विश्वं समस्ते जगति विश्वो देवेषु नागरे। विश्वा चातिविषायां स्यात्, वि. विश्वा सुरेषु विश्वन्तु शुण्ठ्यां भुवनकृत्स्नयोः। विश्वा विषायाम्, हे. विश्वं शुण्ठ्यां समस्ते च, त्रि.

विश्वकर्मन्. विश्वकर्मा सहस्रांशौ मुनिभिद्देवशिल्पिनोः, मे. विश्वकर्मा देवशिल्पिमुनिभेदोष्णरश्मिषु, वि. विश्वकर्माऽर्के मुनिभिद्देवशिल्पिनोः, हे. विश्वकर्मार्कसुरशिल्पिनोः, श.

विश्वकद्रु. विश्वकद्रुस्त्रिषु खले श्वानाखेटशुनोः पुमान्, मे. विश्वकद्रुः खले श्वाने स्यादाखेटिककुक्कुरे, वि. विश्वकद्रुस्तु मृगयाकुक्कुरे पिशुने ध्वनौ, हे. विश्वकद्रू श्वभित्पृश्नौ, त्रि.

विश्वप्सन्. विश्वप्सा वह्निचन्द्रयोः। समीरणे कृतान्ते च, हे. विश्वप्साऽनलचन्द्रयोः, वि.

विश्वम्भर. विश्वम्भरोऽच्युतेशक्रे पुंसि विश्वम्भरा भुवि, मे. विश्वम्भरोऽच्युते शक्रे भवेद् विश्वम्भरा भुवि, वि. विश्वम्भरोऽच्युतेन्द्रयोः। विश्वम्भरा तु मेदिन्याम्, हे.

विश्वस्त. विश्वस्तो जातविश्वासे विश्वस्ता विधवास्त्रियाम्, मे. विश्वस्तो निभृते स्मृतः। विश्वासयोग्ये विश्वस्तो विश्वस्ता विधवास्त्रियाम्, वि. विश्वस्तः ज्ञातविश्वासे विश्वस्ता विधवास्त्रियाम्, हे. विश्वस्ता त्रिधवाऽपि च, त्रि.

विश्वावसु. विश्वावसुः सम्राट् गन्धर्वभेदे विश्वावसु र्निशि, वि. विश्वावसुः पुनः। निशि गन्धर्वभेदे च, हे.

विष् विट् स्त्री व्यापनविष्ठयोः, मे. विड् व्यापने च विष्ठायाम्, वि.

विष. विषन्तु गरले तोयेऽस्त्रिविषायाञ्च योषिति, मे. विषन्तु गरले तोयेऽतिविषायां विषा भवेत्, वि. विषं जले। घोरे विषा त्वतिविषा, हे. विषमप्सु च, श. विषं पानीयमित्युक्तं विषमन्तकरो रसः, अने.

विषघ्न विषघ्नस्तु शिरीषे ना गुडूचीनिरतोः स्त्रियाम्, मे. विष-

शाखा शिरीषे स्यात् लिटताक्ततयोरपि, वि. विषमः शिरीषतरौ विषमा लिटताऽक्ता, हे.

विषय. विषयो गोचरे देशे तथा जनपदेऽपि च। प्रबन्धादयस्त्र यो ज्ञातस्तत्र रूपादिके पुमान्, मे. विषयः स्यादिन्द्रियार्थे देशे जनपदेऽपि च। गोचरे च प्रबन्धादौ यस्त्र ज्ञातस्तु तत्र च, वि. विषयो यस्त्र यो ज्ञातस्तत्र गोचरदेशयोः। शब्दादौ जनपदे च, हे. विषयो यस्त्र यो ज्ञातस्तत्र शब्दादिकेऽपि च, श. विषयौ देशगोचरौ, त्रि.

विषयायिन्. विषयायी पुमान् राज्ञि वैषयिकजनेऽपि च। इन्द्रिये कामदेवे च विषयासक्तपूरुषे, मे.

विषयिन्. विषयी विषयासक्ते वाच्यवत् क्लीवमिन्द्रिये। पुंसि स्यान्नृपतौ कामदेवे वैषयिकेऽपि च, मे. विषयी त्विन्द्रिये स्यात् वाच्यवद् विषयान्विते, वि. विषयी विषयासक्ते वैषयिकजने नृपे। कामे विषयि रूपीके, हे. वैशकारेऽपि विषयी कामिनि क्लीवमिन्द्रिये, त्रि.

विषाण. विषाणी क्षीरकाकोलयामजश्टङ्ग्याश्च योषिति। कुष्ठनामौषधे क्लीवं पशुश्टङ्गेभदन्तयोः, मे. विषाणन्तु कोड़हिरददन्तयोः। पश्वोः श्टङ्गे विषाणी तु मेषश्टङ्ग्यां प्रकीर्तिता, वि. विषाणन्तु श्टङ्गे कोलेभदन्तयोः। विषाणी मेषश्टङ्ग्यां स्यात्, हे. अस्त्रियु विषाणं स्यात् पशुश्टङ्गेभदन्तयोः, श.

विष्कम्भ. विष्कम्भो योगभेदे स्याद् विस्तारप्रतिबन्धयोः। रूपकाङ्गप्रभेदे च बन्धभेदे च योगिनाम्, मे, वि. विष्कम्भो विस्तृतौ योगविशेषप्रतिबन्धयोः। योगिनाञ्च बन्धभेदे रूपकावयवेऽपि च, हे.

विष्टम्भ. विष्टम्भः प्रतिबन्धे स्यात् प्रभेदे चामयस्य च, मे. विष्टम्भः प्रतिबन्धे च वैदर्भे च प्रयुज्यते, वि.

विष्टर. विष्टरः कुशमुष्टौ स्यादासनेऽपि महीरुहे, मे. विष्टरस्तु महीरुहे। आसने कुशमुष्टौ च, वि. विष्टर आसने। पादपे कुशमुष्टौ च, हे. विष्टरो विटपी दर्भमुष्टिः पीठाद्यमासनम्, अ. विष्टरो वर्हिषो मुष्टिः

विष्टरो ज्ञेयमासनम्। विष्टरो द्रुविशेषश्च विष्टरः क्रतुरेव च, अने.

विष्टि. विष्टिस्त्रिषु कर्मकरे स्त्रयाज्ञूवेतनकर्मसु, मे. विष्टिः कर्मकरे भद्रे प्रेषणे वेतनेऽपि च, वि. विष्टिः कर्मकरे मूल्ये भद्राज्ञूप्रेषणेषु च, हे. भद्रप्रेङ्क्षणयो विष्टिः, त्रि.

विष्णु. अथ विष्णुः स्यात्। कृष्णेऽर्के वसुदेवते, वि.

विष्णुपद. विष्णुपदन्तु खे। क्षीरोदे च स्त्रियां गङ्गारविसंक्रान्तिभेदयोः, मे. भवेद् विष्णुपदाभिख्या क्षीरोदे गगनेऽम्बुजे। प्रोक्ता विष्णुपदी गङ्गासंक्रान्तिद्वारकासु च, वि. विष्णुपदं नभोऽब्जयोः। विष्णुपदस्तु क्षीरोदे विष्णुपदी सुरापगा। संक्रान्ति द्वारिका चापि, हे.

विष्वक्सेन विष्वक्सेना फलिन्यां स्याद् विष्वक्सेनो जनार्दने, मे, वि. विष्वक्सेनो जनार्दनः। विष्वक्सेना तु फलिनी, हे.

विष्वक्सेनप्रिया. विष्वक्सेनप्रिया लक्ष्म्यां वाराह्यामपि योषिति, मे. विष्वक्सेनप्रिया लक्ष्म्यां त्रायमाणौषधावपि, वि. विष्वक्सेनप्रिया त्रायमाणौषध्यां श्रियामपि, हे.

विसर. विसरः प्रसरे व्रजे, मे, वि. विसरस्तु समूहे प्रसरेऽपि च, हे.

विसर्ग. विसर्गस्तु पुमान् दाने त्यागे च मलनिर्गमे। विसर्जनीयेऽपत्रपनभेदेऽपि च विभावसोः, मे. विसर्गस्त्यागवद् दाने विसर्गो मलनिर्गमे। विसर्जनीयेऽप्ययनप्रभेदेऽपि विभावसोः, वि. विसर्गो विसर्जनीये वर्चसि त्यागदानयोः, हे. विसर्गो मुक्तिवर्चसोः, रु.

विसर्जन विसर्जनं परित्यागे दाने संप्रेषणेऽपि च, मे, वि.

विस्तर. विस्तरो वाक्प्रपञ्चे स्याद् विस्तारे प्रणयेऽपि च, मे. विस्तरस्तु प्रपञ्चे स्याद् विस्तारे प्रणयेऽपि च, वि.

विस्तार. विस्तारो विस्तृतौ स्तम्बे, मे, वि. विस्तारो स्तम्बविस्तृती, हे, त्रि.

विस्मय विस्मयः स्मयादाश्चर्यगर्वयोः पुमान्, मे. विस्मयोऽद्भुतगर्वयोः, वि विस्मयोऽद्भुतदर्पयोः, हे

विस्मापन. विस्मापनः स्मरात् कुहके गन्धर्वनगरे स्मरे, मे. विस्मापनाख्या कुहके गन्धर्वनगरे स्मरे, वि. विस्मापनाख्या कुहके स्मरे। गन्धर्वनगरे चापि, हे.

विहङ्ग. विहङ्गस्तु विलिङ्गः स्यादाशुगे च विहङ्गमे, मे.

विहनन. भवेद् विहननं विघ्नहिंसयोस्तूलपिञ्जने, मे. विहननं विघाते स्यात् पिञ्जने तूलधूनने, वि. विहननन्तु पिञ्जने। वधे, हे.

विहस्त. विहस्तः पण्डिते व्याकुले त्रिषु, मे. विहस्तो विह्वले षण्डे, वि. विहस्तस्तु विह्वले पण्डितेऽपि च, हे.

विहायस्. विहायाः शकुने पुंसि गगने पुंनपुंसकम्, मे. विहायास्तु शकुन्ते स्याद् विहायः सुरवर्त्मनि, वि. विहायो व्योमपक्षिणोः, हे. विहायाः शकुने पुंसि विहायः खे नपुंसकम्, त्रि.

विहार. विहारो भ्रमणे स्कन्धे लीलायां सुगतालये, मे, वि. विहारस्तु जिनालये। लीलायां भ्रमणे स्कन्धे, हे.

विहेडन. विहेडनन्तु हिंसायां मर्दने च विडम्बने, मे, वि. विहेडनं विडम्बने। हिंसायां मर्दने, हे. अथ विहेडनम्। विहिंसायां विडम्बे च, त्रि.

वीकाश. वीकाशो विजने व्यक्ते, वि. वीकाशः स्फुटरहसोः, ह. रहःप्रकाशौ वीकाशौ, अ. v. विकाश.

वीध्र वीध्रन्तु विमले हस्ये पुंसि लासकवाजिनोः, मे. वीध्रन्तु विमले हस्ये वीध्रो लासकवाजिनोः, त्रि. वीध्रं द्रष्टव्ये विमलेऽपि च। वीध्रस्तु लासके वाहे, हे.

(वीखा) वीङ्खा. वीङ्खाश्वगतिभेदेऽपि शूकशिम्बयाश्च नर्तने, मे. वीङ्खा तु शूकशिम्बायां गतिभेदे च नर्तने, हे. वीखा गतिविशेषेऽपि शूकशिम्बयाश्च नर्तने, वि.

वीचि. वीचिः स्वल्पतरङ्गे स्यादवकाशे सुखे द्वयोः, मे. वीचिः स्वल्पे तरङ्गे स्यादवकाशे सुखेऽपि च, वि. वीच्यालूर्म्योरवकाशे सुखाल्पयोः, हे. वीचिः सुखतरङ्गयोः। स्वल्पेऽपि, त्रि.

वीज. अथ वीजमङ्कुरकारणे। हेतुतत्वाधानशुक्रे, मे. वीजन्तु रेतसि। स्यादाधाने च तत्वे च हेतावङ्कुरकारणे, हे. वीजं रेतसि तत्वे च हेतावङ्कुरकारणे। आधानेऽपि च, वि. वीजं रेतस्तत्वार्थहेतुषु, त्रि.

वीजपुष्प. वीजपुष्पं मरुवके तथा मदनकेऽपि च, मे. वीजपुष्पं मरुवके तथा दमनकेऽपि च, वि.

वीणा. वीणा विद्युति वल्लक्याम्, मे. वीणा वल्लकिविद्युतोः, वि. वीणा स्याद् वल्लकी तड़ित्, हे.

वीत. वीतमसारगजे सत्रादङ्कुशकर्मण्यसारतुरङ्गेऽपि, मे. वीतमङ्कुशकर्मणि। असाराश्वगजे, हे. वीतश्चासारहस्त्यश्वे वीतमङ्कुशकर्मणि, वि. असाराश्वभयोर्वीतं वीतमङ्कुशकर्मणि, त्रि.

वीति. वीति र्गतौ च दीप्तौ प्रजनाशनधावनेषु स्त्री, मे. वीतिर्गतौ च दीप्तौ च धावने प्रजनेऽशने, वि. वीतिरश्वेऽशने गतौ। प्रजने धावने दीप्तौ, हे.

वीतिहोत्र. वीतिहोत्रोऽनलेऽर्के च, मे. वीतिहोत्रोऽनलार्कयोः, वि. वीतिहोत्रस्तु दिवाकरकृशानवोः, हे.

वीथी. वीथी पंक्तौ गृहाङ्गे च रूपकान्तरवर्त्मनोः, मे. वीथी गृहाङ्गे पंक्तौ च नाट्यरूपकवर्त्मनोः, वि. वीथी वर्त्मनि पंक्तौ च गृहाङ्गे नाट्यरूपके, हे. वीथी पद्व्यपि, अ. वीथी पंक्तौ गृहांशके, त्रि.

वीर. वीरो रसविशेषे सत्रादुत्तरे सुभटे जिनु। स्त्री सुरावीरकाकोलीतामलक्येलवालुके। पतिपुत्रवतीरम्भाविदारीदुग्धिकासु च। मलपूचीरविदार्योः क्लीवं शृङ्गग्रां नलेऽपि च, मे. वीरा सत्रात् चीरकाकोलीतामलक्येलवालुषु। पतिपुत्रवतीरम्भागम्भारीमदिरासु च। गोष्ठोदुम्बरिकाचीरविदारीदुग्धिकासु च। वीरस्तु सुभटे श्रेष्ठे वीरं शृङ्गग्रां नतेऽपि च, वि. वीरो जिने नटे श्रेष्ठे वीरं शृङ्गग्रां नतेऽपि च। वीरा गम्भारिका रम्भा तामलक्येलवालुका। मदिराचीरकाकोलीगोष्ठोदुम्बरिकासु च। पतिपुत्रवतीचीरविदारीदुग्धिकास्वपि, हे. वीरो विक्रमवान्धवी, आने.

वीरतर सप्राद् वीरतरं वीरणे वीरश्रेष्ठे शरे च ना, मे विदु-वीरतरं श्रेष्ठे शरवीरणयोरपि, वि. वीरतरो वीरश्रेष्ठे शरे वीरतरं पुनः। वीरणे, हे.

वीरभद्र वीरभद्रोऽश्वमेधाश्वे वीरश्रेष्ठे च वीरणे, मे, वि. वीरभद्रो वीरणेऽश्वमेधाश्वे वीरसत्तमे, हे.

वीरवृक्ष. वीरवृक्षस्तु भल्लातककुभद्रुमयोः पुमान्, मे. वीरवृक्षस्तु भल्लातककुभद्रुमयो र्मतः, वि. वीरवृक्षोऽर्जुनद्रुमे। भल्लाते, हे.

वीरुध् वीरुल्लताविटपयोः स्त्रियाम्, मे. वीरुद् विटपिगुल्मयोः, वि. वीरुल्लतायां विटपेऽपि च, हे.

वीर्य. वीर्यं शुक्रे प्रभावे च तेजःसामर्थ्ययोरपि, मे, वि. वीर्यं तेजःप्रभावयोः। शुक्रे शक्तौ च, हे. वीर्यं बले प्रभावे च, अ. वीर्यं प्रधाने धातौ च, त्रि. वीर्यं शुक्रं बलं वीर्यं वीर्यं बीजमुदाहृतम्, अने.

वीवध. v. विवध

वृकधूप. वृकधूपस्तु सरलद्रवकृत्रिमधूपयोः, मे, वि. वृकधूपो वृक-धूपे सिह्लके, हे.

वृक्षादन वृक्षादनचलदले मधुच्छत्रकुठारयोः। वृक्षादनी तु वन्दायां विदारीकन्दकेऽपि च, मे. वृक्षादनचलदले मधुच्छत्रकुठारयोः। वृक्षादनी स्मृता वन्दाविदारीगन्धयोरपि, रि. वृक्षादनो मधुच्छत्रे चलपत्र-कुठारयोः। वृक्षादनी तु वन्दायां विदारीगन्धिकौषधे, हे. वृक्षादनो सप्राद् वन्दायां स्त्रियां कुठारके पुमान्, त्रि

वृजिन वृजिनं कल्मषे क्लीवं केशे ना कुटिले त्रिषु, मे. वृजिनं कल्मषे केशे वृजिनः कुटिलेऽन्यवत्, वि. वृजिनः केशे वृजिनं भुग्नेऽघे रक्त-चर्मणि, हे. केशेऽपि वृजिनः, अ. वृजिनं मलिने पापे, अने. वृजिनः केशेऽपुत्रकः, ह.

वृति वृतिस्तु वरणेऽपि सप्राद् वेष्टनेऽपि च योषिति, मे. वृतिः सप्राद् वरणे श्राटे, वि वृति र्वृष्णुत्राटयोः, हे

वृत्त. वृत्तोऽधीतेऽप्यतीतेऽतिवर्त्तुलेऽपि वृते मृते। दृढे ऽन्यलिङ्गं वा क्लीवं छन्दश्चारित्रवृत्तिषु, मे. वृत्तं वृत्तौ दृढे मृते। चरिते वर्त्तुले छन्दस्यतीताधीतयो र्वृते, हे. वृत्तोऽतीते दृढे ख्याते वर्त्तुलेऽपि मृते वृते। वाच्यवद् वर्त्तने वृत्तं चरित्रच्छन्दसोरपि, वि. वृत्तं पद्ये चरित्रे त्रिष्वतीते दृढनिस्तले, अ. वर्त्तुलाधीतयो र्वृत्तम्, त्रि.

वृत्तान्त. वृत्तान्तः प्रक्रियायां स्यात् कार्त्स्न्ये वार्त्ताप्रभेदयोः। प्रस्तावे, मे. वृत्तान्तस्तु प्रकरणे कार्त्स्न्ये वार्त्ताप्रकारयोः, हे. वृत्तान्तः स्यात् प्रकरणे प्रकारे कार्त्स्न्यवार्त्तयोः, अ. वृत्तान्तोऽवसरे भावकार्त्स्न्यवार्त्ता-विशेषयोः। वृत्तान्तः प्रक्रियायां स्यात् क्वचिदेकान्तवाचकः, वि.

वृत्ति. वृत्ति र्विवरणाजीवकैशिक्यादिप्रवर्त्तने। स्त्री, मे. वृत्ति-र्विवरणे जीव्ये कैशिक्यादिषु चेष्यते, वि. वृत्तिस्तु वर्त्तने। कैशिक्यादौ विवरणे, हे. कैशिक्याद्याश्च वृत्तयः, अ. वर्त्तने विवृतौ वृत्तिः, त्रि.

वृत्र. वृत्रो रिपौ घने ध्वान्ते शैलभेदे च दानवे, मे. वृत्रो रिपौ घने ध्वान्ते शैले शक्रे च दानवे, वि. वृत्रो मेघे रिपौ ध्वान्ते दानवे वासवे गिरौ, हे. ध्वान्तारिदानवा वृत्राः, अ. वृत्रो दानववैरिणो, धने. त्वाष्ट्रे तमसि शत्रौ च वृत्रशब्दस्त्रिषु स्मृतः, रु.

वृथा. वृथा स्वन्येत्र निष्कारणे, मे. वृथा निष्कारणे स्वन्येत्र वृथा स्याद् विधिवर्जिते, वि. वृथा त्वविधौ स्यादनर्थके, हे. वृथा निरर्थकाऽविध्योः, अ.

वृद्ध. वृद्धो जीर्णे प्रवृद्धे ना त्रिषु क्लीवन्तु शैलजे, मे. वृद्धन्तु शैलजे स्थविरजीर्णवृद्धेषु भेद्यवत्, वि. वृद्धः प्राज्ञे स्थविरे च वृद्धं शैलेयवृद्धयोः, हे. वृधवृद्धौ पण्डितेऽपि, अ.

वृद्धि. वृद्धिस्तु वर्धने योगेऽप्यष्टवर्गौषधान्तरे। कलान्तरे चाभ्युदये समृद्धावपि योषिति, मे. वृद्धिरानन्दने घृद्धौ वर्धनेऽपि कलान्तरे, वि. वृद्धि कलान्तरे हर्षे वर्धने भेषजान्तरे, हे.

वृन्त वृन्तं प्रसवबन्धे च घटीधाराकुचाग्रयोः, मे. वृन्तं स्तनमुखे

पुष्पवन्धे, हे. वृन्तं प्रसववन्धे स्याद् घटधाराकुचाग्रयोः, वि

वृन्दारक. वृन्दारकः सुरे पुंसि मनोज्ञश्रेष्ठयोस्त्रिषु, मे. वृन्दारकः सुरे श्रेष्ठे मनोज्ञे पुनरन्यवत्, वि वृन्दारको मनोरमे। सुरे श्रेष्ठे, हे. वृन्दारकौ रूपिमुख्यौ (त्रिषु), अ. वृन्दारकौ सुरश्रेष्ठौ, त्रि.

वृश्चिक. वृश्चिकश्च द्रुणे राशौ शूककीटौषधीभिदोः, मे. वृश्चिकस्तु द्रुणे राशौ शूककीटे तथौषधे, वि. वृश्चिकश्च द्रुणे राशावौषधे शूककीटके, हे. शूककीटे च वृश्चिकः, अ.

वृष. वृषो धर्मे बलीवर्दे शृङ्ग्यां पुंराशिभेदयोः। श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थश्च व्यासमूषिकशुक्रले। तथा वास्तुस्थानभेदे पुमानेष प्रकीर्तितः। वृषा मूषिकपर्णी च यतीनामासने वृषी, मे. वृषः स्याद् वासवे धर्मे सौरभेये च शुक्रले। पुंराशिभेदयोः शृङ्ग्यां मूषिकश्रेष्ठयोरपि। कपिकच्छ्वां वृषा प्रोक्ता वतिनामासनं वृषी, वि. वृषो गव्याखुधर्मयोः। पुंराशिभेदयोः शृङ्ग्यां वासवे शुक्रलेऽपि च। श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थश्च वृषी तु व्रतिविष्टरे। वृषा चित्ता-कपिकच्छ्वोः, हे. शुक्रले मूषिके श्रेष्ठे सुकृते वृषभे वृषः, अ. धर्मो वृषो वृषः श्रेष्ठो वृषो गौ र्महिषो वृषः। वृषो बलं वृषः कामो वृषणो वृष उच्यते, अने.

वृषन्. वृषा कर्णे महेन्द्रे ना, मे. वृषा तु वासवे। वृषभे तुरगे पुंसि, हे. वृषा कर्णमहेन्द्रयोः, वि.

वृषपर्वन् वृषपर्वा पुमान् दैत्यभेदेऽप्यन्धकसूदने, मे. वृषपर्वा हरे दैतेय शृङ्गारिणि कशेरुणि, वि वृषपर्वा तु शृङ्गारिहरदैत्यकशेरुषु, हे. वृषपर्वा शिवे दैतेय, वि.

वृषभ. वृषभः श्रेष्ठवृषयोः, मे. वृषभः स्यादादिजिने वृषपुङ्गवयोरपि, हे. वृषभः पुङ्गवे वृषे, वि.

वृषल. वृषलो गृञ्जने शूद्रे चन्द्रगुप्ते च वाजिनि, मे. वृषलः कथितः शूद्रे चन्द्रगुप्ते च वाजिनि, वि वृषलस्तुरगे शूद्रे, हे.

वृषाकपायी. वृषाकपायी श्रीगौरीशतावरीजीवन्तिकासु च, मे. वृषा-

कपायी श्रीगौर्यो जीवन्त्याञ्च शतावरी, वि. वृषाकपायी जीवन्त्यां शतावर्युमयोः स्त्रियाम्, हे. वृषाकपायी श्रीगौर्योः, अ.

वृषाकपि. वृषाकपिः पुमान् कृष्णे शङ्करे जातवेदसि, मे वृषाकपिः शिवे कृष्णे ज्वलने च वृषाकपिः, वि. वृषाकपिः। वासुदेवे शिवेऽग्नौ च, हे. हरविष्णू वृषाकपी, अ. शिवकृष्णौ वृषाकपी, अने.

वृषाङ्क. वृषाङ्कः शङ्करे साधौ भल्लातकमहल्लयोः, मे, वि. वृषाङ्कः साधुभल्लातशङ्करेषु महल्लके, हे. वृषाङ्कौ शिवभल्लातौ, त्रि.

वृष्णि. वृष्णिः पापण्डचण्डयोः। त्रिषु ना यादवे मेषे, मे. वृष्णिस्तु यादवे मेषे वृष्णिः पापण्डचण्डयोः, वि. वृष्णि र्मेषे यादवे च, हे. वृष्णिर्यादवमेषयोः, त्रि.

+ वृहतिका. वृहतिका स्यादूरुवस्त्रभेदयोः, हे. विद्याद् वृहतिकाभिख्याम् रुवस्त्रप्रभेदयोः, वि.

वृहन्नल. वृहन्नला गुडाकेशे महापोटगले पुमान्, मे. वृहन्नलो गुडाकेशे महापोटगले मतः, वि. वृहन्नलः। महापोटगले पार्थे, हे.

वेकट. वेकटः स्याद् वैकटिके मत्स्यप्रभेदे च यूनि च, मे. वेकटो जाततारुण्ये मणिकारे, हे. वेकटः स्याद् वैकटिके तथा सञ्जातयौवने, वि.

वेग. वेगो जवे प्रवाहे च महाकालफलेऽपि च, मे, वि. वेगो रयप्रवाहयोः। रेतःकिम्पाकयोश्चापि, हे. वेगः प्रवाहजवयोरपि, अ. वेगस्तु महाकालफलेऽपि च, त्रि.

वेणी. वेणी केशस्य बन्धने। नद्यादेरन्तरे देवताले, मे. वेणी कचस्य बन्धे स्यात् नदीनां मेलकेऽपि च। देवताडे च, वि. वेणी सेतुप्रवाहयोः। देवताडे केशबन्धे, हे

वेणु. वेणुर्नृपान्तरे। त्वक्सारेऽपि च पुंसि स्यात्, मे. वेणुर्नृपान्तरे वंशे, वि. वेणुर्वंशे नृपान्तरे, हे, त्रि.

वेट. वेटः श्रुतौ च ष्टत्ते च, मे

वेदना. वेदना ज्ञानदुःखयोः, मे, वि,,लि. वेदना ज्ञाने पीड़ायाम्, हे. संवित्तावपि वेदना, ह.

वेदि. वेदिः सत्रात् पण्डिते पुमान्। स्त्रियामङ्गुलिमुद्रायां सत्रात् परिष्कृतभूतले, मे. वेदिरङ्गुलिमुद्रायां बुधेऽलङ्कृतभूतले, वि, हे.

वेदिका. वेदिकाऽङ्गुलिमुद्रायाम्, ह.

वेधस्. वेधाः पुंसि हृषीकेशे बुधे च परमेष्ठिनि, मे. वेधा विधौ बुधे विष्णौ, मि. वेधा धातृज्ञविष्णुषु, हे. विष्णौ च वेधाः, श. विद्व्यपि स्मृतो वेधाः, ह.

वेर. वेरः कलेवरे क्लीबं वार्ताकौ कुङ्कुमेऽपि च, मे. वेरं शरीरे काश्मीरे वेरं वार्तिङ्गणेऽपि च, वि. वेरं घुसृणवृन्ताकशरीरेषु, हे. वराङ्गे कुङ्कुमे वेरम्, लि.

वेरट. अथ वेरटः। मिश्रीकृते च नीचे च वेरटं बदरीफले, हे.

वेला. वेला काले च सीमायामब्धेः कूलविकारयोः। अक्लिष्टमरणे रागे ईश्वरस्य च भोजने, मे. वेला काले च जलधेस्तीरनीरविकारयोः। अक्लिष्टमरणे रागे सीम्नि वाचि बुधस्त्रियाम्। भोजनेऽपीश्वराणां सत्रात्, वि. वेला बुधस्त्रियां काले सीमनीश्वरभोजने। अक्लिष्टमरणेऽम्भोधेस्तीरनीरविकारयोः, हे. अम्बुराश्युच्छ्रितौ वेला कालमर्यादयोरपि, श. अथ वेला सत्रात् सिन्धोः कूले च भोजने, लि. वेला कालविशेषः सत्राद् वेला सिन्धुजलोन्नतिः। वेला शफाङ्गुलीच्छेदे वेला द्रोण्यन्तरात्मनि, धने. दन्तमांसेऽपि वेला सत्रात्, शा. व्यवस्थाऽनेहसो वेला, ह.

वेल्लित. वेल्लितं गमने क्लीबं कुटिले विधुते त्रिषु, मे. वेल्लितं कुटिले प्रोक्तं वाच्यवद् विधुते स्मृते, वि. वेल्लितं कुटिले धुते। स्मृते, हे.

वेश. वेशो वेश्यागृहे गृहे, मे, हे. वेशो वेश्यागृहे प्रोक्तो नेपथ्ये गृहमात्रके, वि वेशो वेश्यागृहेऽपि च, लि.

वेश्य वेश्यं वेश्यागृहे क्लीबं गणिकायान्तु योषिति, मे. वेश्यं

वेश्यागृहे वेश्या गणिकायामुदीरता, वि. वेश्यन्तु गणिकागृहे। वेश्या तु पण्यप्रयोपायाम्, हे.

वेष्टन. वेष्टनं कर्णशष्कुल्यामुष्णीषे मुकुटे दृतौ, मे. वेष्टनं कर्णशष्कुल्यामुष्णीषे परिवारणे, वि. वेष्टनं मुकुटे कर्णशष्कुल्युष्णीषयोर्दृतौ, हे.

वेष्टित. वेष्टितं रुद्धे लासके करणान्तरे, मे. वेष्टितं लसके रुद्धे स्त्रीणाञ्च करणान्तरे, त्रि. वेष्टितं लासके रुद्धे स्त्रीकरणान्तरे, हे.

वै. वै स्यात् सम्बोधने पादपूरणेऽनुनयेऽपि च, मे, त्रि. वै हेतौ पादपूरणे, हे.

वैकुण्ठ. वैकुण्ठः कृष्णशक्रयोः, मे, वि. वैकुण्ठो वासवे विष्णौ, हे.

वैजयन्त. वैजयन्तो गृहे शक्रध्वजप्रासादयोः पुमान्। वैजयन्ती पताकायां जयन्तीपादपे स्त्रियाम्, मे. वैजयन्तो गृहे शक्रप्रासादध्वजयोरपि। वैजयन्ती पताकायां जयन्तीवक्रिमन्ययोः, वि. वैजयन्तो गृहे ध्वजे। इन्द्रालये वैजयन्ती त्वग्निमन्थपताकयोः। जयन्तश्च, हे.

वैजिक. वैजिकं शिग्रुतैले स्याद् हेतौ सद्योऽङ्कुरे तु ना, मे. वैजिकं शिग्रुतैले च हेतौ सद्योऽङ्कुरेऽपि च, वि. वैजिकं कारणे शिग्रुतैले च वैजिकोऽङ्कुरे, हे.

वैतरणी. अथ वैतरणी नद्यां प्रेतानां यातुमातरि, मे. भवेद् वैतरणी नद्यां प्रेतानां यातुमातरि, वि. वैतरणी प्रेतनद्यां जनन्यामपि रक्षसाम्, हे.

वैतालिक. वैतालिकः पुमान् खेटिताले बोधकरे त्रिषु, मे. वैतालिको बोधकरे खेटितालेऽप्युदीरितः, वि. वैतालिकः खङ्गताले मङ्गलापाठकेऽपि च, हे.

वैदर्भ. वैदर्भं वाग्मवक्रत्वे वैदर्भी रीतिभिद्यपि, मे. वैदर्भं वाग्मयक्रत्वे वैदर्भश्च नृपान्तरे, वि.

वैदेहक. वैदेहको वाणिजके शूद्राद् वैश्यासुतेऽपि च, मे, त्रि.

वैदेहको वाणिजको वैश्यापुत्रश्च शूद्रजः, हे. वैदेहको वाणिजके वैश्याया-मपि शूद्रजे, त्रि.

वैदेही. वैदेही रोचनासीतावणिक्स्त्रीपिप्पलीषु च, मे. वैदेही रोचनासीतावणिक्स्त्रीपिप्पलीष्वपि, वि. वैदेही पिप्पलीसीतावणिक्स्त्रीरोच-नास्वपि, त्रि.

वैनतेय. वैनतेयस्तु गरुडे स्यात् प्रभाकरसारथौ, मे.

वैनाशिक. वैनाशिकः स्यात् क्षणिके परतन्त्रोर्णनाभयोः, मे, वि. वैनाशिकः स्यात् क्षणिके परायत्तोर्णनाभयोः, हे.

वैरोचन(नि). वैरोचनिस्तु सुगते वलिदैत्यार्कपुत्रयोः, मे. वैरो-चनस्तु सुगते बलिदैत्यार्कपुत्रयोः, वि. वैरोचनो रविसुते सुगते बलि-दानवे, हे.

वैशाख. वैशाखो मासभेदेऽपि मन्थाने च प्रकीर्त्तितः, मे. वैशाखो राधमन्थयोः, वि. वैशाखः रजके राधे, हे. वैशाखो मन्थमासयोः, त्रि.

वोड्र. वोड्री स्त्री पणपादे ना गोनसाह्वौ झषान्तरे, मे.

वोढ़. वोढ़ा ना भारिके सूते, मे. वोढ़ा स्याद् भारिके सूते, वि, हे.

व्यक्त. व्यक्तः स्फुटमनीषिणोः, मे, वि. व्यक्तो मनीषिस्फुटयोः, हे. व्यक्त प्राज्ञेऽपि, श. स्पष्टप्राज्ञौ च तौ व्यक्तौ, धने.

व्यग्र. व्यग्रो व्यासक्त आकुले, मे, वि, श. व्यग्रो व्यापृताकु-लयोः, हे.

व्यङ्ग. व्यङ्गो भेके च हीनाङ्गे, मे, हे. व्यङ्गो हीनाङ्गभेकयोः, वि.

व्यञ्जन. व्यञ्जनं तेमने चिह्ने श्मश्रुण्यवयवे हलि, मे. व्यञ्जनं तेमने चिह्ने श्मश्रुण्यवयवेऽपि च, वि. व्यञ्जनं श्मश्रुचिह्नयोः। तेमनेऽवयवे कादौ, हे. व्यञ्जनं लाञ्छनं श्मश्रुनिष्ठानावयवेष्वपि, श.

व्यतिकर. अथ व्यतिकरः पुंसि व्यसनव्यतिषङ्गयोः, मे, त्रि. व्यति-करः समाख्यातो व्यसनव्यतिषङ्गयोः, वि. व्यतिकरो व्यसनव्यतिषङ्गयोः, हे.

व्यतीपात. व्यतीपातो महोत्पाते योगभेदापयानयोः, मे, वि. व्यतिपात उपद्रवे। योगभेदेऽपयाने च, हे.

व्यलीक. व्यलीकमप्रियाऽकार्यवैलक्ष्येष्वपि पीड़ने। ना नागरे, मे. व्यलीको नागरे स्मृतः। व्यलीकमप्रियाऽकार्यवैलक्ष्येष्वपि पीड़ने, वि. व्यलीकं व्यङ्ग्यवैलक्ष्याप्रियाऽकार्येषु पीड़ने, हे. पीड़ार्थेऽपि व्यलीकं स्यात्, श्र. वैलक्ष्याकार्ययोः क्लीबं व्यलीकं त्रिषु नागरे, त्रि.

व्यवहार. व्यवहारो द्रुभेदे स्यात् पणे न्यायेऽपि च स्थितौ, मे. व्यवहारो द्रुभेदे स्याद् व्यवहारो पणे स्थितौ, वि. व्यवहारः स्थितौ पणे। द्रुभेदे, हे.

व्यवहारिका. व्यवहारिका स्याल्लोकयात्रासम्मार्जनीद्रुदे, मे. अथ स्याद् व्यवहारिका। लोकयात्रेङ्गुदीवर्धनीषु, हे. स्याद् व्यवहारिका लोकयात्रासम्मार्जनीद्रुदे, वि.

व्यवाय. व्यवायः सुरतेऽन्तर्धौ पुंसि क्लीबन्तु तेजसि, मे. व्यवायः सुरतेऽन्तर्धौ व्यवायं तेजसि स्मृतम्, वि. व्यवायन्तु मैथुनव्यवधानयोः, हे. सुरतेऽपि व्यवायः स्यात्, रु.

व्यवायिन्. व्यवायी कामुके द्रव्यविशेषे च समीरितः, वि.

व्यसन. व्यसनं त्वशुभे सक्तौ पानस्त्रीमृगयादिषु। दैवानिष्टफले पापे विपत्तौ निष्फलोद्यमे, मे, वि. व्यसनं निष्फलोद्यमे। दैवानिष्टफले सक्तौ स्त्रीपानमृगयादिषु। पापे विपत्तावशुभे, हे. व्यसनं विपदि भ्रंशे दोषे कामजकोपजे, श्र. दैवानिष्टफले सक्तौ व्यसनं निष्फलोद्यमे, त्रि.

व्यस्त. व्यस्तन्तु व्याकुले व्याप्ते, मे. व्यस्तं व्याप्ते च सङ्कुले, वि.

व्याघात. व्याघातो योगभेदे स्यादन्तरायप्रहारयोः, मे, वि. व्याघातो योगविघ्नयोः। घाते, हे.

व्याघ्र. व्याघ्रः स्यात् पुंसि शार्दूले रक्तैरण्डकरञ्जयोः। श्रेष्ठे नराद्युत्तरस्थः कण्टकार्यान्तु योषिति, मे. व्याघ्रो द्वीपिनि विख्यातः रक्तैरण्डकरञ्जयोः। व्याघ्री निदिग्धिकायाञ्च श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थितः, वि. व्याघ्रः

करञ्जे शार्दूले रक्तैरण्डतरावपि। श्रेष्ठे उत्तरपदस्थः सम्राट्_व्याघ्री कण्टकारिका, हे.

व्याघ्रनख. भवेद् व्याघ्रनखः कन्दगन्धद्रव्यविशेषयोः। नखक्षतान्तरे क्लीवम्, मे. भवेद् व्याघ्रनखः कन्दगन्धद्रव्यविशेषयोः, वि. व्याघ्रनखस्तु कन्दे सम्राट् गन्धद्रव्यान्तरेऽपि च, हे.

व्याज. व्याजः शाठ्येऽपदेशे, मे, हे. व्याजः शाठ्यापदेशयोः, वि. व्याजः शाठ्येऽपदेशे च, त्रि.

व्याड़. व्याड़ो हिंस्रपशौ सर्पे, मे, वि, हे. सर्पमांसात्पशू व्याड़ौ, श्र.

व्याध. व्याधो मृगयुदुष्टयोः। तारामये खे च, मे. व्याधो मृगदुष्टयोः, वि, हे.

व्याधि. व्याधिः कुष्ठे च रोगे ना, मे. व्याधिरामयवाप्ययोः, वि.

व्याप्त. व्याप्तं ख्याते समाक्रान्ते, मे, वि.

व्याप्ति. व्याप्ति व्यापनलम्भयोः, वि, मे. व्याप्ति व्यापने लम्भनेऽपि च, हे. लाभसम्बन्धयो व्याप्तिः, त्रि.

व्यायत. व्यायतं व्याप्तते दीर्घे दृढे चातिशयेऽन्यवत्, मे, वि. व्यायतं दीर्घे व्याप्तेऽतिशये दृढे, हे. दृढेऽपि व्यायतम्, त्रि.

व्यायाम. व्यायामः पौरुषे श्रमे। विषमे दुर्गसञ्चारे, मे. व्यायामो दुर्गसञ्चारे वियामे पौरुषेऽपि च, वि. व्यायामः पौरुषे श्रमे। वियामे दुर्गसञ्चारे, हे.

व्याल. व्यालो दुष्टगजे सर्पे श्वापदे नाऽन्यवत् खले, मे. व्यालो भुजङ्गमे क्रूरे श्वापदे दुष्टदन्तिनि, वि. व्यालो दुष्टगजे सर्पे शठे श्वापदसिंहयोः, हे. भेद्यलिङ्गः शठे व्यालः पुंसि श्वापदसर्पयोः, श्र. अर्थवत्रवसहे व्यालस्तथा हिंस्रपशौ स्मृतः, ह. व्यालोऽहिः श्वापदो व्यालो व्यालः स्यात् कुटिल करी। प्रमादवान् नरो व्यालो व्यालो वाल उदाहृतः, अने. व्यालः सर्पः शठे व्यालो व्यालो श्रेयश्चतुष्पदः, अने

व्यास. व्यासो ना विस्तृते मुनौ, मे. व्यासो मुनिप्रपञ्चयोः, हे. व्यासो मुनौ च विस्तारे, त्रि. व्यासो मुनौ स्यात् विस्तारे, वि.

व्युत्थान. व्युत्थानं स्वातन्त्र्यकृतेर विरोधाचरणेऽपि च, मे. व्युत्थानं स्वैरकरणे विरोधाचरणेऽपि च, वि. व्युत्थानं प्रतिरोधने। विरोधाचरणे स्वैरवृत्तौ समाधिपारणे, हे. व्युत्थानं प्रतिरोधे च विरोधाचरणेऽपि च, ध. स्वतन्त्रता च व्युत्थानम्, त्रि.

व्युष्ट. व्युष्टं कल्ये त्रिपर्युषिते, मे, त्रि. व्युष्टं फले दिने। पर्युषिते प्रभाते च, हे. व्युष्टं दिने प्रभाते च फले पर्युषितेऽपि च, वि. व्युष्टं कल्ये तथोषिते, हा.

व्युष्टि. व्युष्टिः फले समृद्धौ च, ध. व्युष्टिः स्तुतिफलर्द्धिषु, हे. व्युष्टिः फले समृद्धौ स्त्री, मे. व्युष्टिरुक्ता समृद्धौ च नियमादिफलेऽपि च, वि.

व्यूढ. व्यूढः संहतविन्यस्तपृथुलेष्वभिधेयवत्, मे. व्यूढः संहत-विन्यस्तपृथुलेषु च भेद्यवत्, वि. व्यूढा न्यस्तोरसंहताः, हे. व्यूढौ विन्यस्त-संहतौ, ध.

व्यूह. व्यूहः स्यात् बलविन्यासे निर्माणे वृन्दतर्कयोः, मे, वि. व्यूहो निर्माणतर्कयोः। समूहे बलविन्यासे, हे. देहनिर्माणसैन्येष्वपु व्यूहः स्यात्, त्रि. व्यूहो वृन्देऽपि, ध. व्यूहं रचनायामपि, ह.

व्योमचारिन्. व्योमचारी तु निर्दिष्टो देवतायां विहङ्गमे, मे. व्योमचारी खगे देवे, वि.

व्योमन्. व्योम वारिणि चाकाशे भास्करस्यार्चनाश्रये, मे. व्योम वारिविहायसोः, वि.

व्योष. व्योषं स्यात् त्रिकटुद्रव्येऽ करिभेदे पुमानयम्, मे.

व्रज. व्रजो गोष्ठाध्ववृन्देषु, मे, वि. व्रजोऽध्वगोष्ठसङ्घेषु, हे. गोष्ठा-ध्वनिवहा व्रजाः, ध. व्रजो गोष्ठं व्रजो मार्गो व्रजः सङ्घो व्रजो गणः, अने.

व्रजरा. व्रजरा पर्यटने प्रोक्ता वर्गमस्थानयोरपि, मे, वि.

व्रीहि. व्रीहिः सामान्यधान्ये स्यादाशुधान्ये तु पुंस्ययम्, मे.

व्रीहिराजिक. स्यात् व्रीहिराजिकः कङ्गुधान्यचीनकधान्ययोः, मे. स्यात् व्रीहिराजिकः कामलिकायां चीनधान्यके, वि. अथ व्रीहिराजिकः। चीनाख्ये कामलिकायामपि, हे.

श. (शं वदन्ति बुधाः श्रेयः अथ शस्त्रं निगद्यते। शीश्च शयनमित्याहुः शास्त्रं शा च निगद्यते, मे.) शं सुखं शङ्करः श्रेयः अथ सौख्यं निगद्यते। शयने शः समाख्यातो हिंसायां शो निगद्यते, ए. चतुरङ्को विपन्नश्च छदो दचकरस्थितः। शङ्कुकर्णोऽस्थिसंस्थश्च शकारः सद्भिरीरितः, मा.

शंसा. शंसा वचसि वाञ्छायाम्, मे, हे. शंसा वचनवाञ्छयोः, वि.

शक. शको जात्यन्तरे हये, मे. शको राजन्यदेशयोः, वि. शको देशे राजभेदे, हे.

शकल. शकलं त्वचि खण्डे स्यात् रागवस्तुनि वल्कले, मे, वि. शकलं रागवस्तुनि। वल्कले त्वचि खण्डे च, हे. शकलं वल्कले खण्डे, त्रि.

शकुन. शकुनस्तु पुमान् पक्षिमात्रपक्षिविशेषयोः। शुभशंसिनिमित्ते च शकुनं स्यान् नपुंसकम्, मे. शकुनं च शुभाशंसिनिमित्ते शकुनः खगे, वि. शकुनं स्यात् दैवशंसिनिमित्ते शकुनः खगे, हे. दैवशंसिनिमित्ते च शकुनं पुंसि पक्षिणि, त्रि.

शकुनि शकुनिः पुंसि विहगे सौवले करणान्तरे, मे. शकुनिः सौवले करणे खगे, वि. शकुनिः खगे करणभेदे कौरवमातुले, हे. शकुनिः सौवले खगे, त्रि

शकुन्त. शकुन्तः कीटभेदे स्यात् भासपक्षिविहङ्गयोः, मे. शकुन्तो विहगे भासे, हे. शकुन्तौ भासपक्षिणौ, श. शकुन्तः पक्षिभेदे स्यात् भासपक्षिविहङ्गयोः, वि.

शकुलादनी. शकुलादनी स्त्रियां तृणभेदेऽकटुकशाकयोः, मे शकुलादन्य भिख्या तु मांसीकिञ्चुलिकाद्वयोः। कटुकाजलपिप्पल्योः कथ्यते शकुला-

दनी, वि. शकुलादनी। कटुमांसीकिञ्जुलिकाजलपिप्पलिकासु च, हे. कटुकायां कन्नटके कथिता शकुलादनी, इा.

शक्ति. शक्तिरस्त्रान्तरे गौर्यामुत्साहादौ बले स्त्रियाम्, मे. शक्तिर्बले प्रभावादौ शक्तिः प्रहरणान्तरे, वि. शक्तिरायुधभेदे सत्राडुत्साहादौ बले स्त्रियाम्, हे. कासूसामर्थ्ययोः शक्तिः, श्र. अस्त्रभेदेऽपि शक्तिः सत्रात्, ति.

शक्र. शक्रः पुमान् देवराजे कुटजार्जुनभूरुहोः, मे. शक्रो महेन्द्रे सत्रात् कुटजार्जुनभूरुहोः, वि. शक्रोऽर्जुनतराविन्द्रे कुटजे, हे. कुटजे वासवे शक्रः, ति.

शक्वरी. शक्वरी छन्दसो भेदे नदीमेखलयोरपि, मे. शक्वरी मेखलानद्योः छन्दोभेदेऽपि शक्वरी, वि. शक्वरी सरिदन्तरे। छन्दोजातौ मेखलायाम्, हे. शक्वरी मेखला छन्दः, ति.

शङ्का. शङ्का त्रासे वितर्के च, मे, वि. शङ्का सत्रात् संशये भये, हे.

शङ्कु. शङ्कुः संख्यास्त्रयादोभित्कीलेशकलुषेषु ना, मे. शङ्कुः मलशिराजाले सङ्ख्याकीलकशम्भुषु। यादोऽस्त्रभेदयो मेंढ्रे, हे. शङ्कुः कीले शिवेऽस्त्रे च सङ्ख्यायादःप्रभेदयो, वि. शङ्कुः कीलकसङ्ख्यास्त्रजलजन्तुषु दृश्यते, ति.

शङ्ख. शङ्खः कम्बौ न योषित् ना भालास्थिनिधिभिन्नखे, मे. शङ्खो निधन्तरे कम्बुललाटास्थिनखीषु च, वि. शङ्खः कम्बौ निधिभेदे सत्राल्लस्थामलिकास्थनि, हे. शङ्खो निधौ ललाटास्थ्नि कम्बौ न स्त्री, श्र.

शङ्खक. शङ्खकं वलये कम्बौ शङ्खो पुंसि शिरोरुजि, मे. शङ्खकं वलये कम्बौ शिरोरोगे च शङ्खकम्, वि. शङ्खकं वलये कम्बौ शङ्खकस्तु शिरोरुजि, हे.

शङ्खिन्. शङ्खी हरौ समुद्रे ना शङ्खवत्यभिधेयवत्। शङ्खिनी श्वेतपुङ्खायां चोरपुष्प्यां वधूभिदि, मे. शङ्खिनी श्वेतपुन्नागे चोरपुष्प्यां वधूभिदि, वि.

शची. शचीन्द्राण्यां शतावर्यां तथा स्त्रीकरणान्तरे, मे. शचीन्द्राण्यां शतावरौ, वि. शचीन्द्राणीशतावर्योः, हे.

शठ. शठो मध्यस्थपुरुषे धूर्तधूस्तूरयोरपि, मे. शठो मध्यस्थपुरुषे शठो धुस्तूरधूर्तयोः। शठोऽलसे च मूर्खे च, वि. शठो मध्यस्थपुरुषे धूर्ते धुस्तूरकेऽपि च, हे. मध्यस्थखलयोः शठः, त्रि.

शणीर. शणीरं शोणमध्यस्थपुलिने दहुरीतटे, मे, वि.

शण्ठ. शण्ठो वर्षवरे क्लीबे गोपतौ बन्ध्यपूरुषे, वि. शण्ठषण्ठौ तु सौविदे। बन्ध्यपुंसोद्वरे क्लीबे, हे. v. षण्ढ.

शतघ्नी. शतघ्नी शस्त्रभेदे स्यात् वृश्चिकाल्यां करञ्जके, मे, वि. शतघ्नी तु वृश्चिकाल्यां शस्त्रभेदकरञ्जयोः, हे.

शतधृति. भवेच्छतधृतिः पुंसि शक्रे च परमेष्ठिनि, मे. शतधृतिर्धातरीन्द्रे, वि. ब्रह्मशक्रौ शतधृती, त्रि.

शतपत्र. शतपत्रः शिखिपिङ्गलि। दार्वाघाटे सारसे च कमले तु नपुंसकम्, मे. पत्रपत्रो राजकीरे दार्वाघाटमयूरयोः। राजीवे शतपत्रं तु, वि. शतपत्रो दार्वाघाटे राजकीरमयूरयोः। शतपत्रं तु राजीवे, हे. दार्वाघाटेऽपि शतपत्रम्, रु.

शतपर्वा. शतपर्वा तु दूर्वायां तथा भार्गवयोषिति, मे. शतपर्वा तु दूर्वायां भार्गवस्त्र स्त्रियामपि, वि.

शतपर्विका. शतपर्विका तु दूर्वायां वचायामपि योषिति, मे. अथो शतपर्विका। स्याद् वचादूर्वयोः, हे. स्यात् शतपर्विका दूर्वावचयोः, वि. वचाऽपि शतपर्विका, त्रि.

शतह्रदा. शतह्रदा स्त्रियां वज्रे सौदामिन्यां च कीर्तिता, मे. शतह्रदा भवेद् वज्रे सौदामिन्यां च कीर्तिता, वि. शतह्रदा तु विद्युति। वज्रेऽपि, हे. v. ऐरावत.

शतानन्द. शतानन्दो मुने भेदे देवकीनन्दनेऽपि च, मे.

शतानीक. शतानीकस्तु वृद्धे स्यान् मुनिराजप्रभेदयोः, मे शता-

नीको मुने भेदे वृद्धे च, वि. शतानीको मुनौ वृद्धे, हे.

शतावरी. शतावरी तु शचत्रां स्यादिन्दीवर्यामपि स्त्रियाम्, मे. वरी-शचत्रोः शतावरी, वि.

शद्रि. शद्रि नोऽम्भोधरे जिष्णौ, मे. शद्रि विष्णौ तडित्यपि, हे. शद्रिरम्भोधरे जिष्णौ, वि.

शनैस्. शनैः स्वैरे शनैश्चरे, मे. शनैः शनैश्चरे स्वैरे, वि.

शफ. शफं मूले तरूणां स्याद् गवादीनां खुरेऽपि च, वि, मे. शफं खुरे गवादीनां मूले विटपिनामपि, हे.

शब्द. शब्दोऽक्षरे यशोगीत्यो वीक्ये खे श्रवणे ध्वनौ, हे.

शम्. शं कल्याणे सुखे, मे. शं सुखे शर्म पि प्रोक्तम्, वि. शं कल्याणे सुखेऽपि च, हे.

शमथ. शमथः शान्तिमन्त्रिणोः, मे. शमथः सचिवे शान्तौ, वि. शमथः सचिवे शमे, हे.

शमन. शमनं शान्तिवधयोः। शमनः श्राद्धदैवते, मे, वि. शमनस्तु यमे शमनं शान्तहिंसयोः, हे. यमे ना शमनं वधे, वि.

शमी. शमी सक्तुफलायां च शिम्बिकायां च वाशुजौ, मे. शमी सक्तुफलायां च शिम्बायामपि वल्गुलौ, वि. शमी द्रुभेदे वल्गुल्यां शिम्ब्याम्, हे.

शम्पा. शम्पा विद्युत् पविः शम्पा शम्पा शङ्खध्वनि र्मतः, धने.

शम्याक. शम्याकस्तु वियाते स्याद् याचके चतुरङ्गुले, हे. v. सम्याक.

शम्ब. शम्बः स्यात् मुसलाग्रस्थलौहमण्डलके पवौ। शुभान्विते त्रिषु, मे. शम्बः स्यात् मुशलाग्रस्थलोहमण्डलके पवौ। शुभान्विते च, वि. शम्बः पवौ लोहकाश्चयाम्, हे. शम्बस्तु मुसलानने। कल्याणवति वज्रे च, वि

शम्बर. शम्बरं सलिले पुंसि चगदैत्यविशेषयोः। शम्बरो चारु-पणत्रां मत्राम्, मे. शम्बरं सलिले चित्रबौद्धव्रतविशेषयोः। शम्बरो दै--

हरिणमत्स्यशैलजिनान्तरे॥ औषधौ शम्बरीमाहुः, वि. शम्बरं जले। चित्रे बौद्धव्रतभेदे शम्बरो दानवान्तरे। मत्स्यैणगिरिभेदेषु शम्बरी पुनरौषधौ, हे. शम्बरं संयमे जले। शम्बरी दैत्यहरिणौ, त्रि.

शम्बल. शम्बलोऽस्त्री सम्बलवत् कुलपाथेयमत्सरे, मे. शम्बलं कुलपाथेयमत्सरेषु समीरितम्, वि शम्बलं मत्सरे तटे। पाथेये, हे.

शम्बू(म्बु)क शम्बूको गजकुम्भान्ते घोङ्घे च शूद्रतापसे। जलजन्तुविशेषे च शम्बूका न नपुंसकम्, मे. शम्बूको गजकुम्भान्ते दैत्यभेदे च घोङ्घके, वि. शम्बूको दैत्यविशेषे करिकुम्भान्तशङ्खयोः, हे.

शम्भु. शम्भुः पुंसि महादेवे परमेष्ठिनि चार्हति, मे. शम्भुःह्यार्हतो हरे, वि. शम्भुः ब्रह्मार्हतोः शिवे, हे. शम्भु ब्रह्मत्रिलोचनौ, १. शम्भु ब्रह्ममहेश्वरौ, अने.

शयः. शयः शयनाहिपाणिषु, मे, वि.

शयथ. शयथु स्यादजगरे निद्रालौ मरणेऽपि च, हे.

शयन. शयनं सुरते निद्राशय्ययोश्च नपुंसकम्, मे. शयनं सुरते निद्राशय्ययोरपि भाषितम्, वि शयनं स्वापशय्ययोः। रते, हे.

शयालु. शयालुः स्यादजगरे निद्राशीले च कुक्कुरे, मे. शयालुः स्यादजगरे निद्राशीलेऽपि कुक्कुरे, वि. शयालुस्तु निद्रालौ वाहसे शुनि, हे. शयालुः कुक्कुरेऽलसे, त्रि

शय्या. शय्या स्यात् शयनीये च गुम्फनेऽपि च योषिति, मे शय्या स्याद्गुम्फे, वि, हे. विज्ञेयं शयनं शय्या शय्या गुम्फनसंश्रयः, अने.

शर शर गोजनके बाणे दध्यग्रे ना शरं जले, मे. शरं नीरे शरः काण्डे शरतेजनकेऽपि च, वि शरं जले। शरः पुन र्दधिसरे काण्डतेजनयोरपि, हे v. सर.

शरण शरणं गृहरक्षित्रो र्वधरक्षणयोरपि, मे. शरणं वधरक्षित्रोः स्यं रक्षणे गृहे, वि शरणं रक्षणे गेहे वधरक्षकयोरपि, हे शरणं गृहरक्षितोः, अ. शरणं मारणेऽपि च, त्रि

शरण्ड. शरण्डस्तु पुमान् धूर्ते शरटे भूषणान्तरे, मे. सरण्डः सरटे धूर्ते सरण्डो भूषणान्तरे, वि. शरण्डः स्यात् कृकलासे भूषणान्तरधूर्तयोः, हे.

शरणुत्र. शरणुत्र वीरिंदे वाते, वि. V. सरण्ड्र.

शरद्. शरद्स्त्री वत्सरेऽप्यृतौ, मे. शरत् संवत्सरे ऋतौ, वि. शरद् वर्षात्यये वर्षे, हे. ऋतौ वत्सरे शरत, श. शरत् संवत्सरेऽपि च, शा.

शरभ. शरभस्तु पशौ भिंदि। कभ्भे वानरभिद्धि, मे. शरभस्त्वष्टापदे मृगान्तरे, वि.

शरवाणि. शरवाणिः शरमुखे पापिष्ठे शरजीविनि, मे, वि. शरवाणिः शरमुखे पदातौ शरजीविनि, हे.

शरु. शरु र्ना कोपवज्रयोः, मे. शरुः कुलिशकोपयोः, वि. शरुः कोपे शरे वज्रे, हे.

शर्करा. शर्करा खण्डविकृतावुपलाकर्परांशयोः। शर्करान्वितदेशेऽपि रुग्भेदे शकलेऽपि च, मे, वि. शर्करा खण्डविकृतौ कर्परांशे रुगन्तरे। उपलायां शर्करायुग्देशेषु शकलेऽपि च, हे. शर्करा कर्परांशेऽपि, श.

शर्वरी. शर्वरी यामिनीस्त्रियोः, मे. शर्वरी रात्रियोषितोः। हरिद्रायां च, वि. शर्वरी निशि नार्यां च, हे.

शल. शलस्तु शलले पुंसि भृङ्गिचेलभिदो र्विधौ, मे. शलं तु शल्लकीलोम्नि शलो भृङ्गिगणे विधौ, वि.

शलाका. शलाका शलाकामदनशारिकाशल्लकीषु च। छत्रादिकाष्ठीशरयोः, मे. शलाका शारिका शलाकं श्वाविद्रालेख्यकुर्चिका, हे. स्याच्छलाकाऽपि मदनशारिकाशलाकयोः शरे। छत्रपञ्जरकाष्ठयां च, वि.

१ शलि. शलि मुंखः शलि गर्भः शलि भृङ्गः शलि गदः। शलिः सर्पविषे पञ्च शलिः कलिरुदाहृतः, अने.

शल्क. शल्कन्तु शकले वल्के, मे. शल्कं शकलवल्कयोः, वि. हे शल्के शकलवल्कले, श. शल्कं पर्णेऽपि, त्रि. V. वल्क

शल्य. शल्यन्तु न स्त्रियां शङ्कौ क्लीवं स्यादेषु तोमरे। मदनद्रुश्वाविधो र्नौ, मे. शल्यं शङ्कौ शरे वंशकश्विकायां च तोमरे। शल्यस्तु कथितः श्वाविन्मदनद्रुमयोरपि, वि. शल्यः स्यात् मदनद्रुमे। नृपभेदे श्वाविधि च सीम्नि शस्त्रशलाकयोः, हे. शलाकायुधयोः शल्यम्, रु.

शल्लकी. शल्लकी पशुवृक्षयोः, मे, वि. श्वाविद्वृक्षौ च शल्लकौ, त्रि.

शव. शवः स्यात् कुणपे पुमान्। शवं पानीये, मे. शवो मृते शवं नीरे, वि.

शवर. शवरो म्लेच्छभेदे च पानीये शङ्करेऽपि च, मे. शवरो वारिचण्डालभेदयोः शङ्करेऽपि च, वि. शवरो म्लेच्छभेदेऽप्, हरे, हे. शवरः सलिले शिवे, त्रि.

शश. शशो वोले लोध्रे नृपशुभेदयोः, मे. शशो गन्धरसे लोध्रे स्यात् शशौ पुरुषान्तरे, वि. शशः पशौ वोले लोध्रे नृभेदे च, हे.

शशविन्दु. शशविन्दुः पुमान् वासुदेवे राजान्तरेऽपि च, मे.

शशिलेखा. शशिलेखा कलाभागे गुडूचीवृत्तभेदयोः, मे. शशिलेखा कलाभागे वाकुचीवृत्तभेदयोः, वि. शशिलेखा वृत्तभेदे वाकुचीचन्द्रलेखयोः, हे.

शश्वत् शश्वत् स्यादात्मभक्षे च मङ्गले। पुराकल्पे सदार्थे च पुनरर्थे च दृश्यते, मे. शश्वत् पुनःसदार्थयोः, वि. शश्वत् सहपुनर्नित्ये, हे. पुनःसहार्थयोः शश्वत्, अ.

शष्प. शष्पं बालतृणे स्मृतम्। पुंसि स्यात् प्रतिभाहानौ, मे. शष्पं स्यात् प्रतिभाहानौ शष्पं बालतृणेऽपि च, वि. शष्पन्तु प्रतिभाहीनतायां बालतृणेऽपि च, हे. शष्पं बालतृणं प्रोक्तम्, अने

शस्त. शस्तं क्षेमे प्रशस्ते च, मे, वि, हे.

शस्त्र. शस्त्रं लोहास्त्रयोः क्लीवं छुरिकायान्तु योषिति, मे. शस्त्रं लोहास्त्रयोः शस्त्री चुरिकायां च विश्रुता, वि शस्त्रमायुधे। लोहे शस्त्री छुरिकायाम्, हे. शस्त्रमायुधलोहयोः, अ.

शस्य शस्यं शस्ते फले गुणे, वि

शाक शाको द्वीपान्तरेऽपि च। शक्रो द्रुमविशेषे च पुमान् हरितकेऽस्त्रियाम्, मे. शाको द्वीपे नृपे द्रुमे। शक्रो हरितके चापि, हे. शाको द्वीपान्तरे शक्रो नृपद्रुमविशेषयोः। शाकं हरितके चापि, वि. V. मोच

शाकट. शाकटं शकटस्ये दन्त्यर्थे तस्य वोढ़रि, मे.

शाखा. शाखा पक्षान्तरे बाह्रौ वेदभागद्रुमाङ्गयोः, मे. शाखा द्रुमांशे वेदांशे भुजे पक्षान्तरेऽन्तिके, हे. शाखा पक्षान्तरे भुजे। शाखा वेदविभागे च पादपाङ्गेऽन्तिकेऽपि च, वि. शाखा वेदविभागेऽपि, त्रि.

शाखिन् शाखी स्यात् पादपे वेदे तुरुष्काख्यजने पुमान्, मे शाखी स्यात् पादपे वेदे तुरुष्काख्यजनेऽपि च, वि. शाखी तु द्रुमवेदयोः। राजभेदे, हे

शाङ्कर. शाङ्करस्तु बलीवर्दे छन्दोभेदे नपुंसकम्, मे. शाङ्करो वृषभे छन्दोविशेषे शाङ्करं मतम्, अने, V शार्कर.

शाङ्करि. शाङ्करिः पुंसि कार्त्तिकेये गणाधिपे, मे. शाङ्करि र्विंशषे स्कान्दे, वि.

शाण. शाणो माषचतुष्टये। लोहादीनां च निकषे शाणी प्रावरणान्तरे, मे. शाणो माषचतुष्टये। कषणे करपत्ते च शाणी प्रावरणान्तरे, वि. शाणः कषे मानभेदे, हे. कषे माषचतुष्के च शाणः, त्रि.

शाण्डिल्य शाण्डिल्यः पावकान्तरे। मुनिभेदे च मालूरे, मे. शाण्डिल्यो मुनिभेदे स्यात् मालूरे पावकान्तरे, वि. शाण्डिल्यः पावकान्तरे। बिल्वे मुनौ च, हे. शाण्डिल्यौ मुनिमालूरौ, त्रि.

शात शातं शितश्च दुर्बले। निशिते च, मे दुर्बले निशिते स्यातां शितशातौ, त्रि शितं शातञ्च निशिते सुखे। शातं शर्मणि, वि.

शातकुम्भ शातकुम्भं सुवर्णं स्यात् शातकुम्भोऽश्वमारके, मे, वि. शातकुम्भोऽश्वमारके। शातकुम्भन्तु कनके, हे

शात्रव. शात्रवं भावसंहत्योः शत्रूणां शात्रवो द्विषि, मे, वि शात्रवं शत्रुसञ्चये। शत्रव्ये शात्रवः शत्रौ. हे

शाद. शादः स्यात् कर्दमे शष्पे, मे. शादः कर्दमशष्पयोः, वि, हे. शादो जम्बालशष्पयोः, अ. शादः शष्पे, ह. .

शान्त. शान्तोऽभियुक्तरसयोः पुंसि त्रिषु शमान्विते। अत्ययं शारणे शान्तम्, मे. शान्तो रसविशेषे स्याद् प्रतिमुक्तकदान्तयोः, वि. शान्तो दान्ते रसान्तरे, हे.

शान्ति. शान्तिः स्त्री मङ्गले शमे, मे. शान्तिः शमे च कल्याणे, वि. शान्तिर्भद्रे शमेऽर्हति, हे. शान्तिः स्यात् मङ्गले शमे, त्रि.

शाप. शाप आक्रोशदिव्ययोः, मे. शापः शपथ आक्रोशे, वि, हे. आक्रोशे शपथे शापः, त्रि.

शार. शारः स्याच्छबले वाच्यलिङ्गः पुंसि समीरणे। अक्षोपकरणे, मे. शारः शबलवातयोः। द्यूतस्य चोपकरणे, हे. शारो वायौ स तु त्रिषु कर्बुरे, अ. शारः शबलवातयोः, वि.

शारद. शारदोऽब्दे स्त्रियां तोयपिप्पलीसप्तपर्णयोः। सस्ये क्लीबं शरज्जातनूतनाप्रतिभे त्रिषु, मे. शारदः पीतमुद्गे स्यात् शालीनेऽप्रतिभे नवे। वर्षेऽथ जलपिप्पल्यां सप्तपर्णे च शारदी, वि. शारदो वत्सरे नवे। शरद्भवे पीतमुद्गे शालीनेऽप्यथ शारदी। सप्तपर्णजम्बुपिप्पल्योः, हे. द्वौ तु शारदौ प्रत्यग्राप्रतिभौ, श. शारदो जलदेऽपि च। स्त्रियां च शारदी तोयपिप्पली-सप्तपर्णयोः, त्रि. शारदस्तु शरत्कालः सप्तादश्चदस्तु शारदः, अने.

शारि. शारि र्नाऽक्षोपकरणे स्त्रियां शकुनिकान्तरे। युद्धार्थगज-पर्याणे व्यवहारान्तरेऽपि च, मे. शारिः कुञ्जरपर्याणे शकुनौ द्यूतसाधने, हे. पर्याणेऽक्षोपकरणे शारिः शकुनिकान्तरे, त्रि. शारिरक्षोपकरणे मता, शकुनिकान्तरे। युद्धार्थगजपर्याणे व्यवहारेऽपि च क्वचित्, वि.

शारीर. शारीरं देहजे वृषे, मे, हे, वि.

शार्कक. शार्ककः सराद् दुग्धफेनशर्करापिण्डयोः पुमान्, मे. शार्ककः शर्करापिण्डे दुग्धफेने च शार्ककः, [illegible] : सराद् दुग्धफेने शर्करायाश्च पिण्डके, मे

शार्कर. शार्करः स्मृताद् दुग्धफेनशर्करान्वितदेशयोः, मे. शार्करो दुग्धफेनेऽपि शर्करान्वितदेशवत्। शार्करो वृषभे छन्दोविशेषे शार्करं मतम्, वि. शार्करम्। छन्दोभित् शार्करस्तूचा, हे. V. शाक्कर.

शार्ङ्ग. शार्ङ्गः कार्मुकमात्रेऽपि विष्णोरपि शरासने, मे, वि. शार्ङ्गं विष्णुधनु र्धनुः, हे. शार्ङ्गं धनु विष्णुधनुः, त्रि.

शार्दूल. शार्दूलो राक्षसान्तरे। व्याघ्रे च पशुभेदे च सत्तमे उत्तरस्थितः, मे, वि, हे.

शार्वर. शार्वरस्त्वन्धतमसे घातुके भेद्यलिङ्गकम्, मे, मा. शार्वरं त्वन्धतमसे शार्वरो घातुकेऽन्यवत्, वि. शार्वरं घातुके ध्वान्ते, हे.

शाल. शालो हालरूपे मत्स्यप्रभेदे सर्जपादपे। शाला गृहे तरुस्कन्धशाखागारैकदेशयोः, वि. शाला द्रुस्कन्धशाखायां गृहगेहैकदेशयोः। ना भषे, मे. शालो हाले मत्स्यभेदे शालीकसत्तमदेशयोः। स्कन्धशाखायाम्, हे. शाला स्मृताद् गृहशाखयोः। तरुजाती मत्स्यभेदे शालो हाले नृपेऽपि च, त्रि. शाला स्त्राया शिला शाला शाला शाखा च वेश्म च, अने. V. सोध.

शालङ्कायन. शालङ्कायन उद्दिष्टो मुनिभेदे च नन्दिनि, मे. शालङ्कायनशब्दः स्मृताद् ऋषिभेदे च नन्दिनि, वि. शालङ्कायनो नन्दृऋष्योः, हे.

शालसार. शालसारो द्रुमे हिङ्गौ, वि. V. सालसार.

शालार. शालारं स्मृताद् हस्तिनखे सोपाने पक्षिपञ्जरे, मे, वि. शालारं पक्षिपिञ्जरे। सोपानहस्तिनख्योः, हे.

शालावृक. शालावृकः शृगाले स्मृतात् सारमेये वलीमुखे, मे. शालावृकः शृगालेऽपि सारमेये वलीमुखे, वि. शालावृको वलीमुखे। सारमेये शृगाले च, हे. शालावृकाः कपिक्रोष्टृश्वानः, अ. शालावृकौ कपिश्वानौ, शा.

शालि. शालिस्तु कलमादौ च गन्धमार्जारके पुमान्, मे. शालिस्तु गन्धमार्जारे कलमादिषु च स्मृतः, वि. शालिस्तु गन्धोतौ कलमादिषु, हे. शालि गैन्धगे धान्ये त्रि

शालु. शालुः कषायद्रव्ये सप्रात् चौरकाख्यौषधे पुमान्, मे. शालुः कषायद्रव्ये सप्रात् चौरकाख्यौषधेऽपि च, हे, वि.

शालेय. शालेयः सप्रान् मिसौ पुमान्। त्रिषु शालुप्रङ्कवे क्षेत्रे, मे. शालेयं शतपुष्पायामाङ्कः शालुप्रङ्गरोचिते, वि. शालेयं शतपुष्पाश्वयौषधे। क्षेत्रे च शालिधान्यस्य, हे.

शाल्मलि(ली). शाल्मलिस्तरुभेदे स्याद् द्वीपभेदेऽपि च द्वयोः, मे. शाल्मली तरुभेदे स्याद् द्वीपभेदे च शाल्मली, वि. शाल्मलिः पादपे द्वीपे, हे.

शाबर. शाबरी शूकशिम्बर्यां सप्रात् पुंसि पापापराधयोः। रोध्रे च, मे. शाबरः कथ्यते रोध्रे तथा पापापराधयोः। शाबरी शूकशिम्बर्यां च, वि. शाबरो रोध्रपापयोः। अपराधे शाबरी तु शूकशिम्बर्यां च, हे.

शासन. शासनं राजदत्तोर्व्यां लेखाज्ञाशास्त्रशास्तिषु, मे, वि. शासनं नृपदत्तोर्व्यां शास्त्राज्ञालेखशास्तिषु, हे.

शास्तृ. शास्ता समन्तभद्रे ना शासने पुनरन्यवत्, मे. शास्ता जिने शासके च, हे. शास्ता च शासके बुद्धे, वि.

शास्त्र. शास्त्रं न द्वयोरागमाज्ञयोः, मे. शास्त्रं ग्रन्थनिदेशयोः, वि, हे. निदेशग्रन्थयोः शास्त्रम्, अ.

शिखण्ड. शिखण्डो बर्हचूडयोः, मे, वि, हे. शिखण्डौ च शिखा-बर्हौ, त्रि. जटाजूटे शिखण्डोक्तिः कलापेऽपि शिखण्डिनः, अने

शिखण्डिन् शिखण्डिनी यूथिकायां गुञ्जायामपि योषिति। शिखण्डी ना कलापे सप्राट् गाङ्गेयारिमयूरयोः, मे. शिखण्डी तु मयूरे सप्राट् वाणचक्रियभेदयोः। कलापे चाथ गुञ्जायां यूथिकायां शिखण्डिनी, वि. शिखण्डी कुक्कुटे चित्रमेखले बर्हिबर्हयोः। भीष्मारौ वाणे, हे. मयूरे भीष्मशत्रौ च शिखण्डी, त्रि.

शिखर. शिखरोऽस्त्री द्रुमाग्रादिस्थङ्गे पुलककक्षयोः। पक्वदाडिम-बीजाभमाणिक्यशकलाग्रयो., मे. शिखरं शैलवृक्षाग्रकक्षापुलककोटिषु। पक्व-

दाड़िमबीजाभमाणिक्यशकलेऽपि च, वि, त्रि. शिखरं पुलकाग्रयोः। पक्व-दाड़िमबीजाभमाणिक्यशकलेऽपि च। वृक्षाग्रे पर्वताग्रे च, हे.

शिखरिणी. अथो शिखरिणी रसालाहत्तभेदयोः। नारीरत्ने मल्लिकायां रोमावल्यामपि स्त्रियाम्, मे. शिखरिणी स्त्राद् रोमाल्यां रसालाहत्तभेदयोः। स्त्रीरत्ने मल्लिकायां च प्रोक्ता शिखरिणी बुधैः, वि. शिखरिणी हत्तभेदे रोमालीपेयभेदयोः। स्त्रीरत्ने मल्लिकायां च, हे.

शिखरिन्. शिखरी स्त्रादपामार्गे शैलपादपयोः पुमान्, मे. शिखरी पादपे शैले तथाऽपामार्गकोट्टयोः, वि. शिखरी कोट्टकोयोष्यो दुर्मेऽपामार्ग-शैलयोः हे. तरुशैलौ शिखरिणौ, अ.

शिखा. शिखा शाखाबर्हिचूड़ालाङ्गलिक्यग्रमात्रके। चूड़ामात्रे शिफायां च ज्वालायां प्रपदेऽपि च, मे. शिखाऽग्रमात्रे चूड़ायां केकिचूड़ाप्रधा-नयोः। ज्वालायां लाङ्गलिकायां शिफाशाखाहशिव्वपि, हे. शिखा शिफायां चूड़ायां ज्वालायामग्रमात्रके। लाङ्गलिक्यां च शाखायां चूड़ायां च शिख-ण्डिनः, वि. हृषिज्वाले अपि शिखे, अ. शिखा चूड़ाग्रयोरपि, त्रि.

शिखिन्. शिखी वह्नौ बलीवर्दे शरे केतुग्रहे द्रुमे। मयूरे कुक्कुटे पुंसि शिखावत्यन्यलिङ्गकः, मे. शिखी वह्नौ बलीवर्दे शरे केतुग्रहे द्रुमे। केकिकुक्कुटयोश्चापि शिखी चूड़ान्वितेऽन्यवत्, वि. शिखी त्वग्नौ हये केतु-ग्रहे शरे। चूडावति बलीवर्दे मयूरे कुक्कुटे हये, हे. शिखिनौ वह्निबर्हिणौ, अ. चूड़ावान् कुक्कुटश्चापि शिखी, त्रि. शिखिनौ बर्हिपावकौ, अने.

शिग्रु. शिग्रु र्ना शाकमात्रे च शोभाञ्जनमहीरुहे, मे. शिग्रुः शोभाञ्जने शाके, वि, हे.

शिङ्घाण. शिङ्घाणं काचपात्रे च लोहनासिकयोर्मले, मे. सिंहाणं काचपात्रे च लोहनासिकयोर्मले, वि. सिंहाणं तु घ्राणमलेऽयःकिट्टे काच-भाजने, हे.

शित. शितं शान्तौ स्त्राये तीक्ष्णे, हे. ए. शात.

शिति. शिति भूर्जे ना सितासितयोस्त्रिषु, मे शितिः कृष्णे

शिति भूर्जे, वि. शिति भूर्जे सितेऽसिते, हे. शितौ धवलमेचकौ, अ शिति-भूर्जे सिते कृष्णे, त्रि.

शिपिविष्ट. शिपिविष्टस्तु खलतौ शिवे दुश्चर्मणि स्मृतः, मे, वि. शिपिविष्टस्तु खलाटे दुश्चर्मणि पिनाकिनि, हे. शिपिविष्टस्तु खलतौ दुश्चर्मणि महेश्वरे, अ. दुश्चर्मण्यपि निर्दिष्टः शिपिविष्टो मनीषिभिः, ह.

शिफा. शिफा जटायां सरिति मांसिकायां च मातरि, मे, वि. शिफा मातरि मांस्यां च जटायां स्यात् सरित्यपि, हे. शिफा शेफालिका ज्ञेया शिफा शाखा शिफा जटा, अने.

शिर. शिरो ना पिप्पलीमूले स्याद् धमन्यां च योषिति, मे. v. सिर.

शिरस् शिरः प्रधाने सेनाग्रे शिखरे मस्तकेऽपि च, मे. शिरः प्रधाने सेनाग्रभागमस्तकयोरपि, वि. शिरो मूर्धप्रधानयोः। सेनाग्र-भागे, हे.

शिल. शिलमुञ्छे समाद् गण्डूपद्यां शिली मता। सम्मार्जनी शिलाशिल्यौ शिला तु प्रस्तरे मता। तथा मनःशिलायां च द्वाराधःस्थि दारुणि, मे. शिला कुनट्यां दृषदि द्वाराधःस्थितदारुणि। शिलं शि भवेदुञ्छे गण्डूपद्यां यथाक्रमम्, वि. शिलमुञ्छः शिला द्वाराधोदारु कुन दृषत्। शिली गण्डूपदी, हे.

शिलाटक. शिलाटकः पुमानट्टे बिलेपे परिकीर्तितः, मे. शिलाट शिलाट्टयोः, वि, हे. शिलाटको बिलेपेऽट्टे, त्रि.

शिलि. v. शिल

शिलीन्ध्र. शिलीन्ध्रं कदलीपुष्पे कवके ना झषान्तरे। द्रुभेदे। तु विहगीभेदे गण्डूपदोद्भवे, मे शिलीन्ध्रं कदलीपुष्पे कवकत्रिपुटाख्ययो शिलीन्ध्रः कथितो धीरैस्तरुमीनप्रभेदयोः॥ गण्डूपदोद्भवे प्रोक्ता शिली विहगीभिदि, वि शिलीन्ध्रस्तु तरुमीनप्रभेदयोः। शिलीन्ध्रं कदलीपुष्प कवकत्रिपुटाख्ययोः। शिलीन्ध्री विहगी गण्डूपदी स्तृत्, हे. छत्रके हच्चशातौ च शिलीन्ध्रं कथ्यते बुधैः, ह.

शिलीमुख. शिलीमुखोऽलिकाण्डयोः, मे. शिलीमुखोऽलिबाणयोः, वि. शिलीमुखोऽलौ बाणे च, हे. अलिबाणौ शिलीमुखौ, अ. भृङ्गबाणौ शिलीमुखौ, अने.

शिल्प. शिल्पं स्रुवे क्रियायोगे, मे, वि. शिल्पं स्रुवे क्रियादिके, हे.

शिल्पिन्. शिल्पी तु वाचयवत् कारौ स्त्रियां कोलदलौषधौ, मे. शिल्पी स्याद् वाच्यवत् कारौ नखिकायां च शिल्पिनी, वि.

शिव. शिवो मोक्षे महादेवे कीलकग्रहयोगयोः। बालुके गुग्गुलौ वेदे पुण्डरीकद्रुमे पुमान्॥ सुखक्षेमजले क्लीवं शिवा झाटामलौषधौ। अभयामलकीगौरीफेरुसक्तुफलासु च, मे. शिवं मोक्षे शुभे भद्रे सलिलेऽथो शिवो हरे। वेदे योगान्तरे कीले बालुके गुग्गुलेऽपि च। पुण्डरीकद्रुमे चापि शिवा झाटामलौषधौ। अभयाऽमलकीगौरीक्रोष्ट्रीसक्तुफलासु च, वि. शिवन्तु मोक्षे क्षेमे सुखे जले। शिवो योगान्तरे वेदे गुग्गुलौ बालुके हरे। पुण्डरीकद्रुमे कीले शिवा झाटामलोमयोः। फेरौ शम्यां पथ्याधात्र्योः, हे. शिवा गौरीफेरवयोः, अ. शिवं भद्रं शिवः शम्भुः शिवा गौरी शिवाऽभया। शिवः कीलः शिवः क्रोष्टा भवेदामलकी शिवा, अने.

शिवकीर्तन. शिवकीर्तनस्तु पुंसि भृङ्गरीटे मुरद्विषि, मे. शिवकीर्तननामाऽपि भृङ्गरीटे मुरद्विषि, वि.

शिवि. शिवि भूर्जे नृपे पुमान्, मे. शिवि भूर्जे नृपान्तरे, वि, हे.

शिशिर. शिशिरो ना हिमे न स्त्री ऋतुभेदे जडे त्रिषु, मे. शिशिरः स्यादृतो भेदे तुषारे शीतलेऽन्यवत्, वि. शिशिरः शीतले हिमे। ऋतुभेदे, हे.

शिशुक. शिशुकः शिशुमारे स्याद् बालकोलूपिनोरपि, मे, वि. शिशुकः पादपे बाले शिशुमारे, हे. शिशुकः शिशुमारेऽपि, त्रि.

शिशुमार. शिशुमारोऽम्बुसम्भूतजन्तौ तारात्मकाच्युते, वि, मे.

शिष्म. शिष्मः क्रोधे बलात्कृतौ, वि. र. सम्म.

शीकर. शीकरः श्वले वातस्ताम्बुकणयोः पुमान्, मे. शीकरं श्वले वातस्ताम्बुकणयो र्विदुः, वि. अथ शीकरः। वातासाजलेऽम्बुकणे, हे.

शीध. शीधं नलदे चकाङ्गे क्लीवं द्रुतगतौ त्रिषु, मे. शीघ्रं द्रुतगतौ शीघ्रं चक्राङ्गोशीरयोरपि, वि. शीघ्रं चकाङ्गव्पयोः। उशीरे, हे.

शीत. शीतं हिमगुणे क्लीवं शीतलालसयोस्त्रिषु। वानीरे बज्जुलारे ना, मे. शीतो हिमे च जिह्मे च वानीरबज्जुलारयोः। शीतं गुणे, हे. शीतस्तु वानीरबज्जुलारयोः। शीतं हिमगुणे प्रोक्तं वाचत्रवच्छीतलेऽलसे, वि. बेतसेऽपि च शीतो ना, लि.

शीतक. शीतकः शीतकाले च सुस्थिते दीर्घसूत्रिणि, मे, वि. अथ शीतकः। शीतकालेऽलसे स्वस्थे, हे.

शीतचम्पक. शीतचम्पक इत्येष स्यादातर्पणदीपयोः, मे. शीतचम्पकशब्दोऽयं सत्रादातर्पणदीपयोः, वि. शीतचम्पकौ दीपतर्पणे, हे.

शीतमयूख. शीतमयूखश्चन्द्रे घनसारे चापि पुंलिङ्गः, मे. शीतमयूखोऽपि शशाङ्कघनसारयोः, वि शीतमयूखः कर्पूरे चन्द्रे, हे.

शीतल. शीतलं पुष्पकाशीशे शैलजे मलयोद्भवे। पुमानासनपर्ण्यां स्यात् शिशिरे वाचत्रलिङ्गकः, मे. शीतलं पुष्पकाशीशे शैलजे मलयोद्भवे। भवेदासनपर्ण्यां च शीतलः शिशिरेऽन्यवत्, वि. शीतलः शिशिरेऽर्हति। श्रीखण्डे पुष्पकाशीशतालपर्ण्यां शिलोद्भवे, हे. शीतलः शिशिरेऽनिले, त्रि.

शीतशिव अथ शीतशिवं क्लीवं शैलेयमणिमन्थयोः। पुंसि सक्तुफलाख्ये तथा मधुरिकौषधे, मे. विदुः शीतशिवं शस्यां शैलेयशतपुष्पयोः। सैन्धवेऽपि, वि.

शीन शीनो मूर्खे चाजगरे, मे. शीनोऽजगरमूर्खयोः, वि. शीनो मूर्खाजगरयोः, हे.

शीर्ण. शीर्णं तनुविशीर्णयोः, मे, वि.

शीर्षण्य. स्यात् शीर्षण्यन्तु शीर्षके। सुकेशे पुंसि, मे. शीर्षण्यमाहुर्विशदकेशशीर्षकयोरपि, वि. शीर्षण्यं शीर्षरक्षणे। शीर्षण्यो विशदे केशे, हे.

शील. शीलं स्वभावे सद्वृत्ते, मे, वि, अ. शीलं साधुवृत्तस्वभावयोः, हे.

शैवल. शैवलं स्यात्तु शैवाले शैलेये च नपुंसकम्, मे. शैवलाख्या तु शैवाले शैलेयेऽपि च शैवलम्, वि.

शुक. शुको व्याससुते कीरे रावणस्य च मन्त्रिणि। शिरीषपादपे पुंसि ग्रन्थिपर्णे नपुंसकम्, मे. शुको व्यासजकीरयोः। रक्षोऽमात्ये शुकं ग्रन्थिपर्णे रेणुशिरीषयोः, हे. शुको व्याससुते कीरे रावणस्य च मन्त्रिणि। ग्रन्थिपर्णे शिरीषे च शुकं स्यात् शोणके क्वचित्, वि. शुकं ग्रन्थिशिरीषयोः। क्लीवं रावणपाले ना, त्रि.

शुक्त. शुक्तं पूताम्लनिष्ठुरे, मे. शुक्तमम्ले पूतीभूते च कर्कशे, हे. शुक्तोऽम्ले परुषे पूते, वि. द्वौ चाम्लपरुषौ शुक्तौ, अ. शुक्तं पूताम्लनिष्ठुरम्, त्रि.

शुक्ति. शुक्तिः कपालशकले शङ्खे शङ्खनखेऽपि च। नख्यश्वावर्तदुर्नामसुक्तास्फोटेषु च स्त्रियाम्, मे. शुक्तिः कपालशकले नख्यश्वावर्तयोरपि। मुक्तास्फोटे च दुर्नामशङ्खशङ्खनखेषु च, वि. शुक्तिः शङ्खनखे शङ्खे कपालखण्डहृद्रुजोः। नख्यश्वावर्तयोर्मुक्तास्फोटदुर्नामयोरपि, हे. शुक्तिर्मुक्तास्फोटाश्वलक्ष्मणोः, त्रि.

शुक्र. शुक्रः सम्राड् भार्गवे ज्येष्ठमासे वैश्वानरे पुमान्। रेतोऽक्षिरुग्भिदोः क्लीवम्, मे. शुक्रः काव्येऽनले ज्येष्ठे शुक्रो रेतोऽक्षिरोगयोः। शुक्रम्, वि. शुक्रस्तु शुक्रे ज्येष्ठमासेऽग्निकाव्ययोः। शुक्रन्तु रेतोऽक्षिरुजोः, हे. शुक्रं रेतोऽक्षिरुक् शुक्रो ना काव्यज्येष्ठवह्निषु, त्रि. शुक्रं देहवतां बीजं शुक्रमक्षिरुजं विदुः। ज्येष्ठमासः स्मृतः शुक्रः शुक्रो दैत्यपुरोहितः, अने.

शुक्ल. शुक्लो योगान्तरे सिते। नपुंसकन्तु रजते, मे. शुक्लो योगान्तरे श्वेते शुक्लं च रजते मतम्, वि. शुक्लं रूप्ये शुक्लो योगे श्वेते, हे.

शुङ्ग. शुङ्गो वटाम्रातकयोः पर्कट्यामपि च स्त्रियाम्, मे. शुङ्गो वटाम्रातकयोः पर्कट्यामपि विश्रुता, वि. शुङ्गाम्राते वटे स्त्री, हे.

शुचि. शुचि ग्रीष्माग्निश्टङ्गारेष्वाषाढ़े शुद्धमन्त्रिणि। जेष्ठे च पुंसि धवले शुद्धेऽनुपहते त्रिषु, मे. शुचिः शुद्धेऽनुपहतेऽश्टङ्गारापाढ़योः सिते। ग्रीष्मे ऋतवहेंऽपि स्याद् उपधाशुद्धमन्त्रिणि, वि. शुचिः शुद्धे सितेऽनले। ग्रीष्मा-याढ़ाऽनुपहतेपूपधाशुद्धमन्त्रिणि। श्टङ्गारे, हे. पावके शुचिः। मासमातेत्र चातुरपथे पुंसि मेध्ये सिते त्रिषु, अ. ग्रीष्मानलौ शुचौ, त्रि. मासत्रापाढ़े विशुद्धेऽग्नौ शुक्लेऽनुपहते शुचिः, अने. शुक्लोऽपि शुचिरामौ, ह.

शुण्ड. शुण्डा पानगृहे मता। अथम्बु हस्तिनौ वेश्याहस्तिहस्तसुरासु च, मे. शुण्डाऽपि जलहस्तिन्यां मदिराकरिहस्तयोः। नलिन्यां वारयोषायां शुण्डस्तु मदनिर्भरे, वि. शुण्डा करिकरः सुरा। जलेभी नलिनी धारस्त्रीं शुण्डो मदनिर्भरे, हे. शुण्डा करिकरः सुरा, त्रि. कुञ्जरकरेऽपि शुण्डा, ह.

शुद्ध. शुद्धं सप्रात् त्रिषु केवले। निर्दोषे च पवित्रे च, मे. शुद्धः केवलपूतयोः, हे. शुद्धं त्रिषु पूतकेवलयोः, त्रि.

शुद्धान्त. शुद्धान्तोऽन्तःपुरे स्याद्रहःकक्षान्तरेऽपि च, मे. शुद्धान्तोऽन्तःपुरे राज्ञो रहःकक्षान्तरेऽपि च, वि. शुद्धान्तः सप्राद् रहःकक्षा-न्तरे राज्ञोऽवरोधने, हे. कक्षान्तरेऽपि शुद्धान्तो नृपस्यासर्वगोचरे, अ.

शुभ. शुभो योगे शुभं क्षेमे वाच्यवत् क्षेमशालिनि। पत्तस्त्रारिपुरे स्त्री तु, मे. शुभो योगे शुभं क्षेमे, वि, हे. शुभा सुधा शुभा सत्या स्नुहीक्षीरं शुभा मता। शुभं क्षेमं शुभा शोभा शुभा ख्याता हरीतकी, अने.

शुभ्र. शुभ्रं सप्रादभ्रके क्लीवमुद्दीप्तशुक्लयोस्त्रिषु, मे. शुभ्रं मदीप्तं धवलेऽभ्रके च, वि. शुभ्रं दीप्तेऽभ्रके सिते, हे. शुभ्रमुद्दीप्तशुक्लयोः, अ.

शुभ्रदन्ती. शुभ्रदन्ती सुदन्तायां सप्रात् पुष्पदन्तभयोपिति, मे, वि.

शुल्क. शुल्कं घट्टादिदेये सप्राद् वरादर्थग्रहे स्त्रियाम्, मे. शुल्कं घट्टादिदातव्ये जामातुश्चापि बन्धके, हे. शुल्कं घट्टादिदेये सप्राज्जामातु-र्बन्धकेऽपि च, वि. शुल्को यौतुकदानयो', त्रि. शुल्कं नारीधनेऽपि च, श. पथिदेये स्त्रीधने च शुल्कं सप्रात्, ह.

शुल्ल. शुल्लं ताम्रे यज्ञकर्मण्याचारे जलसन्निधौ, मे, हे.

शुश्रूषा. शुश्रूषा सम्राडुपासने। कथने श्रोतुमिच्छायाम्, मे. शुश्रूषा श्रोतुमिच्छायां परिचर्याकथानयोः, वि. शुश्रूषोपासनाश्रवणेच्छयोः, हे. शुश्रूषा परिचर्या च, लि.

शुषि. शुषिः शोषे विले स्त्री सम्रात्, मे. शुषिः शोषे विलेऽपि च, वि. शुषिः शुषिरशोषयोः, हे.

शुषिर. शुषिरं वंशादिवाद्ये विवरेऽपि नपुंसकम्। मूषिके ना स्त्रियां नल्यौषधौ रन्ध्रान्विते त्रिषु, मे. शुषिरं विवरे वाद्ये सरन्ध्रे शुषिरोऽन्यवत्। शुषिरोऽग्नौ च, वि. शुषिरं वाद्यगर्तयोः। शुषिरोऽग्नौ सरन्ध्रे च, हे. शुषिरं गर्तवाद्ययोः, लि.

शुष्म. शुष्मं तेजसि सूर्ये ना, मे. शुष्मं तेजोऽर्कयोरुक्तम्, वि. शुष्मनोजसि सूर्ये च, हे.

शूक. शूकोऽस्त्री शुकदययोः, मे. शूकोऽनुकोशशुङ्गयोः, वि. शूकोऽनुकोशकिंशार्वाः शोकेऽभिषवशूकयोः। शूका चञ्चरवे (?), हे. शूकस्तु सम्रादनुकोशशुङ्गयोः, लि.

शूकक. शूककः प्रावटेऽपि सम्राद् रसेऽपि परिकीर्तितः, मे. शूककः प्रावटे रसे, वि, हे.

शून्य. शून्यं सम्रान् निर्जने वाच्यलिङ्गं नल्यां तु योषिति, मे. शून्याख्या निर्जने नल्याम्, वि. शून्यं विन्दौ च निर्जने। शून्या तु नलिका, हे. स्त्री नल्यां निर्जने शून्यम्, लि.

शूर. शूरः सम्राद् यादवे भटे, मे. शूरश्चारभटे सूर्ये, हे, वि.

शूल. शूलोऽस्त्री रोग आयुधे। मृत्युकेतनयोगेषु शूला सम्रात् पण्ययोषिति, मे. शूलं प्रहरणे मृत्यौ केतने रोगयोगयोः। शूला दुष्टवधार्थाय कीलके पण्ययोषिति, वि. शूलं रुगस्त्रयोः। योगे शूला तु पण्यस्त्री वध-हेतुश्च कीलकः, हे. अस्त्री शूलं रुगायुधम्, अ.

शृगाल. शृगालो वञ्चके दैत्यभेदे ना डमरे स्त्रियाम्, मे. शृगालो वञ्चके दैत्ये शृगालीं डमरे विदुः, वि. शृगालो दानवे भेरौ शृगालो

स्याडुपसर्गे, हे. शृगालो जम्बुको भीरुः शृगालो दानवो मतः, अने.

शृगालजम्बु शृगालजम्बु गोंडिम्बे तथा घोण्टाफले स्त्रियाम्, मे. शृगालजम्बु गोंडुम्बे क्वापि घोण्टाफलेऽपि च, वि. शृगालजम्बु गोंडिम्बे फले च बदरीतरोः, हे.

शृगालिका. शृगालिका शिवायां स्यात् त्रासादपि पलायने, मे, वि.

शृङ्खल. शृङ्खला पुंस्कटीवस्त्रबन्धे च निगडे त्रिषु, मे. शृङ्खला पुंस्कटीवस्त्रबन्धेऽपि निगडेऽपि च, वि. शृङ्खलं पुंस्कटीकाञ्च्यां लोहरज्जौ च बन्धने, हे. निगडे पुंस्कटीबद्धवस्त्रे च शृङ्खलं त्रिषु, त्रि.

शृङ्ग. शृङ्गं प्रभुत्वे शिखरे चिह्ने क्रीडाम्बुयन्त्रके। विषाणोत्कर्षयोश्चाथ शृङ्गः स्यात् कूर्चशीर्षके। स्त्री विषायां स्वर्णमीनभेदयो ऋषभौषधौ, मे. शृङ्गं प्रभुत्वे शिखरे चिह्ने क्रीडाम्बुयन्त्रके। विषाणोत्कर्षयोश्चाथ शृङ्गः सम्रात् कूर्चशीर्षके। शृङ्गी विषायामृषभे स्वर्णमीनविशेषयोः, वि शृङ्गं चिह्नविषाणयोः। क्रीडाम्बुयन्त्रे शिखरे प्रभुत्वोत्कर्षसानुषु। शृङ्गः कूर्चशीर्षे शृङ्गी स्वर्णमीनविशेषयोः। विषायामृषभौषधाम्, हे. जलोत्क्षेपे समुत्सर्गे शृङ्गमुत्कर्षचिह्नयोः, त्रि. शृङ्गं प्राधान्यसान्वोश्च, अ. शृङ्गं प्रधानमिच्छन्ति शृङ्गस्य शिखरं विदुः। शृङ्गं विषाणमित्याहुः शब्दकोशविचक्षणाः, अने.

शृङ्गाटक. शृङ्गाटकं भवेद् वारि कण्टके च चतुष्पथे, मे, वि. शृङ्गाटकं पर्वतस्य पानीयकण्टकेऽपि च, हे.

शृङ्गार शृङ्गारः सुरते नाट्यरसे च गजमण्डने। नपुंसकं लवङ्गेऽपि नागसम्भवचूर्णयोः, मे शृङ्गारः सुरते नाट्यरसेऽपि गजमण्डने। शृङ्गारं चूर्णं सिन्दूरलवङ्गकुसुमेषु च, वि. शृङ्गारो गजमण्डने। सुरते रसभेदे च शृङ्गारं नागसम्भवे। चूर्णे लवङ्गपुष्पे च, हे.

शृङ्गारिन् शृङ्गारी पूगगजयोः सशृङ्गारसुवेशयोः, मे. शृङ्गारी तु सुवेशे सम्रात् क्रमुके च मतङ्गजे, वि. शृङ्गारी सुवेशे क्रमुके द्विपे, हे. शृङ्गारिणौ लिङ्गौ। क्रमुकश्च सुवेशश्च, त्रि.

शृङ्गिन्. शृङ्गी शृङ्गयुते नागे हयपर्वतयोरपि, मे. शृङ्गी नागद्रुमादिषु, वि.

शेष. शेषः संकर्षणे वधे। अनन्ते ना प्रसादेन स्वनिर्माल्यार्पणे स्त्रियाम्। उपयुक्तेतरे न स्त्री, मे. शेषः संकर्षणेऽनन्त उपयुक्तेतरे वधे। प्रसादात् निजनिर्माल्यदाने शेषेति कीर्तिता, वि. शेषोऽनन्ते वधे शौरिण्युपयुक्तेतरेऽपि च। शेषा निर्माल्यदाने सप्रात्, हे. शेषो नाऽनन्तसीरिणोः, उपयुक्तेतरे त्वस्त्री, त्रि.

शैल. शैलो भूभृति शैलं तु शैलेये तार्क्ष्यशैलके, मे, वि, हे.

शैलाट. शैलाटो देवले सिंहे शुक्लकाचकिरातयोः, मे, वि. शैलाटो देवले शुक्लकाचे सिंहकिरातयोः, हे.

शैलूष. शैलूषो नटबिल्वयोः, मे, त्रि. शैलूषः कथितो नटबिल्वयोः, वि. शैलूषः सप्रात् नटे बिल्वे, हे.

शैलेय. शैलेयं तालपर्ण्यां च सैन्धवे। शैलजे ना तु मधुपे शिलातुल्येऽन्यलिङ्गकम्, मे. शैलेयं सिन्धुलवणे तालपर्ण्यां च सिन्धुजे। चञ्चरीके तु शैलेयः, वि. शैलेयं शैलसम्भवे। सिन्धूत्थे तालपर्ण्यां च शैलेयस्तु मधुव्रते, हे.

शैवल. शैवलं पद्मकाष्ठे सप्रात् शैवाले च पुमानयम्, मे. शैवलं पद्मकाष्ठे च शैवलं ■ जलाश्रले, वि.

शोठ. शोठो मूर्खेऽलसेऽपि च, मे, वि शोठोऽलसे च मूर्खे च, त्रि.

शोण. शोणः कृशानौ श्योनाके लोहिताख्ये नदे पुमान्। त्रिषु कोकनदच्छाये, मे. शोणः शोणाकनदयोः शोणः कोकनदाश्वतौ, वि. शोणो नदे रक्तवर्णे स्योनाकेऽग्नौ हयान्तरे, हे. शोणो नदेऽरुणे, त्रि. पद्मपद्मारुणौ शोणौ, अने.

शोभन. शोभनो योगभेदे ना सुन्दरे वाच्यलिङ्गकः, मे. शोभनो ग्रहयोगे सप्रात् शोभनं सुन्दरेऽन्यवत्, वि. शोभनः सुन्दरे योगे, हे.

शोभा. शोभा कान्तीच्छयोः मता, मे, हे. शोभा कान्तीच्छयोरुक्ता, वि.

शोष. शोषो यक्ष्माणि शोषणे, मे. शोषस्तु शोषणे राजयक्ष्मण्यपि निगद्यते, वि. शोषः शोषणयक्ष्मणोः, हे.

शौक. शौकं शुकगणे स्त्रीणां करणे, मे. शौकं शुकानां समूहे स्त्रीणां च करणान्तरे, हे. शौकं शुकसमूहे च स्त्रीणां च करणान्तरे, वि.

शौण्ड. शौण्डो मत्ते च विख्याते पिप्पल्यां च भवेत् स्त्रियाम्, मे. शौण्डो मत्ते च विख्याते शौण्डी पिप्पलिचव्ययोः, वि. ,शौण्डी चविकपिप्पल्योः शौण्डो विख्यातमत्तयोः, हे.

शौर्य. शौर्यमारभटीशक्त्योः, मे. शौर्यं चारभटीशक्त्योः, वि. शौर्यं चारभट्यां बलेऽपि च, हे, शौर्यं चारभटी बलम्, त्रि.

शौष्कल. शौष्कलः शुष्कमांसस्य पणिके पिशिताशिनि, मे, वि, हे.

श्याम. श्यामो वटे प्रयागस्य वारिदे वृद्धदारके। पिके च कृष्णहरितोः पुंसि स्यात् तद्वति त्रिषु। मरिचे सिन्धुलवणे क्लीबं स्त्री शारिवौषधौ। अमृतातङ्गनायां च प्रियङ्गावपि वागुजौ। यमुनायां त्रिया-मायां कृष्णत्रिवृतिकौषधौ। नीलिकायाम्, मे. श्यामः स्यात् मेचके वृद्धदारके हरिते घने। वटद्रुमे प्रयागस्य श्यामः श्यामा तु वल्गुली। अमृतातङ्गनायां च तथा सोमलतौषधौ। त्रिवृताशारिवागुन्द्रानिशाकृष्णा-प्रियङ्गुषु। श्यामा नील्यां पिके श्यामं मरीचे लवणान्तरे। श्यामो दम-नके गन्धतृणे श्यामेऽभिधेयवत्, वि. श्यामोऽम्बुदे सिती। हरिते प्रयाग-वटे कोकिले वृद्धदारके। श्यामं सैन्धवे मरिचे श्यामा सोमलतानिशोः। शारिवावागुजीगुन्द्रात्रिवृत्कृष्णाप्रियङ्गुषु। अमृतातङ्गस्त्रियां, नील्याम्, हे. त्रिषु श्यामौ हरित्कृष्णौ श्यामा स्याच्छारिवा निशा, अ. श्यामा गुन्द्रा कोकिला च, त्रि. श्यामा रात्रि र्यत् श्यामा श्यामा स्त्री मुग्धयौवना। श्यामा प्रियङ्गुराख्याता श्यामा सप्ताद् वृद्धदारिका, धने.

श्यामल. श्यामलः पिप्पले कृष्णे, मे. श्यामलो मेचकेऽश्वत्थे, वि. श्यामलः पिप्पले श्यामे, हे.

श्येन. श्येनः पक्षिणि पाण्डुरे, मे. श्येनः सिते खगे, वि. श्येनः शुक्ले पतत्त्रिणि, हे. श्येनः शुक्ले पक्षिभेदे, त्रि.

श्रद्धा. श्रद्धादरे च काङ्क्षायाम्, मे. श्रद्धा आस्तिक्यकाङ्क्षयोः, वि. श्रद्धास्तिक्येऽभिलाषे च, हे. श्रद्धा संप्रत्ययः स्पृहा, अ.

श्रद्धालु. श्रद्धालु दौर्हृदिन्यां स्त्री श्रद्धायुक्ते तु वाच्यवत्, मे. श्रद्धालुर्दौर्हृदिन्यां च श्रद्धायुक्ते तु वाच्यवत्, वि.

श्रम. श्रमः खेदः श्रमः क्रिया, अने.

श्रमण. श्रमणो यतिभेदे ना निन्द्यजीविनि तु त्रिषु। स्त्रियां सुदर्शनामांसी मुण्डीरीशबरीभिदोः, मे. श्रमणो यतिभेदेऽपि श्रमणो निन्द्यजीविनि। सुदर्शना मुण्डितिकामांसीषु श्रमणां विदुः, वि. श्रमणस्तु निर्ग्रन्थे निन्द्यजीविनि, हे. श्रमणा भिक्षुण्यां मुण्डीर्यां च दृश्यते, त्रि.

श्रवण. श्रवणं च श्रुतौ कर्णे नक्षत्रे न नपुंसकम्, मे. श्रवणः स्याद् ऋक्षभेदे श्रवणं श्रुतिकर्णयोः, वि. श्रवणो नक्षत्रभेदे श्रवणं श्रवसि श्रुतौ, हे. कर्णे श्रुतौ च श्रवणम्, त्रि.

श्राण. श्राणं पक्वे यवाग्वां स्त्री, मे. श्राणा यवाग्वां पक्वे तु श्राणम्, वि. पक्वे श्राणं यवाग्वां स्त्री, त्रि.

श्राद्ध. श्राद्धं श्रद्धान्विते त्रिषु। हव्यकव्यविधौ क्लीवम्, मे. श्राद्धं श्रद्धासमन्विते। हव्यकव्यविधाने च, हे. श्राद्धं निवापे श्रद्धालौ, त्रि.

श्राम. अथ श्रामो मासे मण्डपकालयोः, मे. श्रामो मण्डपकालयोः, हे, त्रि.

श्रावण. श्रावणो मासि पाषण्डे दृध्याल्यां श्रावणा स्त्रियाम्, मे. श्रावणो मासि पाषण्डे दृध्याल्यां श्रावणी मता, वि.

श्री श्रीर्वेशरचनाशोभाभारतीसरलद्रुमे। लक्ष्म्यां त्रिवर्गसम्पत्तिविधोपकरणेषु च। विभूतौ च मतौ च स्त्री, मे. श्रीर्वेशरचनाशोभाभारतीसरलद्रुमे। लक्ष्म्यां त्रिवर्गसम्पत्तौ वेषोपकरणे मता, वि. श्रीर्लक्ष्म्यां सरलद्रुमे। वेषोपकरणे वेशरचनायां मतौ गिरि। शोभाति-

वर्गसम्पत्तयोः, हे. श्री लक्ष्मीवेशसम्पत्सु भारतीशोभयोरपि, त्रि. V. विभ्रम.

श्रीकण्ठ. श्रीकण्ठो ट्रेभभिद्रुमे, मे. श्रीकण्ठः खण्डपरशौ श्रीकण्ठः कुरुजाङ्गले, वि. श्रीकण्ठः कुरुजाङ्गले। शङ्करे च, हे. श्रीकण्ठः स्थावरं स्थाणुः, धने.

श्रीपति. श्रीपतिः पुंसि पृथिवीनाथे च मधुसूदने, मे. श्रीपतिः क्ष्मापतौ हरौ, वि. श्रीपति विष्णुभूपयोः, हे.

श्रीपर्ण. श्रीपर्णी काश्मरीकुम्भ्योः क्लीवं पद्माग्निमन्थयोः, मे. श्रीपर्णमग्निमन्थेऽब्जे श्रीपर्णी शाल्मली हठे, वि, हे. श्रीपर्णं कमलेऽपि च, ध. श्रीपर्णं गणिकारिका। पद्मं च, त्रि.

श्रीफल. श्रीफलः पुंसि मालूरे धात्रीनीलिकयोः स्त्रियाम्, मे. श्रीफली नीलिकाधात्र्यो र्मालूरे श्रीफलः स्मृतः, वि.

श्रीमत्. श्रीमांस्तिलकवृक्षे ना मनोज्ञे धनिके त्रिषु, मे. श्रीमांस्तिलकवृक्षे स्यात् मनोज्ञे धनिकेऽपि च, वि. श्रीमान् मनोज्ञे तिलकपादपे धनवत्यपि, हे. श्रीमन्तौ तिलकेश्वरौ, त्रि.

श्रीवास. श्रीवासो वृकधूपेऽपि पङ्कजे मधुसूदने, मे. श्रीवासो वृकधूपे स्यात् पङ्कजे पीतवाससि, वि. श्रीवासः स्याद् वृकधूपे कमले मधुसूदने, हे. श्रीवासो विष्णुधूपयोः, त्रि.

श्रुत. श्रुतमाकर्णिते शास्त्रे, मे, हे. श्रुतं शास्त्रावधृतयोः, वि, ध.

श्रुति. श्रुतिः श्रोत्रे च तत्कर्मण्याम्नायवार्त्तयोः स्त्रियाम्, मे. श्रुतिः श्रोत्रे तथाम्नाये वार्त्तायां श्रोत्रकर्मणि, वि. श्रुतिराम्नायवार्त्तयोः। षड्जाद्यारम्भिकायां च कर्णाकर्णनयोरपि, हे. (वेदे श्रवसि च श्रुतिः, ध) वार्त्तायां श्रवणे श्रुतिः, त्रि.

श्रुतिकट. अथ श्रुतिकटः प्राश्वलोहेऽहौ पापशोधने, मे. श्रुतिकटः प्राश्वलोहे प्रायश्चित्तभुजङ्गयोः, वि. प्राश्वलोहे श्रुतिकटः प्रायश्चित्तभुजङ्गयोः, त्रि श्रुतिकटः प्रायश्चित्ते प्राश्वलोहभुजङ्गयोः, हे. प्राश्वलोहे श्रुतिकटः प्रायश्चित्ते सरीसृपे, श.

श्रेणि(णी). श्रेणिः स्त्रीपुंसयोः पंक्तौ समानशिल्पिसंहतौ, मे. श्रेणिः पंक्तौ सेकपात्रे श्रेणिः स्यात् कारुसंहतौ, वि. श्रेण्याख्यां कारुसंहतौ, हे. श्रेणिः पंक्तौ सेकपात्रे न क्लीवं कारुसंहतौ, त्रि.

श्रेयस्. श्रेयो मुक्तौ शुभे धर्मेऽतिप्रशस्ते च वाच्यवत्। श्रेयसी करिपिप्पल्यामभयापाठयोरपि, मे. श्रेयस्तु मङ्गले धर्मे श्रेयान् शस्ते तु वाच्यवत्। श्रेयसी करिपिप्पल्यामभयाराास्नयोरपि, वि. श्रेयस्तु मङ्गले धर्मप्रशमयोः। श्रेयसी गजपिप्पल्यामभयाराास्नयोरपि, हे.

श्रेष्ठ श्रेष्ठो वरे कुवेरे च, मे. श्रेष्ठोऽग्र्ये धनदे, हे.

श्लाघा. श्लाघा स्त्रियां प्रशंसायां परिचर्याभिलाषयोः, मे, वि. श्लाघोपांस्तोच्छ्रयोः स्तोत्रे, हे.

श्लेष्मघना. श्लेष्मघना मल्लिकायां केतक्यामपि योषिति, मे. श्लेष्मघना मल्लिकायां केतक्यामपि कथ्यते, वि. श्लेष्मघना तु केतक्यां मल्लिकाम्, हे.

श्लेष्मघ्नी. श्लेष्मघ्नी मल्लिकायां च ज्योतिष्मत्यां च योषिति, मे. श्लेष्मघ्नी कथिता मल्ल्यां कम्पिल्लकफणिज्जयोः, वि. श्लेष्मघ्नी स्यान् मल्लिकायां कम्पिल्लकफणिज्जयोः, हे.

श्लोक. श्लोकः पद्ये यशस्यपि, मे. श्लोकः पद्यबन्धे यशस्यपि, हे. श्लोको यशसि पद्ये च, वि. पद्ये यशसि च श्लोकः, अ.

श्वन्. श्वा पुमान् कुक्कुरे ख्यातः स्थानभेदे च वास्तुनः, मे.

श्वशुर. श्वशुरः पूज्ये स्त्री श्राशुराम्, मे.

श्वशुर्य. श्वशुर्यो देवरे श्याले, मे, वि, हे. श्वशुर्यौ देवरश्यालौ, अ. श्वशुर्यौ श्यालदेवरौ, रु.

श्वःश्रेयस. श्वःश्रेयसं च कल्याणे परमात्मनि शर्मणि, मे श्वःश्रेयसं च भद्रे स्यात् परानन्दे च शर्मणि, वि. श्वःश्रेयसं सुखे। परानन्दे च भद्रे च, हे.

श्वसन. श्वसनं श्वसिते पुंसि मारुते मदनद्रुमे, मे. श्वसनो मारुते श्वासे श्वसनो मदनद्रुमे, वि श्वसनं श्वासे श्वसनः पवने मदनद्रुमे, हे.

श्वेत. श्वेतो द्वीपाद्रिभेदयोः। श्वेता वराटिकाकाष्ठपाटलाशङ्खिनीषु च। क्लीवं रूप्येऽन्यवत् शुक्ले, मे. श्वेतं रूप्ये श्वेतो द्वीपे वर्णे शैले कपर्दके। श्वेता तु शङ्खिनीकाष्ठपाटल्योः स्यात्, हे. श्वेतं रूप्येऽन्यवत् शुक्ले श्वेतो द्वीपाद्रिभेदयोः। श्वेता वराटिकाकाष्ठपाटलाशङ्खिनीषु च, वि. श्वेतं रूप्येऽपि, अ. श्वेतं रजतेऽपि, ह.

श्वेतधामन्. श्वेतधामा पुमानिन्दौ घनसाराब्धिफेनयोः, मे. श्वेतधामा कलानाथे घनसाराब्धिफेनयोः, वि. श्वेतधामा घनसारे कलानाथाब्धिफेनयोः, हे.

श्वेतवाहन. श्वेतवाहन इत्येष सुधाधाम्नि धनञ्जये, मे. श्वेतवाहन इत्याख्या सुधाधाम्नि धनञ्जये, वि. श्वेतवाहनः शशी। पार्थे, हे. पार्थेन्द्वोः श्वेतवाहनः, त्रि.

ष. षं कचे पुंसि विज्ञे च श्रेष्ठे स्यादभिधेयवत्, मे. षमः श्वेतेश्वरः पीतो सञ्ज्ञा स्फुट् वामबाहुगः। षडाननः षडाकारः षकारः कीर्तितो बुधैः, मा. षः कीर्तितो बुधे श्रेष्ठे षश्च गम्भीरलोचने। उपसर्गे परोक्षे च षकारः परिकीर्तितः, ए.

षड्. षड्ः पेयान्तरे भेदे, हे. षड्ः पेयान्तरे भिदि, वि. v. खड्.

षड्ग्रन्थ. षड्ग्रन्था तु वचायां स्त्री स्यात् करञ्जान्तरे पुमान्, मे. षड्ग्रन्थाऽपि वचाशय्योः षड्ग्रन्थस्तु करञ्जके, वि. षड्ग्रन्थः करञ्जभेदे षड्ग्रन्था तु वचा शटी, हे. षड्ग्रन्थः करञ्जवचयोः, त्रि.

षड्बिन्दु. षड्बिन्दुः स्यात् कीटभेदपुण्डरीकाक्षयोः पुमान्, मे.

षण्ड. षण्डं पद्मादिसंघाते न स्त्री स्यात् गोपतौ पुमान्, मे. षण्डं पद्मादिसंघाते षण्डः स्यात् गोपतावपि, वि. षण्डः कानन इङ्गुरे, हे. षण्डकस्तु किनौ षण्डौ, त्रि. (संघातेऽपि) षण्डश्च पादपानाम्, ह.

षण्डाली. षण्डाली तैलमाने च सरसीकामुकस्त्रियोः, मे. षण्डाली सरसीतैलमानयोः कामुकस्त्रियाम्, हे. षण्डाली तैलमाने स्यात् सरसीकामुकस्त्रियोः, वि.

षण्ढ. षण्ढः सत्रात् पुंसि गोपतौ ॥ आक्रुष्टाण्डे वर्षवरे तृतीय-प्रकृतावपि, मे. v. शण्ढः

षष्टिहायन. सत्रात् षष्टिहायनो धान्यविशेषे कुञ्जरे पुमान्, मे. सत्रात् षष्टिहायनो धान्यविशेषेऽपि मतङ्गजे, वि. धान्यभेदे पुमान् षष्टिहायनः कुञ्जरेऽपि च, त्रि.

षष्ठ. षष्ठी कात्यायनीतिथ्योस्त्रिषु षण्णां च पूरणे, मे. षष्ठी षण्णां च पूरण्यां कात्यायन्यामपीष्यते, वि. षष्ठी गौरी षण्णां च पूरणी, हे.

स. भृगुः श्वेतस्तथा हंसो ब्रह्मा गो दक्षिणपादगः। समयः सामगः प्रोक्तं संगतिः सार्थकः शमो, मा. सः कोपे वरणे सः सत्रात् तथा शूलिनि कीर्तितः। सा च लक्ष्मी बुधैः प्रोक्ता गौरी सा च स ईश्वरः, ए.

संयमन. संयमनी यमपुर्यां संयमनं बन्धने व्रतेऽपि सत्रात्, मे. संयमनी व्रते पुर्यां संयमनी यमसत्र च, वि. संयमनं व्रते बन्धे संयमनी यमसत्र पूः, हे..

संरूढ. संरूढः प्रौढे चाङ्कुरिते त्रिषु, मे. संरूढोऽङ्कुरिते प्रौढे, वि, हे.

संरोध. संरोधो रोधने क्षेपे, वि. संरोधः क्षेपरोधयोः, हे.

संवद(ण)न. सत्रात् संवदनमालोचे वशीकारे नपुंसकम्, मे. संवदनं समालोचे वशीकारे प्रकीर्तितम्, वि. संवदनन्तु संवादे समालोचे वशीकृतौ, हे.

संवर्त. संवर्तः प्रलये मुन्यन्तरे कर्षफलेऽपि च, मे. संवर्तः प्रलये प्रोक्तो विभीतकतरावपि, वि. संवर्तः प्रलयेऽब्दाद्रौ, हे. v. परिवर्त.

संवाहन. संवाहनं वाहने स्याद् भारादेरङ्गमर्दने, मे. संवाहनं वाहनेऽपि भारादेरङ्गमर्दने, वि. संवाहनं पुनः। वाहनेऽङ्गमर्दने च, हे.

संवित्ति संवित्तिः प्रतिपत्तौ स्यादविवादे जनस्य च, मे, वि. संवित्तिः प्रतिपत्त्यविवादयोः, हे. सम्बन्धेऽपि च संवित्तिः, त्रि.

संविद्. संवित् स्त्रियां प्रतिज्ञायामाचारज्ञानसङ्गरे। सम्भाषणे

क्रियाकारे सङ्केते नाम्नि तोपणे, मे. संविज्ज्ञाने प्रतिज्ञायां सङ्केताचार-नामसु। सम्भाषणे तोषणेऽपि क्रियाकारे च सङ्गरे, वि. संवित् सम्भाषणे ज्ञाने संयमे नाम्नि तोषणे। क्रियाकारे प्रतिज्ञायां सङ्केताचारयोरपि, हे. स्त्री संविद् ज्ञानसम्भाषक्रियाकाराजिनामसु, श. संवित् सङ्केतकेऽपि स्यात्, त्रि.

संवेश. संवेशः स्वापस्त्रीरतबन्धयोः, मे. संवेशः शयने चासनेऽपि च, वि. संवेशः शयने पीठे, हे.

संव्यान. संव्यानं छादनेंऽशुके, मे, वि. संव्यानं छादने वस्त्रे, हे.

संसरण. अथ संसरणं क्लीवमसम्बाधचमूगतौ। घण्टापथे च संसारे रणारम्भे च कुत्रचित्, मे. संसरणं रणारम्भे पुरनिर्गमगोपुरे। घण्टापथे च संसारेऽप्यसम्बाधचमूगतौ, वि. संसरणं त्वसम्बाधचमूगतौ। संसारे च समारम्भे नगरस्योपनिर्गमे, हे. माण्डव्यादेः संसरणमसम्बाधचमूगतौ। घण्टापथे, श.

संसिद्धि. संसिद्धिः प्रकृतौ सिद्धौ मदोन्मायामपि स्त्रियाम्, मे. संसिद्धिः सहजे सिद्धौ मदोन्मायामपि स्मृता, वि. संसिद्धिः सम्यक्सिद्धि-स्वभावयोः, हे.

संसृति. प्रवाहेऽपि च संसृतिः, त्रि.

संसृष्ट. संसृष्टं त्रिषु सङ्गते संशुद्धे वमनादिना, मे. संसृष्टं तु सङ्गते स्याच्छुद्धे च वमनादिना, हे. संसृष्टं संगते विद्यात् संशुद्धे वमना-दिना, वि.

संस्कार. संस्कारः प्रतियत्नेऽनुभवे मानसकर्मणि, मे. संस्कारः प्रतियत्ने स्यात् सङ्कल्पेऽनुभवेऽपि च, वि संस्कारः प्रतियत्नेऽनुभवे मानस-कर्मणि। गुणभेदे, हे.

संस्कृत. संस्कृतः कृत्रिमे शस्ते भूषितेऽप्यन्यलिङ्गकः। क्लीवन्तु लक्षणोपेते, मे. संस्कृतः कृत्रिमे शस्ते भूषिते भेद्यवन् मतः। संस्कृत. लक्ष-

णोपेते, वि. संस्कृतं लक्षणान्विते। भूषिते कृत्रिमे शस्ते, हे. अथ संस्कृतम्। कृत्रिमे लक्षणोपेते, अ.

संस्तर. संस्तरः प्रस्तरे यज्ञे, मे. संस्तरप्रस्तरावेतौ प्रस्तराध्वरयरपि। मणिपाषाणयोश्चापि यथाक्रममुदीरितौ, वि. संस्तरः प्रस्तरेऽध्वरे, हे. संस्तरौ प्रस्तराध्वरौ, अ. संस्तरः प्रस्तरेऽप्युक्तः, रु.

संस्त्राय. संस्त्रायः सन्निवेशे च संस्थाने विस्तृतावपि, मे, वि. संस्त्रायो विस्तृतो गृहे। सन्निवेशे, हे. सङ्घाते सन्निवेशे च संस्त्रायः, अ.

संस्थ. संस्थश्चरेऽवस्थिते स्त्री स्थितौ सादृश्यनाशयोः, मे. संस्था स्थितौ चरे नाशे व्यक्तिसादृश्ययोरपि, वि. संस्था नाशे व्यवस्थायां व्यक्ति-सादृश्ययोः स्थितौ। क्रतुभेदे समाप्तौ च चरे च निजराष्ट्रके, हे. संस्थाऽधारे स्थितौ क्रतौ, अ. संस्था स्थितिविनाशयोः। संस्थासमाप्तिक्रतुषु, त्रि. व्यवस्थायाञ्च संस्था स्यात्, रु.

संस्थान. संस्थानमाकृतौ मृत्यौ सन्निवेशे चतुष्पथे, मे, वि. संस्थानं त्वाकृतौ मृतौ। चतुष्पथे सन्निवेशे, हे. अथ चतुष्पथे सन्निवेशे च संस्थानम्, अ. संस्थानं चतुरूपयोः, त्रि.

संहत. संहतं सङ्गते दृढे, मे, वि. संहतं मिलिते दृढे, हे.

संहर्ष. संहर्षमाहुः स्पर्धायां प्रमोदेऽपि प्रभञ्जने, वि. संहर्षः पवने मुदि। स्पर्धायां च, हे. संहर्षस्तु पुमान् हृष्टौ स्पर्धायां च प्रभञ्जने, मे. संहर्षः स्पर्धने मुदि, त्रि.

संहिता. संहिता वर्णसंयोगे शास्त्रवेदैकदेशयोः, हे.

सकटाक्ष. सकटाक्षो बराक्षे ना कटाक्षसहिते त्रिषु, मे. सकटाक्षो धवद्रो स्यात् कटाक्षसहिते त्रिषु, वि. सकटाक्षस्तु कटाक्षिणि धवद्रुमे, हे.

सकृत्. सकृत् सहैकवारे स्यात्, मे, वि. सकृत् सहैकवारयोः, हे. सकृत् सहैकवारे च, अ.

सकृत्प्रज. सकृत्प्रजो हिके सिंहे, हे.

सखि. सखा मित्रे सहाये ना वयस्यायां सखी मता, मे. सखा

सहाये मिले च, हे. सखा मित्रे सहाये च, वि. सखा मित्रसहायोः, त्रि.

सङ्कार. सङ्कारोऽग्निचटत्कारे सम्मार्जन्यवमुञ्जिते। नवदूषितकन्यायां सङ्कारी पुनरुच्यते, मे, वि. सङ्कारोऽवकरेऽग्निचटत्कृतौ। सङ्कारी भुक्तकन्यायाम्, हे. सङ्कारोऽग्निचटत्कारे सम्मार्जन्यपसारिते, शा.

सङ्काश. सङ्काशः सदृशेऽन्तिके, वि, हे.

सङ्कीर्ण. सङ्कीर्णं निचितेऽपि स्यादशुद्धे चापि भेद्यवत्, मे. सङ्कीर्णं निचिते प्रोक्तमशुद्धे चापि भेद्यवत्, वि. सङ्कीर्णौ निचिताशुद्धौ, हे, श.

सङ्कुल. सङ्कुलं त्रिषु विस्पष्टवाचि व्याप्ते, मे. सङ्कुलं वाच्यवद् व्याप्तेऽविस्पष्टार्थवचस्यपि, वि. सङ्कुलोऽस्पष्टवचने व्याप्ते च, हे.

सङ्कोच. सङ्कोचो मीनभेदे स्याद् बन्धे क्लीवन्तु कुङ्कुमे, मे. सङ्कोचमपि काश्मीरे सङ्कोचो मीनबन्धयोः, वि.

सङ्क्रम. सङ्क्रमः क्रमणे पुंसि न स्त्री स्याद् दुर्गसञ्चरे, मे. सङ्क्रमः क्रमणे सम्पद्वारिसञ्चारयन्त्रके, वि.

सङ्ख्य. सङ्ख्यं समिति सङ्ख्या स्यादेकत्वादिविचारयोः, मे, वि. सङ्ख्यमाहवे। सङ्ख्यैकादौ विचारे च, हे. एकत्वादौ विचारे च सङ्ख्या क्लीबे च संयुगे, वि.

सङ्ख्यावत्. सङ्ख्यावान् पण्डिते पुमान्। सङ्ख्यायुक्तोऽन्यलिङ्गः, मे. सङ्ख्यावान् पण्डिते मिते, वि. सङ्ख्यावान् मितसुधियोः, हे.

सङ्गति. सङ्गतिः सङ्गमे ज्ञाने (स्त्रियाम्), मे. सङ्गति ज्ञानसङ्गयोः, हे. संगति, सङ्गमे ज्ञाने, वि.

सङ्गर. सङ्गरो युधि चापदि। क्रियाकारे विषे चाङ्गीकारे क्लीवं शमीफले, मे. सङ्गरोऽङ्गीकृतौ युधि। विषापदोः क्रियाकारे सङ्गरं तु शमीफले, वि. सङ्गरोऽङ्गीकृते युद्धे क्रियाकारे विषापदोः। सङ्गरन्तु फले शम्याः, हे. अथ प्रतिश्रुताजिसंविदापत्सु सङ्गरः, श. प्रतिश्रुत् सङ्गरो ज्ञेयः सङ्ग्रामः सङ्गरो मतः, अने.

सङ्ग्रह. सङ्ग्रहो वृहदुद्रङ्गे ग्रहसंक्षेपयोरपि, मे, हे. संक्षेपेऽपि सङ्ग्रहः स्यात्, त्रि. संग्रहो वृहदुद्रङ्गे मुष्टिसंक्षेपयोरपि, वि.

सङ्घाटिका. सङ्घाटिका स्त्रियां युग्मे कुट्टिन्यां जलकण्टके, मे. सङ्घाटिका तु युग्मे स्यात् कुट्टनीघ्राणयोरपि, वि. सङ्घाटिका तु कुट्टिन्यां घ्राणे युग्मेऽम्बुकण्टके, हे. सङ्घाटिकां विदु युग्मे कुट्टन्यां जलकण्टके, धा. युग्मे संघाटिका कुट्टन्यां च, त्रि.

सङ्घात. सङ्घातः पुंसि घाते च संहतौ नरकान्तरे, मे. सङ्घातः संहतौ घाते सङ्घातो नरकान्तरे, वि. सङ्घातो घातरङ्गयोः, हे. सङ्घातो नरके चये, त्रि.

सचिव. सचिवो मन्त्रिचेटयोः। सहाये, मे. सचिवः सहाये मन्त्रिणि स्मृतः, वि. सचिवः सहायेऽमात्ये, हे. मन्त्री सहायः सचिवौ, अ.

सज्ज. अथ सज्जः स्यात् सन्नद्धे सम्भृते त्रिषु, मे. सज्जः स्यात् सन्नद्धे सम्भृतेऽपि च, वि. सज्जौ [illegible] सन्नद्धसम्भृतौ सज्जौ, त्रि.

सज्जन. सज्जनस्तु भवेत् क्लीबमुपरक्षणघट्टयोः। वाच्यलिङ्गं कुलीने स्यात् कल्पनायान्तु योषिति, मे. सज्जनो वाच्यवत् साधौ सज्जनं घट्ट-गुल्मके। सज्जना कल्पनायान्तु, वि. सज्जनं घट्टगुल्मके। सज्जनस्तु कुलीने स्यात् सज्जनाऽपि च कल्पना, हे. ना साधौ सज्जनं स्मृतौ, त्रि.

सञ्चारिका. सञ्चारिका तु युगले कुट्टनीघ्राणयोरपि, मे.

संज्ञा. संज्ञा नामनि गायत्र्यां चेतनारवियोषितोः। अर्थस्य सूचनायाञ्च हस्ताद्यैरपि योषिति, मे. संज्ञा नामनि गायत्र्यां हस्ताद्यै-रर्थसूचने। चेतनार्कस्त्रियोः, हे. संज्ञा नामनि गायत्र्यां चेतनायां रवि-स्त्रियाम्। अर्थसूचनिकायाञ्च हस्ताद्यैरपि कथ्यते, वि. संज्ञा स्याच्चेतना नाम हस्ताद्यैश्चार्थसूचना, च संज्ञा सूर्यप्रियायाञ्च, त्रि. संज्ञा चिन्ताच नाम च, अने. संज्ञाख्ये नामचेतने, अने. संकेते चैतन्ये सूरिभिः कथ्यते तथा संज्ञा, श

सटा. सटा जटाकेशरयोः, मे, वि, हे.

सत्. सत् साधौ धीरप्रशस्तयोः। मान्ये सत्ये विद्यमाने त्रिषु साध्वुत्त-मयोः स्त्रियाम्, मे. सद् विद्यमाने सत्ये च प्रशस्तार्चितसाधुषु। सती पुनः कात्यायन्याञ्च साध्व्याञ्च, हे. सत् प्रशस्ते विद्यमाने सत्याभिहितसाधुषु। सती पतिव्रतागौर्योः, वि. सत्ये साधौ विद्यमाने प्रशस्तेऽभ्यर्हिते च सत्, श. साधुसत्ताप्रशंसेऽषु श्रेष्ठे सदिति च ध्वनिः, धने. सती दाक्षायणी देवी सुचरित्राऽबला सती, धने. सती कात्यायनीसाध्व्योः, त्रि.

सत्तम. सत्तमः सन्नात् पूज्यतमे साधीयस्युत्तमे त्रिषु, मे. सत्तम-श्चान्यवत् पूज्ये श्रेष्ठसाधीयसोरपि, वि. सत्तमः श्रेष्ठपूज्ययोः। साधिष्ठे, हे.

सत्य. सत्यं क्रते च शपथे तथ्ये त्रिषु तु तद्वति, मे. सत्यञ्च शपथे तथ्ये क्रते तद्वति वाच्यवत्। तपोलोकात् परः सत्यः, वि. सत्यन्तु शपथे क्रते। तथ्ये तद्वति सत्यस्तु लोकभित्, हे. सत्यं शपथतथ्ययोः, श.

सत्यम्. सत्यम् प्रश्नेऽभ्युपगमे, मे.

सत्यवत्. सत्यवती व्याससत्र मातरि। नारदर्षेकयोः पत्न्यां स्त्रियां पुंसि नृपान्तरे, मे.

सत्र. सत्रं यज्ञे सदादानाच्छादनारण्यकैतवे, मे. सत्रमाच्छादने यज्ञे सदादाने च कैतवे, वि. सत्रमाच्छादने क्रतौ। सदादाने वने दम्भे, हे. सत्रमाच्छादने यज्ञे सदादाने वनेऽपि च, श्र. सत्रं सत्रात् कैतवे वने, त्रि. सत्रं गृहं वनं सत्रं सत्रं सच्चरितं मतम्। सत्रं नामायुधं प्रोक्तं सत्रं दानं समीरितम्, श्ने.

सत्व. सत्त्वं गुणे पिशाचादौ बले द्रव्यस्वभावयोः। आत्मत्वे व्यवसा-यासुचित्तेष्वस्त्री तु जन्तुषु, मे. सत्त्वं गुणे पिशाचादौ बले द्रव्यस्वभावयोः। आत्मत्वे व्यवसाये च चित्ते प्राणेषु जन्तुषु, वि. सत्त्वं द्रव्ये गुणे चित्ते व्यवसायस्वभावयोः। पिशाचादावात्मभावे बले प्राणेषु जन्तुषु, हे. द्रव्या-सुव्यवसायेषु सत्त्वमस्त्री तु जन्तुषु, श्र. प्रकृतिगणसत्तायां ध्यात्रि भत्रे च सत्वं सत्रास्, ए.

सदन. सदनं मन्दिरे तोये, मे. सदनं मन्दिरे जले, वि. सदनं जलसद्मनोः, हे. अङ्गसादेऽपि सदनम्, हा.

सदागति. सदागति र्नाऽर्कवातनिर्वाणेषु सदीश्वरे, मे. सदागतिः सत्रात् पवने निर्वाणे च सदीश्वरे, वि. सदागतिः सदीश्वरे। निर्वाणे पवमाने च, हे.

सदादान. सदादानोऽभ्रमातङ्गे हेरम्बे गन्धहस्तिनि, मे, वि. सदादानो गन्धगजे हेरम्बेऽभ्रमतङ्गजे, हे.

सदाफल. सदाफलः स्कन्धफले नारिकेलेऽप्युदुम्बरे, मे, वि. सदाफलमुदुम्बरे। नालिकेरे स्कन्धफले, हे.

सदृश. सदृशं समे। उचिते च, मे. सदृशं तूचिते समे, वि, त्रि.

सदेश. सदेशोऽभ्यर्णदेश्ययो, वि.

सद्मन्. सद्म सत्रान् मन्दिरे नीरे, मे, वि.

सनातन. सनातनः शाश्वतेऽजे पितृतिथ्यन्तरे हरे, मे. सनातनः शाश्वतकंसवैरिणोः। शिवे पितॄणामतिथौ मुनिस्थले, वि. सनातनोऽच्युतते। पितॄणामतिथौ ब्रह्मवेधसोः शाश्वते स्थिरे, हे. शाश्वताजौ सनातनौ, त्रि.

सनाभि. सनाभि र्ज्ञातितुल्ययोः, मे. सनाभिः सदृशे ज्ञातौ, वि. सनाभि र्ज्ञातिसदृशे, हे.

सनीड़. v. नीड़.

सन्तति. सन्ततिः सत्रात् पंक्तौ गोत्रे पारम्पर्ये पुत्रपौत्राणाम् (स्त्रियाम्), मे. सन्ततिः पंक्तिविस्तारगोत्रेषु कविभिः स्मृता। परम्पराभवेऽपि सत्रात् सन्ततिः पुत्रकन्ययोः, वि. सन्ततिस्तु तनये दुहितर्यपि। परम्पराभवे पंक्तौ गोत्रविस्तारयोरपि, हे.

सन्तान. सन्तानः सन्ततौ गोत्रे स्यादपत्ये सुरद्रुमे, वि, मे. सन्तानोऽपत्यगोत्रयोः। सन्ततौ देववृक्षेषु, हे. सन्तानः सन्ततौ देववृक्षे चापत्यगोत्रयोः, त्रि.

सन्तानिका. सन्तानिकाऽपि चौरादिसारे मर्कटजालके, मे, वि. सन्तानिका चीरसारे मर्कटस्य च जालके, हे. सन्तानिका चीरसरे तथा मर्कटजालके, हा.

सन्दंशिका. सन्दंशिकाऽपि सुचुटीलोहयन्त्रविशेषयोः, मे, वि.

सन्धा. सन्धा स्थितिप्रतिज्ञयोः, मे, हे. सन्धा स्थितौ प्रतिज्ञायाम्, वि. सन्धा प्रतिज्ञा मर्यादा, अ. सन्धा स्यादवधावपि, ह. सन्धाऽवधि-प्रतिज्ञयोः, अने.

सन्धान. सन्धानं स्यादभिषवे तथा सङ्घटनेऽपि च, मे, वि. सन्धानन्तु सङ्घट्टितेऽभिषवे, हे.

सन्धि. सन्धिः पुमान् सुरुङ्गायां भगे सङ्घट्टनेऽपि च। रूपकाणां मुखाद्यङ्गे सायकाद्येऽपि कीर्त्तितः, मे. सन्धि र्भेदे सुरुङ्गायां भगे सङ्घट्टनेऽपि च, वि. सन्धि र्योनौ सुरुङ्गायां नाट्याङ्गे श्लेषभेदयोः, हे. सन्धिः पुमान् सुरुङ्गायां भेदे सङ्घट्टने भगे, त्रि. सन्धिः संश्लेषसन्ध्रयोः, ह.

सन्धिनी. सन्धिनी वृषभाक्रान्ताकालदुग्धगोस्त्रयोः स्त्रियाम्, मे. सन्धिनी तु वृषाक्रान्ताकालदुग्धगवोः स्मृता, वि. सन्धिनी तु गौः। वृषाक्रान्ता कालदुग्धा, हे.

सन्धिला. सन्धिला तु सुरुङ्गायां नदीमन्दिरयोः स्त्रियाम्, मे. सन्धिला तु सुरुङ्गायां नदीमन्दिरयोरपि, वि. सन्धिलौकःसुरुङ्गयोः। नद्याम्, हे.

सन्ध्या. सन्ध्या पितृप्रसूनद्यन्तरयो र्युगसन्धिषु, मे. सन्ध्या नदी-कालभिदोश्चिन्तामर्यादयोरपि। प्रतिज्ञायां च सन्धाने सन्ध्या च कुसुमान्तरे, वि. सन्ध्या कालनदीभिदोः। चिन्तायां संश्रमे सीम्नि सन्धाने कुसु-मान्तरे, हे.

सन्नति. सन्नतिः प्रणतौ ध्वनौ, मे, वि सन्नतिः प्रणतिध्वन्योः, हे

सन्नद्ध. सन्नद्धो वर्मिते व्यूढे, मे, हे. सन्नद्धो वर्मितव्यूढ्यो-रपि, वि.

सन्नय. सन्नयः समवायेऽपि पृष्ठस्थायिबले पुमान्, मे. सन्नयः समवायेऽपि पृष्ठस्थायिबलेऽपि च, वि. सन्नयस्तु समवायानुसैन्ययोः, हे. पश्चाद्वस्थायिबलं समवायश्च सन्नयौ, श्र.

सन्निधि. सन्निधिः सन्निधानेऽपि पुमानिन्द्रियगोचरे, मे. सन्निधिः सन्निधानेऽपि भवेदिन्द्रियगोचरे, वि सन्निधिरन्तिके। प्रत्यक्षे च, हे.

सप्तला. अथ सप्तला। नवमालीचर्मकषागुञ्जासु पाटली स्त्रियाम्, मे. सप्तला पाटली गुञ्जानवमालिकयोरपि। भवेच्चर्मकषायाञ्च, वि. सप्तला नवमालिका। सातला पाटला गुञ्जा, हे.

सप्तार्चिस् सप्तार्चिः पावके पुंसि क्रूरचक्षुषि च स्त्रियाम्, मे. सप्तार्चिः पावके प्रोक्तः सप्तार्चिः क्रूरलोचने, वि सप्तार्चिः क्रूरनेत्रेऽग्नौ, हे.

सभा. सभा सामाजिके गोष्ठ्यां द्यूतमन्दिरयोरपि, मे. सभा सामाजिके द्यूते गोष्ठीमन्दिरयोरपि, वि सभा द्यूतसमूहयोः। गोष्ठ्यां सभ्येषु शालायाम्, हे. सभा संसदि सभ्ये च, श्र.

सम्. सं तु शोभनार्थसमर्थयोः। सहार्थे च प्रकृष्टार्थे, मे. सं सहार्थे प्रकृष्टार्थे शोभनार्थसमर्थयोः, वि. सं सहार्थे प्रकृष्टार्थे शोभनार्थसमुच्चये, हे.

सम. समा संवत्सरे स्त्रियाम्। सर्वसाधुसमानेषु समं स्यादभिधेयवत्, मे. समं साध्वखिलं सदृक्, हे. समा वर्षे समं तुल्ये साधौ च सदृशेऽन्यवत्, वि.

समज. समजः पशुवृन्दे ना विपिने तु नपुंसकम्, मे.

समभिहार भवेत् समभिहारस्तु पौनःपुन्यभृशार्थयो, मे. समभिहारो भृशत्वे पौनःपुन्येऽपि कथ्यते, वि समभिहारस्त्वाभीक्ष्ण्ये भृशार्थे, हे.

समय. समयः शपथाचारसिद्धान्तेषु तथा धियि। क्रियाकारे च निर्देशे सङ्केते कालभाषयोः, मे. समयः शपथे भाषासम्पदोः कालसंविदोः। सिद्धान्ताचारसङ्केतनियमावसरेषु च। क्रियाकारे निर्देशे च, हे. समयाः शपथाचारकालसिद्धान्तसंविदः, श्र.

समया. समयाऽन्तिकमध्ययो', मे, वि, ग्र. समया निकषा चान्तर्निकटे, हे.

समर. समरो युद्धसङ्घयोः, अने.

समर्थ. समर्थस्तु हिते शक्ते सम्बद्धेऽप्यन्यलिङ्गकम्, मे. समर्थोऽपि हिते शक्ते सम्बद्धार्थेऽपि सम्मतः, वि. समर्थः शक्तिसम्पन्ने सम्बद्धार्थे हितेऽपि च, हे. समर्थस्त्रिषु शक्तिस्थे सम्बद्धार्थे हितेऽपि च, ग्र.

समर्याद. समर्यादः समीपे ना मर्यादासहिते त्रिषु, मे. समर्यादः समीपे स्यात् मर्यादासहितेऽपि च, वि. समर्यादं मर्यादासहितेऽपि च, हे. समर्यादोऽन्तिके स्थिरे, त्रि.

समाघात. समाघातो वधे युद्धे, मे, वि. समाघातस्त्वाहवे घातनेऽपि च, हे.

समादान. समादानं समीचीनग्रहणे सौगताह्निके, मे. समादानं समीचीनग्रहणे नित्यकर्मणि, वि, हे.

समाधि. समाधि र्ना समर्थने । ध्याननीवाकनियमे काव्यस्य च गुणान्तरे, मे. समाधि र्नियमे ध्याने नीवाके च समर्थने, वि. समाधिः स्यात् समर्थने। चित्तैकाग्रनियमयो र्मौने, हे. स्त्रः समर्थननीवाकनियमाश्च समाधयः, ग्र.

समान. समानः सत्समैकेषु त्रिषु ना नाभिमारुते, मे. समानं सत्समैकेषु समानो नाभिमारुते, वि. समानो देहमारुते । वर्णभित्सत्समैकेषु, हे. समानाः सत्समैके स्त्रः, ग्र. समानो देहवायौ च, त्रि.

समापन. समापनं परिच्छेदे समाप्तिवधयोरपि, मे. समापनम् । परिच्छेदे समाप्तौ च समाधाने प्रमापणे, वि. समापनम् । परिच्छेदे समाधाने समाप्तिवधयोरपि, हे. मरणेऽपि समापनम्, त्रि.

समापन्न. समापन्नं समाप्ते स्यात् प्राप्ते क्लिष्टे वधेऽपि च, मे, वि. समापन्नं वधे क्लिष्टे समाप्तप्राप्तयोरपि, हे.

समाप्ति. समाप्तिरवसाने स्यात् समर्थने (स्त्रियाम्), मे. समाप्तिश्चावसाने स्यात् समाप्तिश्च समर्थने, वि.

समायोग. समायोगस्तु संयोगे समवाये प्रयोजने, मे, वि, हे.

समास. सम्राट् समासस्तु पुंलिङ्गः संक्षेपे च समर्थने, मे. समासस्तु सङ्क्षेपे च समर्थने, वि. समासः समर्थनायां सम्राट् संक्षेपैकपदयो', हे.

समाहार. समाहारस्तु संक्षेपे एकत्वकरणेऽपि च, हे.

समाहित. समाहितः समाधिस्थेऽप्युक्तसिद्धान्त आहिते। निर्विवादीकृतेऽपि सम्राट् प्रतिज्ञाते च वाच्यवत्, मे. समाहितः प्रतिज्ञाते समाधिस्थे यतात्मनि। वाच्यवत् निहिते सिद्धे समाधाने समाहितम्, वि. समाहितः समाधिस्थे संस्मृते, हे.

समाह्वय. समाह्वयस्तु पशुभिः खगै द्यूते च सङ्गरे, मे. समाह्वयः सम्राट् संग्रामे द्यूते च पशुपक्षिभिः, वि. सम्राट् समाह्वय आह्वये। पशुभिः पक्षिभि द्यूते, हे. संज्ञायाञ्च समाह्वयः, रु.

समिति. समितिः सम्पराये सम्राट् सभायां सङ्गमेऽपि च (स्त्रियाम्), मे. समितिः सङ्गरे साम्ये सभायामपि सङ्गमे, वि. समिति र्युधि सङ्गमे। साम्ये सभायाम्, हे. अथ सङ्गरे। सङ्गे सभायां समितिः, अ. रणे सभायां समितिः, त्रि. सभा समितिरित्युक्ता समितिः संयुगाभिधा। समितिः समयो ज्ञेयः सङ्गमः समिति र्मतः, अने. समितिः सङ्गतिसमयोः, रु.

समीक्षा. समीक्षा तु स्त्रियां तत्वबुद्धावपि निभालने, मे. समीक्षा ग्रन्थभेदे स्यात् तत्वबुद्धौ निभालने, वि. समीक्षा तु ग्रन्थभेदे समीक्षणे, हे.

समीरण. समीरणः सम्राट् पवने पथिके च फणिज्झके, मे, वि. समीरणः फणिज्झके। पान्थे वायौ, हे.

समुच्छ्रय. समुच्छ्रयः पुमान् विरोधोत्सेधयोः, मे. समुच्छ्रयः समुत्सेधे विरोधेऽपि समुच्छ्रयः, वि. समुच्छ्रयो वैरोन्नत्योः, हे. विरोधेऽपि समुच्छ्रयः, अ.

समुत्थान. समुत्थानं समुद्योगे व्याधीनां निर्णयेऽपि च, मे. समुत्थानमुद्यमे रोगनिर्णये, वि. समुत्थानं निदानेऽभियोगे, हे.

समुदय. भवेत् समुदयः सङ्घे संयुगे च समुद्गमे, मे. स्मृतः समुदयो द्वन्द्वे संयुगे समुपक्रमे, वि

समुदाय. समुदायः समूहे स्याद् युद्धे, मे. समुदायो गणे युधि, वि. समुदायो गणे रणे। समुदायस्तूद्गमेऽपि, हे.

समुद्धत. समुद्धतं समुत्कीर्णेऽप्यविनीते च वाच्यवत्, मे. समुद्धतः समुद्गीर्णेऽप्यविनीते समुद्धतः, वि. समुद्धतः। अविनीते समुद्गीर्णे, हे.

समुद्रनवनीत. समुद्रनवनीतं स्यात् क्लीवं पीयूषचन्द्रयोः, मे. समुद्रनवनीताख्या पीयूषामृतरोचिषोः, वि.

समुद्रान्ता. समुद्रान्ता तु कार्पासीस्पृक्कादुरालभासु च, मे, वि. समुद्रान्ता दुरालभा। कार्पासिका च स्पृक्का च, हे.

समुद्गार. समुद्गारः पुमान् ग्राहे सेतुबन्धे तिमिङ्गिले, मे. समुद्गारः स्मृतो ग्राहे सेतुबन्धे तिमिङ्गिले, वि. समुद्गार ग्राहभेदे सेतुबन्धे तिमिङ्गिले, हे.

समुन्नद्ध. समुन्नद्धः समुद्भूते पण्डितंमन्यगर्विते, मे. समुन्नद्धः समुद्भूते पण्डितंमन्यदृप्तयोः, वि. समुन्नद्धस्तूर्ध्वबद्धे पण्डितंमन्यदृप्तयोः, हे. समुन्नद्धौ पण्डितंमन्यगर्वितौ, अ.

समूढ. समूढ. पुञ्जिते भुग्ने सद्योजातेऽनुपप्लुते, मे, वि. समूढः पुञ्जिते सद्योजाते भुग्नेऽनुपप्लुते, हे. समूढः पुञ्जिते भवे। भुग्नेऽनुपप्लुते-ऽप्येष वाच्यलिङ्ग उदीर्यते, त्रि.

सम्पद्. सम्पद् भूतौ गुणोत्कर्षे हारभेदेऽपि दृश्यते, वि. सम्पद् भूतौ गुणोत्कर्षे हारभेदेऽपि च स्त्रियाम्, मे. सम्पद् वृद्धौ गुणोत्कर्षे हारे, हे.

सम्पन्न. सम्पन्नं साधितेऽपि स्यात् सम्पत्तिसहिते त्रिषु, मे. सम्पन्नं साधिते प्रोक्तं सम्पत्तिसहितेऽन्यवत्, वि.

सम्पराय. सम्परायः समीके स्यादापदुत्तरकालयोः, मे, वि. सम्परायस्तु संयुगे। आपदुत्तरकाले च, हे. स्यापदि युद्धायत्योः सम्परायः, अ.

सम्पर्क. सम्पर्को मेलके रतौ, मे. सम्पर्कः सुरते युक्तौ, वि, हे.

सम्याक. सम्याकस्तर्कके दृष्टे विपु ना चतुरङ्गुले, मे, वि. v. शम्याक.

संप्रयोग. संप्रयोगो रतेऽपि स्यादन्वितौ कार्मणेऽपि च, मे. संप्रयोगं रते विद्यादन्वितौ कार्मणेऽपि च, वि. संप्रयोगो निधुवने सम्बन्धे कार्मणेऽपि च, हे.

संप्रयोगिन्. संप्रयोगी कलाकेलौ कामुके संप्रयोजके, मे. संप्रयोगी कलाकेलौ कामुके सुप्रयोजके, वि. संप्रयोगी तु कामुके। कलाकेलौ सुप्रयोगे, हे.

संप्रहार. संप्रहारो गतौ युद्धे, मे. संप्रहारो रणे गतौ, वि. संप्रहारो गतौ रणे, हे.

सम्बर. सम्बरो दैत्यहरिणमत्स्यशैलजिनान्तरे। नपुंसकन्तु सलिलबौद्धव्रतविशेषयोः, मे. कुरङ्गपर्वतदैत्येषु निसृष्टेऽपि च सम्बरः, धने. v. शम्बर.

सम्बल. v. शम्बल.

सम्बाध. सम्बाधः सङ्कटे भगे, मे, वि. सम्बाधः सङ्कटे योनौ, हे. सम्बाधः सङ्कटे भगेऽप्युक्तः, रु.

सम्बाधन. सम्बाधनं द्वाःसदने शूलाग्रद्वारपालयोः, मे.

सम्बोध. सम्बोधो बोधने ध्वंसे, मे.

सम्भव. सम्भवो हेतावुत्पत्तौ मेलकेऽपि च। आधारानतिरिक्तत्वेऽप्याधेयस्य निगद्यते, मे. सम्भवः कथितो हेतावुत्पत्तौ मेलकेऽपि च। आधारानतिरिक्तत्व आधेयस्य च सम्भवः, वि. सम्भवः कारणे जनौ। आधेयस्य चाधारानतिरिक्तत्वे जिनेऽपि च, हे. आधेयधारणे सत्वे मेलकेऽपि च सम्भवः, ति.

सम्भार. सम्भारः सम्भृतौ सङ्घे, मे. सम्भारः सम्भृतौ गणे, वि, हे.

सम्भेद. सम्भेदः स्फुटने सङ्गे, मे. सम्भेदः स्फुटने सिन्धुसङ्गमे, वि.

सम्भोग. सम्भोगस्तु पुमान् भोगे सुरते जिनशासने, मे. सम्भोगो

भोगरतयोः भुशुण्डायाम्, हे. सम्भोगः सुरते भोगे सम्भोगो जिनशासने, वि. सम्भोगो रतभोगयोः, त्रि. रतिभुक्त्योः सम्भोगः, ह.

संभ्रम. संभ्रमः साध्वसेऽपि स्यात् संवेगादरयोरपि, वि, मे. संभ्रमो भीतौ संवेगादरयोरपि, हे. संभ्रमौ साध्वसादरौ, त्रि.

सम्मति. अथ सम्मतिः। अभिलाषेऽप्यनुज्ञायां संवित्त्याद्यासु योषिति, मे. सम्मतिः स्यादनुज्ञानेऽप्यभिलाषेऽपि सम्मतिः, वि. सम्मतिर्वाञ्छानुमत्योः, हे.

संमूर्छन. संमूर्छनमभिव्याप्तावुच्छ्रायमोहयोरपि, मे. संमूर्छनमभिव्याप्तौ संमूर्छामोहयोरपि, वि. संमूर्छनमभिव्याप्तौ मोहे, हे.

सम्यच्(ञ्). सम्यग् दृढप्रशंसयोः, मे. सम्यग् बाढप्रशंसयोः, वि. सम्यग् बाढे स्तुतावपि, हे. सम्यक् स्यात् वाच्यलिङ्गन्तु मनोज्ञे सङ्गतेऽपि च, मे. सम्यक् सम्मतरूढयोः, वि.

सर. सरो दध्यग्रगत्यो र्ना, मे. सरो दध्यग्रवाणयोः, वि. सरौ दध्यग्रशायकौ, हे. V. शर.

सरक. सरकोऽस्त्री सीधुपाने शीधुपात्रेषु सीधुनोः। अच्छिन्नाध्वगपंक्तौ च, मे. सरकः सीधुभाजने। अच्छिन्नाध्वगपंक्तौ च सीधुपाने च सीधुनि, वि. सरको मदिरापात्रे मदिरापानमद्ययोः, हे. शीधौ च शीधुपाने च सरकोऽस्त्री, त्रि.

सरणि. सरणिः पंक्तौ मार्गे च, मे. सरणिः पंक्तिवर्त्मनोः, वि. सरणिः श्रेणिमार्गयोः, हे.

सरण्यु. सरण्युस्तु पुमान् वारिवाहे स्यान् मातरिश्वनि, मे. V. शरण्यु.

सरमा. सरमा कुक्कुरीदेवशुन्योः स्याद् राक्षसीभिदि, मे.

सरल. सरलः पूतिकाष्ठे नाऽप्योदारावक्रयोस्त्रिषु, मे. सरलः पूतिकाष्ठे स्यादुदारावक्रयोरपि, वि. सरलस्तु ना। उदारे पूतिकाष्ठे च, हे. चरणौ रघे च सरलः, त्रि. V. मोच.

सरस्. सरसी विस्तृतकासारे सरो नीरतड़ागयोः, मे. सरश्तोय-तड़ागयोः, वि. सरो नीरतड़ागयोः, त्रि.

सरस्वत्. सरस्वांश्च नदे चाब्धौ नान्यवद् रसिके स्त्रियाम्। वाणी-स्त्रीरत्नवाग्देवीगोनदीषु नदीभिदि। मनुपत्नामपि, मे. सरस्वती सरिद्भेदे गोवाग्देवतयो र्गिरि। स्त्रीरत्ने चापगायाञ्च सरस्वान् सिन्धु-केऽम्बुधौ, वि. सरस्वानुदधौ नदे सरस्वती सरिद्भिदि। वाचग्रापगायां स्त्रीरत्ने गोवाग्देवतयोरपि, हे. सरस्वन्तौ नदार्णवौ, अ. अथो वचः। सरस्वती सरिद् गौश्च, त्रि.

सरोजिनी. सरोजिनी तु कमलाकरे पद्मे च योषिति, मे. सरो-जिनी स्यात् कासारे पद्मिनीपद्मयोस्तथा, वि. सरोजिनी सरोरुहे। सरो-रुहिण्यां कासारे, हे.

सर्ग. सर्गस्तु निश्चयाध्यायमोक्षोत्साहात्मसृष्टिषु, मे, वि. सर्ग-स्त्यागस्वभावयोः। उत्साहे निश्चयेऽध्याये मोहानुमतिसृष्टिषु, हे.

सर्जरस. अथ सर्जरसो वाद्यभाण्डभेदे च धूपके, मे. वीणाभेदे सर्ज-रसो धूपकेऽपि, त्रि. v. सर्वरस.

सर्जू. सर्जूर्वणिजि विद्युति (स्त्रियाम्), मे. सर्जूर्वणिजि विद्युति, वि.

सर्वंसह. सर्वंसहः सहिष्णौ स्यात् सर्वंसहा पुनः क्षितौ, हे.

सर्वग. सर्वगं सलिले क्लीबं सर्वगः शङ्करे विभौ, मे. सर्वगं जले। सर्वगस्तु विभौ रुद्रे, हे. सर्वगं सलिले ख्यातं सर्वगः शङ्करे विभौ, वि.

सर्वज्ञ. सर्वज्ञः शिवबुद्धयोः, मे. सर्वज्ञः शङ्करे बुद्धे, वि. सर्वज्ञस्तु जिनेन्द्रे स्यात् सुगते शङ्करेऽपि च, हे. सर्वज्ञः शङ्करे जिने, त्रि.

सर्वतोभद्र. सर्वतोभद्र इत्युक्तः काव्यचित्ते गृहान्तरे। निम्बे ना सर्वतोभद्रा गम्भारीनटयोषितोः, मे. सर्वतोभद्रश्लोकभित्काव्य-चित्तयोः। निम्बेऽथ सर्वतोभद्रा गम्भार्यां नटयोषिति, हे. सर्वतोभद्र

इसुत्रकः कार्य्यचित्रे गृहान्तरे। निम्बेऽपि सर्वतोभद्रा गम्भारीनटयोषितोः, वि.

सर्वतोमुख. सर्वतोमुख उग्रे च चैतन्यब्रह्मणोः पुमान्। नपुंसकन्तु पानीये सुरवर्त्मन्यपि स्मृतम्, मे. अथ सर्वतोमुखः। विधावात्मनि भर्ग्गे च सर्वतोमुखमम्बु, खम्, हे. सर्वतोमुखमाख्यातमन्तरिक्षे च पायसि। विविधे लम्बरुद्रेषु कथितः सर्वतोमुख., वि.

सर्वथा. सर्वथा हेतुवाढ्योः, मे, वि.

सर्वरस. सर्वरसः स्मृतो वाद्यभाण्डभेदे च धूपके, वि. सर्वरसस्तु धूपके। वाद्यभेदे, हे. V. सर्जरस.

सर्वसन्नाह. सर्वात्मनि सर्वसन्नाहः, श.

सर्वौघ. सर्वौघो गुरुवेगे च सर्वसन्नहने पुमान्, मे. सर्वौघो गुरुवेगार्थसर्वसन्नहनार्थयोः, वि.

सव. सवो यज्ञे च सन्धाने, मे. सवः सन्धानयज्ञयोः, वि.

सवन. सवनन्त्वध्वरे स्नाने सोमनिर्द्दलनेऽपि च, मे. सवनं यज्ञियस्नाने सोमनिर्द्दलनेऽपि च, वि. सवनं स्नानयागयोः। सोमनिर्द्दलने चापि, हे. क्रतौ स्नाने च सवनम्, त्रि.

सव्य. सव्यं वामे प्रतीपे स्यात्, मे. सव्यं तु दक्षिणे। वामे च प्रतिकूले च, हे. सव्यं वामप्रतीपयोः, वि.

सस्यक. सस्यको मणिभेदेऽसौ, मे. सस्यकः स्यात् मणौ खड्गे नारिकेलस्य चान्तरे, वि. सस्यको नालिकेरान्तःसस्याभमणिखड्गयोः, हे. मणौ खड्गे च सस्यकः, त्रि.

सह. सहो बले न स्त्रियां स्यात् स्त्रियान्तु नखभेषजे। दण्डोत्पलामुद्गपर्णीकुमारीष्टयिवीषु च, मे. सहः क्षेमे बलेऽपि च। सहोर्व्यां सहदेवायां कुमार्य्यां नखभेषजे। मुद्गपर्ण्याञ्च, हे. सहो बले सहा मुद्गपर्ण्याञ्च नखभेषजे। सहदेवाकुमार्य्योश्च सहः क्षान्ते सहा भुवि, वि. सह साकल्य इष्यते। विद्यमाने च सादृश्ययौगपद्यसमृद्धिषु। सम्बन्धे

च, मे. सह सम्बन्धसादृश्ययौगपद्यसमृद्धिषु। साकल्ये विद्यमाने च, हे. सह साकल्यसादृश्ययौगपद्यसमृद्धिषु।. विद्यमाने च सम्बन्धे सहशब्दः प्रकीर्तितः, वि.

सहचर. भवेत् सहचरो झिण्ट्यां द्वयोरनुचरे त्रिषु, मे. भवेत् सहचरो झिण्ट्यां वयस्ये प्रतिबन्धके, वि. सहचरः पुन झिण्ट्यां वयस्ये प्रतिबन्धके, हे.

सहज. सहजस्तु निसर्गे ना सहोत्थे पुनरन्यवत्, मे. सहजस्तु निसर्गे स्यात् सहोत्थे पुनरन्यवत्, वि. सहजः सहसम्भवे। निसर्गे च, हे. निसर्गे सहजः पुंसि सहोत्थे वाच्यलिङ्गकः, त्रि.

सहदेव. सहदेवा बलादण्डोत्पलयोः सारिवौषधौ। सहदेवो तु सर्पाक्ष्यां पुंसि स्यात् पाण्डवे पुनः, मे. सहदेवा बलादण्डोत्पलासारिवभेषजे। सहदेवो तु सर्पाक्ष्यां सहदेवश्च पाण्डवे, वि. सहदेवस्तु पाण्डवे। सहदेवा बलादण्डोत्पलयोः शारिवौषधे। सहदेवो तु सर्पाक्ष्याम्, हे.

सहस्. सहो बले ज्योतिषि च पुंसि हेमन्तमार्गयोः, मे. सहो बले ज्योतिषि मार्गशीर्षहेमन्तयोश्चापि सहाः प्रदिष्टः, वि. सहो बले ज्योतिषि च सहा हेमन्तमासयोः, हे. सहो बलं सहा मार्गः, अ.

सहसा. आकस्मिकार्थे सहसा तत्काले च निगद्यते, उ.

सहस्रपाद्. सहस्रपाद् कारण्डे मार्तण्डे यज्ञपूरुषे, मे, वि. सहस्रपादो यज्ञपूरुषे। कारण्डसूर्ययोः, हे.

सहस्रवेधिन्. सहस्रवेधि क्लीबं स्यात् रामठे नाऽम्लवेतसे, मे. सहस्रवेधी स्यादम्लवेतसे रामठेऽपि च,वि. सहस्रवेधी चुके सहस्रवेधि तु हिङ्गौ, हे.

सह्य. सह्यः शैलान्तरे पुमान्। सोढव्ये वाच्यलिङ्गः स्यादारोग्ये तु नपुंसकम्, मे. सह्यं शैलान्तरारोग्यसोढव्येषु प्रचक्षते, वि. सह्यमारोग्ये सोढव्ये शैले, हे. ना शैले सह्यमारोग्यम्, त्रि.

साक्षात्. साक्षात् प्रत्यक्षतुल्ययोः, मे, वि, हे, अ. प्रत्यक्षसदृशोः साक्षात्, ह

साति. साति र्दानेऽवसाने स्त्री, मे. साति र्दानेऽवसाने च, वि. साति र्दानावसानयोः, हे, अ.

सादिन्. सादी तुरङ्गमातङ्गरथारोहेषु दृश्यते, मे. सादी तुरङ्गमारोहे निषादिरथिनोरपि, हे. अथ सादिनौ द्वौ सारथिहयारोहौ, अ. सादी तुरङ्गमातङ्गरथारोहेषु कथ्यते, वि.

साधन. साधनं स्वतसंस्कारे सैन्ये सिद्धे वधे गतौ। निर्वर्त्तनोपायमेढ्रे दापनेऽनुगमे धने, मे. साधनं निर्वृतौ मेढ्रे सैन्ये सिद्धे वधे गतौ। उपाये स्वतसंस्कारे दापनेऽनुगमे धने, वि. साधनं सिद्धिसैन्ययोः। उपायेऽनुगमे मेढ्रे निवृत्तौ कारके वधे। दापने स्वतसंस्कारे प्रमाणे गमने धने, हे. मारणे स्वतसंस्कारे गतौ द्रव्येऽर्थदापने। निर्वर्त्तनोपकरणानुव्रज्यासु च साधनम्, अ. साधनं सिद्धमेढ्रयोः, त्रि. उपकरणे करणे च द्रविणे लिङ्गे च यातनायाञ्च। सेनाङ्गे संसिद्धौ साधनशब्दप्रयोगः स्यात्, ह.

साधिष्ठ. साधिष्ठोऽतिदृढार्थयोः, मे, वि. अथ साधिष्ठोऽत्यर्थे दृढतमेऽपि च, हे.

साधीयस्. साधीयानतिबाढे स्यादतिसाधौ च वाच्यवत्, मे. साधीयानतिबाढे स्यादतिसाधौ तु वाच्यवत्, वि. साधीयानतिशोभने। अतिबाढे, हे. (अतिशये) साधीयान् साधुबाढयोः, अ.

साधु. साधु र्वार्द्धुषिके चारौ सज्जने चाभिधेयवत्, मे, वि. साधुर्लिंगे मुनौ वार्द्धुषिके सज्जनरम्ययोः, हे. साधू रम्येऽपि च त्रिषु, अ. त्रिषु साधु र्धनिन्यपि, त्रि.

साध्य. साध्यो योगान्तरे स्मरे। गणदेवविशेषे च साधनीये तु वाच्यवत्, मे. साध्याभिख्या साधनीये गणदेवतयोगयोः, वि. साध्यो योगे साधनीये गणदेवतमित्यपि, हे. साध्या देवाः फले साध्यम्, त्रि.

सानु. सानुरस्त्री वने प्रस्थे वात्यामार्गाग्रकोविदे, मे. सानुः स्नुङ्गे बुधे मार्गे वात्यायां पल्लवे वने, वि.

सान्त्व. सान्त्वं दाक्षिण्यसामनोः, मे. सान्त्वं सामनि दाक्षिण्ये, वि, हे.

सान्द्र. सान्द्रं वने घने स्त्रदौ, मे. सान्द्रो घनकाननयो र्म्दौ, वि.

सामज. समाजस्तु गजे पुंसि सामोत्थे पुनरन्यवत्, मे. सामजस्तु गजे प्रोक्तः सामोत्थे पुनरन्यवत्, वि. सामजस्तु सामोत्थे कुञ्जरेऽपि च, हे. सामजः कुञ्जरो ज्ञेयः सामजः सामजो मतः, अने.

सामन्. साम क्लीवमुपायस्य भेदे वेदान्तरेऽपि च, मे.

सामयोनि. सामयोनिस्तु सामोत्थे ब्रह्मकुञ्जरयोरपि, मे. सामयोनिस्तु सामोत्थे सामयोनि गजे विधौ, वि. सामयोनिस्तु सामोत्थे द्रुहिणे गजे, हे.

सामर्थ्य. सामर्थ्य योग्यतायां स्यात् शक्तावपि नपुंसकम्, मे. सामर्थ्य योग्यताशक्तौ, वि. सामर्थ्य योग्यताशक्त्योः, हे.

सामि. सामि निन्दार्धयो र्मतम्, मे, वि. सामि स्त्वर्धे जुगुप्सिते,श.

सामिधेनी. सामिधेनी तु धाय्यायां समिध्यपि च योषिति, मे. सामिधेनी ऋचि प्रोक्ता सामिधेनी समिध्यपि, वि. सामिधेनी समिदृचोः, हे.

सामुद्र. सामुद्रं देहलक्षणे। समुद्रजेऽन्यलिङ्गः, मे. सामुद्रं देहलक्षणे। सामुद्रस्तु समुद्रोत्थलवणादिषु भेद्यवत्, वि. सामुद्रं लवणान्तरे। लक्षणे च शरीरस्य, हे.

साम्प्रतम्. साम्प्रतञ्चाधुनार्थे स्यादुचितार्थे च दृश्यते, मे. साम्प्रतञ्चाधुनार्थे स्याद् युक्तार्थेऽपि च साम्प्रतम्,वि. साम्प्रतं त्वचितेऽधुना,हे,युक्तार्थे साधनार्थे च साम्प्रतं तद्‌विदो विदुः,त्रि. वर्तमाने च युक्ते च साम्प्रतं संप्रचक्षते, ह.

साय. सायः काण्डे दिनान्ते च, मे. सायः काण्डापराह्णयोः, वि. सायः शरेऽपराह्णे च, हे.

सायक. सायकः शरखङ्गयोः, मे, वि. सायकः खड्गबाणयोः, हे. शरे खङ्गे च सायकः, ध. सायकौ बाणमार्गणौ, श.

सार. सारो बले स्थिरांशे च मज्ज्ञि पुंसि जले धने। न्यायेत्र क्लीवं त्रिषु वरे, मे. सारो बले मज्जनि च स्थिरांशे न्यायेत्र च नीरे च धने च सारम्। वरेऽन्यवत् सारमुदाहरन्ति, वि. सारो मज्जस्थिरांशयोः।

बले श्रेष्ठे च सारन्तु द्रविणन्याय्यवारिषु, हे. सारो बले स्थिरांशे च न्याय्येत्र क्लीवं वरे त्रिषु, श्र. श्रेष्ठे स्थाम्नि धने शुके मज्ञि सार उदाहृतः, हं.

सारङ्ग. सारङ्गः पुंसि हरिणे चातके च मतङ्गजे। शबले त्रिषु, मे. सारङ्गश्चातके भृङ्गे कुरङ्गे च मतङ्गजे। पक्षिभेदे च सारङ्गः सारङ्गः शबलेऽन्यवत्, वि. सारङ्गो विहगान्तरे। चातके चञ्चरीके च द्विपेणशबलेषु च, हे. चातके हरिणे पुंसि सारङ्गः शबले त्रिषु, श्र. सारङ्गश्चातके ख्यातः सारङ्गः कुञ्जरो मतः। सारङ्गो भ्रमरो ज्ञेयः सारङ्गो हरिणो मतः, अने.

सारण. सारणो रावणान्तरे। रुग्भेदे ना प्रसारण्यां स्वल्पनद्याञ्च सारणी, मे. सारणी स्वल्पसरिति प्रसारण्याञ्च सारणी। सारणः स्यादतीसारे सचिवे रावणस्य च, वि. सारणः स्यादतीसारे दशकन्धरमन्त्रिणि, हे.

सारस. सारसः पक्षिभेदेन्द्वोः क्लीवन्तु सरसीरुहे, मे. सारसः पक्षिभेदे स्यात् सारसं सरसीरुहे, वि. सारसं सरसीरुहि। सारसः पुष्कराख्येन्द्वोः, हे. श्रथ सारसम्। पद्मे ना पक्षिणीन्द्वौ च, त्रि.

सारसन सारसनमप्युरश्छदे तनुत्रिणां मेखलायाञ्च, मे. सारसनं मेखलायामुरश्छे च तनुत्रिणाम्, वि. सारसनमुरश्छदे। काञ्चयाञ्च, हे.

सार्थ. सार्थो वणिक्समूहे स्यादपि सङ्घातमात्रके, मे, वि. सार्थो वणिग्गणे हन्दे धनेन सहितेऽपि च, हे.

सार्वभौम. सार्वभौमस्तु दिङ्नागे सर्वपृथ्वीपतावपि, मे, वि सार्वभौमस्तु दिग्गजे चक्रवर्तिनि, हे. सार्वभौमो गजे राज्ञि, त्रि.

साल. सालः पादपमात्रे स्यात् प्राकारे सर्जपादपे, मे. सालः पादपमात्रे स्यात् प्राकारे शङ्कुद्रुमे, वि. सालः सर्जतरौ दृक्षमात्रप्राकारयोरपि, हे. सालो वरणसर्जयोः, त्रि. सालः प्राकारदृक्षयोः, अने.

सालसार. सालसारस्तरौ हिङ्गौ, हे. v. शालसार.

सावन. सावनो यज्ञकर्मान्ते यजमानप्रचेतसोः, मे. त्रि. हे.

सावित्र. सावित्रः शङ्करे वसौ। सावित्री सत्यवत्पत्न्यां ब्रह्मपत्न्यु-मयोरपि, मे. सावित्रः शङ्करे प्रोक्तः सावित्री देवतान्तरे, वि. सावित्रस्तु महेश्वरः। सावित्री देवताभेदे, हे.

साहस. साहसन्तु बलात्कारकृतकार्ये दमेऽपि च, मे, वि. साहसन्तु दमे दुष्कृतकर्मणि। अविमृश्यकृतौ धार्ष्ट्ये, हे.

सिंह. सिंहः कण्ठीरवे राशौ सत्तमे चोत्तरस्थितः। सिंही तु कण्ट-कार्यां स्याद्‌ वार्ताकौ वासकेऽपि च, मे. सिंहः कण्ठीरवे राशौ सत्तमे चोत्तर-स्थितः। सिंही क्षुद्राबृहत्योः स्याद्‌ वासके राहुमातरि, वि. सिंहस्तु राशि-भेदे स्वर्गाधिपे। श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थश्च सिंही स्वर्भानुमातरि। वासाबृहत्योः क्षुद्रायाम्, हे. सिंह्यौ वार्ताकुवासकौ। राशिभेदे हरौ सिंहः श्रेष्ठार्थे चोत्तरे स्थितः, त्रि

सिंहाण. v शिङ्घाण.

सिकता. सितका स्त्री सिकतिले वालुकायाञ्च भूम्नि, मे. सिकता वालुकायां स्युः सिकताऽप्यामयान्तरे। सिकतान्वितदेशे च शर्करायाञ्च कीर्तिता, वि. सिकताः स्युः वालुकायां सिकता सैकते रुजि, हे. सिकताः स्युः वालुकापि, श.

सिक्थ. सिक्थो भक्तपुलाके ना मधूच्छिष्टे नपुंसकम्, मे, त्रि. सिक्थं नील्यां मधूच्छिष्टे सिक्थो भक्तपुलाकके, हे. सिक्थं नील्यां मधूच्छिष्टे सिक्थ ओदनसम्भवे, वि.

सित. सितमवसिते च बद्धे धवले त्रिषु शर्करायां स्त्री, मे. सितस्त्वव-सिते बद्धे वर्णे सिता तु शर्करा, हे सितः समाप्ते धवले निबद्धज्ञातयोरपि, वि. बद्धार्जुनौ सितौ, श. शर्करापि सिता, लि. सितो बद्धः सितः शुक्ल. सितं रजतमुच्यते। सायकोऽपि सितो ज्ञेयः सितो दैत्यपुरो-हितः, अने

सिद्ध. सिद्धो ना व्यासादौ भेदे योगस्य देवयोनेश्च। त्रिषु निष्पन्ने, मे. सिद्धो व्यासादिषु स्यात् सिद्धाः स्युः देवयोनिषु। नित्ये प्रसिद्धे निष्पन्ने,

वि. सिद्धो व्यासादिके देवयोनौ निष्पन्नमुक्तयोः। नित्ये प्रसिद्धे, हे. सिद्धस्तु नित्यनिष्पन्दनादिषु, त्रि.

सिद्धरस. सिद्धरसो रसे पुंसि व्याड़िमभृतिषु त्रिषु, मे. सिद्धरसो रसे व्याड़िमभृतिषु च दृश्यते, वि.

सिद्धार्थ. सिद्धार्थस्तु पुमान् शाक्यसिंहे च सितसर्षपे, मे. सिद्धार्थः शाक्यसिंहे स्यात् सिद्धार्थः सितसर्षपे, वि. सिद्धार्थः सर्षपे शाक्यसिंहेऽपि जिननप्तरि, हे. सिद्धार्थः सर्षपे शुक्ले, त्रि.

सिद्धि. सिद्धिः स्त्री योगनिष्पत्तिपादुकान्तर्धिंष्टद्धिषु, मे. सिद्धिर्निष्पत्तियोगयोः, वि. सिद्धिस्तु मोक्षे निष्पत्तियोगयोः, हे.

सिध्मल. सिध्मला मत्स्यविकृतौ वाच्यवत् तु किलासिनि, मे. सिध्मलः किलासी सिध्मला मत्स्यचूर्णके, हे. सिध्मला मत्स्यचूर्णे स्यात् सिध्मलश्च किलासिनि, वि. सिध्मला शुष्कमीने स्त्री त्रिलिङ्गस्तु किलासिनि, त्रि.

सिनीवाली. सिनीवाली तु दृष्टेन्दु,कलामादुर्गयोः स्त्रियाम्, मे.

सिन्दूर. सिन्दूरस्तरुभेदे स्यात् सिन्दूरं रक्तचूर्णके। सिन्दूरी रोचनीरक्तचेलिकाधातकीषु च, मे, वि. सिन्दूरं नागसम्भवे। सिन्दूरस्तु द्रुमभेदे सिन्दूरी रक्तचेलिका। रोचनी धातकी, हे.

सिन्दूरतिलक. सिन्दूरतिलक उक्तो मतङ्गजे स्त्री तु कामिन्याम्, मे. सिन्दूरतिलको नागे सिन्दूरतिलका स्त्रियाम्, वि. सिन्दूरतिलको हस्ती सिन्दूरतिलकाऽङ्गना, हे.

सिन्धु. सिन्धुर्वमथुदेशाब्धिनदे ना सरिति स्त्रियाम्, मे सिन्धुः समुद्रे नद्याञ्च नदे देशभेदानयोः, वि. सिन्धुर्नद्यां गजमदेऽब्धौ देशनदभेदयोः, हे. देशे नदविशेषेऽब्धौ सिन्धुर्ना सरिति स्त्रियाम्, श्र सरित्समुद्रयोः सिन्धुः, श्राने सिन्धुः समुद्रनद्योः, ह.

सिप्र सिप्रो निदाघसलिले सिप्रा तु सरिदन्तरे, मे. सिप्रः स्वेदे सिप्रा नद्याम् हे.

सिर. सिरा नाद्यम्बुवाहिनी। सिरस्तु पिप्पलीमूलम्, हे. V. शिर.

सीता. सीता लाङ्गलपद्धतिर्वैदेहीस्वर्गगङ्गासु, मे. सीता जनकजा-गङ्गाभेदयो र्हलपद्धतौ, हे. सीता रामकलत्रे सत्रात् तथा लाङ्गलपद्धतौ। नभो-नद्याञ्च, वि. सीता लाङ्गलरेखा सत्राट् व्योमगङ्गा च जानकी, त्रि. सीता लक्ष्मीसमा सीता सीता सस्याधिदेवता। सीता सीरध्वजापत्यं सीता मन्दाकिनी मता, अने.

सीमन्. सीमा घाटस्थितिक्षेत्रेष्वण्डकोषेऽपि च स्त्रियाम्, मे. सीमा घाटे स्थितौ क्षेत्रे, त्रि.

सीमा. सीमा घाटस्थितिक्षेत्रेष्वण्डकोषेऽपि च स्त्रियाम्, मे. सीमा घाटे स्थितौ क्षेत्रे मर्यादावेलयोरपि, वि. सीमा घाटे स्थितौ क्षेत्रे, हे.

सीर. सीरोऽर्कहलयोः पुंसि, मे. सीरस्तिग्मकरे हले, वि. सीरः सत्रादंशुमालिनि। लाङ्गले, हे. हलतिग्मकरौ सीरौ, त्रि.

सु. सु पूजायां भृशार्थानुमतिकृच्छ्रसमृद्धिषु, वि, मे.

सुकर्मन्. सुकर्मा तु पुमान् योगभेदे सत्राट् देवशिल्पिनि, मे. सुकर्मा ग्रहयोगे सत्रात् सुकर्मा देवशिल्पिनि, वि. सुकर्मा योगभेदे सत्रात् सुक्रिये देवशिल्पिनि, हे.

सुकुमार. सुकुमारो वाच्यवत् त्रिषु। पुंसि पुण्ड्राभिधानेक्षौ, मे. सुकुमारश्च पुण्ड्रेक्षौ कोमले त्वभिधेयवत्, वि. सुकुमारश्च कोमले। पुण्ड्रेक्षौ, हे.

सुकृत. सुकृतन्तु शुभे पुण्ये क्लीवं सुविहिते त्रिषु, मे. सुकृतन्तु शुभे पुण्ये सुविधाने च वाच्यवत्, वि. सुकृतन्तु शुभे पुण्ये सुविधाने, हे.

सुख सुखं शर्मणि नाके च सुखा पुर्यां प्रचेतसः, मे, वि. सुखं त्रिदिवशर्मणोः। सुखा प्रचेतसः पुर्याम्, हे.

सुत्राम. सुत्रामो वरुणे राजतिनिशे सुरभोजने, मे. सुत्रामो राज-तिनिशे शोभनाशप्रचेतसोः, वि. सुत्रामस्तु प्रचेतसि। शुभाशे राज-तिनिशे, हे

सुगन्धि. सुगन्धिः सत्रादिष्टगन्धे त्रिषु क्लीवन्तु बालुके, मे. सुगन्धिः सत्रादिष्टगन्धे सुगन्धि हरिबालुके, वि.

सुगम. सुगमः कोमले काव्ये, अने.

सुग्रीव. सुग्रीवो वासुदेवस्य हये शाखाम्हगेश्वरे, मे. सुग्रीवः शोभनग्रीवे सुग्रीवो वानराधिपे, वि.

सुत. सुतस्तु पार्थिवे पुत्रे स्त्र्यपत्ये तु सुता स्मृता, मे. सुतः पार्थिवपुत्रयोः, वि. सुतः पुत्रे नृपे, हे. पार्थिवे तनये सुतः, अ.

सुतल. सुतलोऽट्टालिकाबन्धनागलोकप्रभेदयोः, मे. सुतलप्रतलौ चेति पातालभुवनद्वये। सत्रातामट्टालिकाबन्धे तताङ्गुलिकरे क्रमात्, वि. सुतलोऽट्टालिकाबन्धे पातालभुवनान्तरे, हे.

सुदर्शन. सुदर्शनो हरेश्चक्रे मेरुजम्बूद्रुमे पुमान्। न द्वयोः शक्रनगरे आम्नौषधिभिदोः स्त्रियाम्, मे. सुदर्शनो हरेश्चक्रेऽमरावत्यां सुदर्शना। आम्नायामौषधीभेदे मेरुजम्बूां सुदर्शना, वि. सुदर्शनः। विष्णोश्चक्रे सुदर्शन्यमरावत्यां सुदर्शना। आम्नायामौषधीभेदे मेरुजम्बूां सुराभिदि, हे.

सुदामन् सुदामा तु पुमान् वारिधरपर्वतभेदयोः, मे. सुदामा भूधरे मेघे, वि. सुदामा पर्वते मेघे, हे.

सुधन्वन् सुधन्वा मौढधानुष्के त्रिषु ना विश्वकर्मणि, मे सुधन्वा मैढधानुष्के सुधन्वा विश्वकर्मणि, वि सुधन्वा त्वष्टृधन्विनोः, हे.

सुधा. सुधा स्त्री लेपने मूर्वास्नुहीगङ्गेष्टिकाम्हते, मे. सुधाऽम्हते स्नुहीमूर्वालेपगाङ्गेष्टिकासु च, वि. सुधा गङ्गेष्टिकास्नुह्यो र्मूर्वालेपाम्हतेषु च, हे. सुधा लेपोऽम्हतं स्नुही, अ सुधा प्रासादमार्ग्यं द्रव्यं सुधा विद्युत् सुधाऽम्हतम्। सुधैकभोजनं ज्ञेयं सुधा धात्री सुधा स्नुही, अने.

सुधास्रुति. सुधास्रुतिः पुमान् मखे। चन्द्रे, मे. सुधास्रुति मखे विधौ, वि.

सुनन्दा. सुनन्दा रोचनोमयोः, मे. सुनन्दा रोचनानार्योः, वि. सुनन्दा रोचनाऽङ्गना। जननीबाहुबलिनोः, हे

सुनार. सुनारस्तु शुनीस्तन्ये सर्पाण्डकलविङ्कयोः, मे, वि. सुनारस्तु शुनीस्तन्ये सर्पाण्डे चटकेऽपि च, हे.

सुनीति. सुनीतिः शोभननये ध्रुवमातरि योषिति, मे. सुनीतिः शोभननये सुनीति ध्रुवमातरि, वि. सुनीति ध्रुवमाता स्त्रयात् सुनयोऽपि, हे.

सुन्दर. सुन्दरी तरुभिन्नारीभिदोः स्त्री रुचिरेऽन्यवत्, मे, सुन्दरी स्त्रीतरुभिदोः, वि. सुन्दर्यङ्गनायां द्रुमान्तरे, हे.

सुपर्ण. सुपर्णः स्वर्णचूड़े च गरुड़े कृतमालके। सुपर्णी कमलिन्याञ्च वैनतेयस्य मातरि मे. सुपर्णस्ताम्रचड़े स्त्रयात्. गरुड़े कृतमालके। सुपर्णी कमलिन्याञ्च सुपर्णा तार्क्ष्यमातरि, वि. सुपर्णः कृतमालके। गरुड़े स्वर्णचूड़े च सुपर्णा विनताऽब्जिनौ, हे.

सुपर्वन्. सुपर्वा ना शरे वंशे पर्वधूमसुरेषु च, मे. सुपर्वा त्रिदशे वंशे शरे धूमेऽपि पर्वणि, वि. सुपर्वा पर्वणि शरे त्रिदशे वंशधूमयोः, हे. धूमवंशशराऽमर्त्याः सुपर्वाणः प्रकीर्तिताः, त्रि.

सुप्ति. सुप्तिः स्पर्शाज्ञतानिद्राविश्रम्भे शयने स्त्रियाम्, मे. सुप्तिः स्पर्शाज्ञतायाञ्च स्वापे विश्रम्भवार्तिनि, वि. सुप्तिः स्वापे स्पर्शाज्ञतारुजि, हे.

सुप्रतीक. सुप्रतीकः शोभनाङ्गे भवेदीशानदिग्गजे, मे, वि. सुप्रतीकः स्यादीशानदिग्गजे शोभनाङ्गके, हे.

सुभाषित. सुभाषितो बुद्धे पुमान् सूक्ते नपुंसकम्, मे.

सुमनस्. सुमनाः पुष्पमालत्योः स्त्रियां ना धीरदेवयोः, मे, त्रि. सुमनाः पुष्पमालत्योस्त्रिदशे कोविदेऽपि च, वि. सुमनाः प्राज्ञदेवयोः। जात्यां पुष्पे, हे. ज्ञेयाः सुमनसो देवाः कुसुमानि च सज्जनाः, धने.

सुमुख. सुमुखस्तार्क्ष्यतनये स्वरिनागप्रभेदयोः, मे. सुमुखस्तार्क्ष्यतनये फणिभेदे च पण्डिते, वि. सुमुखो गरुड़ात्मजे। पण्डिते फणिभेदे स्यात्, हे. सुमुखस्तार्क्ष्यपुत्रे, त्रि.

सुमेधस्. सुमेधास्तु स्त्रियां ज्योतिष्मत्यां त्रिषु सुबुद्धिनि, मे. सुमेधास्तु सुबुद्धौ स्यात् ज्योतिष्मत्यामपीष्यते, वि. सुमेधास्तु ज्योतिष्मत्यां विदुष्यपि, हे.

सुयामुन. सुयामुनो वत्सराजे प्रासादेऽद्र्यन्तरेऽसुव्रते, मे, वि. सुयामुनो जनार्दने । वत्सराजे प्रासादेऽद्रिभेदे, हे.

सुर. सुरा चषकमद्ययोः । पुंलिङ्गस्त्रिदिवेशे स्यात्, मे. सुरो देवे सुरा मद्ये चषकेऽपि सुरा क्वचित्, वि. सुरो देवे सुरा चषकमद्ययोः, हे.

सुरत. सुरतं स्यात् निधुवने देवत्वे सुरता स्मृता, मे. सुरतं स्यात् निधुवने देवत्वे सुरता मता, वि.

सुरततालो. भवेत् सुरततालो तु दूतिकायां शिरःस्रजि, मे, वि. सुरततालो शिरःस्रग्दूत्योः, हे.

सुरभि. सुरभिः शल्लकीमातृभिन्मुरागोषु योषिति । चम्पके च वसन्ते च तथा जातीफले पुमान् । स्वर्णे गन्धोपले क्लीवं सुगन्धिकान्तयोस्त्रिषु । विख्याते सचिवे धीरे चैत्रेऽपि च पुमानयम्, मे. सुरभिश्चम्पके स्वर्णे जातीफलवसन्तयोः । गन्धोपले सौरभेय्यां शल्लकीमातृभेदयोः । सुगन्धे च मनोज्ञे च वाच्यवत् सुरभिः स्मृतः, वि. सुरभि हेम्नि चम्पके । जातीफले मातृभेदे रम्ये चैत्रवसन्तयोः । सुगन्धौ गवि शल्लक्याम्, हे. सुरभि गंवि च स्त्रियाम्, श. सुरभिः स्याद् वसन्तेऽपि सभाद्रूवतालयेऽपि च, त्रि. श्रेष्ठेऽपि निगद्यते सुरभिः, ह.

सुरस. सुरसस्तु त्रिषु स्वादौ पर्णासे तु नपुंसकम् । स्त्रीरास्नानागमात्रोश्च, मे. सुरसः स्यात् सुमधुरे पर्णासे सुरसाऽपि च, वि. सुरसः स्वादौ पर्णासे, हे.

सुरूप. सुरूपस्तु बुधे रम्ये प्राप्तरूपाभिरूपवत्, हे. V. प्राप्तरूप.

सुवर्ण. सुवर्णो ना स्वर्णकर्षे सुवर्णालुमयान्तरे । स्त्री रूपणागुरुणि क्लीबे काञ्चने हरिचन्दने, मे. सुवर्णं स्वर्णमात्रे स्यात् सुवर्णं कर्षविल्वयोः ।

सुवर्णस्य सुवर्णालुकृष्णागुरुमखान्तरे, वि. सुवर्णं काञ्चने कर्षे सुवर्णाली मखान्तरे। कृष्णागुरुणि बिल्वे च, हे. सुवर्णं मानभेदेऽपि, त्रि.

सुवसन्तक. सुवसन्तक उद्दिष्टो वासन्त्यां मदनोत्सवे, मे. सुवसन्तक इत्येष वासन्त्यां मदनोत्सवे, वि.

सुवह. सुवहा शल्लक्येलापर्णीगोधापदीषु वीणायाम्। रास्ना-श्रेफालिकयोः स्त्री सुखवाह्येऽन्यलिङ्गः स्यात्, मे. सुवहा सल्लकीगोधापदीशेफा-लिकासु च। एलापर्ण्यां च सुवहा वल्लकीरास्नयोरपि। सम्यग्वाहे तु सुवहो वाच्यवत् समुदाहृतः, वि. सुवहस्तु सम्यग्वहे सुवहा शल्लकीद्रुमे। रास्नाशेफालिकागोधापद्येलापर्णिकासु च, हे.

सुवेल. सुवेलः प्रणते शान्ते त्रिषु ना पर्वतान्तरे, मे. सुवेलः प्रणते शान्ते सुवेलः पर्वतान्तरे, वि. सुवेलः प्रणते शान्ते गिरिभेदे, हे.

सुव्रत. सुव्रता सुखसन्दोह्या शोभनव्रतयोरपि, मे. सुव्रता सुख-सन्दोह्यसुरभ्यां शुभव्रते। वाच्यवत्, वि. सुव्रता। सुखदोह्यासौरभेय्यां सुव्रतोऽर्हति सद्व्रते, हे. सुदोह्या गौश्च सुव्रता, त्रि.

सुषम. सुषमाऽनन्तशोभायां स्त्री चारौ च समे त्रिषु, मे. सुषमं चारुसमयोः सुषमा परमद्युतौ, वि. सुषमं रुचिरे समे। सुषमा तु स्यात् परमशोभायां कालभिद्यपि, हे.

सुषवी. सुषवी कारवेल्ले स्यात् कृष्णजीरकजीरयोः, मे, वि. सुषवी कृष्णजीरके। जीरके कारवेल्ले च, हे.

सुषीम. सुषीमः शीतले चारौ त्रिषु ना पन्नगान्तरे, मे. सुषीमः शिशिरे चारौ सुषीमः पन्नगान्तरे, वि. सुषीमः शिशिरे रम्ये, हे.

सुषेण. सुषेणः करमर्दे स्यात् विष्णुसुग्रीववैद्ययोः, मे. सुषेणः करमर्देऽपि विष्णुसुग्रीववैद्ययोः, वि. सुषेणो विष्णुसुग्रीववैद्ययोः करमर्दके, हे. विष्णौ सुषेणः करमर्दके। कपिवैद्ये च, त्रि.

सुठु. सुठु प्रशंसनेऽपि स्यात्सत्यर्थे च निगद्यते, मे. सुठु प्रशंसनेऽपि च सत्यर्थेऽपि च कथ्यते, वि. सुठु सत्यप्रशंसयोः, त्रि.

सूक. सूक इत्यपि । वाणवातोत्पले, मे. सूका वाणोत्पलवाताः, हे सूको वाणानिलोत्पले, वि

सूक्ष्म सूक्ष्मं सत्रात् कतकेऽध्यात्मे पुंसत्रणौ त्रिषु चाल्पके, मे. सूक्ष्मं सत्रात् कतकेऽध्यात्मेऽप्यणौ सूक्ष्मोऽल्पकेऽन्यवत्, वि सूक्ष्मोऽणौ सूक्ष्ममल्पके। अध्यात्मे कतके, हे सूक्ष्ममध्यात्ममपि, श.

सूचक. सूचकः सीवनद्रव्ये बोधके पिशुने शुनि। श्रोतौ काके, मे. सूचकः सीवनद्रव्ये बोधके दृष्टदर्शके। पिशुने शुनि काके च, वि. सूचकः शुनि दुर्जने। कथके सीवनद्रव्ये मार्जारे वायसेऽपि च, हे सूचकौ खलकुक्कुरौ, त्रि.

सूचना. सूचना व्यधने दृष्टौ गन्धनेऽभिनयेऽपि च, मे, वि सूचना सत्रादभिनये गन्धने व्यधने दृशि, हे.

सूची. सूची तु सीवनद्रव्येऽप्याडिकाभिनयान्तरे, मे सूची करादभिनये नारीणां करणान्तरे। सूची च सीवनद्रव्ये, वि सूचत्र-भिनये व्यधने करणे स्त्रियाम्, हे. सूची नृत्यप्रभेदे च व्यधनीभित्तयोरपि, त्रि.

सूत. सूतस्तु सारथौ तक्ष्णि क्षत्रियाद् ब्राह्मणीसुते। वन्दिपारदयो पुंसि प्रसूते प्रेरिते त्रिषु, मे. सूतः पारदसारथ्योः प्रसूतेरितवन्दिषु। ब्राह्मण्यां क्षत्रियाज्जाते तक्ष्णि, हे. सूतस्तु सारथौ तक्ष्णि प्रसूते प्रेरितेऽपि च। क्षत्रियाद् ब्राह्मणीजेऽपि सूतः पारदवन्दिनोः, वि. सूतस्त्वष्टरि सारथौ, श. सूतो वन्दिनि पारदे, त्रि सूतो भास्कर इत्युक्तः सूतः सारथिरुच्यते, अने

सूतक सूतकोऽस्त्री पारदे न द्वयो र्जन्मनि, मे. सूतकं रसजन्मनोः, वि सूतकं जन्मनि रसे, हे, अथ जन्मनि। सूतकं पारदेऽप्यस्त्री, त्रि.

सूत्र. सूत्रं तन्तुव्यवस्थयोः। शास्त्रादिसूचनाग्रन्थे, मे. सूत्रन्तु रचनायां स्यात् सूत्रं तन्तुव्यवस्थयोः, वि. सूत्रन्तु सूचनाकारिग्रन्थे तन्तु-व्यवस्थयोः, हे. तन्त्वादावग्रन्थयोः सूत्रं कारणेऽपि च

सूत्रकण्ठ सूत्रकण्ठः पुमान् विप्रे खञ्जरीटकपोतयोः, मे सूत्रकण्ठो द्विजे प्रोक्तः खञ्जरीटकपोतयोः, वि सूत्रकण्ठः खञ्जरीटे द्विजन्मनि कपोतके, हे सूत्रकण्ठो द्विजेऽपि च, श सूत्रकण्ठो द्विजन्मनि। कपोतविहगेऽपि स्यात्, त्रि

सूत्रधार सूत्रधार शचीपतौ। नान्द्यन्तरसुसञ्चारिपात्रशिल्पिप्रभेदयोः, मे सूत्रधारः शचीपतौ। नान्द्यनन्तरसञ्चारिपात्रशिल्पिप्रभेदयोः, वि सूत्रधारस्तु शिल्पिभेदे नटेन्द्रयोः, हे

सूद सूदस्तु कथित सूपकारे च व्यञ्जनान्तरे, मे सूदस्तु सूपवत् सूपकारे च व्यञ्जनेऽपि च, वि सूदः सूपकारे व्यञ्जनेऽपि च सूपवत्, हे सूद स्याद् व्यञ्जनेऽपि च, श व्यञ्जने सूपकारे च सूद सूपवदिष्यते, त्रि सूदः स्यात् सूपकारश्च सूदो ज्ञेयः कुटुम्बिकः, अने

सून सून प्रसवपुष्पयो। सूना पुत्र्या वधस्थानगलशुण्डिकयो स्त्रियाम्, मे सून वाच्यवदुत्कूने सूनं प्रसवपुष्पयोः। सूना पुत्र्या वधस्थानगलशुण्डिकयोरपि, वि सूनं पुष्पे सूना पुनः सुता। अधोजिह्वा वधस्थानम्, हे सूनाऽधोजिह्विकाऽपि च, न सूनं पुष्पे फलेऽपि च, त्रि

सूनु सूनुः पुत्रेऽनुजेऽर्के ना, मे सूनु पुत्रेऽनुजे रवौ, वि, हे पुत्रे रवौ च सूनु स्याद् भ्रातर्यपि कनीयसि, त्रि सूनुः पुत्रे तथाऽनुजे, अने

सूनृत सूनृत मङ्गलेऽपि स्यात् प्रियसत्ये वचस्यपि, मे सूनृत मङ्गले सत्यप्रियवाचि च सूनृतम्, वि सूनृतः शिक्षितो मर्त्यः सूनृतं सत्यवद् वचः, अने सूनृतम्। मङ्गले प्रियसत्योक्तौ, हे सूनृतं कुशले सत्ये, त्रि

सूप सूपो व्यञ्जनसूदयोः, मे सूपो व्यञ्जनभेदे स्यात् सूपकारे च कीर्तितः वि १ सूद

सूम सूमं क्षीरे च नभसि, मे सूमं क्षीरे नभस्यपि, वि

सूर. सूरः सूर्यनरेश्वरौ, अने. V. शूर.

सूर्य. सूर्योऽर्कपर्णे तपने स्त्री तद्भार्यौषधीभिदोः, मे. सूर्यः सूरे तत्प्रियायां सूर्या स्यादोषधावपि, वि.

सूर्यभक्त. सूर्यभक्तस्तु बन्धूके पुंसि त्रिष्वर्कपूजके, मे. सूर्यभक्तो बन्धुजीवे तथा भास्करपूजके, वि. सूर्यभक्तो बन्धुजीवे भास्करस्य च पूजके, हे.

सृति. सृतिः स्त्री गमने मार्गे, मे. सृति र्गतौ पथि, हे. सृति-र्गमनमार्गयोः, वि.

सृदाकु. सृदाकु र्नाऽनिले वज्रे ज्वलने प्रतिसूर्यके, मे. सृदाकुरनिले वज्रे दावाग्नौ प्रतिसूर्यके, वि. सृदाकु र्वज्रे दावाग्नौ प्रतिसूर्ये समीरणे, हे.

सृष्ट. सृष्टस्तु निर्मिते। युक्तनिश्चितयोः प्राज्ये त्रिषु, मे. सृष्टं निश्चितयुक्तयोः। प्रचुरे निर्मिते च, हे. सृष्टन्तु निर्मिते। युक्तनिश्चितयोः प्राज्ये, वि. सृष्टं निश्चिते बहुनि त्रिषु, श.

सृष्टि. सृष्टिस्तु निर्मितौ। स्वभावे चापि कथिता, मे. सृष्टिः स्वभावे निर्माणे, वि, हे.

सेचक. सेचकः स्यात् पुमान् मेघे वाच्यलिङ्गस्तु सेक्तरि, मे. सेचकः सेक्तृमेघयोः, हे, वि.

सेचन. सेचनं रचणे सेके नौकायाः सेकभाजने, मे. सेचनं रचणे सेके नौकासेचनभाजने, वि.

सेतु. सेतु र्नालौ कुमारके, मे. सेतुस्तु संवरे। नदीसङ्गमे, हे. सेतुरालौ च वरणे, वि.

सेनानी. सेनानीः स्यात् पुमान् कार्त्तिकेये सेनापतावपि, मे. सेनानीः कार्त्तिकेये स्यात् तथा सेनापतावपि, वि. सेनानीः सैन्यपे गुहे, हे.

सेनापति. सेनापतिः कार्त्तिकेयेऽप्यनीकाधिपतौ पुमान्, मे. सेना-पतिः कार्त्तिकेयेऽप्यनीकाधिपतेऽपि च, वि

सेवक. सेवकस्तु प्रसेवे ना वाच्यलिङ्गोऽनुजीविनि, मे. सेवकस्तु प्रसेवे स्यादनुजीविनि चान्यवत्, वि. सेवकोऽनुगे प्रसेवे, हे.

सेवन. सेवनं सीवनोपास्त्योः, मे, वि, त्रि, हे.

सेव्य. सेव्यं क्लीवमुशीरे स्यात् सेवार्हे पुनरन्यवत्, मे. सेव्यं भोक्तमुशीरे च सेवार्हे पुनरन्यवत्, वि. सेव्यमुशीरे सेवार्हे, हे.

सैकतिक. अथ सैकतिकं माल्यायात्रामङ्गलसूत्रके। ना सन्न्यसे क्षपणके त्रिषु सन्देहजीविनि, मे. भवेत् सैकतिकं माल्ययात्रामङ्गलसूत्रयोः। तथा सन्न्यस्तसन्देहजीवक्षपणकेष्वपि, वि. सैकतिकं पुन र्माल्ययात्रामङ्गलसूत्रयोः। सैकतिकः क्षपणके सन्न्यस्ते भ्रान्तिजीविनि, हे.

सैनिक. सैनिकः सैन्यरक्षे च स्यात् सेनासमवेतके, मे.

सैन्धव. सैन्धवोऽश्वो माणिमन्थे नाऽश्वे सिन्धुभवे त्रिषु, मे. सैन्धवो माणिमन्थेऽपि सिन्धुदेशोद्भवाश्वयोः, वि. सैन्धवः सिन्धुदेशजे। सिन्धूत्थे सप्ताद्, हे. सैन्धवो लवणाश्वयोः, त्रि.

सैन्य. सैन्यं क्लीवं बले सेनासमवेते तु वाच्यवत्, मे. सैन्यं सैनिकसैन्ययोः, हे.

सैरिन्ध्री. सैरिन्ध्री परवेश्मस्थाशिल्पकृत्स्ववशस्त्रियाम्। अवर्णसङ्करसम्भूतस्त्रीमहल्लिकयोरपि, मे, वि, हे.

सोढ़. सोढा मर्षणशक्तयोः, वि, हे. सोढा तितिक्षावंयुक्ते शक्ते चाप्यभिधेयवत्, मे.

सोम. सोमस्तु हिमदीधितौ। वानरे च कुवेरे च पितृदेवे समीरणे। वसुप्रभेदे कर्पूरे नीरे सोमलतौषधौ, मे. सोमः कुवेरे पितृदेवतायां वसुप्रभेदे च सुधाकरे च। दिव्यौषधीसोमलतासमीरकर्पूरनीरेषु च वानरे च, वि. सोमस्त्वोषधीतद्रसेन्दुषु। दिव्यौषधौ घनसारे समीरे पितृदैवते। वसुप्रभेदे सलिले वानरे किन्नरेश्वरे, हे.

सोमवल्क. सोमवल्कस्तु धवलखदिरे कटफलेऽपि च, मे, वि. सोमवल्कः कटफले सप्ताद्, वलघखदिरद्रुमे, हे. अथ कटफले।

सिते च खदिरे सोमवल्कः स्मृतः, अ.

सौकर्य. सौकर्यं सुसादनायासे क्रियायां सूकरस्य च, वि.

सौगन्धिक. सौगन्धिकन्तु कह्लारे पद्मरागेऽपि कत्तृणे। पुंलिङ्गो गन्धपाषाणे सुगन्धव्यवहारिणि, मे. सौगन्धिको गन्धवणिक् सौगन्धिकन्तु कत्तृणे। गन्धोपले पद्मरागे कह्लारे, हे. सौगन्धिकन्तु कह्लारे पद्मरागे च कत्तृणे। गन्धोपले गान्धिके च सौगन्धिक इति ध्वनि., वि.

सौदाम(मि)नी. सौदामन्यप्सरोभेदे तडित्तद्भेदयोः स्त्रियाम्, मे. सौदामिन्यप्सरोभेदे तडित्तद्भेदयोरपि, वि. सौदामिनी तडिद्भेद-तडितोरप्सरोभिदि, हे.

सौभाग्य. सौभाग्यं सुभगत्वे स्याद् योगभेदे नपुंसकम्, मे.

सौम्य. सौम्यो ज्ञे ना त्रिष्वनुग्रे मनोज्ञे सोमदैवते, मे. सौम्यो बुधे मनोज्ञे स्याद् अनुग्रे सोमदैवते। इल्वलास्तु च सौम्याः स्यु-र्नीचे बोधे च वाच्यवत्, वि. सौम्यः सोमात्मजेऽनुग्रे मनोज्ञे सोम-दैवते। सौम्या पुन र्मृगशिरःशिरःस्थाः पञ्च तारकाः, हे. सौम्यस्तु सुन्दरे सोमदैवते, अ.

सौरभ्य. सौरभ्यन्तु मनोज्ञत्वे सौगन्ध्ये गुणगौरवे, मे. सौरभ्यमाङ्गः सौगन्ध्ये चारुत्वे गुणगौरवे, वि. सौरभ्यं चारुताऽपि च, त्रि.

सौवर्चल. अथ सौवर्चलं सर्जक्षारे च लवणान्तरे, मे.

सौवर्चस्. सौवर्चो भक्तवत्तयोः, अने.

सौवीर. सौवीरं काञ्जिके स्रोतोऽञ्जने च बदरीफले, मे. सौवीरं बदरे स्रोतोऽञ्जने देशे च काञ्जिके, वि. सौवीरं काञ्जिकस्रोतोऽञ्जनयो-र्बदरीफले, हे. स्रोतोऽञ्जने च सौवीरं काञ्जिके बदरेऽपि च, त्रि. सौवीरो-ऽस्त्रविशेषः स्यात् सौवीरं काञ्जिकं मतम्, अने.

स्कन्ध. स्कन्धः स्यात् नृपतावंसे सम्परायसमूहयोः। काये तरुप्रकाण्डे च भद्रादौ छन्दसो भिदि, मे. स्कन्धः प्रकाण्डे सैन्यांशे बाहुमूलसमूहयोः। समीधाहृयोश्चापि, वि. स्कन्धः प्रकाण्डे कायांशे विज्ञानादिषु पञ्चसु।

रूपे समूहे व्यूहे च, हे. स्कन्धः समुदयेऽपि च, अ. स्कन्धः सन्धेऽपि, त्रि. (संघातेऽपि) स्कन्धः करिनरतुरङ्गाणाम्, ह.

स्खलित. स्खलितं छलिते भ्रंशे, हे, वि, मे.

स्तनन. स्तननं ध्वनिमात्रे स्यात् मेघशब्दे च कुन्थिते, मे. स्तननं ध्वनिमात्रे स्यात् कुन्थने घनगर्जिते, वि. स्तननं कुन्थने मेघगर्जितध्वनिमात्रयोः, हे.

स्तनयित्नु. स्तनयित्नुः पुमान् वारिधरेऽपि स्तनितेऽपि च, मे. स्तनयित्नुः पयोवाहे तद्ध्वनौ मृत्युरोगयोः, वि. स्तनयित्नुः पयोमुचि। मृतौ स्तनिते रोगे च, हे

स्तम्ब. स्तम्बोऽप्रकाण्डद्रुमगुच्छयोः, मे. स्तम्बो गुल्मे तृणादीनामप्रकाण्डद्रुमेऽपि च, वि. स्तम्ब आलानगुल्मयोः। व्रीह्यादीनां प्रकाण्डे च, हे.

स्तम्भ. स्तम्भः स्थूणाजड़त्वयोः, मे, वि. स्तम्भोऽङ्गजाड्ये स्थूणायाम्, हे. स्तम्भौ स्थूणाजडीभावौ, अ. स्थूणास्तम्भत्वयोः स्तम्भः, ह.

स्तवक. (स्तवकः पुष्पगुच्छयोः, वि.)

स्तिमित. स्तिमितोऽचञ्चलार्द्रयोः, मे. स्तिमितोऽचञ्चले क्लिन्ने, वि. स्तिमितौ क्लिन्ननिश्चलौ, हे, त्रि.

स्तोक. स्तोकस्त्रिष्वल्पे चातके पुमान्, मे. स्तोकः स्यात् चातकाल्पयोः, हे. स्तोकोऽल्पे चातके, वि. चातकाल्पयोः स्तोकम्, अने.

स्तोभ. स्तोभः स्यात् सामविच्छेदे हेलने स्तम्भनेऽपि च, हे.

स्तोम. स्तोमः स्तोत्रेऽध्वरे वृन्दे, अ.

स्त्यान. स्त्यानं स्निग्धे प्रतिध्वाने घनत्वालस्ययोरपि, मे, वि. स्त्यानं स्यात् स्निग्ध आलस्ये प्रतिध्वानघनत्वयोः, हे.

स्थपति. स्थपतिः कञ्चुकिन्यपि। जीवेष्टियाजके शिल्पिभेदे ना सत्तमे त्रिषु, मे. स्थपतिः शिल्पिभेदेऽपि कञ्चुकिन्यपि। जीवेष्टियाजके सुते, वि. स्थपतिः सौविदेऽधीशे बृहस्पतीष्टियज्वनोः। कारुके च, हे.

स्थपतिः कारुभेदेऽपि, अ स्थपतिः कञ्चुकी कारुभेदे गीष्पतियागकृत्, त्रि.

स्थाणु. स्थाणुः कीले हरे पुमान्। अस्त्री ध्रुवे, मे. स्थाणुः कीले स्थिरे हरे, वि. स्थाणुः कीले हरे, हे. स्थाणुः शर्वोऽपि, अ. स्थाणू शङ्कुशिवौ, त्रि. स्थाणुः कीलेऽपि, ह.

स्थान. स्थानं सादृश्येऽवकाशे स्थितौ वृद्धिक्षयेतरे, मे. स्थानं स्थितौ च सादृश्ये सन्निवेशावकाशयोः। युक्तार्थे कारणार्थे च स्थाने स्यादव्ययं पुनः, वि. स्थानं स्थित्यवकाशयोः। सादृश्ये सन्निवेशे च, हे. अवकाशे स्थितौ स्थानम्, अ.

स्थाने. स्थाने तु कारणार्थे स्याद् युक्तसादृश्ययोरपि, मे. स्थाने तु कारणे। युक्ते साम्येऽपि, हे. स्थाने तु कारणार्थे च युक्तसादृश्ययोरपि, वि.

स्थापन. स्थापनं रोपणे पुंसवने पाठौपधौ स्त्रियाम्, मे. स्थापनं स्यात् पुंसवने समाधौ रोपणेऽपि च, वि. स्थापनन्तु निवेशने। पुंसवने समाधौ च, हे.

स्थापित. स्थापितं निश्चिते न्यस्ते, मे, हे. स्थापितं निश्चिते न्यस्ते च, वि.

स्थाल. स्थालं भाजनभेदेऽपि स्थाली स्यात् पाटलोखयोः, मे, वि. स्थालं भाजनभेदे स्यात् स्थाली तु पाटलोखयोः, हे.

स्थासक. स्थासकः पुंसि चार्चिक्ये जलादेरपि बुद्बुदे, मे. स्थासकाख्या च चार्चिक्ये जलादेरपि बुद्बुदे, वि. स्थासको हस्तबिम्बे स्यात् सरकादेश्च बुद्बुदे, हे.

स्थित. स्थितमूर्ध्वं सप्रतिज्ञे, हे स्थितं प्रतिज्ञातवति चोर्ध्वनिश्चलयोस्त्रिषु, मे. स्थितं भवेद् गत्यभावे सुप्रतिज्ञे सुनिश्चिते, वि. चधोर्ध्वे सत्प्रतिज्ञेऽपि च स्थितः, त्रि.

स्थिति. स्थितिः स्त्रियामवस्थाने मर्यादायाञ्च सीमनि, मे. स्थितिः

स्थाने च सीम्नि च, हे. मर्यादायामपि स्थितिः, त्रि. स्थितिः स्थानव्यवस्थयोः, रु.

स्थिर. स्थिरा भूशालपर्ण्यो ना शनौ मोक्षे चले त्रिषु, मे. स्थिरा भूमौ शालपर्ण्यां स्थिरो निश्चलमोक्षयोः, वि. स्थिरो मोक्षे निश्चले च स्थिरा भूः शालपर्ण्यपि, हे. स्थिरा महीशालपर्ण्योः, त्रि.

स्थिरदंष्ट्र. स्थिरदंष्ट्रो भुजङ्गमे । वराहाकृतिविष्णौ च, मे, वि.

स्थूणा. अथ स्थूणा स्त्रियाम् सूर्म्यां स्तम्भे गृहस्य च, मे. स्थूणायसः स्मृता । प्रतिमायां गृहस्तम्भे, वि. स्थूणा सूर्म्यां रुगन्तरे, हे. स्थूणा स्तम्भेऽपि वेश्मनः, श. स्थूणा सूर्मी च दारु च, त्रि.

स्थूल. स्थूलं कूटेऽथ निष्पृक्ते पीवरेऽप्यन्यलिङ्गकः, मे. स्थूलं स्त्रियाम् पीवरे कूटे निष्पृक्ते पुनरन्यवत्, वि. स्थूलः पीने जड़े, हे. त्रिषु स्थूलं जड़ेऽपि च, श.

स्थूलोच्चय. स्थूलोच्चयो वरण्डके । गजानां मध्यमगते गण्डाश्माकात्स्न्र्ययोरपि, हे. स्थूलोच्चयो गण्डोपलेऽपि च । गजानां मध्यमगतेऽप्यसाकल्यवरण्डयो', मे. स्थूलोच्चयस्त्वसाकल्ये गण्डोपलवरण्डयोः । गजानां मध्यमगतौ स्थूलोच्चय उदाहृतः, वि.

स्थेय. स्थेयो विवादपदस्य निर्णेतरि पुरोहिते, मे. स्थेयो विवादस्य पदनिर्णेतरि पुरोहिते, वि. स्थेयोऽक्षदृक्पुरोधसोः, हे. स्थेयौ नेतृपुरोहितौ, त्रि.

स्नान. स्नानं स्नानीयेऽभिषवे, मे. स्नानं स्नानीय आप्लवे, हे.

स्निग्ध स्निग्धं स्नेहयुते चिक्कणेऽपि स्त्रियाम्, मे.

स्नेह. स्नेहः स्त्रियाम् पुंसि तैलादिरसद्रव्ये च सौहृदे, मे. स्नेहस्तैलादिकरसद्रव्ये स्त्रियाम् सौहृदेऽपि च, वि. स्नेहः प्रेम्णि घृतादिके, हे. सौहृदे घृततैलादौ स्त्रियाम् स्नेहः, त्रि.

स्पर्धा. स्पर्धा संघर्षणेऽपि स्त्रियाम् साम्ये क्रमसमुन्नतौ, मे. स्पर्धा संघर्षणे साम्ये स्पर्धा क्रमसमुन्नतौ. त्रि

स्पर्श. स्पर्शो रुजायां दाने च स्पर्शने स्पर्शकेऽपि च, मे, वि. स्पर्शो वर्गोच्चरे दाने स्पर्शने स्पर्शके रुजि, हे. दाने रोगेऽपि च स्पर्शः, त्रि.

स्पर्शन. स्पर्शनो मारुते पुंसि दाने स्पर्शे नपुंसकम्, मे. स्पर्शनो मारुते स्पर्शदानयोः स्पर्शनं मतम्, वि. स्पर्शनं हृषीके दाने स्पर्शे च स्पर्शनोऽनिले, हे. अथ स्पर्शदानयोः। स्पर्शनं स्पर्शनो वातः, त्रि.

स्पश. स्पशः सत्रात् सम्पराये च प्रणिधावपि पुंस्त्रयम्, मे. स्पशः प्रणिधियुद्धयोः, वि. स्पशो हेरिकयुद्धयोः, हे. द्वौ चराभिसरौ स्पशौ, अ. रणे स्पश', श.

स्फार. स्फारः सत्रात् पुंसि विकटे करकादेच बुद्बुदे, मे, स्फारः सत्राद् विकटे स्फारः सरकादेच बुद्बुदे, वि. स्फारस्तु सरकादीनां बुद्बुदे विपुलेऽपि च, हे.

स्फुट. स्फुटो व्यक्तमफुल्लयोः। व्याप्ते त्रिषु, मे. स्फुटो व्यक्तमफुल्लयोः। सिते व्याप्ते, हे. स्फुटो व्यक्ते मफुल्ले च व्याप्ते च वलितेऽन्यवत्, वि.

स्फुटि. स्फुटि र्योषित् पादस्फोटामयेऽपि च। निर्भिन्नकर्कटी-फलेष्वपि स्यात्, मे. स्फुटिस्त्रि स्फोटे निर्भिन्नचिर्भिटे, हे. निर्भिन्न-कर्कटीफलेऽत्र पादस्फोटे स्फुटि र्मता, वि. स्फुटिः स्फोटे च कर्कट्याम्, त्रि.

स्म स्मातीते पादपूरणे। स्यात् मङ्गले चरक्ततौ, मे. स्म पाद-पूरणेऽतीते, वि. स्मातीते पादपूर्त्तौ, हे. स्म स्यात् संस्मरणादिषु, र.

स्मय. स्मयो नाऽङ्गसगर्वयोः, मे. स्मयो गर्वेऽद्भुते, वि.

स्मृति. स्मृति र्धर्मशास्त्रस्मरणयोः स्त्रियाम्, मे. स्मृतिरिच्छा-धियो र्धर्मसंहितायामपि स्मृतिः, वि. स्मृतिः स्मरणधीच्छासु शास्त्रे, हे. स्मृतिः स्याद् धर्मशास्त्रेऽपि, त्रि.

स्यन्दन. स्यन्दनस्तु स्रुतौ नीरे तिनिशे ना रथेऽस्त्रियाम्, मे. स्यन्दनस्तु स्रुतौ नीरे स्यन्दनस्तिनिशे रथे, वि. स्यन्दनं स्रवणे तोये स्यन्दनस्तिनिशे रथे, हे. स्यन्दनं स्रवणे ना तु रथे तिनिशपादपे, त्रि. स्यन्दनाख्या द्रुमे स्याते स्यन्दनो रथ उच्यते, अने. ४. मोच

स्यमीक. स्त्रमीका नीलिकायां स्त्री स्त्रमीको नाकुरचयोः, मे. स्त्रमीकः पादपे नाकौ स्त्रात् स्त्रमीका तु नीलिका, हे. स्त्रमीका नीलिकायाञ्च स्त्रमीको नाकुरचयोः, वि.

स्यूरत. स्यूरतः प्रसेवके। ना त्रिपूते, मे. स्यूरतम् तप्रसेवयोः, वि.

स्यूरति. स्यूरतिः सीवनसन्तत्योः स्त्रियाम्, मे. स्यूरतिः सीवनसन्तत्योः, वि.

स्यूरन. स्यूरनः किरणसूर्ययोः, मे, वि.

स्रवन्ती. स्रवन्ती च द्रवन्ती च सरिदोषधिभेदयोः, वि. स्रवन्ती तु तरङ्गिण्यां गुल्मस्यामौषधीभिदोः, मे. v. द्रवन्ती.

स्रुव. स्रुवा द्वयो होमपात्रे शल्लकीमूर्वयोः स्त्रियाम्, मे. स्रुवा मूर्वा स्रुवः स्रुचि, हे. स्रुवाख्या शल्लकीमूर्वास्रुग्भेदेषु च विश्रुता, वि.

स्रू. स्रूः स्त्रियां निर्झरे स्रवे, मे. स्रूः स्रवे निर्झरे चापि, वि. स्रूः स्रवे निर्झरेऽपि च, हे.

स्रोतस्. स्रोतः प्रवाहेन्द्रिययोः, हे. स्रोतोऽम्बुवेगेन्द्रिययोः, वि. स्रोतोऽम्बुवेग इन्द्रिये, मे. स्रोत इन्द्रिये निम्नगारये, अने.

स्व. स्वः स्त्रात् पुंस्यात्मनि ज्ञातौ त्रिष्वात्मीये धनेऽस्त्रियाम्, मे. स्वं ज्ञातावात्मधनयोरात्मीये च प्रचक्षते, वि. स्वो ज्ञात्यात्मनोः स्वं निजे धने, हे. स्वो ज्ञातावात्मनि स्वं त्रिष्वात्मीये स्वोऽस्त्रियां धने, अ. ज्ञातावात्मनि चात्मीये धने स्वाख्या प्रवर्तते, अने.

स्वज. स्वजः प्रस्वेदपुत्रयोः। क्लीवं रक्ते मे. स्वजं रक्ते स्वजः प्रस्वेदपुत्रयोः, वि. स्वेदरक्तात्मजाः स्वजाः, त्रि.

स्वज्ञ. स्वज्ञो विधौ रुद्रे, मे स्वज्ञः प्रजापतौ रुद्रे, वि. स्वज्ञौ ब्रह्मशिवौ, हे.

स्वप्न. स्वप्नः स्वापे प्रसुप्तस्य विज्ञाने दर्शने पुमान्, मे. स्वप्नः सुप्तस्य विज्ञाने स्वप्नः स्वापे च दर्शने, वि. स्वप्नः स्वापे सुप्तज्ञाने, हे. सुप्तज्ञाने च शयने स्वप्नः, त्रि.

स्वभू. स्वभूर्ना ब्राह्मणि हरौ, मे. स्वभूर्वेधसि शार्ङ्गिणि, वि. स्वभूर्विधौ विधावपि, हे.

स्वर्. स्वः प्रेत्यव्योम्नि नाके च, मे. स्वः स्वर्गपरलोकयोः, वि. स्वः स्वर्गे परलोके स्यात्, धने.

स्वर. स्वरो नासासमीरणे। उदात्तादावकारादौ षड्जादौ च ध्वनौ पुमान्, मे. स्वरोऽकारादिमात्रासु मध्यमादिषु च ध्वनौ। उदात्तादिष्वपि प्रोक्तः स्वरो नासासमीरणे, वि स्वरः शब्देऽपि षड्जादौ, हे. अकारादिषु वर्णेषु षड्जादिषु च सप्तसु। उदात्तादिषु विज्ञेयः प्राणिनाश्च स्वने स्वरः, रु.

स्वरु. स्वरुः पुमान् यूपखण्डे भिदुरेऽप्यध्वरे शरे, मे. स्वरुर्वज्रेऽध्वरे बाणे यूपखण्डेऽपि च स्वरुः, वि. स्वरुः स्याद् यूपखण्डके। अध्वरे कुलिशे बाणे, हे. मखेषुयूपखण्डेऽपि स्वरुः, अ.

स्वरूप. V. आत्मरूप.

स्वस्ति. स्वस्ति स्यात् मङ्गले पुण्ये प्रशंसायामपि क्वचित्, मे. स्वस्त्याशीःक्षेमपुण्यादौ, वि, हे, अ. स्वस्ति स्यात् मङ्गलादिषु, रु.

स्वस्तिक. स्वस्तिको मङ्गलद्रव्ये चतुष्कगृहभेदयोः, मे. स्वस्तिको मङ्गलद्रव्ये चतुष्कगृहभेदयोः। पिष्टकस्य विकारे च स्वस्तिको रततालिके, वि. स्वस्तिको मङ्गलद्रव्ये गृहभेदचतुष्कयोः, हे.

स्वस्तिमुख भवेत् स्वस्तिमुखो लेखे ब्राह्मणे वन्दिनि त्रिषु, मे.

स्वादु. स्वादु मिष्टमनोज्ञयोः, मे स्वादु मनोज्ञे मिष्टे च, वि. स्वादुस्तु सुन्दरे मिष्टे, हे. त्रिष्विष्टमधुरौ स्वादू, अ.

स्वान्त. स्वान्तं चेतसि गह्वरे, मे.

स्वाप. स्वापः शयननिद्रयोः। स्पर्शाज्ञतायामज्ञाने, मे. स्वापः स्पर्शाज्ञतानिद्राशयनाज्ञानमात्रके, वि स्वापो निद्रायां रुग्भेदे शयनाज्ञानमात्रयोः, हे. स्वापः शयननिद्रयोः, त्रि

स्वामिन् स्वामी प्रभुविशाखयोः, मे स्वामी प्रभौ विशाखे

च, वि. स्वामी प्रभौ सुहृदे, हे. स्वामी भर्त्तरि - पण्मुखे, त्रि.

खित्. खित् प्रश्ने च वितर्के च तथैव पदपूरणे, मे. खित् प्रश्न-वितर्कयोः, हे. खित् प्रश्ने च वितर्के च, श्र.

स्वेद. स्वेदस्तु स्वेदने घर्मे, मे, वि. स्वेदो घर्मे स्वेदने च, हे. घर्म-स्वेदनयोः स्वेदः, वि.

स्वैर. स्वैरः स्वच्छन्दमन्दयोः, मे, वि. स्वैरो मन्दे स्वतन्त्रे च, हे. मन्दस्वच्छन्दयोः स्वैरः, श्र. मन्दस्वच्छन्दयोः स्वैरम्, ड.

ह. हः शिवे सलिले शून्ये धारणे मङ्गलेऽपि च। गगने नकुलीशे च रक्ते नाके च पर्वते, मे. नभो वराहो नकुली ह्यङ्गो वामपदस्थितः। सदाशिवोऽक्षयः प्राणो हकारश्च षडाननः, मा. ह स्यात् सम्बोधने पादपूरणे च विनिग्रहे। नियोगे च क्षिपायां स्यात् कुत्सायामपि दृश्यते, मे. ह स्यात् सम्बोधने पादपूरणेऽनव्ययं शिवे, वि.

हंस. हंसः स्यात् मानसौकसि। निर्लोभनृपविष्ण्वर्के परमात्मनि मत्सरे। योगिभेदे मन्त्रभेदे शरीरमरुदन्तरे। तुरङ्गमप्रभेदेऽपि, मे. हंसो विहङ्गभेदे स्यादर्के विष्णौ हयान्तरे। योगिमन्त्रादिभेदेषु परमात्मनि मत्सरे। निर्लोभनृपतौ हंसः शारीरमरुदन्तरे, वि. हंसोऽर्के मत्सरेऽच्युते। खगाश्व-योगिमन्त्रादिभेदेषु परमात्मनि। निर्लोभनृपतौ प्राणवाते श्रेष्ठेऽग्रतः स्थिते, हे. रविश्वेतच्छदौ हंसौ, श्र. हंसस्तु खगसूर्ययोः। निर्लोभे नृपतौ विष्णौ अन्तरात्मनि चेष्यते, त्रि. जीवे राज्ञि विधौ धर्मे तपस्विनि तुरङ्गमे। शिते पक्षिविशेषे च हंसशब्दो हरेऽपि च, अने.

हठ. हठः स्यात् प्रसभे दृश्यराम्, मे. हठो वारिपर्ण्यां स्यात् प्रसभेऽपि च, वि. हठोऽम्बुपर्ण्यां प्रसभे, हे. दृश्यरां च प्रसभे हठः, त्रि.

हताश. हताशो निर्दये चाशारहिते पिशुनेऽपि च, मे. हताशो निर्दये खले, वि. हताशो निष्कृपे खले, हे.

हनु. हनु र्हट्टविलासिन्यां स्त्यावस्त्रे गदे पुमान्। द्वयोः कपोला-

वयवे, मे. हनुः प्रहरणे स्त्री कपोलावयवे गदे। हनु हट्टविलासिन्याम्, वि. हनुः कपोलावयवे मरणामययोरपि। हरिद्रायामायुधे च, हे. हनु-र्हट्टविलासिन्यां कपोलावयवेऽपि च, त्रि.

हन्त. हन्त वाक्यारम्भखेदविषादहर्षसम्भ्रमे, मे. हन्त हर्षे विषादे च वाक्यारम्भविषादयोः, वि. हन्त दानेऽनुकम्पायां वाक्यारम्भविषादयोः। निश्चये च प्रसादे च, हे. शोचने संप्रहर्षे च हन्तशब्दः प्रयुज्यते, ह. हन्त हर्षेऽनुकम्पायां वाक्यारम्भविषादयोः, अ.

हम्. हं रुषोक्तावनुनये, मे. हं रुषोक्त्यनुनीतिषु, वि हं रोषभाषणेऽनुनयेऽपि च, हे.

हम्मित. हम्मितं चित्रदग्धयोः, मे, वि.

हर. हरो नाशकरुद्रयोः। वैश्वानरे, हे. हरौ वज्रमहेश्वरौ, अने.

हरण. हरणं यौतुकादीनां द्रव्ये भुजे हृतावपि, मे. हरणं यौतुकद्रव्ये भुजेऽपि हरणं हृतौ, वि. हरणं च हृतौ दोष्णि यौतुकादिधनेऽपि च, हे. अथ हृतौ हरणं यौतुकेऽपि च, त्रि.

हरि. हरिश्चन्द्रार्कवाताश्वशुकभेकयमाहिषु। कपौ सिंहे हरेऽजेंऽशौ शक्रे लोकान्तरे पुमान्। वाच्यवत् पिङ्गहरितोः, मे. हरि दिवाकरसमीरयोः। यमवासवसिंहांशुयमाङ्कपिवाजिषु। पिङ्गवर्णे हरिद्वर्णे भेकोपेन्द्रशुकाहिषु। लोकान्तरे च, हे. हरि शीतार्कचन्द्रेन्द्रयमोपेन्द्रमरीचिषु। सिंहाश्वकपिभेकाहिशुकलोकान्तरेषु च। हरि वाच्यवदाख्यातो हरित्कपिलवर्णयोः, वि. यमानिलेन्द्रचन्द्रार्कविष्णुसिंहांशुवाजिषु। शुकाहिकपिभेकेषु हरिर्ना कपिले त्रिषु, अ. हरिरिन्द्रो हरि र्भानु र्हरिर्विष्णु र्हरि र्मरुत्। हरिः सिंहो हरि र्भेको हरि र्वाजी हरिः कपिः। हरिरंशु र्हरि र्भीरु र्हरिः सोमो हरि र्यमः। हरिः शुको हरिः सर्पः सुवर्णवर्णो हरिः स्मृतः, अने. अर्कमर्कटमण्डूकविष्णुवासववायवः। तुरङ्गसिंहशीतांशुयमाश्च हरयो दश, ह.

हरिचन्दन. हरिचन्दनमस्त्री स्यात् त्रिदशानां महीरुहे। नपुंसकं

तु गोशीर्षे जत्रोश्च कुङ्कुमयोरपि, मे. हरिचन्द्रनमाख्यातं गोशीर्षे सुरपादपे। जत्रोश्चायां कुङ्कुमे च, वि. चन्द्रिकायामब्जधूली रक्ताङ्गे हरिचन्दनम्, हा.

हरिण. हरिणः पुंसि सारङ्गे विशदे त्वभिधेयवत्। हरिणी हरितायां च नारीभिद्वृत्तभेदयोः। सुवर्णप्रतिमायां च, मे. हरिणः सप्तात् कुरङ्गेऽपि हरिणः पाण्डुरेऽन्यवत्। हरिणी हरितायां च चारुस्त्रीवृत्तभेदयोः, वि. हरिणौ पाण्डुसारङ्गौ हरिणी चारुयोषिति। सुवर्णप्रतिमायां च हरितावृत्तभेदयोः, हे. हरिणी सप्ताम् स्मृगी हेमप्रतिमा हरिता च या। त्रिषु पाण्डौ च हरिणः, श. हरिणः पाण्डुरो वर्णः सारङ्गो हरिणो मतः, धने.

हरित्. हरिद्दिशि स्त्रियां पुंसि हयवर्णविशेषयोः। अस्त्रियां सप्तात् तृणे च, मे. हरित् ककुभि वर्णे च तृणवाजिविशेषयोः, वि. हरिद् दिशि तृणान्तरे। वर्णभेदेऽश्वभेदे च, हे. स्त्री हरिद्दिशि वर्णे ना, त्रि.

हरित. हरिता स्त्री च दूर्वायां हरिद्वर्णयुतेऽन्यवत्, मे. हरितेति च दूर्वायां हरिद्वर्णयुतेऽन्यवत्, वि. दूर्वाऽपि हरिता मता, त्रि.

हरिताल. हरितालं धातुभेदे स्त्री दूर्वाऽकाशरेखयोः, मे. हरितालौ नभोरेखादूर्वाखड्गलतासु च, वि. हरिताली तु दूर्वागगनरेखयोः। कृपाणलतिकायां च, हे. छायापथे च दूर्वायां हरितालीध्वनि मतः, धा.

हरिवाहन. हरिवाहनस्तु पुंसि शचीपतिविवस्वतोः, मे. हरिवाहन इत्युक्तः शचीपतिविवस्वतोः, वि.

हरेणु. हरेणु र्ना सतीने स्त्री रेणुकाकुलयोषितोः, मे. हरेणुस्तु सतीने स्याद् रेणुकाकुलयोषितोः, वि. हरेणुः कुलयोषायां रेणुकायां सतीनके, हे.

हर्मुट. हर्मुटः कच्छपे सूर्येऽपि, वि. v. उद्भट.

हर्षण. हर्षणोऽक्षिरुगन्तरे। हर्षके योगभेदे च श्राद्धदेवेऽपि च क्वचित्, मे. त्रि. हर्षणस्तु श्राद्धदेवे हर्षके योगरुग्भिदोः, हे.

हर्षयित्नु. हर्षयित्नुः पुमान् पुत्रे काञ्चने तु नपुंसकम्, मे. हर्षयित्नुः सुते हेम्नि, वि. हर्षयित्नुः सुते स्वर्णे, हे.

है(हा)लाहल. हलाहलो ब्रह्मसर्पेऽञ्जनायां ना विषे स्त्रियाम्, मे. हलाहलो विषे जेष्ठ्यां हयलालाख्योरगे, वि. हलाहलस्तु हयलालोरगे विषे। जेष्ठ्यां च, हे.

हलिन्. हली रामे च कर्षके, मे. हली बले कर्षके स्यात्, वि. हली कृषकसीरिणोः, हे.

हव. हव आज्ञाध्वराह्वाने, मे. हवो यज्ञे तथाह्वाने निदेशेऽपि हवो मतः, वि हवस्तु सप्ततन्तौ स्यात् निदेशाह्वानयोरपि, हे. आज्ञाह्वानाध्वरा हवाः, अ

हविस् हवि र्होतव्यमात्रे च सर्पिष्यपि नपुंसकम्, मे. हवि र्होतव्यसर्पिषोः, वि. हविः सर्पिषि होतव्ये, हे. हविः सर्पिषि हव्ये च, त्रि.

हसन. हसनं न द्वयो र्हासेऽङ्गारधान्यां तु योषिति, मे. हसनं च स्मृतं हासेऽङ्गारधान्यां हसन्यपि, वि.

. हसन्ती. हसन्त्यङ्गारधान्यां च मल्लिकाशाकिनीभिदोः, मे, वि. हसन्ती शाकिनीभिदि। मल्लिकाङ्गारधान्योश्च, हे.

हस्त. हस्तः करे करिकरे सप्रकोष्ठकरेऽपि च। ऋक्षे केशात् परो व्राते, मे. हस्तो मघवभेदे स्यात् करेभकरयोरपि। कचात् परः कलापार्थे सप्रकोष्ठे तताङ्गुलौ, वि. हस्तः करे मानोडुभेदयोः। केशात् कलापे शुण्डायाम्, हे. हस्तौ तु पाणिनक्षत्रे, अ.

हस्तिकर्ण. हस्तिकर्णश्चोरुवूके पलाशगणभेदयोः, मे. हस्तिकर्णो रुवूके स्यात् पलाशगणभेदयोः, वि. हस्तिकर्णः स्यादेरण्डे पलाशगणभेदयो, हे.

हस्तिनी. हस्तिनी गजयोषायां जातिभेदे च योषितः, मे. हस्तिनी गजयोषायां नारीभेदे च हस्तिनी, वि.

हस्तिमल्ल हस्तिमल्लोऽभ्रमातङ्गे शङ्खनागे विनायके, मे. हस्ति

मल्लोऽभ्रमातङ्गे हस्तिमल्लो विनायके, वि. हस्तिमल्लः सुरद्विपे। विघ्नेशे, हे. हस्तिमल्लो गजाधेन च, त्रि.

हा. हा विषादे च शोके च कुत्साद्दुःखार्थयोरपि, मे. हा विषादे च शोके च दुःखार्थेऽपि च कथ्यते, वि. हा सुखदुःखविषादेषु, हे. हा विस्मये प्रमोदे च, त्रि. हा विषादशुगर्तिषु, अ.

हायन. हायनो न स्त्रियां वर्षे पुंसर्चिर्व्रीहिभेदयोः, मे. हायनोऽर्चिषि वर्षे च व्रीहिभेदे च हायनः, वि. हायनोऽर्चि र्व्रीहि र्वर्षम्, हे. अथ हायनाः। वर्षार्चिर्व्रीहिभेदाश्च, अ. हायनं वर्षमोजय, अने.

हार. हारो मुक्तावली युधि, मे. हारो मुक्तावली युद्धे, वि. हारस्तु मुक्तादामनि संयुगे, हे. इष्टकादिचयो हारो हारो मुक्तागुणः स्मृतः। हारो मणिविशेषश्च हारो रजतमुच्यते, अने.

हारक. हारकः कितवे चौरे गद्यविज्ञानभेदयोः, मे, वि. हारको गद्यविज्ञानभिदोः कितवचौरयोः, हे. गद्येऽपि हारकः, त्रि.

हारि. हारिः पथिकसन्तानद्यूतादिभङ्गयोः स्त्रियाम्, मे.

हारिकण्ठ. हारिकण्ठः पिके पुंसि हारान्वितगले त्रिषु, मे. हारिकण्ठः परभृते हारान्वितगलेऽपि च, वि. हारिकण्ठो हारयुक्तकण्ठे परभृतेऽपि च, हे.

हारिद्र. हारिद्रं हरिद्रारञ्जिते त्रिषु। ना नीपवृक्षे, मे.

हारीत. हारीतो विहगान्तरे। मुनौ छद्मनि, हे. हारीतः पक्षिभेदे स्यात् मुनिभेदे च कैतवे, मे. हारीतः पक्षिभेदे स्यात् मुनिभेदेऽपि कैतवे, वि.

हार्य. हार्यो बिभीतकतरौ हर्त्तव्ये पुनरन्यवत्, मे, वि. हार्यः कलिद्रौ हर्त्तव्ये, हे.

हाल. हालो हले पुमान् हाला मदिरायां च योषिति, मे. हाला सुरायां वृषलौ च हालः, वि. हालः सातवाहनपार्थिवे। हाला सुरायाम्, हे.

हाव. हावौ कल्हनविभ्रमौ, अने.

हाहा. हाहा हु से रूह हर्षे गन्धर्वेऽमूत्वनव्यये, वि.

हि. हि पादपूरणे हेतौ विशेषे त्ववधारणे। प्रश्नहेलप्रदेशे च सम्भ्रमासूयायोरपि, मे. हि पादपूरणे हेतौ विशेषेऽप्यवधारणे, वि. हि हेतावधारणे। विशेषे पादपूर्तौ च, हे. हि स्याद् विशेषणे हेतौ, ह. हि हेतावधारणे, अ.

हिंसा. हिंसा चौर्यादिघातयोः, मे. हिंसा चौर्यादिवधयोः, वि. हिंसा चौर्यादिके वधे, हे. चौर्यादावपि हिंसा, ह.

हिंस्र. हिंस्रा काकादनीमांस्योः स्त्रियां स्याद् घातुकेऽन्यवत्, मे. हिंस्रा काकादनीमांस्यो हिंस्रः स्याद् घातुकेऽन्यवत्, वि. हिंस्रः स्याद् घातुके हिंस्रा मांसी काकादनी च सा, हे.

हिङ्गुनिर्यास. हिङ्गुनिर्यास इत्येष निम्बे हिङ्गुरसेऽपि च, मे, वि. हिङ्गुनिर्यासो हिङ्गुरसनिम्बयोः, हे. निम्बेऽपि हिङ्गुनिर्यासः, हा.

हिङ्गुल. हिङ्गुलो वर्णकद्रव्ये ना भण्टाय्यां तु हिङ्गुली, मे.

हिण्डक. नग्नाचार्येऽपि हिण्डकः, हा.

हिण्डन. हिण्डनं भ्रमणे रतौ, मे. हिण्डनं खेलने रते, वि. हिण्डनं क्रीड़ारतयो र्याने, हे.

हिण्डीर. हिण्डीरः फेनवार्ताकुपूरुषे, मे. हिण्डीरः पुरुषे स्मृतः। फेने वार्तिङ्गने चापि, वि. दाडिमेऽपि च हिण्डीरस्, हा.

हित. हितं पथ्ये त्र गते धृते, मे, हे हितं धृते गते पथ्ये त्र, वि.

हिम. हिमं तुषारमलयोद्भयोः स्यान् नपुंसकम्। शीतले वाच्य-लिङ्गः, मे. हिमं शीते तुषारे च चन्दने च हिमं विदुः, वि. हिमं तुषारे शीते च हिमश्चन्दनपादपे, हे

हिमज. हिमजा तु शटीगौर्योः पुंसि मैनाकपर्वते, मे. हिमजाऽपि शटीगौर्यो मैनाके हिमजः स्मृतः, वि. हिमजो मेनकापुत्ते हिमजा पार्वती शटो, हे. हिमजा पार्वती शटी, लि.

ह्निमाराति. ह्निमारातिः पुमान् वीतिहोत्रे किरणमालिनि, मे. ह्निमारातिः खगेऽनले, वि.

हिरण. हिरणं रेतसि स्वर्णे वराटे च नपुंसकम्, मे. हिरणं रेतसि स्वर्णे वराटे च हिरण्यवत्, वि. हिरणं हिरण्यमिव वराटे हेम्नि रेतसि, हे.

हिरण्मय. हिरण्मयः सुरज्येष्ठे ना सुवर्णमये त्रिषु, मे. हिरण्मयो लोकधातौ स्यात् सुवर्णमयेऽन्यवत्, वि. हिरण्मयो लोकधातौ सौवर्णे, हे.

हिरण्य. हिरण्यं रेतसि द्रव्ये शातकुम्भवराटयोः। अक्षये मानभेदे स्यादकुप्ये च नपुंसकम्, मे. हिरण्यमक्षयद्रव्ये वराटे स्वर्णरेतसोः, वि. हिरण्यं रेतसि स्वर्णे मानभेदवराटयोः, त्रि. v. हिरण.

हिरण्यरेतस्. हिरण्यरेताः पुंसि स्यादृ दिवाकरहविर्भुजोः, मे. हिरण्यरेतसं प्राहु र्दिवाकरहविर्भुजोः, वि. हिरण्यरेता ज्वलने सहस्रकिरणेऽपि च, हे.

हिरुक्. हिरुकशब्दो विनार्थे च मध्यार्थेऽपि च दृश्यते, मे. हिरुङ् मध्ये विनार्थे, हे. हिरुङ् मध्यविनार्थयोः, त्रि.

ही. ही विस्मयविषादयोः, मे. ही दुःखहेत्वाबुद्दिष्टो ही विस्मयविषादयोः, वि. ही दुःखहेतावाख्यातो विषादे विस्मयेऽपि च, हे.

हीन. हीनं गर्ह्योनयोस्त्रिषु, मे. हीनं गर्ह्योनयोः, वि. v. न्यून.

हीर. हीरा पिपीलिकालक्ष्म्योः पुंसि शङ्करवज्रयोः, मे. हीरा पिपीलिकालक्ष्म्यो र्हीरः शङ्करवज्रयोः, वि. हीरो वज्रे हरे सर्पे हीरा पिपीलिकाश्रियोः, हे.

हीही. हीहीशब्दो विस्मयहासयोः, मे. हीही विस्मयहास्ययोः, हे, वि.

हुडुक्क. हुडुक्को वाद्यभेदे च मत्तदात्यूहपक्षिणि, मे. हुडुक्को वाद्यभेदे स्याद् दात्यूहे मदमत्तके, वि. हुडुक्को मदमत्ते स्याद् दात्यूहे वाद्यभिद्यपि, हे. वाद्यभेदे हुडुक्कः स्याद् दात्यूहे च मदोत्कटे, त्रि.

हुम्. हुं स्मृतावप्यपाकृतौ। अर्थप्रश्नेऽप्यनुज्ञायाम्, मे. हुं

वितर्के परिप्रश्ने, वि, हे, ग. ऊं वितर्के चानुमतौ, त्रि. ऊं संप्रश्ने वितर्के च, इ.

ऊह. V. ह्राद्रा.

हम्. हं स्यात् प्रश्नवितर्कयोः, मे. V. ऊम्.

हृद्. हृत् क्लीवं बुक्कचित्तयोः, मे. हृदाख्या चित्तबुक्कयोः, वि.

हृदय. हृदयं मानसे बुक्कोरसोरपि नपुंसकम्, मे. हृदयं मानसोरसोः। बुक्कायाम्, वि. हृदयं वचसि स्वान्ते, हे. उरस्यपि च बुक्कायां हृदयं मानसेऽपि च, त्रि.

हृद्य. अथ त्रिषु हृद्यं हृज्जहृद्भिन्नहृत्प्रिये। वशकृद्वेदमन्त्रे ना हृद्विनामौषधौ स्त्रियाम्, मे. हृद्यं धवलजीरे च हृत्प्रिये हृज्जवेऽपि च। वशकृद्वेदमन्त्रे च हृद्यं हृद्वाख्यभेषजे, वि. हृद्यं धवलजीरके। हृत्प्रिये हृद्भिते हृज्जे हृद्या तु हृद्विभेषजे। हृद्यश्च वशकृन्मन्त्रे, हे.

हृषित. हृषितं विस्मिते प्रीते प्रहते हृष्टलोमनि, मे. हृषितं विस्मिते प्रीते प्रणते हृष्टरोमणि, वि.

हृष्ट. हृष्टो रोमाञ्चितेऽपि च। जातहर्षे प्रहसिते विस्मितेऽप्यभिधेयवत्, मे. हृष्टो हृषितवन् मतः। रोमाञ्चिते प्रहसिते जातदर्पे च विस्मिते, वि. हृष्टः प्रहसितेऽपि च, त्रि.

हे. हे सम्बोधन आह्वानेऽप्यसूयादौ च दृश्यते, मे. हे सम्बुद्धौ पादपूरणे, हे. V. ए, हेहै.

हेठ. हेठो बाधाविहेठयोः, मे.

हेति. हेतिः स्यादायुधज्वालासूर्यतेजःसु योषिति, मे. हेतिः स्यादायुधे ज्वाले हेतिस्तरणितेजसि, वि. हेति ज्वालास्त्रसूर्यांशुषु, हे. रवेरर्चिश्च शस्त्रं च वह्निज्वाला च हेतयः, अ. हेती शस्त्रार्चिषौ मते, अने.

हेतु. निमित्तहृदये हेतु, अने.

हेतुक. हेतुको बुद्धभेदे स्यात् महाकालगणेऽपि च, मे, वि. हेतुकस्तु महाकालगणबुद्धविशेषयोः, हे.

हेमपुष्प. हेमपुष्पमशोके स्यात् जवापुष्पे नपुंसकम्, मे. हेमपुष्पं जपापुष्पे चम्पकाशोकयो र्मतम्, वि. हेमपुष्पं तु चम्पके। अशोकाद्रौ जपापुष्पे, हे.

हेमपुष्पक स्याद्धेमपुष्पिका यूथ्यां चम्पके हेमपुष्पकः, मे, वि. हेमपुष्पकश्चम्पके हेमपुष्पिका यूथिका, हे.

हेमल. हेमलः स्वर्णकारे स्यात् कलादे शिलान्तरे, मे, वि. अथ हेमलः। कलादे सरटे ग्रावभिदि, हे.

हेमाङ्ग. हेमाङ्गो गरुड़े परमेष्ठिनि, मे. हेमाङ्गो द्रुहिणे तार्क्ष्ये, वि.

हेरम्ब. हेरम्बो विघ्नराजे स्यात् महिषे शौर्यगर्विते, मे. हेरम्बो विघ्नराजे सगात् कासारे शौर्यगर्विते, वि. हेरम्बः शौर्यगर्विते। महिषे विघ्नराजे च, हे. हेरम्बो महिषेऽपि च, रु.

हेला. हेला स्त्रियामवज्ञायां विलासे वरयोषिताम्, मे. हेलामवज्ञानविलासयोश्च, वि हेला तु स्यादवज्ञाविलासयोश्च, हे हेलाऽवज्ञाविलासयोः, त्रि. हेला प्रस्तावेऽपि, रु.

हेलि. हेलिरालिङ्गने सूर्ये, हे.

हेहे. हेहे सम्बोधने हूतौ, मे. हेहे व्यस्तौ समस्तौ च हूतिसम्बोधनार्थयोः, वि.

है. है सम्बोधन आह्वाने, मे. V. ए, हेहे.

हैमवती. हैमवत्यभयास्वर्णक्षीर्योः श्वेतवचोमयोः मे, वि. हैमवत्यद्रिजा स्वर्णक्षीरी शुक्लवचाऽभया, हे. हरीतकी हैमवती गौरी श्वेतवचापि च, त्रि.

हो. होहो शब्दौ सधैतयोः (सम्बोधने आह्वाने), म होहो चैवंविधौ ज्ञेयौ (व्यस्तौ समस्तौ च) सम्बुद्ध्याह्वानयोरपि, वि.

होमि. होमि र्ना पावके घृते, मे. होमिः सर्पिषि पावके, वि. होमिः सर्पिषि वह्नौ च, हे

होरा. होरा लग्नेऽपि राश्यर्धे रेखाशास्त्रभिदोरपि, मे. होरा लग्नेऽपि राश्यर्धे शास्त्ररेखाभिदोरपि, वि. होरा तु लग्ने राश्यर्धे शास्त्र-रेखाप्रभेदयोः, हे.

होहो. होहो शब्दस्तथैतयोः (सम्बोधने हुतौ), मे. v. हो.

हौ. v. हो.

ह्रस्व ह्रस्वोऽन्यक् खर्वयोस्त्रिषु, मे. ह्रस्वखर्वाविमौ शब्दावेकार्थौ वामनार्थयोः, वि v खर्व.

ह्रादिनी. ह्रादिनी वज्रविद्युतोः, हे. ह्रादिनी वज्रतडितोः, मे. ह्रादिन्यौ वज्रतडितौ, श.

लुं, ष. see in ल, क.

—

अथ शब्दभेदप्रकाशः ।

—:(•):—

प्रबोधमाधातुमशाब्दिकानां रूपाण्युपेत्यापि सतां कवीनाम् ।
कृतो मया रूपमवाप्य शब्दभेदप्रकाशोऽखिलवाक्पयोधेः ॥ १ ॥
प्रायो भवेद् यः प्रचुरः प्रयोगः प्रामाणिकोदाहरणप्रतीतः ।
रूपादिभेदेषु विलक्षणेषु विचक्षणो निश्चिनुयात् तमेव ॥ २ ॥
क्वचिन्मात्राकृतो भेदः क्वचिद्वर्णकृतोऽपि च ।
क्वचिदर्थान्तरोल्लेखाच्छब्दानां रूढितः क्वचित् ॥ ३ ॥
जागर्ति यस्यैष मनःसरोजे स एव शब्दार्थविवर्तनेशः ।
निजप्रयोगार्पितकामचारः परप्रयोगप्रसरार्गलश्च ॥ ४ ॥
विद्यादगारमागारमपगामापगामपि ।
अरातिमारातिमथो अम आमश्च कीर्तितः ॥ ५ ॥

५. अगार = आगार, अपगा = आपगा, अराति = आराति, अम = आम. चु राद्दी अम रोग इत्यत्र माधव "आमयति । नाम्ये मितोऽहेतावपि मित्त्वनिषेध । आम] अम तीति यदि तस्य च हेतुमण्णावमन्तत्वेन मित्त्वादमयतीति । अत्र चोदात्तोपदेशत्वात् मोदात्तोपदेश स्येति ञिति णिति कृति वृद्धिनिषेधात् घञ्यनुत्तो अम अमक इति ।"

भवेदमर्ष आमर्षोऽप्यङ्कुरोऽङ्कूर एव च ।
अन्तरिक्षमन्तरीक्षमगस्त्योऽगस्तिरित्यपि ।
अटरूष आटरूषोऽवश्योऽवश्याय इत्यपि ॥ ६ ॥

६ अमर्ष = आमर्ष, अङ्कुर = अङ्कूर, अन्तरिक्ष = अन्तरीक्ष, अगस्त्य = अगस्ति. अटरूष = आटरूष (अटरूष A c 2. 4. 103), अवश्य = अवश्याय (I. O · ऽवश्यायो-ऽवश्ययत्ता O2. अवश्या W) 'स्यात् प्ररोहोऽङ्कुरोऽङ्कूरो रोहश्च सह पर्वणा, हे. ४. १८४. 'यथागस्त्य कुम्भयोनिरगस्ति कलशीसुत इति शब्दार्णवे' च टी. ३.२०. -

प्रतिश्यायः प्रतिश्यावो भालूको भल्लुकोऽपि च।
जम्बूकं जम्बुकं प्राहुः शम्बूकमपि शम्बुकम् ॥ ७ ॥

७. प्रतिशाय (O2 प्रतिश्याम, I O प्रतिश्यान, क, ग, प्रतिश्या, W यै पाके ६२७. धा.) =प्रतिश्याय; भालूक=भल्लुक; जम्बुक=जम्बूक; शम्बूक=शम्बुक (both शङ्बुक, I.). "शम्बूकः शम्बुकः शम्बुपूर्वैः कान्तस्तु सर्वदा। ककारेण विना योपो दृश्यते शम्बविस्तर इत्युत्पलिनी", व्या. टी. १०.२२. "भाल्लूकभालूकर्वाल्लभल्लभल्लूकभल्लुका", हे. ५. १५५. तथा जम्बूकजम्बूकवालूकएलूकादय', उ. ४. ४६.

जतुका स्याज्जतूकापि मसुरः स्यान्मसूरवत्।
वास्तुकं चापि वास्तूकं देवकी दैवकीति च ॥ ८ ॥

८. जतुका=जतूका; मसुर=मसूर; वास्तुक=वास्तूक; (A c. 2. 4 158), देवकी=दैवकी "भेष्यायां व्रीहिभेदे च मसूरा मसुरा स्त्रियाम्। मसूरमसुरौ पुंसि द्वावेतावपि मे तयोरिति रभसः', व्या. टी. २. ६. १०. अथ मसुरो मसूरो व्रीहिकाम्नन, लि.

ज्योतिषं ज्यौतिषं चापि ष्ठेवनं ष्ठीवनं यथा।
सुत्रामापि च सूत्रामा हनूमान् हनुमानपि ॥ ९ ॥

९. ज्योतिष=ज्यौतिष; ष्ठेवन=ष्ठीवन, सुत्रामन्=सूत्रामन्, हनूमत्=हनुमत्. "मारुतिः केसरिसुतो हनूमान् हनुमानपि,' के

उपर्णं सत्राद्धूपर्णं च भवेदुपरमूपरम्।
हारीतो हारितोऽपि स्यात् मुनिपक्षिविशेषयोः ॥ १० ॥

१०. उपर्ण=ऊपर्ण, उपर=ऊपर, हारीत=हारित. 'अपरत्नूपरानूपो हुलादिरपि कीर्तितः,' के.

तुवरस्तूवरे च स्यात् कुवरः कूवरेऽपि च।
उत्तमेऽनुत्तमं च स्यादाहतं स्यादनाहतम् ॥ ११ ॥

११. तुवर=तूवर; कुवर=कूवर; उत्तम=अनुत्तम; आहत=अनाहत

उदारे चानुदारः स्यादुदग्रेऽप्यनुदग्रवत्।
बन्धूरं बन्धुरं च स्यादूरीकृतमुरीकृतम् ॥ १२ ॥

१२. उदार=अनुदार, उदग्र=अनुदग्र, बन्धूर=बन्धुर; ऊरीकृत=उरीकृत.

वाल्हीकं वाल्हिकं चापि गाण्डीवो गाण्डिवोऽपि च।
उपाप्यूपा ननन्दा च ननान्दा च प्रकीर्तिता ॥ १३ ॥

१३. वाल्हीक=वाल्हिक (most यह, some कु); गाण्डीव=गाण्डिव; उपा=ऊपा; ननन्दृ=ननान्दृ. 'वाल्हीका वाल्हिकाह्वया,' वै. ४. २५. 'ननान्दा तु स्वसा पत्युर्ननन्दा नन्दिनीत्यपि,' हे. ३. २१८. (=रभस, अ. टी=मल्हाणन, उ. २.६६) 'कपिध्वजस्य गाण्डीवगाण्डिवौ पुंनपुंसकौ,' अ. २. ८. ८४. 'प्रत्युपमप्युपे चपि। प्रत्यूषपत्यषसी अपः प्रत्यूषम् कल्यमूषकं,' शब्द.

ह्रीवेरे हिरिवेरं च विकूरे चिकुरोऽपि च।
चण्डालोऽपि च चाण्डालो वदन्योऽपि वदान्यवत् ॥ १४ ॥

१४. ह्रीवेर=हिरिवेर (ह्रीवेर I. O), विकुर=चिकुर; चण्डाल=चाण्डाल, वदन्य=वदान्य 'कुन्तला मूर्धजास्त्वचिकूराविकुरा कचा इति दुर्गः' अ. टी. २. ६. ६५.

हालाहलं हालहलं वदन्त्यपि हलाहलम्।
डाहालं च डहालं च डाहलं च प्रचक्षते ॥ १५ ॥

१५. हालाहल=हालहल=हलाहल; डाहाल=डहाल=डाहल. 'हालाहलहलाहले। हालहालं हालहलं,' के. 'डहालस्तु डाहालो डाहलश्च सः,' के.

कोद्धाणः कोद्धणश्चापि श्यामाकः श्यामकोऽपि च।
सहाचरः सहचरः स्फटिकं स्फाटिकं तथा ॥ १६ ॥

१६. कोद्धाण=कोद्धण, श्यामाक=श्यामक, सहाचर=सहचर; स्फटिक=स्फाटिक 'सैरीयक सहचरः सैरेयश्च सहाचरः,' अ. टी. २. ४. ७५. 'समौ कोद्धाणकोद्धणौ,' के. "श्यामाक श्यामकोऽपि स्यादविपर्ययात प्रियः," के.

गन्धर्वोऽपि च गान्धर्वश्चमरं चामरेऽपि च।
चोरश्चौरश्चटुश्चाटुश्चेलं चैलं चमुश्चमूः ॥ १७ ॥

१७. गन्धर्व=गान्धर्व, चमर=चामर, चोर=चौर; चटु=चाटु; चेल=चैल; चमु=चमू, 'चटु चाटु प्रिय वाक्यमिति हरचन्द्र' उ. १. २.

चञ्चश्चञ्चूस्तलस्तालः श्यामलः शामलोऽपि च।
महिलायां महेलायं विदग्धे च्छेकिलोऽपि च ॥ १८ ॥

१८. चञ्चु=चञ्चू, तल=ताल, श्यामल=शामल, महिला=महेला, छेकिल=(छेक)

(क्वेविदग्धे क्ष्विङ्केऽपि च, I. O.). 'मल्लिकायां मल्लेलाऽपि मल्ला स्यात् मल्लेलिका। क्ष्वेकदम्बके क्ष्वेकालौ विदग्धे क्ष्वेकिडोऽपि च,' द्वि. 'तनु मे गुरवस्तनुः प्रियङ्गुः सरयुः कुहुरिति वाचस्पतिकोषः,'' उ. २. २२.

गुग्गुलौ गुग्गुलोऽपि स्याद् हिङ्गुलौ चापि हिङ्गुलम्।
मन्दिरे मन्दिराऽपि स्याद् वीर्यं वीर्याऽपि कथ्यते ॥ १९ ॥

१९. गुग्गुलु=गुग्गुल ; हिङ्गुलु=हिङ्गुल (हिङ्गुलि, W हिङ्गुलुश्चापि हिङ्गुलमिति सुद्रः, A.c 3. 5. 20.) ; मन्दिर=मन्दिरा ; वीर्य=वीर्या. 'अनियमयत्कि वीर्यमित्यमरमाला', अ. टी. ७. २९.

धन्याकमपि धान्याकं युतकं यौतकं यथा ।
कवाटं च कपाटं च कविलं कपिलं मतम् ॥ २० ॥

२०. धन्याक=धान्याक ; युतक=यौतक ; कपाट=कवाट ; कविल=कपिल. 'धन्याकं धान्यकं धन्यं कुस्तुम्बुरु वनीयकमिति रभसः', "कपाटश्च कवाटश्च त्रिषु स्यादररं न मेति वाचस्पतिः," अ. टी. २. ९. ३८, २. २. १७. 'कपाटोऽररिः कवाटः,' हे. ४. ७२.

करवालः करपालो वनीयकवनीपकौ ।
पारावतः पारपतो जवा स्याज्जपया सह ॥ २१ ॥

२१. करवाल=करपाल ; वनीपक=वनीयक ; पारावत=पारपत, (I. O पारवत, 02) जवा=जपा. "पारावतः कलरव इति रभसः,' 'जवायां तु जपा स्त्रियामिति धर्मदास'', अ. टी. २. ५. १४, २. ४. ७६. "करवालः कृपाणवत्। तरवारि ह्रयोश्चापि निस्त्रिंश करपालकः,' के.

जटायुषा जटायुं च विद्याद्दायुं तथाऽऽयुषा ।
सायं सायो भवेत् कोपः कोषः षण्ढश्च शण्ढवत् ॥ २२ ॥

२२. जटायुस्=जटायु ; आयु=आयुस् ; सायम्=साय ; कोप=कोष ; षण्ढ=शण्ढ. 'सम्पाति वीरुधिः ख्यातो जटायुश्च जटायुषीति शब्दार्णवः', उ. १. ११९.

तविषं तत्रिपं चापि मुसलो मुशलोऽपि च ।
वेश्रो वेपश्च कथितः स्याद्बुसोऽपि बुषोऽपि च ॥ २३ ॥

२३. तविष=तत्रिप ; मुसल=मुशल, वेश=वेत्र ; बुस=बुष, बुषवेस्तुपारतोया इति धर्मदेः, अ. टी. २ ६ २२.

स्यात्तनुस्तनुषा सार्द्धं धनुना च धनुं विदुः ।
शूकरः सूकरोऽपि स्याच्छृगालश्च सृगालवत् ॥ २४ ॥

२४. तनु = तनुस्, उ. २. ११८. (जरा = जरस्, O. 2.), भनु = धनुस्, शूकर = सूकर, शृगाल = सृगाल, "तालव्या अपि दन्त्याश्च शम्बसूकरपांसवः इत्यूष्मविवेक," अ. टी. ५०. 'शरासनो धनु स्त्री स्यात्," लि. अ. ४२. "शृगालोऽपि सृगालः स्यात्, फेरुजम्बुकधूर्तकाः," शब्द.

सूरः सूरश्च नरणौ कलसः कलशोऽपि च।
सुनासीरः शुनासीरो नारायणनरायणौ ॥ २५ ॥

२५. सूर = सूर, कलस = कलश, सुनासीर = शुनासीर, नारायण = नरायण, 'विष्णुः सेनानरायणौ जलशयो नारायणः श्रीपतिः,' हे. २. १२८. "इन्द्रस्तः शुनासीरः पुरुहूतः पुरन्दरः', अ. ४४. (द्विमालव्यो द्विदन्त्यश्च टी) 'सूर्यः सूरोऽर्यमादित्यः सूरो भानुर्विभावसुः', शब्द.

जाम्बवान् जाम्बवोऽपि स्यात्लक्ष्मणो लक्षणोऽपि च।
संसरः खसरोऽपि स्याच्चरित्रं चरितं तथा ॥ २६ ॥

२६. जाम्बवत् = जाम्बव (also जाम्बुवत्). (जातुधान = जातुधान, O?.), लक्ष्मण = लक्षण, संसर = खसर, चरित्र = चरित. "चरित्रमपि चारित्रं चरितं च क्रमं नयम्," शब्द.

पारतं पारदं वाखो वासरः क्रमिवत् क्रिमिः।
त्रफला त्रिफला चापि त्रपुता त्रिपुताऽपि च ॥ २७ ॥

२७. पारत = पारद, वाख = वासर, क्रमि = क्रिमि, त्रिफला = त्रफला, त्रपुता = त्रिपुता. "पारदं पारतः सूतो हरबीजं रसश्च सः," हे. ४.११६. 'शरासनो धनुः स्त्री स्यात् त्रपुता त्रिपुताऽपि च,' 'त्रफला त्रिफलाऽपि च,' लि. अ. ४२, के. ८१.

भवेद् ऋष्टिस्तथा रिष्टिः प्रियालः स्यात् पियालवत्।
कणाटीनः कलाटीनो वातिको वातिगोऽपि च ॥ २८ ॥

२८. ऋष्टि = रिष्टि, प्रियाल = पियाल, कणाटीन = कलाटीन (कटाटीन, क, I. O. ग, कणाटीर, 11), वातिक = वातिग (वलिश = वडिश O2) 'पियालश्च पियालक इति माधव.,' अ. टी. २ ४. ३५. 'असि ऋष्टिरिष्टी,' हे. २. ४४६. 'कर्कराटः कलाटीनः खञ्जरीटस्तु खञ्जनः', क्षा ८७

मिहिरो मिहिरोऽपि स्यात् मुकुरो मकुरोऽपि च।
मुकुलं मकुलं चापि मुकुटं मकुटं विदुः ॥ २९ ॥

२९ मिहिर = मिहिर, मुकुर = मकुर, मकुल = मकुल, मुकुट = मकुट. 'मिहिरमिहिरपौया कालहत प्रद्मपाथिरिति वर्णविवेकः,' उ. २. ७. 'मुकुटं मकुटं मौली मौलीकोऽपि च शेखरम्', शब्द. मुकुलो मकुलोऽप्यस्त्री कुड्मलं मोदकोरके,' शब्द.

मुकुतिं मकुतिं चापि चलुकं चुलुकं यथा।
करञ्जः करजोऽपि स्यात् परेतः प्रेतवन्मतः॥ ३०॥

३०. मुकुति=मकुति (क, ग, I. O. सुकत=सकत, O2.); चलुक=चुलुक; करञ्ज=करज; परेत=प्रेत. 'करजश्च करञ्जके', श्र. २. ४. ४२.

किर्मिरोऽपि च किर्मीरो च्छयनं छायनं समम्।
शौटीर्यमपि शौटीरं जैत्रके जेत्रकोऽपि दृश्यते॥ ३१॥

३१. किर्मिर=किर्मीर; च्छयन=छायन; शौटीर्य=शौटीर (O2. शौटीर्य=शौटीर, क, ग, I. O.); जैत्रक=जेत्रक; किर्मीर=कर्मीर, A. c. I. 5. 17.

शुष्केऽपि वानं वातं च च्छदके स्याद् दकं मतम्।
कुष्ठभेदे शतारुषी शतारुश्च निगद्यते॥ ३२॥

३२. वात=वान; च्छदक=दक; शतरुषी=शतारुस. 'कं दकं जलम्' त्रि. शा. ४२.

द्रेक्कद्रेकाणहकाणा भवन्त्यपि हकाणवत्।
पतङ्गमपि पताङ्गं कुद्दालं च कुदालवत्॥ ३३॥

३३. द्रेक्क (क. W.)=द्रेकाण=हकाण=हकाण (द्रेष्काणे काण द्रुकाणा). पतङ्ग=पताङ्ग; कुद्दाल=कुदाल. 'पतङ्गोऽपि च पताङ्ग. पताङ्गः शलभोऽपि च', शब्द.

सारिषं सारुषं शाके क्लोहरोगे क्लिहाऽपि च।
फेली फेलिस्तयोच्छिष्टे काकिण्यां काकिनीति च॥ ३४॥

३४. सारिष=सारुष; क्लोहन्=क्लिहा; फेला (?, I. क. फला, ग)=फेलि; काकिणी=काकिनी (काकणी, I. O.) 'फेलीरिति जटाधर', 'पणोऽस्मानदण्डानां तुर्यांशेऽपि च काकिनीति नानेपु रभसः' श्र. टी २. ८. ५६, २. ५. ८. 'फेला (Hem. I.) पिण्डोलिः फेली च', है. ३ ८१. 'मोहा क्लोहा गदेऽपि च', द्वि. 'क्लिह गतौ' ६४७ धा. 'क्लोहा (?) शब्दश्चान्तोऽपि', श्र टी. २. ६. ६६.

सोदामनी च सौदाम्नी सौदामिन्यपि चेष्यते।
जरठे जठरोऽपि स्यान् निमेषो निमिषोऽपि च॥ ३५॥

३५. सौदामिनी=सौदाम्नी=सौदामनी; जरठ=जठर; निमेष=निमिष. 'क्रूरं कठोरं जठरं जरठं दृढनिष्ठुरे', के.

बुक्को बकश्च कुसुमे मदनो मयनो द्रुमे ।
आरग्वधारगवधौ खुरकचुरकावपि ॥ ३६ ॥

३६. बुक = बक ; मदन = मयन (वदन, ग. मजय, द्वि Commonly मयन.) ; आरग्वध = अरगवध ; चुरक = खुरक (आराधवारगवधौ चुरकावपि, I. O.) 'अरगुधोऽथ सम्पाकः कृतमालस्तथाऽर्गुध इति रत्नकोषः', अ. टी. २. ४. २२.

पृष्णिः पृश्निश्च सरयुः सरयूश्च निगद्यते ।
नीलङ्गुरपि नीलाङ्गुरोखरी चेखराऽपि च ॥ ३७ ॥

३७. पृष्णि = पृश्नि (पृश्निः प्रश्नः, I. O.) ; सरयु = सरयू ; नीलङ्ग = नीलाङ्ग ; रैखुरी = रैखुरा. 'रैखुरः मद्गुरे मीनः पार्वत्यामीय रेखुरीति शब्दार्णवः', उ. ५. ५७. 'कृमिः क्रिमिश्च नीलङ्गुर्नीलाङ्गः कीट इत्यपि', शब्द.

तापिच्छमपि तापिञ्छं त्रिपुषं त्रपुषं तथा ।
डिण्डीरोऽपि च हिण्डीरः परशुः पर्शुना सह ॥ ३८ ॥

३८. तापिञ्छ (तमिच्छ, I. ; तमिच्छ, O2. तापिञ्च. A. c. 2. 4. 68) = तापिच्छ ; त्रिपुष = त्रपुष ; डिण्डीर (डिण्डिर, O2) = हिण्डीर ; परशु = पर्शु. 'कुठारस्तु परशुः पर्शुपर्शुधौ । परशुधः स्वधितिश्च', हे. २. ४१०. 'कृष्टरत्नाकर उपाध्यायसर्वस्वे च डिण्डीरादि च क इत्यभिधाय हिण्डीर इत्यपि भाषितम् । तच्चिन्त्यम्.' उ. ४. ३०. 'डिण्डिर इति शब्दरत्नाकरत्राम्', अ टी. २. ९. १०५.

बालिका बालुका चापि दोः दोषाऽपि भुजा भुजः ।
बाहू र्बाहा त्विषिस्त्विट् च सन्ध्यरा स्यात् सन्धिवत् पुनः ॥ ३९ ॥

३९. बालिका = बालुका ; दोस् = दोषा ; भुजा = भुज ; बाहु = बाहा ; त्विष् = त्विषि ; (कपालप्पा, O2.) ; सन्ध्यरा = सन्धि 'बाहो बाहुरिति पृत इति देशिकोषः', अ. टी. २. ६. ८० 'बाहोऽपि भुजयोः पुमानिति दामोदरः', उ. १. २८. 'दोरस्त्रियां स्त्रियां दोषा भुजापि स्यात् भुजः पुमान्', मे. 'इरम्मिट् प्रभा रुचि दीप्ति र्विभा रुक् च त्विषिच्छविः', के. 'स्त्रियां वा भूमि सिकता बालुका बालिकाऽपि च, के. प्रकोष्ठो मा कुलि बाहु बाहार्थं एव स्त्रियां पुमान्.' के.

भगिनीमपि भग्नीं च झिल्लरीं झल्लरीं विदुः ।
रेतं च रेतसा सार्द्धमेधमाड्कस्तथैधसा ॥ ४० ॥

४०. भगिनी = भग्नी ; झिल्लरी = झल्लरी (झल्लरी, A. c. Dri.) ; रेत (रेत्म, W. O2) = रेतस् ; एध = एधस्. 'काष्ठं दारु इन्धनं त्वेधः एधः समित्धनम्', शब्द.

संवननं संवदनं तरुणी तलुनीति च।
प्रमदावनं प्रमदवनं च परिकीर्तितम् ॥ ४१ ॥

४१. संवनन=संवदन ; तरुणी=तलुनी ; प्रमदावन=प्रमदवन.

खरुली स्यात् तु खुरली वज्रं वज्राशनिस्तथा।
शिलमुञ्छं शिलोञ्छं च भवेदुञ्छशिलं तथा ॥ ४२ ॥

४२. खुरली=खरली (02 खुरिली, I, 0) ; वज्र=वज्रा (वज्राशनि, I.O.) ; शिलमुञ्छ=शिलोञ्छ=उञ्छशिल 'खुरली तु श्रमो योग्याऽभ्यासस्तद्भूः खलूरिका,' हे १, ४५२.

धरित्री धारयित्री च महिषी माहिषीति च।
वासुदेवोऽपि वासुः स्याद् वामदेवोऽपि वामवत् ॥ ४३ ॥

४३. धरित्री=धरयित्री I. etc. ; महिषी=माहिषी ; वासुदेव=वासु ; वामदेव=वाम. 'धारयित्री धरित्री च धात्री सागरमेखला', शब्द.

आशीराशिषि दंष्ट्रायां लक्ष्मी लक्षी हरिस्त्रियाम्।
रुवको रूवकः प्रोक्तावुरुबूकोऽपि तादृशे ॥ ४४ ॥

४४. आशिस्=आशी ; लक्ष्मी=लक्षी (02, क, ग both लक्ष्मी, I ; लक्ष्मि लक्ष्मी, Dvi.) ; रुवक=रूवक=उरुबूक (रुवकोरुवको, I. क ; उरुबुक, रूबूक, रुबुक, A. c. 2. 4. 51.)

कुमुदं च कुमुच्चापि योषिता योषिदित्यपि।
शरच्चैव शरदया प्रावृट् प्रावृषया सह ॥ ४५ ॥

४५. कुमुद=कुमुद् ; योषिता=योषित् ; शरद्=शरदा ; प्रावृष्=प्रावृषा

नभं तु नभसा सार्द्धं तपं तु तपसा सह।
सहं च सहसा सार्द्धं महं च महसा स्मृतौ ॥ ४६ ॥

४६. नभ=नभस् (also नभस, उ २. ११७) ; तप=तपस् (also तपस 'तपसश्चन्द्रमा इति शब्दार्णवः', उ २ ११७) ; सह=सहस् ; मह=महस् (also महस : महसं ज्ञानम्, उ)

तमेन च तमः प्रोक्तं रजेनाऽपि रजः समम् ॥
शाब्दिकैस्तु जलोकाभिः कथिताश्च जलौकसः ॥ ४७ ॥

४७. तम=तमस् ; रज=रजस् ; जलोका (जलौका, 02)=जलौकस् ; 'स्त्रियाम्‌प्सु जलौकस ॥ जलालोका जलूका च जलोका जलसर्पिणी', हे. ४. २६९-७०.

द्विर्व प्रोक्तं द्विवा तुल्यं पर्षत् परिषदा सह ।
वर्षाः स्युर्व वरिषाभिश्च हर्षोऽपि हरिषेण च ॥ ४८ ॥

४८. द्विव = द्विव ; पर्षद् = परिषद् ; वर्षा = वरिषा ; हर्ष = हरिष. 'समज्या पर्षत् परिषदिति चन्द्रः', उ. १. १२९. 'अन्ये कमत्ययान्तेन द्विषशब्देनाकारान्तेन साधयन्ति', १५६. 'वर्षः स्याद् वरिषोऽपि चेति चन्द्रः', २. ६२.

सर्षपः सरिषपश्च कर्षः स्यात् करिषेण च ।
मार्षो मारिष इत्युक्तः स्वर्शोऽपि स्वरिशो यथा ॥ ४९ ॥

४९. सर्षप = सरिषप ; कर्ष = करिष ; मार्ष = मारिष ; स्वर्श = स्वरिश. 'सरिषपः कटुस्नेहः कदम्बः सर्षपोऽपि चेति चन्द्रव्याख्यानम्', उ. २. १४१. 'सर्षपः स्यात् सरिषपः कटुस्नेहा च तन्तुभः', लि. मै. ५७. 'मार्ष आर्यः', हे. २. २४७. 'आर्ये मारिषमार्षकाविति शब्दार्णव,' अ. टी. ७. १४.

एवमन्येऽपि वार्हीदावूष्मवर्णाः प्रयोगतः ।
मूर्ध्नि रेफा विकल्पन्ते छन्दोभङ्गभयादिना ॥ ५० ॥

५०. वार्ह = वारिह, I, 216 c : also मूर्धरेफा (बाष्पार्दौ I. O.).

दक्षिणस्यामपाचीत्येव प्रायं त्वनघ्ने विदुः ।
छन्दावभिप्रायवशौ कलशः सत्रात् कलाविदि ॥ ५१ ॥

५१. अपाची (not अवाची) ; प्राय (not प्रायस्) ; छन्द (not छन्दस्), कलश (not कलाश : कलाश्रयत् O2).

समूहार्थस्त्र जातस्त्र चवर्गादित्वमीरितम् ।
अन्तस्थीययकारत्वं यवसस्य तु कथ्यते ॥ ५२ ॥

५२. जात (not यात) ; यवस (not लवस).

तन्तुवायस्य वायेऽपि तन्त्रादित्वं च दृश्यते ।
तुर्यस्वरादिरीर्वारुः कर्कट्यां कथ्यते बुधैः ॥ ५३ ॥

५३. तन्तुवाय = तन्त्रवाय ; ईर्वारु (ईवारु, 1.) 'उर्वारुः कर्कटी स्त्रियौ,' अ. २. ४. १११ = ईर्वारु, इर्वारु, ईर्वालु, एर्वारु, टी.

ऋत्यादिरर्तिः पीडायां धनुष्कोट्यामपीष्यते ।
एतौ मध्यवर्गीयौ वैदूर्यमणिवाद्यनौ ॥ ५४ ॥

५४. ऋर्ति – (आर्ति) ; वैदूर्य – (वैडूर्य), मारकत – (मारकत). "एतौ मध्यवर्गीयौ

वैडूर्यमणिशाड्वलौ" इति द्विरूपकोषात् शाड्वल इत्यपि पाठः, अ. टी २. ४ १०. The verse may, however, mean वर्त्ति not वार्त्ति ; वैदूर्य not वैडूर्य, शाद्वल not शाड्वल.

तवर्गमध्यो रात्रौ च जम्बाले च निषद्वरः ।
चुम्बनास्तत्पूर्वकं ध्मानं ध्यानं ह्वानं च कथ्यते ॥ ५५ ॥

५५. निषद्वर not निषड्वर ; उद्ध्मान = उद्वान.

तालव्यमध्यो विशद ऊर्द्ध्वशब्दो बकारवान् ।
यवानी सत्रादृवमध्यैव श्रावणो नास्ति मध्यवः ॥ ५६ ॥

५६. विशद not विषद ; ऊर्द्ध्व not ऊर्द्ध, यवानी not यमानी ; श्रावण not श्रापण. ऊर्द्ध्वक', अ. ७ ५. निर्विकारमपि, टी 'शुक्लः शुभ्रः शितिः गौरो विशदो विषदोऽपि च,' मञ्द.

शफे खुरः कवर्गीयः चकारस्य चुरमके ।
नापितस्योपकरणे कषसंयोग इष्यते ॥ ५७ ॥

५७. खुर and क्षुर. (जामात = यामात ; योषा = जोषा, (2,).

अव्ययानव्ययं दोषाशब्दं रात्रौ प्रपद्यते ।
कन्याकुब्जं कान्यकुब्जं कोषलोत्तरकोशला ॥ ५८ ॥

५८. दोषा (ind, f), कन्याकुब्ज = कान्यकुब्ज, कोषला = कोशला. 'कान्यकुब्जं महोदयम् ॥ कन्याकुब्जं गाधिपुरं कौशं कुशस्थलं च तत्,' हे. ४. ३८-४०. 'कन्याकुब्ज कान्यकुब्ज' कोशल' कोषलोऽपि च', के.

वाराणसीत्यपि मोक्ता तथा वाणारसीति च ।
तामलिप्ता दामलिप्ता तङ्कोऽप्यातङ्क इत्यपि ॥ ५९ ॥

५९ वाराणसी = वाणारसी, तामलिप्ता = दामलिप्ता ; तङ्क = आतङ्क. 'तामलिप्तं दामलिप्तं तामलिप्ती तमालिनी', हे. ४. ४५. काशी वाराणसी काशि वैरणासी वराणसी,' के.

नन्दी नन्दिश्च पत्नी च पतिः सत्राहस्वसा स्वसा ।
यमलं यामलं द्वन्द्वे समौ खण्डिलखन्तिड़ौ ॥ ६० ॥

६०. नन्दिन् = नन्दि ; पत्निन् = पत्नि ; यस्वसा = स्वसा (स्वया, I.) ; यमल = यामल ; खण्डिल = खन्तिड. 'यस्वसा तु स्वसा स्यात्', हे. २. २८५.

जनित्री जनयित्री च कफोणिः कफणिस्तथा ।
वालिमकोऽपि च वाल्मीको बाली वालिश्च कथ्यते ॥ ६१ ॥

जनित्री = जनयित्री, कफोणि = कफणि, वाल्मीक = वालिमक ; वालिन = वालि

'कफोणिः कफणिर् द्वयोरिति शब्दार्णवः,' अ. टी. २. ६. ८०. 'कफोणिः कफणिः पुंसि कफणी कफणिः स्त्रियौ। कफोणिश्च कफाणिश्च द्वावेतौ पुंस्यपि स्त्रियाम्,' के. 'वाली वालिरिन्द्रसुतश्च सः,' हे. ३. ६. ८. 'अपि वल्मीकवाल्मीकौ', त्रि. अ. ७८. 'वल्मिक इति शब्दरत्नावली,' अ. टी. २. ७. १.

सुमेन सार्धं कुसुमं मरन्दो मकरन्दवत्।
अहितुण्डिकमित्याहुस्तथा स्यादाहितुण्डिकम् ॥ ६२ ॥

६२. सुम=कुसुम ; मरन्द=मकरन्द ; अहितुण्डिक (दण्डिक, I.)=आहितुण्डिक. 'स्त्रियः सुमनसः पुष्पं प्रसूनं कुसुमं सुमम्,' अ. २. ४. १७. 'अथ रसो मधु। मकरन्दो मरन्दश्च,' हे. ४. ४६२-३.

विद्यादण्डीरमाण्डीरमणिः स्यादाणिवत् पुनः।
आमण्डमण्डावेरण्डे प्रियकेऽप्यासनोऽसनः ॥ ६३ ॥

६३. अण्डीर=आण्डीर, क ; अणि=आणि ; आमण्ड=मण्ड ; आसन=असन. 'गन्धर्वहस्तको मण्ड आमण्डो व्याघ्रपुच्छक इति सारपालः,' अ. टी. २. ४. ५१. ('कश्चिद्-मण्डमिति पठमाह') 'पीठे भक्तक्रमयोः क्लीबमासनं ना तु जीवक इति चन्द्रमसौ,' ४४.

अपिशलि मुनौ भेदे भवेदापिशलिस्तथा।
चन्द्रभागा चन्द्रभागी खनौ खानिरपि स्मृता ॥ ६४ ॥

६४. अपिशलि=आपिशलि ; चन्द्रभागा=चन्द्रभागी ; खनि=खानि. 'चन्द्रभागा चान्द्रभागा चान्द्रभागी च सा मता। चन्द्रभागी च सैवोक्ता', द्वि. 'स्यादाकरः खनिः खानिः,' हे. ४. १०२.

गोनासगोनसौ सर्पे फाल्गुनः फल्गुनोऽर्जुने।
स्यात् तर्जन्या युतेऽङ्गुष्ठे प्रादेशोऽपि प्रदेशवत् ॥ ६५ ॥

६५. गोनास=गोनस ; फाल्गुन=फल्गुन ; प्रादेश=प्रदेश. 'भवेत् तिलित्सो गोनासो गोनसो घोणसोऽपि च,' हे ४. ३७७. 'प्रदेशिन्या प्रदेशोऽपि प्रादेशश्च मताविमौ', के.

गजे मतङ्गमातङ्गौ नागे कालीयकालियौ।
रोहीतके रोहितकोऽप्यूपरमुपरं मतम् ॥ ६६ ॥

६६. मतङ्ग=मातङ्ग ; कालीय=कालिय ; रोहीतक=रोहितक ; ऊपर=उपर (see 10). 'गजो मतङ्गजो हस्ती द्विरदो मतङ्गमः। शुण्डालः सामजो नागो मातङ्गः पुष्करी द्वीपः', धनञ्जय.

इषीका स्यादीषिकापि वानायुजवनायुजौ ।

गुवाकोऽपि च गूवाकः कुचकूचौ स्तने भवेत् ॥ ६७ ॥

६७. इषीका=ईषीका (also इषिका, ईषीका, अ. टी. २. ८ ३८); वानायुज=वनायुज (वनाजुय, I. O), गुवाक=गूवाक ; कुच= कूच. 'गुवाकोऽपि च गूवाक इति तारपाल.', अ टी. २. ४. १६९. 'यच पर्यायकष्टरड्‍_नार्यौ कूचौ कुचावपि,' के.

कुकरे च कुणिः कूणि र्नीकौ कुलककूलकौ ।

पौगण्डः स्यादपोगण्ड उलूतः स्यादलूतवत् ॥ ६८ ॥

६८. कुणि=कूणि ; कुलक=कूलक ; पौगण्ड=अपोगण्ड ; उलूत=अलूत. (उलूक =अलूक, ग.). 'विकलाङ्गस्तुपोगण्ड,' अ. २. ६. ४६. 'पोगण्डो विकलाङ्गक इति रत्नकोष । पौगण्डो विकलाङ्गः स्यादिति हलायुधश्च,' टी. 'निसर्गतः कूणिपङ्गुपोगण्डा इति नाममाला.,'४८.

काकाचिके काकचिको भवेद्‍ऋश्यस्तु रिष्यवत् ।

वातूलो वातुलोऽपि स्यात् कैकेयी केकयीत्यपि ॥ ६९ ॥

६९. काकाचिक=काकचिक ; ऋश्य=रिष्य ; वातूल=वातुल ; कैकेयी=केकयी. "एणः कुरङ्गमो रिष्यः स्याद्दश्यवातुलोयम ', लि पि ८५. (=ऋष्य, रिष्य, A. ०).

विरिञ्चिश्च विर(रि)ञ्चोऽपि ब्रह्मण्यपि विरिञ्चनः ।

वरूढो वारूढोऽपि स्याद्‍ विक्कपिक्कौ गजार्भके ॥ ७० ॥

७०. विरिञ्चि=विरिञ्च=विरिञ्चन ; वरूढ=वारूढ ; विक्क=पिक्क "द्रुहिणो विरिञ्चि द्रुघणो विरिञ्चः", हे. २. १२५ (द्रुघण, अ. टी.). 'विक्को विंशतिवर्षः स्यात्,' हे ४. २८६. "विक्को हिक्कोऽपि विंशाब्दः," के.

कर्करेटुः करेटुः स्यात् कुकुरः कुक्कुरोऽपि च ।

अम्बरीषं चाम्बरीषमुत्पले कुवलं कुवम् ॥ ७१ ॥

७१. कर्करेटु=करेटु ; कुकुर=कुक्कुर (कर्करे कर्करेटः स्यात् कुकुरः कुक्कुरोऽपि च, I. O.) ; अम्बरीष=चाम्बरीष ; कुवल=कुव (कुल, I O) "कर्करेटुः करेटुः स्यात् करटुः कर्कराटुकः', हे. ४. ४०२ (=रमस, A. c.) ; 'उत्पलं स्यात् कुवलयं कुवेलं कुवलं कुवम्', २२९ "कुक्कर कुकरो मत ', उ १.४२. 'कुकुरो म्रगदंशकः । कुकुर शुनकोऽपि स्यात्,' के.

कुमारिले कुमारिश्च मथिमन्थौ मथेऽपि च ।

वल्ला वल्ली स्त्र,चौभार्यौ वंरला वरटाऽपि च ॥ ७२ ॥

७२. कुमारिल=कुमारि , मथिन्=मन्थ=मथ ; वल्ल and वल्ली ; वरला=वरटा (एवट्रा

वरठा, I. O.) 'वारला वरला हंसी वारटा वरटा च सा', हे. ४. २६१. 'वरटा वरटी हंसीस्त्रीपतौ वरटः स्मृत इति तारपालः', व्या टी. २. ५. २७. 'वल्ल्वः स्त्रुक् स्त्री स्त्रुची गुढ़ा', अ. २.४. १०५. "वैशाखमन्थमन्थानमन्थानो मन्थदण्डके," अ. २. ९. ७४.

कैटभा कैटभीश्वर्यां कन्दर्यां कन्दराऽपि च।
भिदिर्भेदश्च कुलिशे वाति वाते कुटे कुटिः ॥ ७३ ॥

७३. कैटभा=कैटभी ; कन्दरी=कन्दरा ; भिदिर=भेद; वात=वाति ; कुट=कुटि. "वातिरादित्यसोमयोरिति रभस.," उ.५. ६. 'वसतिश्च कुटिः कुटी। आलयश्च गृहाः पुंसि भूम्नि कुटो द्वयोः समा', शब्द. 'दम्भोलि भिदुरं भिदु,' हे. २. ९४.

करे करि जटायां स्यात् जटिः शिल्यां शिलाऽपि च।
पुलिन्दे स्यात् पुलिन्द्रोऽपि निषादश्च निषादिनि ॥ ७४ ॥

७४ कर=करि ; जटा=जटि; शिली=शिला ; पुलिन्द=पुलिन्द्र ; निषाद=निषादिन्. जटी=जटिः, A. c II. 4. 32. "पञ्चशाखः शय पाणि करो हस्त वज.करि," के "पुलिन्द्रः कथ्यते म्लेच्छे पुलिन्दोऽपि निगद्यते इति तारपाल.', व्य टी २ १०. २०.

यतिश्च यतिनि मोक्ता स्रक्विण्यां स्रक्वि स्रक्व च।
वह्नितं च वह्नित्रं च निचुले हिज्जलेज्जलौ ॥ ७५ ॥

७५ यति=यतिन् ; स्रक्विणी=स्रक्विन्=स्रक्व (स्रक्, I. O, A. c.), वह्नित=वह्नित्र, हिज्जल=हिज्जल. 'ये निर्जितेन्द्रियग्रामा यतिनो यतयश्च ते', अ. २ ७ ४४ "स्रक्विण्यः स्रक्वि स्रक्व चेति शब्दभेदः। स्रक्विणीति दैवनस्य स्त्रियामेकवचनम्। नान्तस्य...स्रक्वि इतीदन्तस्य क्लीवे द्विवचनं वा', व्या, टी, २, ६, ९, १. 'यानपात्रं वह्नित्रकम्॥ बोहित्थं वहनं पोतः', हे. ३. ५४९-४० 'पोडसरान्तुं वहनं वहित्रं वार्टः पुमान्,' लि. वा. ४६. 'निचुले हिज्जलेज्जलौ,' हे. ४. २११ "निचुलेज्जलहिज्जला इति रभसः,' व्या. टी. २ ४ ६१. (निचुलोज्जलतेजलौ, I.)

विग्रु विग्रुस्तथा विग्रो नासाया विगमादिति।
श्मतिश्चामतिः काले रजन्यां च तमा तमी ॥ ७६ ॥

७६. विग्रु=विग्रु=विग्र (विग्रु विग्रुस्तथा विग्रो, I.) ; श्मति=श्मामति ; तमा=तमी 'विग्रुविग्रु विग्रा चनासिके,' हे ३. ११४. (also विग्रस, A. c.) 'रजनी यामिनी दोषा यामतेयी तमा तमी,' शब्द

विश्रम्भश्चापि विश्रम्भा सिधा सिध्म च कथ्यते।
स्याद् एका युक्तया सार्कं धर्म धर्मं च कीर्तितम् ॥ ७७ ॥

(m and n) (both धर्म I O.) 'पुक्का हृद्‌-हृदय हृक्का', हे. ३. २८७. 'सिंघ्रा किनासं त्वरूपुत्र्य' सिंघ्रं,'' हे. ३. १२१.

ऊष्मया सार्द्धमूष्माऽपि मज्जोक्तो मज्जया सह ।
शेपशेफौ च शेपश्च शेफं प्रोक्तं च शेफसा ॥ ७८ ॥

७८ ऊष्मन्‌ = ऊष्मा (both ॐ, I); मज्जन्‌ = मज्जा; शेप = शेफ (m.) = शेप = शेफ (n.) = शेफस्‌. 'मेहनं शेफ शेफसी,' हे ३. २७४.

प्रापुन्नाटकमप्याह्वः प्रपुन्नाटे प्रपुन्नटम्‌ ।
अररं चाररिश्चापि कपाटे स्यात्‌ कवाटवत्‌ ॥ ७९ ॥

७९. प्रापुन्नाट = प्रपुन्नाट = प्रपुन्नट (प्रपुन्नाड, A 2. 4 147. = प्रपुन्नाल, प्रपुनाड, प्रपुनाड, प्रपुन्नड, c.) अरर = अररि (अररी, A. o. See note 17).

भल्लो भल्लिश्च बाणे स्याद्‌ दले पालं च पलवत्‌।
ईर्मर्मोर्मा व्रणेऽपि स्यात्‌ निर्झरेऽपि भरो भरिः ॥ ८० ॥

८०. भल्ल = भल्लि ; पल = पाल ; ईर्म = ईर्मन्‌ , भर = भरि "स्त्रियां भिल्लिश्च भिल्ली च भल्लोऽपि स्यात्‌ पुमानयम्‌', के. 'पलं पालं दलं पर्णं पलाशं च च्छदः पुमान्‌,' शब्द.

भवेदमात्येऽप्यामात्यः पीनसं स्यादपीनसे ।
अन्वासनं समुद्दिष्टं तथा स्यादनुवासनम्‌ ॥ ८१ ॥

८१. अमात्य = आमात्य ; पीनस = अपीनस (अपीनस्‌ I. O. etc.) ; अन्वासन = अनुवासन. "अपीनस प्रतिश्या स्यादिति रभस," अ. टी २. ६. ५१.

यूपश्च यभनं यातु यकाराद्व्यवत्मतम्‌ ।
परुणा च परु ग्रंथ्यौ काश्मीरी काश्मिरीति च ॥ ८२ ॥

८२. यूप , यभन (यभम, I. O क, ग) ; यातु , परु = परुस्‌, काश्मीरी = काश्मिरी (I O.) "मज्जासारो यन्थिपरुरिति पुंस्काण्डे रत्नकोषात," अ. टी. २ ४. १६२. काश्मरी = काश्मरी यकारद्वयवन्मतम्‌ would give a quite different sense.

मातुलुङ्गे मातुलिङ्गः कदल्यां कदलोऽपि च ।
परुपकं फले प्रोक्तं पुरुषं परुषं तथा ॥ ८३ ॥

८३. मातुलुङ्ग (मातुलङ्ग,क) = मातुलिङ्ग, कदली = कदल, पुरुपक (परुपक, क) = पुरुष = परुष

"कदलस्य कदलप्रशाविति व्याडिः।. अजादित्वाट्टापि कदला,' व. टी. २. ४. ११२. "मातुलुङ्गकः मातुलिङ्गस्य," व. टी. २. ४. ७८.

नारङ्गे नागरङ्गोऽपि सप्राद् विसेऽपि विसखण्डकम्।
वार्ताकुरपि वार्ताके हन्ताकोऽपि च दृश्यते ॥ ८४ ॥

८४. नारङ्ग=नागरङ्ग; विस (not complete in I. O.)=विसखण्डक; वार्ताकु=वार्ताक=हन्ताक. वार्ताकी, अ. २. ४. ११४. पुंस्यपि वार्ताक इति, वार्ता, वार्ताकुः, टी.

किसलं सप्रात् किसलये गुत्से गुच्छो गुलुच्छवत्।
अम्लातके सप्रादम्लातमसिलातकमित्यपि ॥ ८५ ॥

८५. किसल=किसलय; गुत्स=गुच्छ=गुलुच्छ (च्छ, I., क); अम्लातक=अम्लात=असिलातक. 'नवे तस्मिन् किसलयं किसलं पल्लवोऽस्त्र ना,' हे. ४ १८९. (also किसलय A. C). "गुच्छे गुच्छ (गुच्छ, हे.) स्तबकगुत्सकाः। गुलुच्छः," १९२.

जम्बीरेऽपि च जाम्बीरो जूर्णाया जूर्णिरित्यपि।
तित्तिरौ तित्तिरोऽपि सप्रात् पीलकः सप्रात् पिपीलके॥ ८६ ॥

८६. जम्बीर=जाम्बीर; जूर्णा=जूर्णि (जूर्णा=जूर्णि ?); तित्तिरि=तित्तिर; पीलक=पिपीलक. 'दन्त्र जम्भो (वि) रे दन्तशठजम्भजम्भीरजम्भलाः (रा'),' अ. २. ४. २४. 'कपोतलावतित्तिरा इति वाचस्पतिः,' अ. टी. २. ५. ३५. 'पिपीलकस्तु पीलकः,' हे. ४. २०२.

गोदा गोदावरीनद्यां मधुरा मथुरापुरि।
कविकं कविकायां च सप्राद् गवेधी गवेधुका ॥ ८७ ॥

८७. गोदा=गोदावरी; मथुरा=मधुरा; कविक=कविका; गवेधु=गवेधुका. 'अथ गोदावरी गोदा,' लि. वा. ६५. 'स्त्री गवेधु गवेधुका,' अ. २. ९. २५. (also गवेडु, c.) 'कवी खलीनं कविका कवियं मुखयन्त्रणम्,' हे. ४. ३१६. 'मथुरा ॥ मधूपघ्नं मधुरा पिवपूरय,' के.

मञ्जूषायां च पिटकः पेटा पेटक इत्यपि।
पादातौ च पदातिः सप्रात् पादातश्च पदातिकः ॥ ८८ ॥

८८ पिटक=पेटा(पेट, क)=पेटक; पादाति=पदाति=पादात=पदातिक. 'पिटकः पेटकः पेटा,' अ २. १० ३१ (पेटेति शाश्वतः। पोहेति स्वामी,' टी). "पदातिपत्तिपदगपादातिकपदाजयः", ८ ६६. ('पदातिपत्तिपादात पादविकपदाजयमित्यमरमाला" also पदात, टी).

पादत्राणे तु पत्रध्नी भवेत् प्रणिहिताऽपि च।
जनायुका जलौकायां गैरिके च गवेरुकम्॥ ८९॥

८९. पादत्राण=पत्रघ्नी=प्रणिहिता (प्राणहिता I. O. क ग.); जलायुका=जलौका (See note 47); गैरिक=गवेरुक. "उपानत् पादुका पादू: पत्रघ्नी पादरक्षिका। प्रणिहिता,' हे. ३. ५७८.

नासिकायां च नक्रः स्याद्वक्रं वक्त्रोऽप्युदाहृतः।
सरणी च प्रसारण्यां सृक्कं स्यात् फलकं फलम्॥ ९०॥

९०. नक्र=नासिका; वक्र=वक्त्र; सरणी=प्रसारणी; फलक=फल. "प्रसारणी सारणी च सरणा सरणीति च," शब्द.

भवेद्दाढ़ाऽपि दंष्ट्रायां शाल्मल्यां शल्मलीति च।
वध्वां च वन्धुकापि स्यादङ्गन्यामङ्गनाऽपि च॥ ९१॥

९१. दाढ़ा=दंष्ट्रा; शाल्मली=शल्मली; वधू=बन्धुका; अङ्गनी=अङ्गना. "शाल्मलि र्द्वयो:,' अ २. ४ ४६.—शल्मलि', शाल्मल', टी. "दाढ़िका दंष्ट्रिका दाढा', के. अङ्गना=अङ्गना अ. टी. २ ४.

अलाबुः स्यादलाबूश्च दीर्घादिश्च प्रतीयते।
ऊर्णनाभ इदन्तश्च किकीदिविः किकीदिवे॥ ९२॥

९२. अलाबू=अलाबु=आलाबू; ऊर्णनाभ=ऊर्णनाभि; किकीदिवि=किकीदिव. अलाबू, A २. ४ ५६=अलाबू, आलाबू, अलाबु, लाबु, लाबू, A. c. "अलाबुः स्त्री पिच्छफला, तुम्बिस्तुम्बी महाफला। तुम्बी तु वर्त्तुलाऽलाबू र्लिम्बे तुम्बी तु लावुकेति वाचस्पति". "चाषो दिवि किकिः स्मृत इति व्याडिः," अ टी. २ ५ १६ (also 'किकीदीवि, किकिदिवि, किकिदिव, किकीदिवी, किकीदिव, किकी') "अत्तखाप' किकीदिवीदिति विक्रमादित्यकोषः चौपालिते किकिदिवमस्मिकखाप. स्यादिति सर्वे सुख.' उ ४, ५६ "ऊर्णनाभिरूर्णनाभो लूतापावक इत्यपि," शब्द.

करेटौ करटुश्चापि दूत्यां दूतिरपि स्मृता।
स्यान्निचोले निचुलकं स्यादसिक्न्यामसिक्निका॥ ९३॥

९३. करेटु=करटु (See note71), दूती=दूति, निचोल=निचुल; असिक्नी=असिक्निका (असिक्न्यामसिक्निका, I. O.).

जीवञ्जीवे जीवजीवश्चालन्यामपि चालनम्।

सूनते सूत्रनं तथा स्योनमभृश्पेऽभ्युप इत्यपि ॥ ९४ ॥

९४. जीवञ्जीव = जीवजीव (also जिवाजिव, A. c. 2. 5. 35); चालनी = चालन; सूनत = सूनृत = स्योम; कश्यूप = कश्यूप (also कश्योप, A. c. 2. 9. 47.). 'चालन' तितउ मोक्षमिति क्लीवकाण्डे रत्नकोषः, स्योनस्तूनमपेक्षका इति रभसः,' अ. टी. २. ९. २६. "स्त्रियां क्लीवे च चालनी,' के.

करम्भो मिश्रिते धान्ये भान्तस्तु दधिसक्तुषु।

आमीक्षा क्षमथाऽपि मथोकारं च यौतकम् ॥ ९५ ॥

९५. करम्भ and करम्भ (A. c. 2. 48.); आमीक्षा = आमिक्षा; यौतक = यौतुक. 'यौतक' यौतुकं च संदिति वाचस्पतिः,' अ. टी. २. ८. २८.

भुषिरं लिरकारश्च स्यादणौ रिपिरित्यपि।

द्रुरिणं स्याच्च दीर्घादि लपके लपिकोऽपि च ॥ ९६ ॥

९६. भुषिल = भषिल (A. c 2. 7. 23.); रूपि = रिपि; द्वरिण (द्ररण, I. O.) = द्वैरिण; लपक = लपिक. 'सीताजीव कार्यकश्च (कार्यकश्च) लपिकश्च लपीवलः,' 'लपको (लपिको) लाङ्गलं फलम्,' अ. २. ९. ६, १९. ('लपिकालपिकौ फालयमकाविति रुद्रः,' टी.).

तालव्यदन्त्ययोरके सर्वला सर्वलीति च।

तालव्यद्वयमथोऽसावाशुशुक्षणिरिष्यते ॥ ९७ ॥

९७. सर्वला = (शर्वला A. c. 2. 8. 93); सर्वली = (शर्वली); आशुशुक्षणि.

विषौ दाशार्हशब्दस्य मध्यतालव्यता मता।

तालव्यान्तश्च कोटीशः प्राशस्तालव्यदन्त्ययोः ॥ ९८ ॥

९८. दाशार्ह not दासार्ह; कोटीश (also कोटिश, अ. २. ९. १२); प्राश = प्रास.

दन्त्योपान्त्यं तु कर्पासमकासमलीमसम्।

काञ्जिकादौ च कुल्मासो दन्त्योपान्त्योऽपि कीर्त्यते ॥ ९९ ॥

९९. कर्पास; मकास; मलीमस; कुल्माष = कुल्मास.

आदिदन्त्यं तु सुपवीसम्याकृतसमूरु च।

कुसीदं च कुसूलं च मध्यदन्त्यमुदीरितम् ॥ १०० ॥

१००. सुपवी (also सुषवी, सुषवी, A. c. 2. 4. 155.); सम्याहृत (सम्याहृत, अ २ ९ ९—दन्त्यादिरपि, टी), समूरु, अ २.१ ९. (सन्नेमसमूरु च, I. O.); कुसीद,

(also कुमीर कुमीद, अ टी. २ ६. ४), कुसूल (also कुस्सूल, H , W कुसूलो दन्त्यसकार-वानेव उ ४ ६०)

पारावारः पसथ्योऽपि सोपानं दन्त्यमादि तु ।

विस्रस्ता स्याद् वमथैव न विशसेतुरदाहृता ॥ १०१ ॥

१०१ पारावार (पारावर, I O)=पारापार (A c 10 1) , सोपान , विसृस्ता not विशस्ता

स्यात् कवर्गद्वितीयादिखान्तादिरपि खुल्लकः ।

स्यात् पवर्गद्वितीयादिः फणाया तु फटाऽपि च ॥ १०२ ॥

१०२ खुल्लक=क्षुल्लक, स्फटा=फटा 'क्षुल्लकस्त्रिषु नीचेऽल्प इति रभस,' अ टी. २ १० १६ '(फटायां) स्फटाया तु फणा द्वयो,' अ ८ ६ 'फट स्फुट । फण' हे ४ ३८१

तयोद्यस्त्वरादं तु शोभाञ्जनसुदाहृतम् ।

तनूनपात् तकारान्तो न तवर्गतृतीयभाक् ॥ १०३ ॥

१०३ शोभाञ्जन , तनूनपात, not तनूनपाद्

तवर्गपञ्चमोपान्तमङ्गनं केवलं पुनः ।

छाङ्गाशब्दस्तु सान्तोऽपि कथितो दिव्यगायने ॥ १०४ ॥

१०४ अङ्गन not अङ्गण (? A, 2 2, 13), छाङ्गा=छाङ्गस (A, c 55)

चतुःशाले चवर्गीयमध्यं सञ्जवनं विदुः ।

पवर्गमध्यसान्तञ्च रेफं स्त्रादधमार्थकः ॥ १०५ ॥

१०५ सञ्जवन (also स यवन and स ञ्जीवन, W) , रेपस् (रेपस्, उ ४. १८६) =रेफ

प्रान्तस्यमध्यं वैयात्यं वेम्न वेमश्च वेमकम् ।

कमने कामनोऽपि स्याद् दीर्घादिः कुकुदं स्मृतः ॥ १०६ ॥

१०६ वैयात्य , वेम=वेमक (वेम इत्यपि, अ. टी २. १० २८.)=वेमन् (वेमश्चवेमकम्, I O), कमन=कामन (कम कामयिताऽभीक कमन कामनोऽभिक , अ ३ १ २४), कूकुद (कुकुद इत्यपि, अ टी २ १ १४)

प्रभायासपि भाःशब्दः सान्त पुंलिङ्ग एव च ।

एडमूकोऽनेडमूक ऊर्म्या ऊर्मिरपि स्मृता ॥ १०७ ॥

१०७ भास=भास्, एडमूक=अनेडमूक, ऊर्मी=ऊर्मि (ऊर्मी=ऊर्मि, अ. टी २ १० ३५).

एडूकं क्रमशश्च क्रमात्ता च पद्व्यपि ।
शैवले सप्राज्ञ शैवालं शेवलं शैवलं यथा ॥ १०८ ॥

१०८. एडूक=एडक; पद्वी=पदवि; शैवल=शैवाल=शेवल=शैवल. 'भवेद्देडोक (?) मेडूकस्' हि. 'नीलज्ञा शैवालशेवले'। शेवालं शैवलं शेमालं 'जलाच्छूकर्न्यौलिके,' हे. ४. २३३. "शेमालं शैवलो न स्त्री शैवालो जलनीलेकेति शब्दार्णवः,' उ. ४. ३८.

तूणा तूणी च तूणीरे मरीचं मरिचेऽपि च ।
चिलेऽपि चिल्लोऽपि सप्राज्ञिन्तायां चिन्तियाऽपि च ॥ १०९ ॥

१०९. तूणा=तूणी=तूणीर; मरीच=मरिच (A. c. 2. 9. 36.); चिल=चिल्ल; चिन्ता=चिन्तिया. 'तूणोपासङ्गतूणीरनिषङ्गा इषुधिर्द्वयोः ॥ तूणस्त्रीम्,' अ. २. ८. ८८-९. 'चुरादौ चिति स्मृत्यामित्यत्र माधव. चाल मैलेयः पा, ३. ३. १०५. चकारे विधानमोऽस्तो विधानं सुपा-भावार्थं तन् सामर्थ्यात् कदाचिच्छलोपो नास्तीति तत्र चिन्तियेति.'

छन्दसि सप्रादनड्वाही भार्यायामनडुह्यपि ।
मध्यकारोऽपि चिपिटो क्रमादित्योरणोऽप्यवौ ॥ ११० ॥

११०. अनड्वाही=अनडुही; चिपिट; उरण. अपि may refer to other forms. 'उपासन्ना रोहिणी स्यत्सौरभेयानडुह्यनडुच्छाया,' हे.४ ३३१. 'अल्लानडुही बुधैरनड्वाही,' ह.

उत्तमायां गवि प्राक्सरिकारादिश्च नैचिकी ।
साचव्यर्थे साचिरपुत्रको भूतार्थे च तथास्तया ॥ १११ ॥

१११. निचिकी=नैचिकी; साचि (adj and ind.); तथा (adj. and ind.). 'नैचिकी गोदत्तमा ॥ निचिकी सा प्रकीर्तितेति नाममाला,' अ. टी. २. ९. ६७. (नीचिका, नौचिकी, हि.) "साचिरित्यनव्ययशब्दोऽप्यस्तीति केचित्,' दुर्गादास. ४२६.

पवर्गादिरपि प्रोक्ता यामिः स्वसृकुलस्त्रियोः ।
वातासहो वातसहो वातले सप्रादिदं द्वयम् ॥ ११२ ॥

११२. जामि=यामि; वातासह=वातसह. 'यामि शौर्भो च जामिमे,' के.

अप्सरःस्वप्सराः प्रोक्ताः सुमनाः सुमनःसु च ।
बर्बरी बर्बरा शाके वितुन्नं सुनिषण्णकम् (?) ॥ ११३ ॥

११३. अप्सरस्=अप्सरा; सुमना=सुमनस्; बर्बरी=बर्बरा; वितुन्न=सुनिषण्णक (वितुन्नैक' चाङ्गम्. I. O. ब). तत्र सुमनाः सान्तः टाबन्तोऽपि, अ. टी) २' ४. ७२.

तन्द्रीस्तन्द्रिश्च तन्द्रायां कुरङ्गे च कुरङ्गमः ।
पृथगश्वत्थ भञ्जन्न भाल्लूकेऽप्यच्छभल्लवत् ॥ ११४ ॥

११४. तन्द्री=तन्द्रि=तन्द्रा (A. c. 7, 37.) ; कुरङ्ग=कुरङ्गम ; अच्छ=भल्ल=अच्छ-भल्ल (See note 7.)

जलायुके जलौकं च जलोकं च जलूकवत् ।
शोषके शम्बुकोऽपि स्याद् बुघ्ने ब्रध्नश्च दृश्यते ॥ ११५ ॥

११५. जलायुक=जलौक=जलोक=जलूक ; शम्बुक=(शम्बूक) ; बुघ्न=ब्रध्न

लङ्गूलमपि लाङ्गूलं भम्भरा भम्भराल्यपि ।
त्वचि त्वचः किरोऽपि स्यात् किरौ प्रोक्तः पथः पथि ॥ ११६ ॥

११६. लङ्गूल=लाङ्गूल ; भम्भरा=भम्भराली (लम्भरालं भराणत्रपि, I O क) ; त्वच्=त्वच ; किर=किरि ; पथ=पथिन् 'अथ किरः किरिः,' हे ४. ३५२ 'अस्त्री पुच्छन्तु लाङ्गूलं क्लीबे लाङ्गूलमित्यपि । स्त्रियां क्लीबे च लङ्गूलं पुच्छमस्त्री लजः पुमान्,' मे 'पाटः पथश्च मार्गश्च,' लि भू १८ (= दभूतिचन्द्र, उ. ४ १२) 'त्वक्त्वचचोचशब्दाः कत्रं पं लक्षे वर्मणि वल्क इति धरणिः,' अ. टी २ ४ १२४ 'त्वक् स्त्री त्वचा त्वचं चोचं वल्कं वल्कल-चोलकम्,' शब्द.

अजगावाजगावं च भवेदाजिगवं तथा ।
पिनाकेऽजगवं चाथ सैंहिकेये तमस्तमाः ॥ ११७ ॥

११७ अजगाव=आजगाव=आजिगव=अजगव ; तम=तमस्. अजगव=अजकव, A. 37 'पिनाकं स्यादजगवमजकावं च तद्धनुः,' हे. २. ११५. 'तमः सान्तं क्लीबे पुंसि च क्वचित् अदन्तः स्वर्भानुस्तु तमो राहुरिति पुंस्काण्डे रत्नकोशामरमालयो र्दर्शनात्,' अ. टी. २६.

चुलुकी चुलुपी च स्यादुलूपी शिशुमारके ।
अगाधेऽस्थाघमस्थागमस्थायं च प्रयुज्यते ॥ ११८ ॥

११८ चुलुकिन्=चुलुपिन्=उलूपिन् ; अस्थाघ=अस्थाग=अस्ताय. 'अस्ताघा (Hem. I.) स्थागमतलमगाधमनलस्पृशि,' हे ४. १२६ 'उलूपी शिशुकः समौ,' अ १ १०. १८. (also जलूपिन्, चुलुम्पिन्, W ; चुलकिन्, चुलपिन्, क).

स्यात् मथोऽथ चतुर्थं त्वमं हसो रहं स्तथा ।
चिह्ने ललामशब्दोऽपि स्यादन्तश्च पुंसि च ॥ ११९ ॥

११९. थंहस्=थंह (अंहस, A. 1 4, 23) ; रंहस्=रंह ; ललामन्=ललाम.

द्रविडः स्यात् समथोऽपि काफलश्चापि कट्फले ।
व्रीडायाश्च भवेद् व्रीडो लज्जामालेऽप्यपत्रपा ॥ १२० ॥

१२० द्रविड=द्रमिड , कट्फल=काफल ; व्रीडा=व्रीड ; अपत्रपा=(त्रपा : against

त्स्या धाग्पत्याग्न्यत', A. 7. 23.). 'श्रीडादयय वरटय वराटकय उत्कण्ठगणकरकोच समा-मयाचेति रभसः' A. c. 'काफलः कट्फलः कुक्षी,' शब्द-

उलूकं मधक्कस्वं च क्कस्वादिः स्यादलिम्पकः।

तथा कुरवके रेफो निर्विकारः प्रयुज्यते ॥ १२१ ॥

१२१. उलूक=उलुक (also अलूकः सर्वेखे तु अट्टौ कर्णौ अस्य इति पृषोदरादित्वात् दीर्घादिकमूलूक इति साधितम्, उ. 8. 81); अलिम्पक (?) (अलिन्दक, I. etc); कुरवक=कुरवक, A. ≡ 2. 4 75.

मञ्जिष्ठायां तु भण्डीरी मधक्कस्वाऽपि पठ्यते।

दीर्घादि वृश्चिकेऽपि स्यादली सत्रादालिरित्यपि ॥ १२२ ॥

१२२. भण्डीरी=भण्डिरी (भण्डीरी, A. 2.4. 91); अलिन्=आलिन्=आलि. 'वृश्चिको दृण आलिः स्यादिति कोषान्तरः। अथाली स्यात् वृश्चिके भ्रमरे पुमानिति कोशान्तरम्' (मे)., अ. टी. २. ५. ॥. 'वृश्चिको दृण आल्याालिः', हे. 8. २७७

शुक्रो शुक्रा मृतौ शुक्रि ग्रैवो ग्रैवेयकेऽपि च।

खड्गे खोडय खोरच स्यात् तरीस्तरिरित्यपि ॥ १२३ ॥

१२३. शुक्र=शुक्रा=शुक्रन्; ग्रैव=ग्रैवेयक; खोड=खोर; तरी=तरि. 'खोडखोरौ तु खञ्जके', है. २. ११८ (also खोल, A. c. 2. 6. 48).

नासिकायाश्च नस्याऽपि नयि मन्याक इत्यपि।

कार्तस्वरं मधदन्तत्र सौङ्कण्डः सत्रात् सिङ्कण्डवत् ॥ १२४ ॥

१२४. नासिका=नसा (नस्, I. O.); मन्याक=मयिन्; कार्तस्वर; सौङ्कण्ड=सिङ्कण्ड. 'नसा नस्ता च नासिका। गन्धनाली च नासिकाम्'; लि. म. 88. 'घ्राणं गन्धवहा नाता नसा नस्ता च नासिकेति शाश्वतादुः', 'बज्रद्रुमः सिङ्कण्डोऽयमिति रभसाद् हलायुधादेरपि। सौङ्कण्ड इति तालव्यादिरपि.' अ टी. २, ६. ८८, २. 8. १०५.

ओष्ठ्यादान्तो लुलायोऽपि मरुतेऽपि हलन्तता।

विद्यात् पुरुरवःशब्दे रुकारस्यापि दीर्घता ॥ १२५ ॥

१२५ लुलाय=लुलाप (A c 2 5.4.); मरुत=मरुत्; पुरुरवस्=पुरूरवस्, उ 8 २४१ (विद्यात् पुरुरवः शब्दे रुकारस्यापि दीर्घता, I. O). 'तथा च विक्रमादित्यकोषः। मरुत पवनः प्राणः समीरो मारुतो मरुत्,' उ १. ८६.

सत्रात् कुरण्डोऽपि दीर्घादिः सैरेयेऽपि च सम्मतः।

नालिकेर इदन्तोऽपि तथा दीर्घद्वितीयवान् ॥ १२६ ॥

१२६ कुरण्ट=कुरुण्ड (I स्वरजे ऽपि स मत ', क, I O), नालिकेर=नालिकेरि=नालीकेर (नालिकेर=नारिकेर नारिकेल नालिकेर नारीकेल, नारिकेलि नारीकेली, A c 4 168=नालिकेल, Hem iv 217) कुरण्ट, A 2 4 71 , कुरुण्ड,

काण्डे शरः शुभं क्षेमे शारुः शबलवाणयो ।
किंशुकश्च शुकश्चापि स्मृतस्तालव्यदन्त्ययो ॥ १२७ ॥

१२७ शर (सर I etc), शुभ (क, I , सुभ, O), शारु, किंशुक=किंसुक, शुक=सुक 'विकर्ष पतगाह्व चित्रपुङ्ख शर सर । सर शर मर्मभेदी धीरयद्भुत लक्षज्ञा ' क

शूनासुङ्गसुरङ्गास्तु दन्त्यतालव्ययोरपि।
कोटीशश्चाप्यदन्त्यस्तु रिशुश्च स्वर्गवज्ञयोः ॥ १२८ ॥

१२८ शूना=सूना, शुङ्ग=सुङ्ग , सुरङ्ग=शुरङ्ग , कोटीश , रिशुश्च (काशुश्च ?, ७ ४. १२)=(काशुचिन्)

किन्नराश्वमुखौ भिन्नाभिन्नौ दैत्यासुरादिवत्।
रिष्टारिष्टे अभिन्नार्थे भिन्नार्थे च क्वचिन् मते ॥ १२९ ॥

१२९ किन्नर=and not=अश्वमुख , असुर=and not=दैत्य , अरिष्ट=sometimes not=रिष्ट

वाग्मी (ग्मि-?) वाल्मीकिमित्रोल्का मलच्छलपलालिपः।
संस्कर्तेत्यादिसंयोगिशब्देष्वनुपयोगिषु ॥ १३० ॥
इदं तुल्यान्त (ख) रद्वन्द्वमन्वयेद् भेदकं क्वचित्।
यमकादावपीत्येषा चिन्ताऽस्माभिरपेक्षिता ॥ १३१ ॥
तथा ह्यपश्यदद्राक्षीदित्यतार्थे क्रियापदम्।
अप पयस्तनूकुर्वदित्यन्यत्र पदद्वयम् ॥ १३२ ॥

१३२ अप+पस्+अद्राक्षी=अपश्यत्, अद्राक्षीत्

इति शब्दभेदनिर्देशः शब्दभेदः समाप्तः।

अथौष्ठ्यदन्तोष्ठ्यवकारभेदः ।

वृन्दारकव्रजवराटकवेदिवृन्दवन्दारुवैरिवदरीविटपान् विटं च ।
विद्वद्व्रणौ वरणवृंहणबोधवेधवन्धूरवन्धुवधिरांश्च बबन्ध वृद्धान् ॥१॥
वेलावलौ वकुलवाकुलकान् वलीकं बोलं विलं वलजबालकबालुकाश्च ।
वेहद् वृहद् वहलवाहनवाङ्गवभ्र,वस्तं वलिं वनबलाहकवङ्कवीथीः ॥२॥
बालेयवञ्जुलवराहवकान् वलाका बालुङ्किकावकुलवृक्षबकेरुकाश्च ।
वारूढवाटवरटानपि वार्वटीरवारण्डवण्ड,कवरण्डकवर्वटीश्च ॥३॥
वाहिनीवनितावेदिवणिजग्रावारिवण्डरम् ।
वर्धनीवत्सवटकं वरत्रां वटुकं विडम् ॥ ४ ॥
वासनावासितावस्त्रवीरवासरवागुराः ।
व्रीडनीं वाणिनीं वीणां वानीरं वानरं वचाम् ॥ ५ ॥
विहगाख्यं विश्रब्धं वाऽप्यव्ययं वा न वेति च ।
वार्त्तकं वदान्यं वा विद्याद् वाद्यं च वादनम् ॥ ६ ॥
अथ मध्यपवर्गीयाः कर्बरः कर्बुरोऽर्बरः ।
बर्बरी शबरीबर्हः सम्बराडम्बराम्बरम् ॥ ७ ॥
कम्बलं सम्बलेर्बीरु शर्बला शाद्वलोऽपि च ।
नड्वलाम्बेलजम्बालशैवालाद्याश्च कीर्तिताः ॥ ८ ॥
कथयन्तेऽथ पवर्गीयवान्तशब्दाश्च केचन ।
गन्धर्वं खर्वं गर्वाह्वजिह्वापूर्वं च दूर्वया ।
रोलम्बः शतपर्वार्वा दार्वी चार्वी च दर्विभृत् ॥ ९ ॥
कदम्बकादम्बनितम्बनिम्बविम्बप्रलम्बाम्बु,विडम्बडिम्बाः ।
करम्बहेरम्बकुटु,म्बकुम्बास्तुम्बौ कलम्बौ च स(क?)डम्बिचम्बाः ॥ १० ॥
जम्बूः कम्ब,रलाबू,श शम्बः शु(शु?)म्बोऽम्बया सह ।
बिम्बा लम्बा च वा(चा?)डम्बगोड्,म्बस्तम्बकम्बयः ॥ ११ ॥

इति पवर्गीयबकारनिर्देशः ॥

अथान्तस्थीयवकारः ॥

विन्दुविद्रुमवदान्यविक्रमा वित्त (न्द ?) वर्म विधुविग्रु (शचिव, क) विदया।
व्याघ्रयप्रवरवैरचर्करा वादरो(?)वधिरवाहवागुराः ॥ १२ ॥
वामवामनविमानवेदना वानवित्तवमनं विलेपनम्।
वातवातिकवितानवर्तनोवर्तिवेतनवसन्तवत्सयः ॥ १३ ॥
वार्ता विच्छित्तिवत्तान्तविनयडावविलुन्ठकम्।
विकटो वेकटो वुग्रष्टि विं टि विं टरवेटनम् ॥ १४ ॥
वल्लूरो वल्लरी वल्ली वेल्लितं वल्लभोऽपि च।
विद्देहो विग्रहो वर्हो वह्निर्व्रीडिविहायसः ॥ १५ ॥
वल्कलं विकचो वीचि वर्चोयञ्जवाचिकम्।
वन्धूकं वीवधं वेधा विधाविधुवधूटकाः ॥ १६ ॥
विवेको वणकं वेणी वीणाविपणिवेणवः।
विषाणं वीरणं वाणो वणा वाण्यो वपु वयः ॥ १७ ॥
वैश्राखो विभिखो वाढं व्यूढं वप्नं विपं वपः।
विषयं वर्पणं वीजं वाणं वर्जिनवर्जने ॥ १८ ॥
व्यजनं व्यञ्जनं वज्रं वैजयन्ती विशारदम्।
व्यालवञ्जुलवल्मीकवीपि(प्रोषि?)लावारिभको वली ॥ १९ ॥
वालो विचकिलो वङ्गं विडङ्गं वेगवर्णनम्।
वेधसा वासितं वेशवैस्यविश्रम्भवेश(स?)यः ॥ २० ॥
विश्वविस्तवविंशिर(प)वं शव्यसनवासवम् ॥ २१ ॥
वायसो वाहसो वासो वीभत्सो वसति वसु।
विदारो वठरो वीरदित्याद्यन्तस्थगाद्यः ॥ २२ ॥

इति वादिदन्तोष्ठ्याः ॥

अथापि मध्यदन्तोष्ठ्याः कथ्यन्ते केचनाऽपरे।
देवकः सेवकाशुक्तप्रावाराः प्राध्वरोऽपि च ॥ २३ ॥
मन्तुवायः प्रवरको गोविन्दः श्रावणोत्सवम्।

श्वघ्ना मद्वा (वघ्ना, क)युवाऽथर्वा मघवा खर्व(शक्त?)पर्वणी ॥ २४ ॥

(दन्त्योष्ठाः समुदाहृताः)

अवावादिविधानाच्च संप्रसारणतोऽपि वा ।
इत्येतदादयः शब्दा अभेदेऽत्र विनिश्चिताः ॥ २५ ॥
ओष्ठ्यदन्त्यौष्ठ्ययोरत्र धात्वर्थादिविशेषतः ।
यदि स्यादनयोः क्वापि क्वाचित्को व्यतिक्रमः ॥ २६ ॥
इत्योष्ठ्यदन्त्यौष्ठ्यवकारनिर्देशः ॥

अथोष्मभेदः ॥

अथ तालव्यमूर्धन्यदन्त्यानामपि लेशतः ।
शषसानां विशेषेण निर्देशः क्रियतेऽधुना ॥ १ ॥
श्यामाकशाकशुकशोकरशौकाशूकशालूकशङ्कुशकशङ्करशुक्ल(क)शु(श)काः ।
शौटीरशाक(ष?)शकटाः शिपिविष्टशिष्टशाखोटशाटकशटीशटितं शलाटुः ॥२॥
शीतश्च शातशतशातनशंस(शम्प)शश्वशश्च कुशश्वरशुना च(श?)शिवा शिलीन्ध्रः ।
शोभा शुभं शरभशीभरशुम्भशम्भुशस्त्वाणि शुभ्रशरदौ शकुनिः शकुन्तिः ॥३॥

१. १ शीभर, W. But comp. Madhava शीभृ कथने बाहुलकादरः शीभरः

शाला शिलाशकुलशाद्वलशालुशेलुशार्दूलशम्बूलशबलाः शमलं शृगालः ।
शेफालिकाशिथिलशृङ्खलशीलशैलशैवालशल्यशलशल्वलशैलानि ॥ ४ ॥
शालालुशालुशलिशाल्मलिशुल्कशुष्कशुल्कानि शिल्पशलभौ शललं शलाका ।
श्रोणिः शणः (श,,क)श्रवणशोणितशोणशाणश्रेणीश्मशश्रयणशून्यशरण्यशङ्काः ॥५॥
शोचिः शचीशुचिशयः शक्शर्मशीर्णश्रीपर्णशोथशपथश्व(य)शङ्कशौण्डाः (शण्डाः)।
श्रेयः श्रमः शननशोषनशय्यशाप्यशाण्डिल्यशाल्मलशमीशुनकाः श्रविष्ठः ॥६॥
शाखाशिखाशिखरशेखरशङ्खशापशम्याशिकाशफरशेफशफाः शिरण्डः ।
शृङ्गारशृङ्गशरशावशरारिशारिशाराः शरावशवरश्च शिरं शिरश्च ॥ ७ ॥
शरीरशालार(र)शरारुशी(शा)कशोभाञ्जनशावशशादशूद्राः ।
शनिः शनैः श्लीपदशिम्बीशुशुश्वान्तशान्ताः शिशिरौ श्मशौण्डाः ॥ ८ ॥

शोठः शुण्ठी शठः शं च शङ्खिन्यशोऽपि शर्करा ।
शर्करोदर्श शीतशिशुशिग्रुकाणि शकुनी ॥ ८ ॥
शान्तं श्वेतं शिशिरशावशण्डशयशृगालिनो ।
शिखः (शः, शः) शोकश्च शुन्नं च शाल्मीनश्च शिवीगुणम् ॥ १० ॥
शस्यं शाखा च शौचश्च शिवं शङ्का च शिंशपा ।
शोणाकः शूरशः शाखा शिवा श्यामा च शेवधिः ॥ ११ ॥

इति पादितालव्याः ।

उशीरकाशनीरककिंशुकांशुकं किशोरकिंशारुकपोतकौशिकम् ।
कशाम्पशाशोकशशाङ्कशस्पा यशःपिशाचाशपिशाचकश्मयः ॥ १२ ॥
निशान्तवेशन्तविशालपेशलं विलेशयाशस्त्यनिशीथविंशतिः ।
विशङ्कटपाशुपताश्रयाः सदोपशल्याऽशनकाशिताश्विने ॥ १३ ॥
निशितं पिशितं मश्रं (श्रुः) पिशुनो दशनोऽपि च ।
उशना मशुनं वेश्म काशनं विशसमश्नयत् ॥ १४ ॥
आश्वायश्रायविशिखविशाखाविशिखा(खी)शयः ।
विशदः पाशकः पार्श्वं विश्वासवेश्मरोऽशनिः ॥ १५ ॥

इति मध्यतालव्याः ।

ईशमशकाङ्कुशकेशविकाशकाशमकाशप्रकाशकोशकपिशानिशपाशपेशि ।
त्रिंशाशवाहमशशः शशशो विशालकोशागककर्किशदिशो दशदेशदाशाः ॥१६॥
कोशांशुलोमशमनाशनिवेशलेशक्लेशप्रवेशपरिवेशविमर्श वेशः ।
पशुः पशुः परशुरंशुरपांशुपांशुनिर्विंशदंशविवशा अवशांशविंशाः ॥१७॥
वालिशः कुलिशो राशि वैराशि वंशिशो भ्रमम् ।
अपभ्रंशः पुरोडाशो विमिश्रोऽपि रनेकशः ॥ १८ ॥
दर्शः स्पर्शः स्पशोऽमर्शं कर्शो वाशा निशे कशा ।
आशादशीय शोकाशीविनिवेशाः प्रतिश्रयः ॥ १९ ॥

इति अन्ततालव्याः ।

गौरि मुरारौ शिव एव शर्वः शूरः समर्थे भव एव भोलः ।

शमः प्रशान्तौ शकलं च खण्डे शश्वत् पुरीषेऽजगरे च शीरः ॥ २० ॥

मूर्द्धन्यजेऽप्युभयो वंशः करिष्वाश्च वशाऽस्युषि।

शयं वेदे च कर्णे च श्रुति दाशश्च धीवरे ॥ २१ ॥

इति व्यवस्थातालव्याः ॥

शिंशपा शाश्वतं श्वश्रूः श्वशुरः शिशिरः शिशुः।

शिश्नाशशशम शनानि शशी शश्वत् कुशेशयम् ॥ २२ ॥

शुकः शिश्विश्च काशीशस्तथा शीतशिवोऽपि च।

तालव्यशद्वययुताः कियन्तोऽमी प्रदर्शिताः ॥ २३ ॥

इत्युभयतालव्याः।

तालव्या अपि दन्त्याश्च शम्बशम्बलशूकराः।

रशनाऽपि च जिह्वायां शृगालः कलशोऽपि च ॥ २४ ॥

इति तालव्यदन्त्याः।

आश्वासः शासनं शास्त्रं शस्त्रं शास्ता शरासनम्।

तालव्यानन्तरं दन्त्यैरः शब्दाः केचिदुदीरिताः ॥ २५ ॥

इति तालव्यशकारनिर्देशः।

षट् षण्डः षट्टिका षष्टिः षोढा षोडंश षोड़श।

षालवश्चापि षण्डाली षुक्किः ष्कम्भि विं पूर्विका ॥ २६ ॥

इति आदिमूर्द्धन्याः।

१ २६. षोडम्+च=षोडंच षालव=षाढव The root षुक्क is variously written षक्क and ष्वष्क ष्कम्भि is *my correction for* ष्कृभि *विष्कभृति etc* p 8, 3 77. It may be ष्कृति विष्कृति, 68

विष्वक् निषङ्गोऽपि च भूषणेषणं पाषाणरोषाणविषाणभीषणम्।

पाषण्डईष्माषाढनिषेकमूषिकं गवेषितं निष्क्रमदूष्यमेषिकम् ॥ २७ ॥

१ २७ रोषाण not in W., etc I have remarked रोषण in the *Nanartha* is clearly रोषाण

पुष्पाभिषेकौषधयोषिदीषदेष्यत् तुराषाड् विषुवन्निषेधः।

दुःषेधभेषजकषायपोषणं ष्पीकमेषिका च विषादृवर्षणे ॥ २८ ॥

१, २८ The copies read ईदषत्प्राप्तिग्रपनु-

रोपणो चषा भोष्मोष्मनिपादापाढगोष्पदम्।
अभिषङ्गो निषङ्गश्च बु(शु?)ष्कवार्धुषिको दृषत् ॥ २९ ॥
द्रूषिका चषकः प्रेष्यो भाष्यं च धिषणेषणे।
दृषतः परिषत् पर्षत् तुषारोपरमर्षणम् ॥ ३० ॥
वास्तोष्पति दिविषदौ दुष्योऽस्य वहिष्कृतम्।
निष्कुट निष्क(किष्कु?)मस्तिष्कं पुष्करं दुष्करोपरौ ॥ ३१ ॥
तुरुष्कसुष्कविष्कम्भनिष्कनिष्कलपुष्कलम्।
वस्तिष्कं वष्कनिष्पावजेष्ठनिष्कक्कविष्वणम् ॥ ३२ ॥
इति मध्यमूर्धन्याः।

२ ३२ मष्क गतौ, कवि विष्वण = भोजन, p 8 3 69

पेयूषयूषपीयूषगण्डूषाङ्गूषविप्रुषः।
घातरूपोऽत(ट)रूपश्च प्राष्टपौरुषपूरुषाः ॥ ३३ ॥
कल्माषः कल्मषः पू(ऽरु)षोऽभुत्रषनु(स्नु)षा मनीषया।
द्वेषा क्रूषा जिगीषा च स्नुषा निकषया सह ॥ ३४ ॥

२ ३४ स्नूषो रावस, स्नुषा सूर्य, ऊ 8 ७३, भूष and स्रुष सर्पे, पात.

रोहिषो रुचिषोन्मेषप्रमोषानिषमारिषा।
उ(क)वमाषोष्णीषकुल्माषमाषमेषमिषं त्विषा ॥ ३५ ॥
किल्बिषं कलुषं चापस्ताविषं चाविषं विषम्।
तविषो तपुषी रोषल्लषतोषतुषल्विषः ॥ ३६ ॥
अभिलाषो भ्र(भ)षो भ्रेष.पुरुषव्यतिषेषवः।
मञ्जूषा निकषा द्वेषो दोष. कोषः कषः त्विषः ॥ ३७ ॥

२ ३७ व्यतिष (i e. व्यतिषाते, व्यतिषते, etc , p 8 3 87, 1. 3 14)+दृष्.

उषा वुषरषव्योषवेषास्तर्षभूषषेयः।
हर्षो वर्षश्च संहर्ष. कर्षः कर्षूः प्रुषः भ्रुषः ॥ ३८ ॥
भ्रम्बरीषं करीषं च तरीषं च पुरीषवत्।

निष्पेषोऽलक्षुषः पोषो घोषः शेषः फलक्षुषः ॥ ३९ ॥

इति अन्तमूर्द्धन्याः।

१. ३९. तरीषो नौः, cf. ४.२६. फलकष may stand for फलकष or कलकष, but none of these come under p. 3, 2. 42.

शीर्षं शिरीषं शुषिरं श्लेषः श्लेष्मा च शेमुषी।
विशेषः शोषणं शष्पं शिष्यशैलूषशोष्कलाः ॥ ४० ॥

इति तालव्यमूर्द्धन्याः।

तालव्यशादयः प्रोक्ताः कथ्यन्ते दन्त्यषादयः ॥ ४१ ॥
सुषुप्तिः सुषमा सर्पिष्टरं चापि सुषुप्तकम्।
सुषीमं च सुषेणश्च सुषन्धिः सर्षपोऽपि च ॥ ४२ ॥

इति दन्त्यमूर्द्धन्याः।

तालव्यान्ताश्च स्तृ(तु)ष्याशशी(श)ष्याशष्पदंशकाः ॥ ४३ ॥
(तालव्यान्ताश्च मूर्द्धन्याः) इति मूर्द्धन्यनिर्देशः।

सार्थः सुधासलिलसुन्दरसिन्धुवारसिन्दूरसान्द्रसिकतासितसेतुस्थलाः।
सालूरसूरसरकस्तवसौरिस्रिरिसोरस्मराः समरसारसमीरसीराः ॥ ४४ ॥
सौवीरसागरसरित्सुतसारमेयाः संवित्समित्सकलसिह्लकसौविदल्लाः।
सादः सदा सपदि सूदसदःसरण्डाः स्वेदः स्वरः सवनसौवनसत्स्थलम् ॥४५॥
स्वामी समः समयसामग(ज)सामिधेनीसोमाः समूहसमवायसमुद्रसाम।
सौमनससौमसिमसूक्ष्ममानसूद(त्य)ः सूत्रं समूहसरटस्तनसालुस्तुः ॥४६॥
स्थालः सृणिः सरणिसारथिसिक्थ(क्त)सक्थिसिक्थाः समूहनसमाजसमीकसूर्याः
सैरं सरः सचिवसूचनसूचिसव्यसैव्यानि सप्तसदनस्पदसूपसर्पाः ॥ ४७ ॥
सायं स्मितं सायकसङ्गसेतुसिन्धुस्तर(ज)स्तवसमित्सदेवसर्गाः।
सेकस्रजौ सेवकसेवसन्तः सत्वं स सातिश्च सखा सुखं च ॥ ४८ ॥
सनातनस्यन्दनसाधनानि संस्कारसैरेयकसर्जसर्पिः।
ससापरौ सूप्तसल्लौ च सर्वं च साधौ सविता च सक्थ्नौ ॥ ४९ ॥

सैरन्ध्री सिनीवाली सारङ्गः स्वप्नसाध्वसम् ।
स्वादुः स्वेदः स्नुही सङ्गः सरघा सौरभं सभा ॥ ५० ॥

इति आद्यदन्त्याः ।

वासरासारकासारकेसरत्सरुसरासुराः ।
वेसवारः परिसरो मसूरकुसुमासनाः ॥ ५१ ॥
प्रसादापसदासन्दीव्यासङ्गास्रवदस्रवः ।
प्रसूनं प्रसवो लास्यमास्यं प्रसभरासभौ ॥ ५२ ॥
अवसायः किसलयं कुसूलं च विकस्वरम् ।
मसृणं प्रासनो (नो or को)वासो भस्त्राकस्मिकघस्मराः ॥ ५३ ॥
अमावास्या प्रतिसरः प्रसरोऽवसरोऽपि च ।
वसन्तश्च प्रसारश्च मसारश्च रसाञ्जनम् ॥ ५४ ॥
वसुधाव्यवसायास्तवसनव्यसनानि च ।
तमिस्रं वासवस्रोतोऽजस्रविस्रम्भवासिताः ॥ ५५ ॥

इति मध्यदन्त्याः ।

कैलासलालसकिलासविलासलासकार्पासहासहंसकलासनिवासरासम् ।
न्यासावभासनसिकौकसकंसहंसध्वंसभ्रकुंसपनसासुवसुप्रयासाः ॥ ५६ ॥
निर्यासप्रासवीतंसोत्तंसालसमलीमसाः ।
कुम्भीनसतामरसं वासश्चमसचिक्कसौ ॥ ५७ ॥
व्यासावभासदिवससुरसावासवायसाः ।
साहसः पट्टिसो घासवासासिमिसिपुक्कसाः ॥ ५८ ॥

इति अन्त्यदन्त्याः ।

कुत्साचिकित्साप्सरसो बुभुत्सु विभित्सितं मत्सरवत्सरं च ।
वात्स्यायनोत्सारणमत्सरदित्सुगुत्सोत्सवोत्साहविवित्सुकुत्साः ॥ ५९ ॥
त्सरुं च लिप्सुवत्सकजरसुत्सनिर्भर्त्सनोत्सयाः ।
बीभत्साऽभीप्सितोत्सित्सुप्सुत्सेकोत्सुका अपि ॥ ६० ॥

इति संयुक्तदन्त्याः ॥

संसारसारसरसीरुपरस्परसाल्लासारस्वतानि सरसी च समञ्जसं च ।
स्तस्ता च साह्ससहस्रसहःसमासाः सामस्त्यसंसरणसौसकसम्मतानि ॥६१॥
सस्यकः साध्वसं सङ्कसुकः सारसनं तथा ।
अमी दन्त्यद्वयोपेता ऊष्मभेदेऽत्र दर्शिताः ॥ ६२ ॥

इत्यूष्मभेदः ।

अथ लिङ्गभेदः।

आकाशकाशकुलिशाङ्कुशकोशकेशकाशीशकीकसकुशाः कपिशोपवासौ ।
कर्पासवेशवडिशांश(स)वतंसत(चं)सपोसास(यूप)कंच(स)रसमांसविसोपदंशाः ॥१॥
निर्यासरासचमसोद्यमपि(चि)क्रसानि सन्तानशङ्कुसुखसैन्धवसङ्गमानि ।
सौधस्मशानशयनाश(स)नम्पूकशल्यम्पूलानि गुल्कशफशेफसमीपशष्पाः ॥ २ ॥
स्नानं शिरं किसलयं शकटो वसन्त-
वेशन्तशेपशकलाः शकर(सरक)स्तपुच्छम् ।
पुष्पं सटः सरटस्थपस्थपाटशङ्कु-
श(स)ङ्गारसंक्रमशरावसलाखलापाः (शलाः सलोमाः) ॥ ३ ॥
आसारवासरवशीरशरीरशीरभो(सो)शीरशेखरशराः शिखरं तुषारः ।
संसारशारशिशिराणि शरासनाद्य कासारकेसरकुकुन्दरकन्दराणि ॥ ४ ॥
कोटीरकोटरकङ्करसङ्कराणि चीराचराधरस्तगन्धरकन्धराणि ।
धीरान्धकारसविहारसुता(ना)रनारकेनारकूवरनियद्दरगहराणि ॥ ५ ॥
मन्दा(र्का)रदारदरतोमरचामराणि डिण्डीरशोरवरपिञ्जरपञ्जराणि ।
मञ्जीरलाञ्जरकाठिञ्जरवारवारशावारवैरगरवागरनागराणि ॥ ६ ॥
सौवीरसङ्करमट्टारपटारपौरपाटीरवार्द्रदुरोदरशम्बराणि ।
आडम्बराम्बरसनूपुरकर्णपूरकर्पूरयार्पर(पर्पर)सकर्परकूर्पराणि ॥ ७ ॥
धाराङ्कुरप्रतिसरावसरप्रकारसीत्कारसीकरनिकारमसारसाराः ।
कान्तारवारतिमिरान्तरद्व(टू)रतोरपङ्कारकारसमराजिरवेसवाराः ॥ ८ ॥
चक्रारमत्सरपरम्परविष्टराणि सिन्दूरपुष्करमरुष्करनिष्कमुष्कम् ।
शृङ्गारहारघउरोपरगण्डशैलकीलालकीलकबलानि कलापको(पू)लम् ॥९॥

शीलप्रवालवलयोपलमूलकानि कङ्कालमङ्गलहलाहलचक्रवालम् ।
कोलाहलं हलकुलहलकालकूटकिट्टालसालकललानि खल खलीनम् ॥ १० ॥
तूलाङ्गुलोत्पलपलालतमालमालसव्यालनालमलकामलकुण्डलानि ।
लाङ्गूललाङ्गलकपोलकपाक(ल)पालजम्बालजालपटलालकजाङ्गलानि ॥ ११ ॥

विट्लं कदलं भालं कमलं तलिनं तलम् ।
मालकं तिलकं तैलं पललं पल्वलं फ(प)लम् ॥ १२ ॥
पुलकं फलकं कालं पुलिनं नलिनं नलम् ।
मलयं प्रलयं मोहं लोहितं मुसलं सलम् ॥ १३ ॥
पयालं प्रवलं प्रल्कं किञ्जल्कं वल्कवल्कले ।
कुलकं कूलकं कोलं खोलकं चावचूलकम् ॥ १४ ॥

मर्धर्चकूर्चकवचानि निकुञ्जकुञ्जपुञ्जध्वजा प्रजल(न)ताम्बूजमूर्जकयोः ।
कन्दासदद्रवविनीतवितानविन्तपोमोपनीतनवनीतसुवर्णचूर्णाः ॥ १५ ॥
भावापराच्छ(द्ध)पलितव्रतदन्तकुन्तपिष्टाम्बुमेघटपणानि समूयकानि ।
उल्लोचकुब्ध्टविटा विटप कुटप वर्ष्म धनुश्च मकमेचकचक्रपीठाः ॥ १६ ॥
विडङ्गकालिङ्गमदङ्गश्टङ्गभराङ्गवाराङ्गनिदाघसङ्घाः ।
मालङ्ग(भालाङ्क)वर्चस्कावलोकवक्त्रं कलं सहस्राव्ययमथमं च ॥ १७ ॥
सुङ्गसमुद्यानभगाब्दमानसिङ्घाणकोद्योगपरागपूगाः ।
वातायनैरावतदासमुसामुसा व्य(भ)यं मस्तकमुस्तके च ॥ १८ ॥
कोष्ठः प्रकोष्ठ कमठो मकुष्ठः प्रियण्डकोदण्डपिचण्डपिण्डाः ।
कूष्माण्डकारण्डकरण्डकुण्डा वरण्डवारण्डवरण्डमौण्डाः ॥ १९ ॥
भण्डाण्डकाण्डानि तरण्डगण्डगण्डीवमण्डानि च गाण्डिवं च ।
प्रकाण्डदण्डावपि खण्डषण्डौ सताण्डवं मण्डपताण्डकं च ॥ २० ॥
करककोरकपाटकनाटकं कटककङ्कटकन्दुकामोदकम् ।
नरकटङ्कविटङ्कुटीरकं स्तवकपङ्ककरङ्ककरीरकम् ॥ २१ ॥
मुरकपत्रसहारकहीरकं प्रियकरोककडङ्ककवच्छदम् ।
कमुदकोदकन्दयदाडुदं कुमुदतोयदकुन्दकुणोदकम् ॥ २२ ॥

नलदपारदकुट्टिमदैवतं रजतदैवदिनार्वटकर्वटम् ।
कुणक(प)दीपककांस्यकवस्तुकं क्रमुकवालकबोलककीलकम् ॥ २३ ॥
पिनाकपिण्याककिरीटकूटकिराटशृङ्गाटककण्टकानि ।
अष्टापदं पातकपार्श्वहेमभ्राष्ट्रं च राष्ट्रं च मखो मुखं च ॥ २४ ॥
वल्मीकवर्णकपिटार्गटविश्ववप्रकौपीनवस्तु निधनानि धनं निधानम् ।
दूरताम्बरीषचषकायुधगूथयूथप्रोथानि तीर्थहरिचन्दनकुङ्कुमानि ॥२५॥
प्रग्रीवगोमयकवाटपटाः पटोलप्रान्तायुतप्रयुतभूतशताशतङ्काः ।
स्नेहो गृहं महिमहेममहिमाः सपुच्छतापिच्छकच्छपटा(पणवा.)पटहार्मधर्मा. ॥२६
स्तम्भः शुभं ककुभकौस्तुभजम्भधूपस्तूपापजापकुतपानि तिपः सदीपः ।
द्वीपोलपौ लवणकङ्कणवाटु(चाटु)मथक्षेमोदसानि धमनौदनजीवनानि ॥२७॥
स्थूलं सवस्तमु(सु)खनेलपविलपलपात्रीवशाङ्कग्रहनिद्रववभ्ररन्ध्राः ।
स्थानं कबन्धकुसुमस्तवलोमगुल्मक्षौमाय(सु)मानशतमानविमानगुल्फाः ॥२८॥
तडागं निगडं नीडं नडं क्ष्वेडितमुत्सुकम् ।
मासमापकपद्मानि वर्हगेहेन्धनानि च ॥ २९ ॥
लशुनं लाञ्छनं ग्राममनीकं शासमानकम् ।
यौवनं पविकं हावं पारावारोर्ध्वगैरिकम् ॥ ३० ॥
आमिषं मुषलं माषं यूषं वर्षं च दूषणम् ।
भूषणं निकषः कर्षः कषायो विषमौषधम् ॥ ३१ ॥
करीषकार्षापणवारवाणवाणव्रणद्रोणरणाः पुराणः ।
भाणः किणः क(को)ङ्कणकोणभाणाः सतोरणप्राणपरीरणाश्च ॥ ३२ ॥
जीवातुधुस्तुम्बुरवास्तुकम्बु कसेरुशीधु मधु सिन्धु(सीधु)सानु ।
कमण्डलु जानु पलाण्डु, हिङ्गु, स्थाणुस्तथाणु तितउः सजन्तुः ॥ ३३ ॥
चरणं मरणं लोष्टं प्रस्थं कुल्मं(ल्फं) सपल्लवम् ।
पुंनपुंसकशब्दानां रचनेयं सुनिश्चिता ॥ ३४ ॥
कामः कुकूलबलमौलकुसुम्भसारमित्रभुवाः कुमकुरोदरकुचशुल्काः ।
दिष्टाधरार्धमलकुण्डलपुण्डरीकाश्चत्राणसत्त्वपिठराग्रयुगालकानि ३५

नन्दनं रजिनोद्देगस्रुजीवीधाय(ख, I) रोचितम्।
लिङ्गव्यवस्थासहिताः शब्दा, केचित् प्रदर्शिता ॥ ३६ ॥
इति पुं नपु सकलिङ्गसंग्रहः ॥

36 These are m and n I shall give a full account under अर्धर्चादि, p 2 4 31 Comp अ २ ५ २२-६ and लि लि ३८ ४४ 34-6 give words which are masculine or neuter according to sense Vardhamana reads विधान for निधान, चरक for चारक, पञ्चक and मञ्जुक for कञ्चुक and वञ्चुक, etc The two lists also differ in good many words

भल्लातकं कुवलमामलकं स्थालपात्रप्रणालकलशाढकमखलानि।
खाटं कवाटपुटदाडिमकन्दलानि विद्याद्, विभीतकहरीतकपौरुषाणि ॥३७॥
कपालं शललं पेटं कटाहं पि(वि,I)टकं कटम्।
वटं तटं मठं ताडं खनदीपदुदीरितम् ॥ ३८ ॥

३८ These are n like खं and f in ई like नदी Comp. लि लि ५२-३.

धत्तूरकन्दरविषाणविडङ्गतालजम्बाः कुयप्रतिसरार्गलश्टङ्खलाश्च।
मुसलस्फुलिङ्गनखरान् सह मन्दिरेण सन्दर्शिता कतिपये निपुणैश्च मावत्॥३८

३८ These are m n and f in आ Comp लि लि ५१ २

गण्डूषवर्तकवराटकशार(ल)कीर(ल)वीडाः सटः सटरको(सरटको)घरटः सम्हङ्गः।
उत्पाङ्गगर्भभुजगागरगर्जवाणाश्वालादय सरभस. क्षसरश्च मावत् ॥ ४० ॥

४०. These are m and f in आ Comp लि लि ४७

वेतसो वृश्चिकः सारः शफरः शल्य(ल्ल)को घटः।
शाटकीटौ कणस्थूण कथिताश्च नदीसमाः ॥ ४१ ॥— लि लि ४८
वडिशं ताडकं ताडं कोडं नीडं च पाटलम्।
लटुं (च) वणिजश्रमन्दुरं रसन विश्वमर्गलम् ॥ ४२ ॥
नपुंसकत्वेऽप्येतच्च मालावत् परिकीर्तितम्।

४२ १ These are also f. in आ ताडक and ताड are probably used = तालक ताल = lock Comp vernacular ताला लि लि. ४६-५० give तारक तार for ताडक ताड and लट्ट for लटु

पठनाः परा सुरा शाला सेना छाया निशाऽपि च ॥ ४३ ॥— पा २.४ २५

स्त्रीत्वेऽपि वनवच्चैतत् स्यात् नदीवद्यथोच्यते।
आस्थानं नगरं स्थानं स्थालं च पटलं युगम्॥ ४४॥ Comp. त्रि लिं. ५०.

इति लिङ्गरूपभेदः॥

श्रीसाहसाङ्कचरितप्रमुखासु गद्यपद्यप्रबन्धरचनासु वितन्वतैव।
व्युत्पत्तिमुज्ज्वलतमां परमां च शक्तिमुद्भाविता जगति येन सरस्वतीयम्॥४५॥
नि:शेषवैद्यकसतामधिपारदृश्वा शब्दागमाम्बुरुहखण्डरविः कवीन्द्रः।
यस्मान् महेश्वर इमां निरमात् प्रकाममालोच्यतां सुमतिनस्तदसावनर्घः॥४६

नामपारायणोणादिनिरुक्तोक्तैर्विकल्पितः।
शब्दवर्णविभिन्नाऽयः सन्दर्भो दृश्यतां बुधैः॥ ४७॥
कर्तुं चेतश्चमत्कारं सतां हर्तुं विपर्ययम्।
संशयं च निराकर्तुमयमस्मत्परिश्रमः॥ ४८॥
छन्दोऽनुमासयमकश्लेषचित्रेषु निर्णयः।
एष्वेवास्योपयोगश्च कवितुः श्रोतुरेव च॥ ४९॥

इति श्रीसकलवैद्यराजचक्रमुक्ताशेखरस्य पद्यगद्यविद्यानिधेः श्रीमन्महेश्वरस्य कृतौ विश्वप्रकाशे शब्दभेदप्रकाशः परिसमाप्तः॥

NOTES.

N. B. Forms of words, which I regard as misreadings are mostly given under the proper words such as पाथ under पोथ, but in some cases such as यतिकथा, the notes are given under rejected forms

अंश A. also distinguishes अंश and अंस, A. II 9 89 and II 6 78

अंशु W also "dress, decoration" on the authority of Dharani. "अंशु-र्वेषे च रश्मौ स्यात्". वेष, however, is probably a misreading for वेश

अंशुक सूक्ष्मवस्त्रे, Sha.

अंस "व्यक्ती", A 2 6 78

अपकृति त्याग is used in the sense of दान not 'abandoning', W. See u s IV 62, A 2 7 29-30

अकूपार कमठ of Tri. is apparently used in the sense of कूर्मराज Comp however Ni IV 18

अक्ष (u s. III 65) अक्षो रुद्राक्षजातावक्षव्यवहारेषु पाशके । सर्पे विभीतके तार्क्ष्ये शाकटे भवेत् पुमान् । क्लीबं सौवर्चले तुत्थे इन्द्रियेऽपि निगद्यते, शब्द I 1512

अक्षत A II 9 47 'लाजाः पुंभूम्नि चाक्षताः' So Hem. III 65 'लाजाः स्युः पुनरक्षताः'

अघर 'अपामार्गे', Hem for 'अमर्ये', Hem A, I 2053 W follows Hem Hem. III 71 gives अघरिन् = वर्षा apparently from अघार = water 'अघर न इयो में प्रावर्षयो नो हरे हरे', शब्द

अघोष, 'न घिरे,' Vis., 'बाह्यरे', Vis A.

अगलि 'वहुसेन', Med Only here

अगाध 'अस्थाघ', Vis., Vis. C., Hem A 'अस्ताघ,' Hem. अच्छातर, Vis. A Comp. vernacular अथाह्यो, अथाह

अगुरु 'ओहक', Med. 'वंशिकागुरुराजार्हलोहं कृमिजजोङ्गकम्,' A II 6 1 6

अग्निमुख A II 4 42 'अग्नीमुखी भल्लातकी त्रिषु'

अग्निशिख 'कुसुम्भे कुङ्कुमे दीपे वाणेऽग्निशिखो मतः । लाङ्गलिक्यां विषलायां भवेद-ग्निशिखा स्त्रियाम्' शब्द

अग्निहोत्र Hem III. 500 'अग्न्याधानमग्निहोत्रम्' This only in W

अङ्क. आगस् for अङ्क, I. 2810 स्थान=शकादिगणमान्याथ, Mahendra.

अङ्कुति, Hem., u. s. iv. 61. अङ्कुति, Med., Med. A. अर्दति, I. 2810.

अङ्कपाली, Vis. A. अस्वपाली, Vis. कोटिपालकयोः, I. 2810. वेदिकाद्यगम्यद्रवेत्र, Vacaspatya. कोटी=a plant, W., B. and R. अङ्का=देवी=कोटिवर्षा, A. 12. 4. 133. Also कोटिमवर्षा, Pada candrika. कोटि is not given as a separate word. See also Vacaspati as quoted by Raya mukuta and Nilakantha.

अङ्ग. शङ्ग्म, Med for संभ्रम I. 2810. अङ्गा मोऽहियेवे झट; I. 2053. मद्गु, I. 2810 for गद्गु, Med. This is the preferable reading 'मद्स्थाने गद् इति काचित् मेदिनी' मन्दमति. W. and Vacaspatya give गद् not मद्.

अङ्गज. अङ्गज' स्त्री, Mahendra for सुन्दरे च, Hem.

अङ्गद. 'अङ्गजा,' Hem. The mistake is palpable.

अङ्गारित, The second line in Med. is wanting in I. 2810 etc

अचुरत सर्गे, Hem. for स्वर्गे, Hem. A., I. 2053. द्वाद्यवर्गयुक्ते काव्ये, Vacaspatya.

अज, Anek. A. 'हरव्छागाधुरतायजे,' Anek.

अजिर, W. and B. and R. give दर्दुर=frog. Taranatha omits this and some other imports. The neuter use of अजिर seems to shew दर्दुर is used here in the sense of ग्रामजाल.

अञ्जन. W. and B. and R. consider 'अक्तौ' loc of अक्तु night. I regard it as loc. of अक्ति=annointing. अङ्के, Vis.

अड्ड. च शुष्के, 1807 for चक्रक्के (=Dry, W.).

अण्डीर. 'शक्तो निरस्तश्चाण्डीरो,' I. 1575, 993 विषिद्वसामर्थ्य युवति पुरुषे, Vacaspatya.

अतिकथा, Hem. after अनीकस्य and before उदरथि. इतिकथा, Hem. A., I. 2053, Med , Vis. This is properly an expression इति कथा and not one word No kosakara uses it as an adjective German dictionary and Taranatha follow Wilson

अतिथि. प्राघुणिक=प्राघूर्णिक कुध्यागतो, Mahendra, अभ्यागतो, Hem.

अतिसक्त निष्फल=seedless, barren, W., B and R I think it is=निष्फल of Med i. e निःसृत

अतग्रह चित्रमेखल is apparently used in the sense of कालकण्ठ=दात्यूह, Hem. iv 398 and not peacock. चतग्रह, W.

अथर्वणि, Med corrected into आथर्वणि, Med A. आथर्वणि, I. 2810. W., B. and R. and T. give अथर्वणि on this authority I prefer आथर्वण of Hem., Vis.

अदिति 'अदितिस्त्रिया' भूमावखण्डे देवमातरि' शब्द

अद्रि इन्दु for इन्द्र, Anek A 'अद्रि पुंसि द्रुमे शैले मानभेदे च भास्करे' शब्द

अध्यक्ष समर्थ, Anek, corrected into समक्ष, Anek. A

अधर्वेद वैद्यर = शिव, W, B and R I think it is = यक्षर Comp Dharani

अधन् All mss read 'स्कन्ध' not 'स्कन्द' अवस्कन्द of Shabda Kalpadruma and marching of W are, therefore, indefensible आस्कन्न, Vis C आस्कन्दत, I 1539, 246 e आस्कन्द, Vis A, Hem I 2053, Med I 2810 स्कन्द, Hem, Med etc 'स्कन्ध कर्मवत्स्वेह क्रिया हि वादि तेन सह वर्तते य स्कन्ध शरीरभावापन्नो रूपरसादिसमूह स स्कन्धवत्स्कन्ध', Mahendra स्कन्ध is also the form in D a for स्कन्ध, see khandha in Childers

अनिमिष, Hem A. etc अनिमेष, Hem

अनीक 'प्रिये मोक्षे', Vis for 'रणे सैन्ये', Vis A

अनीकस्थ मर्दन', Med for मर्दल, I 2810 मर्दल is a drum 'अयुत', Hem for 'उत्सवे', Hem A युत्सव I 2053 which I prefer as रणसवे of Vis. In the Vacaspatya, only the sense of रणसव is noticed

अन्त 'आयासे', Med for 'आयामे,' Med A 'नियामे, Vis for 'समीपे' Vis A

अनुत्तर, Dharani 'अनुत्तर स्थिरे ज्ञेष्ठे श्रेष्ठेऽप्यनुत्तरा

अनुपम 'समतीक्ष्णया', Med I follow Med A

अनुबन्ध Left out in Hem and its meanings joined to समर्थ I have followed Hem A. Med., Vis also make serious mistakes I have followed Med. A, Vis A I 1512 does not give आरम्भ noted in शब्दकल्प and W

अनुवासन W regards स्नेह = affection and वस्त्रधूपन = perfuming clothes dipping the ends As pointed out by R and R स्नेहनक्रिया = स्नेहकर्म of Vis and स्नेहन of Hem 'द्विधा वस्ति निरूहो स्नेहादनुवासनम् in Vacaspatya

अनुशय W translates अनुबन्ध 'an object of pursuit Is it not pertinacity here? B and R and Taranatha are silent.

अनुष्टुभ् W and Taranatha regard सरस्वती as the Goddess. Is it not of वाणी of Tri ?

अनूपान नर 'Sha, Z, for रत

अन्तर् अन्तर Hem A, अन्तर, Hem among [illegible] मध्ययो, Mahendra

अन्तर 'अन्तर,' Hal.

अन्तशय्या Hem , Vis A etc अथ·शय्या, Vis

अन्तावसायिन्, Hem., Tri. A. etc. अन्तावशायिन्, Tri.

अन्तेवासिन् अल्पके, Hem 'अल्पजे', Hem A

अन्त्र, Vis A, C दन्त्रो दन्तमवेघमे, Vis

अन्धिका अन्धिका, Vis. सिद्ध Hem., Vis. A C मिद्ध, Hem A , I 322 मिन्न, Vis. सर्षपा', Vis ,I. 322, I 1937 सर्षपा', Vis. A C, I. 1539 Vacaspatya gives only द्यूतक्रीड़ा and सर्षपो I prefer मिद्ध to सिद्ध in B. and R. as the latter has no connection with the original sense Comp also मद्य I do not think स्त्रीविषे is a compound = a woman, W II and R etc. 'सर्षपो = ओषधि , मिद्ध = निद्रा', महेन्द्र

अपचिति व्यय, Vis for व्यय I 1539

अपर 'अपरस्त्वद्भुतार्थे', I 1937 अपर', I 1539 etc Not noticed by W etc

अपराजित 'शालपर्णी,' Med A A II, 4, 149 shews शालपर्णी or असनपर्णी is the correct reading ईश+अज+इत्यन्तर = ईशाज इत्यन्तर The last sense not noted by W etc.

अपवाद, Vis अववाद, Med., Hem. But none gives two words अपवाद and अववाद They are, therefore, the same word in different forms. I prefer अपवाद, as अववाद's use in any sense is questionable. A and Hem however, both give अववाद = आदेश

अपवर्जन, I 1539., I 246 c 'अपवर्जनमाप्लुत' I 1937 Taranatha apparently prefers this reading अतिसर्जन, Vis Also मोक्ष in Bhuri I 2816 आप्लुते, Med

अपाहत, Hem, A प्राहत', Hem.

अपि कामचारक्रियासु च, Mahendra

अप्रतिरथ यात्रायामप्रतिरथसाम्नि = यात्रायामप्रत्यार्थं साम्नि and not यात्राया' मन्त्रे and साम्नि, W. Compare Vacaspatya.

अभिख्या कीर्ति = great name, renown. यशस् = celebrity, greatness. Compare the roots

अभिजात अभिरूप means both handsome and wise. Vis seems to use it in the latter sense.

अभिनिर्याण So in the printed kosas, अभिनिर्याण, Hem. A, etc p. 8, 3 86 'अभिनिर्याणम् यद्दृष्ट यात्रायाम् and Vamana's explanation 'अभिनिर्याणो यथ अभिनिर्याणो निर्गमेच' clearly shew the word is अभिनिर्याण The Pandits apparently did not remember this and derived it from ध्या. The gender is also opposed to this derivation.

अभिपन्न अपराभे, Med I follow Med. A, Vis C. 'seeking refuge, Hem, Na,' W. But I do not find अभिपन्न, in Hem

अभिभर. अभिभरो वधबन्धयो, Jatadhara. I 207. But बन्ध is probably a mistake for युद्ध 'सबलात् साध्वसे, Mahendra

अभिमान. अभिमान means both ध्यान the literal but rare sense and अज्ञान i. e. मिथ्याज्ञान the derived and common sense ध्याने of the texts may be all taken as अज्ञाने.

अभियुक्त परिहृढ of Hem spoils metre

अभियुक्त पराभव seems to be used in the sense of अभिभव affliction and not in the sense of defeat, W, B and R

अभिहार 'चौरकसंद्रयो', Hem A 'चौरिकोद्‌यमयो', I 2053 चौर्यसंद्रयमयो, Hem., I 2698 This reading is noticed in B and R only, but its correction is doubtful चौरिका=चौर्य and उद्यम=संहनन

अभीक कवि=poet, W etc Is it not कुमक ?

अभीषु. 'अभीषु प्रग्रहे रश्मौ प्र सि कामातुरागयो' मङ्ख For the latter two imports, compare अभीष्ट

अभ्युद्गम I think अभ्युद्गम-न and अभ्युद्गमन are used in sense of going up to, not rising, getting up, W

अभ्र त्रिदिव=heaven Not in W or Vacaspatya

अमति इयद्, Hem for चन्द्र, I 2053 = चन्द्र "अमति' इ सि काले च दुष्टे क्रिमकरे रपि च," मङ्ख अयति Med, Med A अमति, I 2810, u s iv 59 काल=यम, Mahendra

अमर 'अस्तीव चारे', Med A for 'आस्थिसंहारे', Med

अमरपुष्प, Hem, I 2053, अमरपुष्प, Hem. A. Not in W and Vacaspatya

अमल 'अमले,' Vis, 'अभ्रके' Vis A

अमृत खे Mahendra for स्वे in Hem

अम्बर, Tri A अम्बर, Tri. 'रागभिद्,' I 993 नागभिद् (?), I 575 I can not say whether नाग is the proper reading and in what sense it is used here, W and Vacaspatya pass over रदच्छदकपायो of Hem noted by B and R seem to be a misreading See अरर.

अयन I do not konw why W is so meagre here

अयोग. कूट=hammer, W His wa lower probably stands for विधुर

अरर Hem A, I. 2053 'रदच्छदकपायो', Hem joined to अम्बर.

अरविन्दम्, Anek A. अरविन्द्, Anek It means चक्र from अर = चक्राङ्ग and विन्द्.

अराल अरालो स्त्रमदे स्यात् कुटिले मत्तहस्तिनि । पु थि सर्जरसे स्त्री तु कुलटाद्रयो-रपि, मन्द्

अरुण गुणिनि लिप् of Med = द्रव्ये वाच्यवदिष्यते of Vis i e of three genders when applied to objects having these attributes. The sense of व्याकुल is not in Vacaspatya But mss. agree शुभे कुभे, Mahendra for कुभमेदे, Hem

अरुष्कर, Vis, Hem A etc अरुस्कर, Hem अरुष्कार, I 2053

अरे मातल्य, Med for पातल्य I 2810 अपलतो, Vacaspatya apparently a misprint

अर्क, अर्को मयोगि स्फटिके च गुरुभ्रातरि भास्करे । सुझे अर्कपादपे, इयङ्ग 'पण्डित,' मन्द- in Druma

अर्गट, Vis, A, B C, I 1937 अरगट, I 1539 'मले,' Vis for अर्गले of others. Not in W, B and R and Vacaspatya आगड़ is the vernacular word The other is the figurative sense Comp अघट in Vacaspati

अर्जुन कोकिनि Mahendra for ककुभ, Hem

अर्ति, Vis, Hem, Med A etc आर्ति, Med

अर्थिन् यत्ने, Vis, I 1937 यते, I 1539, W. यत्ते, some Not noticed in Vacaspatya

अर्भक डिम्भ of Vis = बाल of Med

अर्यमन् सूर्यभक्ता = अर्क, Shabdakalpa = swallow-wort, not in W.

अर्वत् Not noticed in W, B and R and Vacaspatya Vis and Tri leave no doubt on the point, as they give अर्वत् in the तान्त class and अर्वन् in the नान्त class

अर्व(व)न् span, Vis, W This is a misreading Comp हयन्

अर्बु(र्बु)द Read 'दशकोटिषु न स्त्रियाम्' for पुवदे दशकोटिषु I 2810 gives "अर्बुदो मांसपरुषे दशकोटिषु न स्त्रियाम्",

अलङ्कार. Med seems to use अलङ्कृति in the sense of ornamentation

अलम् निवारणे for निरर्थके Mahendra

अलर्क 'योग,' Vis I 2810, I 2053 etc 'रोग,' Vis C, Hem योग here means coition

अलि अलि सुराया भ्रमरे काककोकिलयोरपि, मन्द्

अलिपक, अलिसक, Vis, Med Both अलिमक I 2810 अलिपक, अमलक, I 2053 अलिपक अलिम्मक, I 2698, Hem. अलासक अलिपक I 1539, I 322, अलमक, अलि

कम्पलग्नेशार्के मेघावर्ष विवेष् मा,' मन्त्र्

अवेला चर्चिते, Med, वर्जिता, Med C for चर्चिते, Med A छपलाय, Vis, छप लाभे, Vis C for चपलाय My head assistant did not understand my correction. Hence भूर्णके also in Med

अव्यक्त स्मरहरे = स्मरे and हरे, W He and others do not notice the sense of मूर्ख

अशोक पादपे, Vis for पारदे, Vis A B C

अश्मन्तक अश्मन्तक, Hem for अश्मन्तक, Hem A मल्लिकाच्छदन = bower of jasmine, W Questionable See Vacaspatya मालूकाच्छदे = a tree, Mahendra

अश्वतर I do not find a Gandharbha, W in Med Dharani 'अश्वतरो नागराजे गोयुते गर्दभान्तरे'?

अश्वत्थ W's Med apparently did not contain this word

अष्टापद Dharani 'अष्टापद' स्वर्णे स्यादष्टापदच मल्लिका। अष्टापद कीशभेदे शारिया फलकेऽपि च', कीश = monkey, not pin-bolt, W गिरौ Mahendra for शमौ Hem

असि W's Hem apparently did not contain this word

असिपत्र कोशकार = a species of the sugarcane

असुर. वास्रो, Mahendra (वास्रो = तमोपकरणम्) for रात्रौ, Hem

असृज योगभेद not noticed in W, but noticed in B and R This line is, however, wanting in I 2810

अहल्या 'सरो', Hem, Hem A, I 2053 I 2698 सरस् = tank, as unploughable (?) Not in W, Vacaspatya

अहह Vishva probably regards the first as अहहा, Vis A C, I 1539 (not in Vis)

अहि अहिभुज = अहिमघ in W वप्र not in W

अह्नो, Vis etc अह्ना, Vis A करणार्थ, Vis etc for करणार्थे, Vis A

आ 'परिव्याप्तौ' Vis for अभिव्याप्तौ, Vis A क्रियाभेदे, Hem, for क्रियायोग, Hem A सुद, Mat for सुख, Mat A अभिव्याप्तौ, Mahendra

आकर्ष 'शारिफलके,' Hem A

आकल्लक मोहे, I 2053 तमोमोहपन्थौ = तमसि, मोहे, पन्थौ Not in Vacapatya आकल्लक in B and R seems to be a misreading

आकृति सामान्य of Vis, Med = जाति of Hem, Tri

आक्रन्द Dharani 'आक्रन्द क्रन्दने ध्वाने मार्थे च दारुणे धने (रणे?)। पार्ष्णिग्राहात् परो राजा आक्रन्द समुदाहृत' W's Med read भ्रातृ for मित्र

च्यांग्नि 'च्यायति, Tri. 3. 3. 148,' B and R. Repeated in Vacaspatya. But it gives two words च्याग्न and च्यायति and not च्याग्नि स परच not noted in any Dic सम्बन्ध = connection, not binding, W

च्याश्रुत च्याने, Hem for च्याते, Hem A

च्यावद्व, Med A B C., Vis A. B., Tri, Tri A च्यावन्ध, Hem, Hem A., Vis., Vis C. I prefer this reading as if the word had been च्यावद्व its common use would have been noted Comp also A 2 9 13 च्यपि, Med C for इयो of Med A B

च्यामील हब्क is not suffering pain, W

च्याभोग दलयो, Hem for यत्नयो, Hem, A

च्यामिष सत्वयो, I 2053, Mahendra for सत्वने, Hem Comp Hem 3. 401 'माम्रत' डौकन स ब्लोत कोष कोमलिकामिषे' ह वा of Hem. and सम्बा of W appear therefore ह्वा लाभे, Har, Har. A I am responsible for लोभे पल = पलल = flesh. लोभे = object of लोभ = but etc. (coveting, W.)

च्याम्राय कुल = कुलक्रम 'च्याम्राय इ ति नेहे च्याड्पदे मे कुलक्रमे' मन्द

च्यायति 'च्यायति मायणे दैर्घ्ये' भ

च्यायत्त स 'च्यायति (त्ति, W) यत्ने दैर्घ्ये प्रभावागामिकालयो । मर्यादाया तथा क्लेशे वधि (त्रि) त्ते यावने (दे) मने (वधे) There seems to be a confusion here between च्यायति and च्यायत्त

च्यायस्त क्लिमित, Vis for तेजित, Vis. A.

च्यायोग, Hem च्ययोग, Hem A and वाहत्ति for च्याहति रोध = bank, W., B and R I think = attacking, besieging Some read बोध

च्यार्य Ajaya 'च्यार्या च्छन्दसि दुर्गायामार्ये सहृदि सद्रते' सौविदे, Mahendra for सौविदे, Hem

च्याहि उदाहृत, Anek for उदाहृता, Anek. A

च्यालेट सिते, Med C for पिते, Med. A

च्यावाप, पात, Hem. A I 2053 पाप Hem I 2698 वपने, Med Vis. c पचने, Med A., Vis. B पवने Med C I 2698 etc च्यावाप of course means 'sowing,' but भाण्डपचन 'potter's kiln' seems to be here intended मन्द gives 'पचने भाण्डे' the latter part adopted by W etc but I am not sure whether Mathuresha is right Ajaya 'च्यवाप (च्यावाप) च्यालवाले प्रक्षेपे विमतिस्थले' The last word is doubtful W uneven ground. च्यावाप = पारिहार्य, Hem 3 307, = परिचिन्त्य, 379

'आवाप आलवाले स्यात् प्रक्षेपे वलये तथा । रूद्धमथानयोर्नीतिजन्थे' Mankha in Z Mahendra gives भाण्डमथन But comp पवन पातभेदसाधकालक्रियाविशेष , Mahendra

आविद्ध पराहते, Vis for पराकृते, Vis C 'आविद्ध कुटिले मूर्खे वाणप्रक्षिप्त पराहते,' मद्ध पराहत = repelled, not disappointed, W

आवेशन परिवेषे, Hem for भूतावेशे, Hem. A Hence 'disk W

आशय, Har, A आश्रय, Har पनस, Vis A. for मानस, Vis , Vis. B. C पनस, Hem., Hem A Med A B. C

आश्रितभ्रमा, Med आश्रित भव , I 2810 etc

आश्रित् हितैषिणि, Hem.

आसन जीरके, Med for जीवके, Med A

आसार अर्थे, Hem रूपे, Vis वर्षे, Hem A , Vis A

आसतीवल W and Vacaspatya omit कन्यापालक = brothel-keeper

आस्था आस्थान = आस्थानी = स्थान

आस्पद, Dharani 'आस्पद च प्रभुत्वे स्यात् प्रतिष्ठा कृत्यमास्पदम्'

आस्य मुखान्तर् = मुखमध्य.

आह, Hem , Vis A C., Mahendra, Med both अह, Vis

आहार The sense of हार not noted in W,, B and R , and Vacaspatya

आहो, Vis. etc अहो, Vis A , Hem

इ इक, Mat for मत, Mat. A A क्रोधे, Hem for खेदे, I 2053

इक्षुगन्धा 'कासेच', Vis for कासे च, Vis C and कोट्टार' for क्रोष्ट्राम्

इज्य Med appears to use गुरु in the sense of 'venerable' (note पितृ) and Tri in the sense of Shukra (note पुमान्)

इति प्रकोपेत्यादि, Vis for प्रकारादि, Vis A

इद्ध दीप्त seems to be used in the sense of lighted, not light, W

इध्म Hem इध्मा , I 2698 This verse wanting in Hem A , I 2053 Probably a later addition. The meanings are, however, all derivable from the root Compare इध्म

इन्द्र फणिज्झक, I. 2053, W , Vacaspatya etc. फणिज्जक, I 1539 etc Dharani 'इन्द्र यक्षे च योगे च कुटजादित्यरात्रिषु' If रात्रि is the correct reading, it is probably used figuratively (see निशा) and not in the sense of night

इष्ट W's Med apparently had a different reading यागवस्तु = यश संस्कारयोगे, Mahendra

इम (u s. 1 144 : also ईम, Com), Vis , Vis C इम्म Vis A. B

इरा this also इला, Hal

इरिण (u s 2 51) According to A c, also ईरण and ईरिण But he quotes only about ईरिण

इला चयभ्रयो , Hal apparently चम्रयो (चम्रा = Cow).

ई, Med इ, Med A.

ईति प्रवास = visitation and may also mean bad conflict, affray

ईयाम ज्योतिस् seem to be used here in the sense of luminary, not light, W 'तद्वेताके आद्रौनचले', Vacaspatya

ईशुर ईयुरी, Tri ईयुरा, Tri A It may be Tri gives गौरी also as a distinct word गौरी and ईयुरा = शिवा

ईशान्गत जन्तो is a different import जन्तुमन्हो, Vacaspatya

उग्र चुद्रयो , Med B C चुतयो ,Med. A चयतयो , Med The first is preferable as चुद्रा = कष्टकारी खिङ्किका noted in B and R धिङ्किका some

उचित दिवसे, I. 2053 for विदिते, Hem चभ्रस्ते, not in W.

उवटा Hem probably uses इक्षयवर्षे as one sense against Vis

उत्किष्ट, Med etc उत्कृष्ट, Med, C ह्नपगड, Med , 1807 ह्नपगडस, I 2810. ह्नपगन, Med. A C ह्नपगड may be correct, but I am not aware of any such name.

उच्छ्रास पद्र, Hem for वस्त्र, Hem A.

उड्डीय, Med A , Vis. Hem उड्डीय, Med. चन्द्रिकावती, Med for चण्डीगे, Hem., चण्डिकावती, Vis.

उत अत्यर्थ of Med. is probably a misreading for चयर्थं = sense of चपि

उत्क्षेपण Hem leaves out two lines व्यञ्जन, Mahendra for व्यजन

उत्स परिप्लुत = परिप्लव = चञ्चल = uneasy, not 'bathed, washed,' W

उत्थाम॰ मलरोगे, Med A for मलवेगे, Med C.

उत्थित वृद्धि, Med for ह्रद्धि, Med A

उत्पल उत्पलो, Med A B , W for उत्पला, Med C. and पर्यंते with टा wanting Neither in Vacaspatya चौपच' Anek A for उत्तम , Anek

उत्फुल्ल उत्ताने, 1807 e , W (= sleeping supinely), Vacaspatya उत्तान, I. 2053 etc = flushed up No illustration is comming of the first reading

उत्सर्ग सामान्यन्याय of Vis. = सामान्यविधि of Hem. = general precept. Med pro-

bably uses न्याय and सामान्य as different imports, but I know of no use in the former sense I am not certain what distinction Hem and Vis. make between त्याग and वर्जन, त्याग is probably used in the good sense as in दृष्टोत्सर्ग

उत्सादन, Hem उच्छादन, Hem A समुल्लेख = scratching, उद्वर्तन = rubbing, and उद्वाहन = over-using (?)

उत्क्षेप कार्ये, Hal सङ्क्रमण is used in the sense of काय, not killing, slaughtering, W

उद् प्रागल्भ्य and लाभा, Hem I follow Hem A

उदयशुपाल, Vis A etc उदयशुपाल, Vis, Mahendra Vacaspatya gives both

उद्दव उत्पत्ति, Hem for उत्पत्ति, Hem A

उदास्त काव्य, Med for कृदन्त, Med A

उदान 'उदानो वायुभित् सर्प जठरावर्त पक्ष्मसु,' यज्ञ

उदार 'उदाराख्यो महदन्ते,' Anek I follow Anek A (उदर corrected into उदार)

उदासित चर is the general term प्रणिधि seems to be used = प्रव्रज्याविसितचर See Vacaspatya

उदित आगते, Med for उद्गते, Med A प्रोक्त, Tri for प्रोक्त, Tri A

उदुम्बर The sense of मेढ्र noticed only in B. and R Also उडुम्बर

उद्धाहित उपन्यस्त and उदीर्ण seem to be both used in the sense of cited, brought forward

उद्ध As W notices only happiness, it is probable he had some other readings

उद्घात उद्धर्ष्य, Hem I 2698 for उद्गम, Hem A, I 2053, Vis I 1937 etc उद्गतो द्रव्यभेद, Mahendra (?) Not noted in any पादस्खलन seems to be a बद्ध मौलि and not slipping of a foot, W

उद्धरण = उन्मूलन = uprooting and mostly used figuratively

उद्गान, Med., Vis उद्वान, Hem उद्गत seems to be used = उद्गम and not as an adjective. I do not find वमित vomited in any

उद्गार कम्न Med A, Vis A, वम, Med C for व्यय, Med, Vis

उद्वृन्त, Hem A, Vis A, Med उद्वृत्त, some भुक्तोज्झित = refuse, not vomited, W

उद्भट सूर्प, Med corrected into सूर्य, Med. A उत्कट कच्छपे सूर्ये, Med C 'उद्भट कच्छपे सूर्ये' I 2810 Taranatha gives the reading सूर्प not सूर्ये

उद्वर्त्तन घर्षण seems to be used in the sense of rubbing and अपावृत्ति of rolling

उद्घाटन Some give उद्घाटिनी for उद्घाटनी. द्विसीतेत्र, I 2810 for प्रणीते, 1807 etc. B and R quote 'उद्घाटन' घटीयन्त्र सलिलोद्घाटन' मह्रे', A 2 10 27 Hem seems to use वराटक in the sense of रज्जु, not cowree, W, Taranatha वराटके, Mahendra for वराटके

उद्वेग Vis A. B C, Med agree Vis slightly different Hem. A and I 2053 end at उद्वेजने स्मात. उद्‌ बाहुलक is without बाहुल 'mail worn on the arm', W

उन्न Med. A B C agree about सुरत and Vis A. B C about स्मरण क्रोश shews the last reading is quite correct Hence सुरत is probably used in the sense of compassionate

उप दाक्षिण्ये, Mahendra for दक्षिण, Hem

उपकार्य विकीर्ण seems to be used in the sense of scattered, thrown, not full-blown, W. From कृ

उपकार्या. वस्त्रसद्मनि, Vis for राजसद्मनि, Vis. A C

उपग्रह अनुकूलवान्, Hem for अनुकूलने, Hem A

उपचार उपहार्य्या, Mahendra for सेवार्थं, Hem A.

उपचित. दग्ध, Med, Hem. for दिग्ध I 2810, I, 2053 'burnt,' W निदिग्ध, Vacaspatya after A दिग्धो मांसल, Mahendra

उपदंश मेहनामययोरपि, Mahendra.

उपधान विषे, Hem विषे, Med A B C, Hem. A., विषये, Hem I. 2053 (for विषे च), Vis. A. B C, Tri, Tri. A. विषे is noted by W and Taranatha but probably arises from Kara's false reading Some read मेदक for गण्डु.

उपराग. ग्रहकल्लोल=राहु, विगान=परीवाद Some Mss give दुर्णय for दुर्नय I have allowed it to stand, as both forms are defensible.

उपपत्ति प्रतिपादन=gift, donation, W Doubtful

उपसर्ग प्र+आदि=प्रादि=प्र, परा, etc

उपस्थ 'उपस्थो ना समीपस्थे क्रोडे च योनिशेफयो ,' शब्द

उपस्कर W 's Med. apparently had 'car, carriage'

उपनाह उपनाह, Med. उपनाह, Med A etc

उपनिवेश: समीपे सदने is perhaps sitting near, not neighbouring mansion, W.

उपप्लव विप्लव is probably used in the sense of calamity, not affray

उपरक्त वह्, हे = राहुग्रस्त

उपसम्बद्ध सृतौ, Hem for सृते Hem. A निर्हिते, Vis., Vis A., निर्हिते Vis. B for निर्हते, Vis C.

उपाहत उपद्रुते, I 2053 for उपद्रवे, Hem 'portent,' W I prefer I 2053

उपोढ. 'उपोढ कथितो व्यूढे समासक्ते विवाहिते,' भ व्यू = व्यूढ and विवाहित

उम्, Vis. A उम्, Vis

उम 'उमो नगरवह्न्योः' also in I 2698, but not in I 2053 Noted only in B and R Probably a later addition See उषा

उलप उलप, some उलप कुल, Vis for उलप' मत', Vis A C 'गुल्मिनतृणम् इत्यपि,' A. 2 4 9.

उलूक कुलदिश्ये, Vis for कुलयोधे, Vis. A.

उलूखल उदुखरे, Hem. for उदूखले, Hem A

उल्लाघ हृष्टे, Vis., Hem A, I 1937 हृष्टे, Hem. शम्ये Med 'A. C, Vis A B (wanting in C.), I 2810, I 1539 शम्य=शम्यमरीच, Druma.

उषित स्थितवत्=stayed, remained, not fixed, W I do not find उषित in Dharani

उष्ट्र 'उष्ट्र पशुविशेष स्याद्उष्ट्रो वाहनारथेऽपि च,' च (?) गोलकिका (from गोलक) = कर्करी = ewer

उष्णक, Hem., Vis., Med उष्णक, A I 4 18 Also उष्णक, A. c उष्णम् is the common from of writing उष्णम् Comp. उष्णागम, A I 4 19 Dharani leaf 10 in very corrupt

उष्णम्, W उष्णम्, Hem wanting in Hem A उष्णम् in given in u s IV. 144, but it is added. Mss. उष्णम् This is the usual form. See उष in madhaviya vrtti.

ऊ. अर्धाय, Mat for अर्थोय, Mat. A. उ Vis. for ऊ, Vis A (the line incomplete in Vis C) and wanting in I. 1937 भूति, I 1539 भूति - स्मृति Comp ऊति

ऊन. रथोद्गाने, Vis for रथोद्गोगे, Vis A C, I. 1937, I 1537 कुलहीने रथोद्गोगे, Vis B Not in W., B and R, and Vacaspatya

ऊम् Vis A ऊम् Vis

ऊरी, Med ऊली, Hal

ऊर्ज, Vis A भर्जा, Vis 'ऊर्जस्तुल्याहवनयो प्राणने कार्तिकेऽपि च,' ग्रन्द .

ऊर्णायु ऊर्णाभ्र is spider's web and here probably used in the sense of spider.

ऊढ्. समुहिते, Mahendra.

ऊर्मि. It is clear from Med प्रकाश (and प्रकाश्य) is used as a distinct meaning.

ऊर्मिका All mss agree about उद्वाहुलक, but not noticed in W, B and R. and Vacaspatya The word occurs under उद्वेग

ऊष. Wanting in Med C, I. 2810 etc.

ऊष्मन् निदाघ=sweat, उष्मा=heat, ग्रीष्म=hot season, शषसहा = श, ष, स, and ह the sibilants

ऋ. देवमातृ, Vis देवमाता, Vis A अदित्याम्, Vis. C.

ऋच, Hem ऋचा, Hem. A ऋग्वेदे, Mahendra

ऋत 'वसन्तादिषु भारयो,' Vis सुवीरयो, Vis. A but corrected into सुभीरयो, Vis 'सुवीरयो', I 1539.' 'सुभीरयो', I 1937. सुवीर=a collyrium, W But सुभीर harmonizes with ऋत and ऋति

ऋद्ध समृद्धार्थे, Vis for सम्पन्नार्थे, Vis A विज्ञाने, I 2533 This is probably the correct reading विज्ञाने, W, B and R, Taranatha

ऋद्धि. 'ऋद्धि: सम्हो गौर्यां च वृद्धिमत्यौषधि (धौ) भिदि,' शब्द

ऋषभ कोलपुच्छ=bear's tail and कुम्भीरपुच्छ=crocodile's tail, W etc. I think a plant शब्द gives गम्भीरपुच्छ 'ऋषभस्तु बलीवर्दे श्रेष्ठे गीते स्वरान्तरे। अष्टवर्गौषधि(धौ)भर्मे च ऋषभ पर्वतान्तरे,' च ऋषभो वृषभे श्रेष्ठे शब्दात् परो वरे स्वरे। कर्णरन्ध्रे नक्रपुच्छे' अजय.

ऌ, ॡ भ्रमणा, Med for भ्रमता, Med A ॠ, ऌ, ॡ, are probably later additions in Med

एकाष्ठीला, B and R एकाष्ठीला, W from अष्टि=seed, from अस्थि, Vacaspatya but अष्टि=kernel, W and अष्ठीला in B and R. and Vacaspatya. 'चित्रमल्ली पाठा पत एकाष्ठीलो बको (बको) वसु' A. 2 4. 81

एत 'एत कर्बुरवर्णे स्यादागते त्रिलिङ्गे कथित्,' शब्द

एधत 'एधत स्याद्‌बीतिहोत्रे वर्धिते पुरुषे पुमान्,' शब्द

एवम् 'उपमारयसमतयो' Mahendra

ऐरावत वज्रिद्रुमो, Med for महीभिद्रो, Med A ब्यादिषु, Vis अद्रिषु, Vis A for अद्रिषु, Vis. C शतह्रदायता, Hem शतह्रदाय वा, Hem A for शतह्रदा यथा, I. 2053 This shews विद्युत् भिद्=वज्र 'ऐरावती विद्युति द्वे वविद्युति' अजय

ओकस् 'चोकस्तु ओक', Hem 'ओकस्तु ओका,' Hem A. Although there is a word ओक, ओकं here is probably wrong, as the word occurs in मान्त Hence

the repetition shews that the second word is च्योका as in A A, c quotes च्योकस्

च्योम् Vis A. तुम् Vis

च्यो च्यचो, वामि I 2544 अयो मायी, Mat. तये युर, Mat

च्योगीर भयमासम Med A C ने reads better

क वित्ते, Anek for चित्ते, Anek A

ककुभ स चे, Anek, unnecessarily corrected into चे ये Anek, A

ककुभ रोग Hem for राग Hem A नग Tri Tri A.

कच्च वैरिभ, Vis वैरिभ Vis A सौरभ Vis C हर्षे and सार्थे, Vis. for तर्पे and सर्भां, Vis. A. गुच्छविधान of Hal. = मयाद्दलपल्लव of Vis याहयिका = उद्ग्राहियी = उद्ग्राहियिका

कच्चावेधक फल, Hem for पात्र, Hem A.

कद्रु, Hem. A क व, Hem in कान्त

कद्वर, Hem, Hem A, I. 2053 (नम्रे) कवर, Vis A कुटुर, Vis A. Vis B वक्रे, Vis C, वक्रे, Vis for सक्रे, I 1539 etc

कतुद(द). ककुद्दत्, ककुद्वा = like ककुद, ककुद

कङ्कण 'कङ्कण स्यात प्रतिसर कङ्कणो मुद्रघंटिका इति भागुरि,' अ टी २ ६ ११०

कच See श्यामक

कचाकु, Vis A etc कुण्डाकु, Vis कठोकु I 2810. Wanting in some Med W apparently had different reading

कचर, Med, Med A कङ्कर Med C

कच्छुर यामने, Vis for पामरे, Vis C कच्छर, Hem The first कुच्छुर, Med A Vis uses पामर apparently in the sense of पामसहित शु षश is probably used in the sense of rogue = पामर Tri It can hardly mean 'libidinous' W Read षढी for शठी A 2 4 154 'कर्चूरोऽपि षढी गन्धमूली षडग्रन्थिकेत्यपि' Some read शठी.

कञ्चुक करभे, Med, Med A for कवचे, Med C, I 2810 It is not clear what distinction Vis and Med. make between कवच and वारवाण Probably कवच is used in the sense of any armour lit. or fig and वारवाण in the sense of iron cuirass कवच also means amulet वर्धापक = नाडीच्छेदक See वर्धापन in Druma.

कर्मयो, Mahendra for वस्तयो Hem

कञ्चुकिन् मल्ले, जाङ्गलिक, Vis. for मद्दल्ले, जोङ्गक, Vis. C मद्दल्ल = स्थापत्य = अन्तःपुराध्यक्ष

कञ्ज. कञ्ज' Anck. for मञ्ज', Anck. A.

कञ्जार. कञ्जारो मयूरो व्यञ्जन' च under u. s. 3. 137.

कट. गिरे, Med. for शवे, Med. A. C. शरयोः, Tri., Tri. A. This may however, be a correct reading meaning the grass. 'कटः श्रोणौ कलिञ्जे च गजगण्डे शरे तृणे,' Dha. Here शरे apparently stands for शवे. प्रुवे for शवे and कटा, I. 1937. कलिञ्ज = mat. कलिञ्ज is probably used in the same sense, but इम paraphrases 'सूत्रसंस्कार'.

कटक, Med. कण्टक, Med. 1807. नितम्ब of Vis. = table-land, W.

कटखादक. श्टङ्गारवलिपुष्पयो', Hem.-for श्टगालवलिपुष्पयोः, I. 2053.

कटम्भरा. गोदा = red arsenic, वर्षाभू = hog-weed, W. गोधा also in Har. 1807. 'कटुः कटम्भरा (also कटम्बरा) शोकरोहिणी (व्यस्तमपीद' नाम, com.) कटुरोहिणी', A II. 4. 85. प्रसारिणी = राजबला, 153.

कडाह. 'निचये', Har. A. for 'निरये,' Har. For स्तूप, कूप in शब्द 'कटाहो द्वीपतैलादिपाकभाजनकर्परे। कूपे जातविषाणाग्रमहिषे कूर्मपृष्ठके,' शब्द. Jatadhara's कर्परे apparently stands for कर्परे.

कठिन. Some चर्म for वर्म.

कटु. लता of Med. = प्रियङ्गु of Vis. कटुका = कटुरोहिणी.

कठ, Vis. A. कठ, Vis., Vis. C. I do not find 'mantra or mystical prayer,' W. in Hem.

कठिन. पयोः, खड्डिकाया', Hem. for स्वयोः, खटिकाया' Hem. A. स्तम्भ, Med. for स्तब्ध, 1807.

कठिल्लक. पुनर्नवा = वर्षाभू = hog-weed, W. पर्णास = a basil, W.

कण. कुम्भीरमक्षिका = a large fly said to perch on crocodiles, I. 2835, Vis. I. 1539,1937. 'कणोऽतिसूक्ष्मे धान्यांशे कृष्णाजीरकयोः कणा। नक्रस्य मक्षिकाया' च,' This is no doubt the correct reading.

कणिका. अग्निमन्थ = गणिकारी, a plant.

कणीचि, Vis. A. कणाचि, Vis. Comp. u. s. IV 70.

कणेरु. कणेर, W. कणोरु, Hem A कणेरु, Vis, Vis A. करेणु, Med, corrected into कणेरु, Med. A. The mistake is palpable as it is रान्त not णान्त. वश्या, Hem. for वेश्या, Hem. A

कण्टक. 'कण्टकोऽस्त्री क्षुद्रशत्रौ रोमाञ्चे मत्स्यकीकसे। कमस्थाने द्रुमाङ्गे च दोपसूत्रप्रयोरपि' जटा

कण्ठाल, Vis I 1539, in Druma and H and K is really कण्ठाल, Vis I 1937 Comp कण्डाल, Med., Vis 'वेणी,' Med C for 'द्रोणी' I, 2810 'कण्ठालस्तु पुमान् गोणीभर्मे दे च मनेलके' 'कण्ठाला जालगोणिका', त्रि २. ६ १६ = दधिमन्थनभाण्ड' शब्दकल्प

कच्चूर भद्रा Mahendra for कुक्षी, Hem

कथाप्रसङ्ग वातूले, I 2053 for वार्तायां, I 2698, वार्ता is the ordinary use

कद्दल्व निक्षुरत्व is the general reading—also in A. W निक्षुरत्व only

कदल. Both कदली, I 1937 etc माह्री Vis for पृश्नी, I 1539, I 1937 etc कदला, I. 1539

कद्रु Both कद्रु, Vis

कन्तु 'कन्तु कन्दर्पं विसयो' under u s I. 73, W Hem and Hem A, I 2053 do not differ

कन्द 'कन्द् मिले', Anek for 'कन्द्लिके,' Anek A = मसाङ्कुरे, note

कन्दर, Hem A कन्दरे ऽङ्कुरे etc, Hem Joined to कर्बुर

कन्दराल. यार्द्र भाण्डे, Med for गर्दभाण्डे, Med A

कन्दल पवि, Vis. for हव Vis. A 'कन्दलं कन्दली चेति मृगपक्षिविशेषयो। कन्दल कलहे युद्धे कपाले च कलाध्वनौ ' श Also चपकारे, शब्द (चपकारे, शब्दमाला, W etc)

कपर्द कामिनी, Anek for काकिनी Anek. A W 's Med apparently had 'कपर्द मरयौ'

कपिल रासतल्पे, Vis A चारतल्पे, Vis C, I follow Vis. रासतल्प = dog, त्रि न्त्र ६६ कौन्ती = रेणुका

कपिश वर्णो and माधुरी Hem, for मद्यावी, माधवी, Hem A

कपोतक कपोतक' Vis, Vis A C Hence retained

कपोत करव Vis. क्रकर, Vis C ककर, I 1539 ककर Vis A, ककर, I 1937 = pigeon

कबन्ध Read कवन्ध with it. The koṣakaras seem to be in favour of the latter spelling

कमठ 'कमठ कच्छपे मोक्त' शल्लकीभाण्डभेदयो ', श शल्लकी = porcupine, W. 'कमठ-कच्छपे च मे क्लीबं भाण्डविशेषके,' शब्द

कम्बल Probably we are to read कम्बिल for the last कम्बल' in Anek.

कम्बु कर्बुर = ध्योऽविभेदे I 2533 = variegated, W, and शङ्खशल्क गौरताय' मकक

of Hem. = चोपानलक of Vis. and चोवाचित of Tri. (बिम, 1807). W understands चोवाया as a distinct meaning.

कर. प्रत्याय = प्रति + आय = tax.

करक. लट्टारलट्टयोः, Hem. लट्ट्वाकरङ्गयो', Hem A. लट्टाकरङ्कयो, I 2053. This is the proper reading as लट्टा = करङ्ग करङ्क = cocoanut hollowed to form a vessel. कुसुम्भे, Tri 1807, I.1575. Not in B. and R etc.

करट दुर्दुरूट, W. and Taranatha from घट and कूट respectively. So in k. 2 1. 33 दुर्दुरूट in s. k and Vardhamana.

करण. 'विद्ग्राक्षत' कारणं', Anek for 'क्षेत्र''करण'', Anek. A साधकतम' क्षेत्र Vis. C. साधनक्षेत्र काय Vis. साधनक्षेत्र काय, Vis. A. वाङ्मादौ, Vis. C. वालवादौ, Med. I. 2810 वणिजादौ, 1807. च वादौ च तालावपि, Hem I. 2053 वाणिजादौ, therefore, appears to be a false reading. वत and वासव are different करण's See दूम. स्तूड for स्तव, Mahendra.

करभ. शुककोष्टो, Anek. for शूकरोष्ट्रौ, Anek. A, I. 2514. Hem. perhaps uses मय = camel and उष्ट्रक = young camel.

करवीर. चन्द्रहास', Anek. for चन्द्रहास, Anek. A

करहाट. दैवा, Hem शुभा, Hem. A. apparently for पुष्प, Vis A etc.

कराल वृष्य, Hem. etc. for वृष्य, I 2053 etc. कठोरे, I 2053 कुठारे, I. 2698. probably for कुठेर = basil

कर्क निधे, Med. for तले, Med. A B, तले Med. C., Hem, Hem. A. कर्के राशिभेदे, Vis कर्कतवे वह्नौ, Vis A कर्कतनौ वह्नौ, Vis. C. corrected into ने with note कर्कटके कर्के is an apparent misreading as the same word is not used in explaining, कर्केतन = मणिविशेष, I. 2533 Hem 's राशौ shews it does not mean कर्कट See Druma

कर्कट 'स्त्रियां वालुकिकायां' स कुलङ्गायां वायसोफले,' शब्द. 'उर्वारु कर्कटी स्त्रियां कर्कटी शाल्मलीफले', स Not in शटा. ना

कर्कश काम्पिल्ल, Med काम्पिल्ल्य, Med A Med. C. follows Vis.

कर्कोटक Med, Vis., Hem कर्कटक, Med. B, Mahendra.

कर्बुर. Med, Med, A., Vis, Vis, A. कर्बूर, Med. B. Not in Med C, Vis. C. 'सुपष्ट्रा', Med for 'शट्ठा',' Med. A etc.

कर्ण पार्थसि Anek पार्थारौ, Anek. A

कर्णपूर वसन्तयो, Hem. etc. for वतसयो, Hem. A., Med A.

कर्णान्दु Hem [under 3 321, its commentator writes कर्णान्दू according to Vaijayantikara] कर्णोन्दु, Med corrected into कर्णान्दु, Med A कर्णेन्दु, Vis Vis A The association with अर्धेन्दु leaves no doubt about the form in Vis, and I prefer it to कर्णान्दु or कर्णान्दू, as the form of the ornament is like इन्दु not अन्दू कर्णपाली, Mahendra.

कर्णिका वराट = वीजकोश छटा = stalk, W See Druma

कर्णिकार शम्याक, द्रुतमाल, and व्याराग्वध are = A 2 4 23-4 शम्याक is also written सम्पाक and शमप्राक and आरग्वध व्यारग्वध and आर्गू वध, note

कर्पर, Hem. etc कर्कर, Hem A

कर्बुर There can be no doubt about this word in Vis, as grouped with गह्वर and not with कर्बुर शिवा = jackal (Durga, W)

कर्बूर द्रुमदन्ता, Vis for हस्तिदन्ता, Vis C

कर्मकारी, Hem, Hem A, I. 2698 It reads better than कर्मकरी, I 2053

कर्ष कर्षक, Hem. for कर्षण, Hem A

कर्षू, Med etc कर्ष, Med C and कुलत्रोत्सवातयो दृष्टिघात (दृष्टघात, Druma) is opposed देवखात खनि, Hem for क्षवि, Hem A (compare वार्ता, A) कुलत्र here probably stands for the river कपिकुलत्रा 'कर्षू सु वि करीषाग्नौ कर्षूर्नद्या' स्त्रियां' मतेति इभसः' under u s 1 82

कल W's Vis had apparently different readings

कलम कावरक Vis कावारक Vis A C कावाकर, I 1937 व्यावारक, I 1539, I 246, I 322 Not in W. etc But कावारक or वारक probably conveys the vernacular use of 'कलम' 'cuttings' of trees.

कलम्ब Med etc कदम्ब Med. C नालीशाके may mean नालत्रा' and शाके or शाकनालत्रा 'कम्ब (शाकम्ब) इ नाडिका। कलम्बश्च कदम्बश्च,' अ. २ ६ ३५

कलविङ्क कलिङ्गके I 1937 कुलिङ्गके I 1539 etc

कलह भण्डने, युद्धके, Med A for भण्डने, युद्धघाट Med C. राढयो, Hem Vis, A, राटयो', Hem A, वाटयो, Vis C. 'कलह' खड्गकोषे स्यात् युद्धभण्डनयोरपि', यन्द Med's युद्धवाटे = युद्धे and वाटे

कलानुनादिन् I 2053 etc. कालानुनादिन् W रोलम्ब = चञ्चरीक = bee

कलापिन्. 'कलापी कोकिले अश्वे च But कोकिल is doubtful

कलिङ्कार. पीतमस्तके Med A. पीतमस्तक = पीतहण्ड = a bird करटुयो, Mahendra for करटुयो, Hem

कलित. ध्यात्मनोः, Tri. for व्याप्तयोः, Tri. A. 'कलित' रोक्षिते (वेदिते?) चाप्ते गणिते (गणिते) भे द्विते ऽपि च'

कल्क. 'शमल' मलत्', A. 2, 6. 67.

कल्प. मध्ये न्याये, Vis. A. for मध्ये न्याये, Vis. C. विसे, Anek. for चित्ते, Anek. A.

कलम. स्रुप्ते, Med. for स्रुप्ते, Med. A. C. कलमे, 1807 for कर्तने, I. 2810. कलमे is an apparent misprint, as it is the word to be explained.

कलाप. भाण्डय, Med. A. for भाण्डर, Med. C.

कलत्र. कलत्र', Anek. for the first कलत्रायम्, Anek. A.

कलत्राण. स्वर्ण, Med. A., I. 2810, I. 1539, I. 1937. स्वर्ग, Med. C., Vis., etc.

कवन्ध. The first line not in Vis.

कवर. I. 2810 'अथ कवरी पुनः। स्त्र्युत्तकृत्रोः कोषवेषे कवर' मलन (लवण)ाम्लयोः,'... 'कवरः पाठकः' under n. s. 4. 154.

कशा. Only in Hem. Doubtful.

कशेरु. Anek. and Anek. A. do not differ.

कस. 'सत्वग्रामसद्रयोः कस',' Anek. I follow Anek. A.

काकरुक, Med. A. (निस्वे corrected into निःस्वे), Hem., Hem. A., Vis., Vis C. काकरुक, Med., Tri., Tri. A. काकोलूक, Med. C. काकरूट, Vis. A. (in कान्त).

काकोल. 'काकोलः कुम्भकारे च विषभिद्द्रोणकाकयोः। सर्पे नरकभेदे च तथा शूकरभिद्दपि', मद्.

काचवर्तिक, Vis., Vis. C. काचवर्तक, Vis. A., I. 1539. गुड्के, Vis C. काकस, I. 1539, I. 246. for काचस. Not in W. etc. गुडक = गुड = powder (?)

कांचिक. समरण्डक, Hem for क्षमरण्डक, Hem. A. शूमरण्ड, Vis. A. but corrected into क्षमरण्ड, Vis C. क्षमरण्डल = प्रदेशभेदविशेष, Mahendra (क्षकुमरण्डके, ms.)

काण्ड. दल', Anek A for जल', Anek. सुधा, I 2544. for तुला. सदृषि, I. 2810 for रदृषि-नाडो left out in W etc

कादम्बर. सारे, सिन्धु, Hem for सरे, सीधु, Hem. A.

कान्तार. काननेऽक्ष, Hem कामनेत्तु, Hem A 'दुर्गरोदर',' Anek. unnecessarily corrected into 'दुर्गमः पथ-' Anek A

कान्ति. Anek. makes 'अभिरूपे बुधे कान्ति''. I have followed Anek A. अभिरूपो बुधे कान्ते.

कापटिक Vis कापाटिक, Vis A कार्योटिक Vis C काद्याविनि, Vis for काल-हेशिनि, Vis. A C

कापथ, Med, Med A, I 2810 Not in Med C, W

कापोत कापोता, Med, कापोतो Med A. (comp. Hem iv 11 this shews खञ्जरी not खघ्री, Vis or सूर्या, Vis A., or पूर्या Vis C.) क्रौवे corrected into क्रौय, Med A (comp Hem iv 117) कापोतन्तु कपोताम, Hem VI 30 W does not give खर्जि etc

काम बलराम in शब्द, Druma and W Not in its मानार्थ In any other place, a probable mistake for राम

कामल मधु, Med C for मद्द, Med, Med A काकोन्नौ, Hem A for वत्सै Hem I 2053 It is doubtful whether this word is not वमल

कामिन्. वन्दा = विजातीयप्ररोह, A c

काय काया, Hem A for काय, Hem

कार 'कारो हिमगिरौ यत्ने बलौ मत्यौ वधे पुमान् । कारा स्त्रियां बन्धनागारे बन्धे भू (हू?) त्या' प्रसेवके,' शब्द तुषारशैल = हिमाद्रि = हिमगिरि = हिमालय हेमकारिका = श्रोषधीभेद, I 2533 (a female worker in gold, W.). सुवर्णकारिका = हेमकारिका

कारण वन्ध, Vis for वध, Vis A

कारण्ड, Vis, Vis A C Not in W But it follows from करण्ड and कारण्ड occurs under करण्ड in Med, Med A C. Ujjvala Datta quotes Vis. under u s I 128 only about वरण्ड and तरण्ड

कार्पट कार्पट, Vis, Mahendra

कार्मण मन्त्रादियोग, Mahendra

कार्य युद्ध, Anek for युद्ध Anek A

कार्यपुट क्षपणे, Med, Vis C corrected into चपणे, Med, A, Vis, A कारे, Hem for करे, Hem A

काल, 'कालो दिष्टोऽप्यनेहापि' A I 4 1 कृष्णा विकला जिह्वे ' A 2 4 90 चौर, Med B C., Hem, for चार, Med, Med A, Hem A, Vis, Vis A, I 2053, I 1539, I 1937, I 2810 Har 135-6 'कालिकानक्तराटिका (कालीकारक्तराटिका, Har A)। कालिका चौरकीट स्यात्' The first two are said to be 'वृश्चिकायां' W gives वस्कराटिका as a name of scorpion I think the word is व्यवस्कराटिका and a name of the black beetle, as its derivation shews In that case, चारकीट appears to be the more correct reading But W.'s preference of चौर-

कीट leaves me under some doubt खारकीट in O शब्द, क्षारकीट in I शब्द

कान्तानुसार्य, Hem कालानुसार्य, Hem A कान्तानुसार्य, A etc I 2053 पिंपिपा, Hem, Hem A

कालिका धूसरी, Hem. A, Vis (=नीहार, देशी. ६१) for धूसरी etc.'कालिका योनिभेदेऽपि मसीवर्णक्रिकपलयो । क्रमदेयवस्तुमूल्यस्यद्रोमवयनेषु च । धूसरोमघनालीषु काकीमासीमिवासु च,' शब्द धूसरी seems = धूमाली of शब्द and हिमानी of त्रि (हिमरोमेद, के) Mahendra seems to understand black woman

काहक Med A etc. कामुक, Med

काव्य पूतना = राक्षसीभेद, I 2533 (= yellow myrobalan, W)

काश्मीरज, Hem etc, काश्मीरज, Hem A and काश्मीरजा for काश्मीरे च

काश्यप, I 2810, I 2053 etc कश्यप, W, Druma In I 1539, कश्यप is a palpable mistake as it is associated with काश्यपी मान, Vis for कोल, I 1937, I 2053

कासमर्द, Har. कासमर्द, Har, A 'पटवे,' Har and 'पटहे,' Har A The proper reading is probably पटोल (= कासमर्द न Druma) कासमर्द = वेसण, Har 98

काहल 'काहला, काहले', Vis 'काहली काहल,' Vis A. खले, Hem for खल्, Hem A It spoils the metre

किङ्किणी, Anek, Anek A (but corrected) It may be a various reading

किम् 'स्याने वाक्यसंयुक्तयो' in जटा refers to the word स्याने and not to किम्, Druma and W

किम्पाक, Vis A C किंपाक Vis and शक for कम, Vis C, फल, Vis A.

किरात अल्पतनु of Hem etc = अल्पशरीर of शब्द = खलर्देह of भूरि 'किराती स्यात् किरातस्त्रीया च चामरधारिणी' म

किरि Anek A करि, Anek

किर्मी, Vis C कर्मी, Vis Vis A पलाले, Druma फलाले, I 1539

किर्मीर Vis Vis A C I 1539 I 1937 agree

किल अनुमत, I 2810 for अनुशय 1607 etc.

कीकश 'कीकस कुलुमस्थि च', A 2 6 68

कीटक I do not find in Dha कीटक = मागधजाति, W and Druma

कीनाश 'कर्षके, पशु' Vis for कर्षके उपांशु Vis, A. पशु Hem for उपांशु, Hem A 'a slayer of cattle' W

कीर्ति Hem and Hem A agree and Med A etc प्रासाद = पटह, I 2533

कीला, Vis A कील Vis. कीला, Hem A for कील, Hem

कुकूल व्यनूक, Hal. and शङ्कुसहृते

कुक्कुट कुक्कुट, Vis for कुक्कुटी Vis A C All the mss agree about तालमध्ये, not in W etc घ 'कुक्कुटस्ताम्रचूडः स्यात् कुक्कुटोऽग्निकणेऽपि च। उर्णोजोर्णेदने च ताल मध्ये च कुक्कुट'.

कुक्कुर कुकुर, I 2053

कुचेल पापचेली=विद्धकर्णी=पाठा, A 2. 4 81–5 विद्धपर्णी, Med. A , व्यधि कर्णी, Hem for विद्धकर्णी, Vis A , Hem A

कुज द्रुम=tree, not a kind of tree

कुट 'साक्कुटी चित्रसक्ते' Vis I follow Vis A W and Druma read मुरा =a perfume. I find मुरा=मदिरा, I 2533 चित्राकुट्ट=hammer, W. and Druma =पुरुष, I 2533 Comp Vis

कुटिल तगरपादपा', Med, Med A for त्वापगाया, Med C

कुट्टार, Med A B, I 2810 कुठार, Med. C, Vis C कुटीर Hem कुटार, Hem A , I 2053, Vis, Vis. A I 1539 I 1937 (the last कम्पने for वेतसे)

कुठार, Med C? I 1937 कुठारु Hem, Vis, Med, I 1539 कुटारु, Vis C

कुडय 'कुड्य विलेपने भित्तौ क्लीब कौतूहलेऽपि च,' शब्द

कुणि. 'अथ तुम्न कुबेरक। कुणि (also तुणि, A c.) कच्छ कान्तलको नन्दिवृक्ष' A 2 4 1278 In the sense of कुबेर, also कुणि, A c तत्रका Vis for तुम्नक, Vis A कुक्कुर, Vis A

कुण्डा, Med कुण्डी Med A etc

कुण्डकीट चार्वाकोक्तिविशारदे Mahendra This is preferable

कुण्डलिन् कुण्डली चित्रलमृगे सर्पकुण्डलधारिणो वरुण सेव्ये Mahendra for सर्पे, Hem

कुतप अष्टमोऽह्न कुतपोऽस्त्रियाम्' A 2 7 31 Hence probably Med's general 'अस्त्रियां कुतप यद्व, वने

कुथ Vis etc कुन्थ, Vis C 'प्रवेण्यास्तरण वर्ण परिस्तोम कुथो द्वयो,' A 2 8 42, कुथ विभिर्वित बोपालित,' A c

कुद्दाल कोविदारे चमरिक कुद्दालो युगपत्रक,' A 2 4 22 युगपाले, Hem for युगपत्रे, Hem A

कुनटी Not in W, I 2810 etc and probably a later edition 'नेपालदे राजमन चिना इति कैचिदिति भरत', Druma

कुन्त I have put कुन्ती with कुन्त, as this appears to be the view of Vis and,

Med Panini derives it from कुन्ति = modern Bundi (?).

कुन्तप 'चपके,' Med A B C apparently for 'तपके' (A 2 9, 13) Compare Vis, Hem 'कुन्तप कल्पित बोगे जले (जने?) जनपदान्तरे,' घ

कुन्ताग, Vis A C, I 1539 कुपाग, Vis (in नान्त), कुपाग I 1937 and कोलके for गोलके of others Not in W etc It agrees with कुहूम of Med, but Vis, does not regard it as such, as he places it after काङ्क्षम and not with कुहूम

कुन्त्रा Anek and Anek A quite agree

कुन्द सकुन्द = यवपुरत = सुरहिय = परमेयूर, I 2533 = olibanum (कुन्दुरु), W

कुमार 'सहा कुमारी तरणि,' A 2 4 73 Some तरणी for तरणी, तरणी, I 2053 रामा is also a name of घृतकुमारी रामतरणी = तरणि = कुमारी = घृतकुमारी रामतरणी = सीता, Druma I do not find कुमार = सिन्धु नद in शब्द Druma.

कुम्भ The last line not in Vis पिटर, Vis A for पिठर, A 2. 9 31

कुम्भकार. 'बलुष्याकुम्भयाली स कुलटिका' A 2 9 102, कुलटिका, Hem A, बहो Hem, for स्थात् Hem A

कुरण्टक Also कुरण्डक, A c 2 4 74 पीतपुष्प is an adj = with yellow flowers

कुरवक, Hem कुरवक Hem A श्लाघो for श्लाघा, Mahendra

कुरुविन्द Vis A, I 1539, I 1937 agree W and Druma may have had different readings

कुर्पास Not in W, Druma

कुल बहु Anek for बहु Anek A

कुलक 'कालेन्द्र कुलक काकतिन्दुक काकपीलुके' वामलूरश्च नाकुश्च वल्मीक पुंसि तु - सकम्', A 2 4, 39, 1 14

कुलत्र वध्, Med. A for वध्, Med C Contrast मानेत्र with चमतेत्र of Vis 1807 and I, 2810 agree

कुवल कदली Hem for बदरी, Hem A

कुबेर Tri uses एकपिङ्ग as a name of कुबेर, not 'deformed' W, Druma

कुशल श्भित्ते for वित्ते, Mahendra

कुष्ठ पुष्कर and सुगन्ध are apparently used — उत्पल of A. 2 4 126, a drug (a costus W)

कुष्माण्ड 'कुष्माण्ड पुंसि ककोरी भ्रूणभेदे गणान्तरे। धमायामपि कुष्माण्डी तथा याग-भियान्तरे,' शब्द

कुस्तान Anek Anek A. agree I do not find in I 2541

कुष्टन 'कथ्यन, I 2810 Comp कुन्तान of Vis.

कुष्टर The proper reading in Ajaya is 'कण्ठशब्दो गलेऽन्तिके' and not कण्ठ शब्दे गलेऽन्तिके W, Druma Comp O 953

कुहू कोकिलालापे, Med Med A for कोकिलालाप, Med. C

कूट, Anek. A चूडा, Anek चाकुङ्ग, Med corrected into च कुशक, Med A चन्द्रक, Med C 'कूटोऽस्त्रिया स्थिरे राशौ दम्भे च लोहमुद्गरे । आयाया' गिरिश्टङ्गे च सीराङ्गे ऽन्द्रतयन्त्रयो ', शब्द = Agastya (?), W

कूटपाकल (comp. पाकल) कूटपालक, Har, Har A, W

कूप अन्धु = well कूपक = oil-vessel कूपान = earthen measure = काचपात्र, I 2533

कूपक कच गुताया, Med for चिताया' I 2810.

कूष्माण्ड, Vis, Vis C. The first कूष्माण्ड and द्रोणं for कू णं, Vis A

कृत. 'गतताल कथमगाख्य' ककयस्न्रायो ', Ujjvala (॥ s. ॥)

कृच्छ्र 'स्यात् कष्टं कृच्छ्रमाभीलम्' A I 9 4 'सय', Vis. for यात, Vis A काष्ठ, Hem कोष्ठ, Hem A सान्तापने, Hem

कृत वेष्टित, Druma 'Sought, wished for,' W वेष्टित = surrounded from कृत् to surround.

कृत्य. तव्यादि = affixes chiefly तव्य, अनीय, and य.

कृतस्न 'कष्टे समस्तेऽम्बु', Vis A 'कृ श्री समस्ते च', Vis B 'कृ श्री समस्तेऽम्बु', Vis C. This is the view of Med. Ujjvaladatta also explains कृत्स्न = उदक. But what authority for this statement? and where कृतस्न is used in the sense of कञ्चि? A and Hem give only one sense of कृतस्न. Hence I prefer the reading of Vis, Med apparently basing his view on a misreading of Vis कृत्स्न is not = कष्ट, but it may have been mistaken for कच्छ.

कपीठ 'कपीठ जठरे नीरे विपिनेऽन्धनयोरपि,' शब्द

कपीटपाल, Hem. etc कपीटपाल, Har (not Har A). 'केलिपात,' Med for केलिपात 'कशेटपालिः (स?) पवने मीरधौ केलि (नि?) पातके' शब्द.

कमि कपकीट च, Vis I follow Vis A.

कपि. Not in I 2544 and doubtful

कष्ण व्यासे, Vis., व्योमे, Vis A, for व्यासे, Vis. C.

कष्णसार चि त्रिपा, Hem. for चित्रपा, Hem. A

केत पाताादि, Mahendra for पाताादि, Hem.

केनार. कपोल, Med, Med A Wanting in Med C

केवल The list केवली, Hem, I 2053 indistinct in Hem A केरली स्थानभेदे, Med 1807 So 'astronomical science, Med' W But this is a palpable mistake as only one sense is specified and opposed to other mss

केश पाशे, Hem for पाश, Hem. A शब्द adds 'हरौ' Doubtful

केसट उत्कटे, Med A कृयेट, Med C 'केशट भ्रातरि हरौ स्यादुत्कटयोरपि,' शब्द शोषणे, I 1539 शोकणे, I 1937 कामदे वस्य शोषणवाणे, Druma

केसर. Also spelt केशर Hence also केशर in some mss Hem apparently uses तुरङ्गसिंहयो in the sense of 'of the horse and of the lion' and not denoting horse and lion, W

केसरिन् mss agree about the form चर्वेषि

कोकनद रक्तके, Hem for रक्तयो, Hem A.

कोटिर कोटिर (?) Mahendra

कोट्टार, Hem Har, etc कोट्टर, Har A, Hem A It is clear from Tri नागरे means in the sense of नागर It does not qualify कूपे, W

कोण वादनादिमो, Vis or दिवादिमो, Vis. A लोहिताङ्ग = Saturn, Mahendra = चर्कज, Vis लोहिताङ्ग is, however, generally applied to Mars, A 3 25

कोथ प्रतित = stale, stinking (afflicted with pun, W)

कोल चर्वेत्र, Hem for चवत्र Hem A. The first कोलर, Vis Also 'यस्यान्तर, ध

कोश Hem seems to use शिम्बा in the sense of शिमि = पणसादिफलस्थान्त, ध It may be added Dhn and Vis give the word under यान्त, Med under याम्त as well as यान्त, Hem gives कोश and alludes to कोष, and the others including शब्द give only कोष Anek doubtful. कोश I 2544

कोपालक कचे, Vis A C Med. A etc कवे, Hem. A कठे, Hem कोपालको is given in कान्त not मान्त in Vis. Moreover वाणिजके should be वाणिजको Hence कोयालकिन् in Vis and Druma appears to be entirely wrong कोयालक in some of the mss

कोयाड्ग Har A. कोयाङ्गे, Har, 1807 The mistake is palpable as the word occurs in the याद section कोयाङ्गमितकट विदु, हा १९८

कौतुक स्थात, Mahendra for ख्याते Hem

कौमुद कार्तिकक, Vis A C 'कौमुद कार्तिको मास' ति ???

कौलीन कौशेयक, Vis for कौलेयक, Vis A. = of a good family (the son of a begger, W)

कौलेयक. कार्मुके, Vis. A, C. for कामुके, Vis. इन्द्रमहकामुक = dog, त्रि भू. ६६.

कौशिक Med A. C. 'कोषज', Vis A C, Hem., Hem. A. 'कोषग'. Both correct.

क्रम. W. and Druma seem to read कल्प for कम्प. Mss of Med, Vis. give कम्प.

क्रमुक. 'तून्दस्तु यूपः क्रमुको ब्रह्मण्यो ब्रह्मदारु च । तूलं च,' A. 2. 4. 41-2. पट्टिकालोध्र = red lodh. भद्रे, Vis. for भद्र, Vis. A.

क्रिया. करण, Mahendra for कारण, Hem.

क्रोड, Anek. A. क्रोद, Anek. क्रोडे; Vis. for क्रोडा, Vis. A. वक्षस् of 1807 etc is an apparent mistake for वक्षस् 'भ ना क्रोड भु जान्तर'। उरो वत्सं च वक्षश्च' अ, २. ६ ७७-८

क्रोशादन. क्रोशायन, W. वेणुलग्ना', Med. Med., A. (unnecessarily corrected into चिह्नलग्ना'), Vis. C, Har. वेणु लग्ना', Har. A. पिष्टलग्ना', Vis. विष्टलग्ना', Vis A चिद्रोटक, Vis. A. विस्फोटक, I. 1539 = वेणु and वेणुको, Druma. Vis. mss agree about 'क्रोशादन.'.

क्रोध 'रुचि कोपे', 1807 for विपाके, Med. A. = distress, wrath, anger, W. दागादौ, Mahendra for रोगादौ, Hem.

क्षम. नियुक्त seems to be used in the sense of employé (occupied, engaged, W).

क्षप. I do not find क्षपा = night in शब्द ना., W

क्षार. धूर्त = black salt (rogue, W.) and लवण = salt in general. धूर्तलवणे, Mahendra

क्षारक 'क्षारको जालक' क्लीबे कलिका कोरकः पुमान्', अ. २. ४. १६

क्षिप्रणुत्र 'क्षिप्रणुत्र वेतस' under u. s. 3. 51.

क्षीरदार, Har Har. A 'क्षीरदारो गुडक्षोदे गुडामश्चनिरिष्यते' and क्षीरदार = इक्षु, com. I prefer Har. as the derivation of क्षीरदार explains the senses and गुडाम does not Besides Har A, is utterly unreliable.

क्षीराब्धिज. For चन्द्रे, Hem. A, Hem. reads 'शेषे तार्क्ष्ये निशाकरे ।अमृतात्समुद्रे च भवेत्.' It appears a later addition.

क्षुद्र बृहती and व्याघ्री are both names of कण्टकारिका, A. 2 4 93 But the use in Vis. and Hem. shews बृहती is used in the sense of क्षुद्रवार्ताकी.

क्षुर. 'क्षुरस्त्वदनवस्तु स्यात् कोकिलाक्षे च गोक्षुरे । क्षुरोऽप्यंघ्रि गवादीनां खट्वादीनां च पादुका,' भ.

क्षेल भरत, Hem A for भारत, Hem.

क्षैलिय, Vis etc क्षलिय, Vis A मिश्र, Vis for असाध्य, Vis. A.

क्षेप ईरण (रण, I 2533) = प्रेरण = sending, discharging विक्षेप = throwing away (time), delay लेपन = plastering etc. शब्द also uses विक्षेप and लेपन

क्षेम 'चण्डा धनहरी क्षेमदुष्पत्रगणहासका,' A 2 4. 128 Vis clearly uses चौरक in the sense of the perfume and चण्डा of the plant

क्ष्वेड कूर्पग, Mat A. for कूर्पर Mat (and मसृणं for आर्द्र, Mat A) कुष्यादल, Vis A, I 1539, I. 1937 कुष्येडज, Vis C कुशाहल, Vis. W, Druma 'राज्ञा कुर्षे स्यादा इति भाषा'

खजा मथ्नी, Hem. मथो (?), Hem A प्रहस्त is apprently used in the vernacular sense of डाला = ladle W takes a different view 'खजा प्रहस्ते मन्थे च मारणे ऽपि च कुलवित्,' शब्द

खट, Har etc घट, Har A

खटिका, Vis, A Not in Vis

खड़ कपटके Hem for गण्डके, Hem A

खञ्जारीट, Med corrected into खञ्जरीट, Med. A खञ्जरीट Hem, Vis, Vis A C खञ्जरीटि, Hem A खञ्जारीट, Med C, 'खञ्जने, चारिण्यो,' Hem., for 'फलके, चारिणि,' Hem A If the word had been खञ्जरीट, the sense of खञ्जन would have been noted in Vis But there are doubts about the proper form

खड्गिक, Vis etc खड्गिक, Vis A

खण्डपरशु Chandamalaki, W

खण्डाली, Vis षण्डाली Med, Med A, Hem As the arrangenent is not alphabetical in Vis, the form षण्डाली appears to arise form the Hindustani mode of pronouncing ष as ख

खनक चिन्ह Vis for मूषक, Vis A खनदारक = digger

खपुर, Hem खपर I 2053 W's. mss apparently had खपुरे for खलसके, खसके = इत्यभेदे, Mahendra

खर 'मेघो गरा गरी देवताडो जीमूत इत्यपि' A ▪ 4 98 Also गरागरी, खरागरी, and खरा गरा and घागरी, A c पुरुषो मत., Anek

खरालिक 1807, I 2810, I 1937 etc खुराल्लक I 1539 खुरालिक, शब्द and W भाण्ड I 1937. नापर्षोरणिड = नापितेर भाण्ड, Druma = barbar's case, W I do not find 'person, W, in Med

खज॰, Hem, A खज॰, Hem

खर्जूर फल घुड़ Anek for इच फल, Anek A I can not regard खल as a misreading for फल, as it is borne out by all the mss of Med and Tri It occurs also in यन्द्र

खघ्य (u s 3 28 and note) खिघ्य in Vis etc is probably the better reading

खिङ्खिर खिङ्खिरी, Hem खिङ्खर खिखीरा, Vis खिङ्खर खिङ्खीरा, Vis A खिङ्खिर खिखिरा, Vis C खिङ्खीर -खिखिरा, Hem. A.-वारिवालकं, Med corrected into वारिवालकं, Med A 'खुङ्खेर वारिवालक', Har: 178

खुर, Med B खुर, Med A Comp 'नख क्रोंचे खुर इमान्', A 'खुर शफे कोलदले तथा खुदमवस्तुनि', यन्द्र See खुर.

खेट, खट I 1539 and च हरिनन्दकें, हरनन्दकें, I 1937 (=बबराख्य गदा, Druma) स्फारे, Hem स्फुरे, Hem A खेटक=बहुमन्दक, Har 150=हरिलोचिका, com, अधम=low, vile यन्द्र gives 'खेटके त्रिषु' apparently mistaking the sense of Med I 2533 understands स्फारनगम as one sense, but खेट is popularly used also in the sense of स्फार

खोलक पात्र=cooking pot खोला in the vernacular

गञ्ज 'गञ्जा भू(ख)मौ सुराभाण्डे तथा पामरवडानि। गञ्ज पुमानवज्ञाने भाण्डागारे तु न स्त्रिया,' यन्द्र I do not find सुराभाण्ड in it

गड 'गडो मत्स्यप्रभेदे स्यात् परिखाव्यवधानयो' यन्द्र गड is ordinarily used for ramparts, mud walls and both moats, ditches (परिखा) गुड, I 2533

गण्ड घण्डी, Med C for घण्डा Med A See खेम

गण्ड पिटक is apparently used in the sense of boil स्फोटक, I 2533 गजभूषण-बुद्बुद is one word Comp स्फालक

गण्डूष 'अकृतनाभिस्तु गण्डूषा कापि सम्पूर्तिरिति बोपालित,' A c 3 5 11. गजश्च and प्रश्वश्वा Mahendra for 'गजाशेत्र, प्रश्वथा', चे

गति वहद् व्रण (running sore) = नाडीव्रण I 2533

गर्दयितु 'गर्दयितु' यन्द्र काशकन्द वाचहूकन्द under u s 3 29 काशके Med, A Med A, I 2810, wanting in Med C काशुक of Vis = शरासन of I 2053 etc appears to be the better reading

गन्धर्व 'गन्धर्वो गायन प्रोक्त,' गदसिंह

गन्धश्री W etc read सुरा 'a perfume' for सुरा Comp गन्धमादनी

गन्धवह, Med C etc. गन्धवाह, Med, Med B

गन्धार, Hem गान्धार, Hem A Both found. in M.

गन्धोली. गुग्गुली, Hem. for घट्टी, Hem. A.

गम सदृक पाठ = reading by (merely) looking

गया, Anek Not in Anek A.

गर, See घर. 'गर' विषे गरो व्याधौ गरा गिरपरयत्यते,' ध

गर्ग Hem Not in Hem A, I 2533 etc

गर्जन स्तनिते युधि,' Hem 'स्तनिते क्रुधे,' Hem A क्रुधि, I. 2053. 'गजन' कोपनिनदश्चन्द्रोत्सेचनेषु च,' शब्द

गर्त, W's Med. read differently

गर्दभ, Tri, Tri A But युधि shows it is गर्दभ'

गर्व, Med. etc गर्व, u s. I 155 Med, Med A. C. agree

गर्भ, 'मध्ये स्यनावयवके', Mahendra. छिद्र = hole (= union, W).

गल ' गल कण्ठे सर्जरसे वाद्य (रज्जु) भेदेऽपि पुल्लयं,' शब्द.

गर्हित, Med A (u s I 97) गर्दित, Med.

गह्वर, Med गह्वर, Med A गुल्म, Tri, Tri A My correction is a guess, A. 2 3 8 Anek 'वनो घने च दम्भे च गह्वरे गह्वरेऽपि च' I give Anek. A I 2544.

गात्र, Vis A etc गर्त, Med C गौत्र, Vis. C गाता, Hem Wanting in Med A. All mss. agree about रोपणी—गायने under u s I 73 Not in I 2053 etc

गाथ स्वाय for स्वान, Mahendra I prefer this as वस्वाय is used = अगाध.

गान्धार वले, 1575 for रवे, Tri 1807 etc. रव = sound (?)

गारुड़ (m), W गरुड़, Med, गारुडं, Med A., Hem, Vis', 'गारुडं मरकत-जातरूपे', Hem IV. 110.

गाल, Vis, Vis A (the first स्कन्द for स्कन्ध), I 1539 I 246 c, गलि I 1937. गाल', Vis. C This is a mistake as गाल is noted afterwards (गाल twice in Vis C) Compare गल and गालव. Not in W etc गाल is used in the vernacular chiefly in the sense of cheek

गिरि The last गुरु, Vis C. कन्दुक, मतुरी, Vis गुटक, पुञ्ज, Vis A C गैरेयक, Hem for गिरियक, Hem A The seperate mention of कन्दुक in Hem., Vis seems to shew गिरियक is here used in the sense of गिरिका = बालमूषिका, A. 2 [illegible] 12. But compare W

गिरिसार. W gives Med But the other mss also agree.

गुच्छ, Hem. गुच्छ, I 2053 apparently for गुच्छो गुच्छे = स्तवके is difensible

गुञ्जा There is nothing new in मल्ल W's मल्ल probably gave also गञ्ज as गुञ्ज

गुण, Not in Vis कृपाटो च, Hem for कृपाद्य, Hem. A. प्रयोजयनि, Hal apparently for प्रयोजमनत्र आवृत्ति = fold, plait बटी = string, tie,

गुणनिका 'भूलाद् गुणिका भवेत्', Har 'मूल्याद्येऽपि गुणनिका', Har, A

गुण्ड मनने = धारणे (मर्दने ?), Mahendra

गुत्स गुलुच्छ, Hem for गुलुच्छ, Hem, A

गुन्द्र कैवर्त्यां', Hem for कैवर्तो, Hem A

गभ्र 'गुभ्र' च दर्शिते गूढे गह्वरेऽप्यभिधेयवत्', मल्ल

गुप्ति 'क्षितिवृदारो भूगर्ते, अपिवन्दात् कारायां रक्षायां' च' चौर

गुम्फ दृशौ Hem A for दृब्धौ, Hem 'गुम्फस्तु गुम्फने श्मश्रुभेदे बाहोरलङ्कृतौ', मल्ल

गुल्म वैगयो, Med A for वैद्यत्सु Med C एलापर्णिका, Vis for एलावनिका, Vis A

गुरु 'गुरु पुंसि कार्तिकेये भवने गिरिरन्ध्रके। गुरुः मतों त्रि ... (पु.)वति च च,' मल्ल.

गृञ्जन Vis, Vis A C agree about गृञ्जन.

गृहिः 'विप्रकृतैरपिया गृहिः पीराहो बहवेऽपि' A. 2 4 151 Also गृहि यदाङ्क्रान्ता, Mahendra

गृह 'गृह' माद्रि कलत्रे च गेहे पुंभूम्नि च क्वचित्', मल्ल

गृहपति सत्री, I 2053 'भवेद् गृहपति र्मां तु धर्मे सत्रिगृहस्थयो', मल्ल सत्री is probably a false reading

गृहरत्न गुहे, पाञ्चि, Med घटे, पाञ्च, I. 2810.

गो Med, B also gives 'आयतस्थानयि गभीरे ... भुवने जले' Anek, also gives Har and Tri slightly modified 'बध्नाउदस्त्र प्रयोगदृश्यमेव', Mukuta ...भी = सौरभेयी = धेनु वृग्नि = दीधिति = रश्मि

गोकण्टक गोक्षुरे, Hem गोक्षुर Hem A

गोकील, Har गोकिल, Har, A, Hem, Vis, Med A etc (Med makes गोकुले, joined to गोपाल) The metre in Hem allows it can not be गोकील Hence I omit it

गोकुलिक Med Hem B गोकुलिक I 1937 गोकुलिक Vis, Vis A, Hem A, I 2073 This is the proper reading, as the ... shew पंकिले, I 2810

गोजागरिक Hem, Med, Med A, I 2053 गोजागारिक, Vis A. गोजकर्ष, Vis गोजागरिक, Hem A Hem, Hem A, I 2073 agree about भक्ष्यकारे बहुरू कारिके I 2810 Drumasya कल्याणिका', but the metre does not admit of

the feminine locative कण्ड्कारके, I 1539. कन्द्कारके, I. 246 c कण्ठकारके, I 322 कण्ठकारके, Med etc. कन्द्कारक = मद्यकारक of Hem is probably the right reading in Med, Vis

गोण्ड, Vis A गौण्ड, Vis

गोदन्त 'धिसिते पर्मितेऽपि च,' Vis. A 'द्विसिते वर्मितेऽपि च,' I. 1530. 'द्विते वर्मितेऽपि च', I 1937 'द्विते हरितेऽपि च,' Vis Not in Vis. C Hem., Hem A., I. 2053 agree 'A fossile substance,' W

गोप Druma reads रक्षिका (W protectress) for रक्षिका, Vis etc See I 2533.

गोमुख लेपके, Vis for लेपने, Vis A

गोमेदक, Har A 'गोमेदकेऽपि गन्धेन',' Har गोमेदक, Hem for गोमेदक, Hem A 'काके काकेयकेऽपि च', Vis for 'काकोचे पत्रकेऽपि च, Vis A

गोरङ्ग लग्न, Med. A. for भग्न of others

गोल 'गोला मनःशिला मोक्षा गोला गोदावरी सखी। गोल स्याद् गुडके जारात् विधवायाः सुते तथा,' च I do not find 'ink' in Hem

गोलक चापि, Mahendra, for पिण्ड, Hem

गोलोमी. वार, Mahendra for वर, Hem

गोष्पद मति, Hem for गति, Hem A 'सेविते द्वे मे', Mukuta He quotes as Vis the line from Med

गौतम राजन्या', Hem. for रोचन्या', Hem. A भूत, Hem A for ऋत, Hem I 2053

गौरिल, Med C गोरिल, Med, Med. A 'गोरिल - गौरिल,' Vis C. 'गौरिल . गौरल,' Vis B

ग्रन्थि. ग्रन्थि, Mahendra, for second ग्रन्थि', Hem

ग्रन्थिक. The second also ग्रन्थिक', Vis I give Vis. A

ग्रन्थित, Med ग्रथित, Med A etc I keep only ग्रथित, as ग्रन्थित is rare although defensible

ग्रस्त ग्रदेऽपि च, Med ग्रदोदित्ने, Med A for ग्रदोदिते, Med C

ग्रहण ग्रष्ट, Mahendra for ग्रस्त, Hem

ग्रामणी ग्रामेयाया, Hem for ग्रामेयत्रा', Hem A, I 2053 Mahendra reads . ग्रामिणी भोगिक seems to be used, in the sense of headman not 'one who only thinks of enjoyment.' ग्रामेया = ग्रामत्रयोषित, Druma.

ग्रामीन स भते ग्रामे, Med A. for स भूते ग्रामे, Med C. ग्रामीण . ग्रामीन, Vis

C (both गाम्भीर्य Vis. and ध्वनि) in नाल Hence it is transferred to पाल in Vis A

मायनू 'माया स्यात् पुंसि पाषाणे हटे प्रथ्वीधरेऽपि च' शब्द

माद्धक धान्याना, Med A, Vis A for व्याख्याना, Med C, Vis, Vis C. घात Hem A, Vis for घाति Hem., Vis C

रलौ Not in I 2810 etc

घ घनेगुरु, Mat A for घनसार, Mat

घट कुट = कुम्भ = waterpot घट कुम्भे समाधौ च गोष्ठीघटनयो घंटा', भूरि (I 2816 घन for घटना = Indian clock, W)

घट्टना Hem, Hem. A घटना, Med, Med A C.

घन मुहज Anek for मुद्गर., Anek A

घनरस रसे, Vis for घनाख्य Vis C

घनसार 'घनसारस्तु कर्पूरे दक्षभेदे जलेऽपि च', श

घनाघन चक्रे, Med, Med A for शक्रे, Med. C

घर्घर हार, Med A for ध्वान, Med. C वस्त्रान्तरे लिपु, Med C for स्वरान्तरेऽपि च Med हार, I 2816 but no तुषानल Drunia = a fire of straw, W

घात. काण्ड = arrow, W May it not mean श घात ?

घृणि ग्रह Hem for ग्रह Hem A, I 2533

घोर, Med C घोरे, Med A Joined to घन घोल, Anek A, corrected into घोर

घोष गोपाल, व्याख्यान and घोषक, Med

घोषयितृ घोषयितृ पिके पुंसि भूमिदेवे च वन्दिनि' शब्द वन्दिन् seems to be used in the sense of 'bard herald' not 'captive' W.

घ्राण घ्राणघ्रेययो' Hem 'घ्राणघ्रेययो' Hem A. घ्रात = smelled

ङ चक्षेन्द्रक Mat. A for चक्राक्षो Mat

चक्र ह च च Anek

चक्षुष्य कतके I 2053 कतके I 2698, Hem Hem A चक्षुष्यो Vis for चक्षुष्या Vis. A

चत्वर (u s 2 39) Med C Hem A etc चत्वर Med Med A

चक्षा Vis Vis. A C, I 1539 agree about चक्षो पूर्वे, I 1937

चञ्चु चञ्चु चञ्चुरु क्तो मण्डवार्ध नामव्यङ्ख्यका.' A 2 4 51 - एरण्ड

चट, (विदारक), Med 'चटु वाचे,' Med. C 'चटु चाटो Vis A Tri apparently uses चर्थेन in the sense of praising

चण्डालिका किन्नरायां, Med, Med A. C, Vis., Vis, A कन्दरायां, Hem, Hem A, Vis C, I. 2698 'किन्द्रायां,' I 2053 'चाण्डालिका तु कण्डोलवीणा चण्डालवल्लकी', च २ १० ३१ Mukuta writes 'त्रीणि केन्दरा इति ख्यातस्य' Aira writes 'कण्डोलवीणा किन्नराख्या' किन्नरा and किन्दरा are, therefore, names of this lute Comp. also शब्द· 'कटोलवीणा कण्डोली किन्नराङ्‌ययन्त्रके'

चतुष्को, Med चतुष्की, Med. A 'चतुष्की मशहर्यां तु यद्दिभेदे तु न द्वयो,' शब्द

चतुष्पथ चतुर्भागे, Med चतुर्मार्गे, Med A चतुर्मार्गे I 2810

चतुष्पद 'चतुष्पद' स्यात् स्वीकारे,' Vis I give Vis A

चत्वर, Vis A etc चात्वार, Vis

चन्दन, Hem etc. चाम्बूनद, Hem A गर्भे, Vis. for गर्भे, Vis A कुण्डल, Hem or कुण्डक, Hem A, I 2053 1807 agrees with Med. Not in I. 2810 . चात्वाल, Mahendra ('गर्भो मध्य')

चन्दन भद्रकालग्रां, Med, Med A for कुङ्कुमे च, Med C

चन्द्रिल, Med, Med A. C (corrected into चन्द्रिल in Med A), Hem A, Vis C चन्द्रिल, Hem., Vis, Vis A. ख्याते, Vis A for ख्यातो, Vis. C

चपल. पारते, I. 2053 पारत = पारद

चमस पिण्डके, I 2810 'चमस पर्पटे पात्रे पिष्टभेदे च लड्डुके', वाज

चय 'प्राकारपीठयो । समूहेऽपि,' Hem. I give Hem A, I. 2533 W has followed Hem 'चयस्त्वायने छन्दे प्राकारमूलवप्रयोः', श

चर स्पश = जङ्गम, स्पश = चार = spy

चरण 'ब'ह्नौ,' I 1539, I 1937 for 'बह्नौ' Vis See रवण

चराचर रुट, Hem for रुद्र, Hem A

चर्चरी. 'चर्चरी गीतभेदे च केशभित्करगन्तयोरिति कोशान्तरम्', A ॥ 3, 5 10.

चर्चा चर्मसुद्रा Hem A for चर्मसुण्डा, Hem

चर्पट 'चर्पट पर्पटे स्फारे चपेटे विपुलेऽपि च', शब्द W understands स्फारविपुल as one word = a quantity of bubbles.

चर्मन् स्फटे, Hem स्फरे Hem A Mahendra, वाज्ञ फल फलक' चर्म खेटकावरणस्फुरा' Hem 3 147 But स्फरा may be the proper reading

चमन. चारी I 1539 etc for चारी Vis A etc The first also चमन', Hem A योषित्पा. Med Med A 1807 Wanting in Med. C योषित्पा, I 2810 चर्मदंष्ट्रा', I 2835 चारि = चारी (in some mss.) = गजबन्धनी I 2053 कम्प् for कम्र चमनाशन्तो I—कम्पे चमनी चारीभिन्न Mahendra. ('चारीभेदो भरतशास्त्रप्रसिद्ध')

'चारी तायडवचेष्टायां' व्यपतिपक्षिणो पुमान्,' Mankha in 7 चारि of Med, W appears to be a mistake

चव्य गतपुष्पयो, Hem A. चयपर्वी = लताविशेष, I 2533 (पर्वयोः)

चषक • मेघ, Vis for मद्य Vis A, I 1539 मधु of Med therefore = मद्य, (honey, W). सरक of Hem = मोधु or मोधुपान and not सुरापात्र

चामर. शाल, Med for वाल, Med A

चामरपुष्प, Med I 2810 etc. काशाव्यकेऽपि च, I 2810

चारक बन्ध here seems to be used in the sense of prison as in चार सञ्चारक = attendant, grazer Comp भोजक of Tri

चार्वी. इद्धो Vis, for बुद्धो, Vis A

चाल, Vis A, etc चल, I 1539 चाल I 1937 माल, Vis

चाष भेद, Hem for भिदो, Hem A भूरि agrees (सर्पभूङ्पक्षि, Druma = blue jay, W)

चित 'चिन्ता चिते चतुष्किकायां' चिन्ता', Vis 'चितसेच्छ चुल्लिकायां', Vis C Joined to चीत 'चिता च्छो चुल्लिकायां,' Vis A Both चिता, I 1539 चुल्लिका = funeral pile

चित्र सुपर्णी Vis सुपर्णी, Vis A सुपर्णी, Vis C गोदुग्धी Vis गोदुग्धा Vis A C but corrected into गोदुग्धा Vis A

चित्रक चित्रकाये, Mahendra for 'चित्रकारे', Hem चित्रको मृगराजिच चित्रकोऽमलरो गद,' Anek I give Anek. A चक्षु = एरण्ड, A तिनको is probably the proper reading for चित्रके, Tri A चित्रकेतो च, I 1575

चित्रभानु 'चित्रभानु वींतिहोत्रे भैरवे भास्करे पुमान्', मङ्ख

चित्राटीर Med A B C 'चिन्द्र पु, चिन्द्र चि,' I, 2810

चिपिट चिपट Med A Har चिपुल, Med C चिट्टिन, Med I give Hem A

चिरिण्टी, Med A B C चिरण्टी Vis A, Hem etc चिरं पाटति चिरिण्टी ज्ञाताऽन्ढा बाऽपि स्वगृहस्थिता प्राप्तवयोवना चिरण्टीत्युक्ते स्त्रा प्रायशः तेषु वस्तु' मौवनस्था स्ववासिनी सुवासिनी द्रविड हे ऽपि स्वगृहस्थाया परिणीताया,' Mukuta

चिलिमीलिका, Med C etc. चिलमीलिका Med, Med A,

चीर कर्कोटिका, Hem A कर्कटिका Vis कर्कोटिका, Vis A कर्कोटिका, Vis C कक्काटिका, Hem, I 2053, I 1937, कर्कोटिका I 1539 कर्कोटिका is also probably correct Comp कास्तु रि. मङ्ख gives नेतासूत्र in its place गोस्तन = a necklace, A. 2 6 105

चोरक विधियावेले, Vis A, Druma चविक्रियानोबे, Vis C I give Vis. Comp cit Not in W.

चोरट', Anek. चोवरी, Anek. A.

चुल्ली, Vis A चुली, Vis

चुलकी, Hem etc 'चुलको गविदुखासे ह्रे.' Hem A. चुनकी, Vis, I 2053 चुलकी, Vis A. C W also चुलक, चुलुकिन् चुलकी and चुनकी are various readings

चूडाल चूड़ाली, Hem, Vis चूड़ाला, Hem A., Vis A 'चूड़ाला चक्रलोचटा.' A. 2. 4 160

चूर्णी, I 2810. etc चूर्णी, W 'चूर्णानि वासयोगा स्यु', A 2 6 134 'हे पटवासादि-चोदस्य', Muhuta, such as abir, Druma

चैत्य, Hem A The first चित्य, Hem, चैत्र, Med चित्र Med C चन्द्र, Med A चित्ये, I. 2810 चित्रे, Tri., Tri A for चित्यो, I 1575 अर्हिद्म' such as Paresh nath, I 2533. चन्नक = remains

चोच, Tri. A चोच, Tri

चोड़, Vis A This also चोड़, Vis

चोल, Hem Not in Hem A, I 2053

चोलकिन् चोलन, Hem for चोलकी, Hem A किष्कुपर्वन् = bamboo (wrist, W).

चौज चोल', Hem Not in Hem A., I 2033 My correction is a guess

चुप, I 1937. Ujjvala. 'चुप्रो वत्स्' under u s 3 24 See चुप

छ Not in I 2810 W's Med probably had another line

छत्रा. 'छत्रा मधुरिका मिसि.' A 2 4 105 = a fennel, W

छदर छादने, Med C छदने, Med A

छद्मन् दद्मतिकर्मणि, Hem छातिकर्मणि, Hem A छातिकर्मणि, I 2533 = छाता-वरणीयादि कर्म.

छर्दन छनन्धय = the राक्षस, Druma

छल्ली, Vis A etc छली, Vis

छाया 'छाया स्त्री सूर्यकान्तायामातापाभावविम्बयो । छत्योचे पालने च्येपिप्रभाकान्त्याय-कोपु च,' शब्द

छित्वर, Hem. A (u s 3 1). छित्वर, Hem The arrangement in Vis shews it is छित्वर Med A C give छित्वर

छिन्न 'वत्सादनी छिन्नरुहा गुडूची (also गुडूची, com) तन्त्रिकामृता, A 2 4 82

क्षुप', Med A, B C 'क्षुप क्षुप,' Vis. B "क्षुप ..कुप," Vis C 'छुप छुप' Med 'क्षुप ..क्षुप,' Vis 'छुप , छुप' Vis A —adopted by Wilson 'छुप क्षुप,' I. 1539 'छुप क्षुप' I 1937 I adopt the last. Comp u s 3 2.

देक, Vis A The first देक, Vis. 'विगुर्जा', मौरर', Hem I g ro Hem A षट्-पि = bee (भृङ्ग) but probably used here in the fig sense of l cherous. वक्र = crook ed, rogue

ज 'थिरतामयी,' Mat I give Mat. A. I 2810 gives ज as ज ...'s first ज also appears to be ज. Comp ज and ज in W

जगुड. वार्ताकुसुम etc = flower of the eggplant (egg-plant, W)

जगल 'योधावै,' Dan = जगर, Drumа (armour, W)

जङ्गम निर्जरे for निर्जरे, Mahendra

जगम पद जगत्, Med, Med. A C जग'त् I 1539 जगत्, Vis., I 1937 जगत्, Vis A Not in Vis C But as Vis associates it with ..., I believe he refers to जिगत् (u, s 3 31)

जटा शाखिकयो, Vis for शा'खिकयो, Vis A, जटा, Hem A.

जठर, Hem जरठ in राम, Hem A बुद्धे, Vis वद्धे, Hem A., I. 2810 for बद्धे. Vis A etc, कक्खटयो, I 2810 for कर्कटयो, Med 1807 I prefer कक्खट and बद्ध as कक्खट = कर्कश and जठर = जरठ = बद्ध see जरठ.

जम्ब बद्ध = शाट (पट), I 2533

जम्बीर. Vis Vis A C agree about जम्बीर'.

जम्बुक जम्बुको वरुणे नीचे शृगाले तदभेदके', मत्र

जम्बू, Vis A, Med A, Hem. A जम्बू, some.

जतुपार, W. जतुपार Vis C जतुपार Vis जतुपार Vis. A, जतुपार I 1539, 240 c जतुपार, I 1937, u s 2 73

जयन विजयमगा, Hem for ..., Hem A Anek, Anek A agree

जरण जीरण Vis, Vis A for जीरण, Vis C 'वरण कथा कृष्ण तु जीरके' A 2. 9 36

जर्जर 'जर्जर वदितो जीर्ण प्रकाशक च जोविके,' पत्र Comp योवके of Med

जर्ण Med. A., Vis, Vis A, Hem A (u s 3, 10), जर्ण, Med जीर्ण, Hem.

जलचरङ्. 'नीर्ण जलचर अदिर', भा २०६. मत्र's 'जलचराङ्' seems to shew it is = aquatic plain -

जलगुल्म कूर्मनीराङ्गनावर्ते जलगुल्मो निगद्यते', शब्द जलचत्वर = चम्बुचत्वर = नीराङ्गन = चातर जल, Druma = 'a piece of water, a lake,' W. Under जलबिन्दु, जलचत्वर seems to be used = जलचरकन्द = पाना an acquatic plant

जलतापिक, Med, Med A, I 2810, जलन्तायिक, Med C, जलतापिका, Vis जल-शयका, Vis. C जलशयक, Vis A I 1937, I 1539 दर्वीश्वकाकेषीभक्षयो, Med. दर्विसका-काचो, Med A दर्वीयकाकाचो, I 2810 जलतापक appears to me the correct reading.

जलरुह, Med C, Hem., Vis A, I 1539 जलरुड, Med, Med A, Hem A, I. 1937, जलतुरुड, Vis C

जलसूचि, Hem. etc चलसूचि, I 2053 पोटि, Vis for क्रोटि, Vis A, काक Hem for कङ्क, I. 2053

जलेन्द्र जम्भके, Mahendra (= a tree)

जह्वारि See जम्भारि.

जाङ्गुल, Hem etc This also जाङ्गल, Med A जालिनीफल = भिण्टा

जामातृ Hem apparently uses वल्लभ in the sense of 'darling, husband, friend W)

जायाजीवीन् 'जायाजीवी विहगनटवेश्यापतिष्वपि,' शब्द. चारिन = चारिनीडमार.

जाल पाटलीकौषधौ, Med. for पटलिकौषधौ, I 2810 = the patal plant (any medicament or drug, W)

जालक, जालिक, जालिका = f. of जालक जालिक is a different stem Confounded in Tri, Med. apparently uses जालिन् = juggler, cheat, (comp चाममूट of Vis) and जालोपजीविन् = fisher-man.

जाहक, Some सज्जा for खट्ट and दविरुका for दरिद्रका. घो स = घोष Druma (polecat, W).

जिगत्नु v जगत्नु

जिह्म मन्दगे, Vis. A for मन्दगे, Vis

जिह्वा Not in I 2053, W etc

जिह्वाप, कर्मणि Har. for कासुके, Har A

जीर जीरव्य, Hem. A

जीव जीव्य च, Vis जीवा च, Vis A C 'जीवा च जीवित जीव' जीवो कर्णवृक्षसती। जीवो वृत्यभेदे स्यात् जीवा जीवन्तिकौषधी,' श

जीवक व्याधि Med corrected into व्याधौ, Med A; व्याघ Med C Hem, I 2053, etc agree

जीवन. मेदो is used in the sense of the plant, Drum (marrow, W.) पुत्रञ्जीवे, Mahendra. भवेत् पुत्रे, Hem. पुत्रजीव or पुत्र जीव is a tree well known in Madras.

जीवपुष्प, Hem, I. 2053. etc. Not in W.

जीवाद्य धौ, Med. for घे, Med., I. 2810.

जीवितेश 'जीवितेश प्राणनाथे यमे विधुविवस्वतोः,' शब्द

जुङ्गवान, Med. जुङ्गवाण, Med A. Hem. तुङ्गराण, Hem A. As the word is णान्त and not नान्त, and as व can not lingualize न, the word is जुङ्गराण, as given in Vis, I. 2053, etc. and explained in ॥ s 2 92.

जृम्भा. I give Vis. C. 'जृम्भो ह्रंश्या विकासे च', Vis कृम्या, I. 1937.

ज्ञ चान्द्रमसायने, Hem. 'ज्ञ स्यात् मङ्गलि सौमेत्र च पण्डिते च महीपते', शब्द सौमत्र = चान्द्रमसायनि = बुध of Med. W's Med. probably read सोम for it.

ज्यानि जीर्णे, Med for जीर्णौ, I. 2810

ज्योत्र, Vis. The first ज्योत्र, Vis. A ज्यव, Vis C.

झ. 'स्वी झकार कथितो नष्टे झञ्झोच्यते बुधैः। झकारश्च तथा वायौ नेपथ्ये च वधदाहृत', एका. 'झो झञ्झापवने नष्टे वस्तुन्यपि मतो बुधैः', जटा 'झकारः कथितो नष्टे झञ्झावातेऽम्बुवर्षणे', शब्द. Wanting in I. 2810. and probably a later addition in Med. भाष्टीय of Med. probably = झञ्झावात of others

झर्झर. वाद्ये नदे, Mahendra.

'झला . आतपोर्मौ, झुकाया' झाली,' Vis झला ..आतपोर्मौ आलुकाया' झाला,' I. 1539. झाला...आतपोर्मौ भ लुकाया' झाला,' I 1937. 'झाला . आतपोर्मौ भ लुकाया' झाला', I. 246 c. झाला · आतपोर्मौ भ लुकाया' झला,' I. 322B As the first ... नानार्थ with ... from I. ... I. 1937 appears to be the correct reading = भ लु का? 'झला स्त्रिया' इहिकारि स्यादातपोर्तपयोरपि, शब्द. If this reading is correct, आतपोर्मि = आतप and ऊर्मि and not आतपस्य ऊर्मि, Drum. and W. It however appears to be opposed to Trı. if not to the others.

झल्लरी, झझरी, Med A. but corrected. Both झझरी, Med, Vis. A. झझरी, सिझरी, Vis. झझरी, भिझरी, Hem—which is apparently the correct reading. Med. corrected into 'झुण्डुको', Med A झुडुके,' Vis. 'झुण्डुके,' Vis. A. See झुडुक. वारवकले, Vis छहुके वारवकसे,' I. 2810.

झष. I. 1937 and 1539 agree about 'वैसारिणि'

झिझिम, Har. झिं झिम, Har. A. I prefer the first as it is an imitative word.

झिल्लिका, Med. A. etc. झल्लका, Med. Also झिल्लका, A. c. झिरण्टा', Med. 1807. झिल्लंटा, Med. A. झिञ्भ्रा' I. 2810. I prefer the last as Mukuta writes 'चत्वारि भिञ्झीतिख्यातायाः', A. 2. 5. 28.

झूणि, Tri, Vis., Hem. रुणि, Med., झुणि, Med. A. झणि, Vis. A. 'झूर्णि: क्रमुक-पूगयोः', I. 1575. लूर्णि, I. 2533. झणि, I. 993. व्यूणि, शब्द.

ञ. 'ञकारो गायने मोक्षो ञकारो झर्झरध्वनौ', एका. ञो गायने घर्घरे च', शब्द.

ट. 'टा पृथिव्यां ध्वनौ टः स्यात् करङ्के टं मधु'यकम्', I. 1530. Not in I. 1937 etc. An apparent addition, as Maheshvara never indulges in mysticism. 'टङ्कारे च ध्वनौ चापि पृथिव्यां टा समीरिता', शब्द. जटा's समये refers to कड. Comp. समये of others and not to ट, W.

टङ्क. टङ्कन, Hem. Also तङ्क, A. c. v. also टङ्क.

टङ्करी. भम्भा, शब्द. सम्पाटक as one word, W. Properly सम्पाताद्र and पटहवाद्य, Druma.

टार. रङ्ग, Med. for खङ्ग, Vis., Hem. खङ्ग = catamito, W. It is curious house for horse appears also in I. 2835.

टुण्टुक, Med.. A., I. 1937, भूरि. इन्दुक, Vis., Vis. A. टुण्टक, Vis. C. but corrected into टुण्टुक. टुण्टुक, I. 1539.

ठ. 'ठः शिवे च हृहङ्काने मूल्ये चीता'शुभयड्वे', शब्द.

ड. 'डकारे शङ्करे ध्वाने दण्डहन्द्रे खलेऽपि च', शब्द. 'डकारः शङ्करे त्रासे ध्वनौ भीमे निरूप्यते', एका.

डिङ्गर. डङ्गर is apparently = डाङ्गर = large. डिङ्गरो डङ्गरे धूर्ते खले भृत्ये च सेवके', शब्द.

डिम्बिका. मोचक, Med. etc. for शोचक, I. 2810. 'डिम्बिका कामुकीनीरविम्बमोचकभूरुहे', शब्द. Comp. दविड्डका दिण्डा', A. c. 2. 4. 57. मोचक = water-fly, W.

ढ. 'ढकारो निर्गुणेऽपि स्यात् ढक्कावाद्यपि कथ्यते', शब्द. 'ढकारः कीर्त्तिता ढक्का निर्गुणे निर्धने मतः', एका.

ण 'णकार' कीर्त्तितो ज्ञाने निर्णयेऽपि निगद्यते', शब्द. 'णकारः भूषणे ज्ञाने निश्चये निर्णयेऽपि च', एका.

त. 'तकारस्तस्करे गर्भे क्रोडे पुच्छे तथा मठे', शब्द.

तडाग. कटके, Vis.

तण्डक. Druma considers माया and बहुलक as separate meanings.

तण्डुरीय, Med. A. etc. तण्डुलीय, Med.

तरङ्गलीय शाप्ययोः I. 2053 for साप्ययो', Hem. etc.

तथा. पृष्ठ, Med. for पृष्ट.

तद्वत्, Vis apparently कश्चित्.

तन्त्र. •'तन्त्र' कारणशास्त्रयोश्च ग्रथये भैषजप्रसिद्धान्तयो संख्यार्थेऽपि परिच्छदेऽपि च तथा तन्त्रं कुटुम्बात्मनि। तन्त्रं शाकटस्तलच्छन्दउभयार्थस्य प्रयुक्तावपि तन्त्री सूत्रात् विपञ्चिकादिकगुणे स्यात् देहनाडीषु च', च. 'तन्त्र' प्रधाने सिद्धान्ते तन्तुवायपरिच्छदे। कुटुम्बकार्ये हेतौ स्यादुभयार्थप्रयोजके॥ इति कर्णव्यतीपधग्रोः श्रुतिशास्त्रान्तरेऽपि च। शास्त्रभेदे प्रबन्धे च तन्त्री वीणागुणे स्त्रियाम्। गुडूच्यां देहशिरयो मेदोभिद्गुल्मभिदो', मङ्ख. 'तन्त्र' वीणागुणे नाडग्रां तन्त्रं द्व्यर्थे परिच्छदे। तन्तुवाये परे शास्त्रे सिद्धान्ते राष्ट्रहत्ययो, धन I do not find तन्त्रः = weaver in Hem., तन्तुवाय etc. being used in the sense of loom. It will be noticed मङ्ख renders ओषध = आयु by ओषधि = plant व्यर्थ, Hem. for द्व्यर्थे, I 2053. तरणा = त्रिभुवन, Mahendra. नाड्या', Mahendra. for नाडग्रां', Hem.

तन्द्री. तन्द्रि, Ujjvala Datta. तन्द्रा, A c.

तपस्विन्, Hem. etc. The first तरस्विन् in Har.

तमाल तापिच्छ, A. तापिञ्ज A. c. च तण्डुले, Vis. for वरुणडुले, I. 1539 etc.

तर. तरण is probably used in the sense of raft. Druma's. Med. read 'तरणे समागमौ.' There is no तर in मू fr.

तरण्ड. Some मङ्खो. 'तरण्डो भेलके वर्णौ (वर्तौ, I.) वृक्षादिवद्दारणि। नौकायाम स्त्रियां कुम्भतुम्बीरम्भादिसद्वरे,' मङ्ख.

तरल. 'तरलो भास्वरे हारे हारमध्यमणौ तवे। तरला सुरायवागूः,' कल. मद्यसंधिका, Mahendra. This is perferable. उष्णिका = यवागू.

तरुण. 'एरण्ड उरुबूकश्च रुचकश्चित्रकश्च सः,' ग्र २. 8 ६१. (also उरुबुक, रुबूक, रुबुक. टी)

तर्क तर्क, Hem for कर्म, I. 2533. Vis mss, agree कर्मविशेषः क्रियाविशेष उपहास इति यावत्, Mahendra.

तल्ल वरुणस्त्रिया' Hem. 1807 for तरुणस्त्रिया', I. 2053.

तवीष, I. 2810 etc This also तरीष, Med B, W, etc. Apparently misreading as महोदधि = अब्धि and an unnecessary repetition. Compare also 'तविषतविषावर्णौ तित्दिवं व्यवहृः कश्चित्। स्त्रियां ताविषी तविषी नदी देवकन्या भूमिषु', under u. s. I. 49.

ताड. यष्ट्री. Hem (= mountain, W), घोरे for द्रौ = tree (= ताल), घोषे, I. 2533.

तात. 'तातः पितरि पूज्ये च स्यादनुकम्प्ये च पुंस्ययम्,' शब्द अनुकम्प्य = deserving compassion, such as son.

ततग् Vis mss. agree and the metre requires जनयित्री.

तातल, Med , 1807, W. etc but very doubtful. "ततोला मदने तप्ते लोहकूटे-ऽपरोगयो,' I. 2810. 'तातलं तप्तमात्रे स्यात् तापनोऽपि मते मतः,' अम. [illegible] 253 'तातलं तप्तमात्रे स्यामनो मते' I. 809. मनोजव = father or any body who acts [illegible] a father, I 2835.

तामस. तामसीति च, Vis apparently for तामसी निशि, Med.

तार्क्ष्य. Not in Hem. अश्वसर्पयो, Med. W. etc. for अश्वयात्रयो', I. 2810 I prefer the last. Comp शब्द तार्क्ष्यः पार्थे हरे स्वर्णे गरुडे गरुडाग्रजे । पुमान् रथाङ्गे क्लीबं तार्क्ष्यौ वनलताभिदि.'

तालपत्र तारङ्क, Vis.

ताल जटीमयो, Med. 1807. जलजटौयधौ,' I. 2810 ' भटास्मनाऽजटा तानी पिश तामलकीति च' A. 2. 4 127.

तावाङ्क, I. 2698 etc. Not in I. 2053.

ताविष. Hem etc. तारिष, I. 2810

तालित. 'तालितं तौलितपटे वाद्यभाण्डे गुणे तथा,' अम.

तिक्तपर्वन्, Hem , Har. रक्तपुष्प,, Har A.

तिक्तशाक पत्रसुन्दर, Mahendra

तिन्तिड Some write तिन्तिडि etc. I.2810 agrees about तिन्त्र (emblic myrobalan ?, W. = affray ?) चुक्र, I. 2835 (= acid seasoning). "तिन्तिडीकं च चुक्रं च वृक्षाम्लम्,' A [illegible] 9 36 'वृक्षभेदस्य आमस्तोन इति ख्यातस्य, टी', Xira Svami considers they are different kinds of sauce ' तद्भेदानाह'. Hem. and Vis. consider they are identical कालदास = inauspicious period ?, W. तिन्तिडी [illegible] Mahendra, for तिन्तिडीके, Hem

तिमिर ताम्रेऽक्ष्णि, Tri ताम्रेऽगे,, 1807. ताम्रगे, I. 993 दृग्रोगे, I 1575 apparently for दृग्रोगे.

तिलक Hem etc. give लोम्नि for क्लोम्नि Comp A 2. 6. 65.

तीक्ष्ण 'यवक्षारो यवाग्रजः । पाक्यं,' A. 2. 9. 108-9.

तीव्र खरः चुताभिजननो राजिका क्षणिकाऽऽसुरी, A 2 9. 19

तुङ्ग. निशा seems to be used in the sense of turmeric (night, W.)

तारय. मौल, Med. apparently for मौली,

तुम्बुरी, W, I 322 = तुबरी, Hem तम्बरी, I 2053 तुम्बरी, Med, Tri, Vis सर-मर्दयोः, Vis. सरमाद्ययो, I 1539 सरमार्द्रयो, I 1937 सरमालयो, I 322 c I give मर्द = वितुन्नक (तुद्) = धन्याक.

तुरायण॰ क्रियाहीन is doubtful Compare W

तुलाधार, Hem etc तुलाभर, Med

तुषार शकरे, Vis.

तूल This also कूल Vis तुल, Med.

तूवर, Hem, Med., Vis C. तुवर, Vis तूपर, Vis A. श्मश्रुहीने, Med. for श्मश्रु इव मोचश्मश्रु, Hem for मोचाश्मश्रु निस्त्रीश, Anek for निःश्मश्रु, I 2089. This word may, however, be निःस्त्रीश = eunuch

तूस्त 'तूस्तं पाप जटा च' under u. s 3 86 'तूस्त धूलौ जटायां च पापे स्तम्बे च न द्वयो,' मन्द

तृणशून्य तृणशून्यक, Mahendra.

तेजन 'तेजनी तृणपूलके,' Med Compare A, 2 4 84

तैतिल, One ms of Ajaya gives तितिल

तोकुम 'हये स्वरे,' Med, हरिस्वरे, I 2810, apparently for हरिद्रवे 'तोकुममभ्रे हरिन्माले कर्णयो मेलकेऽपि च, यज्ञ The use of माल leaves some doubt whether अभ्र is = cloud here हरिन्माल = any thing green (हरितवर्ण, Druma)

तोत्र वल्लभे, Vis for वेणुके quoted by A. c

तोदन, Vis A This also रोदन, Vis

त्रपा 'त्रपा स्त्री कुलटायां च लज्जायामकुलकीर्तिषु,' मन्द Druma and W take कुल and कीर्ति separately I understand अकुलकीर्ति as one word = any thing bringing disgrace on a family.

त्रिगर्त स्त्रियो, Hem apparently for स्त्रियां, I 2053.

त्रिपुट तीरे, Vis, मोचे, I. 1937 for तीर, Hem, Med, I 322 B. 'त्रिपुटा स्त्री तु सूक्ष्मैलात्रिवृतामल्लिकासु च। तीरे सतीनके पुंसि हस्तमेदे च वालके,' मन्द.

त्रिवर्णक 'त्रिकटु त्र्यूषणं व्योषं त्रिफला तु कटुत्रिकम्,' A 2 10 111 त्र्यूषण is only another form of व्योष.

त्रिशिख The second त्रिशेखर, Vis मण्डलान्तरे, Med

त्रिशङ्कु 'त्रिशङ्कुर्ना पतङ्गे स्यात् नृपभेदे बिडालके,' मन्द पतङ्ग = शलभ

त्रोटि. खगे of Med. = खगान्तरे of Hem. = a bird, not bird in general, W., Druma.

तत्रहट, Hem , Hem. A., I. 1937. तत्रहट, Med , Med. A. तत्रहट, Med. C , I. 2810 (धौताश्वल्या॑). चट्टट॑. Vis. A., चगट॑, Vis. C, I. 2053. घम्पाट॑, Vis. घ॑सट॑, I. 1539. मिष्य, Vis. C. मव, Vis. A., मध्य, I. 1539. for मिकन्न, Vis., I. 1937.

त्विष्., W's Hem. apparently read व्यवहारे.

थ. 'थकारो भयचिह्ने स्याद् भक्षणे (भरणे, O. 437) च निलोपने,' शब्द

द दकारोऽद्रौ कलत्रे च छेदे दाने च दातरि,' एका. द॑ कलत्रे सुरडने ना दा दानच्छेदरा-क्षणु, शब्द.

दंशित, जातदंशिते,, Med. A. दन्ते, Med. C.

दण्डयाम, Vis., Vis. A. C., Hem., Hem. A., I.2810. दण्डायाम, Med., Med. A.C.

दण्डार, Hem, A. etc. दण्डर, Hem यरपात्रके, Har. A. The metre shews वाहन of Har. should be वहन.

दत्त चार्दिते, Med. C., चर्चिते, Med., Med. A., चर्चिते, I. 2810.

दधि, Hem., Vis. A. Not in Hem. A., Vis. सर्जयो:, Med., Med. A. वासयो:, Med C.

दन्तशठ. 'चाङ्गेरी चुक्रिका दन्तशठाऽम्बष्ठाऽम्ललोणिका,' A. 2. 4. 140 (also अम्ललोणिका, com.)

दन्तुर. उन्नतिवति, I. 2810.

दमन. धीरयो:, Med. A. C. (with वीरयो: in the first).

दम्भ 'दम्भ: स्यात् कैतवे कल्के शाठ्ये पाकद्रु तावपि,' शब्द.

दरद्. ' स्यात् कारस्के च विष्ट्रमे,' Med.

दर्भ . ग्रन्थ here is = ग्रन्थन = stringing, arrangement.

दर्वी. तर्वी:, Hem. तद्यो:, Hem. A. 'स्यात् तर्दू दर्वीकृत्तक:,' A. 2. 9 34.

दर्श . पक्षान्तेऽर्को, Hem., I. 2810 for पक्षान्तेष्टौ, I. 2053.

दर्शन. ' दर्शनं स्वप्नधीतत्राश्च नेत्रशास्त्रोपलब्धिषु', व्याज.

दल. उत्सेधद्रव्ये, Vis उत्सेधावद्रव्ये, Vis A , उत्सेधावद्रव्ये, I. 1539, I. 1937. उत्सेधयद्वस्तुनि., Hem. 1807,' I 2053, I 2810. 'दलं पत्रोत्सेधशस्त्रफलकायस्तोचनेषु च', शब्द. *I prefer Hem. Med. and Shabda seem to be wrong.* उत्सेधयद्व्ये Mahendra. Doubtful

दवथुर, Med. A. देवथुर, Med शुण्डायां, Vis for मुसायां, Vis. A.

दशमीस्थ गतायुस Druma. (?) = dying, W (?)

दशा 'दशा वर्तावस्थायां वसनाश्चलचेतसो ,' व्याज

दृम्भ 'दृम्भने, दृन्दचेतने,' Hem I give Hem. A

दृहर. डिम्भे, Mahendra

दाचायणी. दाक्षिणिनी, W Neither Med nor Ratnamala (O. 441.) give 'दन्ती'

दात्यूह कलकण्ठके, Hem कोलकण्ठयो, Hem. A. 'दात्यूहश्चातके कालकण्ठपक्षिणि तोयदे', शब्द कालकण्ठके, Mahendra

दाय भागाद्यंशविस्तरणौ, Hal. 'दाय' स्यात् यौतके प्रोत्र लयादिदानयोरपि। विभक्तव्यपितृद्रव्ये हट्टः सोऽनुग्रहभाषणे,' अज.

दायाद 'दायोदसुत सपिण्डयोः,' Hal.

दिग्ध मद्ये विषाक्तेऽस्त्री, Hem मद्ये Hem. A विषाक्तेऽपी, I. 2533, etc. 'स्नेहप्रवन्धयो,' अज W. adopts वह्नि = fire and प्रबन्ध (?) = a tale.

दिव. वने, Hem, W for दिने, I 2053.

दिवाभीत कुमुदाकर (the white lotus, W) is probably used here in the sense of the moon Comp कुमुदबान्धव.

दिवौकस्. A. seems to use सारङ्ग in the sense of चातक (deer, W.). 'च यद्दात् जगाद', Svami. But 'देवास' is probably the correct reading Comp A. c.

दीदिवि. 'दोदिवि'स्तु सि गीर्वाणगुरौ भक्ते सुसच्छिते,' शब्द

दीना, Har. A, Med. क्षीणा, Har. मूषिके, Med, Med A. 'दाना स्त्री मूषक,' Med C.

दीप. Only in Med, Med. A. The first 'चमसके for 'शोषमस्तके'. A. 2. 4. 111 gives दीप्य = शोषमस्तक. Hence I retain it See next word.

दीपक, A, शब्द दीप्यक, A A, Hem, Vis, Med All distinguish between दीपक and दीप्यक.

दीर्घाध्वग 'करभा' उष्ट्रः स्युस्त्वकां दारकैः पादवन्धने,' A 2. 9. 75.

दुःस्पर्श. यासो यवासो दुःस्पर्शो धन्वयास (also धन्वयासः, com.) कुनाशक', A. 2 4. 91 वासके, Vis

दुन्दुभि विषे, I 2053, विषे, Hem. for विषे, I 2810 etc विषे is probably the proper reading. Comp. Druma 'व्यक्ते पाशकविषये दानविषे वो विषि इति स्यात् इति केचित्'.

दुर्लभ. दुरालभा = कच्छुरा, A.

दुर्वर्ष वास्तुके, Vis for वालुके, Vis A C.

दुष्कर? Vis A., Med. C, I 1539 दुष्कृत, Vis. दुष्कर, Med. A, I. 2810, नष्कर,

Vis C टक्ुट, I. 1937 अयकाशके, I 1539, I 1937 द्रवकाशयो, Vis. for व्यवकाशके, Vis. A

हम्भू, Hem Not in Hem A, I 2533 हनूभ्, Druma and W The mss (I 1539, I 1937, I 2810 etc) so clearly write हम्भू that I can not accept हनूभू 'हनूफ उतक्षेपे नलोपाभाव हनूफ् सपजाति,' u s 1 95 Bhattoji admits हनूफ् but prefers हम्भू and also हनूभू The meaning of snake scarcely follows from 'हभी यन्थे यक्षयो, I 2810 for यज्ञयो, Med A Taranatha quotes Med in support of हनूफ्, but there is no such word in फान्न

हयाम, Med A etc (u s 2 90) हयान, Med.

हयद्दती हयद्दतो I 2810, W Both forms allowed

हेव W apparently reads कुन्तिनि for कुञ्जिनि

हेवम 'सेवायामपि हेवना,' शब्द. W probably read व्यवसाय (affair, business) for व्यवहार

हेमणि आवर्त=ornament, W =रोमावर्त Druma=ring of hair, I 2835

हेवयु 'हेवयु नो सुरे धर्मश्रीखेऽभियातिके ऽन्यवत्,' शब्द

हेवसह, Vis A, I 1539, I. 1937 (व wanting) हेवसहा, Vis C एकसहा, Vis Vis does not say it is feminine and it can not be in the first sense मिश्रासूत्र, Druma

हेवसेना इन्द्रवाहिन्या, Vis for इन्द्रकन्याया, I 1539

हेष्णु दुर्गमे, I. 2810, 1807, for दुर्दमे I 2835, I 2533, I 1539 etc

हैत्य Some सुरा for सुरा. 'हैत्या गन्धकुटी सुरा,' A 2 4 123 'बीरा हैत्या मसवा च माधवी गन्धमादनी लि न्नु ५

दौर्वीष दूर्वांया सरसे Med A, Vis A, दूर्वांया सरसे, Med C, Vis C दूर्वांया, I. 2835 सृष्ट=rubbed (clean)

द्रवनु, u s I 156, Vis C, I 1539 जुवा, Vis. युवा Vis A, I 1937 अभिगमे, Vis A C, I 1539 चाभिमवे, Vis चाभिनये I 1937 Comp the root

द्रव्य च निवेदेन च, Vis for चापि विनये Vis A वीर्या, Hem for रीत्या (apparently रीत्या) I 2053

द्रावक मोचक Hem for चोचक, Hem A, I 2053 मोचक, Med A etc 'द्रावका हृदय ग्राहिपाषाणद्रवकारका ' च 'द्रावको रसभेदे स्याद् विदग्धे चावमेदके,' शब्द

द्राविड 'कर्पूरको द्राविडक काल्पको वेधसज्ञक,' A 2 4 135 Some give वेद for वेध and सद्ध for सद्धज

द्रुघण. द्रुघणा, Vis for द्रुहिणो, Vis. A.

द्रु, Vis., Vis A, Hem. A द्रु, Hem, I 2533 Com u s 2 57 कामरूपिम् = इच्छारूपधर, I 2533 Not in Druma, W

द्रोण॰ जाधचाप, Vis for व्याटकाना', Vis A शैलभेदे, Hem for शैलसन्धौ, I 2053, I 2533 काष्ठागारे, Tri for काष्ठागारे, 1807 Anek gives another unmaterial verse

द्वन्द्व॰ स = समास I 1539 etc agree with Vis

द्विज 'अथ द्विजा। हरेणु रेणुका कौन्ती कपिला भस्मगन्धिनी,' A 2 4, 120 भाग्नी, I 1937 भाषङ्गा, Vis भार्गी, I. 1539 'हञ्जिका (भञ्जिका, फञ्जिका) ब्राह्मणी पद्मा भार्गी ब्राह्मणयष्टिका', A 2 4, 89

द्वितीय द्वयो', Mahendra for द्वये, Hem This is preferable

ध Not in I, 2810 and probably a later addition.

धन 'धनं' वित्ते गोधने च स्वे हस्ते च न द्वयो,' शब्द

धनद गुह्यक is here probably used = यक्ष = कुबेर

धमन, वस्त्रा, Hem for भस्त्रा I 2053

धर इति, Anek for धृति, Anek A The second passage wanting in Anek A

धरण 'धरणोऽङ्घ्रितौ, (अङ्घ्रिप्रतौ, 1807) लोके स्तने धान्ये दिवाकरे,' I 2053 Not in Hem This is probably धरुण q v Med B also adds this line 'मानोद्भेदयो', Mahendra for मानविभेदे, Hem

धरुण, Vis. A This also वरुण, Vis, Vis B C (the last at some distance)

धर्मराज 'धर्मराजो नरपतौ यमे बुद्धे युधिष्ठिरे,' शब्द

धर्षण, Hem A धरण, Hem

धातु रसादिक' Anek for रसादिक, Anek. A I 2810 agrees with Med

धामार्गव देवदाल्यपि, Vis C देवदालग्रामपि, Vis A, Vis देवला' I 1539 (दा wanting) देवदाली, W.

धार 'धारा सैन्याग्रस्कन्धे खड्गादिनिशितानने। द्रवपाते गुम्भादिच्छिद्रे यशसि सन्ततौ। अतिवृष्टौ समूहे च तुरङ्गगतिपञ्चके। धार प्रान्ते ग्रास (वा?) भेदे ऋणवस्त्रीरयो पुमान्,' शब्द 'धारा खड्गादिनिशितमुखे सन्ततौ चापि धारा वर्षन्यादे विषरपदके सैन्यभागेऽपि मे च। धारास्ता इत्रस्तुरगगतय पञ्चधा रेचिताद्या धारा चावान्तर(पद)मविश्रामभासारवर्षेषु,' म Druma's Vis apparently reads सहस्रो for स्रावयो Tri doubtful I 993 निभा for निशा.

धारण रुद्र, Vis. for वृद्ध, Vis A

धाराङ्कुर, Hem etc धराङ्कुर, Har धाराङ्कुर, Har A (वाताङ्कुर, com) Some give नाशीर for नासीर

भाराट 'भाराटस्तालके मेघे तरङ्गे मत्तहस्तिनि,' शब्द

भार्तराष्ट्र हं.त्र Hem for हि. सितच्छद = ह स

धी, Med , 1807 Not in I 2810 and probably a later addition

धीर I give Med C Med and 1807 read 'धीर स्यात् त्रिषु पण्डिते । स्वच्छन्दे धैर्ययुक्ते च' for 'बुधे'

धुत कम्पने, Hem for कम्पिते, Hem A

धुन्धुमार पाटलिके, Hem for पटलिके, Hem A I 2053 शब्द = मे, वि House lizard, W सोऽत्रवा स्त्री गृहाशनस्था च स्थलगोधा स्थपालिकेति शाब्दशाह ,' Mukuta A. 2. 5 12 पटालिका = a plant, Mahendra

धूर्, W Med gives धू not धुर्, as it is found in भान्त not रान्त धूर्जिन्ना धूश्च भारे स्पे,' श (the second foot is faulty चान्वियं कदेयशो) Not in I 2810 and probably a later addition

धूत तर्किते of Dharani is doubtful 'धूते कम्पिततर्किते (भर्त्सिते ?)'

धूर्त, सपड्लवण apparently = विड्लवण

धृतराष्ट्र हं समलत्रा , Med , Med A , W., Drums, for हं सपद्रा', I 2810, Med C , Vis , I 2053 etc हं सपाद्रा , Hem A.

धेन धेना, Hem धर धीन, Hem A. धेनी, I 2053 , I 2533 The line 'सार् भारतीभिदि । धेनु मैंमालके दोग्ध्र्यां गवि,' wanting in the last two

धेनुका हस्तिनि, Mahendra for हस्तिनि, Hem

धेनुक, Med etc धेनुक, Hem

धौत 1807, Med Not in I 2810, W

ध्याम Compare ध्यामन् u s IV 150 (परिमाण तेजस्, com.)

ध्वाङ्क्ष ध्वाड्री, Med C, ध्वाक्षी Med , Med A, ध्वाटी , I 2810 ध्वाटि = धरारि = teal *Drums apparently reads धरारी for खराटी in Tri. शब्द however gives no* such meaning ध्वाती (= ध्वाटी) Mahendra for धमनी

ध्वाङ्क्ष, तर्क्षके Vis तर्कके, I, 1539 सर्कके, Vis A तर्काट, Med. etc for तर्कक, I 2810 भार्गवोध्वौ याचनकतर्कक,' दे २ ध२ Drums तक्षके (= One of the Nagas W) काकोल्य, Hem A for काकोलत्रा Hem. काकोलत्रा , Mahendra काकोलिकाया, Vis. C काकोलिकाया , I 1937 काकोलिकया, others मत्स्याद् seems to be used here = बक and not any bird feeding on fish.

ध्वनिमाला Hem etc. ध्वनिलाला Mahendra

न Not in I 2810 I 2835 हिरदे for Med हिरण्डे (= Ganesh W) देख, नटो

मटी, Mat A नाम, नरी मद्री Mat Eka adds another line apparently from another work शब्द gives in the same verse न, मा, नी, तु, and मौ.

नकुल कुक्कुभ, Hem for कुक्कुटी, Hem A शब्द = वि 'नकुली शङ्खिनी ज्ञेया नकुल: पाण्डवे पैयौ,' ध कुक्कुटी = silk-cotton tree, शङ्खिनी = perfume, W

नख, खण्ड, Hem for षण्ड, Hem. A = eunuch (न = not, ख = इन्द्रिय : part, portion, W)

नग्नक, Hem Not in Hem A

नट शोक, Med., Med A शाक, Med, C कासुश is a name of the Ashoka, मनो-ताह्विं, नर्ण्डी नली', A 2 4 129 (नली = red arsenic, W) Vis. probably uses कङ्ग-विलासिनी in double sense

नत, पाट्या' Med for पाद्या', Med C

नद, Hem., I 2053 नाद,, I 2533 and नद्वे (also I. 2058) = प्रवाहे for ह्रदे,, Hem

नदीकान्त जल, Tri , Tri A 'सिन्धुलेप्सलविष्णवा इति स्मृत ,' A, c 2 4. 61 'अथ सिन्दुवे (also सिन्धुवे) । सिन्दुवारे न्द्रसुरसो निर्गुण्डीन्द्राणिकेत्यपि,' A 2 4 68 श्रोषधी, Hem for श्रोषधं ,Hem A , I 2053,

नद्ध भङ्ग, Med. Med A corrects छङ्कुसे into छङ्कुते, but the metre does not admit of it Hence I prefer छङ्कुस of Med , Vis to छङ्कुत of Vis A

नद्धम, Med etc 'नद्ध प्रश्ने च कुत्सोक्ती,' Hem again Wanting in Hem A

नन्दीवर्धन, गर्भे, Med , श्रङ्गे, Med C. for भंगे, Med, A

नभस् भने, Med for वने Med A , 'नभा द्राण्डाश्रणे वासि वर्षास्वथ नभोऽम्बरे । माषे पलितयोर्थे च वयोत्त्पायाखलुलयो ,' ध

नमस, Hem , I 2053 etc Not in W

नराङ्ग, Vis., Vis A, C (with पलङ्ग) Hem A , Med A., नराङ्ग, Med , Hem.

नरेन्द्र राजिके, Tri , 1807 for वार्तिके, I. 1575 वार्तिक = intelligencer

नर्तक केवल, Med., Med A. C corrected in A केलक, Vis. A खेलक, Hem A. W's Med prob ably बर्हिणयो for वारणयो

नर्मट, Har निर्मट, Har A Not in others W gives both and his readings were probably different The only difference I find is कर्पर and खर्पर, which is of no importance Compare घर्मट, Vis

नर्मठ, Har etc नर्मट, Hem , Hem A (the mistake palpable from ठान्त). चिबुके Med , Med, A ; Har A., 'च'चुके,' Har for चूचुके,' I. 2810 etc 'लिङ्ग,' Hem.

'नर्मठ्य चुके पिङ्गे परिहासरतेऽपि च', शब्द. I take परिहासरत as one word and not like W. परिहास and रत separately.

नर्मद. निर्मलप्रो:, Hem. for नर्मलप्रो:, Hem A. W. probably had different reading.

नर्मरा. v. मर्मरा.

नल. मलिने, Vis. for नलिने, Vis. A.

नलिनी. नीलिका, Med. A. B. C., Hem., W. नलिका, Vis., Vis. A B., Hem. A. I. 2053. etc. नलिका = नली = नलिनी appears the proper reading. See also Vacaspatya.

नवफलिका. W. probably read नवोढाया' for नवेत्र.

नाग 'नागस्तु, Vis, Vis A for नागहु Vis. C. पुस्तके, I. 2533 (translates करण by इन्द्रिय ?).

नागपुष्प. Some पद्मक for चम्पक.

नागदन्त. It is clear from Hem. कुब्जा is not used here in the sense of whore. See Vacaspatya.

नागर. 'राजकशेरुः जलजः कन्दविशेषः' Kṣirasvami. 'सुस्तो राजकशेरुः स्यात्,' श्ला. १८९. It will be observed A. uses in the neuter. Tri. Tri. A., 1807, I. 993 'नार' मुस्तद्रा' , नदीघे च ' I give I. 1575

नागवारिक, Vis A. etc. 'नागवारिक, Vis. 'गणस्यराजे गरुडे हस्तिपे राजकुञ्जरे । चित्रमेखलके पुंसि नागरे नागवारिक ', शब्द.

नागाङ्गना, Hem 1807, Vis नागाङ्गना, Hem A., Vis. A. C, I. 2053.(धोरस for हिरदस), I 1539 नागाङ्गना, I. 1937. Med, Med A., I. 2810. 'नागाङ्गनेभसुन्दर्यो' नागयष्टौ च योषिति'. I give Med C. with the exception of नागाङ्गना for नागाङ्गनी. W 'नागाङ्गना,नागाङ्गना'.पलत्रा' Hem. for यष्टौ, Hem A., I. 2053.सुन्दरिका, Har. for सुन्दरिका, Har. A. नागयष्टि = नागतमनी, Mahendra. = भूजे दण्ड (?).

नाडी. गुण, Vis. for व्रण, Vis. A. Hem., Hem. A agree about गुण (= rope, I. 2533.). (= string, Mahendra.)

नादेय काङ्कुडे, Hem A, Vis C Others व्यङ्कुडे. Neither in W.

नानाध्वनि, Har. ध्वनिनाला, Har. A, Hem

नाभील, Med. etc. नार्भल, Vis. नाभीये, Hem for नभोरुहे, Hem A. I. 2053 etc. (गर्भरुह, W).

नाराच. W. etc. probably had different readings.

नारायण अभीरु=शतावरी, A. 2. 4. 101

नाड. शाककलम्बके=लशुने, Mahendra. Nal*a* shak is well known

नालिका I 2053 agrees.

नालीक. 'नालीकोऽस्त्री शरे शल्ये नालीकं पद्मखण्डके,' Mahendra

नि अव्ययीभाव, Med. for अतोभाव, Med A. दार, Vis for दान, Vis. A सञ्चय, Mahendra.

निःश्रेयस 'निःश्रेयसं शुभे मोक्षे विद्वत्सुभावभक्तिषु', शब्द

निकर. 'निकरस्तु समूहे स्यात्सारे न्यायधने,' Med. Med C. slightly differs from Med. A. I follow. निकार, Hem.

निकुम्भ, Vis. निकुम्भ, Vis A. दैत्ये, Vis for दन्त्याः, Vis. A.

निकृत. विप्रलब्धे, Med, Med. A for विप्रलब्धे, Med C.

निकृति W. apparently read slightly differently

निगम कण्ठे, I. 1575. 'कुण्डी स्यात् व्यायवारिणी,' नि प १०=याध्वन् of Hem. (road, W.),

निधुवन 'क्लीबं निधुवनं कम्पे सुरते नर्मकेलिषु,' शब्द. नर्मकेलि seems to be used as one meaning.

निपाक Hem A, I 2053 etc. निवाक, Hem. Not in W , Druma.

निभ. 'निभो व्याजे तु पुंलिङ्गः प्रकाशे सदृशे त्रिषु,' शब्द.

निमित्त Tri. mss agree, although not in W. etc.

निम्ब, Vis Not in Vis A. C, I 1539, I. 1937, etc. विरायतनिम्बक is apparently used in the sense विरतिक्त=cireta.

नियम यन्त्रणायां, Med. for यन्त्रणायां, Med A.

निर् निःशेष, Mahendra for निशेष, Hem.

निरामय रडिक्क=बनाम, Hem. IV. 343.

निरूढ W apparently read वाक्य for वस्ति. But see Druma.

निर्यन्त्यक 'निपुणे चपणे क्लीबे निर्यन्त्यिक उदाहृत', शब्द. The first word is probably 'निर्गुणे'. Both copies give निर्यन्त्यिक not निर्यन्त्यक.

निभर, Med A., Hem. Not in Med C निर्भर, Vis , Vis A., Hem. A . I 2053, 2810, निर्झर, Vis. C. I निर्भर W. Med. confounds निकार and निर्भर.

निर्दिष्ट. 'निर्दिष्टो शास्त्रविद्र स्यात् मरापवादयाखिनि। द्याम्मूल्ये च तोये च मत्तेऽपि निष्पयोजने,' शब्द

निर्हार Med , Med A. निरा, Med, C. निर्हार, Hem. Vis., Hem , A., Vis. C, J.

2810. निर्धर, Vis. A., I. 1539. निर्भये निरपत्रपे, Vis 'निर्भरे कठिनेऽलपे, Vis. C, निर्भये कठिनेऽलपे, Vis. A. भारे, I. 2810. W prefers निर्भर, but the use of निर्भरे as one of the meanings shews the word is not निर्धर. I. 2810 shews Med. is also निर्भर.

निर्देश, I 2810, but no निदेश. Some only निदेश. Some both Hem, I. 2053, etc. give both.

निर्माण्य काम, Hem for कर्म, Hem. A., I. 2053 विविधावयवरचनाहेतुः कर्मभेद, Mahendra.

निर्याण. योगजापाङ्ग, Hem. for गजापाङ्ग

निर्यातन. मतो, Vis. for मत', I.1539.

निर्यूह, Hem. A. निर्व्यूह, Vis etc.

निर्वाण. 'निर्वाणं निर्वृतावस्तंगमने गजमज्जने। सङ्गमे नियते मोक्षे शून्ये विद्रोपदेशने,' शब्द 'निर्वृतो', I. 2698, विध्यस्ते (?), I. 2053.

निर्वाद. 'अविगलद्वाद_ वादाभावो निश्चितवादश्च', Xirasvami A. c. 'निर्वादः स्यात् परीवादपरिनिश्चितवादयोरिति विश्व,' But I. 1539. etc agree about परीवादे and I. 2810. etc. about लोकवादे Do Vis. and Med want to convey अपवाद and परिनिश्चितवाद ? निर्वादस्त्वपवादे, Mahendra

निर्वृत्ति, Med. A. etc. निर्वृत्ति, Med. etc निवृत्ति, Tri

निर्वेश वेतन, Vis. for वेतन, Vis A

निर्व्यूह, A., Anek. etc निर्यूह, I 542, etc, I retain निर्व्यूह as some mss give it. निर्यूह is preferable.

निवात The kosakaras use the word as a subs (adj W)

निवेश शब्द adds 'निवेशने', न्यासे द्रङ्गविनाहयो', Mahendra. ('द्रङ्गो नगर' I do not remember meeting द्रङ्ग any where)

निशमन, Vis. A C This also निशामन, Vis and स्तुतौ निशामन' निदर्शने, Hem. नियमन' निशामन', Hem A. निशामन' निशमन', I. 2053. शब्द. 'भवेत् निशामनं दृष्टौ स्तुतौ विनयनेऽपि च' and 'निशामन' श्रोत्रनिद्धर्शनालोकयोरपि'.

निशा 'हरिद्रयो रात्रौ, Mahendra.

निशाचर 'निशाचरो रावणे स्यात् उलूकाहपेचकादिषु। वनजे च पशुघ्ने च' कुलटायां निशाचरी,' शब्द

निशीथ. This line wanting in Hem.

. निषद्वर 'I. 2810 agrees with Med. etc

निष्काषित. अधिक्षने, Med for धिक्कृते, Med. A. क्षिहते, Vis., Vis. C. corrected into व्याहिते, Vis A.

निष्पाव, Har A. etc. निष्पार, Har. 'राजमेषे करबडके', Med. for राजमाषे कड्ङ्गरे, Med A. 'कडिङ्गरे। पवने,' Vis for कडङ्गरे, पवने, Vis. A. Also करङ्गर, A. c. 2 9. 22. कड्ङ्गके, Hem. for कडङ्गरे, Hem. A योले, Hem वल्ल', Hem. A. वल्ले, I. 2053. Mss. spell शिम्बि etc both with श and स From the use of वल्ल, it is clear Hem. uses शूर्पपवन = शूर्पवात of Har. वल्लो धान्यभेद, Mahendra.

निस्. Not in W., Druma, etc Vis., Med give both निर् and निस्.

निस्तल वले, I. 2053. As व and च are alike, I have no doubt चले is also the proper reading in Hem. चल = unsteady without सङ्ग (= प्रतिज्ञा, Kira) इन्ते, I. 2698. चलं = सैन्य', Mahendra.

निह्नव. 'निह्नवः स्यादविश्वासे तथा शुष्मापलापयोः,' यज्ञ.

नीच. वर्षे, Hem. for खर्वे, Hem. A.

नीध्र, Vis., Med. A. etc. नीव्र, I. 1937, Med. etc 'वलीके द्रौ,' I. 1539. etc. 'वलीके न्द्रौ,' I 2810. वलीकेन्दो', I. 1937.

नीप. धन्वनि, I. 1937 for धन्विनि, 1539. etc (apparently = ककुभद्रुमे). With धूलिकदम्ब, comp. धाराकदम्ब in Druma.

नील. नीलौषध्या', Hem नीलग्रौषध्या,' I. 2053 i. e. नीली = (indigo) plant. (नील = a medicinal plant, W)

नीलङ्गु, Med नीलाङ्गु, Med A. नीलङ्गू, Vis, Hem. नीलङ्गु and नीलाङ्गू, u s. I 37. सुशारयो', Vis. सुधीरयो, Vis. A, I. 1539. for सुसारयोः, Vis C, I. 1937.

नीलाङ्गसा, Hem. etc नीलाङ्गसा, Hem A.

नीलिका. क्षुद्र, Vis for क्षुद्रा, Vis. A

नीवर. विमयग्रपि, Hem. for वणिजग्रपि, Hem. A. वणिजके, Med. for वाणिजके, I. 2810

नीवि 'स्त्रीकटीवस्त्रबन्धे स्यान् नीवि परिपणे स्त्रियाम्। व्याय्व्ययविराहे च धने काराष्टके भया,' Mankha in Z.

नीहार. Anek. A 'निहारहिमशीतले,' Anek.

नु. 'तोये स्यात्,' Hem. स्तोतार्थे, I 2053.

नुचित्, Hal apparently नुचित्.

न्यस स० वाद्नि', Anek. A. for वन्दिन', Anek.

नेत्र 'शिफाजटे', A 2. 4 11. = वृक्षमूल, com. मणि, Vis. मन्थ, Vis A.

भेपथ्य. मेपथ्य:, Med. for नेपथ्य', Med. A.

नैगम. हतिप्, Mahendra भैगमच हतापचि' in Z.

नैपाली. सुवाहा, Hem. for सुवहा, Hem A.

न्यच, Hem., Vis., Vis. A., I. 2810. नुच, Med., Med. A. पच, Med. C. कार्त्स, I. 2810 for कार्त्स्न्य of others.

न्यग्रोध. कार्त्तक, Anek. A for कातृक, Anek. Vis., Vis. A. C., I. 1937 agree about विषपर्णी and Hem., Hem. A. about हयपर्णी The latter is consistent with हपा, A. 2 4. 87. 'चिल्लोदचिला न्यग्रोधी हवन्ती पम्वरी हपा.'

दन्दशूक in all the kosas. न्यन्नु in k., s. k etc (p. I 2. 38.) and as used in the Vedas A. g. 2. 1. 11 etc सुच, Vis.

दन्त्र. 'कुशे स् चि', Hem., W. कुपस्च चि, Hem A. 'कुयमुचि,' I. 2533.

प, Med., Med. A. Not in Med C.

पक्ति, Hem. A., I. 2053 etc. Hem., Vis., Med., W. give it also as पंक्ति. The mistake is palpable.. गौरव is apparently used here in the sense of ripeness, maturity.

पक्ष = A. I. 3. 91, 96. Hem 3. 76 gives पक्ष = चिह्न.

पक्ष. पार्श्व, I 2810 etc स्वह, Med. House in W. पक्षपत, Vis. for केपादि, I. 1539 etc. 'पक्षः पार्श्वे गरुत्साध्ये पार्श्वे मासार्धे राजयोः। विरुगे बले साध्यविरोध-पक्षग्रयोः। चुल्लीरन्ध्रे वजितपार्श्वे कैपादेः परतो मजे', मल्ल. It will be observed that some of the meanings have grown through the ambiguity of the verses.

पक्षक. A. gives 'पक्षद्वार' = पक्षकम्,' but पक्षक:, A. A.

पक्षचर, Hem A., Med., Vis पक्षधर, Hem.

पक्षति 'पक्षमूले द्वयोः.' of A., is genitive = of the two पक्ष's *i. e.* पक्ष = fortnight and पक्ष = wing

पक्षीय W. seems to join this line to तहीय

पक्ष्मन्. स्वल्प, Med.

पङ्क. A also gives it as कल्को

पङ्किल, Har. पङ्किल, Har. A. 'पाद्रालिन्दी तरण्डा नौ.' in Har 59. Compare पदार. and 'पाद्रारकः स्यात् पोलिन्दः' त्रि. २. १२

पञ्चनख 'कच्छप' शशकादीनामुपलक्षणम्', Mahendra. It is doubtful whether Hem. intended this

पञ्चम. I. 2810 agrees with Med etc..

पश्चानन 'पश्चानन शिवे सिंहे भवेद्वाप्यपकेऽपि च', शब्द

पश्चालिक 'पलक्षत,' Tri for वल्कलत Tri A

पट Vis makes लट also पट पुरस्कृति = प्रतिज्ञा of Anek (agreement, W)

पटह 'पटहस्तु समारम्भे वाद्यभेदे च हि वने', शब्द

पटि, Vis etc वटि, Vis C दरली, with a note गुग्गुली Vis B 'घागुले', Vis रागुले, corrected into वागुली, Vis. A, वाग्गुली, Med B वागुली, Med, Med A गुग्गुली, I 2810 वागुले, I 1539 वागुली, I 1937 पट्टि and लालाट, Med C W gives वाग्गुलि and वाग्गुलिक = betel bearer Har 132 gives ताम्बूलद्रो वागुलिक Har A reads वागुरिक I 2835 'betel-carrier'

पटीर (u s iv 30) It is curious none notices पटीर Ujjvaladatta cites 'पटीर कन्दुक काम पटीरचन्दनद्रुम' Druma reads पटीर for वाटीर q v

पटु 'पटु तीक्ष्णे स्फुटे दक्षे निष्ठुरे नीरुजे त्रिषु', जटा

पट्ट लाक्षाप्रसाधन, Vis I follow Vis A So A 2 4 41 पट्टी लाक्षाप्रसादन = red Lodh, com I give Anek A, not Anek 'वार पट्ट पट पट्ट पट्टं लाक्षाभिवासन' शब्दसि न्

पण पाकाङ्किका, Med corrected into पाकाटिका, Med A पाकटिक, Vis, I 2810 पाकाटिका, Vis A काटि is still used for small bundles of vegetables

पतङ्ग सलभादसो, Anek for 'शलभादियो, Anek. A,

पताका, अङ्क—Mahendra (= चिह्न) for अङ्के Hem

पल छुरो, Hem A for छुरी, Hem प्रह्लस्तु कर्तरी, Hem, 3 445 shews छुरी is the correct reading

पलोर्पी Mahendra reads पलोर्पा

पद प्रदेश Med, Tri for व्यपदेश, Med. A etc वाकेश्व, Hem for वाक्येऽ क, I 2533

पदार, Hem, Med, Vis. C, I 2053 पादार, Vis., Vis, A

पद्म. भाङ्गी, Vis, for भार्गी, Vis A Comp A 2 4 84 चारटी = स्थलकमलिनी under A 2 4 146

पद्र W 's Vis apparently read सुतौ for रुतौ

पर The second परम् is शान्त अव्यय, I 2810 'नियोगविमायाम्' शब्द = Med.

परञ्ज, Med A, Hem, I 2053 etc परञ्ज, Hem A, पराञ्ज Har फरञ्ज and खड्गभेद्, Har A

परपुष्ट Med etc apparently uses परभृत = कोकिल

परम परमं स्त्र्यात, Vis परम स्यात्, Vis A C अकारे, Hem for ओङ्कारे; Hem A

परा Hem A is incomplete, हिंसासु, I 2698, 1807 for पुरस्त्रादि, Hem

पराग 'पराग' पुष्परेणौ च धूलिस्नानीयचूर्णयो । चन्द्रे गिरिभेदे च स्वच्छन्दगमनेऽपि च', शब्द

परि निरसने, Med, Med A., I 2810 निवसने, Hem., Vis, Vis A, I 2698, पञ्च भेषयो, Med., Med A, Vis शोकयो, Vis A, I 2810 etc.

परिकर समाचार, Med corrected into समारम्भ, Med A

परिगत प्राप्ते, ज्ञात, Med व्याप्ते, ज्ञात I 2810

परिग्रह. 'परिग्रह कलत्रे च मूलस्वीकारयोरपि । पत्न्यं परिवारे च राहुग्रस्तभास्करे,' शब्द Anek word is probably प्रतिग्रह

परिष्वङ्ग, u s I. 158, Med Med A प्रतियज्वन्, I 2810 परिष्वन्, Vis., Vis A., I 1539, I 1937, I 246 c मदध्वन्, Vis C, परिच, I 322 b परिजग्मन् Bhattoji and r

परिताप, Vis A, Druma. परिकम्प, Vis, Vis B Hence 'fear, trembling' under परिताप, W

परिभाव परिच्छेद, Med अमस्थान, Vis A

परिमल सुरत means in सुरत and is not a different meaning.

परिवर्ह. परिवर्हे', Vis, I 1539, I 1937 प्रतिवर्हे, Vis A मारिवर्हे, Vis C

परिव्याध द्रुमोत्पल=कर्णिकार, A. 2 4 60 A 2 4 30 applies परिव्याध to अम्बुवेतस, not वेतस Hem makes no such distinction.

परिश्रय, Druma., W प्रतिश्रय, I 2810, Med etc

परिसर देश्ययो, Mahendra देश्यो, Hem

परिस्तुत, Med. A परिस्रुत Med, and सुरते Comp A 2 10 40

परीरम्भ, Med, Med. A, Vis, I 2810, I 322 B, I 2053 पारीरम्भ, Vis, A. but corrected परीरम्भ, Vis. C विपरीरम्भ, Med C (but the mistake clear from position) पारिरम्भ I 1539 पारिभ, I 1937. Not in Druma, and W and Hem

परीष्टि, I 2053, I 1539. Hem. 'स्वाध्येय मिष्टविज्ञतौ परीष्टयापरिचर्ययो, with पर्पट पर्कटी Not in W and Druma

पर्ष॰, Vis पर्ण, Vis A तिपत्ते, I 2533 'त्रिपत्रक पलाश स्यात् किंशुको ब्रह्मपादप' है ४२०२.

पर्यंरोप, Med, Med A, I 2810, Vis A पर्यंरोप, Vis, Vis C, I 1539, I 1937, I 2053 पर्करोप, Med. C दूरतकम्पक only in I 2810 and मन्द पर्यंरोप पर्य-

इन्नरसे गर्ने च मारुते। तथा पर्णशिराया च स्तके दूतकाम्बले घृतकम्बले is probably a sweetmeat

पल पलस्तुला, Anek A पल'तुला', Anek.

पलाश. 'पलाशो निर्दये प्रोक्त पलाश किंशुक घटी। पलाशा राचसा प्रोक्ता पलाश पत्र-सुच्यते,' ध पलाश for पलाश, Mahendra.

पलित केशपाशे, Hem for केशपाके, Hem A Hence W's much or ornamented hair

पक्ष ,पक्षपाश and पाशक seem to be used to denote (पक्षि) parts of a Hindu village

पल्लव. The second स्त्री, Med for पल्ली, Med. A रक्त, Vis for पल्लव, Vis A Med, Med A, Tri, Tri A read बने for बले, Vis, Vis A, Vis C, Hem, Hem A, 1. 2053 The Bengali ब and व are written alike

पवन कुलाले स्यात्, Vis for कुलालस्य, Vis C 'पवन' स्यात् कुम्भकारपाकस्थाने नपुंसकम्। स्यात् पुमान् तु जगत्प्राणे निष्पावे प्रयतेऽपि च' शब्द जगत्प्राण = air

पवित्र W's Vis apparently read वर्षणे for वर्षणे क्रोध,, Mahendra for अर्घ, Hem but the exp क्रोधोपकरणमूर्णातन्तुसन्ततिनिर्मितं जैनमुनीनां रजोहरणं' shews अर्घ is the correct reading

पश्यत In the Ganaratna Mahodadhi vrtti, Vardhamana writes 'पश्यतेति पूजा-र्थयो.—पश्यत माणवको धर्मं, पश्यत शिशुरपि विद्वान्'

पांशुल Probably some mss. read पक्षौ Hence 'पांशुल पापिकुलटयो खट्वांगेऽपि च न द्वयो' शब्द

पांशुचामर, Vis A पांशुचत्वार, Vis पुरोटि पत्रझङ्कारे, त्रि. १ २ ११ पुरोटि पुर-धस्कारे, हा १६४ (–रायभाटि, Druma, = current of river, W.) = the place where the rubbish of a village is deposited (?) वधोपक = गाडीच्छेदक (Comp वधोपन in Druma) शब्द apparently understands दूर्वाश्चिततटीषु as three different meanings दूर्वा, अश्चित, and तटीम् 'स्यात् पांशुचामर दूर्वातटीम्वश्चितेषु च। धूलिगुच्छमय-शाद्वपुरोटिषु च न स्त्रियाम्,' but he can be hardly correct पुरोटि नैद्यादौ पूरानीत कचवर ' Mahendra.–(कचवर = sweepings, Childers)

पाक 'पाक परिणतौ स्थालया' पायके पेचके (पचने ?) ऽपि च। केशादीनां जरायौग्ये राष्ट्रादिभङ्गभीतिषु,' शब्द

पाकल Vis. A पाठल Vis

पाचन, Med A B after the first line of पाचन पावन, Med C, Hem, Hem

A. (here पावनी only with हरीतक्या', which at once shews the mistake), Vis. A. B. C. (the last has पावन in the middle line along with पावन, which also shews the mistake). A. 2. 4. 57 uses पूतना (=पावनी, com.) for हरितकी. पावनी रत्यनद्र्यो पावन' पावने मतम्, wrong in both copies.

पाचल. पाचाल, Med. corrected into पाचल in Med. A. So in Hem.

पाञ्चजन्य. पोटगल is said be used here in the sense of a fish.

पाटक कपटक, Med etc. for कटक, I. 2810, I. 1539, I. 1937.

पाटल. कुङ्कम for कुङ्कुम, Mahendra.

पाटलिक Not in W., Har., Har A.

पाटीर, I. 2810, I. 2053., I 1539. etc. वार्तिक, Hem. for वार्तिक, Hem. A. वार्तिकी गाङ्गुलिक, Mahendra. See पटीर

पाठ. ख्याते, Med for ख्यातो, I. 2810.

पाण्डु. 'पाण्डुर्नो नृपतौ रोगभागमें दर्शितेषु च,' शब्द.

पात्र. योग्य = deserving of (fitness, W.) नाट्यानुकर्तृ = actor and can hardly mean dance.

पात्रट. कर्पटे कृशे, Med B. वस्त्र, Druma, W. पर्पटे...क्षये, Med. C. कर्पटे... दैन्ये, Med.Med. A. कर्पटे...क्षेत्रे, I. 2810.

पात्रटीर. जरत्माले प्रभावे, Vis रजताले पिप्लवे, Vis. A. C, I. 1539. जरत्माले पिप्लावे, I. 1937, I. 322 b. 'पात्रटीरो वोद्धकांसेत्र जरत्माले विभावरी। पिप्लावे वायवे काङ्क्षुलव्यापारमन्त्रिषि,' शब्द शुक्तव्यापार also Druma, W. latterly, and I.2810. But Hem. leaves no doubt शुक्तव्यापार is the correct reading पिप्लाव also in I. 2810 and I. 2053 apparently for पिप्लाव जरत् also in I 2810, I.2053 and must be preferred to रजत, which does not exist जरत् old, rotten.

पाथ See पीथ.

पादप पादपीठाद्री, Med for पादपीठे द्री I. 2810.

पादपाशी खुडुङ्काया', Med, Druma खुड्डकाया', I 2810, खडुङ्काया', I. 1937. खुखडुकाया', Med. A., Vis, Vis. A, I. 1539, I 246 c. Hem. uses पादपाशा = शृङ्खला, iv. 295 and = द्राक्षाङ्ग, iv. 317. W gives द्राक्षाङ्ग.

पामर खस्य, Vis for खल, Vis. A.

पायु, Vis A पद्म, Vis. पाद्म, Vis. C

पार, कर्करी = गर्गरी

पारपार. Mukuta and Maheshvara understand प्रस्त = परप्रश

पारायण This is also given as परायण in Med.

पारावत, लतयो, Vis for फलयो, I 1539 Druma and W understand मर्कट and तिन्दुक as different meanings

पार्वती Mahendra पार्वती Hem

पार्थिवी रमाया, Vis उमाया, Vis A, I 1539 I 1937 गङ्गाया, Vis, C तुमा (can not be तुमा), Hem तुका, Hem A, तुगा, I 2053 तु का, I 2698

पार्षद, I. 2810, Hem etc पार्षोर, Med C पर्षद, I 2053 Not in W, Druma वराट Vis A C जराट, others जराट = heron, I 2835, जराट not in Drum etc

पार्श्व पर्शुगण = पार्श्वास्थिसमूह Druma. चक्रोपाय, Mahendra for चक्रोपान्त, Hem

पार्ष्णि च भूपृष्ठे, Hem for चमूपृष्ठे, Hem A. कुम्भ्रा, Vis. A B (the verse is wanting in C a marginal note in B चलत्कुम्भे), Hem, I 2533 कुन्या, Hem A अ 'पार्ष्णि कुत्वा (कुन्त्या, W कुम्भ्रा ?) समाख्याता सैनापृष्ठे अङ्घ्रिपार्श्वयो'

पालङ्क प्राजिपर्षिणि, Med, प्राजिपर्षिणि', Med A (corrected into वाजिपर्षिणि), Mahendra

पालि मूका, Vis प्रभेद्यो Med, 1807, Vis for प्रदेशयो, I 2810, I 1539, etc योजिति Med for योषितो, 1807 etc

पावन व्यासे Med सिद्धे व्यासे, Hem पावकाध्यायो, Vis, Hem A, I 2053 Vis, A B C read सिद्ध and अध्यास अध्यय I 1539 I have not met पावन in the sense of व्यास अध्यय = सूर्य, Mahendra

पिङ्ग चन्या Hem गोरोचनामयो, Hem, Vis I give Hem A Hem uses पिङ्गनाली = पिङ्ग and नाली

पिङ्गल 'करायिका, I 1539 करायिकाया, I 246 c राजिकाया I 1937 करायिकाकासु, Vis A B (wanting in C) किरायिकाया Hem A. कर्णिकाया, Hem, Druma करायिकाया, I 2053, करायिका = बलाका, भूरि पिङ्गलिका = बलाका भूरि See Druma W's Med probably read चराङ्गा यो (= sun)

पिचु 'कुष्ठान्तरे भैरवस्य प्रभेदेऽपि,' Vis

पिच्छ पिच्छ पुच्छे, Vis A C विजयिनेपु Vis चोलिकाफणिजालयो, Har, W, Druma I prefer Har A The अर्थश्लोकाधिकार shews चोलिका or कोलिका is not a different word as shewn in some mss वाज = feather 'पत्र पतत्र पिच्छ वाज तनूरुहम्,' हे ४ ३८२ कटा = क्षेत्रनाला, पिच्छल = सान्द्रवस्तु, I 2533 कोलिका = कोलि = jujube Nothing new in पश्चिमा I 1539, I 246 c agree about पिचकिल पिजपिज I 1937

पिच्छल I 2810 छिविजले It agrees about पोतिका 'पितिना पि'णपा मोचा पिविन' पिजर' (व') स्मतम् घ 'पिच्छला स्फोटिकावाव्यारामावालपुपा'सव,' म्हा, 1807, I 1577 c. I have given Har A स्फोटिका is probably used = पोतिका, वार्ता = egg-plant, वामा = woman and यातम्बु पा'ग्र The passage is, however, very doubtful •

पिञ्ज बधे बधे, Vis for वधे बधे, I 1539, I 1937

पिठर पिठरो, Vis. for पिठर', I 1539

पिण्ड पिण्डे, Vis for जिवाले, Vis A पिण्डतगर, Med for पिण्डीतगर, 1807 etc. 'पिण्ड' गन्धरसे स्टहाधिमगुरि स्या (प्रवि स्यात् ?) पिण्डमाजीवने जतुप्या पिपिते नयोह, कुसुमे दाने पितनैव्र(स्या०)ऽपि च । पिण्डो सिह्लकगोलको च तगरीभज'रभेदो फलो पिण्डी प्राम निह मपार्य क उपन्यासक्रयालासुका,'भ 'पिण्डो स्टहैकदेशे ना बधे बोले च सान्द्रके । पिण्डाने देहमात्रे गोलसिह्लयोरपि ॥ खोड्,पुष्पे च पु सि स्यात् पिण्डमाजीवनोह्ययो । स्यात् पिण्डी पिण्डतगरे' तुम्बीयज'रभे दयो',' यद्र It will be seen पिण्डी = पिण्डीतगर = पिण्डतगर = तगरी.

पिण्डार, I 2053 etc च'गे, I 2810 क्षेपणे गोपे

पिपिलक, Hem, पिप्लिक, Hem, A पिप्लव, I 2053. Not in W.

पिण्डीतक, Hem, Vis, A etc. पिण्डातक Vis.

पितृव Druma and W.'s Vis read 'मतिपत'?

पिपास पिर स्रुके, Hem A, Med etc पिरस्रुचे, Vis, I 1536, I 246 c पिर मते, Vis C पिर'सुते, Hem, I 2053 पिरसुवे, I 1937 पिरतावे, I 322 b Not in पद्र I can not say which is the correct reading

पियुन खडा, Hem for द्रका, Med etc काले, Med for काले, I 2810.

पीडित यन्त्रित, Hem यन्त्रान्तर, Mahendra

पीतकावेर, Hem etc पीतकीवेर, Hem A पीतकवेर, Vis. C

पीथ Hem, I 2533, Med. A, C, etc (thus पाथ, W etc, I 2810) पाथं, Med, 1807

पीयु यूके, I 2810 Some काले for काले See Druma

पीलु व्याल, Vis for गजे, Vis A पिचाने Med, Med A for मस्तके, I 2810 पीलुपट, Med C फलपादमभेदयो, I. 2810. पुष्पद्रुमे Hem., 1807. Not in I. 2053.

पुलक कलिका, I. 2835 (= bud, W.) कालिका, I. 2610, Druma, etc.

पुङ्ख, Hem., I. 2533 शराङ्गाग्रनयोरपि, Hem A Not in Druma, W.

पुटित चटित, Med. for स्फुटित, Med. A.

पुण्डरीक. कोषकार = sugarcane, I 2053 also वनचर This word not in *Druma, W.*

पुण्य पावन = purifying, holy (= purity, purification, W)

पुलक I 2835 also translates 'pappus of tamarisk' as if the word was भाबु not याव. यवे, Mahendra.

पुनर्भव 'पुनर्भव भंभेदे स्याद् द्वयो कात्यायने पुमान्। लोकभेदे धनात्मो गरुडध्वजभूजिनो,' यन्द्र.

पुरस्तात् Although at first sight अग्रतस् may be taken as the word in A, it must be recollected that the word occurs in नान्त not सान्त

पुरा प्रबन्धयो for प्रतीपयो, Mahendra

पुष, पुष पुमान् देवलोकपरागन्धपभिद्य् च। मधुरे वाच्यलिङ्ग स्यात् नदीभेदेऽपि च स्त्रियां', यन्द्र.

पुल, Hem, 1807 Not in I, 2053

पुलक, Tri A पुलक, Tri गल्वर्कं, Med., W etc गल्वके; I 2810 पुल्कार्क, Vis. मल्लक,Vis. C गल्लर्क, Hem A असुराजग्रा, Hem A असुराजग्रा', Mahendra for असुराजग्रा, Hem, I 2053 मणिकोभे, गल्वर्क, यन्द्र गल्वर्क, I 2053, I 1539 तालक = हरिताल असुराजी = राजिका, W, B, and R (?) Not in the synonyms,

पुलाक पुलाक, Hem., Hal for पुलाको, Hem A शस्यविशे, Hal

पुष्कर अम्बुदे, Hem A, for अम्बुजे, Hem,

पुष्कलक, Vis, Hem, Med पुष्कलक, Mahendra पुष्पलक, Med B, W.

पुष्प विकासि, Hem for विकसे, Hem A The first spoils the metre, विकासि, Med A C,

पुष्पक सीसके, Vis कासीसे, Vis A, कासीसे, Vis C.

पुस्त लेप्य, Vis. लेप्य, Vis C.

पूग All the mss of Med agree, but the last part wanting in W and Druma.

पूत रटिते, Vis for घटिते Vis C (घट विवरणे comp वङ्ग)

पूतिकाष्ठ, Vis A C देवकाष्ठ, Vis Mss agree, but grammatically it should be पूतिकाष्ठ for the tree and पूतिकाष्ठ for the wood

पूत्यण्ड, Har etc मत्स्यण्ड, Har A

पूर्ण मते, Med for मस्ते, Med. C, Vis A B C W apparently admits the first and not the second

पूर्णक 'नासाच्छिन्नी तु पूर्णिका,' Tri, 2 5, 27 छिन्नप्रा', Hem

पूर्णानक वर्धापने, Med corrected into वर्धापके, Med A पूर्णालक, 1807, रवाशये, I 2810

पूर्व. स्तुतभेदे, Hem. A. for स्तुतिभेदे, Hem.

पूर्वेद्युस्. धर्मोक्ति, Hem., I 2698, 1807. Not in Hem. A., I. 2053. धर्मवासरे, I. 2810, 1807. 'पूर्वेद्युरित्यते प्रातः पूर्वेद्युः पूर्ववासर इति रुद्रः', A. c 3. 4, 20.

पृतना. Hem. clearly gives three words पृतना, अनीकिनी, and. चमू. The language of Vis. is doubtful. Probably he gives पृतना and अनीकिनी only.

पृथु. मदति, Med. for महति, Med. A. The first त्वक्पत्री, corrected into त्वक्पत्रा, Med A. बाला, Vis. B. बाली, Vis. C. for बाला, Vis, Vis. A. वापिका, Hem. A. for कापिका, Hem., 1807. Not in W., Druma.

पृषदश्विन्. दंशमारी, Vis. दंशभीरी, Vis. उरगश्च पृषद्रूरः, श्रा. ८०

पेय आपोशन, Vis., आपात्त, Vis. A. for आपात्त, Vis C.

पेशी. सुपक्वकलिके, Med., Med. A, Hem. (W. blown bud). सुपक्वकलश, Med. C. सुपक्वकणिके, Hem. A., Vis, I, 2053. etc. खड्गभेदे, Med., Med A, Vis., Vis. A, मयड्गभेदे, Hem., Hem. A., Med. C., Vis. C., I. 2810. सुपक्वा कणिका यत्र सुपक्वान्नविशेषः पूरिकाख्यः, Mahendra.

पौष. The last part of Vis., Hem not in W., Druma.

प्रकर. चामरावली, Med, Med. A. Others चामरावनी.

प्रकरण. प्रस्तावे, Mahendra for विश्रामे.

प्रकाण्ड. प्रशस्ते, Med., Vis for प्रस्ते, Med. A. etc.

प्रक्रिया. अधिकार, 1807 for अधिकार, Hem A Not in W., Druma.

प्रख्यात. प्रख्यातः ख्यातहृष्टयोः, Vis, A, B. C. (the first two with प्रतीत, the last two with प्रणीत, the last wanting one verse) W. has followed this. But where प्रख्यात is used in the sense of हृष्ट ? See प्रतीत.

प्रगण्ड. सुवर्णाकिमक्रीडके, Med. A. सुवर्णालुमक्रीडके, I. 2810, Med., W. I follow Med C, as Hem. etc. support it सुवर्णे कलियाद्ये – कलिमा (?) इति, Mahendra. सुवर्ण is used in the sense of सुवर्णालु

प्रग्रह प्रग्रह, Mahendra, for प्रग्राह, Hem.

प्रचलाक. दन्दशूके, Vis, Vis. A. for बर्हिचन्द्रे, Vis. C.

प्रचलाकिन्. Here चित्रमेचक is used = मयूर.

प्रजवन. प्रजव = उपचार and प्रजन of A. 3. 2. 25. = गव्यादिषु पुंसवादीनां प्रथमगमनं (going well or quickly, W)

प्रणय प्रश्रये, Med प्रसरे, Med. A etc

प्रणिधि अनुचरे, Med, (= follower, W). प्रार्थने, Med A etc.

प्रणिहित Med A etc प्राणिहित, Med

प्रतिकार, Hem., Hem A Vis , Vis A B , I 2053 Not in W , Druma

प्रतिकृष्ट द्विराहतश्च च Hem 1807 etc

प्रतिक्षिप्त भेषजे Hem for निषिद्धे Hem A , I 2053

प्रतिपन्न विक्रान्त = powerful (overcome W) विख्याते, Mahendra

प्रतिबन्ध कुलाधार, Anek for कुलाचार, Anek. A

प्रतिरोधक रोध Anek for चोर Anek A

प्रतिश्याय Med Med A प्रतिश्याय Vis प्रतिश्याय Vis A प्रतिश्याय Hem See p VI I 15? Vamana writes 'वातोद्भवस्य सदृश्य पुरोवायो वा प्रतिश्याय इत्यभिधीयते । कथं रिति किम् । प्रतिगत श्यायं प्रतिश्यायोऽस्य ' Nothing new in शब्द का

प्रतिसर च भूषणे Med Vis for चमूपृष्ठे, Med A etc मण्डल, Druma

प्रतिष्ठित, Hem etc प्रतिषिद्ध, Mahendra प्रत्याख्यात = rejected (celebrated, W)

प्रतिहत, Med A etc प्रणिहित Med स्वाधिते, Hem for विहिते, Hem A

प्रतीक्ष्य प्रतिपाद्ये, Hem for प्रतिपाल्ये, Hem. A

प्रतीत प्रस्थिते ख्यात, Hem प्रथिते ज्ञात, Hem A सादरे, Hem for सादरे, Vis , Med

प्रतीहार प्रतीहार प्रतिहार्यों, Vis A, C I give Vis , I 1937 but it is also corrupt Vishva might have regarded प्रतीहारी also applicable to male door-keepers, but the language does not convey what is clear in A v below

प्रतीहारिन् Under A 3 3 169, Maheshvara explains व्यवन्तरोक्तं प्रतीहारे प्रतीहारीत्यपि शब्द । स तु पुंस्त्वावपि स्त्रियाम् । अयमिथन्न इति न भवितव्यम् । दान्तेषु तस्य पाठायोगात् ।' In other words he regards प्रतीहारी = the nominative singular of the feminine stem प्रतीहारी and not of the masculine stem प्रतीहारिन् But what is his authority for the statement that the feminine प्रतीहारी is used in the sense of the masculine ? As regards the objection about the word being नान्त it is groundless as it is described secondarily like दण्डा under दण्ड A 3 3 42 Ksirasvami simply writes 'स्त्रिया प्रतीहारी '

प्रत्यय स्वादो Hem स्वादौ, Mahendra ध = शप , ▮ रन्ध्र = hole, W = अन्तर, Sha

प्रत्यालीढ चिते, Med for च्यविते, Med A (= eaten, W)

प्रत्युपस्थानीय उपस्थेय = to be attended on (placed near, W)

प्रधन, Hem A etc प्रधान, Hem दारण, Med

प्रधान, उत्तमे, Med for उत्तमे Med. A

प्रपञ्च विस्तारे, Med , Hem (= extent, W) against p

प्रपात, Hem. A. प्रयात, Hem. तटे, Med. प्रपातस्त्वतटो भृगुः A. 2. 3. 4. Hem. V. 143.-4 प्रपात = तट. सौप्तिक = रात्र्यवस्कन्द, 3. 464-5.

प्रपितामह एव, Med. etc. for एवः, Vis etc.

प्रवाल, Vis A. etc. प्रणाल, Vis

प्रभव Med C. has प्रभवो जन्महेतौ स्यात् प्रभावे च प्रकीर्तितः । ध्यादग्रोपलब्धयो स्थाने मा'मुले (अपां'मूले) सन्निभिद्यपि ध्यादग्रोपलब्धयोः, Vis ध्यादग्रोपलब्धस्य स्थाने, Hem. Med. जन्ममूले for जलमूले, Vis. A. etc.

प्रभाव W.'s Med. apparently read शान्ति for शक्ति.

प्रभूत उद्गत = produced, risen (gone up, W.).

प्रमीत हतौ, Hem. for हते, Hem. A.

प्रयोग कर्मणि, Hem. for कार्मणे, Hem. A.

प्रवृद्ध Hem., Med. जठरे for जरठे, Hem. A, Vis., Vis C जरठ is not used in the sense of जठर = belly, W. जठर, however, is used in the sense of जरठ, A., Vis. See शब्दभेद

प्रवण, उद्दर, Med A B for उदार, Med. C, आवर्त, Hem. for आयत, Hem. A. आयत, Druma.

प्रवारण, Hem. etc. प्रावारण, I. 2053

प्रवृत्ति ध्यावत्यादौ, Med., Med B आवत्यादौ, Med A. अवन्त्यादौ, Med. C W., Druma अवन्त्यादौ. Hem. IV. 289 अदो हाले मक्तिरा.

प्रवेष्य कथयोः, Vis for कुथयो, Vis A.

प्रश्नायन, Med. C एकायन, Med., Med. A. Neither in W., Druma.

प्रसर. प्रसू, in W. 'assemblage' (?).

प्रसूवन, Med. C. प्रसूवन here also Med. A.

प्रसाद काव्यगुण is one word = perspicuity. (W. takes काव्य separately)

प्रसू कदली, W., Druma for कन्दली, Med. etc.

प्रहृत, Vis etc. प्रहृत, Hem. विजिते, Vis विनते, Med. for वितते,' Vis A., Med. A.

प्राच. धनान्तरे, Mahendra for धावान्तरे Hem. Add v. उद्दष.

प्रावक. लोलयोः, Vis A. वेजयो, Med. C चोलयोः, Med., Med. A. पालयोः, Vis. C corrected into बालयो, Vis. B. 'चोलगन्धरसभावधियङ्गोपरशा' समाः,' A. 2. 9. 104 चोल, Druma = cloth, W.

प्राण्यिद्रास सुत्रे, Hal.

प्राध्व पह्वे, Anek. corrected in Anek. A.

प्राध्वम् in मान्त. प्राध्वन्, W. नम्र, Vis., etc. = प्रह्व. नर्म, Med etc.

प्राप्ति. The kosas and W give प्राप्ति also as प्राप्ति, but Vis. at considerable intervals. Old manuscripts, however, shew the second word is प्राप्ति and not प्राप्ति. Compare the root प्रा. प्रादेशयोः, Med. etc for प्रदेशयोः, L. 2810 etc. प्रादेश = प्रदेश, मन्त्रभेद.

प्रार्थित. हेतौ, Tri. for हतौ, Tri A.

प्रासाद, Med. A etc. प्रसाद, Med.

प्रियक. प्रियकः प्रियकोऽपि स्यात्, Anek.

प्रेमन्. हर्षे, 1807 कर्षे, Med A.

प्रैष. उन्माद, Med, 1807 for उन्माद, Druma, Vis

प्रोत, Vis. A. C. प्लोत, Vis.

प्रोथ. पोथ, Hal in the body. घोंण, Tri., 1807 apparently for घ्राण

प्लव, Vis. प्लव, Vis. A. The first पत्तस for प्लवस.

प्लव, Med. बेडे for भेडे and पयो for क्लवो, Med. A. कैवर्तौ (तिं, तैं) प्लवक = मोथा, A 2. 4. 132. com कुलक = several stanzas, W. This is doubtful प्लव· पक्षवः, त्रि २. १४-५ = पक्षो, Bengali.

प्लुत लुति, Anek. प्लुति is my guess.

फटा. हृल, Med, 1807 for हृल्ल, Druma. कितव, Hem for कैतव, Mahendra

फण्या. हण्ठा, Anek. A. for हण्या, Anek.

फर्करीक फर्करीकं शिखण्डयम् under u. s. iv. 20.

फलकिन्. इल्लिस with स not श in all. फलकिन् is however = फलक fish as in W.

फाणि. करम्भ, Har., Har. A. करम्भ, Hem. करम्भ, Hem A. etc.

फाण्ट. See p. viii. 18.

फाल वासयति फल, Hem for वस्त्रांशे फाल, Hem A.

ब. विश्वो, Med. A. Not in Med. C. An interpolation. ब्रगवल्ल is doubtful. ब्रह्मगण्ड in Druma

बक. बकोटः एकपादः, त्रि. २. ५. २२.

बणिज्. वाणिजश्रेण्यौ, Med. for वाणिजश्रौ, Med. A.

बन्धक ··वारिष्या', Hem. for करिष्या', Hem. A

बर्बर. वर्बरे and चारु, Med C. for वटे and चारु, Med, Med. A. चारु is probably used in the sense of beauty. खोलिङ्ग, Druma, W. Comp. चारु, देशी ६. १.

बभ्रुर Med etc make this also बभ्रुर, but शोभने बभ्रे after रम्यनभयो· shews this in a mistake So बभ्रो in Hem shows the first word in बभ्रूर (बभ्रर, Hem A.)

बर्बटी रघटीपवप्रयोरपि, Vis I follow Vis A

बर्बर केशचक्रल = केशविन्यास, Mahendra. (also बर्बरा. for बर्बर) Med probably uses चक्रल as an adj = curly.

बल बली, Hem. for बला, Hem A बल, Anek., Anek A

बलभद्रा स्वहा कुमारी तरपि, A 2. 4 73 (a young girl, W)

बलाक, Vis. A Not in Vis C, Vis, W But compare Ujjvaladatta's quotation from Shashvata under u s iv 14(बलाका) This is not in my Sha. and in z Prof Aufrecht finds it in his Vis

बलि वलि, according to u s iv 123 वर्मं, Anek. for चर्म unnecessarily glossed क्षय Both जरातति.. कारो Hal My correction is a guess

बहुक, Vis A B, C, Hem., Hem A बाहुक, Med, Med. A C and जलस्वातक for जलखादक of others W adopts जलखातक in the sense of digger I give both readings as Med may have regarded the word as बाहुक from बाहु arm जलखादक = वृक्ष a tree?

बहुफल. काकोदुम्बरिका फल्गु मैलयू (पु) जं बनेफला, A 2 5 61 W apparently read मलपू for व्यामलका in Med I prefer it.

बाणिजक, Med, Med. A C. बाणिजिक, W बाणिजके, Vis etc See कोशातक

बाध बुद्धयो, Tri for दु खयो, Tri A.

बार्दल. मेलानन्दा = inkstand, W But compare मसा°, Hem

बार्बटीर चालित्र = stone

बाल शिखो, Hem for शिरो, Hem. A Some read क्ली for स्त्री मेधो Mah and some mss of Vis for मेध्ये I agree with Zachariae this is a better reading Compare खलेवाली

बालक Not in Hem A Med A B, C, agree Vis regards वालिका as a different stem as it gives it at a different place पिञ्जोला, Tri. पिच्छोला, Vis A पिच्छोला, Vis C पिञ्जोला, Hem, Hem A पिञ्जोला दलकाइला, हा २०३ पिच्छोला = घोषधि, Mahendra

बालेय बालहित, Med, Med. A for बलिहित, Med C, Hem etc. Med apparently like the others had in view p v 1 13 बलौ, Med for बहो, Med A

पुंक्षस, Hem, I 2053 etc Not in W Commonly पुंकस कालिकासील्यो', Mahendra (कालिका = योगिनी)

बुभ Hal in doubtful Is तुविड़ = गणेश ?

बोधन. बोधिनी, Med A, Vis A, etc (the mistake palpable as it is connected with बोधन, not बोधिन्) Vis gives बोध and गन्धबोधने for बोधि and गन्धदीपने, Vis A

भाद्रपद स्फुञ्जिका, Med, पञ्जिका, Vis for फञ्जिका Med A, Vis A स्फका, Vis. for स्फुका, Vis A

भाङ्गी 'फञ्जिकाया कण्टिका, Vis, Vis A for फञ्जिका पद्मगण्डिका, Vis C फञ्जिका, Hem, Hem A, 1807 It may be a corruption of फञ्जिका The first भङ्गी, Druma, W, against grammar

भ भ स्वानु मयूरे, Vis I follow Vis A

भक्ति भक्षा, Hem A भक्ति = विच्छित्ति Mahendra It may mean fracture

भङ्ग कौटिल्य = crookedness, turning (= cheating, fraud, W)

भटि. Vis, Vis. A, Vis C agree The verse wanting in Vis B Although the word should not come under नानार्थ, there is no reason to dispute its correctness on this ground as such errors are found in all the kosas

भयङ्कर खलिकारे, Hem for मलीकारे, Hem A = maltreatment (wickedness, W)

भन्द, Med, B भद्र, Med, Vis, Hem among द्वान्त's of two syllables. The mistake is palpable Not in W, Druma

भद्र इयमे ■ कदम्बके, Med for हये मेरुकदम्बके Med A C. मेरुकदम्बयो, Vis, मेरुकदम्बके Vis A C I have doubts whether W's explanation of कदम्ब is correct

भरण The difference between Med. and Vis miss is noticeable W. has followed the former Med C also has 'भरण कुङ्कुमे भङ्गे भरण स्त ध्वने तयो '

भरत भरतात्मजे, Hem, Druma, W for ऋषभात्मजे, Hem A — a proper name, Druma. Some दौष्मन्ते for दौष्मन्तौ सम्राट्, Vis

भरद्वाज, Vis, Med, Hem A भारद्वाज, Hem and मुनौ जीव for वृहस्पति' W. has followed both

भर्मन् भारे, Vis Vis C for भामौ Vis A Druma read नाभौ, (= navel, --

भल्ल Vis joins भोल्ल to it

भात भाती Vis A B C भवनी, W The form भशानु is doubtful.

भसद्. भसल्लसनम्, under u s I 129. भासत् प्रभास्वरे माने Vis भास्वत् प्रभास्वरे भासे, Vis A. सरत् प्रभास्वरे भासे, Vis C भसत् (corrected into भास्वत्) प्रभास्वरे भासे, Vis B भासयो, Mahendra.

भस्त्रक, Med C भर्मक, Med corrected in Med. A

भाकूट. I understand भात् of Vis. = after भ (भा) भाल्कूट, Mahendra.

भाग कृष्यार्धक, Druma = half rupee, W

भागधेय प्रत्याय apparently = कर (comp आय) Not in Druma W

भानु. Anek रश्मि, Anek A corrected into रश्मि

भार जम्यो, Med. for विश्यो, Med. A C

भारद्वाज, 'मुनौ भारद्वाजनयपिशुमन्दद्रुमेऽपि च, Hem A (wanting in Hem यम-पिशुद्रुमे, Mahendra). भरद्वाज, Tri but corrected in Tri A.

भार्यांटिक, Med, Med. A, Vis, Hem A भार्याटक, Vis A भार्यांटिक, Hem मुनि-भेदे, Mahendra.

भार्यौढ भार्यौढ, Mahendra

भालाङ्क, Hem, Har कालाङ्क, Har A भावङ्क, Hem A

भावाट W वेष and Druma निवेष separately Doubtful.

भाष, Med, Hem वास, Vis A C The word must be वास, as वास is separately mentioned

भास्वत् दीप्तौ, Hem for दीप्ते, Hem A W probably read सूर in this and भास्कर But सूर is also = सूर्य

भित्ति प्रदेशे, Vis for प्रभेदे, Vis A

भीषण I am inclined to regard शल्लकीरसे = शल्लकया रसे = शल्लकीद्रवे and not शल्लक्यां and रसे But W has adopted the reading of Med and I have not sufficient materials to correct अर्गांटे, Mahendra. for गाढे, Hem

भुजङ्ग पिङ्गे, Med A for विङ्गे, Med A

भुण्डु, Har A भुण्डि, Har Not in W

भुवन, Hem. A Hem makes लोकनाकारवाम्बुषु and joins to भावना

भुवस्त्र भुवस्त्र स्वामिसूर्ययो under u s 3 51

भ्रूकुटिन् भ्रूकुटी, Anek भ्रूकुटी, Anek. A

भूलिङ्ग. अयस्लाज, Med, Med. A, वल्वल, Vis C for वल्लज, Med C and वल्लज, Vis, Vis A W gives भूलिङ्ग in the sense of अयल्लाज but the authorities are decidedly in favour of वल्लज

भूतवध यातोट, Vis याखोट, Vis. A काकोल, Vis C खोम्याक, Vis A.

भूतात्मन् देहे, 1807, Med. B Med

भूति सम्पत्तो, Med. (corrected in Med. A) for सम्पत्ति, Med. C

भूतीक, Vis, Med., Hem A. भूतिक, A., Hem. I prefer भूतीक, as Vis's arrangement is mostly by affixes, while the short इ may be due to copying. कर्पूरके त्वर्थे, Med Med A. for भूस्तृणकस्तृणे, Med C

भूमिका देह, Med for वेष, Med A

भृङ्ग पिङ्ग and भृङ्गो, Med for पिङ्ग and भृङ्ग, Med A नाकव not in W but Hem IV 253 नाकव केसरज्ञन' केसराज = another name for केसरज्ञन

भृङ्गार कनकालुके, Vis C for कनकालुके Vis, Vis A.

भेद द्वैध, Vis. for द्वैधे, Vis C

भेरुण्ड भेरुण्डो and पक्षिणो, Vis for भेरुण्डा and पक्षिणी, Vis. A.

भोगवत् नाद्य, Tri, Tri A नाद्यगामयो, 1807, W, Druma But the correct reading is apparently नाट्य

भोगिन्. वैयाहत्यकरे, Hem A वैयाहसिकरे, Hem, (वैयाहत्य is derivable from व्याहति = debauchery Comp सजङ्गो गणिकापति, Hem). वैयाहत्यकर, Sha. 105 (these verses are wanting in my mss = व्यावहारिक, notes) W seems to derive it from व्यय. वैयाहसकर परिचारक व्यावहारिक श्वनेत्र, Mahendra

भ्रमणी क्रीडाद्रायाम् or क्रीडाद्रायां, Med, प्रयोगित is used in the sense of God

भ्रमरक, Med etc भ्रामरक, Med C गिरिजे, Vis गैरिके, Med C गिरिके in others W seems to have read गोलकै

भ्रामक I consider the first भ्रमर of Har भ्रामक, as the mention of भ्रमर again shows it can not be the same word Har has भ्रमरे joined to वच, but this is also an error, as वच comes under पादाधिकार and not यर्ण्णोकाधिकार

भ्रामर, Vis A etc चामर, Vis and चाम for चाम, Vis A Hence Wilson's 'village'

भ्रूण रज, Anek for अपरज, Anek. A

मङ्गल्य विन्वे and श्याम पुष्पा, Hem. for विल्वे and श्याम पुष्पी, Hem A

मञ्जरी दृक्, Med corrected into स्तूल, Med. A

मञ्जुल मञ्जुल न जलाङ्कुरे, Mahendra जलाङ्कुल = शैवल See जलाङ्कुल

मणि, 'मणि कृपणके वाथ (बस्त 1)' गदसिंह जमे

मणिक, Anek A मणिक जल रो Anek

मणिच्छिद्रा मेधाया, Hem A for मेदाया, Hem मेदा = a drug (marrow, W)

मण्ड शर, Hem A. for सार, Hem पञ्चाङ्गुल = एरण्ड, A 2. 4 51

मण्डूक गूढपर्णः = भेक, लि १२ २६. शोणक = a plant (मण्डूकपर्ण, A 2 4 56 मण्डूकपर्णी = a different plant मद्भेद, Mahendra)

मण्डोदक मण्डोदक, Vis for मण्डोदक, A B C. चित्ररोगे, A C for चित्तरागे, Vis, Vis B, Med, Med A चित्तरागे, Med C व्यासिक्तमनाऽऽत्तर्पणाद्दीपन मण्डोदक च तत्, लि २. ६ १२.

मत सम्मिते, Hem सम्मिने Vis for सम्मते, Hem A, Vis A

मति वाञ्छा, Vis. A B सुश्चेष्टा Vis धीच्छा, my guess

मत्सर युधि, Vis. for क्रुधि, Vis. A

मत्स्य मीनान्तरे, Vis A B C, Hem (wanting in Hem A) My correction is a guess पादमे, Vis B C for यादसे, Vis, Vis A, Hem

मत्तवारण अपाश्रय, Vis C for अपाश्रय, Hem. कुन्द, Med. B for कुण्ड, Med A.

मद ज्ञापक, Vis., Mahendra for ज्ञापक, Vis A, Hem ज्ञापकवस्तु is one meaning W takes ज्ञापक separately

मदकल मत्तेभे, Med., Med. A for मत्तेभ, Med

मदन. राढे, Hem, Hem A It is probably used in the sense of माघ, Hem IV 237

मदयित्नु मद्य is probably used by Vis in the sense of मदजनन

मदार = वराह under n. s. 3. 134

मधु जीवाशोक is regarded as a copulative compound जीवा = जयन्ती and अशोक

मधुक जे.ष्ठ and मधुक, Vis for यष्ट्या and मधुको Vis A C वह्नि, Hem for वन्हि, Hem A क्रौञ्च not in W, Drama apparently name of the bird ज्ञप्तु is doubtful

मधुपर्णी गाम्भार्या, Med corrected into गम्भार्या, Med A

मधुर मधुकर्कटिका Med A. B मधुकुक्कुटिका, Hem, Hem A, Vis, Vis C मधुकुक्कूटिका, Med C भेदा, Hem for मेदा, Hem A स्वादौ, Anek. for स्वादु, Anek. A.

मध्य लग्नके, Vis नग्नके Vis C for नन्तरे, Vis A

मध्यम राजा, Mahendra for कन्या Hem भेदजे, Vis. A मन्यजे, Vis C for मध्यजे, Vis A

मन्थ सात्व = from सक्तु सान्तरे, Tri, Tri A for सात्वे of others

मन्द राशिभो Vis for रोगिभो Vis C मातङ्ग = son of पतङ्ग

मन्दर मन्थरे शैले, Vis for मन्थशैले स्यात, Vis A Some probably मुकुरे for W has also mirror

मन्दुरा समीपार्थे च वस्तुनि, Vis for वर्शेयाग्न्विताभुवि, Vis C The last मन्दुर, Anek.

मरीचि व्ययणे, Vis C for कृपणे, Vis A B I can not decide which is the correct reading

मर्करा, Vis A, I 1539, I 246 c मर्मरा, Vis, Vis C, I 1937, I 322 b मर्मरा, Med, Med A, I 2810 I prefer मर्मरा as the arrangement in Med is alphabetical and there can be no doubt he regarded the word as such It can not be मर्मरा, as the word is separately noticed in Vis It may be मर्करा but its derivation is unknown Vis A, I. 1539, I 246 c 'दरीभाण्डसुरङ्गानि कुलाल च', Vis I 1937 'दरीभाण्डसुरङ्गाणिकुलाल च'(सुरंगा, Vis C and भाण्ड, सुरंगि, I 322 b) Med दरीभस्त्रासुरङ्गानिष्कलाल च (निष्कलाल च, Med C) I 2810 दरीतालसुरङ्गानिष्कुला च

मर्मर मर्मर, Vis A for मर्मर, Vis, Vis C

मलय शैलाङ्गे, Med corrected into शैलांशे, Med A

मलिन दोष, Hem, Hem A दुष्ट would be a better reading भूषिते, Tri for दूषिते, Vis etc

मल्ल कपाले, Mahendra कपालि(नृ) is a low caste, but is probably used here = Shiva.

मल्लनाग मल्लनागे, Hem joined to दीर्घध्वज for मल्लनागो, I 2053

मस्तृण व्यतसो स्रादुना चूला, च. १ ६ २०

महाधन सुवर्णे, Med, Med A for सुवस्त्र, Med. C Hence gold in W

महानाद भयानके, Vis A C for वयानके, Vis, Vis B., Hem, Hem. A

महामात्र व्ययमात्रे, Vis. for व्ययमात्रे, Vis A

महाशमि अगस्त्य twice in Vis. A B C The second may stand for the tree or the proper reading is व्यास

महालय, Har A, Med., महालयेऽपि तीर्थे, Har

महावीर यज्ञाने, Med, Med A B. Med C gives Hem यज्ञान=ऐन्द्र, Druma ललाट-क not in W.

महायज्ञ व्यलिक=ललाट, A. 2 6. 92

महोदय स्वाम्य, Mahendra for स्वामि=Hem

माठर मठरो मुनिशौण्डयो, under u. s 1 39 No such word in these Kosas

माहि पक्षौ, Med. for भक्षौ, Med. A. शिवार्था, Hem शिराळेवैं, *Hem A*.

मातुलानी कलाया, Med कलाये, Med A etc. apparently for कलाय भङ्गा मसानयाद्वय इति रुद्र, A c But भङ्गा and शण are different plants

माद्य काल्या, Vis for काव्या, Vis. A B C. मद्यापत्रादया, Vis., Med, Vis A. C for मद्योत्पादया, Vis B, माद्यापत्रादया, Med. C., मद्यापत्रादया, Hem The use of आदि shews wife or female of Brahman is not meant. See A c. 37

मातृका करणे श्वरे = करणाना इन्द्रियाणा ईश्वरे आत्मनि, Mahendra.

माला परिच्छेदे, Hal

मार विघ्ने, *Hem for* विघ्ने, Hem A

मारि वर्षे doubtful apparently from हय under मार in Vis

मारीच याजकद्विजे, Med, Vis., Druma probably for याजकद्विपे. See याजक

मार्गण याचक Anek for याचक Anek A

मार्जार खट्वाश = खटाश, खट्वाश Vis खट्वाश, Vis A.

मार्जालीय, Hem, Vis, Med C, u s. I 115 मार्जारीय, Med, Med A

माल माल, Med, Hem for माल, Med A, Hem A स्तने Vis for स्तने, Vis C

मालती काकमाचया विशालाया, Vis for काकमाचया विशालाया, Vis A काचमालया, " Hem

माष गोष, Vis. for गोषे, Vis A Not in W, Druma

मिश्र, Med. A. etc मिश्र, Med Both वित्तयो for मिश्रयो, Vis, Hem., Med C

मिहिर वृद्ध, Med, Med A, Vis, Vis. A बुद्ध, Med C, Vis C, Hem., Hem A

मीनाक्षीय, Med, Vis, I 2810, I. 2053, I 1937 मीनाक्षीय, Vis A, Med A, I. 1539 मीनाक्षीय, Hem मलिनीय, Hem दर्दुराम्ल, I 2810, W, Mahendra. दर्दुराम्ल, Med, Vis, दर्दुराम्ल, Med A, दर्दुराम्ल, Vis A, दर्पराल, Hem, I 2698 दर्दुराम्ल = मीनाक्षीय, शङ्खमाला = व्यञ्जनविशेष, Druma = a tree, Mahendra

मुकुन्द कुन्दुरु = पोर्दशाक, A s 2 4 121 निधिभिद्, विष्णु, Med for पारदे विष्णौ, Med C

मुकुर च कलिष्ट मे मकुले, Vis for मकुन्द मे मुकुरो, Vis. A C (the last wanting in A) मकुर इत्यपि केचित, A s 2 6 140

मुग्ध. मुग्ध सौन्दर्य मने मूढ इति वैजयन्ती, शि म ८१

मुख Vis makes पापसत्कोपमोचने

सुनि कङ्कसेन, Med वङ्कसेन, Med A corrected into वङ्कसेन यमिनदीतुङ्गपियातामस्ति कि सुके, Vis I follow Vis A. Vis C differs from Vis A मिनात्य for पियाल

सुनिभ पत्न व्यागस्ति Vis for व्यागस्त्र, Med, Vis A

सुर, Med. A पुर, Med

सुसुर, Hem etc सुश्युर, Hem A सूर्ये, Hem for सूर्ये, Hem A

सुषित श्वात, Hem for स्तुते, Hem A

सुष्क, Hem, etc शुष्क Hem A and last foot wanting स स्ने, Med for सस्नाते, Med A

सृष्टि पचे, Vis A for फचे (=handle) of Vis, Vis C, Med A B C.

सृष्टिर, Vis A etc भद्दिर, Vis

मूलत्र वस्ते चेतने, Hem for वस्ते चेतने, Hem A

मृग मृगजाया, Vis. for मृगयाया, Vis. A, Hem A etc.

मृगमेला Not in Med C मृगनेली, W

मृगाची. विषाला=इन्द्रवारुणी, A 2 4 156

मृणाल Anek A corrects च जलाकुल into कञ्जदण्डक' but unnecessarily जलाकुल means मलद Compare A 2 4 164 'श्वमय मलद' सेव्यमस्तृणाल' अला-मयम् A also gives मृणाल, but our authorities shew मृणाल is used in the same sense

मृदर व्यगजरे, Anek for व्यजगरे, Anek A

मृदुफल भद्दाकाल=mango Med A B C agree, but the line is unmetrical and ungrammatical Perhaps the mistake lies in the author

मृला, Vis, Vis A, Med मृला, Med C and कोयष्टा for काश्मरा, मृलवासी स, Hem for मृला वासी स Mahendra वासी is not in W but its derivation is simple (comp वासित and is found alike in Vis. and Hem)

मृदु तीक्ष्णे, Hem for वातीक्ष्णे, Hem A

मृष्टेरक Hem, Med, Med A, Vis A., I 2053 मिष्टभुक, Hem A (clearly wrong as it is of three syllables and व्यान्न) मिष्टेरक, Med C मिष्टेरक, I 2810 मृतेरक, Vis, and मृष्टाशिनि दृष्टेरक, Vis. C and मृष्टाशिनि corrected into मृष्टाशिनि सुष्टेरक, Vis. B मिष्टाशिनि, Vis. A B, Med A. B ईतिथिर्थिके, Hem A. ईति-थिहिपि, I 2053, I. 2810 etc.

मेघपुष्प॰ नादेयस्मात् Hem, for नादेये, Hem A. ह ..स्रे स्ये, Med for ना स्रे स्ये, Med C नादेय=वेतस (=river water, W) and पिण्डाभ्र=श्रोषधिभेद, Mahendra

(वेतसे जडे च मेरवुत्य, Mankha in Z) I regard मादेय = यागुन of A = antimony and पिराडाभ्र = hail

मेध मेध, Med for हते for हतो, Med A हतु Vis and joins मेधि

मेध्य व्याश्रये, Vis. A मध्यमाश्रमे, Vis C

मोल अनु, Hal apparently for अर्जुन and मल for मान पाटलि मोक्षमुष्कको. A 2 1 30

मोचक मोक्षु, Mahendra for मोक्ष, Hem

मोरट मोरट, कूर्चिकायां, Vis यद्वोटमूल, Hem. for पुष्प, Hem A यद्वोठ, Med

मोह मोहो विपर्ययो., Hem for मोहो विपर्ययो, Hem A

यक्ष दानव, Anek for दान च, Anek A

यति पाद, Med for पात्र, Med A

यन्त्र Hem not in Hem A

यमल द्वयो, Med C for द्वये, Med., Med A

यदु, Tri A मधु, Tri

यव Not in Hem A

यष्टि भारद्यु, Vis भाण्ड', Vis A for भाण्डं, Med. A etc.

याम्य प्राच्या, Hem, Med. for व्याख्या, Mahendra, Med B.

याव Not in Hem A

युग चतुर्थे, Hem for चतुष्के, Hem A

युत Vis clearly writes पृथक् not अपृथक् Compare यव and यु to separate and vernacular युदा Med may have tried to improve But we can read युतो युतं पृथग्भूते

यूथिका स्नातके, Vis for ध्मातके, Vis A

योग्य I understand पुष्य = the 8th asterism

योनि ताम्रयो, Mahendra for तोयधो, Hem

रक्तपाद Hem, Hem A, agree Not in W, Druma, 1807 रक्तपाद = शुक, Hem IV 401

रक्ताङ्ग The second also रक्ताङ्ग, Vis, Vis A for रक्ताङ्ग, Vis C

रचा रसयो, Vis for लाचयो, Vis A.

रह दह Vis A but corrected. मन्दयो, Med, Med A for मल्लयो, Med. C, Hem, Hem A, Vis, Vis A C W adopts first

रक्षमाल, Vis A C etc रागमाल Vis रत्नमाल Med. छुद्रो, Hem A लुद्यो, Hem for चुन्द्यो, Mahendra यथा चुन्द्रो कुटभी रत्नमाली समा ... २ ४५०

रजत रजत ह्रद, Hem A for रजत ह्रद, Hem

रञ्जन गुण्ड्रा, Med, Med. A गुण्ड्रारोचनी = रोचनी, A c 2 4 146 गुण्ड्रा, Mahendra for गुञ्जा, Hem.

रतनारीच वश्रोहतौ, Hem, Hem A The last मुनि for मुनि.

रतु (u s I 94 रतु ई वनदी प्रोक्ता, Com. देवनाक् च, s k.) रत्न, Med, Med. A in the नान्त after रति रतु, Med A रत्नु, Vis A वत्स, Vis रत्नु, Vis. C.

रमण रासभ = ass, W Doubtful Probably the proper reading is 'रमणो रासभे ऽन्वगौ' It should be observed रमण is not in Hem, Hem A. रासभ may also mean *Krsna* or Smara from रास and भा

रमति रमति कालकामयो under u s IV 63

रम्भ वानर, W, Druma for वारण, Med, 1807

रम्य रम्य, Hem for रम्या, Hem A

रवण, Vis, I 1539, I. 246 c चरण, Vis., I 1937.

रश्मक, Hem. Not in Hem A

रश्मि 'पत्र in Med, Med A C. W seems to have had पक्ष्म = eyelash

रस, कुंस, Anek B for कर्ण, Anek, Anek A

रसायन राजव्याधि, Vis. for अराव्याधि, Vis. A विड्ङ्गे, Hem, Hem. A, apparently for विड्ङ्गे रसायन = घोल, Hem 3. 73

रस्न, (u. s 3 12) रस्न Vis, Vis. C (the last वचक, for सचक) in the भान्त class with रस्न भन्न, Vis A and वेत्ताकरचवहयो क्लेश, again, Vis B Ujjvaladatta explains द्रव्य and Wilson follows it But Vishva's view is more consistent with derivation

राक्षस चण्ड्रा - धनहरी A 2 4 128

राघव जलधे, Vis जलदे, Vis C जलधौ Vis A मुखपान्तरे, Hem A मधुजे, Hem

राजगदर रत्नमेलके Med., Med A for रत्नामलके, Med C

राजदय सुवर्णालि, Med, Med A. (Med C wanting) for सुवर्णालु of Hem, Vis etc. सुवर्णक, A 2 4 24

राद्धा विधीयते, Anek for भिधीयते, Anek A

रालक 'The second रालिक, Hem A.

राधन. भाषण Med., W, Druma I would read तोषण Comp. root

राधरङ्क Med. A, W राधरङ्क Med स्पघरङ्क, Vis A corrected into राधरङ्क, राधरङ्क, Hem, Vis, I. 2053 राधरङ्क. Hem A [illegible]

I. 2810 नासारे, Hem. for ना सीरे, Hem. A, I. 2053 Mahendra understands नासीर = one word. He seems to be right, if compared with धाराट्ट र

राम ह्रिङ्गनद्या, Med, Med A for ह्रिङ्गम्निव्रो, Med. C, Vis Vis A W. considered it made of ह्रिङ्ग and नद्रो ह्रिङ्गलिनि, Hem Hem A, 1807, ह्रिङ्गलिनी not in W, Druma. It is apparently = ह्रिङ्गुली, A 2 4 114 = रामसेतुम

राशेरस, Vis, etc राशरस, Vis C जागरिके, Vis., Vis C for जागरके, Vis C, Med. etc., जागरणे, Med C रसविद्रिरसावास, Med, Med A for रसवि हे वशे राशे, Med C विहि, Vis, Vis A C राशे गोष्ठा, Mahendra

रिङ्गा, रीङ्गा, Med, W See चीङ्गा

रीति रीति, Med The mistake is palpable

रुचक फलपूरो बीजपूरो रुचको मातुलुङ्गके, A 2 4 76

रुदथ रुदथ पिच्च, s k

रूप नायके, Hem., Hem. A, Vis नानक, Med A, Vis A मानक, Vis C मानक, Tri., Tri. A आलोक, Vis. B, Med A B C, W. (this makes ना = masculine, but W keeps it neuter) Comp where रूप is used in the sense of नायक पशुवन्दो, Med A B C for पशुयज्ञो, Vis A B C

रूपक नाटकादेरपु, Mahendra.

रेखा वद्विम्या, Vis for वद्याम्या, Vis A, Hem

रेचनी. यतन्नी, Vis C रोदनी, Vis. A गुन्द्रा रोचमका, Hem. for गुण्ड्रा रोचनिका, Hem A. गुड, Vis गुन्द्रा, Vis. A गुन्द्रा, Vis C

रेणुका च रेणो, Vis for हरेणो, Vis A

रेरिहाण असुरे, Hem, 1807, Med etc असुरे, Med B, W, Druma

रेवती रेवति, Tri, Tri A., W. It must be रेवती as it is part of it although रेवति may be of course correct

रैवत जयन्तेऽपि सुवर्णेऽसौ, Hem for च जयन्ते सुवर्णेऽसौ, Hem. A च जयन्तो रैवतक, Hem IV 97 सुवर्णालु = सुवर्णकरकपालिका, Mahendra I think it is the Sonalu tree.

रोक क्रयण Hem for क्रयण, Hem A

रोचक 'काम्पिल्ल कर्कशचन्द्रो रक्ताङ्गो रोचनीत्यपि,' A. 2 4 116 = also रेचनी A

रोड़ चोषे, Med B for चोरे Med., Med A C Compare रोला Not in W, Druma

रोदन रोधने, Vıs for क्रन्दने Vıs A

रोध्र गालव शावरो लोध्र, A 2 4 33 Also शावर, com Printed with ब not व, शावर appears the more correct reading

रोप् रोप रोपे Hem I follow Hem A

रोपण, 1807 etc रोपाण, Mahendra This must be as printed by Zachariae also the reading in Vıs (connected with पाषाण) Comp also मङ्खभेद 'पाषाण-रोपाणविषाणमोषणा' Not in W, etc पलयो Med, Med A C I change it into शरयो after Vıs, Hem as the word would be neuter, if शर्षण signified the act

रोहक Not in Med C

रोहित धीर लोहितचन्दनम् A 2 6 124 लौहित्ये रोहिते, Hem A, रोहितो ऋष्यभेदे, Hem Hem VI 31 रक्तस्तु रोहित

रोहिणी तडित्कटुम्भरा, Med, Med A for भक्तिकटुभरा Med C (कटुभरा is used = कटुरोहिणी) W gives also lightning गोमयो, Hem A for गान्तरे, Hem,

रौद्र रौद्रा, Vıs for रौद्री, Vıs A

रौहिष, (u s 1 48), Med, Med A Hem A, रोहिष, Hem, Vıs Both Vıs A, C

लक्ष्मण, Hem A, Vıs The first लक्ष्मण, Hem, Vıs A सौमित्रे, Vıs सौमित्रो, Vıs A I give Hem A

लक्ष्मन् स्यात्, Anek for ख्याता, Anek. A

लग्निका मेलके Hem for भेलके, Hem A

लघु चार्वे, Hem for चारु, Hem A

लङ्ग All the mss लिङ्ग (Med C लिङ्ग) None लिङ्ग

लज्ज Not in Med, Med A C लञ्ज I 2533, between राज and व्राज, पट्टकच्छयो, Hem पट्टकच्छयो Har, मासकच्छयो, Har A पट्टकच्छयो, Hem A, Vıs Vıs A C पट्टे च कच्छे च, I 2053 I 2533 पुच्छ इति जटाधर, Druma, लज्जिका occurs in Hem 3 193 = वृषाजीवा

लट Vıs A This also पट, Vıs Wilson had different reading

लट्वा Har etc खड्गा Har A खड्गा, Med व्यवद्यो, Vıs for वाद्ये, Vıs A, Med भिन्ना Har for भिन्ना Har A Ujjvala writes 'लट्वा स्यात् तूलिका चित्रोति हारावली लट्वा तु तूलिका ख्याता लट्वा द्रुतेऽपि दृश्यत इति व्याडिरमसो', (u s I 151) This will shew how mss differ लट्वा धाम्यचटक A c 3 5 10

लता, माकयो, Med for शाखयो, Med A स्पृक्का Hem,

लम्बोदर याद्भूने, Hem उष्माप्त Vis I follow Hem A, आद्भून = glutton is defensible उष्माने, Mahendra

ललज्जिह्व, Vis C ललजिह्व, Vis A चललिह्व, Vis

ललना नारी, Med A, B, W वारी, Med C नाडि, Vis A B, Mahendra ताडि, Vis C Med may have thought the word was नारी

ललामन् ध्वयुक्तध्वजो, शृणाधिपे, Anek I follow Anek A

ललित लङ्गिते for ललितो, Mahendra I prefer छाव for छार 'ग्रमाचार्योपदिष्ट व्याख्यात' रतिचेष्टित, A c, 1 7 31,

लवण ब्रस्थि Hem, Hem A My correction is a guess रवे, Mahendra for बले, Hem

लाङ्गल गज, Vis for जज, Vis A

लाङ्गलिन्. तपराजाढ्यकालो नालिकेरस्तु लाङ्गली, A 2, 4 168

लालाटिक भाव, Med, for भाल, Med C

लिप्त भक्त Med C युक्त, Vis भुक्त, Vis, A etc I was inclined to think भुक्त is used here in the vulgar sense of implicated, (लिप्त = श्लिष्ट under u s, 5 55), but शेष shews kosakaras use it in the sense of eaten

लूतामर्कटक Not in W etc पुत्री = puppet

लेख लज्जाया, Hem, रोजग्रा, Hem A

, लेखन, Med A लेखन, Med Both खर्दने, Med C हर्षने (वर्धन = छेदन) and Vis, छदने for छेदने, Vis A छदे, Tri for छेदे, Tri A

लेपनिक, Vis A etc, लेखोलक, Vis, Mahendra

लोचक कर्मणि, Hem for चर्मणि, Hem A निर्मितो, Tri, Tri A apparently for निर्मतो लिपु shews निमतो etc are used in the sense of foolish, not folly, W

लोत, Vis A C लात, Vis बोरके, Vis C ग्रशरुणि, Vis लोत्र, A, c 2 10 25 but the word is लात्र not रात्र

लोमश मरुडक, Vis for मेट्‌क, Vis A

लोहित. वत्त Hem for वर्ण

लौहित्य, Vis etc लोहित्य, Hem Hem A

व य The second व य in Anek II वातिद्वयो, Har A for कुले वेयो Har

वट्ट, Vis, A etc The first तट्ट Vis.

वषक्र वषतुक्र, Vis and with देशन instead of जगत् I give the reading of Vis A

वत्स वात्स = a perfume, Mahendra (= child, pupil, W)

मञ्चय वञ्चय, Mahendra This also वञ्चय, Hem Comp सर्वमूधक, हे २ ४०

वट गुल, Vis., Vis B गुड, Vis A The first line wanting in Vis C गुम्वरत्निकयो, Vis गुम्ववर्तिकयो, Vis A गुड़वर्तिकयो, Vis B गुल्म (गुण्य, Svami, commonly गुम्फ A. c) वराटक (वटाकर, Svami) स्त्री तु रज्जुस्त्रिषु वटी गुण, अ २ १० २७ वर्तिका is also a rope See the use of वर्ति under वरत्रा

वठर, (u s. V. 39 =मूर्ख, com) वधर, Med, Med A कुक्कुरे for कुक्कुटे, Med C हिरद्दस्तम्भपीठयो। कपटे, Vis. for वटर शठवेष्यो। कखटे, Vis A वरठ शठवक्षयो। मङ्कटे, Vis C I 2810 etc कुक्कुरे वक्ले शठे वठर शउवक्षयो। कक्लटे, I. 1937 The kosakaras apparently derived the word from वञ्चु to cheat and not वच् to speak वष्ट=मूर्ख, Mahendra for अम्बष्ट It is more probable ? has been dropped in copying)

वण्ठर, Vis वटर, Vis A वरण्डर, Med वरण्डर, I 2810

वरण्ड रवण्डा twice in Med वरण्डा, Med A, Vis etc

वरण्डाल, Med B, I 2810 बम्बाल, Med C वरण्डाल Med, Med. A, Hem A, I 2053. वरछोल, Vis वरटाल, Hem, Vis C I prefer वरण्डाल as ड and ठ resemble but not ठ and छ Med mss read नौकायां for नौकाया, Vis Hence Wilson's boat Hem's dual shews नौसनिल is one word

वदान्य. उदार, Hem. for दान, Mahendra

वध् The kosakaras apparently adopt u s derivation from वह् (1 85) वधका, Hem, A, Vis, for हका, Hem etc

वनमक्षु वन्वाक, Vis. for वञ्चक, Vis A

वनिता योषित, Vis for वेषित, Vis A

वन्दमी वटी, Druma for कटि वाचन, Druma, Med, II for वाचन

वपा वल, Tri, Tri A apparently for विल

वयस्था. पथ्यात्मी, Med for पथ्यायां, Med A

वरण Some of the Vis mss make this also वरण

वरण्ड वाक्त, Med, Med A for मस्त, Med C (with the second वतरण्डा) The second विवरण्डा, Vis वरण्डा, Vis A B C There is another वरण्ड and as the two words differ in spelling, they are placed in different places गातभेदयो and द्यानकयो In हे, A. c 3 5 42 वर्ति is apparently=rope वतरण्डा, Mahendra for वरण्डा, Hem

वरत्रा, Hem वमत्रा Hem A. वर्ति probably used=वटी=रज्जु

वराक वराङ्, Anek, Anek A My correction is a guess.

वराटक कोर, Hem काणे, Hem A apparently for कोणे,

वरासि वरासि स्यात् स्थूलपटे वरासि स्थूलशाटक इति इन्यान्वेषु रभस, A. n 2 n 116

वराह, Hem A वाराह Hem and नागके for नाणके Hem A. मानके, Vis. A. तारके, Vis C Not in Vis. मेघे, Tri, Tri A adopted by W As I do not know of this sense and I know of the older sense of मेघ, I correct it.

वरीयस् विस्तारे, Hem for विस्तीर्णे, Hem A

वर्कर मर्मणो, Hem. A.

वर्ण कृपायां, व्रते, Hem कृपायां मखे, Hem. A. Anek introduces Sha. under it It is not found in Anek A. B वाद्यगुणे, Anek. वाद्य (corrected into गाद्य) मुखे, Anek A for आद्यामुखे, Anek B मेधा, Anek. for श्रेयः, Anek. A कथा, Med for कुथा, Med A चा is explained छोबे इ सि च, A n

वर्णक वर्णिका, Har A कर्णिका, Har I need not add I regard वर्णिका as feminine of वर्णक not वर्णिक

वर्णविलोडक. कुल्हे, Vis A for कुडिले, Vis.

वर्तक वर्तकी, Med, against p वर्तिका, Med B

वर्तन मनिषे, Vis. for मजने, Vis A C प्रेषण, Med., Mod A. for मेषण, Med. C पिण्डे, Med. C, Hem A for पीठे, Med A I prefer मर्दन for वर्तन in Tri

वर्तरूक, Vis A etc वर्तरीक, Med C. कोकनीडे, Hem A काकनीड़े, Hem काकनीने, I 2053 काकनील = a tree, Mahendra

वर्ति अंजनर्निर्माण, Mahendra W, Druma, Taranatha understand लेखा as a separate sense, but लेखयो *may mean "the two lines of"*.

वर्तिका, Har A वर्णिका, Har I prefer the first as वर्ति is used in a similar sense Har 181 gives वर्तिका = विष्णुलिपी. This is from वर्तक

वर्धक चूर्णिका, Anek, Anek B कुङ्कुम, Anek A

वर्धमान प्रति, Vis, for प्रश्न, Vis C

वर्धित प्रतिन Med corrected into प्रहत Med A

वर्म (n s 2 27), Hem. वर्म, Hem, A (the mistake apparent as it is दान्त) Some बध Note the difference in gender

वर्ष बोधयात्=जम्बूदीप, A c

वर्गाभ॒ अथ मद्दीलता। गयहुवद किशुलक (also किंशुनुक किंचिलिक, com) A. I 10 22

वल्लव सूद = सूद = cook

वल्लर Hem W Druma वल्लर, Vis, Vis A Hem A (the association with मञ्जरी shews its correctness) विन्वचोले, Vis A for वनचले, Vis.

वल्लूर Hem, Vis etc The first वल्लूर, Vis A, सन्दर, Med C, मल्लुर, Med, Med A माइले and औषधयो, Med, Med A for वनचले, कखरयो, Med. C Contrast वाइन with गइन वाइन not in W etc but fully defensible Also वल्लुर, A c.

वश Some करणी for करिणी The form गवी shews स्त्रीगवी in one word = female cow (and not wife and female cow, W) जन (= लोक), Mahendra for जन्म Hem.

वषिर कल्मकेष् Vis. for दमकचाष्ठ Vis C

वसन्तद्रुत प्रभियुक्ते, Med for व्यतिसक्ते, Med A प्रतीताव्यतिसक्तो, Vis A B C for प्रतीत्य व्यतिसक्तो Vis I understand प्रतीतापि i e also प्रतीता

वसु अनाधिप वक पुङ्को म्लान, Vis धनाधिप अन्तुक, हाटक, व्याख्यान, Vis A. (partly wanting in Vis C) व्याख्यान,, Tri A I give व्याख्यान, as Hem gives युग्म

वसुक रोमक, A 2 9 42 वसुकमिति हेमचन्द्र A c

वस्त Vis A etc रत्न, Vis. वस्त Hem A अविक्रय Med, Med A for व्यवसाय, Med C वसतो Hem for वेतने, Hem A

वस्तोकसारा, Hem, Med A (corrected into वस्तेकसारा) वस्तोकसारा, Med विस्तो कसार, Vis A I prefer the first as it is found in use

वहति वहति पवन under n s. IV 60

वहत (u s I 79), Vis A वाहेह Vis.

वागर, Med etc वागुर Med C वातवेष्टको, I 2810 वातवेष्टके, Med, Med A वाडवे ष्टकी, Hem, Vis I 2053 (followed by W), वाड्वेष्टके Med C, Hem A Vis. A., Vis C. निर्भरे, Vis., Vis A, Hem A I 2053 निर्णये, Hem, Med The last वागर in Vis

वाच॒ वाग्वाच, Med. etc स्त्रियौ shows it is dual Comp Med. B

वाट वाटिका, Med A for सात् कुटी Med, Med C अग्रड, Hem A for यड, Hem कथर्र, Hem for कद्दो, Mahendra स्कटी or स्कुटी = स्तकटी of Har 178 = reed, ikra in the vernacular

वाडव रामनामयो Vis for रसमानयो, Vis A C

वाणि द्रुति, Vis, for ब्युति, Vis A

वातखुडा W वातकुड़ा, I 2810 वातखुडा, Hem, Med A, I 2053 वातकुडा, Med वातखुड, Vis A. वातखुड, Vis The evidence is decidedly in favour of वातखुडा वासयो, Vis for वासयो, Vis A. राजशोषित, Med

वातरायण, Vis A etc वातरोषणम्, Vis

वातरूप, Hem etc वातरप, Hem A वातकप, I 2810 उत्कचयो, Vis C, Med C उत्कटयो, Med, Med A उत्कोचयो, Vis, Vis A, Hem, Hem A, I 2053, I 2810

वातिग. भद्या, Vis, मन्द्या Vis A B for भएडे, Vis C चारवादिनि, Vis A चारिवादिनि, Vis B

वामन कायडे, Hem for स्फोटे, Mahendra

वार I follow Vis A C Vis interchanges वारो with द्वारे and वीर with वारो.

वार्दकिन् पर्णजीव, Druma पर्णजीव, Med पर्णजीव, Med B

वारकीर. रोलरोधिन्या, Med, Med A वालबन्धिन्या, Med C. वारप्याहिष्यि, I 2810 वेणिवेधिन्या, Druma, Med B. भारप्याहिष्यि, Med. B, W

वारासन, Vis वासासन, Vis C वरासन, Vis A B, W वा सदने from वार+सदन, shows वारासन is the proper reading (वासदने, Vis) So also भूलाप = whoremonger

वारि मन्द्या, Hem for मद्यां, Hem A सूत्या, Vis for सूता, Vis A. ब लक = ह्रीबेर, A 2, 4 122

वारुणी गण्डदूर्वा is probably = गण्डाली or सिता दूर्वा, A 2 4 159

वारुण्ड फणिनां राजक, Med, doubtfully adopted by W राजके, Med A but corrected into गणिक्यराजके, Hem, Vis (गणिक्यराजके Med, C) गणिक्यराजे, I 2053 गणिक्यराज may be = Bherua, the attendant on dancing girls (= a tree, Mahendra)

वार्क्ष Med, Vis, Hem, I 2053 Not in W Wanting in Hem A

वार्त स्त्रियां, Med A for स्त्रिषु Med Med C वाक् for स्यात् Mahendra वार्तिप्रष्णस्तु वात'ङ्गो वार्ताक वार्किष्मक इति स्मृत under A 2 4 114

वार्दर. Vis, Med., I 2053 वार्दर, Vis A दर्दर, Vis. C बदर, Hem, Hem C. वार्धर Med C वादर. Med A corrected into वादर व्याप्यबीजे, Vis -

वार्दल This word is doubtful

वार्षिक, वाषकोश Hem, Hem A Both वार्षिक, Med, Vis. The first वार्षिक

Vis. A The older spelling is बाह्लिक etc But in the Dhatupatha we have both बल्ह and वल्ह u s I 117 gives बाह्लि But it is due to Hindustani mode of inverting, as the word is noticed under the affix क and there is no root वह्ल. Comp also s. p. I 46 com

बाहुर (u s I 39) बाहुरा, Hem A, Med, Vis A etc बाघरा, Hem, 1807. मधुरा and पलभा, Anek बाहुरा and वलभी, Anek A.

बाष्प, W. बास्त, Vis, Vis A., Med. A वस्त, Med. u s 2 13 gives only बाष्प not बास्त Ujjvala Datta quotes Vishva as बाष्प Bhattoji follows Ujjvala u s बाष्प refers to the Vedic word from बाधृ to sound But as this derivation does not explain the senses given in Vis, his word is apparently बास्त from वस् to dwell

बाह्य, all क्षोभे, Med W, Druma क्षोभे, Med C भासे, Med A The last appears to be an unnecessary correction for क्षोभे

बाष. भ्राटरूप = भटरूप, धन्वभेद.

बासन्त अवहिते for विहिते and माधवी for मागधी, Mahendra

बासर नाग, Med A B C, W राग, Hem Hem A, Vis, Vis A रोग, Vis, C

वि गुण, Med for विनि, Med A

विकट कराले, Mahendra for पृथुके, Hem

विकत रागिते, Med for रोगिते, Med A असस्कृत, Mahendra for सस्कृत Hem Vis shews the word is सस्कृत not असंस्कृत from वि = well W probably read असस्कृते

विकृति मद्यादौ, Hem. for मद्याद्यौ, Hem A

विकोधी मदवर्ति, Druma Both doubtful

विगूढ, Vis, A. etc निगूढ, Vis

विग्रह, Hem A Hem wants two lines and joins सग्रह's line to it. तारर्ये, Med, Med A for मा रखे, Med C

विघ्नकारिन् दशन, Med for दर्शन, Med. A

.विचकिल, Med B etc विचिकिल, Hem, Vis

विच्छित्ति. 'अङ्गहारे गेहावयिच्छेदयो, Hem I follow Hem. A हार, Med. A for हाव, Med C, Druma gives हार and अङ्गहार

विच्छिन्न समालब्ध = smeared with unguents Comp. विच्छित्ति and समालम्भ

विजय विमान = abode of gods, Mahendra (= divine car, W)

विट, Har etc विटोइ, Har A. द्रो (= tree), Mahendra

वि(बि)डाल The second line only in Vis, Vis C खग, Vis, Vis, A, विहग, Vis C. The proper reading is probably खग

वित स, Med वीत स, Med A, Vis C वीत स, Vis A वीतस, Vis

वितण्डा कथो, Med, Med A, Vis A, Hem A, I 2053 कथ्वो, Med C कस्वी, Vis, Hem कशु and कशो, W

वितान वृत्त, Med, Med A for वन्द, Med B C वित्त Med for इत्त Med A B तरक = उल्लोच, Hem 3 345 तुल्ये, Hem for तुच्छे, Mahendra

विलक्षक भाटामल, Med, Med A, भटामाला Med C, भाटामल or ला, Vis A C, Hem, Hem A भाष्टामल or ला, Vis भटामला A 2 4 127 मयूरक of Med is = हलाञ्जन, A 2 4 101 विलक्षक is also = विलक्ष

विहार भगन्दरे, Vis for च गन्धयो, Vis A C दरहयो, Hem for गन्धयो, Hem A

विदित Wanting in Hem A The proper reading in Vis probably corresponds with Med

विदूषक पटो, Vis for वटो, Vis A

विद्रव युद्धे, Vis for बुद्धो, Vis A

विधा. गजाशने, Med for गजाशने Med A वजाने Vis for गजाशे, Vis A

विधात्व विघसि Vis for वेधसि, Vis C

विधान चेतन, Hem for वेतन, Hem A

विधु प्हारिप्, Med. for विष्णुप्, Med A

विधुर परिश्लेषे, Med प्रविश्लेषे, Hal apparently for प्रविश्लेषे

विध्रुत, Hem, विधुत, Hem A

विनत पटका Med for पिटका, Med A

विनय वक्ता Med for वक्ता Med A पिता Vis C for पिशा Vis Vis A could perfer बला

विनिपात दैवत, धातयाने Hem दैवत घातयाने Hem A

विनीत वाणिजे Vis A C

विन्दु थाम्भनिद्र, Med for यन्यविद्ध, Med A C दन्तक्षते Vis दन्तिजाते, Vis दन्तिदाने Vis A

विन्यास तवे, Vis for तटो, Vis C अवक् = भ्यान Not in W etc

विपाक. स्वादे Med (adopted by W), खेदे, Med A, सेदे, Med C Hem, Hem. A etc agree.

विपावरी गुच्छा, Med, Med. A, नुच्चा, Med C कुच्चा, Vis सुच्चा, Vis C स च्चा, Vis. A सुच्छो and गुच्छो are equivalent terms in the vernacular = bundle, knot W takes a different view

विभु Tri, Tri A agree But I suspect भ्रम is a misreading for भिन्न

विमल विमले, Vis for विमल, Vis A C

विमान . समप्रभ् मितद्देऽपि च, Mahendra

विम्ब विम्बिकायाः, Vis., Vis. C for विम्बिकाया, Vis A.

विलास भाव, Vis for हाव, Vis A

विलासिन्, Med W, Druma I would read the second half 'विग्रहा नाऽग्नि चन्द्रयो'

विलेपनी यवागू कन्यिका न्याय्या विलेपी तरला च सा, A 2 9 50

विलोम पङ्क्ते, Med. for वङ्के, Med. A

विवध भार, Med A पर्याहारो धान्यादि (धान्यादि is a misprint), A c

विविक्त वहुमन्दभे, Hem for वहुमन्दक, Hem A खेटक वहुमन्दकौ, Har 150 खेटको वहुमन्दक, Har A Both explain these words = हरिद्रौषक W apparently read खेटक च गुनन्दकौ. He does not quite follow any kosa about विविक्त, if my readings are to be trusted and वहुमन्द and वहुमन्दक do not occur in it.

विषद पाण्डरे रक्ते Med I follow Med A

विशल्या लाङ्गली is apparently used in the sense of अग्निशिखा (लाङ्गलिक्यग्निशिखा, A 2 4 118) and not in the sense of शक्रलाङ्गली, A

विशाख तवकै Med C वालके Hem A A c notices both कठिल्लक and कठिल्लक विशिखा, Hem etc, विशाखा Har शिखा corrected into विशिखा, Har. A. I would read खनित्रे in Vis

विश्वग्, Hem Wanting in Hem A

विश्व विश्वदेवेऽपि Vis I follow Vis A नागर = शुण्ठी

विश्वसृज् Hem, Vis. etc विश्वक्सेने marked as a different word but joined to विलासिन् Med Med A followed by W विश्वक्सेना, Med C I have retained the reading in Med A, but its origin is clear.

विष. क्ष्वेड स्तु गरल विषम्, A 1 8 9 मारतोरव., Anek. I follow Anek A.

विषघ्न विषघ्ना Hem विषघ्नी W

विषयिन् स्थाने shews विषयी of Vis is wrong वैषकार if correct is used = वैषयिक

विष्टर विष्टरोऽस्त्रिय दवदभ्र, गदवि इ

विद्धि विद्दिराज, A I 9 3 'द्दे नरके इठात् प्रचेपस्तु,' com. प्रेखेष, Tri apparently for प्रेपय

विष्वक्सेनप्रिया The use of सामभाषा by Vis and Hem shews they considered the last line of A 2, 4 150 agreeing with the next line

विह्वल पयङके, Mahendra for पविड्ते, Hem This is preferable W follows Med

विहेठन, Hem, Vis विहेमन Hem. A, विहेठन, Med, Mahendra

वीङ्खा, Hem, Hem. A, I 2033, रिङ्खा, Med, Med A C (a palpable *mistake as it is placed after ष) विसिखा, Vis A स्रंखा, Vis वीखा, Vis B 1).* वीखा = गति, Hem, VI 136 and com derives it from इख् to go There is also इङ्ख्, to go Hence I retain वीङ्खा of Hem and वीखा of Vis, B C

वीचि, Vis etc त्रिचि, Hem Wantig in Hem A

वीतपुष्प मदनक, Med A B C दमनक, Vis, Vis A C

वीर नसे, Med, Med A, W नारे, Vis A नते, Med C, Vis, C, Hem, Hem A, नत = तगरपादी, a plant

वीरध, Hem A, etc विरुध, Hem This form is grammatically correct विरुध Vis विरुधि, Vis C Vis A has विरुधि गमयोथयो '

वृत्ताद्दन. वस्ता, Med C for बन्द्रा Med A etc वत्तु, Vis for वत्स, Vis C, Mss agree about विदारीकन्दक = विदारी विदारी गन्धकोषधि, Mahendra.

वृजिन केशे in A and A c apparently for केश रक्तचर्मन् = fresh skin, which can be bent

वृत्तान्त प्रकारयो, Hem for प्रकारयो, Hem A प्रकारो भाव, A c

वृत्ति. कौशिक्यादी, Med W corrected into कैशिक्यादी, Med A

वृद्ध. स्थाविरे, Hem for स्थविरे, Hem A

वृद्धि कलान्तर = interest (division of time, W)

वृन्त घटाधारा Vis for घटधारा Vis C

वृष कशिकन्दौ, Vis शुक्र = वृषण, A c (semen, W)

वृषभ राजनि, Med, राजिनि, Med A for वार्जिनि, Med C

वृष्णि मायदस्वमूयो, Med (the first corrected in Med A) for मायद्स्वयश्यो, Med C The second वृष्णि, Vis,

टङ्कतिका. टङ्क, Hem. for जङ्क, Hem. A. W probably read तङ्क.

वेकट 'वैकटिको मणिकारः,' हे ३ ५७८.

वेद I doubt whether वृत्त is used here in the sense of metre.

वेरट. वरटी, Hem for बदरी, Hem. A.

वेला. सेवा, स्मरे ध्वनि:, Anek. for सेवा, स्मराम्नि, Anek. A. and the first corrected into यक्ता. 'वेला विराङ्कुलीक्ष्ये वेला ध्रौव्यस्मरावनिः,' शब्दचि'ह.

वेह्य, Med. A. etc वह्य, Med

वेल्लित. सकले, Vis A , स्वले, Vis.; सखले, Vis. C. सखल not in W and Druma but = लावक, Med. = वेष, Dha. = an attitude in dancing सखले = कौपरभेदे, Mahendra. (?)

वैतालिक सपञ्जताल, Hem. for सङ्गताल, Hem A. Med A. unnecessarily corrects खेटिताल into सङ्गताल. The last not in W. खेड्डेन क्रीडया तालः खेड्डतालः, Mahendra.

वैदर्भ, Vis A वेदर्भ and विदर्भ, Vis

वैदेहक. वन्दिगजयोः, Vis for वाणिजके, Vis A.

वैरोचन रविविष्णुसुते च, Hem. I follow Hem A

वोढ्, Med. वोढ्र, Med. A. but corrected.

व्यञ्जन. अङ्गनि, Med., Med. A for हलि, Med. C 'स्यात् तेमनं तु निष्ठानम्,' A. 2. 9. 44. हल् = consonant = काहि.

व्यतीपात. अपयाने, Hem for अपयाने, Hem. A. अपयानयोः, Vis. for अपमानयोः, Vis A. C adopted by W

व्यलीक. व्यङ्ग, Mahendra.

व्यवहार. 'व्यासेऽपि च पणस्थितौ', Med. पणेन्द्र, Med C व्यासे corrected into व्यामेन्द्र, Med A.

व्यवहारिका. 'सं मार्जनी बहुकरी वर्धनी च समूहनी,' हे. ४ ८२.

व्यवाय विवाय, Hal. शुद्धि of Dha. is probably a misreading for इन्द्रियं.

व्याघ्र. निदिग्धिका स्पृ शी व्याघ्री बृहती कण्टकारिका,' A. 2 4. 93 शुक्र, Vis. for रक्त, Vis A.

व्याम शो, Med. C. for से, Med Med. A. notes खेशो for से च I do not construe it with विधु, as there is no instance of an explanation preceding in Med.

व्याधि. बाम्य, Vis. बाम्य, Vis A. बाध्य, Vis. C. 'व्याधिः कुष्ठं पारिभाव्यं वाप्यं पाकल-

घुलघुस,' A. 2 4 126 (also व्याप्य, व्याप्य, A c) This shews कुष्ठ is here used in the sense of the plant and not in sense of leprosy, W

व्याप्ति रन्ध्र, Vis Med for लभ्य, Med A

व्यायाम व्यायामे, Vis विक्रमे, Vis A for वियामे, Vis C Hem, Hem, A 'वियामो वियमो यामो यम संयामस'यमौ,' A. 3 2. 18. 'प्रयामायामव्यायामा,' Hem 2. 234, 'व्यामव्यायामन्यग्रोधा', 3 264.

व्याल विषे, Anek. for शठे, Anek A

व्रज गण, Anek for गण, Anek A

व्रीहिराजिक, Med. etc व्रीहिराजक, Hem 1807. कामलिका = धान्यविशेष Not in W

श, Med B. Not in the others Probably a later addition. I have kept शी and शा with श, as the writer apparently did not look on them as different stems

शयन, Mat for विपक्ष, Mat A

शकुनि, Med A etc शकुन, Med

शकुन्त Med.'s भास = vulture = पक्षिभेद of Vis A (पक्ष, Vis.) Hem and Vis 's भास = a water-fowl विहङ्ग of Vis = bird in general

शङ्खादनी. पिपुलिका, Vis, I. 2053 किञ्जुलिका, Vis. A, Hem कण्टके, Har A. कंकुष्ट = कॉलकड़ादाम वाक, Druma W. understands किञ्जुलिका = किञ्जुलक = a worm कटु र सोसीपिपुलिका, Mahendra

शकर, Hem etc, शर्कर, Med. B probably Medini's reading, as he places it after शर्करा

शङ्कु काल, Hem A for जाल, Hem कौशाम, Med. कौशेय, Med A.

शङ्कु मत्स = मत्सी 'शुक्ति शङ्कु क्षुर कोलदल' मत्स,' A 2 4 130

शङ्कक, Med A शम्बूका, Med

शङ्खिनी चुकायां, Med Med A चं शङ्खन्यायां, Med B तुकायां, Med C चोरपुष्पी, A, W

शठ धूर्तरक्षे, Hem for धुस्तूरके, Hem A.

शण्डीर, I 1937 Med A B C. शण्डीर, I. 2810 शाण्डीर, Vis. A, I 1539. शरीर, Vis शण्डीन, Vis C शटरी, Med C हर्ड़ेरी, Vis व्यपहड्डरी, Vis C हर्करी, I 2810 हड़ेरी, I. 1530 इर्ड़ेरी, I 1937 हर्द़ेरी, Druma W हड्डेरी, others

शब्द 'शब्दग्रहौ' and श्रोत्रिये, Hem I follow Hem A वर्वरे, Vis, corrected into बर्बरे, Vis A 'शब्दो श्रोत्रविटिङ्करः' म २ ८ ६१ (रामदू comp)

शतघ्नी वृश्चिकाली is probably used in the sense of the shrub (a female scorpion, W)

शतपत्र. मयूरयो, Hem. for मयूरयो, Hem. A राजकीर occurs in all and ■ apparently = सारस. राजकीर not in W. etc

शतपर्वा वचा, Med, for वचा, Med A

शतह्रदा वज्रे, Med, for वज्रे, Med A

शतानीक वृन्दे, Med, Med A, for वृद्धे, Med C.

शतावरी शठ्याम् Med corrected in Med A शट्याम्, Med C 'अभीरुरिन्दीवरी। वरी शतावरी,' अ २ ४ १००.

शक्र, Vis A etc This also पेन्द्र, Vis. वड्विश्वति Mahendra for वड्विशत्रपि, Hem. शक्र शक्रदा, u s 4 65

शमी शतफला, Vis for शक्तुफला, Vis A etc Comp A, 2 4, 52 'शमी सक्तुफला शिवा' (also शक्तुफली, A c.) शिवा शमी शमि। शिम्बिक' Hem IV, 196-7, वातुजी, Med, Med A (with notes वातुजी, वात्‌ध्वजी), वातुदली, Vis C, वातुली, Vis A शुष्कुली, Med C वशुली, Vis, Hem, Hem A वक्तुचि (ली) is apparently = वातुजि (जी) = वाकुटी, A 2 4 96 See also वहाला and वक्तुला = वाकुटी, Druma

शम्पाक, Hem सम्पाक, Hem A, Med etc A[s] the word is given among श letters Hema Candra gives the word as शम्पाक not सम्पाक विपाके वाचके Hem for विपाते, वाचके Hem. A W, Druma adopt Hem but comparison with सम्पाक will shew the difference चतुरङ्गुल = आरग्वध, A 2 4, 23

शम्ब, Hem, etc शम्बू Hem A (in बान्त).

शम्बर वित्त, Vis, वेत्ते, Vis C, वित्त is A W adopts वित्त I prefer वित्त as शाम्बरी माया is used in a similar sense चत्तर agrees with all; Hence a kind of fish not fish in general

शय मय Druma (abuse, W) apparently for पाणि, Vis.

शयथ निद्राद्दे 1807 for निद्राले, Druma.

शर इषिसार, Hem for इषिरर, Hem A

शरण्य, Vis, Vis A C, शिरण्य, Med corrected into शरण्य, Med A u s. 3 81 gives शरण्य only not शरण्य

शरभ शरट understands करभ = उष्ट्र.

शरवाणि Vis A etc. शरवाणि, Vis C शिरवाणि, Hem A पाणिके Vis A पाणिके Vis, पाणिकें, Vis C, Med, 1807, etc

गज Med C. gives Vis भक्ती for भक्ति in many

शलाका काली = काठी शालिका, Vis A This is the Bengali for शारिका काष्ठीय, Hem for काष्ठीय., Mahendra

शलि शद, Anek शदा, Anek A Gadasimha reads likewise The first line in शदर्षि इ शलि शुंख' शलि कोर शलि' शल्ल शलि शुंद (the last must be शद or शुद) This is preferable In Bengali, written like शलि

शल्य कम्बिका = कम्बि = कामि = thin slip of bamboo

शश बोल, A 2 9 104

शशिलेखा इन्दु, Vis A. for इन्दु, Vis C W, Druma give Med I prefer Hem, Vis Comp सोमराजी = बाकुची, A 2 4 95 6

शाङ्कर, Med, Anek शर्कर, Med C शङ्कर, Anek A शार्कर, Vis, Hem etc

शाखिकस्य 'बिल्वे शाखिकुर्य्यायेभूयो मालूरश्रीफलावपि, A 2 4 32

शाल, Vis etc शाल्म, Vis A

शाल्व शलन्विते, Med A भुक्त, Vis for शक्त, Vis A

शालि शामेऽपि, Vis for शमे च, Vis C

शारि, Vis A, शारि, Vis C शारी, Vis

शार्कक शर्करापिण्ड is one word (a ball and candied sugar, W)

शार्कर. I do not know of any शाङ्कर or शार्कर metre शक्वरी is sometimes misread शर्करी. दुग्धफेने, Med, 1807

शाद शिष्ये, Hal

शाङ्ग. शाङ्ग, Med, 1807 for शार्ङ्ग, Med B etc

शार्दूल Dharani's पक्षि is probably a misreading for पशु W and Druma

शाल्लार. 'कूट पुष्करि यत् स्फिजस्याश्चिद्, A 2. 2 17 (claw of elephant, W)

शालि शक्लोली, Hem for शक्लोली, Hem A

शितशिङ्कृत्, 'शितमपने ऐ वर्षि, Hem शितमेषलो वर्षि, Hem A शितमेषल prob is = शितशिलशिङ्कृत् 'शब्दो मरीच्यशितशितशिशिङ्कृत,' A 1 3 27

शिङ्घाण, Med शिङ्घाण, Hem Vis Also शिङ्घाण and सिङ्घाण, A c 2 9. 98

शिखा Tri A शिखा, Tri joined to शेष.

शिव Med A etc गोत्र, Med कुनदा, Vis corrected into कुनदां, Vis, A.

शिवाटक शिवाड्यो, Mahendra शिवेऽपि, W

शिवेश्. W, and Druma, Med कटक for कनक Med A etc of Hal

शिल्प Hem etc This also शिप्प Vis A C. शप्प, Vis शिप्प सुवे क्रियोचिते, Mahendra योग्ये, Vis Vis A Med A योगे, Med C सौम्ये, Vis C.

शिप्प (or ष्प in पान्त) Vis A, I 1937, I 1539, I 254 c शष्प Vis, वस्प, Vis C Ujjvala quotes it as खष्प But notwithstanding his derivation from खनु, खष्प in u s 3 28 is doubtful

शिल्पिनु नापिका, Vis नस्निका Vis C for नखिका, Vis A Med, Med A C agree

शिव सकतृफला Med, Med A for सक्तुफला Med C बामके Hem शष्पत्रां, Hem A I give Anek A Anek slightly differs

शिवि Med, Med A C (the last want two verses and the other line about शिवि) also has 'शिवस्तु भूज पत्रे स्यात तथोद्दारमहीपतौ'' Hem A also शिव not शिवि

शीकर सरले 1807, W सरलद्रव Druma.

शीतवल्यक 'दिनतर्पणौ Hem for दीपतर्पणे, Hem A Probably some mss had दर्पण for तर्पण W

शीतल व्यासन Med, Vis Vis A C व्यासन, Med C corrected into असन, Med A

शीतशिव 'माषिमन्थ च सिन्धुजे', A 2 9 42 (also मणिमन्थ, A c)

शीवल, Vis A etc शावल Vis शावस, Vis C

शुक 'शुक वस्त्रे वस्त्राग्रुनगिरसत्रयो ' Hem W I follow Hem A रेणु of Hem A probably stands for बरलु स्योनाक शुकनासार्क्ष दीर्घ हन्तकुटन्नटाः। मोघकबारलौ, A 2 4 57 Mahendra reads बरलु

शुक्त पूते भूने, Hem पूतिभूते Hem A

शुक्ति Mankha according to Z has शाम = कार्षपन for दुर्नामिका

शुक्र चास्त्रियां, Med Med A for च स्त्रियां ' Med A कर्करां Vis

शुण्ड The second also शुण्डा, Hem A

शुभ्रदन्ती Med A शुभ्रदन्ती 1807, W

शुचि, शुचि, p v 2 107, A I 8 2 बले for सिते Mankha

शुषिर 'गर्ते वक्रौ,' Med corrected into 'नल्योषधौ ' Med A 'शुषिरा विद्रुमलता कपोताङ्घ्रि, नटी नली ' A 2 4 129 Wanting in Med C

शुष्म 'शुष्मनिलयोरयो ' under u s. I 143 शुष्म and शुष्मनु are both given = शुष्म in Hem 3 460

म्रूक 'स्ड्डयो । शुका स्स्ते रवे,' Hem 'मुड्डयो । म्रूका स्ह्लेरव,' Hem, A cow-ach'? Mahendra reads स्ह्लेखे शोकस्तु

म्रूकक, Med A, Vis A म्रूचक, Med म्रूचक, Vis

म्रून्य नलिका, Mahendra for तूलिका, Hem

म्रूर आरभटे, Vis A for आरभटे, Vis C स्रूर, Vis

म्रृगाल 'डमर is probably used = flight Comp म्रृगालिका and म्रृगाली = विद्रव, Tri ॥ 8. 59 But डमर is also = उपप्लव of Hem 'डिम्बे डमरविप्लवौ,' A 3 2 14

म्रृगालजम्ब्‌ गोडिम्ब, Med, Med A, Hem (the word wanting in Hem, A) गोडुम्ब, Vis गोडुम्ब, Vis A C गोड्‌म्बा, A 2 4 156 'गोडुम्बेति प्रसिद्धि मैं द्यके,' c गोड्‌म्बे, Mahendra

म्रृङ्गार राज, Hem for गज, Hem A

म्रृङ्गारिन्‌ सुवेश is बहुव्रीहि (dress, W)

मैल, Med A etc म्रूल, Med 'रसाञ्जनम्‌ । रसगर्भ तार्क्ष्य शैलम्‌,' A 2 9 101 2

मैलेय 'भ्रमरो मधुकर भङ्गपद्मरीक शिलीमुख', Hem IV 273

मोण्य कोकनदे च्छदे, Vis I follow Vis A पद्म्‌ पत्त्र, Anek पद्म्‌ पङ्क, Anek A पद्मपत्त्र = चमूरु

मोभा Druma and W probably read some other word

.. मोरड, विन्यास, Med, Med A for विख्याते, Med C

मोम्यक Druma reads पणक = price, W

म्लाम, Anek A म्लाम Anek बलाकी, Vis, मुगाली, Vis A बलाकी, Mahendra (= heron) for वाकुची, Hem (= plant) see शमी वाट्‌ली, Vis. C Vis. probably uses पिक = the singing bird श्यामा as the feminine use is not otherwise defensible श्याम-लता W for सोमलता Vis, Hem

म्मेर, Hem etc म्योन, Vis म्योने Vis A Med apparently uses पाण्डुर in the sense of pale white (pale, W)

श्यमप सुदाङ्गिका Vis. for सविड्‌गिका, Vis A C

श्यय इसभे दे Vis, Vis A C apparently for करभे दे

श्याम मण्डूक, Med C for मण्डप, Med A

श्यायस रथ्याली Druma रथ्याली, W – कट्‌की

श्री बेरे रचनायां, Hem for वेषरचनाया, Hem A 'लक्ष्मीमरस्वतीधीत्रिवर्गसम्पद्-विभूतिशोभासु । उपकरणवेषरचनाविधासु च श्रीरिति प्रथिता' त्रिपितत्‌ इत्यादि

श्रोणस इक्षय्‌च Vis A for इक्षय्‌च, Vis C मद्गुरे, Vis C. for मद्गुजे, Vis

शुतिकट, Hem A etc. शुतिकशठ, Hem., but its position shews it is टान्त not डान्त. षाचलोहे, Har, Har. A. षांचल्लोहे, Med., Druma. षांचलोहे, Med. A, Hem, Vis etc. षाक्लोह, I. 2053. This meaning not in W. and षाश्लोह etc. not in W, Druma.—षायचित्त in a marginal note in one ms. But the use of षायचोधन shews the absurdity of this view Har A. glosses त्रागविशेषे. Vis C. reads त्युरिकूट.

श्रेषना, among words of four syllables श्रेषका, W. and Druma.

श्रेषस. श्रेषसी, Hem A श्रेषका, Mahendra श्रेषधा, Hem

षयुर्ये. सहुर्ये and षास, Hal

ष पीतामस्त्रा:...षकारय कीर्तिसंतय युधैः खरः, Mat I give Mat A.

षड, Hem, Hem. A, Vis. षयड, Vis.A.C. But as षयड and षयड are separately given, this can not be षयड or षयड in Vishva and the position in Hem. shews the word must be षड or षयड. खड, Med., W.

षड्ग्रन्थ. सिंह्योः षड्ग्रन्थाऽपि षकोर्त्यते, Vis. I follow Vis. A.

षयड, Med etc. खयड, Hal. This has also grown from non-distinction between ष and ष.

षयड्डाली, Vis, etc. षयड्डाले, Vis. A. Both, W षारसी, Vis. for षरसी, Vis. A. षयड, Med etc षयड, 1807.

षष्टिहायन, W. षष्टीहायन, Med. षष्टिहायन, Med. A., Vis, Vis. A. etc. Wilson writes 'षष्टि sixth' but how? Compare p V. 1. 90.

स. Mat slightly differs from Mat. A Med. B. gives 'सो सीवेष्ठु षयघञ्, भगी अपि नियायती । षको स षा स्त्रियाम्' and स 'सत्तमसचे गर्भमोचने'.

संदृत, Hem, Med., Med A, Vis A संयमन, Vis. Hem.'s language clearly shows it is not संयमन संदृत=संयमन, मन्त्रभेद But it is doubtful whether संयमन is found in *all* the senses of संदृत.

संवर, सम्वर, शम्बर and शम्वर in different senses, Med. A. (the first षवर in Med. and षवर in Hem, but clearly शम्बर as the sense of water mentioned under another word of the same form.). No शम्बर in Hem Clearly शम्बर in Vis, Vis. A. This is the form in Nig and not शंबर.

संवर्त. "विभीतकः । माक्षसुयः कर्षफलो भूतावासः कलिद्रुमः;" A. 2. 4. 58.

संविद्. संविदिरं विवादयोः, Hem. A. संविपत्तद्रवादयोः, Hem. संविसि ध्यं विवादयोः, Mahendra The last appears to be the correct reading

संविद्. संयामे, Mahendra for संयमे, Hem.

संसरण. रणारम्भ, Med , Vis समारम्भ, Hem , Hem A समरारम्भे, Mahendra .

संसृति, Tri, A संसृति, Tri

संस्तृष्ट. संसर्गे, Med A for सङ्गते, Med, C बद्ध, Med , Med B. व्यसन, Vis. वमन, Vis. C. Hem A. for चमन, Med, A C., Vis A , Hem. W. favours वसना दिना, Druma वसनादिना

संस्कार तु, Hem for तु, Hem. A

संस्तर. प्रस्तर for प्रस्तर, Mahendra.

संस्त्राय. सन्निवेशे स्थानविशेषे, A. c. (vicinity, W.).

संस्था Wanting in Hem. A. Tri , Tri A agree. But the second संस्था probably stands for some other word. We can read संस्था समाप्तिक्रतुषु. But this is doubtful.

संहर्ष, Med A. सघर्ष, Med and स्पर्धो for स्पर्धो. सङ्घर्ष, Tri and स्पर्धे मे प्रमञ्जन of Med. = घर्षण of Hem (trituration, W)

सकटाक्ष, Med A., 1807, Vis A , Hem A. संकटाक्ष, Hem., W., Druma, (but how कटाक्षसहित). कटाक्ष is apparently used = पक्ष (not in W , Druma.).

संकार-री, I. 1937, I. 2053, Med A , I 2810 संकार संस्कारी, Hem संकर . .संकरी, Med., Har , Har. A , Vis A , I 1539. संकर . संकरी, Vis C संकर ..संकरा, Vis. The arrangement in Vis —the association with कोट्टार etc and not with निकर etc shows the word is संकार—not संकर etc. W *admits two* वस्त्रकारे *for* वटकारे and कर for कव, Vis , Vis A Vis C. gives the other readings.

संगर. सम्वित्, Hem सङ्गा., Hem. A.

संग्रह. बृहद्गृह not noted by W. Druma reads बृहद्गृह and बृहत् separate from गृह गृह = aerial city Mahendra बृहद्गृहे बृहतः प्रासादेन्द्रारः मारकयश्च

संघाटिका, Hem etc सामाटिका. Har प्राय in Hem , Vis. but I have some doubts if it is not घाट

संघाटिका. Comp संघाटिका

सत् सत्ता, Anek for सत्ता, Anek A

सत्यवत्. इर्षिक, Med A for इर्षीक, Med C

सत्र सत्र', Anek for सत्र'

सदाभव सान्ध्यम here not मारिचेष, Har 100. or सदृशसदृ सदृशमूर्द्धा *It may be* सदृशो *or* शिव *as in Jata*dhara

सदेश, Vis. A B This also सद्देश, Vis. Comp p VI 2 23 देशयोः, Vis

सनाभिका, Hem. A. etc. सनाभिक, Hem The position shews the mistake.

सीरपारे, Hem A. क्षीरराजे, Hem, Druma (and W) क्षुरिकाफल and फेण in Har.

सन्धा, Anek. A. संख्या, Anek

सन्धान. संघट्टिते, Hem. संघटने, Mahendra

सन्धि संश्रयोः, Hal सन्ध, Med. A for सन्ध, Med C.

सन्धिला नान्द्यां for मद्यां, Mahendra. (नान्दी = द्वादशतूर्यनिर्घोष).

सप्तला. अथ सप्तला। विमला सातला (also सातला, A. c) भूरिफेना चर्मकषेत्यपि, A 2 4. 143.

सप्तार्चिस्. क्रूरचक्षुस् = शनि (evil-eyed, W.).

सम मङ्गति, Vis. for मङ्गः, Vis. A. सतुल्ययोः, Hem समार्थयो; Mahendra, Med. B.

समर, Anek. समरः वृषसङ्गयोः, Anek. A The sense of सङ्ग follows from the derivation of समर

समर्याद. The proper reading in Hem. is "समर्याद' त सविधे। मर्यादया च सहिते, Mahendra.

समादान. समार्थेन, Hem for समीचीन, Hem. A

समाधि. नीवाकस्तु प्रयामः स्यात्. A. 3. 2 23. इ भनधान्यादिय् अनागमादर्तिप्रयत्न, A c.

समापन्न समाप्ते, Vis. for समाप्ते, Vis. A.

समिति. समयो; Hal. संयुगावन्तौ, Anek. and संग्रामः corrected into संगमः, Anek. A, Hem. A, Mahendra add वेलाद्रे, which appears to be a योग term

समीचा. तत्त्वे, Med, Med A. for तत्त्व, Med. C.

समुत्थान, Hem A समुत्थाने, Hem with संवहन.

समुदाय, Hem. The first समाय and the second समुदय, Hem. A.

समुद्धत, Med. A etc. समुद्धृत, Med Both give समुन्नोर्धे for समुद्योर्धे and व्यपनीते for व्युन्मीते, Vis, Hem.

सम्पाक. तर्के, Vis for तर्कके, Vis. A. W. logician, but under तर्कक also = याचक as in सम्पाक.

सम्प्रयोगिन् सम्प्रयोजने, Med संप्रयोजने, Med. A.

संप्रहार कृतौ is a better reading for गतौ of mss

सम्वर, Anek शम्वर, Anek A

सम्बोध. उतचिह्न, Med चे मे, Med C चे मे, Med A Probably the original reading is 'स रोधो रोधने चे मे,' as in Hem, Vis and the new word has grown by the ordinary confusion of र and व W and Druma adopt चे मे The word in Ajaya also appears to be स रोध not स वोध

सम्भोग पुरुड्डा = whore etc

सरक. अध्वग = wayfarer (road ?, W)

सरल पद्मकाष्ठ, Med, Med A पूतिकाष्ठ, Med C

सर्जरस, Med., Tri सर्वरस, Vis., Hem, W.

सर्ज सर्ज, Med, Med A सज, Vis, सर्ज, Vis. A, u s I 82.

सर्वौघ, Med. A सर्वोघ, Med and भेदे for भेगे युक्, Vis for युक्, Vis. A

सव्य, Hem. etc शव्य, Hem A

सस्यक The language in Vis shews नारिकेलान्तर is a different sense

सह क्षान्ते, Vis for शान्ते, Vis A साहस्ये, Med for साहस्य, Med A.

सहचर प्रतिबिम्बके, भिएटद्रा, Vis, प्रतिबिम्बके भिसद्रा, Vis. A

सहस् मास, Hem. for भास, Hem A. = मार्गे, Med = मार्गवीर्ये, Vis

सहस्रपाद् कारण्ड, Med. corrected into कारण्ड, Med A यज्ञ, Med for युक्, Med A

सहस्रवेधिन् सहस्रवेधी चुक्रोऽम्लवेतस शतवेध्यपि, A. 2 4 141 रामठ, Vis for रामठ, Vis A

साधन सिद्धौषधौ, Med A for सिद्धे वधे, Med C. सिद्धौषधे वधे, Vis for सिद्धे, वधे, गतौ, Vis A निवर्तन, Med for निर्वर्तन, 1807

साधिष्ठ ध्यामे, Hem for भ्रात्यार्थे, Hem A

साधु. जैनमुनौ, Mahendra

साध्य गणे, Hem, 1807 'महाराजिकसाध्याश्च रुद्राश्च गणदेवता', श्व १.

सात भाव, Vis for वने, Vis A

सान्त्व. दाक्षिण्य is not cleverness, dexterity, W

सान्द्र घन is here used = thick, not heap, cluster, W

सामज, Anek समाज, Anek A I give सामज for समाज, Anek, समज, Anek. A = सामोद्य of others.

सामुद्र I understand देहलक्षण etc = सामुद्रक palmistry etc देहचिह्न, Druma, W

साय Hem, साया, Hem. A शरे, Hem for शरे, Hem. A

सारङ्ग. Anek also has 'सारङ्ग' चातको ज्ञेयः सारङ्गो वैष्णव धनुः । सारङ्ग पर्वतश्चापि सारङ्गो दीप उच्यते.' Not in Anek A,

सारण सरिते, Vis for सरित्ति, Vis. A.

साल, Med etc. This also शाल, Vis C Anek, corrected in Anek A मकारे, Vis C, for प्रकारे, Vis A Vis, Vis A C agree about शङ्कुक शङ्कुनेह = शालहच्च, शङ्कु, Druma

सालसार सालमार, Mahendra

साह्न द्वेषे, Hem for भार्व्यौत्र, Hem. A Hence hatred, W भार्व्यं, Mahendra. भार्व्यौत्र is not Paninean

सि ह माशा = माशक, 'इयोऽटक्ष्च सि हासो मासको माज्जिद्दलक A ॥ 4 103.

सिकता सैकिते, Hem, for सैकते, Hem A

सित Anek, A सित, Anek and इष for बद्ध धवलाया, Med for शर्कराया, Med A दैत्यगुरोहित = Venus, Druma W

सिद्ध तां प्रादिषु, Vis वाताादिषु, Vis C व्याघ्रादिषु, Vis A See सिद्धरस

सिद्धरस धातु Med, W, Druma for व्याडि, Med C, Vis. etc Comp. व्याघ्रादिषु in सिद्ध

सिद्धार्थ जिनसत्यपि, Hem A for जिनमप्तरि, Hem चरमजिनप्तरि, Mahendra

सिन्दूर रोचना, Hem for रोचनी, Hem. A, धातकी, Med for धातकी, Med A

सिर, Hem The second सिर, Hem, A. among स words,

सीता Anek, also 'सीता चालकनन्दा च' 'सीता नभ सरित्ति,चाद्रवपद्धतौ च सीता दृया-ननदिघो सहधर्मिणी च। सीत स्नात हिमयुष च तदन्विते च सीतोऽन्तसे च बद्धवारतरो च इत्यति तालव्यादौ भरथि,' A c 2 9, 14 तालव्यादौ or भरथि is, however, not correct, as his arrangement is not by initial letters

सीमा स्थिते, Med for स्थिति, Med. A घोटे, Vis for घाटे, Vis A घाट = घाघाट of जटा = boundary (nape of the neck, W) मर्यादा of Vis. is fig = propriety

सुगम, Anek, A मक्षुर, Anek

सुदर्शन सुरी, Hem. A for सुरा, Hem

सुधा, गहूटिका, Med, गड्डूटिका, Med A C, Hem मड्डोटिका, Hem A. गर्भेटका, Vis A गर्भेलका, Vis C (and साधु) गाड्डैहिका, Vis गाड्डूटिका = a plant, Mahendra = गाड्डूठी, W Druma and W understand गड्डूा and इटका, separately. Doubtful

सुधाशृति Vis, Med A सुधाभृति, Med, W.

सुनन्दा. Hem, Hem A, agree बाहुबलिनः, Mahendra. बाहुबलिन् may mean Kartikeya but is here probably used = the Jina Vardhamana or Mahavira, whose mother was Devananda.

सुनार, Med A., Hem. A. etc. Some शुनार.

सुमुख. शाख, Med. शाक, Med. A. for हरि, Med. C. (a pot-herb, W.), सुमुख Vis. for सुरस, Vis A.

सुषि. स्पर्शनम, Med. for स्पर्शसम, Med. A. I regard विवरवातिन् of Vis. correct Comp सौषिरवर्ग in m.

सुवाहन, Hem. सुवाहन, Med. C. and उत्तरे. सुवासन, Vis. C. and वसुराजमघादेऽन्यन्तरे. इन्द्रन्तरे, Vis A. व्यन्तरे, Vis. भान्तरे, Med, Med. A.

सुरनाली शिरःक्ष्टि, Med. for शिरःशलि, Med. A.

सुरभि. Some read सुरा for सुता "गन्धोत्पल, Med. गन्धफल, शह in Druma. गन्धोपल, Vis. etc. Comp. कौगन्धिक.

सुवर्ण. व मध्यान्तरे, Med. C. for. सुमध्यान्तरे, Med. A unnecessarily corrected into सु मध्यान्तरे. क्लीबे, Med A. C सुवर्णास, Vis. A. विस्ते, Hem, Vis. A., W. for वित्ते, Hem A, Vis. 'सुवर्ण वित्तो वेन्नोरवो', A. 2. 9 86. = यद्योतिसुझाभिस्तुलिते सुवर्ण, c. सुवर्णालु not in W., Druma. = a tree.

सुवर्णी Also सुवर्णी सुसवी, A. c. 2. 4. 155

सूक, Med. etc. सूक, Mahendra., u. s. 3 41 W. gives both 'मिन्दिपालः सृगसूकौ,' A, 2. 8. 91.

सूचक. कैतवे, Med. A. (fraud, cheating, W.). केतके, Med. for कतके, Med C.

सूचन. गन्धनमपकारप्रयुक्तं हि साहसं सूचनं, काशिका, १. ३. ३२.

सूची व्यधनी = needle (piercing, W.).

सूत्रधार. धारिपाल, Med, Med. A. for पात्रशिल्पि, Med. C. नाट्य, Vis. for नान्द्य, Vis A.

सून व्याद्वृत्तेषु Vis., वाद्यवत्सूने, Vis. A (wanting in Vis. C) वधस्थाने, Med, Med A. C.

सृष्ट, Anek. A. सुव्रत, Anek.

सृति, Hem etc सृति, Vis A. and गमन for गमन.

सृदाकु. सृदाकुर्वातवर्तीः under u. s 3 78

सृष्ट. निश्चत, Hem. for निश्चित, Hem. A.

सेत बहवो यस्य सेतुर्भिताशायाकः कुमारक, A. 2 4. 25.

सेवन W apparently read सेवक for सीवन Med

सेव्य, सेव्य सुगंधे, Hem मव्यसुगंधे, Hem. A

सैकतिक Druma explains मालमाला separately. I connect सूत्र with माल and माला separately. चे पथिके = कर्कराटो, Mahendra

सैरिन्ध्री, Med A. Hem etc सैरन्ध्री, Med

सोढ, योढा, Med मर्षण = forbearing, forgiving (adj)

सोम्य, A, Hem etc (p. IV 2 30) सोम्य, some

सौवर्च ह or सौवर्च Anek, Anek A agree. Very doubtful.

सौवीर. 'सौवीरश्च विरोध स्यात् सौवीर कांजिक' मत,' Anek. I give Anek. A. बदरे, Vis

स्कन्ध समीक, Vis (= सम्पराय of Med) for समीका, Vis A C सम्य of Tri is probably सद्

स्खलित बलिते, Vis, चलिते, Med for खलिते Vis A and corrected in Med A.

स्तभन कुम्भने, सेव, Vis for कुम्भने, चम, Vis A.

स्तम्भ स्तम्भयो', Hal

स्तवक, Vis, Vis A Wanting in Vis C स्तम्भ is doubtful We may read स्तुति.

स्तोभ, Hem Not in Hem. A.

स्तोम A c [illegible]marks this verse is not universal

स्थाने कारणार्थे, Med etc for कारणार्थे, Vis etc

स्थापन पुंसि वने, Med, Med, A for पुंसवने of others Wanting in Med C.

स्थासक करक, Hem सरक, Hem A स्फरक, Mahendra Zachariae suggests स्फर for जल But comp Mankha as quoted by him "बर्षाया स्थासको प्रेयो स्फारभेदेऽपि बुद्बुदे, and com

स्थिर बलेऽग्निषु, Med, Med A for अचले त्रिषु, Med C

स्थूलोच्चय करण्ड, Vis for वरण्ड, Vis A वरण्ड = pimples on the face, W. Is it not *houdah* here ?

स्पर्धा सङ्घर्षण, Med for स स्पर्धण, Med A

स्पश, Hem स्पश Hal स्पष्ट, Hem A स्पर्श, Med A 'हेरिको गूढपूरुष:', Hem 3 397

स्फार. कनक, Med A, W, Druma करक, Med C सरक, Vis, फलक, Vis A, u s 2. 13. फरक, Vis C स्फरक, Hem, Mahendra (स्फरकादीना बुद्बुदाकारे पित्तलादिमये भ प्रयो) स्फरक = फलक is apparently the correct reading in Vis Hem स्फारक, Hem A

स्तन्दन पावे, Anek , Anek A apparently for स्तावे

स्तन, Vis A C मोच, Vis. The first two प्रवेशयोः apparently for प्रवेशयोः. The last प्रवेशयोः, which also W adopts.

स्तुति. स वन, Vis for सोपन, Vis A

स्तुन, Vis , Vis A स्तु again Med , स्तन, Med A. corrected into स्तोन, W Both under u s 3 9

स्, Med , Med A , Vis स्, Vis A., Hem , u, s 2, 57, स्वे, Hem Vis A Med A B C स्वे, Hem A , Vis etc

स्तह I do not find this in Druma, and W

स्वलिक रजतालिके, Vis, रतनालके Vis A, corrected into रतनालिके Vis C

स्वाप. व्यासन, Vis for व्यापान, Vis A

ह हयानन , Mat. for षडानन , Mat. A

हंस पीते, Anek for स्थिते, Anek A अपन स्थिते of Hem अपन स्थिते सति = as second member (preceding, W.) अपन स्थित (Mahendra) is better

हह स्तनावस्ते Med , Med A स्तनावस्ते, Med C

हन्त. विवादयो , Vis, for विवादयो , Vis A

हम्. अनुनये, Mahendra

हर. राक्षस, Mahendra for मायक Hem.

हरेणु सातीनक इति माधव , सतीनक इति मेदिनी A c, 2 9 16 But सतील only in Med., not in Med A C.

हर्मित, Med A , Med., I. 1810 (चित्रद्रिश्वयो), W हर्षित क्षिप्तद्रिश्वयो , Med C ह षित, Vis हर्मित, Vis, A C , I 1539, I 1937 चित्रदग्धयो I 1937. चित्र दृग्धयो, I 1539

हसंट, Vis., Vis A. C हसंट, Vis B. कूर्मे, Vis C. for स्तये Vis A B.

हलाहल, Vis, etc हालाहल Vis A C. हयभाले हले विषे । हल्ला, Hem हटलाको रागे विषे । जेनुख्या, Hem 'अथ हलाहल । अह्रासर्पोऽम्बनाल ,' लि २ २

हलिन् लपीके, Vis for वपीके Vis A

हस्त मानद्, Hem मान्दि, Hem A. apparently for मानोद

हसन्ती मल्लिका = दीपवर्त्याधार, Mahendra (= Arabian jasmine, W)

हा सुख, Hem सुग, Mahendra

हार रजत, Anek for रजत , Anek A

हारि सद्भाव, Med सन्नाव, Med. A स ज्ञान, Med C Druma understands कपटि

सन्तान is one sense (सन्तान = progeny, W) But this is more than doubtful

हारीत, Med A. etc हरीत, Med

हाल हले Med., Med A Med C 'हाल शालिवाहनपार्थिवे हाला सुरायाम्,' सात, Hem for सात, Hem A. I do not remember meeting हाल = हल, Med , W

हिंस्र, वशा Hem for च सा, Hem A तैलावली, Med , Med A for काकादनी, Med C

हिरण्डम, Vis A etc हिरिण्डम, Vis and 'लेखने for लेखने Hence Wilson's writing'

हिरिलुक, Har हिरण्डक, Har A. I prefer this as it is more grammatical

हस्ताचार्य Druma = astrologer, W

हिमजा शटी Druma (= zedoary, W) for शची, 1807, Hem शटी, Vis., Mahendra The authors seem to have confounded शटी with वचा, both being षड्ग्रन्था in A. 2 4 102, 154 From Roxborough, शटी does not appear to be a Himalayan plant See हैमवती

हीर तैलाम्बुका, Med , Med A पिप्पलिका, Med C. तैलाम्बुक, Druma = Cockroach, W

हृषित मह्नुते, Med C मयते Vis , Vis A मह्नते, Med , Med A = disappointed, deceived, W Doubtful

हिरण्मय लोकधातु is probably used = ब्रह्मा वह. See सर्व

हे, Hem , हु Mahendra This is preferable as हे is not found as an expletive

हेड निमित्तहृदयो र्हेड , Anek I give Anek A

हेरुक Mahendra Med हेरक, Vis In Med A it is corrected into हेतुक This is the reading in Hem, Vis A Med C etc

हेहे हेहे, W The language in Vis shews it must be हेहे

हैमवती यथापि Tri for यथापि च, Tri A

INDEX TO SHABDABHEDA

———00———

PREFACE CORRECTIONS

Xapanaka *for* Xanaka 10 3 kosas for kosa, 10 20 kosa for cosa, 12 16, Hala yudha for Halayudha, 14 1 Bhattacarya for Bhattacarya 15 15 Bodleian for Bodlian, 21 6 kosas for kosas, 22 16 pleasure to for pleasure, 22, 27 properly for propperly, 35 4 use for the use, 35 17 कृपणी भा(वा) for कृपणीभा, 37 10 भाट for भट, 37 28 अङ्गाद्याते for अङ्गाद्याते, 39 17 quotations for quotation 39 29 Radha for Rahda 40 13 प्रुव for प्रव 43 5 honorific *for* honorofic, 44 30

KOSA CORRECTIONS

It is particularly requested that the corrections are made before any use is made of the kosa

अपतत् Omit second line। आहुर Read आहुर्। आङ्ग स भव for सङ्गम in मे p. 5। अङ्गारिणी कुमरो for कमरो। अञ्जन भातो for भाट in वि। अञ्जलि अञ्जलौ (लि॰) for अञ्जली (लि) in वि। अपङ्कज भाव for भाव। अतिवर्जन, Omit अतिवर्जन of वि। अध्याय ऽध्याय for तथ्य in हे। अध्वन् साङ्कुवसान्न for साङ्गवसान्न in all। अनीकस्थ गुलकवे for ऽध्यानकवे in हे। अनीकिन्, Read अनीकिनी Add v हतना। अनेडमूक Add v एडमूक। अन्तर मान्ने for मीते in वि। अन्य अन्योऽ for अन्य in मे, हे। अपचिति व्यय for घय in वि। अपथ अपथ for अपद in वि। अपसव्ज न आम्नात for आम्नाते and वि after मे। अभिहार चौरिकोद्यमयो for चौरमद्यमयो in हे। अभिमान गर्वे for वर्गे in वि। अभिरूप Omit बुधमनोज्ञयो, अ and Add मामिरूप after सुरूप। अमति काले चयडे for कालदयडे in हे। अम्बर 3rd line हे before वैश्या। अम्बर Omit रहस्कदनापाययो in हे। अम्बरीष आम्नाते for आम्नातमे in हे। अरर Also हे before मे। अराल च for चाप in हे। अरुष्कार अरुष्कर for अरुस्कर in वि and अरुष्कार for अरुष्कार in हे। अरे ऽपा for मा in मे।

अर्जुन Add र मोच। अलम् Omit कल्याणे च सुखेऽपि च। अलस इमानान्तरे for इमानन्तरे in वि। अलिमक Also अलिम्पक। अवट खिल for खिन in हे। अवतारयं भूतावेषे for भूतावशेषे in हे। अवसाय. माने for माते in मे। अवष्टब्ध चावलम्बिते for च विलम्बिते, in वि। अवसर प्रस्तावे for प्रस्तारे in वि। अवहित गते for गतो in वि हे। अशीति सूर्यो for सुर्यो in वि। अहल्या सरो for सुरो in हे। अहह Read अहह (हा)। आ वाक्ये, क्रियायोगे, विष्णु for काक्ये, क्रियोयागे, विष्ण। आचित शस्ते for मस्ते in वि। आच्छुरितक नखु for नख in वि। आमिष, लब्धयो for लब्धये in हे। आर्य सौविदो for स विदो in हे। आवाप पात for पान in हे। आहत Also नमरस्ते च नाङन्तो before मे। इ इ, खेदे for इ, क्रोधे in हे। इजन्न Read thus इजन्न। इन्द्र इन्द्राणी is a separate word। इला वागाद्रयो for वाग्धरयो in हे and add १ इडा। इव Omit this. It is इ। ईश्वर माऽऽढ्ये for माढ्ये in मे। उत्तर प्रवर for प्रवण in हे। उत्तान खात for खन in हे। उद्गाहित Read thus उद्ग्राहित। उद्गार. घोढृता for घोढृता in मे, वि। उद्वृत Read thus उद्वृत। उद्धट Read thus उद्भट। उपकार Add र प्रकर। उपचित दिग्धे for दग्धे in मे and हे। उपधान Read गरहु for गेरहु in all। उष्णक Read all उष्णक। ऊर्णा भ्रुवो, for भ्रवो in मे, वि। ऊह Read all ऊहं। ऋजु निद्राणोप्यपीष्ठा for निद्राणोप्य पीष्ठा in हे। ऐरावत प्रत्युदा यथा for प्रत्युदायता in हे। ओ आप्यायनी मन्त्र for आप्यायनीमन्त्र in मा। औ, सर्वेश्वर for सर्वे श्वर in मा। ककुभ् शोभादिषो for शोभादियो in वि। कथप्राबेचक Also कथाबेचक कथप्राबेचक for कथप्रबेचक in हे, वि। कपाल वि मे for वि। कच्छुर घटो for घटो in all। कञ्चुक. औषधी for औषधी in मे, वि वस्त्रायो for वस्त्रायो-in हे। कटखादक गृहगोनकलिपुट for ग्रहगारे कलिपुट in हे। कटु Add र कषाय। कठ Add मुनावपि in वि। कठिन स्तब्धे for स्तब्धे in मे and गुडशर्करा for गुडशकरी in हे। कदल कदली and पृश्नी for कदली and प्राश्नी in वि। कनिष्ठ कनिष्ठो for कनिष्ठो in मे। कपिल कुक्कुरे for कुक्करे in मे। कपिशीर्ष कपिशीर्ष for कपिषीर्ष in हे। कम्पन Add र चलन। करक करङ्कयो for करङ्कयो in हे। करण कर्मणी for कमणी in मे। करण्ड करण्ड for कारण्ड in हे करवीर Read करवी(वी)र करवीर for करवीर in मे। कराल भूगतेषे for भूपतेजे in all। कल्पना कर्त्तने for कल्पने in मे। कार्पटिक कार्पटिमि for कालदेशेमि in वि। कारि शिल्पी क्रिया for शिल्पक्रिया in हे। कामानुसार्य कामानुसार्य for कामातुसार्य in हे। कालिका भूमरी for भूसरी in हे and वि। काम्बल मीन for मान in वि। कुङ्कुम हे for last हे। कुटघट कुटघट for कुटमट in मे। कुन्तल भाण्डे कुन्त for भाण्डे इह पे in वि and रोमे for रामे in हे। कुट्टन. इहुते for इहते in हे। कुहाव युगपते for युगपाते in हे। कुम्भक कम्भेन्द्र

for काश्मीरेन्द् in मे । कृमिय दम्भोलो for दम्भोलो in वि । कूपक. विताया for स्फुरताया in मे, वि । कूर्चिका कूचिका for last कूर्चिका in के । कल्प. पश्रुतः for पश्रुता in वि । कष्य लभ्य for कष्य in मे । कोकनद रक्तकुसुदे for रक्तं कुसुदे in मे । कोपात्तक कथे for कटे and omit वाणिजको वाङ्वाम्नो मणिजग्रपि, in वि । कौतुक प्रयात for प्रयाते in के । कौपद दोन्दुभा for दोन्दभा in के । क्रम. कल्पाद्रि for कल्पाद्रि in के । क्रिया. करण for कारण in के । क्रोड़ वपसो for रपसो in मे । ख मञ्जवायो for मञ्जवाया in मा । खङ्ग हिंसा for हिंसा in मे । खड्ग(खड्ग) पुं.ङ and ङ्ग for वि and के. । खञ्ज. खञ्ज: for खर्ज. in वि । खम Omit वि and add v विष्य । गङ्गा के for second के । गत विहात for विहाय in मे । गति वंङ and याने for ईङ and याते in के । गाङ्ग मे for मे । गरुड़ गजस्य for गजाशित्र and मस्तन्दा for मस्तयां in के । गाङ्गेय गाङ्गेय for गाङ्गय in वि and के । गाथ स्वाथ for स्वाम in all । गन्धर्व पक्षि for पक्षि in मे । गन्धु, गन्धु for गन्धु in वि । गोजागरिक गोजागरिक for गोजागरिक in वि । गोदन्त हरिते for हरिते in वि । गोरङ्क. मग्न, मग्ने, गोरङ्क for मग्न, मग्ने and गोरङ्क in वि, लि, मे । गोलमी वार for वर in के । गोप्यद गोचरे for गचरे in के । गोर, गोरी for गोरी in मे । ग्रन्थि Substitute ग्रन्थि र्मन्त्रादिबन्धे वगुर्भेदे कौटिल्यपर्वणोः । ग्रन्थि- स्तु ग्रन्थिपर्णे स्मृतः in के । ग्रामणी. भोगिके and ग्रामणी for भोगिके and गमणी in के । ग्रावन् Read all ग्रावन् । घन Add v घन्त । घोष आभीरपल्के for आभि घोषके in वि । चञ्चु चञ्चुः for स्तोच्चा in मे । चण्डालिका ओषधी and किन्नराया for ओषधी and किन्नराया in मे, वि and के । चपिड़ (ञ्जि) ल स्याना for स्याते in वि । चतुष्पदि. चतुष्पदि— and कंङ्कणे for चतुष्पदि and कंङ्कणि in मे । चतुष्पथ. चतुर्मार्गसङ्गमे for चतुर्मार्गे सङ्गमे in मे and वि । चरण. Omit चरणं रासभध्वनी in वि । चव औषधे for औषधे in वि । चर्वा चर्वा for चर्वा in के । चलन वाचत्र for वाच in मे and चारि, कम्पने for चारि and कम्पने in के । चिपिट चिपिट for स्फि च in के । चित चिता for चिता in वि, चित्रक चित्रकाये for चित्रकाटे in के । चुक्र श्री पु स for स्त्री पुंसे in वे । चूषण पदवी for

स्थानु मोषके in मे। अयहृतीय हे for ह। वत्तु त्वम् for वत्व in अ। तत्व द्वार्थ for व्यर्थ in हे and वयम for पवम in अने। तमान. वरुण for व तरुण in वि। तमोघ्न- स्वर्ये for सूर्ये in हे। तरल भास्वरे for भास्करे in मे। तर्क. कर्मा for तर्कं in हे। तह्न. तरुण for वरुण in हे। ताड द्रौ for ड्रौ and घोषे for घोरे in हे। ताम्र श्वालयो for सर्पयो in मे। ताल भटौ for वटौ in मे। तिमिर ह्योगे for ताम्रेऽस्वे in लि। तिसुल सङ्कले for सङ्कुले in मे। तुष तुषो for तुषा in मे। तोल प्रजने for प्रतने in मे। त्वाय त्वाय for ताय in हे। त्रिदिव खे for सुखे in हे। त्रिशङ्कु Read this त्रिषङ्क। दर्दर वीपङ्गम for वीपद्‌भग्न in वि। दर्प दर्पोऽहङ्कार for दर्पोऽङ्कार in वि। दर्प पश्चाल्लेदौ for पश्चात्स्वेऽस्त्री in हे। दव दव for दत in वि and दवथः for दवथा in अने। दशपुर मे for second वि। दिव दिवे for वने in हे। दीर्घाध्वग लेखहारे for लेखकारे in वि and omit मझुनाग वाल्हायमहुरेभयो in हे। दुन्दुभि बिन्दु for बिन्द in मे। देव बाले for बले in अने। देवसद्ग Read this देवसह। देवसेना कन्यायां for वाङ्निया in वि। देष्णु दुर्गे मे for दुर्ग मे in मे वि, हे। दैत्यादि दैवे for दैवे in मे। दैवज्ञ दैवज्ञा for दैवज्ञ in मे। दोग्धृ. कषावर्धोपजीविनि for कवौ अर्धोपजीविनि in वि। दोहदलक्षण सखौ for सङ्ग and वि for लि। द्युम्न मने for मते। द्रविण च. दृत्र्यक्ष for द्रविण। द्रव्य रीत्या for वीर्या in हे। द्रोण सस्वौ for भेदे in हे and गारे for मारे in लि। द्विज भार्गी for भाण्डा in वि and द्विजौ for द्विज in अने। धमन. भस्त्रा for वस्त्रा in हे। धातु श्लेष्पु for वाश्वेषु in हे। धात्र गर्भ for गम in वि and वेधसि for वेधस in हे। धार्तराष्ट्र धृ. for धृ.न in हे। धेम धेनो for धेना in हे। धेनुका रित्थयि for रित्थपि in हे। ध्याम Add ध्यामेऽभि धेयवत् in वि। ध्रुव मूर्वाल्यो for मूर्ध्यान्त्रो in मे। न बुद्रौ for वुद्रौ in ए। नद्रौ Read this नद। नरेन्द्र ते for त in वि. and वार्त्तिके for वातिके in लि। नागाङ्गना Read also नागा(ख)ङ्गना and नागाख्वना for नागाङ्गना in वि, नाना for नाग in हे, मे। नार Omit नार ख्याठङ्गा नरोवे, च लि। नासा घोणाहारोर्ध्वदारुणी, for घोणा। हारोर्ध्वदारुणी, in हे। नियत्र मेत्सने for मत्सने in हे। निम निभ before स्यात् in हे। नियोज्य अमर्षे for भ्रमर्षे in हे। निर्यातन. न्यासार्पणे for न्यासापर्णे in मे and मतम् for मतो in वि। निर्वाण. मत्सगमने for मस्त गमने in मे and वि। निर्वाद वादेऽपरि for वादे परि in मे and वि। निर्वासन देय for देयय in हे। निशाचर. च for ब। in हे। निशामन निशामन निशामनम्। for निशामननिशामने in हे। निस्तल तले for तले in हे। नीप नलीकेन्द्रौ for नलीके द्रौ in वि and मे। नील नीली for नीलो in हे। नीलाम्बर. नीला for नीला in मे। नीवर वाणिजके for वणिजके in मे। नु. प्लीते for तीर्थे in हे। पत्र. वेगादे for पत्राय in अ। पचित्र् पचित्री for पचित्। पलाश पलाश' मत्रे for पलाश-पत्रे in हे। पटि बाणजौ for बाणलौ in all। पट. कथापट for कथा पट in अने।

पतिन् मे, वि for मे। पद वाक्योऽङ्क for वाक्यैक in हे। प Read this पद्य and पद्यो for प ो in मे। पद्मक विन्दु for विन्द् in मे हे। पर Omit परम् नियोगे स मे च मे and read it as परम् after परपुष्ट। परि वर्जने for वजने in वि। परिगत ज्ञात for ज्ञान in मे। परिग्रह Add यामे in हे। परिमल गन्धवन—for गन्धवत in वि। परिवर्ह परिवर्ह ह for परिवर्ह सु in वि। परिवार देव for देय in वि हे। पप ट. पिष्टविक्रतो for ज्ञासैप विष्टविक्रतो परीक्षापरिवर्ययो in हे। पर्यरीण Read this पर्य(र्ं)रीण and पर्यरीण for पर्यरीण in हे and वि।पलाश शटी for शठी in मे and वि and omit शासने परिभाषणे in हे। पक्षव क्षत for क्षरक्त in हे। पश्चत Read all पश्चत। पांशुचामर Add पांशुचामर in वि after मे। पांशुल खट्वाङ्ग for खट्वाङ्गे in हे। पाटक कटका for कण्टका in मे। पाटल पाटलौ for पाटलो in वि। पाठ ख्यातो for ख्याते in मे। पाठीन मीनभ दे for मीन भे दे in हे। पात्रट कर्य for देयं। पालटीर अरत्पाले for रजताले in all and कांस्ये for कांस्य in मे, सिद्गार्थ for सिद्धर्थे in वि। पादप पीठे द्री for पीठाद्री in मे। पारावत फलयो for खलयो in वि। पाश Omit पायौऽर्केऽम्लौ जलौ क्षीव of मे and ककुभ for कुकुभ in वि। पालि. देशयो for भ द्यो in मे and वि and योषितो for योषिति in मे, भ द्यो in वि। पासुरन वक for वक in मे and वि। पिङ्गल करातिकायां for करापिकाया in वि and हे। पिच्छ कोलिका for कोलिक in हा। पिञ्ज पिञ्जो वर्षे,पवे for पिञ्जो वर्ण पवे in वि। पिठर पिठर for पिठरो in वि। पिशुन् पाते for याते in वि। पिशुन काले for काले in मे। पीलु पीलु पुमान् प्रसूने स्वात for पीलुपद in मे and पुष्पे द्रुमे for पुष्पद्रुमे in हे। पुलिका Read पुलक। पुनर्वसु इयो for हृयो in वि। पुरस्कृत यो शत for यो शत in मे। पुरा तीत for तोत in मे। पुलक गल्वर्क for गल्वर्ग and गल्लर्क, in मे, वि, हे। पुष्कर. खग for खड्ग in हे। पूरण. मान for मारा in हे। पूर्णक च्विक्षरा for च्छित्तरा in all। पृतना Space before सेना in वि। पृथिवीपति वर्षे for वर्षौ in मे। पृषु विगाचे for विगाचे in हे। पोटगल कार्ये for कार्य in वि and हे। प्रकाण्ड मूल for मल in मे। प्रजनन योनौ for योनो in मे। प्रतिष्ठा याग for योग in हे। प्रदर रुग् for रुक् in च। प्रभाकर Add v भास्कर। प्रवाह. प्रवृत्तौ for पवृत्तौ in मे। प्रहत युद्धे for पुद्धे in हे। फटा कैतवे for कितवे। बल युद्धे for युद्धे in वि। बाल शिशौ for शिशा in हे। भङ्ग कण्या for क्षतु ो in वि। भाव Omit the line in वि। भूमिसाम् Read भूमिस्पृश। मधूक. मधूका for मध्या in वि। मन्दिर मन्दिरो for मन्दिरे in वि। मनस्क. फणिभ्जको for फणिभ्जको। मङ्ग Add v मङ्गो। महाशनि भग्ना for भग्ना in वि। महासेन विच for वि in मे। महिषी महिषी for महिषी in वि। मागध मन्ने for मन्ने in वि। माल जानी कुलाये for कलापे in all। मालिका मालिका for मालका in मे। माय उदरे for दुरे in मे। मार्गण मार्गणस्तु शरे for मार्गणस्तस्करे in हे। मालु मञ्जरा for मञ्जरा in

हे। स्नायु Add मे after परमेष्ठिनि। स्नारि हूँन for हन। स्रवा सुस्रुतिका for ह
स्तिका in हे मोचाट स्थि for स्थि। याप्या या for या in वि and हे युध
Read all युग्मा। यूथ मागधीयुथ्य for मागधी युथ्य in हे। रजक उस्नान for स्नान।
रङ्गमाट सुन्दरो for सुटरो in हे। रजस्वल गौरिभे for गौरभे in all। राजादन
क्षीरिकाया for क्षीरिकिया। राम हिङ्गुलिनी for हिङ्गुलिनि in हे। रुच प्रेमसय for प्रेक्षय
in वि। रोमण Read this रोमाण लघु स्पृक्का for स्पृक्का in वि, हे। लवण रसो for
बले in हे ललित लडिते for ललितो in हे। वदान्य गुदान for गुदार in हे। वरयष्ठ
सारिका—for first वारिका and सक्वे for सब्बे in हे। वश करिणी for करणी in all
वस्र व्याख्यान for व्याखयान in वि वि। वागर निर्भरे for निर्भरे in वि हे। वाट Add
कटत्रो to कट्टोद्याने। वाडव और्वे for उर्वे in वि। वातखुड़ा वात for वाज in मे
वापित वीजाकृते for जीवाकृते in all। वामन अङ्कोठे for काखठे in हे। वारकितु
पर्ययजीव for पर्णीजीव। वारि वारि वारि for वारि वारि in यन्ने। वाह्लिक व्यय for थव्य
and वक्व for वह in all and वाह्लिक स्यात् for वाह्लिक स्यात् in यन्ने Read also वा for वा
in हे। विडाल विडाल for विड़ाल in Hem वितान तुच्छे for तुल्ये in हे। विनि
सम्भव for सम्भाव in मे। विदस् विद्वान् वा for विद्वाना in हे। विधुर प्रविश्लेषे for
प्रविश्लेषे in मे and उपविश्लेषे in हे। विल बिल for विन in हे। विवर्त, हतौ for
हतौ in हे। विशाख विन्द्र for विन्द्र in मे। विश्व शतुक्त for शतु in हे। विपयी
विषयि for विषयी in वि। विष्टि प्रेषण for प्रेद्रूण in वि। वृत्तान्त कार्त्स्न्य for कार्त्स्न्य
in मे and कार्त्स्न्य in च। वृहतिका Read बृहतिका in वि। व्याघ्र, स्नायु for स्नग
in वि, हे। शची स्त्री कर—for स्त्रीकर—in मे। शतपत्र शतपत्रो for पतपत्रो in वि –
शक्रि विष्णौ तडिद्दति for विष्णौ तड़िद्यपि हे। शरद शरत् स्त्री for शरदस्त्री in मे
शलाका Add शलयपञ्जरकाष्ठेषु in हे। शार्ङ्ग शार्ङ्ग for शार्ङ्ग in मे, वि। शिपरिः
यष्टो for योष्यो in हे। शिञ्जाण नासि for वासि in मे। शुक उरसु for रेशु in हे
शुण्ड योषाया for योषाय in वि and स्त्री—for स्त्री in हे। शूक शू for शू ov
छत्रे खे for छत्रे रवे in हे। शून्य शनिका for तुनिका in हे। श्याम, Omit श्यामो दमनः
गन्धतृणे श्यामेऽभिधेयवत in वि। संवद(ण)न Read सवद(ल)न। सत् हे after
first साधुपु। सत्त्व सत्त्वो in हे। सन्धान सघटिते for सघट्टिते in हे। समीरण
फणिभक्ष for फणिसक्ष in हे। सरस्वत् हे after नदस्रौ नदे। सामज साम for सम
in मे। सुनन्दा सनमी भाजुमतिन in हे। सुवर्ण चूड for चड in वि। सुवर्ण माल
for माले in वि and सुवर्ण for सुवण in हे। सुवह गेफा for गेफ in मे and
राष्ना for रास्त in वि। सुमन सद्रोहप्राशोभन for सद्रोहप्रा शोभन in मे। स्यामक स्फरक
for स्फरक in मे। स्थिर स्थवे for स्थवे in मे। स्फार स्फर for सर in वि हे। स्मर मेत्रे

व्योम्नि for मेत्यव्योम्नि। द्दरण द्रव्य for द्रव्य। हा शुन् for सुरा in ह्रे। हिम मन योऽव्ययो for मनयोऽव्ययो in मे। हीर सर्वं for सर्वं in ह्रे।

SHABDABHEDA CORRECTIONS

१० टी स्तूयवान for स्तूयवान। १६ टी हिङ्गुल for हिङ्गुल। ३० टी. नीलङ्ग् for नीलङ्ग। ३६ टी वांछावाङ्क for वांछावांङ्क। ४२ टी मिल=उच्छ for मिलउच्छ Add 'उच्छ कणश आदान कणिशाद्यर्जन मिलमिति यादव। पुमानुच्छ मिल स्तृतमिति गोपालित, च टी २.६ २ ६६ टी हिम for हीप। ७१ टी कुकुरो for कुक्करो। ८८ टी पादातपादानिक for पादास पदाविक। ६० टी Add नक्र', ह्रे २ २४५ १०८ टी एडुक for एडक and जलनीलिकेति for जलनीलेकेति। ११८ टी आस्थाग for आस्थान। १२४ टी वज्रद्रुम for पज्रद्रुम। २ १ वधिरान्ध for वधिरान्ध। २ २ यल्त्र for याक्ष (व?)। ३ ५ याल्व for यालु। २ ६ याल्व(व)ल for याल्वल। ३ २३ शुकशिम्बि for शुक शिम्बि। ३ ३० धीयर्थमर्थ for धीयर्थमर्थ। २ ६१ सपिततानि for समातानि।

NOTE CORRECTIONS

1 23 126 (I 6) 3 9 For (for) 3 27. *Omit* of 4 8 शेषे (मे) 5, 12 correctness (correction) 6 13 *Vacaspatya* (ti) 6 28 means (meano) 7 20 2810 (2410) 7 32 मू (मु) 8 12 आरीया (रियां) 9 15 I (II) 9 28 used = (a misreading for) 11 22 Brhaspati (shukra) 15 6 यूत्र (व्य) 15 24 *Ma* (*ma*) 16 19 न्ह (न्हू) 16 32 palpably (probably) 17 24 घटी (घटीं) 18 30 कर्म (कम), 19 14 ङ्क (ङ्क) 20 11, बवाहौ (ब वाहौ) 21 1 न्दू (न्दु) 21 10 कर्बर (कर्बुर) 22 10 स्त (स्त) 23, 6, स्तु (न्त) 29 29 का (का) 31 7 क्षि (क्षि) 31 20 also (both) 32 7 र्ज (ज) 32 32 de (di) 35 28 *first* ङ्ग (ङ्ग) 35 29 1937 (193) 37 23 'विन्दुपु' 'विन्दुभि' 40 20 कूट (ट) 41 14, दु (द) 41 29 ह (ह), 42 16 न्दु (न्द) 42 18 ङ्ग (ङ्ग) 43 7 इतिक (इतिक) 44 22 35, they (36 theys) 49 31 *all* ङ्ग (ङ्ग) 51 15 न्दु (न्द)

52. 16. र (रू). 56.19. स्थृ (स्थ) 59. 29. याम (याव) 60. 3. 59. (57) 60. 18 पा (मा). 61. 19. प्या (थ्य). 66. 2. IV. (V) 68. 16. read (ead). 72. 16. *last* Med C 72 26. कुँ (कूँ) 73. 13. साधु च (सा च). 74. 32. मा (पा) 76. 27. रक्ताहं, Vis रक्ताहां, Vis C 77. 20 व (र) 77. 32 ह्र (ह्) 79 5. pointed out (printed) 80 7 ए (व). 82. 14 र्पि (पि). 85. 13 ने (में) 91 16. घी (टी) 92 10. *मा (गा) 93 3 246, मध्य (254, मध्या) 99 14. की (का) 100 10 प्य (स्य).—11.* हरण (हर).—14 च य (च म) 102 10. रक्तादिके *before* Vis C.—29. ह्रु (ह) —32 पश्चिम (कश्चित्). 103 8, *omit* a